

Z dopisů Jaroslava Heyrovského

(Výběr z korespondence z let 1919–1967)

Jiří Jindra

Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, v.v.i.

Praha 2012

Publikace vychází jako výsledek grantového projektu GA AV ČR, č. IAA800630901.

Copyright: Jiří Jindra, 2012

Copyright: ÚSD AV ČR

ISBN 978-80-7285-165-2

Korespondence Jaroslava Heyrovského představuje neobvykle rozsáhlý soubor (zhruba 16000 položek). Její zpřístupnění veřejnosti je pro historiky vědy velmi náročný úkol. Tato studie si neklade za cíl seznámit čtenáře s touto korespondencí v úplnosti, ale je třeba ji chápat jako prolegomena k budoucí výběrové edici. Přípravnému charakteru studie odpovídá i její zkratkovitá forma.

Obsah

I. Úvod	11
II. Domáci korespondence	14
J. Baborovský	14
J. Bačkovský	15
V. Bartáková	16
M. Bartík	17
F. Běhounek	18
E. Beseda	19
M. Boháček	20
V. Boháčková	21
J. Böhm	21
E. Böhmová	30
B. Brauner	30
R. Brdička	36
J. Březina	47
M. Březina	49
D. Bustin	50
B. Bydžovský	51
F. Čáda ml.	51
J. Čížek	52
V. Čupr	53
F. Čůta	53
M. Dillinger	55
V. Dolejšek	70
J. Doležal	73
R. Domanský	73
A. Dubská	74
H. Dubský	75
J. V. Dubský	76
G. Dušínský	77
J. Filip	79
J. Formánek	80
J. Fragner	80

L. Frejka	81
J. J. Frič	82
J. Fukátko	83
J. Gašperik	85
F. Gel	86
J. Hadáček	87
V. Hajdovský	88
J. Hájek	89
J. Hanuš	90
V. Hanuš	90
J. Havelka	91
K. Henner ml.	92
F. Herčík	93
M. Herold	94
V. Hlavatý	95
V. Holý	96
F. Holubovský	96
J. Homolka	97
V. Hora	98
F. Horák	98
J. Horák	99
J. Hořec	99
J. Hořejší	100
B. Hostinský	101
A. Hostomská-Očadlíková	106
J. Hostomský	106
V. Hovorka	108
J. L. Hromádka	109
V. Chudárek	109
D. Ilkovič	110
Z. Janáček	118
J. Janák	119
G. Janíček	120
J. Jarkovský	120

V. Jarník	121
V. Jedlička	122
J. Jelínek	123
L. Jeníček	124
I. R. Jeništa	126
B. Ježek	126
A. Jirásek	127
R. Jirkovský	129
F. Jirsa	129
R. Jiroušková	131
M. Jureček	132
O. Kačer	134
M. Kalousek	135
J. Kapras	139
L. Kirchner	140
J. Klumpar	141
O. Knop	141
A. Kochanovská	144
J. Komárek	144
V. Kopecký	146
J. Koryta	150
V. Kořán	152
L. Krahulec	153
J. Král	154
R. Kraus	162
E. Krejčí	162
J. Křepelka	163
M. Křížek	164
J. Kubal	165
T. Kučerová	166
Z. Kunc	167
K. Kurzweil	168
J. Kůta	168
A. Langer	171

J. Leška	174
R. Lukeš	175
V. Majer	175
I. Málek	177
F. Maresh	177
K. O. Margosches	178
J. Mašek	179
Maška	180
O. Matoušek	181
V. Matula	182
J. Matyáš	182
Z. Matyáš	183
B. Melichar	184
J. Mojžíš	185
V. Morávek	186
V. Motejl	186
M. Motlík	187
Q. Müller	187
V. Mydlarčík	188
E. Navratil-Adamová	188
Z. Nedvědová	189
J. L. Nejedlý	189
Z. Nejedlý	190
B. Němec	191
O. Nesvadba	192
F. Novák	194
J. Novák	195
J. V. A. Novák	196
V. Novák	202
J. R. Novotný	203
A. Okáč	203
E. Paleček	215
F. Panzner	216
M. Pavlík	216

J. Pelnář	217
V. Petržílka	218
Z. Pícha	219
F. Píšek	221
J. Pluhař	222
V. Podroužek	222
S. Prát	224
B. Prusík	225
J. Průšek	226
A. Přecechtěl	227
O. Quadrat	227
A. F. Richter	228
G. Rosenthal	229
R. Rost	230
J. Roubalová	231
A. Rusina	231
G. Ruttkay-Nedecký	232
J. Růžička	232
J. Říha	233
R. Řípa	235
B. Sandholec	236
Š. Sedlák	237
E. Skarnitzl	237
F. Slavík	238
Z. Smolařová	239
Smolek	239
I. Smoler	240
J. Soukal	241
B. Sovová	242
M. Spálenka	243
J. Srbová	245
J. Staněk	245
S. Stankoviansky	246
J. Stejskal	250

K. Stloukal	250
O. Stránský	251
F. K. Studnička	251
V. Svoboda	252
M. Šafránková	252
K. Šandera	253
F. Šantavý	257
J. Šebor	265
J. Šedivý	265
A. Šimek	266
B. G. Šimek	276
O. Šimůnek	277
R. Šimůnek	277
V. Široký	278
V. Škola	279
S. Škramovský	279
B. Škroupová	280
F. Šorm	281
R. Šourek	282
K. Špánek	283
J. Špinka	283
J. Šťastný	284
B. Švec	285
M. Tamele	285
J. Tamchyna	288
M. Tarantová	289
J. Taufer	290
J. Teisinger	290
A. Tockstein	291
O. Tomíček	292
B. Tožička	293
L. Treidl	299
V. Úlehla	300
P. Valenta	302

M. Valouch	304
J. Vašátko	306
I. Vavruch	309
J. Velenovský	312
J. Velíšek	313
F. Veselý	313
V. Veselý	314
A. A. Vlček	315
O. Vočadlo	318
V. Volková	321
E. Votoček	322
F. Wald ml.	325
J. Wanka	326
K. Wiesner	326
A. Zápotocký	328
F. Závíška	329
J. Zavřel	329
P. Zuman	330
J. Zýka	335
A. Ženíšek	336
III. Zahraniční korespondence	338
F. G. Donnan	338
U. R. Evans	342
A. N. Frumkin	345
N. H. Furman	348
H. Gerischer	351
G.von Hevesy	353
W. Kemula	355
O. H. Müller	379
R. G.W. Norrish	420
A. Ölander	423
L. C. Pauling	425
V. Prelog	429

Ch.V. Raman	434
E. Rudberg	436
E. Rutherford	438
L. Ružička	438
G. Semerano	440
M. Shikata	450
F. Soddy	460
I. Tachi	461
E. Wang	470
IV. Životopis	474
V. Seznam zkratek	510
VI. Literatura a prameny	514
VII. Poděkování	515
VIII. Rejstřík osob	515

I. Úvod

K napsání předkládané studie jsem se rozhodl před čtyřmi lety. Uvědomil jsem si, že postava Jaroslava Heyrovského je mezi českými vědci tak ojedinělá, že si zaslouží zvláštní pozornost. Vždyť Jaroslav Heyrovský je dosud jediný Čech, který získal ve více než stoleté existenci Nobelových cen, které jsou všeobecně uznávány za největší ocenění vědeckého díla, jednu z nich, a to za chemii v roce 1959. Heyrovský cenu dostal za objev elektrochemické metody zvané polarografie, učiněný v roce 1922, a za její uplatnění zejména v analytické chemii. Polarografie se ohromně rozšířila prakticky ve všech přírodních vědách, nejvíce ovšem v chemii. Heyrovský čekal na cenu plných 25 let, prvně byl na ni navržen německým fyzikálním chemikem W. Böttgerem. Opakovaně jej později na Nobelovu cenu navrhovali jak čeští a slovenští, tak i zahraniční chemici, fyzici a lékaři. Heyrovský na pražské Karlově univerzitě vytvořil první polarografickou školu ze svých domácích i cizích žáků. Mezi jeho zahraničními žáky byli i budoucí zakladatelé polarografie v Japonsku (M. Shikata), Polsku (W. Kemula) a v Itálii (G. Semerano). Pražská Heyrovského polarografická škola byla však celá dvacátá a třicátá léta 20. století nejproslulejší a zaujímala ve světě primát. Praha přitahovala z ciziny chemiky, kteří z oboru fyzikální chemie volili většinou polarografii. Nejinak tomu bylo s domácími studenty chemie a fyziky na Karlově univerzitě, z nichž se mnozí stali Heyrovského žáky, a někteří z nich i jeho spolupracovníky. Řada z nich později pedagogicky působila na československých vysokých školách coby profesori. Patří k nim R. Brdička, M. Dillinger, D. Ilkovič, M. Kalousek, F. Šantavý, K. Šandera a V. Majer. Po 2. světové válce založil Heyrovského žák Brdička svoji polarografickou školu, do níž patřili mj. budoucí vysokoškolští profesori A. A. Vlček, A. Tockstein, M. Matyáš, J. Koutecký, J. Koryta, J. Dvořák a V. Kalous. Mnozí z nich se však považovali i za žáky Heyrovského. Heyrovského žáci (a nejen jmenovaní profesori) se po dostudování hlásili dopisy svému učiteli z domova i ze zahraničí. V dopisech psali o své práci, cestách, studijních pobytech a životě svých rodin. Mnohdy Heyrovského žádali o rady v odborných problémech a Heyrovský je nikdy nezklamal. To je v podstatě obsah velmi obsáhlé Heyrovského korespondence, která kromě dopisů Heyrovského žáků obsahuje i dopisy od učitelů Heyrovského, spolužáků z pražského Akademického gymnázia, od kolegů, povětšinou vysokoškolských profesorů, politiků, funkcionářů ČSAV i od nevýznamných občanů Československa. Větší část Heyrovského korespondence uvedená v této knize tvoří dopisy zahraničních vědců, z nichž někteří byli jeho žáky (O. H. Muller, W. Kemula, M. Shikata, G. Semerano, E. T. Verdier, M. Ashworth, E. B. Sanigar a J. Herman), někteří fyzikálními

chemiky či obecně chemiky a fyziky působícími na věhlasných univerzitách či vědeckých institucích v Německu, Rakousku, Maďarsku, Polsku, Rumunsku, Bulharsku, Jugoslávii, Itálii, Španělsku, Francii, Švýcarsku, Velké Británii, Švédsku, Dánsku, SSSR, Japonsku, Indii, Číně, Austrálii, Kanadě a v USA.

Podkladem pro studii je osobní fond Jaroslava Heyrovského uložený v Archivu Akademie věd České republiky. Ze zhruba 4350 inventárních čísel fondu bylo do knihy vybráno kolem 230 čísel z osobní korespondence. Je třeba poznamenat, že většina inventárních čísel obsahovala řadu dopisů, pohlednic a příloh, které byly rozděleny na důležité a zajímavé, a na formální, které byly vynechány. Pominul jsem též konvolut blahopřání, která Heyrovskému došla z domova a ciziny. Je to soubor více než 1064 listovních zásilek a telegramů. Z Československa jich přišlo od jednotlivců 399 a z institucí, škol, a průmyslových podniků 270, z ciziny celkem 395, z toho nejvíce z USA (65) a z Německa (55). Výběr z velkého množství dopisů byl velmi náročný, taktéž zpracování vybrané korespondence. Kromě osobního fondu J. Heyrovského jsem použil též osobní fondy J. Böhma, K. Hennera ml. a A. Jiráska, které jsou uloženy taktéž v Archivu AV ČR. Některé podklady jsem získal v Archivu Masarykovy univerzity a v Archivu VUT v Brně. Z Archivu Nielse Bohra (Kodaň) jsem získal kopie dvou dopisů G. von Hevesyho. Použil jsem též korespondenci B. Braunera deponovanou v Literárním archivu PNP. Dopisy, které Heyrovský obdržel v letech 1919–1967, a Heyrovského odpovědi, event. Heyrovského žádosti z té doby, nejsou ve studii uvedeny doslovně, ale jsou zkracovány tak, aby obsahovaly hlavní myšlenky. Z úzu vydávaných korespondencí je zachována datace a místo odeslání listů. Uvedený poznámkový aparát by měl čtenáři pomoci zorientovat se v situaci, o níž je v dopisech řeč. Dopisů, jež napsal Heyrovský v období 1920–1949 se zachovalo málo. Z Heyrovského korespondence té doby se dochovaly pouhé kopie (průklepy) dopisů, případně jejich koncepty. V ojedinělých případech lze dohledat i originály, které se dostaly do správy Archivu AV ČR jako součásti osobních fondů adresátů. Výjimkou je korespondence s A. Okáčem a M. Dillingerem: originály Heyrovského listů těmto vědcům byly po jejich smrti předány do Archivu Akademie věd.

Dvě třetiny knihy tvoří domácí korespondence. Z ní upozorňuji na pisatele J. Böhma, B. Braunera, M. Dillingera, B. Hostinského, J. V. A. Nováka, S. Stankovianského, K. Šanderu, F. Šantavého, A. Šimka, B. Tožičku a P. Zumana. Z vybraných jednadvaceti zahraničních pisatelů zahrnutých do studie zmiňuji jako důležité F. G. Donnana, W. Kemulu, O. H. Müllera, L. C. Paulinga, V. Preloga, G. Semerana, M. Shikatu a I. Tachiho. Velká část

korespondence Heyrovského s cizinci není v knize uvedena, měla by být zpracována později (dá-li Bůh).

Považoval jsem za důležité uvést v knize také Heyrovského životopis, díky němuž se může čtenář v korespondenci orientovat. V rejstříku osob jsou u jmen uvedena data narození a úmrtí (pokud se je podařilo dohledat) a jejich profese. Je to důležité u osob, které jsou v knize pouze zmíněny.

Doufám, že dopisy Heyrovského podají čtenáři obraz o vědeckém díle Heyrovského (sopsis jeho publikací je připojen k životopisu), o jeho pedagogickém umění, o jeho dobrodiní a demokratičnosti, jakož i o jeho rodinném životě. Současně podávají obraz o poměrech na českých i zahraničních univerzitách a vědeckých institucích. Útržkovitě z nich lze soudit o české společnosti 1. republiky a období 40. – 60. let 20. století.

Praha, prosinec 2011

Jiří Jindra

II. Domácí korespondence

Jiří BABOROVSKÝ

(1875–1946)

Profesor fyzikální chemie ČVŠT v Brně, vedoucí Ústavu teoretické a fyzikální chemie. Baborovský byl od r. 1905 prvním docentem fyzikální chemie na české univerzitě v Praze. Zde byl v r. 1911 jmenován mimořádným profesorem a o rok později řádným profesorem fyzikální chemie pro českou brněnskou techniku. Již na počátku 20. století se profesorský sbor české filozofické fakulty snažil o ustavení katedry fyzikální chemie, zvažovaným kandidátem na vedoucího katedry byl právě Baborovský.

1938

Brno, 27. 5.: Baborovský žádá Heyrovského, aby přijal členství v přípravném výboru VII. sjezdu čs. přírodovědců a lékařů, který se má konat v Brně.

Praha, 28. 5.: Heyrovský potvrzuje své členství v přípravném výboru v sekci chemické.

1942

Brno, 22. 1.: Baborovský děkuje Heyrovskému za exemplář knihy *Polarographie* a blahopřeje mu k výsledkům jeho pilné a neúporné práce. Hodlá napsat o knize recenzi do *Naší vědy*. Píše Heyrovskému, že od léta až do listopadu 1941 byl ve Zbiroze. Zmiňuje se též o prof. Šimkovi, který byl z Brna převezen do místa Baborovskému neznámého /1/. Vzpomíná i na pěkný letní den, kdy ho Heyrovský doprovázel z Kařezu do jeho letního sídla ve Zbiroze.

1945

Kařez, 1. 8.: Heyrovský jako stávající předseda chemického odboru Národní rady badatelské (NRB) navrhuje v konceptu dopisu, aby byl novým předsedou Baborovský, novým členem za Moravu prof. Dubský a za Čechy dr. Šandera.

Brno, 8. 8.: Baborovský vyjadřuje upřímnou účast Heyrovskému kvůli obvinění z kolaborantství a přeje mu, aby byl co nejdříve očištěn a nadále zůstal na svém nynějším působišti. Spolu s prof. Veselým souhlasí s členstvím Dubského a Šandery a za další nové členy moravské navrhuje Jílka a Dědka.

Zbiroh, 10. 9.: Baborovský oznamuje Heyrovskému, že on i Veselý trvají na kandidatuře Dědka, kterého nepokládají za kolaboranta. Baborovský je potěšen Heyrovského návrhem, aby se stal předsedou chemického odboru NRB.

1946

Brno, 23. 3.: Baborovský souhlasí s Heyrovského návrhem věnovat některé příští číslo ChL památce prof. A. Šimka. Žádá Heyrovského o napsání stati o polarografii do 3. vydání Baborovského učebnice, jak ostatně Heyrovský už dříve přislíbil /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 132.

Poznámky

/1/ Byl zatčen na podzim 1941 gestapem pro ilegální odbojovou činnost a na jaře 1942 popraven v Mathausenu.

/2/ K vydání učebnice nedošlo, Baborovský na podzim 1946 zemřel a této práci se již nikdo neujal. O šest let později však vyšla moderní Brdičkova učebnice *Základy fyzikální chemie*, která se nadlouho stala u nás i v cizině oblíbenou knihou.

Jindřich BAČKOVSKÝ

(1912–2000)

Český fyzik, profesor UK, akademik ČSAV, ředitel Fyzikálního ústavu ČSAV, dříve Ústavu technické fyziky.

Rok neuveden

Praha, s. d.: Heyrovský doporučuje přijetí Miroslava Litomiského z Českých Budějovic do Bačkovského ústavu. Byl Heyrovskému vřele doporučen jako velmi svědomitý pracovník.

1954

Praha, květen: Heyrovský prosí Bačkovského, aby přiložené prohlášení vhodně zveřejnil ve vědeckých kruzích /1/.

Praha, prosinec: Bačkovský blahopřeje Heyrovskému k narozeninám a vzpomíná na přátelskou pomoc a Heyrovského zásluhy o vznik Spektroskopického ústavu, vedeného prof. Dolejškem, kde velká část vědeckých pracovníků ÚTF začínala svoji vědeckou kariéru.

1965

Praha, 20. 12.: Bačkovský gratuluje Heyrovskému k 75. narozeninám. Vzpomíná na jejich první setkání v roce 1933, kdy začínal pracovat v Dolejškově Spektroskopickém ústavu při ÚFCH UK. Píše: „Jednou večer (...) přišel jste s asistentem Brdičkou a chtěli jste rozsvítit rtuťovou obloukovou lampu (...) Při přípravě pokusu a ze setkání s Vámi jsem byl tak nervosní, že jsem (...) udělal krátké spojení (...) Hele, kulový blesk, poznamenal jste s úsměvem (...) Na Váš humor při vážné práci rád vzpomínám.“

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 136.

Poznámka:

/1/ Heyrovský zaslal 25. 5. Japonské vědecké radě podepsané prohlášení Rady proti atomovým zkouškám.

V. BARTÁKOVÁ

Přednostka učebního odboru ministerstva školství.

1950

Praha, 26. 6.: Bartáková posílá Heyrovskému jako vedoucímu vědeckému pracovníkovi pozvánku na dvoutýdenní politické školení na zámku v Kynžvartu. V pozvánce je uveden důvod pořádání školení: vědci musí svoji vychovatelskou a badatelskou činnost opřít o vědecký základ marxismu-leninismu jako vědu všech věd. K pozvánce byl přiložen seznam politické literatury, kterou si mají frekventanti kurzu vzít s sebou, a následoval výčet 26 knih. Měli si s sebou vzít i potravinové lístky na 700 g masa, 500 g cukru a 250 g tuku.

Praha, srpen: Heyrovský referentce odpovídá, že je od 1. července zaměstnán v Ústředí vědeckého výzkumu, které spadá pod Státní úřad plánovací, kde bude příslušně školen, a že tedy do Kynžvartu nepřijede.

Pramen: Fond J. Heyrovského, korespondence s úřady a institucemi, inv. č. 2919.

Michael BARTÍK

(1921–2008)

Vedoucí katedry biochemie Vysoké školy zemědělské v Košicích.

1953

Košice, 3. 3.: Bartík děkuje Heyrovskému za vyslání Březiny do Košic /1/, kde Březinovy přednášky vzbudily velký zájem i o polarografii. Je zapotřebí uspořádat v Košicích polarografický kurz, který by organizačně zajistil Bartíkův ústav, ovšem po odborné stránce spoléhají na PÚ. Kurz by mohl proběhnout během prázdnin nebo na začátku příštího školního roku. Bartík oznamuje, že na radu Heyrovského si pořídili polaroskop.

1955

Košice, 3. 4.: Bartík posílá Heyrovskému separáty jejich prací týkajících se polarografie /2/.

1956

Košice, 29. 2.: Bartík referuje, že kurz polarografie vedený Březinou byl úspěšný. V roce 1956 chtějí v ústavu polarograficky sledovat metabolismus dusičnanů a dusitanů v zažívacím aparátu přežvýkavců a polarografické chování albuminů domácích zvířat se zvláštním zřetelem na jejich glykoproteinovou složku, a konečně hodlají polarograficky studovat jednotlivé frakce globulinů krevních sér domácích zvířat a lidí.

Košice, 29. 3.: Bartík děkuje za balík s časopisem *Acta Academiae scientiarum Hungaricae*. Bartíkovi spolupracovníky v něm zaujaly články z oboru veterinární medicíny. Bartík dále děkuje za Heyrovského nevšední starostlivost o košické polarografisty a slibuje,

že asi za dva měsíce pošle Heyrovskému zprávu o polarografii dusitanů vedle dusičnanů.

1962

Košice, 8. 1.: Bartík děkuje za vypracování a zaslání posudku k návrhu na jeho jmenování profesorem. Považuje to za závazek pro jeho další činnost i činnost katedry.

1965

Košice, 7. 5.: Bartík píše, že se uchází o stipendium Mezinárodní agentury pro atomovou energii, aby mohl dokončit některé experimentální práce týkající se metabolismu progesteronu a specifických bílkovin u velkých hospodářských zvířat. Potřebuje pracovat se značenými sloučeninami pomocí izotopů ^{14}C a ^3H , k čemuž v Československu nejsou podmínky. Prosí Heyrovského o krátké doporučení jeho žádosti o stipendium. V dopisu je přiložen návrh dobrozdání.

Praha, 10. 5.: Heyrovský odeslal Bartíkovi doporučení pro agenturu. Dotazuje se, zda jeho katedře vyhovuje výměna japonského odborného čtvrtletníku za časopis *Biologie Plantarum*.

Košice, 20. 5.: Bartík děkuje za doporučení stipendia. Výměna časopisů s japonskými kolegy stále trvá, a dokonce došlo i k písemné korespondenci mezi pracovníky košické veterinární fakulty s japonskými kolegy.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 174.

Poznámky:

/1/ Koncem února 1953 přednášel Březina na veterinární fakultě VŠZ v Košicích základy polarografie a její použití v humánní a veterinární medicíně.

/2/ Polarografie se v Košicích skutečně ujala, o čemž svědčí publikace košických vědců.

František BĚHOUNEK

(1898–1973)

Český fyzik-radiolog, polární badatel, autor cestopisů a populárně naučné prózy. Profesor UK, akademik ČSAV. Spolu s Heyrovským vydal r. 1932 knihu *Úvod do radioaktivity*.

1946

Praha, 18. 12.: Běhounek posílá Heyrovskému pro jeho syna Michaela, horlivého čtenáře Běhounkových knih, svou čerstvě vydanou knihu. Doufá, že Michael půjde ve vědě ve stopách otcových. Dále děkuje Heyrovskému za zmínku o knížce *Cesta za objevem* ve čtenářské anketě Lidovek.

1951

Praha, 18. 1.: Běhounek děkuje Heyrovskému za darovanou monografii *Úvod do praktickéj polarografie*. Současně mu zasílá otisk sdělení, které mu (a spoluautorovi Jechovi) otiskli v časopise *Nature*.

1952

Praha, 18. 8.: Heyrovský děkuje Běhounkovi za darovanou knihu *Umělá radioaktivita a* blahopřeje mu k dalšímu zdařilému dílu.

1957

Praha, 28. 12.: Heyrovský se dotazuje Běhounka, zda by nepřijal do svého ústavu L. Němce, Heyrovského žáka a přítele jeho syna Michaela. Heyrovský chtěl Němce přijmout do PÚ, ale z kádrových důvodů to nebylo možné (byl také vykázán z univerzity). Němec je nyní zaměstnán v n.p. Laboratorní přístroje při výrobě polarografů.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 196.

Eugen BESEDA

(1906–1970)

Slovenský chemik, předseda Spolku slovenských chemiků.

1951

Praha, 17. 9.: Heyrovský žádá ředitele Besedu, aby sjezdová kancelář Spolku chemiků na Slovensku vydala jeho dětem Jitce a Michaelu Heyrovským vysvědčení o absolvování sjezdu v Banské Štiavnici.

1961

Praha, 28. 9.: Heyrovský děkuje jménem svým i PÚ za úspěch kolokvia o oscilografické polarografii, které bylo uspořádáno ve spolupráci se Slovenskou chemickou společností, které Beseda předsedá.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 229.

Miroslav BOHÁČEK

(1899–1982)

Český právník a pedagog, profesor UKo a UK. Specialista v oboru dějin římského a středověkého práva.

1950

Praha, 12. 12.: Boháček píše Heyrovskému, že on a prof. Vočadlo jsou mu velmi zavázáni za zákrok ve věci jejich penzionování nebo jejich propuštění z univerzity.

1951

Praha, 4. 5.: Boháček informuje Heyrovského o vývoji v kauze profesorů, kterým byla od studijního roku 1950/51 zastavena pedagogická činnost. Do konce června mají dostat výpověď podle ustanovení paragrafu o nedostatečném pracovním výkonu. Prof. Král, Stloukal a všichni starší šedesáti let byli vyzváni, aby odešli do penze. Znovu prosí Heyrovského, zda by na předsednictvu Státního výboru pro vysoké školy nezasáhl v jejich prospěch.

1952

Praha, 7. 12.: Heyrovský děkuje Boháčkovu za krásnou přednášku v České akademii, kterou pronesl při příležitosti stých narozenin Heyrovského otce a která má vyjít i ve spisech ČAVU. Přikládá malou reprodukci portrétu otce od Švabinského, která by mohla být připojena k Boháčkovu spisu.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 272.

Vlasta BOHÁČKOVÁ

(1921–1973)

Česká fyzikální chemička, asistentka katedry fyzikální chemie UK.

1967

Praha, 7. 2.: Boháčková posílá Heyrovskému knihu *Elektrochemie* autorů Dvořáka, Koryty a Boháčkové s prosbou, aby ji přijal s laskavou shovívavostí.

Praha, 21. 2.: Heyrovský děkuje Boháčkové za knihu, která mu udělala velkou radost. Dík patří i dalším autorům.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 273.

Johann (Jan) BÖHM

(1895–1952)

Pocházel ze smíšené německo-české rodiny. Střední a vysokoškolské vzdělání získal na německých školách v Čechách. Ještě před skončením studia na Německé univerzitě v Praze (doktorát RNDr. 1922) pracoval v Berlíně v Ústavu císaře Viléma pro fyzikální chemii a elektrochemii, odkud byl po několika letech vyslán do Kodaně k slavnému Nielsi Bohrovi, kde v té době pracoval též Georg von Hevesy, pozdější laureát Nobelovy ceny. Böhm a Hevesy se později odebrali na univerzitu ve Freiburgu, kde se Böhm podílel na vybudování nového Ústavu fyzikální chemie. Zde se habilitoval, a dokonce byl jmenován mimořádným profesorem. Hevesy po nástupu nacismu v Německu kvůli svému původu emigroval a také Böhm měl kvůli svému antinacistickému postoji potíže. Přes Heyrovského a Dolejška se dostal do Prahy, kde byl jmenován roku 1935 mimořádným profesorem fyzikální chemie na Německé univerzitě a ředitelem Ústavu fyzikální chemie, jímž byl až do května 1945. Po celou dobu války se stýkal s českými kolegy, ponejvíce s Heyrovským. Heyrovskému umožnil, aby pokračoval ve výzkumu polarografie v jeho mateřském ústavu. Heyrovský Böhmovu nabídku přijal. Po skončení 2. světové války byl Heyrovský a tento toho obviněn z kolaborantství s Němci a perzekuován. S konečnou platností byl Heyrovský očištěn až počátkem roku 1947. Hned v květnu 1945 pomohl Heyrovský Böhmově rodině z internace

pražských Němců, a Böhmovi se mohli vrátit do svého starého bytu na Letné a nemuseli nosit označení Němců. Böhm po válce našel zaměstnání v laboratořích Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Pardubicích-Rybitví.

1945

Praha, 8. 6.: Heyrovský žádá Böhma o ubytování rodiny německé příbuzné paní Heyrovské v Böhmově bytě. Podle tehdejšího nařízení nebylo dovoleno společně bydlet ani pokrevním příbuzným, pokud byli různých národností.

1946

Blatnická Lhotka, 15. 12.: Böhm žádá Heyrovského o separát jeho základní práce o oscilopolarografické polarografii, neboť laboratoře v Rybitví získaly kompletní oscilografickou výbavu a chtějí metodu uvést do chodu. Dále Böhm oznamuje, že obdržel z Vídně výnos tamního ministerstva, jímž je pověřen přednášet na vídeňské univerzitě fyzikální chemii.

Praha, 26. 12.: Heyrovský posílá Böhmovi blahopřání k pověření přednášet ve Vídni a věří, že přechod do Vídně nebude provázen potížemi.

1947

Blatnická Lhotka, 15. 1.: Böhm oznamuje Heyrovskému, že mu okupační mocnosti odmítly udělit vízum pro Rakousko, a tedy jsou přednášky ve Vídni *passé*.

Praha, 12. 3.: Heyrovský posílá Böhmovi adresu anglické organizace, která pomáhá demokratickým Němcům. Organizace potřebuje vědět, v čem a jak má pomoci. Heyrovský o sobě píše, že chodí do laboratoří na univerzitě a do laboratoře Zbrojovky, která vyrábí polarografy, a že píše článek do znovuvycházejících *Collection*.

1948

Blatnická Lhotka, 4. 9.: Böhm oznamuje Heyrovskému, že konečně obdržel dekret, podle kterého je jemu a jeho rodině ponecháno čs. občanství pro účast v boji proti nacismu. Dekret ležel řadu měsíců na ministerstvu. Dále uvádí několik jmen případných kandidátů na profesuru fotografie: dr. Kröhn, dr. Zachoval, dr. Laušman a dr. Mašín.

Blatnická Lhotka – Pardubice, 23. 9.: Böhm reaguje na Heyrovského návrh, aby se i on ucházel o místo profesora fotografie /1/. Böhm to odmítá s poukazem na to, že dosud z fotografie nic nepublikoval a ani v oboru vědecky nepracoval. Podle něj existuje řada

mnohem povolanějších odborníků na tento post. Jmenuje znovu Zachovala, Mašína, nově též ing. Koblice, dr. Kulku, dr. Poledníka, dr. Plívu a dr. Chalupeckého.

Pardubice – Rybitví, 22. 10.: Böhm se znovu vrací k obsazení Fotografického ústavu v Praze. Nabádá Heyrovského, aby byl opatrný při prosazování Zachovala, který prý nemá mezi odborníky dobrou pověst a špatně se s ním spolupracuje. Zachoval zřejmě neumí ani fotografovat atd.

1949

Pardubice – Rybitví, 15. 6.: Böhm prosí Heyrovského, aby se podíval po instruktážním filmu fy Siemens o elektronovém mikroskopu, který zůstal buď v Ústavu fyzikální nebo anorganické chemie. Böhm by film potřeboval pro svoji přednášku o tomto přístroji. Dále navrhuje dva termíny pro Heyrovského přednášku o polarografii v Rybitví a rovněž navrhuje uspořádat pro zaměstnance laboratoří v Rybitví menší cyklus přednášek o polarografii.

Praha, 17. 6.: Podle konceptu dopisu Heyrovský souhlasí s Böhmovými návrhy. O polarografii by přednášel on a jeho spolupracovníci. Jsou uvedena i témata přednášek a začátek cyklu, je nyní už jen na Rybitví, o která témata by byl zájem. Dále upozornil na seminář pořádaný v červenci v Banské Štiavnici, kterého se zúčastní významní čeští chemici (profesoři Tomíček, Lukeš, Wichterle, Bárta, Heyrovský a další) a vyzývá Böhma k účasti coby delegáta Rybitví.

Pardubice – Rybitví, 29. 6.: Böhm doporučuje dr. Regnera ze Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Pardubicích-Rybitví jako výborného kandidáta na profesuru anorganiky, ale jmenuje i další případné kandidáty ze Spolku (dr. Sehnoutku, dr. Schneidera, dr. Dykyje, dr. Ettela a dr. Waneka) /2/. Žádá Heyrovského, aby o něm samotném neuvažoval, protože není členem KSČ. Ve Spolku mu sice slibovali členství, ale nikdy k tomu nedošlo – patrně na něj pohlíželi jako na bývalého profesora německé univerzity. On sám měl sice o členství v KSČ zájem hned po válce, ale bylo mu to rozmluveno. Dále uvedl, že v jeho neprospěch mluví i jeho stáří: kdykoli byl dříve přítomen projednávání návrhů na profesury, odmítal starší kandidáty, k nimž nyní sám patří. A za třetí zmiňuje, že by neprošel u ministra Nejedlého, který je velký šovinista. Konečně se ani nechce stát profesorem školy, která se chovala radikálněji nežli například jeho bývalá škola a která se nikterak neexponovala v odsouzení internace zcela antifašistických a socialistických německých profesorů. Jak však píše, tato kritika se nevztahuje na většinu Heyrovského kolegů. Dále uvádí, že by bylo pro

československé vysoké školy dobré, kdyby byly profesury obsazovány i cizinci, jak je to běžné ve Švýcarsku, Anglii či Americe. Zejména by považoval za přívětivé gesto povolat na profesuru právě nějakého německého profesora-antifašistu znalého češtiny. Jako příklad uvádí mladého fyzika, doc. Sítteho, který prošel koncentračním táborem Buchenwald a nyní působí v atomovém výzkumu buď v Anglii, nebo v USA. V závěru dopisu Böhm přiznává, že by rád znovu učil, že ho jeho současné zaměstnání v Rybitví neuspokojuje.

Pardubice – Rybitví, 16. 8.: Böhm v obsírném listě uvádí návrhy dr. Waneka na kandidáty na profesuru: dr. ing. Pospíšila a ing. Jiříště. Reaguje na návrh Heyrovského, aby se o profesuru ucházel i on, a vymlouvá mu angažování v té věci. Píše, že komunismus je zejména u nás národně zaměřený a nepřipouští, aby na vyšších školách vyučovali lidé jiných národností. Böhmovi němečtí kolegové by mu zazlívali kandidaturu. Dále oznamuje zahájení cyklu kolokvií v Rybitví na téma elektrochemie v laboratorní praxi. Přednášet mají pracovníci Spolku. Logicky by po těchto kolokviích měla následovat polarografie (5 přednášek Heyrovského a jeho spolupracovníků). Pro nedostatek času nemůže slíbit Heyrovskému kurz o rentgenografii.

Pardubice – Rybitví, 8. 9.: Böhm opět doporučuje na profesuru Regnera. On sám je podle vlastních slov na profesuru starý a nechtěl by se stát v profesorském sboru persona non grata. Znovu si Heyrovskému stěžuje, že práce v průmyslu mu nevyhovuje a že by pro něj byla ideální profesura. Tím si poněkud protiřečí, neboť zároveň říká, že je třeba ve prospěch dobré věci přinášet oběti.

Praha, 30. 12.: Heyrovský píše Böhmovi krátký list, v němž děkuje za vánoční přání a dárky. Upozorňuje na udělení nejvýznamnější medaile Londýnské královské společnosti G. von Hevesymu.

1950

Pardubice – Rybitví, 12. 4.: Böhm píše o návštěvě prof. Nováka, který žádal o Böhmovo vyjádření, zda by přijal profesuru, kdyby mu byla nabídnuta. Böhm však upozornil na lepšího kandidáta, dr. Regnera. Svoji kandidaturu odmítá, neboť nemá dostatek znalostí, aby zvládl výuku podle nové studijní reformy.

Praha, 28. 4.: Heyrovský oznamuje Böhmovi, že byla na přírodovědecké fakultě zvolena komise, která má vypracovat návrh na Böhmovo jmenování řádným profesorem anorganické chemie. Řada řečníků líčila Böhmovy vynikající schopnosti pro tuto funkci. Heyrovský byl pověřen svoláním komise a prosí Böhma o soupis jeho prací –

originálních vědeckých i popularizujících prací či referátů, curriculum vitae a co nejvíce separátů prací. Za Böhmovu perzekuci v roce 1945 není podle komise vinna nynější vláda, nýbrž předúnorová buržoazní vláda. Heyrovský Böhma žádá o současnou Hevesyho adresu.

Praha, 5. 6.: Heyrovský píše Böhmovi, že šetřením na ministerstvech zjistili, že dosud platí zákaz přijímat na čs. vysoké školy osoby jiných státních příslušností, než je československá, i když ji měli jen dočasně. Ministerstvo školství radí návrh na jmenování Böhma přesto podat, neboť zákaz má být v co nejbližší době odvolán. Protože však Böhm návrh na jmenování odmítá, potřebuje Heyrovský pro komisi Böhmovo písemné odůvodnění. Komise chce navrhnout Škramovského.

1951

Praha, 2. 6.: Heyrovský oznamuje Böhmovi, že má být zřízen Ústřední ústav fyzikálně chemický (ÚÚFCh), do kterého Böhm přislíbil vstoupit. Heyrovský s ním počítá jako s vedoucím ústavu, protože Brdička nemůže opustit Katedru fyzikální chemie UK. Böhm by měl za úkol dát do chodu rentgenový výzkum všeho druhu a později fotochemické a spektroskopické výzkumy. V roce 1952 by byl proponovaný ústav přiřazen k Heyrovského Ústřednímu ústavu polarografickému (ÚÚP), ale od 1. 1. 1953 by se ÚÚFCh plně osamostatnil. Heyrovský Böhma žádá, aby si připravil výběr vhodných spolupracovníků. Pro Böhma je na rok 1952 naplánováno dvacet pět osob (Böhma, aspiranty, asistenty, administrativu, laboranty, myčky nádobí a mechanika) a do konce roku 1952 je třeba plán realizovat. Heyrovský navrhuje, aby se v této záležitosti co nejdříve sešli v Praze.

Pardubice – Rybitví, 5. 6.: Böhm kupodivu zpochybňuje Heyrovského návrh na zřízení ÚÚFCh. Situace s plánovaným ústavem není podle Böhma srovnatelná s ÚÚP, který je založen na polarografii, jež je známa po celém světě. U ÚÚP nastala podobná situace jako při založení ústavu pro radium nebo Hevesyho ústavu pro radioaktivní indikátory. Böhm radí přiřadit k Ústřednímu ústavu chemickému (ÚÚCh) oddělení fyzikální chemie, anorganické chemie a další, rozšířený ÚÚCh by poskytl novým oddělením administrativu, knihovnu, sklářské a mechanické dílny apod. Dále namítá, že směr práce plánovaného ÚÚFCh není slibný – fotochemie je v Československu předimenzována: existují laboratoře při výrobních závodech a též vědecká pracoviště v Praze a v Brně. K rentgenovému výzkumu poznamenává, že sice v Československu není dobře vybavená laboratoř, ovšem rentgenová metoda je již plně vyvinutá a další

její význam spočívá pouze v laboratorní praxi. Oddělení rentgenografie by bylo tedy pouze servisem, což není v úmyslu ústředních ústavů. Podobné je to se spektroskopií. K personálu plánovaného ústavu uvádí: „Samozřejmě nejlepší fyzikochemiky. Tedy Vy, Brdička, Čůta, Vaši nejúspěšnější žáci, též na Regnera by se dalo myslet. Já sám nejsem fyzikochemikem, nýbrž anorganikem s fyzikálně chemickými znalostmi.“ A pokračuje: „Vysoká škola chemická v Pardubicích mne prosila, abych převzal lektorát anorganické chemie, což jsem jim slíbil. Je to velmi málo lákavé zaměstnání... Vedení Vámi navrhovaného ústavu se bojím. Vždyť už skoro 10 let vědecky nepracuji. Ztratil jsem styk s literaturou a s chemií vůbec tím, že jsem dělal fotokontrolu. Slušné stanovení struktury krystalu bych též už nesvedl.“ Naivně se vyjádřil k situaci ústředních ústavů. Podle Böhma by Brdička nebo Čůta měli opustit vysoké školy a vytvořit nové oddělení, a posílit tak Šormův ústav.

Praha, 7. 6.: Heyrovský reaguje na Böhmovy názory uvedené v dopisu z 5. 6. překvapivě smířlivě. Píše, že si musí o věci napřed promluvit oni sami, dříve než se Heyrovský obrátí na Šorma. Heyrovský byl pověřen sestavením kolektivu fyzikální chemie v podstatě rozkazem a o fyzikální chemiky je třeba bojovat. Svěřuje se Böhmovi, že je poněkud indisponován, minulý týden omdlel.

Pardubice – Rybitví, 9. 6.: Böhm se Heyrovskému omlouvá – do Prahy nemůže přijet, protože dostal od ústředního ředitele Ettela příkaz okamžitě sepsat zprávu o činnosti laboratoře, kterou dluží už 3 roky.

Praha, 10. 6.: Heyrovský se těší na Böhmovu návštěvu, při níž si blíže vysvětlí zřízení ÚÚFCh. Heyrovský se zmiňuje o dočasné indispozici po záchvatu mdloby, patrně sklerotického původu.

Pardubice – Rybitví, 18. 6.: Böhm se znovu vrací k Heyrovského nabídce na angažmá v ÚÚFCh. Heyrovskému píše, že pro ústav určitě nehodí, že je velmi unaven a ustarán a že by se mu práce nedařila. Opětně upozorňuje na Regnera. Diskusi o funkci vedoucího ústavu nakonec uzavírá: „To je pro mne příliš moc. Vy mne znáte z mých lepších let, ale mezitím to se mnou šlo z kopce... Musím být rozumný a nemíním se dát přemluvit k funkci, kterou bych nezastal.“ Zmiňuje se též o svém eventuálním působení na pardubické Vysoké škole chemické, kde hodlá být pouze externím učitelem. Dopis končí poněkud smutně: „V normálních dobách bych šel do výslužby, jsem již příliš vyčerpán a unaven.“

Pardubice – Rybitví, 12. 7.: Böhm se svěří Heyrovskému, že byl za ním v Rybitví fakultní tajemník pražské Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství a úřednice

z ministerstva školství a přemlouvali ho, aby nastoupil na místo profesora Daneše. On však nabídku odmítl s tím, že slíbil pardubické Vysoké škole technické přednášky z anorganické a fyzikální chemie. Dále argumentoval, že je na řádnou profesuru starý. Druhý den po návštěvě ho pardubický děkan Santholzer zprostil slibu k přednáškám v Pardubicích a povoluje mu působení v Praze, což však Böhm nechce. Dopis pokračuje: „Po pravdě řečeno, bych nejraději zůstal v Pardubicích vzhledem k chorobnému stavu mé ženy, k zaměstnání Aninky a též proto, že se bojím fyzikální chemie, ve které jsem se necítil nikdy doma, kterou jsem nesledoval od revoluce se vši tou matematikou, teoretickou fyzikou atd. Doufám, že mne proti mé vůli do Prahy dát nemohou, pojedu tam a pokusím se o to věc znemožnit. Vám to píše, abyste o tom věděl.“

Banská Štiavnica, 27. 8.: Heyrovský píše, že skutečně neví, jak Böhmovi poradit, když se o něj derou tři ústavy a jemu se do žádného z nich nechce. Heyrovský však doufá, že by Böhmovi nenápadné místo v ÚÚFCh konvenovalo. Brzy se má sejít schůze Ústředí výzkumu a technického rozvoje speciálně k fyzikální chemii. Heyrovský souhlasí s Böhmem, že nové ústavy by se neměly vynucovat, když chybí odborníci. Věc je však naplánována a rozhodnuta Státním úřadem plánovacím podle sovětského vzoru (mají to být ústavy Akademie), a tedy se tomu nelze vyhnout.

Pardubice, nemocnice, 26. 9.: Böhm sděluje, že je v nemocnici od 27. 8. s diagnózou bronchopneumonie a bronchiální záducha. Po náročné terapii je mu mnohem lépe, leč podle primáře interny nebude moci přednášet – nestačil by s dechem. Tím je tedy problém jeho profesury samočinně rozřešen a je tedy volný pro ÚÚFCh. A konečně má čas ke studiu fyzikální chemie.

Praha, 6. 10.: Heyrovský opakuje, že tedy nemoc rozhodla, že další Böhmovo působení bude v ÚÚFCh (budoucím ústavu České akademie věd). O jeho angažmá se jednalo na schůzi: Böhm byl jednomyslně schválen jako první v úvahu přicházející vědecká síla, s nástupem od 1. 11. 1951. Heyrovský respektoval Böhmovu žádost, aby nebyl ředitelem, ale spíše školitelem aspirantů. Protože se nikdo nechce stát ředitelem nového ústavu (Brdička odmítl, Čůtovi to neumožnila škola), zůstalo vše na Heyrovském a bylo rozhodnuto o personální unii ÚÚP s ÚÚFCh.

Pardubice, nemocnice, 13. 10.: Böhm se zmiňuje, že jeho zdravotní stav je poněkud labilní a do Nového roku nebude moci přijet za Heyrovským do Prahy. Termín 1. 11. 1951 pro nástup do zaměstnání se Böhmovi zdá být trochu předčasný. Navíc si potřebuje najít byt v Praze, což se mu dosud nezdařilo.

Praha, 17. 10.: Heyrovský uznává Böhmovu podmínku, že je zapotřebí nejprve zajistit byt v Praze. Dále píše, že nebude problém zaměstnat Böhmovu dceru jako technickou sílu. Böhmu může nastoupit kdykoliv, třeba až od 1. 1. 1952, jen je třeba na to zavčas upozornit současného Böhmovu zaměstnavatele, aby nenastaly potíže s uvolněním z Pardubic. Dále Heyrovský potřebuje znát Böhmuv současný brutto plat, neboť mu právě začíná zařizovat mzdu na ÚÚFCh.

Praha, 2. 12.: Heyrovský oznamuje, že podle Böhmových pokynů začali s nákupem zařízení pro ÚÚFCh. Ví se, že po Novém roce dojde ke škrtům v rozpočtu, takže zřejmě nebude možné uvést ústav v plný chod. S Böhmem se však na každý pád počítá. Stále trvají potíže kolem bytu pro Böhma, ale po Novém roce se má snad situace změnit. Heyrovského rodina získala krásný byt na rozhraní Dejvic a Hradčan v ulici Na Valech č. 32, kde jsou všichni spokojeni. Heyrovský se zmiňuje i o svízelné situaci s vydáváním *Collection*. Stávající ústřední ústavy mají připadnout nové Akademii věd. Heyrovský dále upozorňuje Böhma na udělení Faradayovy medaile G. von Hevesymu. V současnosti ÚÚP spolupracuje s pány Wankem, Mýlem a Vojířem z Rybitví – a jak Heyrovský poznamenává, k oboustranné spokojenosti.

1952

Pardubice, nemocnice, 9. 3.: Böhmu se Heyrovskému svěřuje se svým zdravotním stavem, který je snad lepší, ale stejně není schopen nastoupit do zaměstnání v Praze u Heyrovského. Optimisticky se však rozepisuje o svých plánech v Praze.

Praha, 16.3.: V odpovědi Heyrovského se uvádí, že informace o zřízení fyzikálně-chemické laboratoře v rámci budoucí Akademie věd ČSR, jejímž vedoucím se má stát Brdička, je přísně důvěrná. V jeho týmu se počítá též s Böhmem. Akademie má být konstituována do konce června, Böhmu by tedy mohl nastoupit po prázdninách za předpokladu, že pro něj bude do té doby nalezen byt v Praze. Böhmu může pracovat na čemkoli, co uzná za vhodné a na čem se dohodne s Brdičkou. Heyrovského, stejně jako Böhmu, pobouřily referáty z brněnské konference /3/. K referátům se snad bude moci vyjádřit až po ustavení Akademie.

Praha, vinohradská nemocnice, 19. 4.: Böhmu oznamuje, že jeho zdraví se v pardubické nemocnici velmi zlepšilo. Nyní je v pražské vinohradské nemocnici a doufá, že se jeho stav ještělepší. Píše, že už dva týdny chodí na procházky, teoreticky pracuje, pro pardubického primáře napsal některé referáty a zprávy z chemie. V Opletalově ulici /4/ nechal u vrátného vypůjčené knihy a žádá o další.

Praha, 21. 5.: Heyrovský žádá Böhma, aby k dotazníku, který je třeba vyplnit, připojil své curriculum vitae se zvláštním zdůrazněním vědecké činnosti, a to jak výzkumné, tak zvláště činnosti veřejné (přednáškové) a výchovné (školení atd.).

Praha, 5. 6.: Böhm se Heyrovskému omlouvá, že zatím nedodal požadovaný dotazník, který však zítra dokončí, a někdo z ÚÚP by si pro něj mohl přijít. Zpoždění způsobilo zhoršení zdravotního stavu, způsobené novou léčbou.

Praha, 16. 6.: Heyrovský píše Böhmovi do Vinohradské nemocnice a žádá o dodání seznamu jeho publikací, který potřebuje k umístění Böhma v Akademii. Myslí i na Böhmovu dceru, která by mohla pracovat v laboratořích Akademie, a proto posílá dotazník i jí.

Pardubice, 17. 6.: Böhm oznamuje Heyrovskému, že byl náhle propuštěn z Vinohradské nemocnice a léčit se bude v Pardubicích /5/.

Praha, 25. 8.: Heyrovský informuje Böhma, že hovořil s profesorem Syllabou o jeho zdravotním stavu a ten doporučil pobyt v Krkonoších. Pokud se na to Böhm bude chtít, zařídí mu ubytování v chatě u sestry profesora Dillingera v Dolní Malé Úpě. Svého zástupce dr. Nováka pověřil po dobu své nepřítomnosti (dovolená v Bulharsku), aby zařídil Böhmovo přeložení z Pardubic do Prahy a aby nadále hledal pro Böhma vhodný byt /6/.

Prameny: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 275; Fond Jan Böhm, korespondence s Heyrovským.

Poznámky:

/1/ Úmrtím V. Vojtěcha se uvolnilo místo profesora fotografie na UK. Z uvedených jmen se jím stal L. Zachoval (1906–1982).

/2/ Šlo o profesuru anorganické chemie na přírodovědecké fakultě UK.

/3/ Počátkem roku 1952 byla do Brna svolána ideologická konference vědců z Československa, jejímž úkolem bylo v diskusi odhalit tzv. nesprávné názory, které do vědy vnášeli pracovníci hlásící se k idealistickým filozofickým směrům. Přednášky některých čelních vědeckých pracovníků měly silně tendenční zabarvení a měly naše vědce nasměrovat k sovětské vědě. Heyrovský se konference nezúčastnil – omluvil se.

/4/ V Opletalově ul. č. 25 bylo sídlo ÚÚP.

/5/ Brzy byl však znovu hospitalizován ve Vinohradské nemocnici v Praze.

/6/ Böhmuův zdravotní stav se neustále zhorřoval. V listopadu byl zvolen členem-korespondentem ČSAV, koncem měsíce však ve Vinohradské nemocnici zemřel. Na pohřbu se s ním za ČSAV rozloučil i J. Heyrovský.

Emilie BÖHMOVÁ, roz. Schalková

(1897–1972)

Fyzikální chemička, absolventka Německé univerzity v Praze. Manželka a později vdova po prof. J. Böhmovi.

1949

Blatníkova Lhota, 19. 6.: Böhmová děkuje za poskytnutí noclehu jí a dceři, se kterou byla v Praze na vyšetření. Její muž má dělat brigádu na stavbě deset hodin denně, a za to má volnou sobotu.

Pardubice, 23. 7.: Böhmová se dotazuje, zda Heyrovský neví, jak dostat z Ameriky streptomycin (pro vnuka její známé). Dále prosí, aby se odmítnutím jejího muže neurazil, prý psal velice stroze. Muž je ve špatné náladě a je přepracovaný.

1952

Praha, 15. 12.: Heyrovský Böhmové radí, aby se nevzdávala žádných příjmů (životní pojištění prof. Böhma), které se mohou hodit na vzdělání její dcery Aninky, která by měla vystudovat průmyslovou školu a potom se v duchu otce vědecky vzdělávat a případně pokračovat ve vědecké práci tak, aby ji jako životní povolání těšila a uspokojovala.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 278.

Bohuslav BRAUNER

(1885–1935)

Český anorganický chemik, žák Šafaříkův na pražské univerzitě a Bunsenuův na heidelberské univerzitě. Velký stoupenec a propagátor Mendělejevova periodického zákona. Byl osobním přítelem Mendělejeva. Od r. 1896 řádný profesor pražské české univerzity. Specializoval se

na chemii prvků vzácných zemin, předpověděl existenci dosud neznámých izotopů a navrhl jako základ relativních atomových vah kyslík, což bylo celosvětově uznáno a podrženo v platnosti až do r. 1961.

1919

Praha, 24. 9.: Brauner Heyrovskému děkuje – střídavě anglicky i česky – za pohled z Rotterdamu. Je Heyrovskému vděčný za popis života v milované Anglii, na kterou často myslí. Uvádí jména svých anglických přátel, včetně prof. Donnana.

Praha, 7. 10.: Brauner potvrzuje příjem Heyrovského pohledů z Rotterdamu a Londýna. Připomíná, že minule požádal Heyrovského o dárek z lásky (gift of love) – 2 libry směsi tabáků různých uvedených značek, které má Heyrovský objednat u největší londýnské tabákové firmy, která mu tabák pošle do Prahy na účet, „který za mne zaplatíte, ať to koštuje co chce“ /1/.

1921

Praha, Chemický ústav, 9. 12. (angl.): Heyrovský píše domů nemocnému Braunerovi. Vzpomíná na předvěčejší diskusi s Braunerem o mocenství. Bude-li třeba, udělá korekce. Přikládá poslední číslo Journalu, kde je článek o mocenství. Další přílohou je zapomenutý článek Bauratha – popletený, ale zajímavý. Sděluje Braunerovi, že byl ministerstvem práce informován, že zařízení v Oxfordu není zatím připraveno, a nebude ani do Vánoc. Další informace obdrží do konce měsíce /2/. Zmiňuje se též o záměru začít výzkum zaměřený na prokázání existence většího množství iontů hliníku.

1922

Praha, 18. 5. (angl.): Heyrovský sděluje Braunerovi, že mu ráno přišel jmenovací dekret /3/. Znovu Braunerovi děkuje za jeho velkou laskavost a péči. Nyní, když dostal tak výtečné podmínky pro práci, je na něm nezklamat Braunerovu důvěru. Prosí Braunera, aby mu i nadále prokazoval sympatie, bez nich z něj bude zlomený muž. Předpokládá, že Brauner vlastní kopie svého článku publikovaného v *Nature*, přesto však nechá jeden výtisk v ústavu pro případ, že *Nature* nemá Braunerovu přesnou adresu.

1924

Třebetov, 1. 9.: Brauner posílá Heyrovskému překlad dopisu Edwarda B. Sanigara z Anglie, který si chce v Praze u Braunera udělat doktorát. Získal na studium dvouleté

stipendium od Sheffieldské univerzity. Sanigar se dotazuje, zda by jej Brauner přijal do svých chemických kurzů a kolik kurzy stojí. Sděluje, že hovoří francouzsky a německy. Sanigar slyšel o kurzech češtiny pro anglické studenty v Praze, jichž by se rád zúčastnil, a proto by přijel už počátkem října. Brauner Heyrovskému píše, že vzhledem k tomu, že odchází do důchodu, předává mu Sanigera s tím, aby to korespondenčně vyřídil. Doufá, že Heyrovský ho přijme do svého laboratoria /4/.

1925

Praha, květen: Brauner děkuje za Heyrovského gratulaci a za článek v Národní politice. Dále píše: „(...) byl jsem velice dojat a překvapen tím, že Jste spolu s prof. Jörissem aranžoval slavnostní číslo časopisu *Revue des Trav. Chim. des Pays Bas*. To je vskutku oslava světová a zůstanu Vám navždy vděčným za ohromnou práci, kterou Jste si vzal se sháněním příspěvků ze všech stran. Zejména mne těšily příspěvky Rothmunda, Vaše a Shikaty i všech ostatních.“

Praha, prosinec: Brauner posílá Heyrovskému novoroční přání v angličtině /5/.

1929

Praha, 14. 10.: Heyrovský zásoboval Braunera cizími časopisy, jak vyplývá z Braunerova psaní. Brauner Heyrovskému děkuje za zaslání čísla *Nature* a upozorňuje, že dvě srpnová čísla chybí /6/.

1930

Praha, 8. 5.: Heyrovský a Votoček coby redaktoři *CCCC* posílají Braunerovi předběžnou gratulaci k oslavě 75. narozenin a 50. výročí získání doktorátu PhDr.

Babylon (na Domažlicku), 19. 7.: Brauner píše Heyrovskému opět anglicky krátkou, že pobývá od 14. 7. v obci Babylon. Zmiňuje se, že je horké počasí, ovšem právě teď trochu prší, což Brauner vítá. Stýská se mu po Anglii. Potvrzuje příjem červnového čísla *Nature*. Je dychtivý po novinkách z vědeckého světa a prosí Heyrovského o zaslání předchozího čísla *Nature*.

Babylon, říjen: Brauner požaduje, aby Heyrovský sehnal chybějící červnová čísla *Nature*. V tomto směru nemůže nic dělat a ani neví, zda byla čísla zaslána na jeho adresu nebo adresu Heyrovského /7/.

Praha, 25. 11.: Brauner s lítostí konstatuje, že víc než týden čekal na pár řádek o W /8/. Brauner by velice ocenil, kdyby mu Heyrovský věnoval jedno číslo *Collection*. Menší

čs. vědci mají podle Braunera v *Nature* sice místo, zasluhují však jen tak pět až deset řádek, a víc ne – poté, co slyšel minulou neděli o W. práci. Nevěří na atomy, nečiní rozdíl mezi jednoduchými a složitými tělesy navzdory fyzikálnímu skutečným nebo nahradil naše myšlenky frázemi o 1. až 5. dimenzi. Nikdo, kdo studoval jeho publikace, se nedozví nic o chemii, ale jsou zajímavé filozoficky /9/.

1931

Babylon, 26. 6.: Brauner anglicky děkuje za zaslání čísla *Nature*. Těší se z pěkného počasí a chodí se každý den koupat, i když poprchává. Editor *Nature* požádal prof. Nachtikala, aby napsal článek o Faradayovi, manuskript vyžaduje do 20. srpna. Nachtikal jej však nenapiše, protože je v Paříži, a tak nezbyvá, než aby krátký článek napsal Brauner sám; některé materiály mu poskytne prof. Žáček. V závěru přeje Heyrovskému příjemný pobyt poblíž Tábora, kam je také dopis adresován.

s. l., s. d.: Brauner se ve výjimečně dlouhém dopisu zabývá obsahem červnového čísla *Nature*. Hlavním předmětem zprávy o elektrické vodivosti roztoků je podle něj ukázat, jak jsou výsledky vodivosti roztoků ve shodě s Debye-Hückelovou teorií. Dotazuje se Heyrovského, zda by mohla být krátká jeho a Švagrova „quotation“ použita v článku. Přiznává, že o tom nic neví. Dále píše Heyrovskému o dopisu editora *Nature*, který navrhl otisknout zvláštní přílohu *Nature* věnovanou blížícímu se stému výročí Faradayova objevu elektromagnetické indukce. Editor si dopisuje s některými významnými osobnostmi vědy mimo Velkou Británii a věří, že od nich získá články o pracích Faradayových předchůdců, současníků i následovníků, založených na vlastním Faradayově díle. Jelikož je *Nature* mezinárodním orgánem vědy, nemůže přílohu věnovat pouze Faradayově práci, nýbrž by ji chtěl představit ve vztahu s podobnými pracemi vědců z jiných zemí. Editor se Braunera dotazuje, zda by mohl přispět článkem v rozsahu 2000 až 2500 slov, zaměřený na vědecké práce a vývoj v Československu s ohledem na Faradayovy výzkumy a objevy. Pokud by Brauner takový článek nebyl schopen napsat, žádá editor o jméno vhodného náhradníka. Článek by měl být u editora do měsíce či 6 týdnů. Brauner končí dopis česky: „Pro Boha Vás prosím, pomozte mi. Rád bych nejprve napsal o pracích Purkyňových, dále o významu Faradayova elektrolytického zákona pro nás chemiky, dále se chci obrátit na prof. Žáčka, by mi sdělil něco o vynálezech Faradayových.“

1931

České Budějovice, 29. 6.: Heyrovský reaguje zřejmě na předchozí Braunerův dopis. Píše, že o vlivu Faradayových objevů na naši vědu je to velmi těžké. Podle programu oslav má se článek týkat využití magnetoelektrického objevu, což je oblast elektrotechniky. Faradayovy elektrochemické objevy přijdou na řadu až v letech 1933–37. Proto si myslí, že nejvhodnějším autorem článku by byl prof. Nachtikal z ČVUT, který dobře zná historii věd, zejména blízkých fyzice a fyzikální chemii, a umí o tom populárně vykládat. Má kromě toho biografické knihy o Faradayovi. U něj není nebezpečí, že by protežoval českou vědu před moravskou. Prof. Žáček coby autor nepřipadá v podstatě v úvahu, je kromě toho v Karlových Varech a přeje si úplný klid od literární činnosti. Heyrovský sám se na článek necítí a navíc musí přeložit několik článků do *Collection* a dále napsat práci pro *Faraday Transactions* a přes léto napsat monografii o kapkové elodě. Pokud Brauner bude souhlasit s článkem od Nachtikala, Heyrovský vše další zařídí. K Braunerovu pojednání o teorii Debye-Hückelové uvádí, že teorie se týká vodivosti silných elektrolytů, je matematicky komplikovaná, platí jen pro velké zředění za předpokladu, že hydrolyza nenastává. Z teorie se dá sice vodivost přibližně vypočítat, nikoli však koncentrace iontů. Až Heyrovský přečte definitivní znění Braunerova pojednání, upozorní, kde by zmínka o Debye-Hückelové teorii byla vhodná. Od 2. do 21. 7. bude Heyrovský v Táboře v pensionu Riviera, kam je možné mu psát.

Praha, 29. 10.: Brauner anglicky děkuje za dopis, jenž mu právě od Heyrovského přišel. Oznamuje mu, že musí jít ve smluvenou dobu k soudu, a tudíž ho nemůže přijmout. Navrhuje náhradní termín o den později a vyzývá Heyrovského, aby přišel se slečnou Dopalienevskou, a žádá o promptní potvrzení navrženého termínu. Připojuje českou větu: „Ať žije slovanská vzájemnost!“

1932

Praha, 12. 3.: Brauner zve Heyrovského na čaj o páté a silně doufá, že mu to jeho povinnosti umožní.

Nové Hradky, 9. 8.: Heyrovský sděluje Braunerovi, že mu poslal čtyři nová čísla časopisu *Nature* a několik separátů Braunerova pojednání, které chce poslat prof. Waldenovi do Rostocku. Dále píše o své korespondenci s USA o zpřesnění jeho cesty (Berkeley, Pasadena a další). V Pasadeně plánuje dvouměsíční kurz o teoretické a praktické polarografii. Zmínil též historii Semeranovy monografie o polarografii.

Praha, 29. 9.: Brauner žádá Heyrovského, aby ho někdo z účastníků pražského kongresu navštívil /10/. Stanovuje přesnou hodinu (12–12.30), později má medicínskou radu a musí odejít. Doufá, že návštěvě nebude vadit jeho kašel a rýma. Vzpomněl na Heyrovského syna Michala a pozdravuje ho.

Praha, 3. 10.: Brauner požaduje na Heyrovském, aby na probíhajících oslavách přečetli jeho dopis jako seniora čs. chemiků. Zmiňuje se o svém úmyslu navrhnout prof. Votočku /11/ na Nobelovu cenu, že by však potřeboval pomoc. Starému Braunerovi, jak napsal 7. 10., se stýská po Heyrovském, se kterým se neviděl už 4 měsíce a prosí o jeho návštěvu. Jinak se Brauner zmiňuje o přednáškách a cvičeních, které Heyrovský má, a je překvapen Heyrovského obrovskou činností, již by měl porovnat s činností profesora organické chemie pro farmaceuty. Brauner též viděl obraz Heyrovského otce od Švabinského a nemohl se od něj odtrhnout.

1934

Babylon, 17. 6.: Brauner blahopřeje Heyrovskému k pozvání na mendělejevskou konferenci v Rusku, jíž se má Heyrovský zúčastnit. Brauner už do Ruska nepojede a byl by rád, kdyby za něj Heyrovský na konferenci přečetl příspěvek o Mendělejevovi. Jinak stále žádá o zaslání *Nature* do Babylonu – bez vědy, jak píše Brauner, nemůže vydržet.

Praha, 8. 6.: Heyrovský oznamuje, že 21. června odjíždí s rodinou na měsíc do Attersee. V září jej čeká cesta na Mendělejevovy oslavy v Leningradě a ještě předtím by rád Braunera viděl. Mohli by se setkat dokonce ještě před Heyrovského odjezdem na dovolenou /12/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 310; korespondence B. Braunera, Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha (dopisy z 9. 12. 1921, 18. 5. 1922, 8. 5. 1930 a 29. 6. 1931).

Poznámky:

/1/ Oba dopisy poslal Brauner Heyrovskému do Londýna.

/2/ Heyrovský měl odjet do Oxfordu k prof. Soddymu, aby si tam osvojil potřebné zkušenosti pro vedení laboratoře Společnosti pro využití radia, jež měla být zřízena v Praze. Heyrovský proto požádal ministerstvo školství o uvolnění z asistentury na přírodovědecké fakultě v době od 1. 10. 1921 do 31. 7. 1922. Ministerstvo žádosti vyhovělo, ale Heyrovský nakonec do Oxfordu nejel, protože z asistentury u Soddyho zatím sešlo. Heyrovský proto

požádal ministerstvo školství o zrušení karenční dovolené. V této době konal pokusy s elektrolýzou roztoků se rtuťovou kapkovou elektrodou, které vedly 10. 2. 1922 k objevu později nazvanému polarografie.

/3/ Šlo o dekret, jímž byl jmenován mimořádným profesorem fyzikální chemie UK

/4/ Heyrovský Braunerovi vyhověl, přijal Sanigara, který u Heyrovského vystudoval a získal doktorát přírodních věd za disertaci s polarografickou tematikou.

/5/ Na pohlednici je Liebscherův obraz „Milostný dopis“ – vskutku originální Braunerův nápad.

/6/ Heyrovský chybějící čísla *Nature* v zápětí objednal. Brauner se jako penzista neustále zajímal o všechny novinky z přírodních věd, které obsahoval časopis *Nature* a žádal Heyrovského, aby mu tento časopis posílal.

/7/ Starý Brauner si v podstatě neuvědomoval, že Heyrovský má poněkud vážnější problémy a úkoly k řešení než shánět *Nature*. Přesto Heyrovský v této záležitosti dělal maximum.

/8/ Zřejmě šlo o F. Walda.

/9/ Brauner takto stručně hodnotí dílo svého současníka.

/10/ V Praze se konal 12. kongres chemického průmyslu.

/11/ Brauner Votočka navrhl na Nobelovu cenu za chemii za rok 1933 společně s J. Štěrbou, Böhmem a J. Heyrovským.

/12/ V korespondenci Brauner Heyrovského oslovuje různě: nejčastěji „My dear colleague and friend“, dále „My dear colleague“, „Milý příteli“, „My dear friend“, „milý příteli a kolego“. V nejstarších dopisech se objevuje „Milý pane doktore“ a „My dear Doctor Heyrovský“. Heyrovský užil oslovení „Vážený pane profesore“ a v závěru listu „Váš oddaný“. Z dopisů Braunera cítíme jistý mentorský nádech; Heyrovský byl krátce žákem Braunera na pražské filozofické fakultě a poté (po 1.světové válce) Braunerovým asistentem až do r. 1922, kdy mu jako novopečenému profesorovi byl svěřen nově založený Ústav fyzikální chemie UK.

Rudolf BRDIČKA

(1906–1970)

Studoval na přírodovědecké fakultě UK v letech 1924–28, zaujaly ho Heyrovského práce z polarografie; pracoval jako jeho asistent, doktorát RNDr. získal r. 1929 pod Heyrovského vedením. Pokračoval i poté v asistentuře u Heyrovského, r. 1934 se habilitoval. Absolvoval

jednoroční stáž v USA na Kalifornské univerzitě, kde pracoval v biochemické laboratoři. Jako docent v Praze přednášel elektrochemii koloidů a s Heyrovským vedl elektrochemické praktikum. Ještě před válkou se Brdička začal věnovat použití polarografie v lékařství. Za války pracoval v laboratoři Radiologického ústavu, kde spolupracoval i s lékaři, vedle toho se zabýval i zásadními problémy polarografie. Po válce se na přírodovědecké fakultě po Heyrovském ujal přednášek z fyzikální chemie. Mimořádným profesorem fyzikální chemie byl jmenován r. 1948, řádným 1949. Po Heyrovském od r. 1950 vedl Fyzikálně-chemický ústav UK, od r. 1953 Laboratoř fyzikální chemie, později transformovanou v ÚFCH ČSAV. Byl jedním z prvních akademiků ČSAV. Získal mnoho poct, musel však zastávat i velmi náročné funkce v rámci ČSAV. Vytvořil i svoji vlastní, tzv. druhou českou polarografickou školu. Zemřel r. 1970 na infarkt. Jeho hlavním monografickým dílem jsou Základy fyzikální chemie, přeložené do řady cizích jazyků, jež se staly oblíbenou učebnicí českých, německých, italských a dalších adeptů fyzikální chemie.

1934

Praha, s. d.: Brdička posílá Heyrovskému první své práce o bílkovinách a prosí ho o posouzení. Dále informuje o ÚFCH UK – kdo jej v době nepřítomnosti Heyrovského navštívil atd. „Mile nás překvapil zasloužený zájem americké veřejnosti o polarografii,“ uzavírá Brdička svůj list.

Praha, 9. 7.: Brdička Heyrovského – jako jeho asistent – informuje, co je v ÚFCH UK nového. Píše o náplni čísel CCCC připravovaných do tisku. Zmiňuje se též o svém jmenování /1/ (docentem, pozn. aut.), které bylo vyhlášeno v tisku. Jmenování platí od 9. 6. Za Heyrovského vyřídil některé bezodkladné žádosti, které přišly Heyrovskému v jeho nepřítomnosti. Asi z denního tisku převzal zprávu o objevu prvku 93 ing. Odolenem Koblicem. Dr. Komárek se domnívá, že jde o kauzální korelát mezi objevem a úmrtím Mme Curie, neboť den před jejím úmrtím přineslo *České slovo*, že tohoto nového prvku je ve smolinci 1 %. V dopise dále uvádí, že s Rockefellerovou nadací, která finančně zajišťuje jeho studijní pobyt v USA, je vše vyřízeno. Během pár dnů odjede z Hamburku do USA. Bere si s sebou polarograf, který vyzkoušel, chybí ještě galvanometr, reduktor a bedna. V poslední době se zabýval karotenem a v hrubých rysech vše vyřešil. Pro Heyrovského nechá v ústavu zprávu o experimentech, ale k sepsání sdělení o bílkovinách se nedostal, vrátí se k němu.

Praha, 16. 7.: Brdička píše opět o *Collection*. Bylo mu z Vojenského a leteckého ústavu doporučeno, aby se s prací o karotenech zúčastnil mezinárodní soutěže, jejíž podmínky zatím nezná. ÚFCH UK předává do péče Ilkovičovi, včetně pokladny ústavu a *Collection*. V závěru píše, že za dvě hodiny odchází k vlaku. J. Růžička, žák Heyrovského, rukou připsal k Brdičkovu dopisu srdečné pozdravy a sdělení, že píše o nitrátech.

New York, 26. 7.: Brdička na pohlednici sděluje, že šťastně dorazil lodí do USA.

Berkeley, srpen /2/: Brdička na pohlednici mimo jiné píše: „Polarograf se chová vzorně, ještě kdyby tak mohl pracovat beze mne, abych mohl vniknouti co nejhluběji do duše americké.“

Berkeley, srpen: Brdička na pohlednici gratuluje Heyrovskému k úspěchu přednášek o polarografii a přepětí, které měl v Rusku. Uvádí, že je stále obklopen biochemiky, ale že se „neodroďuje“ fyzikální chemii.

Berkeley, 3. 11.: V osmistránkovém dopisu podává Brdička zprávu o tříměsíční činnosti v Berkeley. Pracoval s cystinem a získával polarografické křivky, „až srdce bolelo“. Nenašel žádné krásné kulaté maximum. Dělal s polarografem, kapilárami atd. vše možné, aby maximum zaregistroval, až nakonec našel chybu – v měřicí větvi galvanometru. Nyní je vše v pořádku. Zpočátku pobytu se zabýval studiem literatury, aby se seznámil s vlastnostmi bílkovin. Pochopil, že pro polarografickou reakci bílkoviny je velmi důležité bílkovinu denaturovat, čímž se vhodně přeskupí skupiny SH a S-S. Denaturace však nastává i na povrchu, což je důležité pro reakci s povrchem rtuti. Nejvíce Brdičku uspokojuje reakce cysteinu s kyselinou jodoctovou a své výsledky hned srovnává s čerstvými literárními údaji. Pro Brdičku byly některé experimenty tak vzrušující, že se třásl jako osika. Nálezy, k nimž došel, bude zřejmě opakovat až v Praze, považuje je za „šticpróbny“. Profesora Schmidta, u kterého pracuje, zajímají reakce aminokyselin s kyselinou jodoctovou a vychází Brdičkovu všemožně vstříc. Též soužití s ostatními kolegy v budově Life Science je velmi jemné. Informuje Heyrovského, se kterými profesory v Berkeley už hovořil, i o těch, s nimiž hodlá mluvit. Chodí na kurz termodynamika prof. Olsona. Nalezl i skutečného přítele – kolegu z Japonska. Byl též několikrát na návštěvě u dr. Tameleho, Heyrovského žáka. Zúčastnil se i oslav 28. října v sanfranciském Sokole. Těší se na operní sezónu v San Franciscu. Bohužel první představení sezóny, kdy dávají Prodanou nevěstu, nenavštíví, neboť byl zvolen řádným členem prestižního klubu Sigma X. Na Vánoce

se chystá s kolegy na nějaký delší výlet, buď do Salt Lake City, či do Pasadeny. Chtějí jet autem, takže se Brdička učí řídit auto.

1945 /3/

Kařez, 18.7 /4/: Heyrovský žádá Brdičku, aby ukázal referentovi ministerstva průmyslu nové typy polarografů, a to statický polarograf (model v dřevěné bedničce) s lampovým generátorem podle Ilkoviče a Ševčíkův elektronkový polarograf s příslušenstvím.

Kařez, 29. 7.: Heyrovský prosí Brdičku, aby čtyři vložené dopisy poslal do USA leteckou poštou z pražské hlavní pošty. Žádá Brdičku o schůzku 6. 8., kdy bude v Praze a pak hned zase odjede do Kařezu.

Kařez, 1. 8.: Heyrovský žádá Brdičku, aby mu v ústavu připravili chemikálie, s nimiž bude doma pracovat (na jakési transmutaci esterů). Potřebuje potvrzení děkanství o své nemoci či zaměstnání, které potřebuje k získání potravinových lístků.

Kařez, 9. 8.: Heyrovský žádá Brdičku, aby přiložený přípis předal proděkanovi Novákovi, kterého zajímá, od kdy Heyrovský za války mohl pracovat v ústavu. Uvádí léto nebo podzim 1940. Dr. Kothny poslala závodní radě chemických ústavů dopis, v němž vyvrací obvinění Heyrovského z kolaborace.

1946

Curych, 13. 5.: Brdička posílá Heyrovskému pozdrav z Curychu, kde je velmi spokojen a kde má mít přednášku o polarografii bílkovin v Chemickém ústavu Curyšské univerzity u prof. Karrera

Praha, 15. 7.: Brdička píše Heyrovskému, že musí jako čs. delegát jet na sjezd Mezinárodní federace vědeckých pracovníků a že chce cesty využít k návštěvě Oxfordu a Cambridge. Informuje o Wiesnerově publikaci o difusním proudu, kterou autor zaslal k otištění do USA a na kterou recenzenti odpověděli velice kriticky. Brdička si je jist správností výkladu. V listopadu má být pod hlavičkou UNESCO výstava, na které by se měla propagovat polarografie polarografem fy Zbrojovka.

Oxford, 26. 7.: Brdička posílá Heyrovskému pozdravy a sděluje, že u Druceho nebyl a ani potřebnou literaturu nesehnal, ježto je nedostupná.

1947

Stockholm, 1. 10. /5/: Heyrovský žádá Brdičku, aby mu poslal korektury. Ve Stockholmu je velmi příznivé prostředí k propagaci polarografie a k polarografickým pracím.

Praha, 3. 10.: Brdička informuje Heyrovského o obsahu a náplni nejbližších čísel *CCCC*, starost o časopis přešla na Brdičku, který navíc přednáší, vede ústav a je zahlcen povinnostmi. Postaral se i o vhodný byt pro Šafaříka, který by plánovaným odchodem do penze musel opustit služební byt. Zmiňuje se o svých dvou nových pracích: k 25. výročí polarografie a o polarografickém výzkumu cystinu, jež mají vyjít v listopadovém čísle časopisu *Research*.

Stockholm, 5. 10.: Heyrovský reaguje na některá fakta z minulého Brdičkova dopisu. Píše o návštěvě u prof. Tiselie na Univerzitě v Uppsale. Už 15. 11. v Uppsale začíná měsíční kurz o elektroforéze a Heyrovský by rád, aby se ho někdo z Čechů zúčastnil, ale na vyřízení cesty není dostatek času. Kurz však bude i v roce 1948, a to by se ho již měl určitě někdo zúčastnit. Heyrovský hodnotí fyzikálně-chemický ústav v Uppsale jako nejdokonaleji zařízené pracoviště na světě. Přijetí Heyrovského v Uppsale bylo velkolepé, jen si stěžuje, že ho švédští kolegové mořili jídlem a kouřem, příp. alkoholem při obědech a večerech.

Stockholm, 20. 10.: Heyrovský informuje Brdičku o změnách, které by měly být provedeny do textů, jež jsou již připravené do tisku. Ve stockholmském Státním hygienickém ústavu měl s lékaři devadesátiminutovou diskusi o Brdičkových reakcích s -SH skupinami. V tomto ústavu dělají všechny Brdičkovy reakce a modifikují je. Brdička má ve Švédsku velké jméno nejen kvůli -SH reakcím, ale i pro jeho nejnovější práce v kinetice mezifází. Žádá Brdičku, aby dr. Spálenka letecky zaslal prospekty čs. polarografů v němčině a angličtině. Čs. zbrojovka, n.p. zaslala do Stockholmu na ukázkou polarograf v hanebném a nevyzkoušeném stavu, takže Heyrovský musí s místním mechanikem stroj dávat do pořádku. Heyrovskému se zdá, jako by šlo ze strany Zbrojovky o sabotáž. Potřebuje též nutně odpověď dr. Spálenky z vršovické Zbrojovky. Heyrovský měl úspěch se svými přednáškami v Lundu. „Opět se pilo a řečnilo do 12 hodin a vyvolal jsem mnoho komplimentů,“ uvádí v závěru dopisu.

Praha, 27. 10.: Brdička popisuje, jak sháněl – nakonec marně – dr. Spálenku, aby vyřídil Heyrovského vzkaz. Dále píše o tom, jak se řeší náplně *CCCC*. Brdička přiznává, že dostal od Zemského národního výboru k 28. říjnu Zemskou vědeckou cenu za aplikaci polarografie v lékařství. Návrh na cenu vyšel od lékařů. „Chtě nechtě musím tedy zase přeseďlat na medicínskou chemii,“ uvádí Brdička. Zmiňuje se též o udělení Nobelovy ceny za medicínu manželům Coriovým, pražským rodákům, s nimiž se Brdička ve Schmidtově semináři v Berkeley setkal.

Stockholm, 27. 10.: Heyrovský líčí, co všechno zažil, jaké měl (vždy úspěšné) přednášky, jichž se zúčastnili přední švédští chemici, jako H. Theorell, prof. Myrbäck, čeští stážisté ve Stockholmu atd. Po přednášce následovala večeře a pak volná zábava, pila se whisky a brandy a kouřilo se. Od 15. 10. bude mít Heyrovský dvoutýdenní praktikum.

Stockholm, 30. 10.: Heyrovský blahopřeje Brdičkovi k udělení Zemské ceny. Je hrdý na to, že se polarografii dostává oficiálního uznání. Brdička si jmenování zaslouží /6/. „O svém zdejší jmenování /7/ nevím pranic, ačkoliv jsem se seznámil se všemi švédskými navrhovateli /8/ a byl jsem jako host uveden na zasedání Švédské akademie Hevesym. Byl uvítán předsedou a sekretářem Westgrenem, pohoštěn a pozván na pitku alkoholiků.“ Z dopisu vyplývá, že nic nevyzvěděl, jen to, že o cenách se rozhoduje už počátkem září. Cvičení z praktické polarografie, které vede, běží bez problémů, je o ně velký zájem, 40–60 posluchačů. Předpokládá, že do Prahy se vrátí po 20. 11. vlakem. Cestou se zastaví v Kodani, kde má mít tři přednášky. „Nároky na moje zdraví jsou značné, neboť jsem často zván řečnit, pít a polykat dým, ale držím se,“ poznamenává nakonec.

Stockholm, 9. 11.: Heyrovský uvádí velmi zajímavé informace k udělování Nobelových cen. „Jak Vám už asi prof. Votoček sdělil, bylo mu důvěrně sděleno, že letošní Nobelovu cenu obdrží Sir Robert Robinson patrně pod dojmem své Faraday Lecture. On prý se zle chmuřil, že ji dávno nemá a anglické kruhy si stěžovaly, že se cena nedává organikům prý jen proto, že ve Švédsku nejsou, ale zato biochemikům – prý to rozdává Theorell – nebo jádrovým fyzikům. Jak vidíte, je lumpárna všude, tak to raději nerozšiřujte.“ Heyrovský píše o další „lumpárně“, která se dotýká Brdičky. Na nedávné přednášce pro lékaře dr. Österlind vykládal o Brdičkově seroreakci, Brdičku velice chválil, často citoval a varoval před specificitou a odmítl tvrzení zdejších odborníků, že je to totéž co sedimentace. Po přednášce se ujal slova Heyrovský, kategoricky odmítl pomluvu o sedimentaci a zdůraznil reprodukovatelnost metody pro studium degradace proteinů a poukázal na příznivé výsledky při sledování rakoviny, hlavně při operaci. Dalším diskutérem byl podle Heyrovského švédský mluvka, vytasil se s pracemi D. Burka na myších a zpochybňoval Brdičkovy výzkumy. Heyrovský se opět ozval a upozornil na katalytickou povahu reakce. Nastala adverzní kritika ve švédštině. Heyrovský vycítil zřejmou animozitu proti Österlindovi z konkurenčních důvodů, že mu na Radiologickém ústavu stockholmské lékařské fakulty zřídí polarografickou laboratoř na výzkum rakoviny. Její zřízení schválil přednosta kliniky.

Radí Brdičkovi, aby pozval dr. Österlinda na 4–6 týdnů na stáž do Radiologického ústavu na Bulovce v lednu či únoru 1948. Záhodno by též bylo, kdyby do Švédska přijel sám Brdička a osobně propagoval své výzkumy, neboť lékaři tvrdí, že metoda je nereprodukovatelná. Heyrovský Brdičkovi stáž předjedná s předsedou Svenska Institutet.

1948

Železná Ruda, 1. 8. /9/: Brdička žádá Heyrovského o rukopis textu své londýnské přednášky o reakční kinetice, který mu půjčil před cestou do Švédska.

Stockholm, 1. 9 /10/: Brdička velmi barvitě líčí, co všechno ve Stockholmu viděl, kde obědval a večeřel či koho už stihl navštívit. Prof. Hevesy se živě zajímal o Heyrovského, Majera a Böhma. Naplánovanou má návštěvu u prof. Myrbäcka. Končí větou: „Takový blahobyt jako je zde, je málokde vidět.“

Stockholm, 8. 9.: Brdička píše o derivační metodě vyvinuté v Praze, o kterou se zajímá jeden švédský lékař-chemik, jenž se chce věnovat integrační metodě s naivními představami. Konečně do Trelleborgu došel z Prahy polarograf, ale nebude mu půjčen do radiového ústavu. Brdičku překvapilo odcestování Wiesnera do Kanady, snad se vrátí do vlasti nabyt novými znalostmi.

Stockholm, 23. 9.: Brdička líčí návštěvu prof. Votočka ve Stockholmu, kde ho musí stále doprovázet. Byl s ním na Stadhusetu (radnici), kde se konaly oslavy Votočka spojené s banketem. Na nich bylo mnoho významných profesorů (jmenuje je) včetně Heyrovského známých. S Votočkem zajel do Uppsaly, kde je uvítal prof. Svedberg a další švédští profesori-chemici. Týž den se ještě zúčastnili zasedání Akademie, na němž sir H. Hartley přednášel o životě Berzelia a Svedberg o nových výzkumech celulózy. Následovala výborná večeře, při níž se někteří profesori hezky rozjařili. Vedl se bohatý rozhovor s různými profesory. Čeká je návštěva u Hevesyho.

Stockholm, 6. 10.: Brdička oznamuje, že bude mít za 3 dny přednášku ve Svedbergově fyzikálně-chemickém semináři o studiu adsorpce pomocí rtuťové kapkové elektrody.

Stockholm, 9. 10.: Brdička sděluje, že úspěšně absolvoval svoji přednášku v Uppsale a že ho čeká další přednáška o polarografii endiolů v Chemické společnosti. Měl velmi užitečné rozhovory s různými odborníky. Stojí za citování: „Zaujal jsem Tiselia, Pedersena a doc. Classena pro výzkum deproteinovaných filtrátů, pokud jde o charakter proteos způsobujících patologickou reakci a jsem tam pozván k dalším poradám. Doufám, že odtud přijde hodně vyjasnění, neboť mají skvělé metody na

frakcinace takovýchto vysokomolekulárních produktů a zejména od Classena si slibují velmi mnoho. Je to rozhodně lepší než hauzírovat s rakovinovou reakcí v Radiovém ústavu, kde nemají naprosto žádné pochopení pro biochemický výzkum. Jsou to čistí radiologové a roentgenologové a jejich veškerý zájem je soustředěn na terapii.“ Profesor Euler projevil o Brdičkovy experimenty zájem a nabídl mu pracovní místo ve svém ústavu, Brdička nabídku přijal a nyní zkoumá polarograficky izolovanou novou sloučeninu redulton. Už má představu o průběhu polarografické reakce. Z Prahy došla v balíčku Kalouskova nádobka trochu pošramocená, dá se však opravit. Děkuje paní Heyrovské i Michaelovi Heyrovskému, že se ujali přepsání jeho textů na stroji.

Stockholm, 21. 10.: Brdička píše o obavách s předvedením polarografu, protože přístroj a příslušenství jsou ve špatném stavu. Dále píše, že je nyní stále v laboratoři a dělá velmi zajímavý výzkum. Chce do svého odjezdu do Prahy na vyzvání prof. von Eulera sepsat dvě původní sdělení pro Akademii. Též musí ještě přednášet o polarografii organických sloučenin.

Stockholm, 27. 10.: Brdička píše, že 27. 10. prof. von Euler přednesl v Akademii Brdičkovy práce, které za pobytu ukončil. Na kolokviu, kde přednášel v minulých dnech, předvedl téměř celý jeho rukopis, o kterém hodlá referovat v Lundu, až se bude vracet do Prahy. Rozepisuje se o rukopisu práce prof. Šantavého, která byla vrácena ze Švédska. Tam měl Brdička příležitost text vidět a při jeho čtení se chytal za hlavu, co za nesmysly Šantavý do sdělení napsal včetně špatného závěru. „Jak něco podobného může napsat profesor chemie, to vůbec nechápu,“ uzavírá tuto část dopisu Brdička. Ještě dodává, že Šantavý si udělal ve Švédsku ostudu. Poslední dny pobytu ve Švédsku má tolik práce a povinností, že neví, jak to vše zvládne. U Heyrovských se kvůli nedostatku času v Kodani nezastaví.

1949

Rožmberk, 6. 8. /11/: Brdička píše, že se připravuje k sepisování učebnice /13/. Zmiňuje se též o konferenci v Amsterdamu.

1950

Rožmberk, 20. 7.: Brdička uvádí, že se snaží psát učebnici, ale zatím s minimálním zdarem.

1951

Útěchovice, 25. 7. /12/: Brdička uvádí, že se připravuje na šestitýdenní pobyt u prof. von Eulera ve Švédsku, kam byl pozván. Osm hodin denně tráví nad psaním knihy.

Útěchovice, 10. 8.: Brdička zmiňuje, že – stejně jako Heyrovský – měl několik schůzek s jistým Kirchnerem, který zpovídá kdekoho kolem polarografie a sbírá materiál na román. Píše o dvou čerstvých doktorech-polarografitech, Kalousovi a Křivánkovi, jimž byla zamítnuta aspirantura a jako důvod bylo udáno, že nejsou členy masových organizací. Oba si prý podávají žádost o aspiranturu na ministerstvo školství jako jejich kolegové Mašek a Vlček. Profesor Semerano žádá, zda může práci zaslanou do sborníku /13/ publikovat italsky. Jeden z příspěvatelů do sborníku žádá Brdičku o přesný citát jeho práce, kterou chce citovat v novém sdělení. Ptá se Heyrovského, zda tím může pověřit dr. Zumana. Brdička byl vyzván Kolthoffem, aby se stal členem analytické sekce pro sběr dat o chemických rovnováhách ve vztahu k analytické chemii, členství však odmítl s tím, že je zbytečné být členem komise, jejíhož zasedání se stejně nemůže zúčastnit. Heyrovskému blahopřeje k jeho jmenování místopředsedou v Unii pro fyziku, což mu snad umožní cesty do zahraničí. Chválí si místo, kde je s rodinou. Píše tam učebnici, do Prahy poslal 60 stránek o homogenních rovnováhách a pokračuje v psaní o heterogenních rovnováhách. V říjnu hodlá napsat zbývajících pár kapitol /14/.

1952

Útěchovice, 21. 7.: Brdička se u Heyrovského naléhavě přimlouvá za Kouteckého, který má potíže s přijetím do Fyzikálně-chemické laboratoře /15/. Heyrovského prý navštíví kádrovák a Brdička prosí, aby Kouteckého vylíčil jako vysoce kvalifikovaného teoretického fyzika, s nímž Brdička počítá při řešení problému reakční kinetiky a katalýzy a při výzkumech s hmotovým spektrometrem. Kouteckého schopností lze využít zejména v základním výzkumu, a ne v průmyslu, kde nyní je. Brdičkovi na Kouteckém velmi záleží, neboť za něj není náhrada. Vrací tiskárně prvních 160 zalomených stran, u ostatních se věnuje korekturám, Heyrovského poznámky k polarografii začlenil do korektur. Po odchodu z ústavu však nenašel druhou sloupcovou korekturu kapitoly o elektrochemii a prosí Heyrovského, aby se po ní podíval. Přišel mu kádrový dotaz na Jitku Černou z Výzkumného ústavu potravinářské technologie.

1954

Praha, 10. 7.: Heyrovský vybízí Brdičku, aby nebyl zbytečně kavalírem a zaslal pracovníkovi SAV Vaňovi účet na polovinu útraty za delegáty ze Sovětského svazu; v jejich společnosti se Heyrovskému příjemně sedělo a mohl milé a nenáročné kolegy blíže poznat. S manželkou se chystá odjet v srpnu na měsíc do Bulharska.

1956

Útěchovice, 12. 7.: Brdička líčí poruchy svého auta, jímž přijel s rodinou do Banské Štiavnice, kde se konal sjezd chemiků. Poruchy auta Brdičku provázely na cestě tam i zpátky. Do ÚFCH ČSAV pozvali prof. Roginského ze SSSR, aby z něho dostali „rozumy o katalýze“. Brdička se o něj stará, vozí ho po hradech a zámcích a Roginský je z toho nadšen.

1958

Praha, 30. 7.: Heyrovský posílá v příloze dopis z nakladatelství Elsevier, které plánuje založit nový časopis pro polarografii. V čele redakční rady by měl být Heyrovský, ale je zmiňován i Brdička. Heyrovský ovšem nemá chuť se věnovat takovému časopisu, který by sloužil výhradně analytikům. Myslí si, že v čele redakční rady by mělo být analytické eso Kolthoff. Navíc v PÚ ČSAV není nálada na spolupráci s analytickým časopisem. V říjnu má být v Bonnu polarografické kolokvium, na něž se z PÚ nikomu nechce a on navrhuje dr. Hanuše, event. Brdičku. 5. září má Heyrovský odletět se synem do Číny.

Útěchovice, 1. 8.: Brdička píše, že v Kodani hovořil s van Rysselberghem o časopisu pro polarografii a jiné elektroanalytické metody, ale van Rysselbergh tím nebyl nadšen, namítal, že bychom se ochuzovali o polarografické články nyní otiskované v CCCC. Přesto si Brdička myslí, že by bylo dobré, kdyby se tyto práce koncentrovaly v jednom časopise. Myslí i na nakladatelství Elsevier. K uvažované Heyrovského cestě do Bonnu na polarografické kolokvium sděluje, že fond Akademie na neplánované cesty je vyčerpán. Pokud jde o Brusel /16/, Brdička pochybuje, že by se tam mohly Heyrovského přednášky uskutečnit ještě v srpnu. Radí Heyrovskému, aby si řádně odpočinul před cestou do Číny, kde na něj čeká vyčerpávající turné. Brdička v současnosti pracuje se zalomenými korekturami. Už má zalomenou polovinu knihy /17/.

1959

Praha, 17. 2.: Heyrovský žádá, aby na polarografický sjezd v Cambridge Brdička připravil souhrnný referát o stavu bílkovinné reakce, příp. nějakou práci s Kouteckým, kterého asi do Anglie nepustí. A dále prosí, aby nebyla zamítnuta cesta dr. Maška do Paříže.

Praha, říjen: Brdička posílá Heyrovskému dopis A. Ölandera, z něhož vyplývá, že již předem může Heyrovskému blahopřát k Nobelově ceně.

1960

Wuchan, 6. 6. /18/: Brdička popisuje trasu po Číně, která na něj čeká; sděluje, že tu přednášel o bílkovinné reakci.

Praha, 30. 7.: Brdička píše, že byla zrušena cesta L. Paulinga do Československa.

Pramen: Fond J. Heyrovského, korespondence, inv. č. 315.

Poznámky:

/1/ V roce 1934 se Brdička habilitoval a byl jmenován soukromým docentem.

/2/ Berkeley – místo Brdičkovy stáže.

/3/ Mezi lety 1935–1944 chybí korespondence Heyrovského s Brdičkou, což lze vysvětlit tím, že do r. 1939 se denně vídali v ÚFCH UK. Válečná léta, kdy byli rozděleni, ač oba byli v Praze, zůstala bez (dochované) korespondence.

/4/ Kařez – obec u Rokycan, kde Heyrovského rodina často trávila prázdniny.

/5/ Na podzim absolvoval Heyrovský přednáškový pobyt ve Švédsku na pozvání Švédského institutu pro kulturní styky s cizinou.

/6/ Brdička byl jmenován r. 1947 mimořádným profesorem.

/7/ Heyrovský naráží na udělení Nobelovy ceny za chemii.

/8/ Přesněji členy Nobelova komitétu pro chemii.

/9/ V Železné Rudě byl Brdička s rodinou na prázdninách.

/10/ Brdičkovu stáž ve Švédsku zařídil Heyrovský.

/11/ V Rožmberku trávil Brdička s rodinou prázdniny.

/12/ V Útěchovicích byl Brdička na prázdninách.

/13/ Z 1. polarografického sjezdu, který se konal v únoru 1951 v Praze, vyšly práce v obsáhlém třídílném sborníku.

/14/ Učebnice *Základy fyzikální chemie* vyšla r. 1952 a stala se velmi oblíbenou knihou našich i cizích studentů.

/15/ Koutecký se ještě jako student přírodovědecké fakulty UK v roce 1948 neúspěšně pokusil o nelegální překročení hranic, za což byl odsouzen ke dvěma letům nucených prací na Kladensku. Po propuštění získal místo ve výzkumu Spojených oceláren n.p. Kladno. Doktorát získal až roku 1951, jeho disertace měla elektrochemickou tematiku.

/16/ Brdička myslí zřejmě Světovou výstavu 1958 v Bruselu.

/17/ Jedná se asi o cizojazyčný překlad jeho *Základů fyzikální chemie*.

/18/ Jedna ze zastávek z Brdičkovy cesty po Číně

Jindřich BŘEZINA

(1893–?)

Studoval na přírodovědecké fakultě UK, získal aprobaci k výuce chemie a fyziky na středních školách a ve studijním roce 1924/25 obhájil doktorskou disertaci s polarografickou tematikou, kterou vypracoval u prof. Heyrovského v ÚFCH UK. Od dvacátých let učil na různých gymnáziích až do penze. Patřil mezi vůbec první žáky Heyrovského.

1923

Oldřichovice, 1. 11.: Březina v dopisu Heyrovskému přiložil sedmnáct obrázků s popisy a píše o potížích, které provázely jejich zhotovení. Uvádí, že se brzy pustí i do diapozitivů a že čeká na vyjádření školní rady k jeho žádosti, kterou Heyrovský doporučil.

1926

Kroměříž, 15. 1. /1/: Březina píše Heyrovskému, že dostal od školní rady dovolenou na únor, aby mohl podniknout studijní pobyt u Heyrovského. Uvádí rovněž datum, kdy přijede do Prahy.

1941

Kroměříž, 15. 10.: Březina se odvolává na Heyrovského slib, že přehledne Březinův materiál o studiu vylučování kovů; potřebuje hlavně doprovod k obrázkům. Březina potom plánuje práci schovat, po válce si vzít studijní dovolenou a u Heyrovského – pokud nebude dřív penzionován – práci dodělat. V doušce Březina uvádí, že věří, že se Heyrovskému podaří vydedukovat z obrázků nějakou „chemickou moudrost“. A

poněvadž práce nebude publikována, může kvantita převažovat nad kvalitou interpretací.

s. l., 20. 10.: Březina žádá Heyrovského, aby mu potvrdil příjem jeho práce.

1951

Zlín, 23. 1. /1/: Březina žádá Heyrovského o slyšení kvůli své dcerce.

Praha, 25. 1.: Heyrovský odpovídá, že souhlasí a navrhuje i místo setkání. Ujišťuje ho, že dcerku rád přijme k výcviku v ÚÚP. V současnosti je přetížen starostmi s kongresem, který bude brzy zahájen.

Gottwaldov, 31. 3.: Březina zve Heyrovského k přednášce v rámci Socialistické akademie nebo Okresní besedy osvětové o polarografii. Přednáška by byla v aule gymnázia, kde Březina učí. Březina by pozval chemiky třech místních výzkumných ústavů a z Baťova ústavu, tedy doktory, inženýry, průmyslováky a laboranty. Uvádí vhodné termíny k přednášce, se kterými lze však hýbat, a také další podmínky (doprava vlakem, ubytování u Březinů, honorář za přednášku aj.). Apeluje na Heyrovského ve smyslu, že by měl pomoci skomírajícím kulturním podnikům a nezapomenout, že by byl tahákem jejich marného kulturního úsilí, že mu dodá lesku.

Praha, 27. 4.: M. Heyrovská za manžela vysvětluje, proč Heyrovský nemůže přijmout pozvání k přednášce v Gottwaldově. Důvodem jsou zdravotní potíže Heyrovského (vysoký krevní tlak) a přísný režim, který mu lékaři nařídili. Heyrovský prosí, aby odmítnutí pozvání nepovažoval za nedostatek pochopení pro Březinovy poctivé a ušlechtilé snahy nebo jejich přehlížení.

1953

Gottwaldov, 18. 5.: Březina děkuje Heyrovskému za posudek, který dodal análům lesku. Anály byly doplněny a svázané do desek se zlatým nápisem a předány JNV a KNV ke školské výstavě.

1955

Oldřichovice, 22. 12.: Březinův dopis obsahuje stručnou bilanci jeho činnosti. Uvádí, že práce o vylučování kovů bude uveřejněna (recenzent V. Sotorník) a též podrobná zpráva o chemických besedách, ovšem není uvedeno ve kterém časopisu. K nim řadí dále dvě vlastní práce, dvě práce společné s Heyrovským a čtyři didaktické knížky.

1960

Oldřichovice, 6. 6. /2/: Březina vložil do balíku dopis s vtipným komentářem k obsahu balíku – klobásám. Březina si myslí, že klobásy Heyrovskému a jeho rodině zachutnají, třebaže prase bylo krmeno v ideologické zaostalosti s přežitým nazíráním, že nezáleží jen na kvantitě krmných prvků, nýbrž také na kvalitě krmiv. Předkové považovali dobré klobásy za produkt pasírování mléka, chleba a zrní. A Březinova chalupa se ještě nevymanila z těchto idealistických předsudků. Paní Březinová přibalila i trochu ořechů pro Heyrovského veverky /3/. Zajímavé je post scriptum dopisu. Březina uvedl, že přednášel ve zdravotnické škole o polarografii a o Heyrovském jako člověku. Přednáška byla pro Březinu požitkem, protože Heyrovského vylíčil jako socialistického či komunistického vědce už před 40 lety, kdy terminologie marxismu-leninismu nebyla všeobecně známa. Březina si udělal legraci z posluchačstva.

Praha, 19. 6.: Heyrovský poděkoval Březinovi za balík do domácnosti. Křehké ořechy si přivlastnil a veverkám že podstrkuje kupované.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 340.

Poznámky:

/1/ Březinovo působiště jako středoškolského profesora

/2/ Po penzionování žil Březina s rodinou trvale v moravské vesnici Oldřichovice

/3/ Heyrovský ve chvílích odpočinku krmil veverky žijící v ústavní zahradě ve Vlašské 9.

Miroslav BŘEZINA

(1924–1999)

V letech 1945–1949 studoval na přírodovědecké fakultě UK, v roce 1951 obhájil disertaci z polarografie organických látek. Od r. 1950 byl jedním z prvních pracovníků Ústředního ústavu polarografického a poté vědeckým pracovníkem PÚ – až do penzionování. Jeho hlavním dílem je kniha „Polarografie v lékařství, biochemii a farmacii“ (spoluautor: Zuman) z roku 1952. Byl žákem Heyrovského a Brdičky.

1953

Košice, 6. 9.: Březina zpravuje Heyrovského o svém pobytu v Košicích, kde vede polarografický kurz v Ústavu pro veterinární chemii Vysoké školy veterinární. Frekventanti mají absolvovat 24 základních Heyrovského úloh. Účast na kurzu je velká – 38 převážně lékařů, veterinářů a laborantů a jejich zájem o metodu je velký. Bohužel mají na tak velký počet k dispozici málo přístrojů, takže u jednoho polarografu jsou až čtyři, a tak se střídají. Košické lékařské a veterinární ústavy se hodně zabývají polarografickou problematikou, hlavně ústav Bartíkuv. S Bartíkem vždy večer probírají možnosti košických a chtějí provést ještě některé analýzy. Bartík a celý jeho ústav se o Březinu vzorně starají a jsou k němu velmi pozorní.

1957

Jena, 13. 10.: Březina informuje z Jeny, druhého cíle jeho cesty do NDR, o prvním cíli – Berlínu, kde se zúčastnil sjezdu Společnosti německých chemiků, kterého se zúčastnilo dva tisíce Němců z obou částí Německa. Na sjezdu se setkal se zástupcem Polské akademie věd prof. Kemulou, jenž se chystá do Anglie. Poměrně podrobně se zmiňuje o své přednášce, na které bylo asi tři nebo čtyři sta účastníků sjezdu. Myslí si, že by měl v budoucnu na sjezdu Společnosti čs. polarografii vždy někdo vhodný vždy s něčím novým zastupovat. Kromě sjezdu v Berlíně navštívil několik ústavů. Německá akademie věd se o Březinu nestarala tak dobře jako o dr. Valentu, který byl ovšem hostem Společnosti pro kulturní styky s cizinou.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 341.

Dušan BUSTIN

Slovenský fyzikální chemik, vědecký aspirant Heyrovského.

1966

Washington, 27. 3.: Bustin podává Heyrovskému zprávu ze studijního pobytu na Georgetown University /1/. Píše, že chemická fakulta má velmi dobře zařízené fyzikálně-chemické a anorganické laboratoře a že se tam pěstuje hlavně analytická chemie. Své místo tam má i teoretická polarografie, která byla nedávno posílena asistentem od prof. Delahaye. Bustin bude polarograficky studovat některé reakce chromu s mostovým

mechanismem. Doufá, že polarografie se ukáže jako výborný zdroj informací a že bude moci využít zkušeností, které získal během uplynulých tří let v PÚ.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 361.

Poznámka:

/1/ Ke stáži mu pomohla přímluva Heyrovského, za niž byl Bustin velmi vděčný.

Bohumil BYDŽOVSKÝ

(1880–1969)

Český matematik, specialista na algebraickou geometrii. Profesor UK, akademik ČSAV.

1946

Praha, 11. 4.: Bydžovský jako předseda očištné komise ČAVU žádá Heyrovského, aby podal prohlášení, ze kterého bude jasné, že uznává své chování v době okupace jako nevhodné. V případě, že Heyrovský takové prohlášení poskytne, bude Heyrovského případ pokládán za vyřízený. Na druhé straně dopisu Heyrovský rukou napsal koncept dopisu, že je ochoten se s členy komise sejít a že stahuje svoji rezignaci (na členství v ČAVU).

Praha, 25. 4.: Heyrovský odpovídá Bydžovskému, že si není vědom toho, že by jeho jednání v době okupace se přičilo národní nebo stavovské cti. Heyrovského činnost v uvedeném období už byla přezkoumána očištnou komisí přírodovědecké fakulty i zaměstnaneckou radou fakulty, posouzení byla postoupena ministerstvu školství a osvěty, které rozhodlo koncem března, že Heyrovského případ je definitivně uzavřený, a tudíž by bylo požadované prohlášení v rozporu se skutečným stavem.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, jednání o národní a politické spolehlivosti, inv. č. 3.

František ČÁDA ml.

(1895–1975)

Český právník, profesor právní historie MU, člen ČAVU a člen-korespondent KČSN.

1957

Praha, 20. 12.: Heyrovský děkuje Čádovi za dopis, v němž vzpomenu na 80. narozeniny prof. Kastnera jménem Čs. společnosti chemické. Přikládá pro Kastnera pozvánku na oslavu osmdesátin organika V. Veselého. Heyrovský vděčně vzpomíná na Čádova otce, na jehož přednášky a semináře chodil a u nějž kolokvoval v r. 1910.

Brno, 21. 12.: Čáda píše, že se jeho strýc prof. Kastner nebude moci z vážných zdravotních důvodů zúčastnit oslav prof. Veselého. Gratulaci vyřídí on sám, jelikož se s ním po mnoho let dobře zná. Opětuje vzpomínku na Heyrovského otce, kterého považuje za svého vzácného učitele, rádce a přítele.

1959

Praha, 28. 4.: Heyrovský kondoluje Čádovi k úmrtí jeho strýce, prof. Kastnera.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 413.

Josef ČÍŽEK

Filatelista.

1967

Praha, 2. 2.: Čížek žádá Heyrovského o autogram na přiložený aršík s poštovní známkou, který chce použít na světové výstavě poštovních známek s tematikou „vynikající světové osobnosti“. Prosí dále o fotografii z převzetí Nobelovy ceny a údaje o Heyrovském.

Praha, 28. 2.: Heyrovský vrací Čížkovi podepsaný aršík a přikládá žádanou fotografii a údaje o sobě ve třech jazycích.

Praha, 6. 3.: Čížek děkuje za zaslání věci a zavazuje se k důstojné propagaci Heyrovského a jeho díla.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 429.

Václav ČUPR

(1897–1985)

Český fyzikální chemik; celou svoji vědeckou a pedagogickou kariéru prožil v Brně na přírodovědecké fakultě, kde byl od r. 1946 profesorem a ředitelem Ústavu teoretické a fyzikální chemie. Věnoval se hlavně elektrochemii, především korozi.

1934

Paříž, 17. 4.: Čupr posílá Heyrovskému pro *CCCC* menší práci (ve francouzštině), o níž si myslí, že je pro časopis vhodná obsahem i formou.

1936

Brno, 15. 11.: Čupr sděluje Heyrovskému své zkušenosti s německým polarografem, s nímž pracoval v Drážďanech v r. 1935 u prof. E. Müllera. Polarograf používal jen jako registrační zařízení, tedy bez kapkové elektrody. Zapisoval průběhy potenciálové a proudové křivky při aktivaci resp. pasivaci chromu v kyselých roztocích. Místo jednoho galvanometru používal dva, takže obě křivky byly fotograficky současně zapisovány. Dále popsal vlastní přístroj, jeho výhody i nevýhody (špatný posuvný kontakt).

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 431.

František ČŮTA

(1898–1986)

Český analytický chemik, průkopník moderní instrumentální analýzy. Profesor VŠCHT Praha a člen-korespondent ČSAV.

1946

Praha, 16. 4.: Čůta žádá Heyrovského, aby přijal členství v radě odborníků Státního plánovacího úřadu za skupinu fyzika a fyzikální chemie.

1952

Praha, 4. 7.: Heyrovský děkuje Čůtovi za litografické přednášky a praktikum z fyzikálních metod. Na výměnu posílá Čůtovi poslední litografované pojednání /1/.

1955

Praha, 5. 5.: Čůta posílá Heyrovskému seznam čísel časopisu *Journal of Chemical Education*, která mu chybějí do kompletu, a prosí o jejich opatření v originále nebo i v kopiích.

1960

Praha, 19. 12.: Čůta posílá Heyrovskému blahopřání k jeho sedmdesátým narozeninám.

1962

Praha, 22. 5.: Čůta děkuje Heyrovskému za věnování knihy *Základy polarografie*. Současně přeje hodně zdraví a další úspěchy.

1963

Praha, 14. 11.: Heyrovský blahopřeje Čůtovi k jeho pětadesátým narozeninám. Rád vzpomíná na spolupráci PÚ s Čůtovým ústavem.

Praha, 20. 11.: Čůta děkuje za blahopřání a uvádí, že si pokládal vždy za čest spolupracovat s PÚ, že však bohužel bylo té spolupráce málo. Je však připraven v ní pokračovat.

1964

Praha, 4. 10.: Čůta děkuje Heyrovskému za knihu *Úvod do praktické polarografie*. Na katedře využijí všech nových v knize uvedených poznatků ke zdokonalení pracovních úvodů. Čůta lituje, že on sám si už nebude moci zkusit některé nové postupy /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 432.

Poznámky:

/1/ Není bohužel uvedeno, o jaké pojednání šlo.

/2/ Oba profesoři byli k sobě uctiví, jak o tom svědčí oslovení a závěry dopisů. Čůta oslovoval Heyrovského „slovutný pane profesore“ či „vážený pane profesore“, Heyrovský Čůtu „vážený a milý pane kolego“ nebo „vážený příteli“. Čůta uzavíral své dopisy „s uctivým pozdravem“.

„Váš oddaný“, „v hluboké úctě oddaný“, „oddaný“ či „v plné úctě“, Heyrovský obvykle „Váš oddaný“ nebo pouze „Váš“.

Miroslav DILLINGER

(1902–1976)

Čáslavský rodák M. Dillinger studoval ve 20. letech 20. století v Praze na přírodovědecké fakultě UK chemii a fyziku. V Ústavu fyzikální chemie UK pod Heyrovského vedením vypracoval disertaci, kterou ve studijním roce 1928/29 obhájil a získal doktorát přírodních věd. Už předtím složil zkoušky opravňující ho vyučovat chemii a fyziku na středních školách. Po roce 1929 přesídlil na Slovensko, kde učil na různých gymnáziích, a vědecké polarografii se nemohl věnovat. Přesto zůstal věrným polarografistou a vyslancem polarografie na Slovensku. Od 40. let působil jako profesor Pedagogické a přírodovědecké fakulty UKo v Bratislavě.

1947

Bratislava, 24. 3.: Dillinger popisuje, kolik co stálo v balíku s jídlem, který počátkem března zaslal Heyrovským. Dále Heyrovskému a jeho rodině doporučuje trávit dovolenou v Nízkých Tatrách v Donovalech a nabízí pomoc při vyhledání vhodného ubytování. V další části listu píše o svém budoucím postavení: byl navržen na pedagogickou fakultu.

1948

Bratislava, 19. 2.: Dillinger píše, že vymluvil prof. M. Gregorovi koupi dánského polarografu a doporučil mu český. Český výrobce by měl zaslat Gregorovi prospekty nového českého polarografu, s nímž by se Dillinger při návštěvě Prahy seznámil a znalosti uplatnil v Bratislavě. Dále píše o své současné činnosti a poměrech na bratislavské pedagogické a přírodovědecké fakultě.

1950

Bratislava, 4. 1.: Dillinger naléhá na Heyrovského, aby redakci nakladatelství Práce dodal definitivní rukopis jeho a Zumanovy knihy *Úvod do praktickej polarografie*, kterou z češtiny přeložil do slovenštiny. Žádá dále Heyrovského, aby okamžitě zaslal obrázky

a štočky do knihy. V dopise dále rozvíjí myšlenku o přednáškách z polarografie v Bratislavě.

Bratislava, 4. 4.: Dillingerův dopis obsahuje zprávy, jak se vyvíjí situace kolem vydání knihy i o těžkostech, které ho provázejí. Dotazuje se, zda pod obrázky mají být příslušné texty. Pokud ano, Heyrovský by je měl zaslat a Dillinger je okamžitě přeloží. Dále píše, že Heyrovského přednášky z polarografie i polarografické praktikum jsou schváleny.

Praha, 11. 4.: Heyrovský píše mj. o svých plánovaných přednáškách v Bratislavě, v nichž by probral základy polarografie, difuzní proudy, kinetické a katalyzované proudy a oscilografickou polarografií. Odpoledne po přednáškách by byla polarografická praktika vedená P. Zumanem. Heyrovský oceňuje srozumitelnost překladu knihy. V závěru listu děkuje za 4 litry vína a zároveň prosí o zaslání asi 4 kg grapefruitů, které jsou prý v Bratislavě volně ke koupi, kdežto v Praze ne.

Bratislava, 10. 6.: Dillinger informoval, že Heyrovský dostane od děkana přírodovědecké fakulty děkovní dopis za přednášky o polarografii, které byly velmi úspěšné. Dillinger se zmiňuje též o politických změnách týkajících se školství.

Praha, červenec: Heyrovský oznamuje Dillingerovi, že v létě bude tři týdny v Donovalech, a na stejném místě bude trávit prázdniny i prof. Tomíček. Konečně má už také první stránky zalomených korektur knihy.

Bratislava, 20. 9.: Dillinger konstatuje zdržení tisku Heyrovského knihy. Dále líčí, jak jeho rodina prožila prázdniny ve Slovenském ráji a v Krkonoších.

Praha, 24. 9.: Heyrovský blahopřeje Dillingerovi ke jmenování děkanem přírodovědecké fakulty. Radí mu – vzhledem k novým četným povinnostem –, aby si našel vhodného zástupce na přednášky i vědu a navrhuje mu bývalého asistenta prof. Baborovského a dr. R. Domanského z Brna. Informuje, že přišla první část zalomené korektury *Úvodu do praktické polarografie*, kterou za pár dnů pošle s poznámkami zpět do Bratislavy.

Bratislava, 29. 9.: Dillinger píše Heyrovskému, že plánuje pohovor s Domanským a o potížích na bratislavské přírodovědecké fakultě. O sobě uvádí, že si je vědom, že vědecky – ač se mu blíží padesátka – ještě nezačal.

Praha, 30. 9.: Heyrovský sdělil, že do Prahy dorazila i druhá část korektury, kterou co nejdříve vyřídí. Heyrovský poprvé adresáta označil „spectabilis“, jak se sluší oslovovat děkana.

Bratislava, 21. 10.: Dillinger se rozepisuje o slovenském chemickém názvosloví užitém v *Úvodu* i o nepřesnostech, jichž se dopouštějí rodilí Slováci.

Bratislava, 20. 11.: Dillinger informuje o dalším postupu s vydáním (vytištěním) *Úvodu* i o dohadování s redakcí *Práce*.

Praha, 22. 11.: Heyrovský píše Dillingerovi o svém rozhořčení, že si tiskárna dovolí dát do tisku spis bez imprimatur. Oznamuje, že polarografický sjezd v Praze se uskuteční od 4. do 8. února 1951.

Praha, listopad: Heyrovský děkuje za zásilku hroznů, které on i jeho spolupracovníci v Ústředním ústavu polarografickém jako labužníci ocenili.

Praha, 7. 12.: Heyrovský děkuje za zásilku ořechů a jablek, které se velmi hodily na Mikuláše pro jeho děti. ÚÚP bude dělat pro Slovenský ústav geologický analýzy vzorků, o nichž se Dillinger již dříve zmínil.

Bratislava, 10. 12.: Dillinger uvádí na pravou míru cenu uvedenou na balíku k Mikuláši. Do knihy *Úvod* bude vložen list s erraty. Redaktor vydavatelství *Práce* se Dillingera dotazoval, zda nemá prof. Heyrovský něco dalšího k vydání, ale Dillinger po zkušenostech s *Práci* za Heyrovského nic neslíbil. Dillinger by rád na základě Heyrovského ústního souhlasu v Bratislavě vyškolil tým asi deseti polarografistů z vysokoškolských asistentů. V první fázi by šlo o přípravu aparatur a zavedení polarografické metody v Bratislavě, v další o vlastní polarografické analýzy (asi tisíc analýz) o prázdninách. Organizační zajištění a kontrolu by měl Dillinger, práce by vedl asistent ÚÚP a Heyrovský by měl hlavní odborné vedení, přičemž Heyrovského každodenní účast by se nevyžadovala /1/.

1951

Bratislava, 24. 3.: Dillinger píše, že kurz by měl být pro dvě skupiny odborníků – geology a pro lékaře a biology.

Praha, 31. 3.: Heyrovský uvádí, koho posílá do Bratislavy: na kurz pro geology jako vedoucího dr. J. Kůtu, dr. Tocksteina a dr. J. Nováka a pro kurz pro lékaře, fyziology a farmaceuty dr. P. Zumana, dr. Srbovou z pražského Ústavu pracovního lékařství a dr. V. Kalouse z Ústavu fyzikální chemie UK. Heyrovský má starost o přístroje, které je třeba uvést do chodu, dotazuje se, kolik polarografů mají k dispozici, kolik mají kapilár a kolik bude asi účastníků kurzů.

Praha, 5. 4.: Heyrovský upřesňuje příjezd dr. Kůty (8. 4.); hned 9. 4. by měl začít třítydenní kurz s geology. K druhému, několikatydennímu kurzu pro lékaře je ochoten přijet doc. V. Majer z pražské techniky a dále dr. M. Majerová-Voříšková, která by lékaře

seznámila s Brdičkovou reakcí a jejím použitím. O dalších školitelích (dr. Srbové a dr. Zumanovi) Dillinger už ví. Tento kurz by se měl uskutečnit v květnu 1951.

Praha, 30. 4.: Heyrovský konstatuje, že kurz vedený dr. Kútou úspěšně proběhl. U dalšího kurzu (pro lékaře) musí dojít k přesunu na 7. 5. Dr. Zuman by zahájil začátečnickým praktikem a pokračoval by výkladem polarografického chování kyslíku, vitaminů, hormonů a alkaloidů, a v dalších týdnech by nastoupili Majer, Majerová a Srbová. Upřesnění příjezdu dr. Srbové na kurz do Bratislavy obsahuje další Heyrovského dopis (3. 5. 1951), ve kterém je požadováno úřední pozvání od fakulty či od Povereníctva zdravotníctví, aby Majerová i Srbová mohly být do Bratislavy vyslány služebně.

Bratislava, 29. 5.: Dillinger děkuje ÚÚP za vedení kurzu pro lékaře a chválí všechny přednášející, jak se perfektně zhostili svých úloh. V druhém listě, datovaném též 29. 5., blahopřeje Heyrovskému k udělení státní ceny a píše o svém vztahu k němu.

1952

Praha, 10. 4.: Heyrovský děkuje za zasluku vína a konstatuje, že ohlášená přednáška dr. Miličky z bratislavské fakulty v rámci polarografických rozhovorů se nekonala, jelikož Milička bez udání důvodu nepřijel. Heyrovský si stěžuje, že je přetížen mimovědeckými pracemi a schůzemi, které ho úplně tělesně i duševně vyčerpávají. Bratislavský chemik Leška by mohl v PÚ nastoupit v září.

Bratislava, 16. 5.: Dillinger navrhuje zřídit aspiranturu organicko-teoretické fyzikální pro jeho asistenta Lešku a za školitele navrhuje pražské odborníky. To se nekříží s návrhem aspirantury v PÚ.

Bratislava, léto: Dillinger píše o průběhu prázdnin své rodiny: trávili je v Banské Štiavnici a v Krkonoších u Dillingerovy sestry.

Praha, 25. 8.: Heyrovský zpravuje Dillingera o nastávající cestě Heyrovského rodiny do Bulharska. Uvádí, že pozvání do Bulharska považuje „za novou éru rozkvětu učenců v lidových demokraciích, kde se nyní dovedou postarat i o zdravotní podmínky a blahobyt celé rodiny, což je nejmocnější pákou k vypětí sil ve prospěch vědy“. Litografované referáty z bratislavského Sjezdu praktickéj polarografie jsou už na světě. Heyrovský se zmiňuje o nemocném prof. J. Böhmovi, který by měl rehabilitovat v Krkonoších, a dotazuje se, zda by Dillingerova sestra nepřijala Böhma ve své chatě.

1953

Bratislava, 28. 2.: Dillinger informuje Heyrovského, že v letním semestru má být na fakultě zavedena pro posluchače vyšších ročníků přednáška „Základy polarografie“ a Dillingerova katedra žádá PÚ o přednášejícího z členů PÚ. Členové katedry a ostatní bratislavští polarografisté by rádi využili tuto příležitost a chtěli by na bratislavských polarografických rozhovorech přednášejícího z Prahy. Dillinger dále uvažuje o uspořádání základního krátkodobého polarografického kurzu (asi desetidenního) pro začátečníky a opět žádá o pomoc PÚ v této akci, která by měla proběhnout v květnu.

Bratislava, 29. 3.: Dillinger zpětně líčí své zranění ruky, které utrpěl v zimě v Krkonoších na lyžích.

Praha, 7. 4.: Heyrovský vítá založení samostatné polarografické sekce v rámci Spolku chemiků na Slovensku. Na ustavující schůzi vysílá dr. J. Říhu, jenž by mohl pronést speciální přednášku o metalurgické polarografii. Polarografické sekci bude Polarografický ústav (PÚ) s radostí pomáhat a může se ujmout i polarografických praktik. Dále zmiňuje schůzi v Banské Štiavnici, ptá se po programu a byl by rád, kdyby tam mohl přednášet dr. Koryta o oxidačních a redukčních vlastnostech hydroperoxydu. V tomto listě Heyrovský Dillingerovi prvně tyká.

Bratislava, 10. 4.: Dillinger referuje o sjezdu Spolku chemiků na Slovensku v Banské Štiavnici. Spolek by považoval za čest, kdyby akademik Heyrovský na zahájení sjezdu přednesl první odbornou přednášku. Dillinger navrhl, aby to bylo o oscilopolarografické polarografii a žádá Heyrovského o vyjádření, zda se sjezdu, na který mají přijet akademici R. Lukeš a prof. O. Tomíček, zúčastní.

Praha, 17. 4.: Heyrovský potvrzuje svoji účast v Banské Štiavnici a uvádí i titul své přednášky.

Praha, 1. 6.: Heyrovský posílá rukopis přednášky pro sjezd v Banské Štiavnici. Měnovou reformu stručně komentuje slovy: „Není nálada na akademické přednášky“ /2/.

Bratislava, 28. 9.: Dillinger prosí Heyrovského jménem katedry chemie přírodovědecké fakulty o souhlas, zda mohou na letní semestr 1953/54 zařadit dvouhodinovou přednášku „Základy polarografie“ s Heyrovským jako přednášejícím. Dále informuje Heyrovského o schůzi výboru Spolku chemiků na Slovensku, kde navrhl pořádat osm či devět seminářů v polarografické sekci za účasti pracovníků PÚ. Prosí Heyrovského o vyjádření v této věci. Zmiňuje i budoucí školení v Banské Štiavnici, kde má být samostatná polarografická sekce zaměřená hlavně na praxi. Posléze je třeba rozhodnout, zda bude v r. 1954 ve Smolenicích polarografický sjezd a s jakou účastí pracovníků PÚ se počítá, a vůbec je zapotřebí uvažovat o programu.

Bratislava, 6. 10.: Dillinger podává Heyrovskému zprávu o nové schůzce polarografické sekce, na které se probíralo čtyřdenní školení v Banské Štiavnici. Na školení, jež bude určeno polarografistům-začátečnickům, je v plánu postupně probrat tematiku z oboru anorganické a organické chemie, biochemie, farmacie a potravinářství. Základní přednášky by byly záležitostí pracovníků PÚ ČSAV a dalších ústavů. Vlastní polarografický sjezd by se pak měl konat ve Smolenicích v květnu 1954. Organizaci sjezdu má zařídit PÚ. Od října 1953 začnou na ústavu semináře polarografie, které zajistí bratislavští polarografisté. Sekce konečně hodlá uspořádat kurz praktické polarografie pro začátečníky v průmyslové škole v Banské Štiavnici za spolupráce s ing. Stankovianským. Aspirant L. Treindl by rád druhý a třetí rok aspirantury strávil v PÚ a měl za hlavního školitele Heyrovského nebo Brdičku.

Praha, 10. 10.: Heyrovský odpověděl na poslední tři Dillingerovy dopisy. Uvádí, že na seminář pořádaný 22. 10. je ochoten přijet doc. E. Knobloch z Výzkumného ústavu pro farmacii a biochemii s referátem o polarografických pracech s antibiotickými léčivy. Mohl by přijet i dr. I. Smoler a referovat o své práci s DDT. Na úvod a úpravu praktik by přijel dr. V. Kalous, zkušený vedoucí polarografických praktik na KU. Heyrovského přednášku „Základy polarografie“ plánovanou na letní semestr si pracovníci PÚ rádi vezmou na starost. Heyrovský a jeho spolupracovníci se podle možností zúčastní též osmi či devíti seminářů na bratislavské přírodovědecké fakultě a rovněž pomohou připravit školení v Banské Štiavnici. O sjezdu polarografistů ve Smolenicích jedná Heyrovský s akademikem Vašátkem.

Bratislava, 2. 12.: Dillinger píše o organizačním zajištění sjezdu ve Smolenicích, a to jak ze strany SAV, tak ČSAV. Heyrovského žádá, aby stanovil délku sjezdu v červnu 1954, počet dní na přednášky a volné diskuse ve Smolenicích a též při čtyřdenním zájezdu účastníků sjezdu do Tater.

Praha, 5. 12.: Heyrovský odpovídá Dillingerovi, že program sjezdu a pracovní sjezdové dny ohlásil již v říjnu sekretariátu III. sekce ČSAV a akademikovi Vašátkovi. Vyjmenovává hlavní referáty a zmiňuje se též o finančním zajištění sjezdu. Uvádí, že sborník ze sjezdu nebude, proto by bylo vhodné nejlepší příspěvky publikovat v našich časopisech.

Bratislava, 7. 12.: Dillinger souhlasí se všemi Heyrovského instrukcemi kolem proponovaného polarografického sjezdu, pouze poněkud modifikuje trasu tatranského zájezdu.

- Bratislava, 10. 2.: Dillinger oznamuje Heyrovskému, že na základě jeho předběžného souhlasu zařadil do přednášek přírodovědecké fakulty na letní semestr dvouhodinovou doporučenou přednášku *Základy polarografie* s Heyrovského jménem. Přednášet mohou Heyrovským pověřeni odborníci, ale kdyby mohl mít alespoň jedenkrát přednášku on sám, udělal by mnohým radost.
- Praha, 18. 2.: Heyrovský souhlasí s ohlášenou přednáškou, jen žádá o pořadí témat, jak byla přednášena v minulém semestru. Píše o sobě, že je nemocný, že byl před čtrnácti dny stížen malým záchvatem, ale že doufá, že brzy opět začne pracovat v ústavu. Zmiňuje se též o blížícím se polarografickém sjezdu ve Smolenicích.
- Bratislava, 22. 3.: Dillinger v dopisu uvádí jména pozvaných účastníků na sjezd a žádá Heyrovského, aby seznam eventuálně upravil a schválený poslal SAV.
- Bratislava, 2. 4.: Dillinger prosí za aspiranta L. Treindla, aby mu Heyrovský poskytl konzultaci v elektrochemii a případně byl přítomen při Treindlově aspirantském minimu koncem května, kdy má Heyrovský v Bratislavě přednášku o oscilografické polarografii.
- Bratislava, 16. 4.: Dillinger chválí Heyrovského přednášku, která byla nová originálním pojetím mechaniky elektrolytických vylučovacích pochodů a ucelená po stránce obsahové i formální. „Bylo požitkem naslouchat, jak logicky a přesně se vyjadřuješ i bez napsaného textu.“
- Praha, 20. 4.: Heyrovský reaguje na poslední Dillingerův dopis a uvádí: „Děkuji Ti za přívětivý posudek mého sdělení na schůzi ČSAV. Někteří moderní polarografisté však považují takové sdělení za primitivní a zcela jinak jim imponují matematické abstrakce Kouteckého nebo Hammetovy funkce servírované Zumanem, které mi nic nevysvětlují. Vidím větší pokrok a důmysl v Novákových čidlech.“ Heyrovský vítá Dillingerovu ochotu, s níž hodlá dostat do tisku v SAV každoročně vydávanou bibliografii o polarografických pracích, jejíž vydání je v Praze ohroženo neochotou ČSAV. Heyrovský činí poslední pokusy udržet si staré právo uveřejňovat bibliografii v časopise *Collection*, ale nynější vydavatelé v ČSAV ji nepovažují za nic důležitého a odkládají ji jako přespočetnou /3/.
- Praha, 10. 5.: Heyrovský upřesňuje svůj příjezd do Bratislavy na přednášku o oscilografické polarografii a přednášku A. Vlčka, svého spolupracovníka, o kinetice a večer o obměnách Ilkovičovy rovnice. Aspiranta Treindla vyzkouší dva dny po své přednášce.

Praha, 19. 5.: Heyrovského list je věnován sjezdu. Účast pozvaných cizinců je nejistá. Nastal problém, komu poslat pozvánky osobně podepsané Heyrovským. Také zájezd do Tater je nejistý.

Praha, 1. 6.: Heyrovský píše o návratu z Bratislavy, kde měl s Vlčkem přednášky. Cestou došlo k poruše auta a cestu museli dokončit z Čáslavi vlakem. Uvádí trasu autem na sjezd ve Smolenicích. Dillinger má zaopatřit polaroskopický polarograf a mikropolarograf s kapkovými elektrodami, on přiveze oscilograf, tryskovou elektrodu a knihy. Na sjezdu bude chybět ministr Šimůnek, akademik Brdička a prof. von Stackelberg z Bonnu. Přijede doc. Trifonov ze Sofie, o ostatních cizincích neví, zda se dostaví.

Praha, 13. 10.: Heyrovský informuje Dillingera, že na jeho adresu docházejí různé peněžité částky zasílané děkanátem přírodovědecké fakulty. Domnívá se, že jde o odměny za květnové přednášky, které měl on a jeho kolegové v Bratislavě. Pochvaluje si absolvovaný zájezd do Bulharska a upozorňuje, že od 1. 11. bude dva týdny v Maďarsku na pozvání Maďarské akademie věd.

Bratislava, 28. 10.: Dillinger žádá Heyrovského, aby přijal jeho neteř – studentku medicíny v Praze – do kurzu polarografie, buď v PÚ či na univerzitě, aby se naučila polarografii a mohla ji v blízké budoucnosti uplatnit v klinické praxi.

Praha, 1. 11.: Heyrovský k žádosti Dillingera píše, že zajistil školení jeho neteře u dr. Kalouse na univerzitě.

Bratislava, 18. 11.: Dillinger sděluje, že v chemické průmyslovce běží kurz polarografie, jehož zahájení se zúčastnil, a že kurz navštěvuje i Dillingerův syn Pavel.

1955

Praha, 11. 4.: Heyrovský informuje Dillingera o dvoutýdenním pobytu prof. K. Schwabeho z Drážďan. Schwabe je hostem ministerstva školství a podle plánu má v Bratislavě pronést dvě přednášky. Pokud by po druhé z nich následoval seminář, přijeli by na něj Heyrovský, Koryta a Volke. Lepší by však bylo, kdyby se seminář nekonal – ušetřily by se peníze PÚ. Ostatně Schwabe se stal polarografistou teprve nedávno a nebude na polarografickou přednášku připraven /4/.

Bratislava, 1. 5.: Dillinger píše Heyrovskému, že chce požádat ministerstvo školství o půlroční pracovní dovolenou. Rád by pracoval v PÚ /5/.

Praha, 11. 5.: Heyrovský odpovídá, že Dillingerově žádosti s radostí vyhoví a že se těší na jeho pobyt v ústavu.

Bratislava, 18. 5.: Dillinger píše, jak si představuje pobyt v Praze z hlediska bydlení, stravování atd. Zmiňuje též udělení Řádu republiky Heyrovskému, z kterého se raduje on, jeho rodina a všichni Heyrovského bratislavští známí.

Praha, 20. 5.: Heyrovský naznačuje, čím by se Dillinger mohl během studijního pobytu zabývat. „Mám mnoho pokusů na mysli, v první řadě ta elektrokapilární polarografická maxima roztoků rtuti, jež jsi začal zkoumat při studiu na KU. Tyto problémy nejsou dávno ještě vyřešeny.“ Heyrovský dále říká s trpkostí, jak hluboce je zklamán z toho, že neobdržel výjezdní doložku ministerstva vnitra k cestě do západního Německa, kde se měl zúčastnit sjezdu Bunsengesellschaft a vystoupit s příspěvkem. „Nic nepomohlo, že jsem žádal o rozhodnutí samotného předsedu vlády – nedal mi odpovědi (již podruhé). Byl jsem pochopitelně rozrušen a potřebuji čas, abych se uklidnil,“ píše doslova Heyrovský.

Bratislava, 9. 6.: Dillinger upřesňuje termín druhé přednášky z oscilografické polarografie na 16. 6.

Bratislava, 20. 12.: Dillinger plánuje revizi všech měření, která učinil v PÚ, aby mohl Heyrovskému podat přehled těch nejdůležitějších pozorování.

1956

Bratislava, 28. 1.: Dillinger se zmiňuje o aspirantech Molnárovi a Treindlovi. Kontroloval své zápisky z Prahy a zjistil, že našel značný vliv želatiny při potlačování maxima na stálé kapce rtuti jako elektrodě.

Bratislava, březen: Dillinger posílá Heyrovskému rukopis jako úvod k řadě dalších Heyrovského i Dillingerových pojednání o povaze proudění při maximech. Heyrovský má sepsat své pokusy se sklíčkem a pokusy svědčící o klidu ve rtuťové kapce. Po velikonočních svátcích má být rukopis odeslán v konečné úpravě a s citacemi redakci.

Bratislava, 5. 4.: Dillinger líčí Heyrovskému, jaký nával práce na něj čekal od ledna na fakultě. Společný článek bude vítáný v *Chemických zvestích*. Recenzovat jej bude D. Ilkovič. Píše, že právě dostal Heyrovského text, že jej studuje a pořádá zprávu o svých experimentálních měřeních tak, aby navazovala na Heyrovského základní výzkum. Poté článek pošle Heyrovskému ke korigování.

Bratislava, 3. 6.: Dillinger děkuje srdečně za pozvání na polarografický seminář v PÚ. Je to pro něj významné a současně pro bratislavskou fakultu potvrzení, že čas své vědecké dovolené skutečně plně věnoval studiu. Jejich společné články byly definitivně zařazeny do 8. čísla *Chemických zvestí*. Ministerská komise jednala o

možnostech vědecké práce na fakultě. Navrhla menší pracoviště ve formě laboratoří, mezi několika málo hladce prošlo „laboratorium polarografické“, v němž se počítá s Dillingerem, Treindlem a prof. Stankovianským – a Dillinger už pro ně získal i místnost. Práce laboratoře by navazovala na PÚ. Po formální stránce má laboratoř patřit fakultě, a byla by tedy školským pracovištěm. Tím by se docílilo pevného zakotvení studia a polarografického výzkumu v Bratislavě. Dillinger si myslí, že s tím Heyrovský bude souhlasit /6/.

Praha, 22. 6.: Heyrovský posílá do Bratislavy oznámení o vypsání soutěže o nejlepší polarografické práce mladých polarografistů. Oznamuje, že bude čtyři rýdny na dovolené na Šumavě.

Bratislava, 16. 11.: Dillinger posílá Heyrovskému separáty svých a Heyrovského prací z *Chemických zvestí*.

Praha, 27. 12.: Heyrovský žádá Dillingera, aby se podíval, kde zůstal konec článku k 50. Ilkovičovým narozeninám, který napsal a zaslal před dvěma měsíci redaktoru *Matematicko-fyzikálneho časopisu SAV*. Upozorňuje též na nutnost sestavit přednášky z teoretické polarografie pro letní semestr v Bratislavě.

1957 /7/

Bratislava, 5. 1.: Dillinger informuje Heyrovského, že jeho článek o Ilkovičovi je již v tiskárně a bude otištěn ve slavnostním čísle *Matematicko-fyzikálneho časopisu* věnovaném akademikovi Ilkovičovi. SAV hodlá oslavit koncem ledna tři jubilanty najednou (Ilkovič, Vašátko, Kubelka) a přítomnost Heyrovského na této oslavě by byla velmi ceněna.

Praha, leden: Heyrovský odpovídá, že by se oslavy rád zúčastnil, ale dlouhé cestování v zimě, nocování mimo obvyklou postel a dojetí a rozrušení z řeči by ho – starého člověka – unavilo. Kromě toho teď připravuje nové vydání knihy *Oscilografická polarografie* pro německé nakladatelství. Zajímá se o přednášky z teoretické polarografie – kdy začnou a kolik z mnich by měl převzít tým odborníků z PÚ (Koryta, Kůta, Volke, Zuman, Kalvoda).

Bratislava, 14. 1.: Dillinger odpovídá na Heyrovského dotaz ohledně termínů přednášek vedených pod Heyrovského jménem. V Bratislavě by potřebovali od jednotlivých přednášejících předem písemně vypracovanou přednášku, což snad nenarazí na jejich odpor. Tento požadavek se Heyrovského netýká.

Bratislava, 30. 1.: Dillinger sděluje, že přednášky jsou určené pro posluchače 3. a 4. ročníku, ale mají být veřejné, takže umožní přístup všem pracovníkům v polarografii. Tito zájemci budou pozváni prostřednictvím Chemické společnosti. Podle poměrů na fakultě by pro přednášky byly nejvhodnější pátky vždy koncem měsíce. Dillinger prosí Heyrovského o odpověď, zda s těmito termíny souhlasí. Vedení školy vyžaduje stručný syllabus každé přednášky, eventuálně danou literaturu, čímž chce napomoci posluchačům k lepšímu pochopení přednášek. Vůbec nejlepší by bylo vydání skript.

Praha, únor: Heyrovský zasílá Dillingerovi definitivní program přednášek z teoretické polarografie /8/. Žádá Dillingera o zprávu, do kdy má být doručen úplný text pro skripta. Zmiňuje se o dr. Miličkovi, který by rád v PÚ přednášel o svých maximech na pevných elektrodách. Není však volný termín, a navíc nikdo z pracovníků PÚ netouží po nejasných Miličkových výkladech. Jeho maxima nemají s polarografií nic společného a jsou prostě způsobena špatným tlumením galvanometru a nabíjecím proudem, píše Heyrovský.

Bratislava, 10. 4.: Dillinger se Heyrovskému svěruje s nepříjemnostmi, které se týkají názorů a jednání dr. Miličky. Milička je natolik přesvědčený o správnosti svých představ, že je nepokládá za hypotézy, ale za dokázané. Každou kritickou připomínku si vykládá jako osobní nepřítel či závist, nebo nejméně jako brzdu svého bádání. Nezasvěcení lidé nabývají dojmu, že katedra, redakce *Chemických zvestí* nebo PÚ jsou proti Miličkovi zaujati a dělají mu těžkosti při publikaci a obhajobě jeho výzkumů. Jde kromě jiného i o správný odborný výklad v přednáškách o elektrochemii. Kauzu dokumentuje poslední Miličkovou publikací, kterou Milička zaslal do *Kolloid-Zeitschriftu*, ale i jinými jeho pracemi publikovanými ve *Sborníku přírodovědeckých prací*. Dillinger se na Heyrovského obrací o radu, jak se k situaci postavit.

Bratislava, 20. 5.: Dillinger píše o víření při maximech. Vrací se k pokusům, které konal v PÚ v roce 1956, kde provedl přes dvě stě měření. O měření projevil zájem i Heyrovský. Po návratu do Bratislavy chtěl některá měření opakovat, leč nedostal se k tomu – byl zavalen povinnostmi na fakultě.

1958

Praha, březen: Heyrovský odpovídá Dillingerovi na jeho dotazy ohledně sporného Miličkova článku zasláního do zahraničního časopisu. Mínění českých chemiků podle různých posudků (prof. Daneš, dr. Kůta, doc. Vavruha) je v podstatě záporné. Heyrovský navíc

napsal, že pan Milička zasluhuje pokárání už za to, že bez povolení univerzity publikoval práci v cizině.

Bratislava, 10. 4.: Dillinger si myslí, že Heyrovský i on by se měli vyhnout rozboru Miličkových teorií, aby nevznikl dojem nepřízně nebo zaujatosti. Milička si nedávno v Brně stěžoval, že má těžkosti s habilitací. Situace s elektrochemií v Bratislavě na univerzitě nebyla jednoduchá. Dále Dillinger píše, že žádné řeči o nepřízni polarografistů nemohou zachránit chybné elektrochemické teorie (antipolarografické), že však bude třeba jim udělat rázný konec. Dillinger by potřeboval co nejvíce kritického materiálu od různých odborníků. Poté jako vedoucí katedry rázně zasáhne na vědecké radě a vymůže definitivní rozhodnutí. Prosí Heyrovského o pomoc – potřebuje více kritických recenzí na práce Miličky. Heyrovský má tento list považovat předběžně za důvěrný a případ s Miličkou později otevřeně a definitivně vyřídit v zájmu skutečně správných názorů na elektrochemické zjevy.

1959

Praha, 19. 6.: Heyrovský přikládá do dopisu referát k říjnovým oslavám, vyžádaný Komenského univerzitou, a žádá Dillingera, aby referát odevzdal na patřičné místo. Heyrovský byl potěšen zprávou Dillingerova syna Pavla o sňatku s jednou Ruskou v Moskvě, kde byl mladý Dillinger na studiích.

Bratislava, 5. 7.: Dillinger píše o synově sňatku. Syn nejprve požádal rodiče o souhlas se sňatkem, který dostal. Synova žena je studentkou chemie a brzy svá studia ukončí prací ze spektroskopie. Pochází z rodiny lékaře. Dillinger se dále zmiňuje o velké ztrátě, která ho postihla – zemřela mu matka.

Bratislava, 12. 10.: Dillinger lituje, že se Heyrovský oslav UKo nezúčastní. V programu nyní zůstala mezera o spolupráci na poli polarografie, tu tam však v žádném případě nemohou nechat. Jsou dvě řešení: Heyrovský by mohl napsat alespoň krátce o této věci a někdo by to podle Heyrovského pověření přečetl, nebo o tom Dillinger připojí zprávu do svého referátu, který je doposud zaměřen na perspektivy slovenské chemie.

1960

Bratislava, s. d.: Dillinger děkuje Heyrovskému za knihu *Oscilographische Polarographie mit Wechselstrom*, již Dillinger hned začal studovat, aby nezapomněl na kurz, který Heyrovský o metodě měl v Praze.

Praha, 25. 1.: Heyrovský prosí Dillingera o zajištění ubytování pro maďarského lékaře-polarografistu (který jej zásobuje reserpinem – lékem na hypertenzi) v Nízkých Tatrách, kde Dillinger dobře zná ubytovací i lyžařské poměry. Heyrovský dále uvádí, že po návratu ze Stockholmu obtížně zdolává nahromaděnou korespondenci a že se koncem února chystá se synem na šestitýdenní zájezd do Egypta.

Bratislava, 28. 1.: Dillinger potvrzuje, že zajistil pro maďarského lékaře pokoj na „Srdiečku“.

Praha, 13. 2.: Heyrovský se diví, že mu nedošel účet za ubytování maďarského lékaře. Domnívá se tedy, že účet vyrovnal Dillinger. Kolik činil?

1962

Praha, 19. 11.: Heyrovský poděkoval Dillingerovi i katedře za dopisy na přivítanou v práci /9/. Potvrdil též příjem separátů z *Chemických zvestí*.

1963

Bratislava, leden: Dillinger děkuje Heyrovskému za gratulaci k narozeninám a vyjmenovává podíl Heyrovského na rozvoji polarografie na Slovensku. Vzpomíná na studentská léta v Praze. Úctu k Heyrovského práci chce vyjádřit knížkou „Polarográfia, životní práce Jaroslava Heyrovského“.

Bratislava, 23. 4.: Dillinger potvrzuje příjem medaile Heyrovského a děkuje za ni /10/.

Bratislava, 30. 9.: Dillinger prosí Heyrovského o pomoc. Šlo o docenturu L. Treindla, jeho habilitační spis, který posuzoval dr. Kůta sice kladně, ale hodně přísně. Hlavně v závěru Kůtova posudku chybí vysloveně kladné doporučení. Prosí tedy Heyrovského, aby pohovořil s Kůtou, aby při habilitačním jednání svůj konečný návrh ústně formuloval jasně kladně. Dillingerovi velmi záleží na docentuře Treindlově, počítá s ním jako se svým nástupcem. O schopnostech Treindla nepochybuje a věří, že i Heyrovský je stejného názoru.

1964

Praha, 26. 5.: Heyrovský oznamuje, že PÚ pořádá od 1. 6. v Liblicích třídní elektrochemickou konferenci se zahraniční účastí. Heyrovští se chystají na stěhování do menšího bytu. Byt získali po mnohaměsíčním hledání sedmisměnou.

1965

Bratislava, 7. 10.: Dillinger blahopřeje Heyrovskému k udělení Zlaté medaile za zásluhy u příležitosti výročí založení přírodovědecké fakulty UKo. Návrh inicioval on a doc. Treindl. „Pocta je oboustranná, jsme rádi, že se můžeme pochlubit, že na naší katedře a fakultě přednášel osobně laureát Nobelovy ceny, má tu svoje žáky a upřímné přátele,“ píše Dillinger.

Praha, 15. 11.: Heyrovský odpovídá na Dillingerův dotaz: syn Michal mnohokrát děkuje za nabídku přednášek na přírodovědecké fakultě v Bratislavě, prosí, aby ho Dillinger ještě rok omluvil – má jiné plány. Žádanou lampu k polarografu V 301 pošlou co nejdříve.

1966

Praha, 5. 5.: Heyrovský uvádí, že v PÚ se na žádanou lampu nějak pozapomnělo, ale nyní je již připravena spolu s transformátorem 120/220 V k odeslání.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 468 /11/.

Poznámky:

/1/ ÚÚP navrhl zorganizovat v Bratislavě kurz praktické polarografie, který by zajišťoval Dillinger.

/2/ Přednášky měly začít právě 1. června.

/3/ Bibliografie nakonec vycházela až do roku 1966.

/4/ Schwabe se však semináře nezúčastnil, odcestoval předčasně z Bratislavy.

/5/ Ministerstvo školství vyhovělo Dillingerově žádosti, takže Dillinger strávil v PÚ ČSAV téměř 6 měsíců a intensivně studoval polarografické problémy navržené Heyrovským.

/6/ Jak reagoval Heyrovský na Dillingerův dopis, nevíme, buď vůbec, anebo korespondence chybí.

/7/ V březnu byl Heyrovský zatažen do sporu jako nejvyšší arbitr polarografie v Československu. V Bratislavě byla totiž hodnocena činnost polarografické sekce Spolku chemiků na Slovensku, zejména pořádání kurzů. Komise spolku nebyla spokojena s kurzy, zle dělal zejména předseda spolku Beseda. Kurzy (jejich organizace) v Bratislavě i Banské Štiavnici byly v podstatě dílem Dillingera, který rozhodnutí komise – aby se nepletl do kurzů polarografické sekce – nelibě nesl. Svědčí o tom jeho dlouhý dopis Heyrovskému z 10. 3. Heyrovský v této záležitosti dostal v březnu dopis Spolku chemiků na Slovensku, na který odpověděl přípisem, v němž hodnotil 1. a 2. polarografický kurz. Heyrovský byl potěšen, že

na Slovensku odeznely speciální přednášky z teoretické polarografie a že chemici v Bratislavě mohli slyšet vynikající přednášky akademika Brdičky, dr. J. Nováka, prof. F. Šantavého a dalších. Napsal, že sledoval činnost samostatné sekce polarografické a považoval ji za dobrou. Je tedy velká škoda, že její činnost se ve Spolku zastavila. Je však jistě v zájmu Spolku i SAV, aby sekce pokračovala a rozvíjela se. K obnovení činnosti by měl Spolek využít pomoci prof. Dillingera, Stankovianského, ing. Molnára a Dušinského. Po tomto vyjádření se situace v Bratislavě v podstatě uklidnila.

/8/ Heyrovský přímo na tento dopis napsal rozdělení přednášek a přednášejících, a zřejmě v čistopise zaslal Dillingerovi

/9/ Ve druhé polovině roku 1962 byl Heyrovský nemocen, nemohl pracovat v ústavu. V listopadu se však jeho zdravotní stav zlepšil natolik, že opět chodil do PÚ. Dillinger tu radostnou zprávu rozšířil mezi Heyrovského bratislavskými přáteli. Na Heyrovského pozdravení reagovala celá katedra anorganické a fyzikální chemie UKo pozdravným listem z 12. 11.

/10/ V dubnu se paní Heyrovská omlouvá Dillingerovi za opomenutí, že mu nebyla doručena medaile, kterou vydala ČSAV k 70. narozeninám prof. Heyrovského. Částečnou omluvou budiž fakt, že teprve v lednu byly medaile rozdány zaměstnancům PÚ a zbytek bude distribuován co nejdříve, Dillinger je na seznamu mezi prvními. Paní Heyrovská se zmiňuje o nové Heyrovského indispozici – byl tři týdny doma s tromboflebitidou, která je však již vyhojena.

/11/ Vzájemná korespondence Heyrovský – Dillinger čítá 142 položek (82 dopisů Dillingerových, 60 Heyrovského z let 1947–1967), ale ne všechny jsou zde uvedeny, nevýznamné či naprosto osobního charakteru jsou vynechány. Dopisy psali Dillinger i Heyrovský buď na papíry s hlavičkou instituce (Dillinger v tom případě někdy slovensky), nebo jako soukromé.

Z oslovení a závěru dopisů se dá v jisté míře soudit o oficialitě či přátelství korespondujících. Dillinger Heyrovského nejčastěji oslovoval „vážený akademiku (akademik), milý příteli (priateľu)“, dále používal oslovení „vážený akademiku (akademik)“, „vážený pane (pán) profesore (profesor)“ či „velevážený“. Dillinger uzavíral své dopisy následovně: „váš oddaný“, „v úctě Váš“, „v úctě Váš oddaný žák“; od dubna 1952 v korespondenci nastává tykání obou profesorů, proto se objevují závěry „Tvůj oddaný žák“, „v úctě Tvůj“, „Tvůj nešikovný“, „v úctě oddaný“, „Tvůj (Tvoj)“, „Tvůj věrný“, „Tvůj oddaný“ a „v hluboké úctě“.

Heyrovský ve svých dopisech Dillingerovi používal tato oslovení: „milý pane kolego“, „spectabilis, vážený pane kolego“, „vážený a milý kolego“, „milý příteli“, „vážený a milý pane profesore“, „vážený pane profesore, milý příteli“. Své dopisy uzavíral slovy „Váš“, „Váš oddaný“, „Váš zcela oddaný“, „Vaši oddaní“, „oddaný“, „Tvůj“, „Tvůj oddaný“, „upřímně oddaný“ a „Tvůj upřímně oddaný“.

Nejvíce dopisů si protagonisté vyměnili v 50. letech: 15 v roce 1950, 17 v roce 1954, 10 v letech 1955 a 1957. Tato čísla jsou pouze orientační, týkají se jen zachované korespondence.

Václav DOLEJŠEK

(1895–1945)

Český experimentální fyzik, specialista v rentgenové spektroskopii, vedoucí Spektroskopického ústavu UK, profesor UK, žák Kučerův. Objevil v rentgenových spektrech uranu, thoria a bismutu sérii N. Blízce spolupracoval s J. Heyrovským, v jehož ústavu měl spektroskopické oddělení. Za 2. světové války se zapojil do odboje, na podzim 1944 byl zatčen a na sklonku války zemřel v Malé pevnosti v Terezíně. Blízký přítel Heyrovského od 20. let.

1924

s. l., s. d.: Heyrovský upozorňuje Dolejška, aby byl opatrný s vývěvou, protože profesor Brauner si nepřeje, aby byla vývěva půjčována mimo Chemický ústav. Ještě obezřetnější ať je s hledáním prvku s atomovým číslem 85. Chemici považují za velmi nepravděpodobné, aby tento eka-jód mohl existovat v množství spektrálně dokazatelném. Prvek 85 je považován za vymřelý nebo za tak krátce žijící, že se jeho aktivita nedá sledovat ani postřehnout. Obdivuje Dolejškovu experimentální zručnost a byl by šťasten, kdyby mohl gratulovat k prvku 85 /1/.

1925 /2/

1926

Paříž, 7. 7.: Heyrovský sděluje Dolejškovi, že mu poslal tři vzorky s údajným prvkem s atomovým číslem 93, u nichž se zvětšila polarografická vlna. A že mu posílá další

vzorky s obsahem prvku 75. Píše, že musí být opatrní, protože důvěra v odkrývání prvků pomocí rentgenových paprsků klesá. Heyrovský hovořil s paní Curie, která si myslí, že prvek 93 nemusí být radioaktivní. Prosila Heyrovského s Dolejškem, aby objevili prvek 84 polonium, ale neradioaktivní, který může být přimíšen v telluru. Dále píše o svých polarografických analýzách, jimiž hledá neowolfram. Pilně pracuje se svojí ženou ve sklepě Sorbonny, analyzují různé vzorky, zejména ty zaslané Druceem. Tento badatel brzy přijede do Paříže a pak pojedje k Dolejškovi do Prahy. Mohl by se s ním spolčit na problému prvku 43.

Montrouge, 19. 9.: Heyrovský žádá poněkud rozzlobeně Dolejška, aby mu zodpověděl všechny dotazy, jimiž Dolejška zahrnuje dva měsíce. Je třeba odpovědět na kritiku jejich prací /3/ – Heyrovský připraví chemicko-spektroskopickou, Dolejšek ať připraví odpověď rentgenoskopickou. Trvá na tom, že musí být uveřejněno x-spektrum prvků 43 a 75, pokud má Dolejšek přesvědčivě nalezenou linii 43. Prosí Dolejška, aby mu do Francie poslal zbytek $Mn(OH)_2$, v němž je malé množství izotopu 75. Dá jej otestovat francouzským odborníkem, aby měli přesvědčivý důkaz existence 75.

Praha, 24. 10.: Dolejšek podává Heyrovskému zprávu o posledních analýzách tří vzorků. V žádném z nich nebyl izotop 75. Oznamuje, že se udobřil s prof. Žáčkem. Navrhuje Heyrovskému, že by mohli požádat Paschena o změření optických spekter a zapojit do výzkumu i Druceho.

1927

Berlín, s. d.: Dolejšek píše bezprostředně po přednášce v Berlíně, jež dopadla dobře. V následné diskusi seděl mezi Noddackovými. Preparát se sráží ve velmi kyselém prostředí jako wolfram a molybden. Je pozván k Noddackovým na kávu. Pokud přímo od nich nezíská preparát, pošlou jej do Prahy. Z toho, co mají, poskytl 1 mg Siegbahnovi, 1 mg jinému chemikovi a ze zbytku chtějí Noddackovi určit atomovou váhu.

Berlín, 9. 5.: Dolejšek posílá Heyrovskému pohled z Berlína (razítkován však v Lipsku 10. 5.) se srdečnými pozdravy. Píše, že zítra přednáší v Mnichově a že preparát nemá, nechtěl si o něj říkat.

Mnichov, 11. 5.: Na pozdravném pohledu mj. uvádí, že spěchá k Fajansovi, aby mu poděkoval za návštěvu při jeho přednášce.

1933

Praha, 1. 3.: Dolejšek se připojuje k Brdičkovu dopisu. Žádá Heyrovského, aby poslal nějakou fotografii, raději několik, z nichž by se dalo něco vhodného vybrat. Prof. Záviška prosí přes Dolejška o fotografii Heyrovského s Einsteinem, jíž by se měl spravit článek v Pestrém týdnu. V doušce připisuje, že komise zatím nezasedala.

Praha, 28. 3.: Dolejšek oznamuje, že byla konečně schůze redakční rady, kterou svolali k Dolejškově demisi. Líčí průběh schůze. Brdička měl pěknou přednášku a Jenovič analyzoval zachycený kouř z cigaret a výsledky poslal do Hamburku. Telefonicky se ozval továrník Frič a dotazoval se, zda nejsou potíže s výrobou polarografů, že by se z prestižních důvodů rád zúčastnil výroby. Dolejšek se o tom radil s Brdičkou i Ilkovičem ale je na Heyrovském, v jakém směru mají s Fričem mluvit – to ať jim napíše. V Praze byl dr. Miller z Rockefellerovy nadace a slíbil Kunzlovi podporu jeho žádosti o stipendium. Posléze Dolejšek referuje Heyrovskému o pracích, které ze Spektroskopického ústavu posílají do zahraničních časopisů.

Praha, 22. 5.: Dolejšek sděluje Heyrovskému své poslední výsledky. Dostal se daleko do dlouhovlnného oboru x-paprsků pomocí trubice Dolejšek – Kunzl a objevil znovu celou N-sérii i N-hrany. Prosí Heyrovského, aby o tom informoval Bohra, bude-li s ním mluvit, a ukázal mu snímek N-hrany N-série wolframu. Dále se zmiňuje o potížích s firmou Nejedlý, i jak je eventuálně řešit.

Prameny: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 479; Rodinný archiv Z. Dolejška, syna V. Dolejška (dopisy Heyrovského ze 7. 7. a 19. 9. 1926).

Poznámky:

/1/ Dolejšek dal na radu Heyrovského a upustil od dalšího výzkumu kolem prvku 85. Ekojód připravil E. Segré roku 1940 a nazval jej astat (At).

/2/ Roku 1925 zaslali Heyrovský s Dolejškem do časopisu *Nature* zprávu, že se jim podařilo identifikovat polarografickou metodou v roztocích velmi čistých solí manganu prvek s atomovým číslem 75, dvi-mangan. O něco později o tom oba autoři referovali na schůzi Čs. společnosti chemické dne 7. 12. 1925: jejich objev se opírá jak o polarografický důkaz, tak také důkaz spektroskopický. Bohužel se mýlili. V tomtéž roce němečtí chemici W. Noddack a J. Tackeová ohlásili objev prvku 75 dvi-manganu, který izolovali (asi z minerálu molybdenitu), zjistili jeho vlastnosti a nazvali jej rhenium. V téže době prokázal prof. Trkal, že prvek 75 nemůže poskytovat spektrální čáry v rentgenovských spektrech, které popsal

Dolejšek. Heyrovský s Dolejškem dlouho polemizovali s odpůrci jejich nálezu, ale nakonec uznali svůj omyl.

/3/ Šlo o jejich práce o zjištění dvi-manganu v solích manganu, které publikovali mj. v časopisu *Nature* v roce 1925 a 1926.

Jan DOLEŽAL

(1923–1981)

Český analytický chemik, žák Tomíčkův; v době dopisování s Heyrovským byl docentem, později profesorem UK. Působil na přírodovědecké fakultě.

1961

Praha, 19. 3.: Heyrovský děkuje Doležalovi a J. Zýkovi za věnování jejich nové učebnice Polarometrické titrace, k níž jim blahopřeje. Obdivuje pěknou úpravu knížky a její rychlé vydání.

1962

Praha, 15. 1.: Doležal posílá Heyrovskému k posouzení práci před uveřejněním v *Z. analyt. chemie*.

1964

Praha, 4. 7.: Doležal děkuje Heyrovskému za zaslanou knihu /1/. V dopise uvádí, že kniha je pro něj nejen přátelským projevem, ale také velmi prospěšným pomocníkem při práci.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 483.

Poznámka:

/1/ Mohlo jít o *Základy polarografie* nebo *Úvod do praktické polarografie*.

Radoslav DOMANSKÝ

(1918–?)

Český fyzikální chemik. V druhé půli 50. a počátkem 60. let vedl Katedru teoretické a fyzikální chemie přírodovědecké fakulty MU, později byl v Chemickém ústavu SAV v Bratislavě.

1965

Praha, 9. 6.: Heyrovský žádá Domanského o okamžitou odpověď, zda se skutečně zajímá o místo profesora fyzikální chemie na košické univerzitě. Pokud ano, prosí o materiál týkající se jeho vědecké činnosti, neboť byl požádán prorektorem Šafaříkovy univerzity o jeho doporučení.

Bratislava, 17. 6.: Domanský píše Heyrovskému, že byl za ním v PÚ, ale nezastihl jej. Chtěl Heyrovskému sdělit, že akce Šafaříkovy univerzity se koná s jeho vědomím a souhlasem, a proto prosí, aby Heyrovský doporučení do Košic poslal. Jelikož dal Domanský košické univerzitě čtyři kompletní soubory svých prací, vyčerpал své zásoby separátů, ale předpokládá, že by mu jeden soubor mohla košická univerzita poslat.

Praha, 20. 8.: Heyrovský oznamuje, že právě do Košic odesílá posudek pro Domanského jmenování profesorem fyzikální chemie. Přeje mu dobré životní a pracovní podmínky v Košicích, kde snad nalezne i příjemné prostředí. Soubor separátů vrací současnou poštou do rukou Domanského.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 486.

Alena DUBSKÁ

Vdova po brněnském univerzitním profesorovi J. V. Dubském.

1956

Brno-Královo Pole, 21. 5.: Dubská prosí Heyrovského jako přítele zesnulého manžela o přímělu za dceru Almu, která se přihlásila ke studiu medicíny na brněnské lékařské fakultě. Uvádí údaje o dceři (výborná studentka zdravotní školy, dva roky výcviku v brněnské porodnici). Dubská se obává, že přijímací komise preferují maturanty z gymnázií před maturanty ze zdravotních škol, a proto prosí Heyrovského o pomoc formou doporučení dcery ke studiu lékařství.

Brno-Královo Pole, 4. 6.: Dubská vyjadřuje hlubokou vděčnost za intervenci u děkana lékařské fakulty prof. Štejfy. O výsledku přijímací zkoušky bude Heyrovského informovat po 11. červnu.

Pramen: Fond J. Heyrovského, soukromá korespondence, inv. č. 509.

Hanniel DUBSKÝ

Syn profesora J. Dubského, pracovník Laboratoře pro analýzu plynů ČSAV v Brně.

1956

Praha, 24. 8.: Heyrovský potvrzuje příjem Dubského dopisu s žádostí o intervenci v záležitosti pasu a vstupního víza do Polska. Uvádí, že na Akademii o Dubského žádosti o pas vědí, ale žádost musí projít několika instancemi, takže není prakticky možné, aby mohl odcestovat před 1. říjnem.

Brno, 26. 8.: Dubský děkuje Heyrovskému za jeho zprávu. Může nyní dát Polákům vědět, kdy přijede do Polska, a nebýt v nejistotě.

1957

Brno, 26. 9.: Dubský prosí Heyrovského o radu v záležitosti zvýšení platu, o které usiluje, leč marně, stejně jako jeho šéf, doc. Janák. Odvolává se na skutečnost, že Dubského spolužáci z fakulty pracující v Ústavu pro jadernou fyziku mají plat o 200 Kčs vyšší než jeho současný. Dále uvádí, že se k polarografickému stanovení oxidu uhličitého zatím nedostal pro konstrukční obtíže. Věří, že do jara bude moci Heyrovskému oznámit kladné výsledky. Kdyby se mu to podařilo, pronikla by plynová chromatografie do medicíny. Ve volných chvílích po práci pracuje ve spolupráci s jedním lékařem na aparátu pro plynovou chromatografii, kterou chce stanovovat karcinogeny. Jde o podobnou práci, jakou provádí prof. Kemula, který však využívá eluční chromatografii. Dubský hodlá plyny spalovat na oxid uhličitý, zredukovat ho na oxid uhelnatý, a ten pak stanovit polarograficky. Rychlému vyřešení problému brání nedostatek času.

Praha, 9. 10.: Heyrovský vysvětluje složitou situaci se zvyšováním platů pracovníkům ČSAV. Od své urgency vyššího platu Dubskému si moc neslibuje, kterou přednese na schůzi

chemické sekce ČSAV, protože finanční situace ČSAV je nyní téměř kritická. Vyšší platy Dubského kolegů z Ústavu pro jadernou fyziku jsou zřejmě ovlivněny příplatky za nebezpečnost práce.

1966

Brno, 22. 12.: Dubský prosí Heyrovského o doporučení k pracovnímu pobytu v Anglii ve výzkumném a vývojovém oddělení jedné anglické firmy. Přikládá seznam svých vědeckých prací. Domnívá se, že čs. úřady by mu roční pobyt povolily, protože je politicky spolehlivý a navíc má rodinu /1/.

1967

Praha, 5. 1.: Heyrovský posílá Dubskému průklep doporučení, které současně odesílá do Anglie.

Brno, 16. 1.: Dubský co nejsrdečněji děkuje za doporučení. Zatímco píše Heyrovskému dopis, přišlo mu z Anglie sdělení, že jej přijímají na dvouletý postdoktorský pobyt, jistě zásluhou Heyrovského.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 510.

Poznámka:

/1/ Rodina sloužila ministerstvu vnitra jako záruka, že se vysílaný vrátí do vlasti.

Jan V. DUBSKÝ

(1882–1946)

Český analytický chemik, od r. 1922 profesor MU v Brně. Zakladatel české organické mikroanalýzy. Zabýval se použitím organických činidel pro chemické analýzy.

1934

Brno, 2. 10.: Dubský vysvětluje Heyrovskému, jak je to s údajně ztraceným rukopisem dr. Kureše pro *Collection*. Po návratu Kureše ze stáže v Rumunsku znovu pošle kopii textu prof. Votočkovi. Navrhuje Heyrovskému, aby bibliografie prací z polarografie byla tištěna petitem, v zájmu úspor.

1935

Brno, 29. 5.: Dubský reklamuje potvrzení, že rukopis jeho práce pro *Collection* došel v pořádku. Uvádí, že pro případ, že z určitých důvodů nemůže být text otištěn v *Collection*, byl by vděčný za vrácení, aby ho mohl uveřejnit v *Zeitschrift für analytische Chemie*.

1941

Jadovnice, 4. 4.: Dubský je potěšen zprávou od Heyrovského, že je Heyrovského rukopis *Polarographie* už v nakladatelství Springer Wien. S tímto nakladatelstvím má Dubský dobré zkušenosti; byl jím nedávno osloven, zda by nenapsal knihu *Organische Reagungsmittel*. K setkání s pracovníkem Springeru však zatím nedošlo. O sobě Dubský píše, že byl zatížen stěhováním z Brna a hlavně nemocí manželky. Jeho paní byla čtyři měsíce hospitalizována na psychiatrické klinice v Brně. Vyvstaly finanční starosti, starosti o domácnost, vaření atd. Léčba manželky byla úspěšná, už je dva měsíce doma, a tak se jim vrátil „blahý čas minulých dob“. V dopise Dubský „otevřít okénko do dílny svého ducha“, resp. tvůrčí činnosti. Téměř deset let se zabývá organickými činidly v analytické chemii. Měl pro druhé vydání kolektivního díla *Tables of reagents for inorganic analysis* přepracovat části o hafniu, zirkoniu, draslíku a beryliu, ale válka vše přerušila, a kdy druhé vydání vyjde, je ve hvězdách. Pokud jde o jeho sbírku organických činidel, snažil se u ní vystihnout určité zákonitosti použití v analytické chemii. Píše, že ho pražská přednáška ho inspirovala k určité inventuře výsledků. Bilancí jeho více než pětaticetileté práce a práce jeho věrných spolupracovníků (Okáč, Trtílek, Langer) by mohla být kniha, jejímž předobrazem je mu Wernerova kniha *Moderne Methoden auf die Gebiete der anorganischen Chemie*. „Mým přáním by bylo, aby to pro analytika bylo něco jako Mendělejevova periodická soustava. Není to smělost? Ne, je to jen tužba jako květ lásky k vědě,“ uzavírá svůj dlouhý dopis Dubský.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 511.

Gabriel DUŠINSKÝ

Inženýr chemie, pracovník Státního ústavu pro kontrolu léčiv v Bratislavě.

1956

Bratislava, 11. 9.: Dušinský posílá Heyrovskému žádané informace a některé separáty svých prací. Bude Heyrovskému nadmíru vděčný za posudek prací věnovaných moderním metodám v analytické chemii, jmenovitě polarografii.

Praha, 19. 10.: Za nepřítomného J. Heyrovského vrací M. Heyrovská v příloze Dušinského materiál. Separáty s věnováním si s upřímným díkem ponechají v PÚ. Oznamuje Dušinskému, že mu byla odeslána polarografická bibliografie za rok 1955.

Praha, 31. 10.: Heyrovský děkuje Dušinskému za věnovaný výtisk knihy *Potenciometrická titrácia*.

1958

Bratislava, 3. 9.: Dušinský se letmo zmiňuje o konkurzu na SVŠT, která se v této záležitosti nezachovala „fair play“. Obrací se na Heyrovského s prosbou, zda by nemohl obhajovat kandidátskou disertaci z oboru polarografie v PÚ. Tématem disertace by bylo polarografické sledování chemických reakcí při stanovování některých alkaloidů neredukovatelných na rtuťové kapkové elektrodě. Doplnil by některé své dosavadní publikované a dosud neuveřejněné polarografické práce prováděné jak klasickou polarografií, tak oscilografickou polarografií. Podrobnější osnovu práce pošle, pokud Heyrovský vyhoví jeho prosbě. Dotazuje se, zda by nebylo možné odpustit mu odborné aspirantské zkoušky. Zkoušky z marxismu a z řečí by skládal v Bratislavě.

Praha, 17. 9.: Jménem prof. Heyrovského, který odjel na služební cestu do Číny, odpovídá na Dušinského list z 3. 9. paní Heyrovská. Uvádí, že se radila v záležitosti Dušinského kandidatury s dr. Volkem, který doporučuje poslat do Prahy zmiňovanou osnovu práce do jeho rukou. Volke o ní bude Heyrovskému referovat po návratu z Číny. Podrobné předpisy k obhajobám kandidátských prací zná dr. Koryta. Jinak v PÚ obhajují kandidátské disertace běžně také slovenští polarografisté /1/.

1964

Bratislava, 26. 9.: Dušinský děkuje Heyrovskému za věnovanou knihu *Úvod do praktické polarografie*, které považuje za mimořádné vyznamenání.

1965

Bratislava, 30. 8.: Dušínský píše paní Heyrovské, vrací časopis s překladem krátké básně z nekrologu prof. Shikaty. Uvádí, že originál (v japonštině) je napsán velmi honosně, český překlad je skromnější.

Praha, 7. 9.: Manželé Heyrovští děkují Dušínskému za překlad dvojverší ze Shikatova nekrologu.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 518.

Poznámka:

/1/ Zda k obhajobě kandidátské disertace v PÚ došlo, není známo. Korespondence z let 1959 až 1963 chybí, tedy není známa ani reakce Heyrovského na Dušínského žádost

Jan FILIP

(1900–1981)

Český archeolog, profesor UK, akademik ČSAV, její místopředseda (1957–1961) a ředitel Archeologického ústavu ČSAV (1965–1974).

1960

Praha, 28. 6.: Heyrovský žádá akademika Filipa o doporučení žádosti dr. Krejčové, která musí z kádrových důvodů opustit své učitelské povolání. Žádá pro ní místo externí redaktorky v Encyklopedickém ústavu ČSAV /1/.

Praha, 31. 8.: Heyrovský se znovu obrací na akademika Filipa a přimlouvá se za přeřazení dr. Krejčové do vyšší platové stupnice, neboť její dosavadní plat je velice nízký, byť v Encyklopedickém ústavu vykonává odbornou práci ke vší spokojenosti jejího vedoucího.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 594.

Poznámky:

/1/ Heyrovského přimluva byla účinná, Krejčovou v Encyklopedickém institutu zaměstnali.

Jaroslav FORMÁNEK

(1864–1936)

Český analytický chemik, profesor české techniky v Praze. Jeden z průkopníků spektrofotometrie.

1933

Praha, 26. 10.: Formánek v příloze dopisu posílá Heyrovskému své poznámky k uveřejněné Chloupkově publikaci s přáním otisknout je v *CCCC*.

Praha, 27. 10.: Heyrovský odpovídá Formánkovi, že jeho práci už poslal do tisku.

Praha, 3. 11.: Formánek souhlasí se závěrečnou větou svého článku tak, jak ji Heyrovský upravil.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 618.

Jiří FRAGNER

(1900–1977)

Český organický chemik, žák Votočkův, jeden ze zakladatelů čs. farmaceutického průmyslu. Za 2. světové války se podílel na přípravě českého penicilinu. V letech 1959–1973 pracoval v Encyklopedickém institutu ČSAV.

1945

Praha, září: Fragner v dopisu Heyrovskému uvádí, že koncem srpna se vrátil z krátkého pobytu v Londýně, kde měl příležitost navštívit řadu vědeckých ústavů a průmyslových chemických závodů. V Anglii je velký zájem o čs. vědeckou chemii. V několika laboratořích slavných vědeckých ústavů, např. ve fyzikálně-chemické laboratoři Royal Cancer Research Institute mají na stěnách Heyrovského portrét a s láskou sledují jeho vědeckou práci. Fragner byl požádán o podrobnou zprávu o tom, co nového je v polarografii. Vzhledem k Heyrovského nepřítomnosti požádal tedy o pomoc Brdičku – ten okamžitě zaslal žádané separáty. Doporučuje Heyrovskému zkontaktovat se s panem B. L. Warrenem z Royal Cancer Institute. Britští polarografisté touží získat separáty Heyrovského prací s osobním podpisem.

1946

Praha, 22. 3.: Fragner děkuje Heyrovskému za řízení biologického semináře a za přednášku o oscilografické polarografii.

1960

Praha, 4. 9.: Manželé Heyrovští gratulují Fragnerovi k šedesátinám. Kromě jiného uvádějí, že jsou šťastni, že jejich dcera Jitka mohla pracovat pod Fragnerovým vedením, a získávat tak pevné základy pro výzkumnou dráhu.

Praha, 6. 9.: Fragner upřímně děkuje Heyrovskému za jeho gratulaci k šedesátinám. Velmi si váží, že si na něj vzpomněl. Chválí léta spolupráce s jeho dcerou Jitkou, jíž je zavázán víc než ona jemu.

1961

Praha, 19. 5.: Fragner píše, že mu dr. Knobloch předá dvousvazkovou monografii *Vitamíny, jejich chemie a biochemie*, kterou nedávno s kruhem přátel vydal. Fragner si sice uvědomuje, jak mnoho je Heyrovský zatížen povinnostmi a vědeckou prací, přesto věří, že si najde čas k prohlédnutí monografie, kde má čestné místo i polarografie.

Praha, 25. 6.: Heyrovský děkuje Fragnerovi za monografii o vitamínech a chválí ji. Její pojetí i podání má za zcela moderní, je vyčerpávající a přitom přehledné pro orientační i podrobné studium.

1964

Praha, 2. 1.: Heyrovští děkují Fragnerovi za obstarání údajů pro Bolzanovu nadaci a přejí mu a jeho rodině dobré zdraví a zdar v roce 1964.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 623.

Ludvík FREJKA

(1904–1952)

Český národohospodář, politický činitel a publicista, v letech 1948–1952 pracovník Kanceláře prezidenta republiky. Roku 1952 byl odsouzen v procesu s R. Slánským a spol. k trestu smrti a popraven.

1951

Praha, 21. 3.: Frejka sděluje Heyrovskému, že paní Škroupové byla přiznána čestná penze ve výši 2000 Kčs měsíčně /1/.

Praha, 5. 4.: Heyrovský děkuje Frejkovi za příznivou zprávu ohledně penze paní Škroupové.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 634.

Poznámka:

/1/ Frejka tak splnil slib, že se pokusí vymoci vyšší penzi B. Škroupové, vnučce skladatele Františka Škroupa a učitelce klavíru, o což ho Heyrovský požádal při oslavě svých 60. narozenin. Frejkův dopis Heyrovský poslal Škroupové.

Josef Jan FRIČ

(1861–1945)

Český astronomický konstruktér a podnikatel, dr.h.c. ČVUT a UK. Vybuřoval astronomickou observatoř v Ondřejově, která je nyní součástí Astronomického ústavu AV ČR.

1933

Praha, 18. 4.: Frič píše Heyrovskému do americké Pasadeny. Nabízí spolupráci při výrobě polarografů. Dozvěděl se totiž, že Heyrovský má potíže s firmou Nejedlý, s níž je v kontraktu.

Pasadena, 25. 4.: Heyrovský žádá Friče, aby vstoupil do vyjednávání s dr. Nejedlým za účelem nejrychlejšího převzetí výroby polarografů. Polarograf není patentově chráněn, jeho výroba je tedy volná. Na Heyrovského jako objevitele polarografie se případní zájemci obracejí ještě před objednávkou přístrojů s dotazem na jejich kvalitu, a kdyby je nedoporučil, žádný by se neprodal /1/.

Praha, 14. 8.: Frič píše, že obdržel od americké firmy Sargent & Co. dopis, v němž Američané projevují živý zájem o Heyrovského polarograf a ochotu starat se o jeho propagaci. Jejich podmínkou však je, že budou mít výhradní prodej pro USA a Kanadu. K tomu pochopitelně Frič nemůže přisvědčit bez dohody s Heyrovským. Frič poskytuje Heyrovskému návrh textu do USA, v němž se mj. uvádí, že Heyrovský postupuje

firmě Sargent nadále výhradní výrobu i prodej polarografů s Heyrovského jménem. Frič žádá, aby Heyrovský návrh textu přeložil do angličtiny a poslal do USA.

Praha, 24. 8.: Frič upozorňuje Heyrovského na složitost s ochranou názvu přístroje. Vysvětluje, že Nejedlý, který jméno chránil, byl od počátku výrobcem a měl s Heyrovským závaznou úmluvu. A protože polarograf není patentově chráněn na jméno Heyrovský, má Nejedlý jako výrobce právo chránit jméno.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 640.

Poznámka:

/1/ Podle konceptu dopisu z téhož dne jmenoval Heyrovský své zástupce V. Dolejška a D. Ilkoviče k jednání s Fričem ohledně podmínek výroby polarografů. Po návratu z USA navštívil Heyrovský Fričovu továrnu na měřicí přístroje a osobně s Fričem jednal.

Jaroslav FUKÁTKO

(1898–1956)

Předseda Ústředí vědeckého výzkumu, do kterého náležel Ústřední ústav polarografický v letech 1950–1952. Později byl děkanem fakulty ekonomicko-inženýrské ČVUT.

1950

Praha, 25. 8.: Fukátko v dopise uvedl, že se podařilo získat pro vedoucí pracovníky výzkumu, kteří ve svých domácnostech občas hostí zahraniční návštěvníky, omezený počet potravinových lístků, a tudíž mu posílá deset potravinových lístků k volnému použití. Příklad lístků má Heyrovský považovat za důvěrný.

Praha, 31. 8.: Heyrovský děkuje Fukátkovi za potravinové lístky a píše, že se do ÚÚP hlásí jeden Maďar a jeden Švýcar. Dotazuje se, zda může cizince přijmout beze všeho, nebo až po schválení ústředím.

Praha, 27. 12.: Heyrovský děkuje Fukátkovi za neobyčejnou přízeň ÚÚP a jemu osobně i za velkolepou oslavu, kterou Fukátko zorganizoval u příležitosti Heyrovského 60. narozenin. Děkuje též za zásilku šneků z Liblic. K rozmnožení chovu šneků může ÚÚP poskytnout brigádu.

1951

Praha, 24. 2.: Heyrovský se obrací na Fukátka s prosbou o doporučení žádosti, kterou hodlá podat ministru financí kvůli daním. Finanční správa Heyrovskému vyměřila daň důchodovou i rentovou, i když už v r. 1945 postoupil patenty z oboru polarografie do vlastnictví n.p. Zbrojovka Brno. Jednání s finanční správou je obtížné, časově náročné, a proto chce požádat ministra financí, aby mu ministerstvo předešlo jen daň důchodovou. Prosí Fukátka o radu, zda má žádost adresovanou ministru financí podat.

Praha, 25. 6.: Heyrovský píše Fukátkovi, že se chystá na Slovensko, kde povede brigádu pro polarografický průzkum rud ve slovenském Ústředním ústavu geologickém. Pro nemoc se nemohl zúčastnit posledního aktivu Sdružení vědeckých pracovníků a lituje, že nebude moci během léta fungovat jako předseda sdružení. Na ministerstvu financí se žádostí o prominutí rentové daně úspěšně, bude mu snížena na jednu třetinu. Dále píše o svém dobrém známém, dr. Jelínkovi, který má být dosazen do Úřadu pro normalizaci. Plně ho doporučuje jako velmi seriózního chemika a organizátora se světovým rozhledem.

Praha, 15. 10.: Fukátko děkuje Heyrovskému za věnovaný sborník z 1. mezinárodního polarografického sjezdu. Sborník velmi pochválil.

1952

Praha, 30. 12.: Heyrovský posílá Fukátkovi třetí díl sborníku z 1. polarografického sjezdu. Uvádí, že sborník je jedinečnou poctou, jaké se v životě nedostalo jinému přírodovědci, a za to vše vděčí Fukátkovu porozumění pro polarografickou metodu a pro Polarografický ústav.

1953

Praha, 3. 2.: Fukátko děkuje za věnování třetího dílu sborníku z polarografického sjezdu, který se podle Fukátka stal krásnou a důstojnou oslavou Heyrovského dosavadního velkého a vysoce záslužného díla, jež vykonal pro čs. i světovou vědu. Fukátka těší, že mohl přispět k realizaci sjezdu a být svědkem jeho úspěchu.

Praha, 8. 9.: Heyrovský se přimlouvá za přijetí syna prof. J. V. Dubského na fakultu ekonomicko-inženýrskou. Mladý Dubský u přijímacího pohovoru prý obstál, ale z důvodů mu neznámých nebyl přijat ke studiu. Přitom toto studium je mu právě nejbližší.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 649.

Juraj GAŠPERIK

(1906–1979)

Slovenský organický chemik a technolog, profesor SVŠT v Bratislavě a šéfredaktor časopisu *Chemické zvesti*.

1955

Bratislava, 3. 1.: Gašperik Heyrovskému oznamuje, že rozhodnutím vyšších orgánů hrozí zastavení vydávání časopisu *Chemické zvesti*. Prosí Heyrovského, aby zaslal redakci *Chemických zvestí* kladné vyjádření a podporu dalšího vydávání *ChZ*. Publikování přednášek z polarografického sjezdu bude realizováno, jakmile se vyřeší otázka dalšího vydávání *ChZ*.

Praha, 5. 6.: Heyrovský píše Gašperikovi, že právě dostal nové číslo *Chemických zvestí* se sdělením z polarografického kongresu ve Smolenicích. Polarografisté z ČSAV jsou vděční za včasné a výborné uveřejnění kongresového sdělení, o což se nemalou měrou zasloužil Gašperik.

Bratislava, 11. 6.: Gašperik potvrzuje přijetí rukopisu Heyrovského práce o polarografických maximech 1. druhu v roztocích rtuťových solí. Práce bude otištěna v říjnovém čísle *ChZ* a podle Heyrovského přání bude recenzována D. Ilkovičem.

Bratislava, 15. 8.: Gašperik se obrací na Heyrovského jako vědce světového jména s prosbou, aby do prvního čísla desátého ročníku *ChZ* napsal zhodnocení uplynulého období tohoto časopisu.

Praha, 2. 10.: Heyrovský ujišťuje Gašperika, že článek včas zašle.

Bratislava, 5. 10.: Gašperik doplňuje, že ve vyžádaném článku, který Heyrovský přislíbil pro *ChZ*, by měl zhodnotit význam časopisu pro rozvoj polarografie na Slovensku.

Praha, 13. 10.: Heyrovský odesílá článek s tím, aby jej Gašperik dle uvážení eventuálně upravil.

1956

Praha, 12. 2.: Heyrovský dodatečně gratuluje Gašperikovi k 50. narozeninám a oceňuje jeho činnost pro slovenskou chemickou obec.

Praha, 27. 12.: Heyrovský posílá Gašperikovi pro informaci průklep dopisu, ve kterém si stěžuje nakladatelství SAV na zdržování vydání sborníku ze smolenického polarografického sjezdu.

1957

Bratislava, 14. 7.: Gašperik žádá Heyrovského o recenzi přiložené Dillingerovy práce.

Praha, 29. 7.: Heyrovský do dopisu vkládá třístránkové doporučení práce M. Dillingera pro *Chemické Zvesti*.

1960

Bratislava, 18. 6.: Gašperik odpovídá Heyrovskému na jeho požadavek publikovat přednášky z oscilopolarografického symposia ve Smolenicích. 16. 6. redakční rada *ChZ* rozhodla, že na požadavek Heyrovského dává k dispozici dvojčíslo 11–12. Ing. Molnár zorganizuje dodání rukopisů, recenze a překlady souhrnů.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 634.

František GEL

(1901–1972)

Český novinář a rozhlasový pracovník, redaktor *Lidových novin* (1924–1935), válečný zpravodaj v čs. západní zahraniční armádě. Popularizátor vědy. Od r. 1968 mimořádný profesor UK.

1961

Praha, 21. 9.: Heyrovský telegraficky blahopřeje Gelovi k jeho šedesátinám.

Praha, 27. 9.: Gel reaguje na blahopřání Heyrovského procítěným listem. Vzpomíná, že interview, které mu Heyrovský poskytl před dávnými lety, bylo a zůstalo nejsilnější kladnou událostí jeho bezmála čtyřicetiletého novinářského života. Podle ohlasu veřejnosti to byla Gelova nejlepší vědecko-lidská reportáž, kterou kdy napsal – a to díky Heyrovskému. Gel dále vzpomíná na svého učitele, šéfredaktora K. Z. Klímu, který jej učil novinářskému řemeslu a o poslání novináře, i o tom, že může v životě potkat génia. A génius Heyrovský byl na něj „kouzelně vlídný“.

1966

Praha, 6. 1.: Heyrovský děkuje Gelovi za blahopřání k 75. narozeninám a za osobně předanou kytici karafiátů, která celé svátky rozjasňovala byt Heyrovských.

Praha, 15. 10.: Gel děkuje Heyrovskému za blahopřání ke svým 65. narozeninám. Heyrovského slova jsou pro Gela nejvyšším vyznamenáním, které kdy dostal, a „nejbližší jeho srdci“. Děkuje „víc, než umí říct“.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 666.

Jaromír HADÁČEK

(1908–?)

Profesor Masarykovy univerzity v Brně, vedoucí katedry organické chemie přírodovědecké fakulty.

1954

Praha, 20. 4.: Heyrovský se obrací na prof. Hadáčka s dotazem, jak by měl reagovat na dotaz bratislavské univerzity ve věci profesury doc. Krasnece. Dotázal se akademika Lukeše na Krasnece, ten o něm však nic neví.

Brno, 22. 4.: Hadáček odpovídá Heyrovskému, že Krasnecovy práce jsou převážně zaměřeny na farmacii a z těchto důvodů by bylo vhodnější uvažovat o jeho jmenování spíše na nějaké farmaceutické, a nikoli přírodovědecké fakultě. Zkušeného organika pedagogicky vyspělého by mohli doporučit akademici Šorm či Lukeš či doc. Vystrčil.

Praha, 5. 5.: Heyrovský poděkoval Hadáčkovi za jeho dopis z 22. 4.

1956

Brno, 24. 5.: Hadáček prosí za D. Papouška, zda by mohl Heyrovského navštívit 1. 6. a pohovořit s ním o jeho práci.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 750.

Vladimír HAJDOVSKÝ

Blízký spolupracovník prof. J. Böhma ve Výzkumném ústavu organických syntéz v Pardubicích-Rybitví.

1952

Praha, 8. 12.: Heyrovský posílá Hajdovskému jako přílohu žádost o pohřebné za zemřelého prof. Böhma s rozepsaným účtem. Účet musí Hajdovský předložit ČSAV.

Pardubice, 11. 12.: Dr. Kubečková z Výzkumného ústavu organických syntéz v Pardubicích-Rybitví žádá Heyrovského o text projevu, který přednesl nad rakví prof. Böhma, který by rádi otiskli v dokumentačním časopisu *Organická chemie a technologie* včetně Böhmovy bibliografie.

Praha, 20. 12.: Heyrovský prosí Hajdovského o zaslání účtu potvrzeného paní Böhmovou za pohřeb jejího manžela. Účet potřebuje ČSAV. Nekrolog na prof. Böhma zašle co nejdříve po malé úpravě textu.

Pardubice, 22. 12.: Hajdovský posílá vyžádané účty. Píše, že pokud Heyrovský dodá rukopis nekrologu do 29. 12., bude otištěn ještě v prosincovém čísle.

Praha, 24. 12.: Heyrovský posílá rukopis, ovšem bez seznamu vědeckých publikací prof. Böhma, po kterém pátrá /1/.

1953

Pardubice, 8. 1.: Dr. Kubečková posílá Heyrovskému číslo 12 časopisu *Organická chemie a technologie*, v němž byl Heyrovského text uveřejněn.

Praha, 9. 1.: Heyrovský požádal Hajdovského o vrácení rukopisu Böhmovy nekrologu, neboť ho má předložit ČSAV do 15. 1. Zároveň žádá o dvanáct kopií fotografie prof. Böhma, která je vlepena v časopisu.

Pardubice, 15. 1.: Hajdovský sděluje, že požadovaný text byl odeslán 8. 1. V dopise bylo dvanáct Böhmových fotografií.

Praha, 21. 1.: Heyrovský děkuje za Hajdovského dopis včetně fotografií. Uvádí, že byl požádán o nekrolog prof. Böhma pro *ChL*, pro *Věstník ČSAV* a pro časopis *Nature*. Bude tak důstojně vzpomenu na Böhmovu osobnost a jeho vědeckou činnost v Československu i v cizině.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 757.

Poznámka:

/1/ Heyrovský nakonec seznam publikací J. Böhma sehnal a poslal ho Hajdovskému 29. 12.

Jiří HÁJEK

(1913–1993)

Český právník a historik, diplomat a politik. Profesor Vysoké školy politických a hospodářských věd a UK. V letech 1955–58 byl čs. velvyslanec ve Velké Británii, později ministr školství a v r. 1968 ministr zahraničních věcí. Signatář Charty 77.

1956

Praha, 1. 3.: Heyrovský blahopřeje Hájkovi k doktorátu filozofických věd bez obhajoby. Přeje mu, aby se po čase zase vrátil z nynější exponované funkce zpět do klidné vědy.

Londýn, 17. 3.: Hájek k doktorátu DrSc. uvádí, že zpráva o poctě, jíž se mu dostalo, ho velmi potěšila, ale také uvedla do rozpaků. „Snad se mi ještě poštěstí dostat se trochu víc k dlouhodobému studiu a psaní,“ píše v závěru.

Praha, 17. 4.: Heyrovský se obrací na Hájka jako na čs. velvyslance v Anglii ve věci pořádání polarografického kongresu v Londýně londýnskou Polarografickou společností, jejíž předseda žádá čs. ambasádu o peníze na úhradu pozvání Heyrovského a jiných hostů. Heyrovský považuje za nevhodné, aby byla jeho účast zajišťována čs. velvyslanectvím, protože pořádání kongresu je podle něj čistě záležitostí anglické strany. Čs. vědecká instituce hradí cesty všem hostům sjezdů pořádaných v Československu. Sjezd se má uskutečnit v červnu a do té doby nelze zvládnout vyřídit z čs. strany finanční záležitosti s tím spojené. Heyrovský prosí velvyslance a kulturní a vědecké oddělení ambasády, aby nepodporovali sobecké Angličany v jejich snahách. V závěru dopisu uvádí: „Doufám, že úspěšně čelíte těmto kapitalistickým vydřiduchům.“

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 758.

Josef HANUŠ

(1872–1955)

Český analytický chemik, profesor české techniky, akademik ČSAV, člen očistné komise ČAVU.

1946

Královské Vinohrady, 12. 4.: Hanuš snažně Heyrovského prosí, aby napsal žádané prohlášení.

Prohlášením bude nastolen klid. Prohlášení bude posuzováno jako čestný čin.

Libverda, 28. 6.: Heyrovský odpovídá na Hanušovy dopisy z dubna. Obviňuje očistnou komisi ze zaujetí, o čemž svědčí např. Hanušův dopis Votočkovi. Zmiňuje svoji činnost v ústavu za války (věda a studenti) pod ochranou antifašistického Němce – prof. Böhma. Odmítá Hanušovy rady, které kdyby použil, byly by proti jeho svědomí. Raději se zříká členství v Akademii.

Hrusice, 2. 7.: Hanuš se domnívá, že Heyrovský obvinil komisi ze zaujatosti neoprávněně a že s tím nemá co do činění jeho dopis Votočkovi o jednání komise. V podstatě vítá Heyrovského řešení (rezignaci na členství v ČAVU). Ale i nyní by mohl Heyrovský uznat svoji vinu, aniž by se ponížil.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, jednání o národní a politické spolehlivosti, inv. č. 3.

Vladimír HANUŠ

(1923–2009)

Český fyzikální chemik, žák Brdičkův, vědecký pracovník ÚFCH ČSAV. Zabýval se polarografií a hmotnostní spektrometrií.

1951

Praha, 7. 7.: Hanuš s E. Krejčím /1/ posílá Heyrovskému přepracovaný koncept studie doplňující výklad kysele katalyzovaného rozkladu penicilinu, který se prof. Brdičkovi líbil. Uvedli, že ještě hodlají sledovat kinetiku rozpadu jodimetry a bakteriologicky. Žádají Heyrovského, aby prohlédl koncept a vyjádřil se, zda je připraven pro tisk.

1957

Moskva, 15. 1.: Hanuš píše o svých dojmech z Geochemického ústavu AV SSSR, kde je společně s V. Čermákem. Ředitel ústavu akademik Vinogradov s velkým zájmem sleduje oscilografickou polarografii. Hospitalizovaný Čermák se už cítí zdravý a brzy bude z nemocnice propuštěn.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 781.

Poznámka:

/1/ Hanuš a Krejčí byli v r. 1951 vědeckými aspiranty, pracovali na přírodovědecké fakultě UK.

Jaroslav HAVELKA

Čs. velvyslanec ve Švédsku.

1959

Praha, 30. 11.: Heyrovský děkuje za telegram s blahopřáním k udělení Nobelovy ceny. Oznamuje termín příletu do Stockholmu. 8. 12. by rád navštívil Havelku v úřadě a požádal ho o radu v různých otázkách oficiálního programu kolem předávání Nobelových cen.

1960

Praha, 21. 5.: Heyrovský se obrací na Havelku s dotazem stran své plánované cesty do Švédska v červnu. Heyrovský tam byl vyslán k přednáškám v Göteborgu a Schellefthammu. Cestu chce spojit s dovolenou, kterou by s manželkou strávil na některém švédském ostrůvku. Uvádí, že z Göteborgu už dostal zamítavou odpověď na dotaz, zda by tam neměli zájem o jeho přednášky, ze Schellefthammu na odpověď čeká. Prosí tedy o sdělení, zda velvyslanectví o Heyrovského přednáškách v Schellefthammu něco ví. Tuto informaci potřebuje kvůli vízu.

Stockholm, 31. 5.: Havelka oznamuje, že přednáška pro sdružení v Schellefthammu není v létě možná. Navrhuje Heyrovskému přijet do Švédska v létě na dovolenou a teprve potom, začátkem září, přednášet v obou městech.

Stockholm, 3. 11.: Velvyslanec sděluje Heyrovskému, že po zdržení telegraficky odeslal 31. 10. na Heyrovského adresu ve Francii žádaných 5000 švédských korun /1/.

Praha, 29. 12.: Heyrovský žádá velvyslance, aby převedl zbylou částku peněz deponovanou na ambasádě na egyptské libry a poslal do Káhiry v Egyptě na čs. velvyslanectví. Peníze bude potřebovat k zabezpečení cesty a přednášek v Egyptě.

1961

Stockholm, 2. 1.: Velvyslanec Havelka blahopřeje Heyrovskému k jeho sedmdesátinám a udělení vysokého státního vyznamenání /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 804.

Poznámky:

/1/ Část peněz za Nobelovu cenu Heyrovský deponoval na čs. ambasádě ve Stockholmu, z nich žádá část převést do Francie, kterou navštívil, aby převzal čestný doktorát pařížské univerzity.

/2/ Heyrovský obdržel podruhé Řád republiky.

Kamil HENNER ml.

(1895–1967)

Český lékař, neurolog, profesor UK, přednosta neurologické kliniky UK v Praze, akademik ČSAV.

1955

Praha, 23. 1.: Heyrovský upozorňuje Hennera na svou neteř Evu Horáčkovou Heyrovskou, která se uchází o místo psychologa na Hennerově klinice.

1958

Praha, 20. 5.: Heyrovský kondoluje Hennerovi k úmrtí jeho sestry Marie /1/. V soustrastném dopise zavzpomínal na dětství a mládí, kdy byly k sobě rodiny Heyrovských a Hennerových připoutány blízkými přátelskými vztahy /2/.

Praha, květen: Henner v děkovném dopisu za kondolenci stručně popisuje sestřinu nemoc i okolnosti její smrti.

1959

Praha, 7. 7.: Heyrovští děkují Hennerovi za to, že přijal na kliniku Heyrovského sestru Kláru /3/, o niž se na klinice pečlivě starali až do její smrti.

Praha, červenec: Heyrovští věnují Hennerovým obraz-originál zesnulé Kláry z r. 1929 (Samota u Lužnice) jako vzpomínku na ni.

Praha, 18.7.: Henner srdečně děkuje za dar. Píše, že vidí před sebou Kláru mladistvou a veselou, jako je radostný její pohled na namalovanou krajinu.

1965

Praha, 29. 3.: Heyrovský blahopřeje Hennerovi k jeho sedmdesátým narozeninám. Mimo jiné píše, že přátelské vztahy rodičů Hennerových a Heyrovských zůstávají hřejivou vzpomínkou, stejně jako Hennerova pomoc Heyrovským, kterou jim kdykoli poskytl.

1966

Praha, 30. 5.: Heyrovský děkuje za blahopřání k 75. narozeninám se zpožděním, protože s manželkou připravoval do tisku publikaci (*Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1964*) /4/. Prosí o vyšetření dcerky tureckého velvyslance v Praze, která trpí počátečními příznaky epilepsie.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 829.

Poznámky:

/1/ M. Pujmanová-Hennerová, 1893-1958, česká prozaička.

/2/ Otcové Heyrovského a Hennera byli profesory právnické fakulty UK.

/3/ K. Hofbauerová-Heyrovská, 1884–1959.

/4/ Bibliografie polarografických prací za rok 1964 byla poslední Heyrovského publikace.

Ferdinand HERČÍK

(1905–1966)

Český radiobiolog, profesor univerzity v Brně, člen-korespondent ČSAV, 1952–1966 ředitel Biofyzikálního ústavu ČSAV v Brně.

1961

Brno, 21. 10.: Herčík oznamuje Heyrovskému, že na základě záporného posudku prací dr. E. Palečka vypracovaného pracovníkem PÚ J. Korytou nebyl soubor Palečkových prací odměněn. V Biofyzikálním ústavu se rozhodli uspořádat oponentské řízení k Palečkovým pracím.

Praha, 5. 11.: Heyrovský s oponentním řízením souhlasí, uvádí oponenty za PÚ: J. Korytu, R. Kalvodu a J. Volkeho. Ti se jej mohou zúčastnit až v polovině prosince, neboť za několik dní odjíždějí do zahraničí.

Brno, 11. 11.: Herčík navrhuje uskutečnit oponentské řízení v Praze v PÚ dne 13. 11.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 834.

Miloš HEROLD

(1907–1965)

Český kvasný chemik a technolog. Za 2. světové války se podílel na přípravě původního českého penicilinu. Od r. 1951 ředitel Výzkumného ústavu antibiotik a biotransformací v Roztokách u Prahy. Externí profesor VŠCHT.

1952

Roztoky u Prahy, 1. 4.: Herold nabízí Heyrovskému vzorek 50–100 g penicilinu G k polarografickému výzkumu.

Praha, 5. 4.: Heyrovský děkuje Heroldovi za příslib čistého penicilinu. V dopisu popisuje své dosavadní pokusy s různými druhy penicilinu, zejména průběh Brdičkovy reakce. O pokusech hodlá referovat 24. 4. na valné hromadě Čs. společnosti chemické. Přimlouvá se za přijetí svého bývalého spolupracovníka a doktoranda, dr. Jahody, do roztocké penicilinky.

Roztoky, 8. 4.: Herold odpovídá Heyrovskému, že dr. Jahodu zatím nemohou přijmout. Jahoda by si mohl podat žádost kádrovému oddělení hlavní správy výroby léčiv a

antibiotik, protože právě probíhá dodatečný, byť formální konkurz na místo do Ústavu pro výzkum antibiotik.

1953

Praha, 30. 10.: Heyrovský děkuje Heroldovi za novou zásilku penicilinu. Uvádí, že mu neopomene podat zprávu o výsledcích polarografického výzkumu této látky.

Roztoky, s. d.: Herold děkuje Heyrovskému za separát práce o oscilopolarografii penicilinu. Těší jej, že výsledky analýz roztockého preparátu byly příznivé.

1962

Praha, 18. 1.: Heyrovský píše Heroldovi, že s dojetím přijímá blahopřání a jeho přátelskou pomoc v nejrůznějších případech.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 841.

Václav HLAVATÝ

(1894–1969)

Český matematik, profesor UK, od r. 1948 žil a pracoval v USA. Zabýval se diferenciální a algebraickou geometrií a obecnou teorií relativity.

1945

Praha, 31. 10.: Hlavatý vyzývá Heyrovského ke schůzce, na níž by ho rád informoval o některých záležitostech /1/.

1948

Bloomington (USA), 7. 9.: Hlavatý píše: „Abych dostal pro ženu povolení, soustavně jsem odmítal jet sám, až jsem povolení dostal (...) Snad pomohlo také to, že jsem měl již podepsaný kontrakt s univerzitou, kterým jsem odpovědným činitelům soustavně mával pod úředním nosem.“ /2/

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 860.

Poznámky:

/1/ Dá se předpokládat, že šlo o obvinění Heyrovského z údajné kolaborace s Němci za války a o očišřovací proces Heyrovského.

/2/ Heyrovský hodlal odjet na rok do USA s rodinou, a proto sháněl informace, jak legálně odcestovat. K Hlavatého vyjádření lze dodat, že manželé Hlavatí dostali od řs. vlády povolení k cestě do USA.

Václav HOLÝ

Lékárník v Příbrami.

1938

Praha, 15. 11.: Heyrovský kondoluje Holému k úmrtí jeho bratra a vysvětluje okolnosti bratrovy smrti. Zemřelý si chořoval do Fyzikálně chemického ústavu UK vyvolávat fotografie. To bylo i k večeru 14. 11. Před sedmou hodinou večer z ústavu odešel, odešli i pracovníci ústavu, takže všude byla zhasnuta světla. Ing. Holý se však po půl osmé do temného a opuštěného ústavu vrátil, spletl si dveře a zřítíl se do výtahové řachty. Heyrovský se zraněným ještě v deset hodin večer mluvil na klinice prof. Jiráska. Byl dobré mysli a myslel si, že jde jen o zlomeninu nohy. O pár hodin později však Holý v noci zemřel. Heyrovský ukončil dopis slovy: „Bude mi ctí, budu-li se moci zúčastnit pohřbu zesnulého a rád Vám podám jakékoliv informace o nešťestí.“ /1/

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. ř. 888.

Poznámka:

/1/ Zda se Heyrovský pohřbu zúčastnil, nevíme.

František HOLUBOVSKÝ

Redaktor deníku *Lidová demokracie* (fotograf).

1960

Praha, 21. 3.: Holubovský oznamuje Heyrovskému, že ho redakce sovětského časopisu *Nauka i žizň* požádala o fotografickou reportáž o Heyrovského práci, kterou již do Moskvy odeslal. Doufá, že obdrží autorské výtisky, které by rád odevzdal Heyrovskému. Negativy fotografií vyžadované paní Heyrovskou zatím nemá, ale jakmile je dostane, ihned z nich udělá pozitivy. Heyrovskému zatím posílá fotografie, které byly zaslány do SSSR.

Praha, 21. 6.: Heyrovský děkuje za fotografie z reportáže otištěné v časopisu *Nauka i žizň*. Heyrovský má nadále zájem o negativy, zejména o snímek dcery. Snímků dcery by potřeboval šest.

1961

Praha, s. d.: Holubovský děkuje jménem svým i manželky za Heyrovského blahopřání k jeho sňatku.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 886.

Jiří HOMOLKA

(1916–1991)

Český lékař, klinický biochemik.

1964

Praha, 13. 3.: Heyrovský děkuje za věnovaný výtisk Homolkovy knihy *Polarografie bílkovin a její klinické využití*. Vydání knihy bylo pro Heyrovského úplným překvapením. Kniha podle něj představuje zahájení oboru polarografického výzkumu, po jehož uvedení v život Heyrovský již dávno touží. Knihu považuje za důležitý krok k systematickému uplatnění polarografie.

Praha, 29. 8.: Homolka děkuje Heyrovskému za věnovanou knihu *Úvod do praktické polarografie*.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 889.

Václav HORA

(1873–1959)

Český právník, profesor české univerzity v Praze, akademik ČSAV.

1953

Praha, 11. 9.: Heyrovský blahopřeje jménem celé rodiny prof. Horovi k osmdesátce. Připomíná přátelství, které poutalo Heyrovského rodiče k rodině Horových. Heyrovští dodnes obdivují Horovu vědeckou činnost.

Řevnice, 18. 9.: Hora děkuje za zaslání blahopřání. Horova žena ráda vzpomíná na Heyrovského jako na roztomilého mladého muže, s nímž se Horovi před mnoha lety seznámili při lyžování na horách.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 892.

František HORÁK

(1911–1983)

Český knihovník (ředitel Základní knihovny ČSAV), bibliograf a pedagog (doc. UK).

1958

Praha, 13. 6.: Horák navrhuje organizační řešení současných problémů v oboru vědecké fotografie a filmového záznamu. Užší poradní sbor odborníků ve vědecké fotografii by se měl zabývat současnými sedmi problémy, které jsou v dopise vyjmenovány.

Praha, 24. 6.: Heyrovský odpovídá na Horákův dopis z 13. 6. Souhlasí s návrhem na organizační řešení uvedených problémů a připojuje dvě poznámky: navázat užší spolupráci ČSAV s Čs. státním filmem v otázkách vývozu a dovozu vědeckých filmů, protože jsou potíže s licencemi na vědecké filmy; navrhuje, aby oddělení pro vědeckou fotografii Základní knihovny pořídilo 16mm filmový komplet a získalo vlastního kameramana, čímž by se ústavům ČSAV poskytla možnost nafilmovat některé jevy z jejich výzkumu.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 893.

Jiří HORÁK

(1884–1875)

Český slavista, literární historik, profesor UK, akademik ČSAV. V letech 1945–48 čs. velvyslanec v Moskvě, později ředitel Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV.

1947

Praha, 14. 5.: Heyrovský požádal Horáka o příspěvní k propagaci časopisu *CCCC* v SSSR. Před válkou bylo v SSSR dosti odběratelů a dařila se i čilá výměna, což se *CCCC* snaží obnovit. Přiložil několik čísel *CCCC* na ukázkou a požádal o předání akademiku Frumkinovi.

Moskva, 24. 6.: Horák potvrzuje Heyrovského dopis i balík s *CCCC*. Připojuje poznámku, že by bylo vhodné, kdyby *CCCC* přinášela ruské resumé všech statí a kdyby v ní byly některé články otiskovány také v ruštině. Myslí, že je naší povinností přičlenit ruštinu k francouzštině a angličtině, jazykům mezinárodních vědeckých styků. Jeden soubor *CCCC* postoupil prezidentu AV SSSR I. S. Vavilovi, druhý Frumkinovi, kterému napsal, že by bylo vhodné obnovit vzájemné vztahy.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 294.

Jaromír HOŘEC

(1921–2009)

V letech 1945–1950 šéfredaktor deníku *Mladá fronta*, v letech 1945–1969 šéfredaktor časopisu *Universita Karlova*.

1966

Praha, 21. 11.: Hořec jako šéfredaktor časopisu *Universita Karlova* žádá Heyrovského o vyplnění přiloženého dotazníku.

1967

Praha, 31. 1.: Hořec urguje zaslání vyplněného dotazníku.

Praha, 22. 2.: Heyrovský posílá dotazník s průvodním textem a prosí o omluvení zpoždění.

„Když je člověk stár a churav, reaguje na všechno pomalu a s obtížemi.“ V dotazníku zmiňuje např. jako svou nejmilejší ctnost poctivost, za nejmilejší ctnost u muže statečnost, za nejmilejší ctnost u ženy skromnost. Chybu, kterou nejspíše omluví, je roztržitost, chybu, kterou nejvíce nenávidí, je zbabělost. Nejmilejším básníkem Heyrovského je Homér, prozaikem L. N. Tolstoj, hrdinou Nansen (cestovatel), hrdinkou M. Curie-Sklodovská, květinou alpská růže, barvou tmavě modrá. Nejmilejším jménem je pro něj Marie a jeho nejoblíbenější jídlo jsou krevety.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 902.

Jaroslav HOŘEJŠÍ

(1905–1997)

Český lékař a klinický biochemik, profesor UK, člen-korespondent ČSAV, ředitel (1957–1975) Ústavu hematologie a krevní transfuze.

1959

Moskva, s. d.: Hořejší blahopřeje Heyrovskému k udělení Nobelovy ceny, která mu podle něj už dávno patřila.

1960

Praha, s. d.: Hořejší jako vědecký sekretář Čs. společnosti biochemické při ČSAV se obrací na Heyrovského s žádostí, aby umožnil eventuálním účastníkům II. celostátního biochemického sjezdu prohlídku Polarografického ústavu.

Praha, 12. 12.: Heyrovský posílá Hořejšímu žádost o přijetí švagrové své dcery na místo dokumentaristky do Hematologického ústavu.

Praha, 20. 12.: Hořejší blahopřeje Heyrovskému k narozeninám. Oceňuje jeho dílo, které obohatilo českou vědu a celou kulturu.

1963

Praha, 25. 6.: Heyrovský má radost, že syn Hořejšího dokončil studia. Mladému lékaři Heyrovští přejí, aby se stal „vyvoleným mezi povolányi“.

1965

Praha, prosinec: Celá rodina Hořejších posílá k 75. narozeninám Heyrovského srdečné blahopřání.

1966

Tupadly u Mělníka, 22. 7.: Heyrovský děkuje Hořejšímu za blahopřání k narozeninám a za oznámení o svatbě Hořejšího dcery Zuzany. Heyrovští píší, že Zuzana svou aktivní účastí v hudební kultuře přináší do manželství vzácný fond, který je téměř zárukou šťastného života. Mladým manželům přejí, aby jejich společný život byl pod vlivem „harmonizujícího kouzla hudby a aby jejich sňatek byl pramenem radosti“.

Praha, 15. 8.: Hořejší děkuje Heyrovským za poslední dopis z 22. 7.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 903.

Bohuslav HOSTINSKÝ

(1884–1951)

Český matematik a fyzik, od r. 1912 docent pražské české univerzity, od r. 1920 profesor teoretické fyziky Masarykovy univerzity v Brně. Člen ČAVU. Specializoval se na diferenciální geometrii, na teorii pravděpodobnosti a teorii kmitů. Neuznával teorii relativity a kvantovou mechaniku.

1924

Praha, 31. 3.: Heyrovský děkuje za věnovanou učebnici *Mechanika tuhých těles*, jíž je Hostinský autorem.

1945

Praha, 1. 3.: Heyrovský referuje o následcích únorového leteckého náletu na Prahu. Reaguje tím na Hostinského starostlivý dopis. Heyrovský píše, jak byli postiženi Frant. Posejpalová, V. Vojtěch a mladý Domin. Heyrovský se těší na Hostinského novou

práci, která by měla odstranit potíže v nazírání na působení elektronů v chemii. Doposud se podle Heyrovského musí axiomaticky věřit poučkám vlnových mechaniků a bez představ papouškovat jejich dogmata.

1946

- Praha, 22. 1.: Heyrovský píše, že na schůzi ČAVU nepůjde, protože neobdržel vysvětlení, proč nebyl pozván na předchozí nejdůležitější schůzi Akademie. Konstuje, že jeho záležitost (obvinění z kolaborace) skončila úplnou rehabilitací před profesorským sborem fakulty a závodní radou. Uvádí, že si vzal do konce letního semestru zdravotní dovolenou.
- Brno, 27. 2.: Hostinský píše, že se v poslední době zabýval některými otázkami o kmitavých pohybech, aby získal mechanické analogie optických, a vůbec elektromagnetických oscilací. Hostinský se totiž domnívá, že teorie kvant spočívá na nepřijatelných základech a vede k příliš komplikovaným výkladům o vzniku spekter. Uvedl několik prací a též se Heyrovského, zda je považuje za významné, zda stojí za propracování a kdo se v Československu takovými úlohami zabývá a který chemik by je ocenil. Šlo o práce významných fyziků K. W. F. Kohlrausche, Bartholomé a Tellera, Hückela a A. B. Lewise ze 30. a 40. let.
- Brno, 8. 4.: Hostinský chce napsat pro *Collection* do čísla věnovaného památce prof. Šimka článek, který se bude zabývat mechanickým modelem černého záření. Ptá se Heyrovského, zda se na poslední schůzi Akademie jednalo o volbách fyziků. On navrhl Zd. Horáka. Dále se dotazuje, zda by nešlo vyměnit kandidáta Dubského za Baborovského.
- Praha, 13. 4.: Heyrovský jmenuje kandidáty do ČAVU, jak je sdělil prof. Slavík: řádní členové: Jarník, Kettner, Kratochvíl, Jirásek, Šikl, Smetana, Hýbl a Kavina, mimořádní členové: Žáček, Kořínek, Koutek, Přecechtěl, Laufberger, Wolf, Vl. Křepelka, Ježdík, Jareš, Prát, Malý a Breindl. Místo pro Baborovského bude uprázdněno odchodem Heyrovského. Heyrovský totiž obdržel 12. 4. dopis předsedy očistné komise ČAVU, prof. Bydžovského, který žádá, aby Heyrovský uznal svoji vinu a písemně vyjádřil svoji lítost nad chováním za války. Kvůli tomuto požadavku hodlá Heyrovský podat rezignaci na členství v ČAVU. Dále se Heyrovský v dopise pozastavuje nad dvojakým chováním Bydžovského: na fakultě hlasoval pro Heyrovského rehabilitaci, ale v ČAVU viní Heyrovského z kolaborace. Zdá se, že

- Bydžovský chce Heyrovského před fórem Akademie ponížit a pak teprve přijmout na milost.
- Brno, 18. 4.: Hostinského mrzí, že neměl příležitost s Heyrovským v Praze promluvit. Radí mu tedy nyní písemně, že by mohl vyšetřující komisi vrátit dopis a požádat Akademii, aby byl dopis odvolán. Hostinský považuje za pravděpodobné, že zrovna tak jako první udavač u Heyrovského komise na přírodovědecké fakultě neprorazil se svým stanoviskem, ani v Akademii nenabude vrchu mínění udavačů.
- Praha, 6. 6.: Heyrovský líčí, že s advokátem sepsal odpověď II. tř. Akademie. Osvětli, jak je pojem „vina“ vágní. Necítí se vinen – vždy, i za války, hleděl prospět vědě a studentům. Problematické je podle Heyrovského též to, lze-li vinu doznáním odstranit. Osm měsíců byl Heyrovský distancován fakultou a nemohl pracovat na svých experimentech. Ti, kteří za to mohou, se ho nyní snaží znemožnit skrze Akademii ve vědeckém světě. Heyrovského nepřátelé tvrdí, že jeho očista na fakultě proběhla tak hladce proto, aby jej existenčně nezničila. Pro Hostinského informaci přiložil opis dopisu adresovaného Akademii.
- Brno, 8. 6.: Hostinský prosí Heyrovského, aby se podíval po knize *Sidelight on Relativity* – kde kniha vyšla. Einstein v ní prý tvrdí, že éter musí existovat, jinak že by nebylo možné šíření světla.
- Brno, 17. 6.: Hostinský referuje o schůzi Akademie, kde se probírala i Heyrovského záležitost. Na Heyrovského straně byl Komárek, on sám žádal, aby Heyrovský nemusel projevít politování nad svojí chybou, a Hlavatý měl námítky proti dopisu komise. Nakonec bylo dohodnuto, že bude Heyrovský povolán před očištnou komisi a požádán o prohlášení, že lituje, že za války pracoval ve své laboratoři.
- Praha, 20. 6.: Heyrovský děkuje Hostinskému za jeho listy z 8. a 17. 6. a za přátelskou důvěru, kterou tak otevřeně projevil při jednání a hlasování v Akademii. Do dopisu přiložil kopii rezignačního listu, zaslaného J. Komárkovi. Jakmile dojde požadovaná Einsteinova brožura z USA, hned ji Hostinskému pošle. Dále uvádí, že by uvítal odstranění nynějšího způsobu řešení základních fyzikálních vztahů imaginární cestou, tak jak to činí vlnová mechanika. Nemá však dostatečnou erudici v matematice, aby tomu mohl čelit. Chce tento problém diskutovat na podzim v Anglii.
- Brno, 15. 9.: Hostinský píše, jak se ho zpráva Heyrovského o tom, že vystoupí z Akademie, hluboce dotkla. Začátkem září Hostinský hovořil s prof. Hlavatým o Heyrovského rozhodnutí. Hlavatý věří, že věc se urovná po Heyrovského prohlášení. Hostinský se cítí dotčen, že on prý informoval Heyrovského dříve o červnové schůzi Akademie než

Akademie sama. Žádá Heyrovského, aby mu sdělil informátora o průběhu schůze Akademie.

Praha, 17. 9.: Heyrovský sděluje Hostinskému, že ve věci vystoupení z ČAVU své rozhodnutí nezmění. Hovořil s Komárkem a má se sejít s Bydžovským. Žádá Hostinského, aby se už v této kauze neangažoval, protože mu to přináší jen nepříjemnosti. Oznamuje, že počátkem října pojedje na pozvání British Councilu na měsíční přednáškové turné.

Londýn, 2. 11.: Heyrovský posílá Hostinskému pohled s poznámkou, že na něj zase nejvíce zapůsobila Cambridge.

1947

Brno, 11. 1.: Hostinský prosí Heyrovského, aby netrval na své rezignaci na člena ČAVU. Byla by velká škoda, kdyby ustoupil a podlehl tlaku, který proti němu vyvinulo několik členů Akademie. Hostinský se domnívá, že pro Heyrovskému nebude obtížné vrátit se do Akademie.

Praha, 14. 1.: Heyrovský informuje Hostinského, že na radu prof. Komárka a Jirásků dá očištné komisi Akademie prohlášení, které umožní ukončení jeho případu. Setrvá na svém stanovisku o otázce viny. Oznamuje, že výtah práce dr. Calábka poslal anglickému překladateli. Dále je rád, že Hostinský nalézá čím dál více prací o mechanických modelech spekter, neboť i pro Heyrovského je vlnová mechanika zcela nestravitelná.

Praha, 8. 3.: Heyrovský do dopisu přiložil několik separátů nekrologu prof. Šimka, aby je Hostinský podle uvážení poskytl brněnským kolegům. V ÚFCH UK se pokusil nalézt ultracentrifugu, nebo alespoň literaturu o ní, zatím však neúspěšně. Dále se zmiňuje o starých honorářích za Hostinského překlady.

Brno, 21. 3.: Hostinský nabízí Heyrovskému separáty svých prací z období války. Dále si stěžuje, že prof. Žáček postoupil Akademii posudek na novou práci Hostinského – a nedoporučil ji k otištění. Hostinský si vyžádá Žáčekův posudek k nahlédnutí a nebude-li Akademie ochotna práci otisknout a uveřejnit ve sborníku autoreferát, stáhne práci a přestane v Akademii publikovat.

Brno, 6. 4.: Hostinský Heyrovskému referuje, jak se vyvíjí záležitost jeho zamítnuté publikace. Zároveň prosí Heyrovského, aby na schůzi Akademie podporoval jeho požadavek dostat posudek Žáčka k vyjádření.

Brno, 29. 4.: Hostinský žádá Heyrovského o informace ohledně centrifugy, o které Heyrovský psal do „Časopisu“. Potřebuje je pro dr. Baďuru, který odjíždí do zahraničí.

Praha, 8. 10.: Heyrovský uvádí literaturu ke gyroskopu se vzdušným pohonem, který poslouží dr. Baďurovi. Zvláštní je, že literatura končí r. 1934, což by znamenalo, že se přístroj všeobecně neujal.

Brno, 1. 12.: Hostinský píše Heyrovskému dopis, v němž ho žádá, aby se ho na schůzi Akademie 5. 12. zastal. Komise má rozhodnout, zda Hostinský píše způsobem důstojným člena Akademie. Komise by měla být zrušena, jelikož odporuje stanovám Akademie. Stanovy podle Hostinského nepřipouštějí, aby byly členům udělovány důtky za způsob psaní. Dojde-li komise k závěru, že Hostinskému má být udělena důtka nebo výstraha, prosí Heyrovského, aby se za něj postavil a hlasoval proti návrhu komise. On se jednání v komisi nezúčastní, jak oznámil nejstaršímu členu komise prof. Kloknerovi.

Brno, 8. 12.: Hostinský Heyrovskému píše, že slyšel o jednání Akademie dne 5. 12. a o tom, že jeho kauza stále není ukončena. Objevuje se i jméno odpůrce Heyrovského, prof. Petra. Hostinský žádá Heyrovského, aby nyní nečinil žádné kroky v této věci.

Praha, 31. 12.: Heyrovský se Hostinskému omlouvá, že zatím nedal přeložit článek z *Elektrotechnického obzoru* do francouzštiny, protože se časopis někde ztratil.

1948

Brno, 7. 1.: Hostinský sděluje, že po prof. Votočkovi poslal výtisk *Elektrotechnického obzoru* s Hostinského článkem.

Brno, 29. 2.: Hostinský Heyrovského informuje, že se na ministerstvu školství o návrhu na čestný doktorát pro Heyrovského nejednalo, jelikož tam z Varšavy žádný spis nedošel. Hostinský je ochoten se zeptat Poláků, jak se věc má /1/.

Praha, 2. 3.: Heyrovský informuje Hostinského o činnosti akčního výboru přírodovědecké fakulty UK: Žáček byl suspendován a nahrazen Bačkovským. Dále byli z fakulty odstraněni geograf Král, Krajina, Křepelka a doc. Přibil a několik asistentů a sluhů.

Brno, 23. 6.: Hostinský žádá Heyrovského, aby intervenoval za Zd. Knittla, Hostinského žáka a nyní pracovníka přerovské Optikotechny, který se uchází o stipendium na cestu do Anglie u British Council.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 904; Fond B16 – Bohuslav Hostinský, korespondence s J. Heyrovským, Archiv Masarykovy univerzity, Brno (dopis z 21. 3. 1924 a pohled z 2. 11. 1946).

Poznámka:

/1/ Jednalo se Dr.h.c., který pro Heyrovského navrhl W. Kemula. K předání došlo až v roce 1956.

Anna HOSTOMSKÁ-OČADLÍKOVÁ

(1907–1995)

Hudební redaktorka Čs. rozhlasu.

1966

Praha, 1. 9.: Hostomská se obrací na Heyrovského s prosbou, aby svým vyprávěním o osobním vztahu k hudbě přispěl do připravované knihy. Výběr osobností bude velmi široký a účast přislíbili už geofyzik, astronom, lékař, herec, malíř, spisovatel a básník. Hostomská věří, že i Heyrovský se přidá.

Praha, 10. 9.: Heyrovský ujišťuje Hostomskou, že do konce října s radostí odpoví.

1967

Praha, 20. 3.: Několik dní před smrtí Heyrovského píše paní M. Heyrovská Hostomské dopis, v němž jí děkuje za věnovanou knížku *Labyrint hudby – ráj srdce*. Paní Heyrovská manželovi, t. č. v nemocničním ošetřování, z knihy předčítá. Kniha je tedy dvojnásob milým dárkem.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 905.

Jiří HOSTOMSKÝ

(1904–1978)

Československý chemik. V 50. letech byl ředitelem Dřevařského výzkumného ústavu v Bratislavě, později profesorem SVŠT v Bratislavě. Absolvent UK (RNDr. 1927/28).

1950

Bratislava, 2. 5.: Hostomský děkuje Heyrovskému za přednášku v kurzu o polarografii. Zve jej do ústavu, zejména do fyzikálně-chemického oddělení, kde se pilně polarograficky pracuje. Zmiňuje dr. ing. Domanského, bývalého asistenta prof. Šimka.

Praha, 19. 5.: Heyrovský Hostomskému oznamuje, že vyřídil jeho objednávky oscilografických adaptérů. Dále se zmiňuje o synovi Michaelovi a jeho spolužákovi, kteří chtějí studovat chemii na univerzitě. O prázdninách mají absolvovat povinnou brigádu v oboru. Dotazuje se, zda by hochy nevzali do Dřevařského výzkumného ústavu za volontéry.

Bratislava, 31. 5.: Hostomský píše Heyrovskému, že v bratislavském ústavu rádi přijmou syna Michaela i jeho spolužáka za volontéry. Uvádí i podmínky, v jakých by studenti žili.

Praha, 5. 6.: Heyrovský děkuje Hostomskému za možnost, aby jeho syn se spolužákem mohli absolvovat praxi v Hostomského ústavu a dokonce bydlet v Hostomského bytě. Syn Michal se v Bratislavě přihlásí přesně 1. 8.

1956

Bratislava, 24. 5.: Hostomský píše Heyrovskému v rodinné záležitosti. Prosí o přímluvu za svoji dceru Jarmilu, která se hlásí na fakultu nukleární fyziky, kde je mnohonásobně vyšší zájem maturantů o studium než volných míst. Hostomský uvádí i své různé zásluhy. Heyrovského přímluva u děkana fakulty, prof. Petržílky, či u doc. Majera by byla účinná.

Praha, 1. 6.: Heyrovský uvedl, že upozornil doc. Majera z fakulty nukleární fyziky na uchazečku o studium, Hostomského dceru, kterou ke studiu doporučil.

Praha, 17. 6.: Heyrovský posílá Hostomskému špatnou zprávu. Doc. Majer mu sdělil, že nebylo možno přijmout Hostomského dceru, jelikož ze 400 přihlášených bylo na fakultu přijato jen 80, a to s prospěchem veskrze výborným. Dcera by mohla zažádat o přijetí na matematicko-fyzikální fakultu, kde se dosud přijímá.

1959

Bratislava, 5. 3.: Hostomský posílá Heyrovskému jako přílohu potvrzení Nobelova komitétu pro chemii, že komitét v pořádku obdržel návrh na udělení Nobelovy ceny J. Heyrovskému, podaný Hostomským. Hostomský píše: „Keď cenu dostanete, bude to patričným a už dlhšiu dobu uznaním Vášho diela v svetovej chémii.“

Praha, 13. 10.: Heyrovský lituje, že se nemohl zúčastnit konference analytické chemie, neboť se z dovolené u Černého moře vrátil značně zesláblý, trápily ho zažívací potíže, které už naštěstí pominuly. Jen má nařízeno přibrat 5 kg na váze.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 906.

Václav HOVORKA

(1900–1960)

Český analytický chemik, profesor VŠCHT Praha. Člen-korespondent ČSAV. Odborník na chemii komplexních sloučenin s kovovými ionty.

1950

Praha, 12. 6.: Hovorka oznamuje Heyrovskému, že prof. Hanuš si na jedné schůzi Akademie stěžoval na kvalitu anglických překladů resumé článků – prý nevystihují správně obsah článku. Hovorka jako ředitel překladatelské kanceláře Národní rady badatelské posílá Heyrovskému jeho překlady resumé s žádostí, aby je korigoval.

1951

Praha, 20. 10.: Hovorka děkuje Heyrovskému za zaslání sborníku z I. polarografického sjezdu.

1956

Praha, 12. 9.: Heyrovský děkuje Hovorkovi za zaslání rusko-českého chemicko-technologického slovníku a blahopřeje mu ke zdárnému dokončení knihy. Uvádí, že se naučil obdivovat „obětavou slovníkářskou práci“ již u Votočka.

1959

Praha, 15. 6.: Hovorka informuje Heyrovského o pořádání III. celostátní pracovní konference analytické chemie s mezinárodní účastí v září t. r. Dopis je zároveň pozváním na tuto konferenci. Přípravný výbor konference žádá Heyrovského o přijetí členství v čestném předsednictvu konference.

Praha, 19. 6.: Heyrovský odpovídá na předchozí dopis: velmi rád se zúčastní konference, neví však, zda bude moci 1. 9. přijít na zahájení, neboť těsně předtím bude v Anglii na polarografickém sjezdu v Cambridge.

Praha, 30. 8.: Heyrovský upřesňuje, že se zahájení nezúčastní, jelikož je vyšetřován na II. interní klinice pro žaludeční potíže, kvůli nimž se nemohl vydat ani do Cambridge. Po 4. 9. se analytické konferenci bude moci věnovat.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 908.

Josef L. HROMÁDKA

(1889–1969)

Český protestantský filozof a teolog, činitel ekumenického a mírového hnutí. Profesor UK, děkan Komenského bohoslovecké fakulty.

1954

Praha, 25. 11.: Hromádka posílá Heyrovskému návrh prohlášení k založení růžového sadu přátelství a míru v Lidicích /1/. Založení sadu inicioval britský výbor Lidice shall live. V Československu má být založen výbor Sadu přátelství a Hromádka vyzývá Heyrovského, aby se stal jeho členem.

Praha, 27. 11.: Heyrovský souhlasí s Hromádkovým prohlášením, až na odstavec o růžích. Nápad darovat Lidicím růže mu připadá příliš anglosasky sentimentální a nereálné, zejména od národa, který odhlasoval remilitarizaci Německa. Podle Heyrovského by výstavba vzorné školky, jeslí nebo sadů pro děti byla prospěšnější. Svůj názor však nechce vnucovat.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 913.

Poznámka:

/1/ J. Heyrovský byl členem Čs. výboru obránců míru.

Vladimír CHUDÁREK

Předválečný žák Heyrovského.

1946

Brno, 5. 9.: Chudárek žádá Heyrovského o sdělení, zda by v Heyrovského ústavu nešlo provést polarografické stanovení draslíku a sodíku obsažených v minerálních vodách. On sám – ač polarografista – si nemůže rozbor udělat, protože nemá potřebný tetrametylamonium hydroxid.

Praha, 7. 9.: Heyrovský odpovídá, že vzorky dá analyzovat osvědčenému polarografistovi a že osobně dohlédne na správné stanovení obou iontů.

Praha, 17. 9.: Heyrovský uvádí cenu za analýzy: za 25 vzorků by odměna činila 1000 Kčs; k analýzám potřebují 50 cm³ vzorku.

Brno, 19. 9.: Chudárek posílá Heyrovskému 27 vzorků minerálky Šaratica odebraných z různých sond a posílá i zálohu.

Brno, 16. 11.: Chudárek prosí ještě o provedení analýzy draslíku a sodíku v minerální vodě jako sumy. Zmiňuje se ve dvou větách o trpkých chvílích po skončení války, kdy byl nucen opustit své působiště u brněnských vodáren kvůli osobní zášti a štvání některých mladších kolegů, ač byl za války německou a gestapáckou zvůlí opakovaně málem přizabit.

1947

Brno, 7. 5.: Chudárek děkuje Heyrovskému za polarografické rozbory. Po propočtení milivalů /1/ je vše v pořádku.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 966.

Poznámka:

/1/ Údaj o koncentraci látky v roztoku.

Dionýz ILKOVIČ

(1907–1980)

Slovenský fyzikální chemik a fyzik. Od r. 1926 studoval na pražské přírodovědecké fakultě UK, kde pod vedením Heyrovského vypracoval doktorskou disertaci. Působil poté jako Heyrovského asistent a profesor pražských gymnázií. V r. 1939 byl odvolán na Slovensko, kde byl záhy jmenován profesorem fyziky na bratislavské technice, později byl též profesorem bratislavské univerzity. Stal se slavným díky své rovnici polarografických difúzních proudů (Ilkovičova rovnice). Člen-korespondent ČSAV, akademik SAV. Silně ovlivnil vývoj slovenské fyziky.

1933

Praha, s. d.: Ilkovič sděluje Heyrovskému, že vyplatil honoráře polarografistům za články v *CCCC*, rozeslal separáty včetně těch určených Heyrovskému, dle jeho pokynů s Brdičkou rozeslali třicet výtisků Heyrovského knihy (*Použití polarografické metody v praktické chemii*), pro vydání prospektu o polarografu zaslali štoček v italštině do Itálie. Uvádí, že se v dlně pilně pracuje na zhotovování dalších polarografů, několik přístrojů je již hotovo a připraveno k expedici /1/.

Praha, 11. 4.: Ilkovič líčí finanční situaci firmy Nejedlý, která vyráběla polarografy. Nejedlý Ilkovičovi sdělil, že nemá dostatek financí na provoz dílny, a pokud nebude mít alespoň 5000 Kč měsíčně na režii a materiál na výrobu nových přístrojů, bude muset provoz úplně zastavit a propustit dělníky. Ilkovič nechtěl, aby k tomu došlo, a proto o celé záležitosti informoval paní Heyrovskou, jež byla ochotna okamžitě firmě půjčit 3000 Kč. Dokonce slíbila zápůjčku 15 000 Kč na tři měsíce s tím, že se bude moci seznámit s obchodními knihami firmy. Ty však firma neposkytla, takže 15 000 Kč zatím firma nedostala a je na Heyrovském, jak rozhodne. Dále Ilkovič informuje o zásilkách polarografů do USA /2/.

1937

Paříž, 12. 10.: Ilkovič líčí své první dojmy z ústavu prof. Auduberta, kde byl mile přijat /3/. Píše, že v každé laboratoři je polarograf. Má k dispozici celou místnost s úplným laboratorním vybavením. V laboratoři se může kouřit, ale činí tak málo pracovníků. Uvádí, že zpočátku se měl věnovat studiu katalytického rozkladu nitridů kovů, ale změnilo se to zřejmě prozatímní přítomností Brdičky. Má zkusit, zda vylučování vodíku na kovových katodách, na nichž se vodík vylučuje se značným přepětím, není snad doprovázeno krátkovlnnou luminiscencí. Pod odborným dozorem se naučil sestavovat fotocely. Ilkovič bude mít za úkol naučit polarografovat čínskou kolegyni,

kteřá chce touto metodou sledovat vlastní výzkum. Ilkovič prosí Heyrovského, aby mu poradil, co by měl Čínance jako téma navrhnout. Žádá pro ni vhodné separáty prací týkajících se organických redukcí. Heyrovského rukopis nové publikace předal prof. Audubertovi, který o něm bude jednat s autorem při své blízké návštěvě Prahy. Ilkovič v současné době pracuje na partiích o maximech, text mu po jazykové stránce (francouzština) ochotně opraví kolegyně z Číny, která žije ve Francii už devět let. Pokud by Heyrovský Ilkovičovi zaslal jeho český text o přepětí vodíku, Ilkovič by ho mohl přeložit do francouzštiny a Čínanka by jej opravila. Tuto verzi by pak Ilkovič dal Audubertovi před cestou do Prahy, resp. by ji poslal Heyrovskému k revizi.

Paříž, 11. 11.: Ilkovič píše v podstatě zprávu o své činnosti v Paříži. Sděluje, že o polarografii je v ústavu prof. Auduberta velký zájem, oba „stroje“ – Nejedlého i Leyboldův – jsou trvale v činnosti. Asi třicet posluchačů má zapsáno cvičení z elektrochemie – v podstatě z polarografie. Ilkovič navrhl Audubertovi čtyři úlohy pro tato cvičení. Na stroji Leyboldově pracoval u Auduberta jistý odborník. Zdá se však, že Nejedlého stroj je lepší a zmíněný odborník požádal dr. Nejedlého o zaslání prospektu, cenové nabídky atd. Z rozhovoru Ilkoviče s Audubertem vyplývá, že hodlá s pokročilými žáky a spolupracovníky pracovat metodou polarografickou. Zajímá se zvláště o studium tvorby komplexních iontů, kterým se již zabývá jedna z Audubertových spolupracovnic, ovšem metodou čistě potenciometrickou. Své studie chce doplnit polarografickými měřeními. Audubert požádal Ilkoviče o přednášku ve Francouzské chemické společnosti. Ilkovič přijal pozvání s tím, že by vystoupil až po Vánocích. Ilkovičovým hlavním zaměstnáním v laboratoři jsou měření s fotobuňkou, zařízením značně choulostivým; je však na začátku tohoto tématu, takže nemůže nic podrobnějšího sdělit. O čínské kolegyni se vyjadřuje kladně, musí si však doplnit vědomosti z elektrochemie, protože se dosud zabývala výhradně organickou chemií. Je výhoda, že prof. Audubert přednáší elektrochemii, a na přednášku chodí všichni Audubertovi pracovníci bez rozdílu.

Paříž, 20. 11.: Ilkovič se v dopise s přílohou seznamu publikací profesorů Auduberta a Augera zmiňuje o Audubertově asistentovi Capronim, který pracuje se skleněnou elektrodou. K určování potenciálů používá lampový potenciometr podobný Tomíčkovu přístroji. Caproni ovšem používá potenciometr jako nulový přístroj. Teď se chystá sestavit potenciometr pro indikaci potenciálu podle velikosti výchylky galvanometru. Myslí si, že Caproniho zkušenosti by jistě zajímaly Klumpara a Kalouska. Ilkovičovi to nedá, aby se Heyrovskému a Audubertovi t. č. v Praze nepochlubil, že sestavil celou

s vysokou citlivostí. Audubert dal Ilkovičovi při svém odjezdu do ČSR za úkol sestavit buňku s jistou citlivostí. Ilkovič však nyní dokáže udělat fotobuňku s citlivostí až pětinasobně větší. O dva dny později sděluje, že zmíněná buňka má stále vysokou citlivost.

Paříž, 3. 12.: Ilkovič se v Paříži snaží zajišťovat obchodování s čs. polarografy, jimž konkurují přístroje fy Leybold. Byl pozván paní Demassieux z Urbainova ústavu, která provozuje polarografický výzkum komplexity solí mědi a kadmia polarograficky a v pevném stavu rentgenograficky. K dispozici má polarograf zhotovený mechanikem Petákem a chce si eventuelně koupit nový polarograf od Nejedlého. Ilkovič prosí Heyrovského, aby požádal Auduberta, zda by při návratu z Prahy laskavě nevzal zařízení pro titrace v atmosféře vodíku, které v pařížském ústavu postrádají. Zařízení si chtěl Ilkovič přivézt při návratu z vánoční dovolené v Praze, ta mu však nebyla povolena Slovanským ústavem v Paříži, který dohlíží na čs. stipendisty. Výroba fotobuněk se daří skvěle. Jejich citlivost je nyní mnohonásobně vyšší, než uvedl v minulém dopisu.

1938

Praha, 8. 5.: Heyrovský vítá prodloužení Ilkovičova pobytu ve Francii na příští rok. Pro případnou profesuru Ilkoviče v Košicích je však třeba se urychleně habilitovat na pražské přírodovědecké fakultě. Za habilitační spis by Ilkovičovi mohl sloužit článek o difúzních proudech /3a/.

Praha, 15. 5.: Heyrovský žádá Ilkoviče, aby naskicoval co možná malý a laciný transformátor a usměrňovač střídavého proudu ze 120 (220) V na 4 V pro mikropolarograf, kterého má fa Nejedlý vyrobit 10 kusů. Heyrovský se těší na Ilkovičovy výpočty difúzního proudu. Těší se na návštěvu prof. Auduberta v Praze. Děkuje Ilkovičovi za výpočet koeficientu, mohli by o něm publikovat v nejbližších číslech *CCCC*. Informuje, že na sympoziu o polarografických pracích v Dallasu na sjezdu Americké chemické společnosti byl největší novinkou katodový oscilograf, jeho použití v polarografii má zatím mnoho stinných stránek – a Heyrovský uvádí které. V květnu měl Heyrovský přednášky o polarografii v Brně a o významu potenciálu, přepětí a katalyze. Píše teď pojednání pro Böttgera. Potom se pustí do dalšího jednání s Ilkovičovou pomocí. Nakonec děkuje předem za zaslání peněz /4/.

Paříž, květen: Ilkovič kromě finančních záležitostí uvádí svoji myšlenku o vlivu teploty na hodnotu difúzních polarografických proudů. Nesouhlas mezi vypočtenými a

naměřenými hodnotami možná spočívá v interpretaci experimentálních hodnot, a hned uvádí jednoduché vzorce.

Praha, 5. 6.: Heyrovský informuje Ilkoviče, že přednášky skončily, po svatodušních svátcích bude zkoušet, 14. 6. rozdělí polarografické ceny a 17. 6. má být tradiční výlet ústavu spolu s Ústavem spektroskopickým, spojený s fotbalovým utkáním borců obou ústavů. Heyrovský doufá, že se výletu zúčastní i prof. Audubert ještě s dalším hostujícím francouzským profesorem.

Paříž, 11. 6.: Ilkovič sděluje Heyrovskému, že inkasovat peníze za polarografy dodané do Paříže není snadné, ale přesto se nevzdává. Uvádí, že do Prahy se chystá až kolem 25. 6., takže se s Heyrovským v Paříži uvidí. Pro prof. Auduberta má přichystaný text o výsledcích svých výzkumů s fotobuňkami (fotokatodou + Cu) plněnými parami etylalkoholu a způsobu jejich přípravy. Citlivost Ilkovičových fotobuněk je asi 50krát větší než u buněk, které připravil v loňském roce. Lze tvrdit, že buňky zaznamenají každý foton, pokud je jeho frekvence v atomu, pro který má fotobuňka maximální citlivost.

1943

Bratislava, s. d.: Ilkovič nabízí Heyrovskému možnost publikovat ve *Spisech Přírodovědecké fakulty Slovenské univerzity* ve slovenštině, či v němčině v právě připravovaném svazku přírodovědeckého časopisu *Physiographica Slovaca*, vydávaném Slovenskou akademií věd a umění. Do Prahy za Heyrovským se chystá v září. Žádá Heyrovského o návrhy na vhodná témata.

Bratislava, 9. 3.: Ilkovič Heyrovskému děkuje, že se angažoval ve věci kritiky von Stackelberga /5/. Zmiňuje dále své studium pohybu tekutiny, provázející zjev maxim na polarografických křivkách a potvrzuje Heyrovského názory, které slyšel v Praze přímo od Heyrovského. Dále děkuje Heyrovskému za předvedení některých jeho novějších pozorování. Od ing. Stankovianského má zprávu, že mu fa Nejedlý stále ještě nedodala polarograf objednaný před několika lety. Posléze Ilkovič uvádí, že Bratislavu navštívil prof. Heisenberg, který měl několik přednášek.

1945

Praha, s. d.: Heyrovský píše, že se rozhodl strávit několik neděl v Tatrách. Děkuje za zaslání výtečné červené víno, zmiňuje podstatně odlišnou situaci s jídlem na Slovensku oproti Praze. Dále Ilkovičovi sděluje, že má ve Zbrojovce ve Vršovicích dobře zařízenou

laboratoř, kde pracuje hlavně s oscilografickou polarografií, jíž sleduje mj. rychlost elektrodoých reakcí. Ve Vršovicích má klid na práci, tráví tam i svoji zdravotní dovolenou. Stručně vysvětluje reakce, které sleduje. Lituje, že dr. Kalousek musí na vojnu. Heyrovský se těší na Ilkovičovu návštěvu, chce se mu hlavně pochlubit aparaturou na oscilografickou polarografii.

1946

Bratislava, 29. 1.: Ilkovič oznamuje Heyrovskému, že byl jmenován do Státní výzkumné rady při Státním plánovacím úřadu. V rámci této funkce bude tedy dojíždět do Prahy častěji a bude rovněž v užším kontaktu s pražskými vědci, včetně Heyrovského.

Praha, 5. 5.: Heyrovský v dopise zmiňuje záležitost s obviněním z kolaborace, která neutuchla a je opět rozvířena Českou akademií. Ta žádá (prostřednictvím prof. Bydžovského), aby vyslovil uznání své viny a politování – Heyrovský však komisi nevyhoví a svoji vinu neuzná.

Praha, 2. 6.: Heyrovský se obrací na Ilkoviče s žádostí o radu. Jde o jeho spolupracovníka J. Forejta, který sepsal podle Heyrovského mínění vynikající disertaci o oscilopolarografii, předložil ji k náhledu pražskému prof. Žáčkovi, jenž pak o práci mluvil jízlivě. Heyrovský ví o osobním zaujetí pražských univerzitních fyziků vůči němu, a proto Forejtovi poradil, aby disertaci předložil v Bratislavě. Heyrovský se tedy Ilkoviče ptá, zdali je to vůbec možné, jaké jsou podmínky, z čeho se v Bratislavě vůbec skládají rigorózní zkoušky atd.

1948

Praha, 5. 1.: Heyrovský si Ilkovičovi stěžuje, že Forejt stále odkládá rigorózum z fyzikální chemie, které má u Ilkoviče skládat – tvrdí, že ještě všechno nenastudoval atd. Heyrovský proto Ilkoviče prosí, aby při návštěvě Prahy s Forejtem alespoň krátce pohovořil.

1951

Praha, 21. 2.: Heyrovský vyřizuje vzkaz Ústředí výzkumu a technického rozvoje: žádají Ilkoviče o zaslání životopisu, seznamu všech publikací a pokud možno hlavní díla v originále. Doklady má Ilkovič zaslat do Prahy do ústředí co nejdříve. Podle Heyrovského se pro Ilkoviče zřejmě chystá státní cena.

Praha, 1. 12.: Heyrovský oznamuje Ilkovičovi, že ÚÚP bude pořádat 20.2.1952 v Bratislavě dvoudenní Sjezd praktickej polarografie. Přípravný výbor sjezdu žádá Ilkoviče, aby přijal čestné předsednictví (praktickým předsedou bude Heyrovský). Po sjezdu bude následovat rekreační lyžařský zájezd poblíž Bratislavy. Heyrovský žádá o radu, kde by se účastníci (kterých bude asi 60) mohli levně ubytovat.

1954

Bratislava, 10. 8.: Ilkovič oznamuje, že se ruší plánovaná konference fyziků. V dopisu je zmíněn lék Serpasil, který přivezl Brdička z Curychu pro Ilkovičovu tchýni.

Praha, 27. 12.: Heyrovský posílá Ilkovičovi kopii dopisu, jenž se týká vydání sborníku ze smolenického sjezdu. Vydání zdržuje nakladatelství SAV /8/.

1955

Praha, 5. 6.: Heyrovský oznamuje Ilkovičovi, že ČSAV souhlasí s uspořádáním polarografické konference ve Veszprému. V seznamu pozvaných hostů uvedl Ilkoviče a Molnára. Heyrovský se těší, že Ilkovič přednese krátké sdělení. Podle Heyrovského by bylo zajímavé, kdyby se Ilkovič vyjádřil ke kritickým korekcím „Ilkovičovy rovnice“, jež předložili někteří matematici.

Praha, 27. 7.: Heyrovský žádá Ilkoviče, aby na zářijový smolenický kongres fyziků pozvali z Bulharska profesora R. Kaiševa ze Sofie, významného fyzikálního chemika, který bude 15. 9. v Praze přednášet a rád by se kongresu fyziků zúčastnil – přestože ani on, ani Bulharská akademie věd nedostali pozvání.

1957

Bratislava, s. d.: Ilkovič děkuje Heyrovskému za článek o polarografii uveřejněný v nově vydávaném Matematicko-fyzikálním časopisu SAV, jehož první číslo bylo věnováno 50. narozeninám Ilkoviče, který „děkuje za umístění své osoby v polarografii do světla až příliš příznivého“.

1958

Praha, 29. 11.: Heyrovský informuje o konání polarografického sjezdu v srpnu 1959 v Cambridge a vyzývá Ilkoviče k účasti, aby tam referoval o přítomném stavu platnosti difúzního zákona. Do Anglie by mohl jet buď za Akademií, nebo za školství.

Bratislava, prosinec: Ilkovič píše Heyrovskému, že už učinil první kroky k cestě do Cambridge. Uvádí: „Domníváš-li se, že má aktivní účast na polarografické konferenci spojené s oslavou Tvých 70. narozenin přispěje k úspěchu akcí mimořádného vědeckého významu, Tvou nabídku rád a s radostí přijímám. Činím tak jako jeden z Tvých nespočetných žáků (...) Když se Tvůj návrh uskuteční, učiním vše (...), abych tento čestný úkol co nejlépe vyplnil.“

Praha, prosinec: Heyrovský vítá příslib Ilkoviče, že se v srpnu zúčastní polarografického sjezdu v Cambridge.

1959

Bratislava, duben: Ilkovič píše o svých přípravách na sjezd v Cambridge – včetně toho, jak dohání angličtinu.

Praha, květen: Heyrovský posílá Ilkovičovi souhrn práce „The validity of the formula for the diffusion current“, kterou chce v Cambridge přednést.

Praha, 19. 5.: Heyrovský je rozčarován z toho, že sekretariát SAV nepovolil Ilkovičovi cestu do Cambridge, na které Heyrovskému velice záleží. Táže se, zda by v této záležitosti nemohl zakročit zástupce prezidenta ČSAV, akademik Šorm /9/.

1967

Praha, 18. 1.: Heyrovský blahopřeje Ilkovičovi k jeho 60. narozeninám. Přeje mu, aby se necítil zatížen svými lety, aby mu dobře sloužilo zdraví a měl všechny podmínky k tomu, aby ho život těšil. Výsledky jeho činnosti vědecké, organizační a pedagogické jsou už tak vynikající, že se z nich všichni jeho přátelé radují a jsou na něj hrdí.

Bratislava, únor: Ilkovič děkuje za blahopřání a zdůrazňuje, že ho nikdo z pisatelů článků či mluvčích v rozhlasu a televizi neopomněl na jeho výročí uvést jako žáka Heyrovského.

Prameny: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 969; fond Dionýze Ilkoviče, korespondence, inv. číslo 39, Ústřední archiv SAV, Bratislava.

Poznámky:

/1/ Ilkovič zastupoval Heyrovského po dobu jeho několikaměsíčního pobytu v USA.

/2/ Další korespondence chybí, a tak není známo, jaké instrukce Heyrovský Ilkovičovi zaslal, ani jak celá záležitost kolem financí fy Nejedlý dopadla.

/3/ Záslouhou Heyrovského získal gymnaziální profesor Ilkovič státní stipendium na studijní pobyt ve Francii. Heyrovský zřejmě vyjednal i ústav, kde měl pracovat. Bylo to u profesora R. Auduberta v Cité Universitaire.

/3a/ Ilkovičova habilitace v Praze se nestihla, Ilkovič jako Slovák musel z Prahy odejít, ač se za něj Heyrovský přimlouval u českého ministra školství. Habilitace na UK proběhla až po válce v roce 1946.

/4/ Peníze Heyrovský potřeboval k cestě do Francie.

/5/ M. von Stackelberg v odborném časopisu kritizoval teorii adsorpce na rtuťové elektrodě, tedy Heyrovského a jeho spolupracovníků včetně Ilkoviče. Heyrovský na kritiku odpověděl čtrnáctistránkovým elaborátem, který poslal Ilkovičovi jako přílohu k nezachovanému dopisu.

/6/ Před 9. 3. byl Ilkovič v Praze, kde navštívil Heyrovského.

/7/ Ilkovič pozval Heisenberga do Bratislavy k přednáškám.

/8/ V červnu 1954 se konal ve Smolenicích diskusní polarografický sjezd, který pořádal PÚ spolu se SAV.

/9/ V roce 1959 byl Ilkovičovi zakázán výjezd do Anglie na polarografický sjezd.

Zdeněk JANÁČEK

(1949)

Gymnazista z Valašska.

1965

Slavičín, prosinec: Janáček upřímně gratuluje Heyrovskému k jeho 75. narozeninám /1/.

1966

Františkovy Lázně, 25. 6.: Heyrovský odpovídá Janáčkovvi na jeho gratulaci kvůli nedostatku času se zpožděním. Obdivuje ho, že si už v šestnácti letech vybral cíl a vzory pro život. Radí mu, aby od mládí střídal duševní a tělesnou činnost, aby si při jedné z nich odpočinul od té druhé, čímž si uchová zdraví až do stáří.

Slavičín, 29. 12.: Janáček posílá ze Slavičína, kde žil, Heyrovskému gratulaci k narozeninám. Mimo jiné píše, že je mu nesmírně zavázán za neobyčejnou laskavost projevenou zasláním podepsané fotografie.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1007.

Poznámka:

/1/ Janáčková gratulace byla mezi stovkami jiných ojedinělá, napsal ji šestnáctiletý středoškolák.

Jaroslav JANÁK

(1924)

Český analytický chemik, zakladatel a ředitel Ústavu analytické chemie ČSAV v Brně. Profesor MU, člen-korespondent ČSAV. Zaměřil se zejména na plynovou chromatografii.

1959

Praha, 1. 1.: Heyrovský píše Janákovi, aby kromě diapozitivů ukázal při referátu za týden i filmy, které natočil.

Brno, 6. 1.: Janák odpovídá Heyrovskému, že při přednášce nebude film promítán, protože není ještě vyvolaný, zato má zdařilé diapozitivy.

Praha, 10. 1.: Heyrovský znovu žádá Janáka o promítání filmu na pokračující přednášce koncem ledna. On sám už nemá mnoho obrázků k ukázení. Chce referovat o stavu polarografie, o složení čínské akademie, o odstranění opia, o čínské kuchyni a o socialismu v nebeské říši, a nakonec o cestě Sibiří a zážitcích z Moskvy. Janák by také mohl na přednášku přivést nějaké suvenýry pro malou výstavku.

Brno, 16. 1.: Janák informuje Heyrovského, o čem má v plánu promluvit na přednášce: o plynové chromatografii, o technické stránce lidového průmyslu železa a oceli, o výrobě freonů v malém, o vykopávkách z hrobu předposledního Minga, o setkání s čínským lidovým lékařstvím a nakonec o zastávkách v Moskvě a v Maďarsku /1/.

Praha, 12. 2.: Heyrovský žádá Janáka, aby přijal Egypt'ana Mohameda Salaha z Káhiry během jeho návštěvy Československa také v Brně. Egypt'an by se rád seznámil s pracemi Laboratoře pro analýzu plynů ČSAV.

1964

Brno, 18. 11.: Janák prosí Heyrovského o jeho fotografii, kterou si chce umístit ve své pracovně na čestném místě.

Praha, 30. 11.: Heyrovský s potěšením posílá Janákovi svoji fotografii, za niž Janák o pár dnů později srdečně poděkoval.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1008.

Poznámky:

/1/ J. Heyrovský a J. Janák byli – každý jinde – r. 1958 služebně v Číně. Přivezli si mnoho zážitků, o kterých referovali v ČSAV.

Gustav JANÍČEK

(1911–1995)

Český potravinářský chemik, prof. VŠCHT Praha, její rektor; člen-korespondent ČSAV.

1962

Praha, 9. 10.: Heyrovský doporučil k přijetí na VŠCHT P. Horníka /1/. Janíčkoví píše, že po přešetření jeho případu na ministerstvu školství a kultury odpadají politické důvody, které byly překážkou jeho přijetí.

Praha, 18. 11.: Heyrovský děkuje Janíčkoví za zprávu, že P. Horník byl přijat ke studiu na VŠCHT.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1010.

Poznámka:

/1/ P. Horník, vnuk malíře A. Kašpara, počátkem 60. let zaměstnanec PÚ.

Ján JARKOVSKÝ

Profesor Vyšší průmyslové školy chemické v Banské Štiavnici.

1951

Banská Štiavnica, 4. 9.: Jarkovský posílá Heyrovskému kopii zápisu ze schůze konané na Vyšší průmyslové škole chemické a formuláře cestovních účtů pro pracovníky ÚÚP a další, kteří byli v Banské Štiavnici. V Banské Štiavnici pilně pracují na polarografických analýzách. Musí se však přesunout do Bratislavy. Žádá Heyrovského o výpomoc s vysláním jednoho vědeckého pracovníka ÚÚP do Bratislavy, aby dohlížel na prováděné polarografické analýzy.

Praha, 10. 9.: Heyrovský odpovídá, že do Bratislavy vysílá na několik neděl dr. Říhu, aby tam vedl polarografické analýzy.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1019.

Vojtěch JARNÍK

(1897–1970)

Český matematik, profesor UK, od r. 1952 akademik ČSAV.

1948

Praha, 6. 1.: Jarník děkuje Heyrovským za gratulaci k jeho nedávným 50. narozeninám. Doslova píše: „Sešli jsme se tedy v téže desítce životní dráhy; ta Vaše je tak úspěšná, že může deprimovat toho, u koho je ješitnost hlavní vzpruhou; ale může být naopak povzbuzením pro toho, kdo chce především sloužit ostatním, a já se chci stavět vždy na toto druhé stanovisko.“

1951

Praha, 27. 2.: Heyrovský posílá Jarníkovi fotografii ze zahájení polarografického sjezdu. Omlouvá se za svoji trému, která způsobila, že Jarníka jako prorektora UK na sjezdu jmenovitě nepřivítal. Chtěl to napravit při závěrečné večeři, které se však Jarník nezúčastnil.

Praha, 12. 3.: Jarník děkuje Heyrovskému za zasloupanou fotografii. Sjezd byl podle něj především úspěchem Heyrovského velké práce v polarografii, kterým se pyšní UK a především její přírodovědecká fakulta, jíž byl Heyrovský vždy ozdobou.

Praha, 10. 5.: Jarník blahopřeje Heyrovskému k udělení státní ceny, jíž nebyl překvapen, neboť pro něj bylo samozřejmostí, že Heyrovského jméno se musí ocitnout v první řadě laureátů ceny.

Praha, 14. 6.: Heyrovský děkuje za blahopřání. Vzpomněl přitom, s jakou úctou Heyrovského otec vzhlížel k všestranné činnosti Jarníkova otce. Heyrovský si váží toho, že podobné přátelství pokračuje i mezi nimi.

1954

Praha, 6. 3.: Heyrovský se táže Jarníka jako předsedy I. sekce ČSAV, zda by nevěděl o vhodném místě pro dr. Havlíčka, teoretického fyzika, který má znamenitý astronomický problém, který by mohl vyřešit na pracovišti ČSAV.

1959

Praha, 19. 6.: Heyrovský posílá Jarníkovi osnovu svého referátu, který přednese na oslavách 40. výročí založení Komenského univerzity v Bratislavě. Týká se bratrských vztahů Čechů a Slováků v oboru chemických věd.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1020.

Vladimír JEDLIČKA

(1896–1973)

Český lékař.

1955

Praha, 6. 1.: Heyrovský se obrací na Jedličku s žádostí o vyjádření k dotazu, který obdržel z Halle/Saale od ředitele tamního univerzitního farmakologického ústavu, prof. Holtze. Cituje podstatnou pasáž z dopisu, týkající se účasti jednoho odborníka na barviva pro potravinářství, znalého karcinogenních látek, na konferenci v Německu v květnu či v červnu. Heyrovský prosí o zprávu, zda má Holtzovi navrhnout, aby jednal přímo s Jedličkou.

1965

Praha, 2. 8.: Heyrovský děkuje Jedličkovi za pomoc – zajištění léku – poskytnutou mu ho v Liblicích. Po týdnu stráveném doma se potíže neopakovaly a Heyrovský je opět v ústavu, kde je mu nejlépe.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1022.

Jaroslav JELÍNEK

(1897–1978)

Český chemik (dr. ing.), působil v průmyslových podnicích, v letech 1950–1978 byl ředitelem Státního úřadu pro normalizaci v Praze.

1952

Praha, 19. 11.: Jelínek gratuluje Heyrovskému ke jmenování akademikem a vyzdvihuje všechny jeho zásluhy o vědu, ÚÚP a vzdělávání studentů.

1954

Praha, 24. 2.: Jelínek referuje o schůzi výboru Čs. společnosti chemické a členské schůzi, na kterou se Heyrovský kvůli nemoci nedostavil, a Jelínek ho omluvil. Byl přijat návrh J. Heyrovského na přednášku K. Černého o oscilografickém výzkumu vitamínů, dále byla dojednána přednáška Šuly o chemii karcinogenů. Na květnovou valnou hromadu bude s přednáškou pozván O. Wichterle.

1955

Praha, 10. 3.: Jelínek blahopřeje Heyrovskému ke jmenování členem-korespondentem AV NDR, o čemž též informoval na členské schůzi pražské pobočky Čs. společnosti chemické. „Všichni přítomní členové měli radost z tohoto nového a významného uznání Vaší vědecké práce v zahraničí,“ napsal Jelínek.

Praha, 20. 12.: Jelínek blahopřeje Heyrovskému k narozeninám a mimo jiné uvádí, že laskavostí Heyrovského a jeho spolupracovníků bylo možné, aby čs. normy jako první na světě zavedly polarografické metody do normalizovaných metod.

1959

Praha, 9. 9.: Jelínek jménem účastníků konference analytické chemie posílá Heyrovskému pozdravný telegram. Heyrovského uvádí jako vynálezce polarografie, nejrozšířenější fyzikálně chemické analytické metody.

Praha, 10. 10.: Heyrovský děkuje za pozdravný telegram a omlouvá se za zdržení odpovědi – v poslední době musel podstoupit řadu klinických vyšetření. Lékaři mu nařídili přibrat na váze 5 kg, což se mu nedaří.

1962

Praha, 20. 11.: Jelínek jménem své rodiny blahopřeje Heyrovskému k udělení zlaté jubilejní medaile ČSAV a vysokého vyznamenání od polského prezidenta. Je to další projev obdivu a vděku za Heyrovského bezpříkladnou práci.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1032.

Ladislav JENÍČEK

(1908–1973)

Český technik, působil na ČVUT, od r. 1945 jako profesorem. Odborník v nauce o materiálu a ve slévárenství.

1942

Praha, 19. 10.: Jeníček upozorňuje Heyrovského na možnost praktického znázornění škály pH. Do nového vydání *Anorganické chemie* doporučuje přiřadit tabulku pH jako samostatnou vložku, kterou na ukázkou přiložil. Nemyslí si, že by forma tabulky, a zvláště pak obrázky měly být přesné dle přílohy. Místo obrázků by postačily jen názvy kapalin s přibližně stejným pH. Je rozhodně na Heyrovském a Votočkovi, zda tabulku do knihy zařadí.

1946

Paříž, 21. 4.: Jeníček informuje Heyrovského o záměru firmy Jonan v Paříži, jejíž konstruktér má zkonstruovat polarograf s mechanickou registrací, jakou mají v Americe, Heyrovský však mechanickou registraci nepovažuje za dostatečně přesnou. Jeníček viděl křivky, které ho překvapily dokonalostí a rozměry. Francouzi se chtějí omezit na

konstrukci polarografu a dokonalý, citlivý a mechanicky registrující galvanometr mají od jiné francouzské firmy. Kdyby tato záležitost Heyrovského zajímala, Jeníček by se mohl po zmíněném galvanometru poohlédnout.

1947

Praha, 5. 8.: Jeníček píše Heyrovskému, že by přivítal, kdyby mohl příslušnou francouzskou laboratoř informovat o stavu diferenciální polarografie v Československu.

Praha, 28. 12.: Heyrovský uvádí, že pozdravná adresa pracovníků Spojených oceláren přednesená na Kladně Jeníčkem byla zlatým hřebem oslavy a působila velkým dojmem, zejména na přítomného ministra Kopeckého. Heyrovský k dopisu přikládá děkovný list kladenským pracovníkům.

1960

Praha, 30. 12.: Jeníček gratuluje Heyrovskému k narozeninám – byť se zpožděním, jež bylo způsobeno chřipkou. Vzpomíná na chvíle, kdy se v Paříži ve 30. letech snažil překládat Heyrovského první knížku o polarografii, na Heyrovského obdivuhodné práce v *Collection*, na setkání během války u příležitosti 50. narozenin Heyrovského, kdy se Jeníček snažil o vznik polarografického pracoviště se dvěma polarografy. Jeho tehdejší spolupracovníci sice díru do světa neudělali, ale znamenalo to hledat nové cesty. Připomněl, že při 60. narozeninách Heyrovského mu předal pozdravnou adresu pracovníků kladenských oceláren. S J. Kouteckým tehdy zorganizovali na Kladně přednáškové odpoledne o polarografii, na něž Jeníček rád vzpomíná. Jeníček přišel do oceláren v r. 1946, a když viděl, jakým archaickým a těžkopádným způsobem tam určují měď v surovém železe i oceli, zavedl tam polarografii. Dodnes ovšem neví, proč českým hutnickým chemikům trvalo tak dlouho, než se polarografie chopili, ač to mohli učinit mnohem dříve. Jeníček dodává, že odešel ze školy a nyní je redaktorem SNTL.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1030.

Poznámky:

/1/ Jeníček věděl, že Heyrovský připravuje pro nové vydání Votočkovy *Anorganické chemie* její fyzikálně chemickou část.

I. R. JENIŠTA

(1906–?)

Právnický, syn Heyrovského třídního prof. Jeništy na Akademickém gymnáziu, který Heyrovského zasvětil do tajů vědy.

1960

Praha, 22. 6.: Jeništa opožděně blahopřeje Heyrovskému k Nobelově ceně. Píše, že jeho otec bedlivě sledoval životní běh svých prvních abiturientů a těšil se z jejich úspěchů. Někteří z nich se zapsali do kulturního a vědeckého života českého národa, jako právě Heyrovský a K. Čapek. Pisatelův spolužák, R. Brdička, jej informuje o vědeckém snažení Heyrovského, takže pověst Heyrovského v Jeništově rodině pokračuje i po smrti prof. Jeništy. Kdyby byli prof. Jeništa a jeho švagr J. J. Frič ještě naživu /1/, upřímně by se z udělení Nobelovy ceny Heyrovskému radovali.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1031.

Poznámka:

/1/ V Jeništově dopise je chybně uvedeno, že první polarograf byl vytvořen ve Fričových dílnách. Gymnaziální profesor Jeništa byl vzděláním fyzik, na české univerzitě získal titul PhDr. v roce 1901.

Bohuslav JEŽEK

(1877–1950)

Český mineralog, profesor VŠB v Příbrami.

1944

Písek, 23. 7. /1/: Ježek Heyrovskému naznačuje, že k řešení některých otázek z praktické mineralogie, resp. z hornictví nebo hutnictví, by se možná hodila polarografie. Táže se, zda může Heyrovského obtěžovat podrobnějším vylíčením problematiky /2/.

Písek, 31. 7.: Ježek píše, že jde o kvantitativní polarografické zjištění velmi malého množství zlata ve velmi slabém roztoku kyanidu sodného, běžného v mokřém postupu získání zlata z rud. Ježek uvádí konkrétní koncentrace zlata v kyanidovém roztoku a podrobně popsal postup výroby zlata. Pro případ, že by se chtěl někdy Heyrovský na tento problém podívat, připravil by Ježek roztoky s předem známým obsahem zlata, jaký je v kyanidovém roztoku ve velkém.

Praha, 8. 8.: Heyrovský má poznámky k analýzám zlata v NaCN, hlavně z hlediska vhodné koncentrace.

Písek, 10. 8.: Ježek osloví svého bývalého asistenta Hálu, šéfa laboratoře a prubírny a komisaře puncovního ředitelství, který zná přesné koncentrace zlata v českých rudách. Kyanidovým způsobem získané zlato není ryzí, obsahuje asi třetinu stříbra – na to Ježek upozorňuje kvůli polarografickým analýzám.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1041.

Poznámky:

/1/ Ježek žil po penzionování v Písku.

/2/ Heyrovský na Ježkův dopis okamžitě odpověděl.

Arnold JIRÁSEK

(1887–1960)

Český lékař-chirurg, dlouholetý přednosta 1. Lékařské kliniky UK, profesor UK od r. 1926, akademik ČSAV.

1944

Praha, 26. 10.: Heyrovský se přimlouvá za přijetí svého známého na klinice.

1946

Praha, 16. 12.: Jirásek informuje Heyrovského, že na schůzi ČAVU podal kompromisní návrh, který by mohl smířit některé rozpory mezi ČAVU a Heyrovským. Jiráskovi jde hlavně o to, aby Heyrovský zůstal jako jeden z nejvýznamnějších členů ve sboru ČAVU /1/.

Praha, 20. 12.: Heyrovský odpovídá, že se rád zařídí podle Jiráskova návrhu.

1957

Praha, leden: Jirásek posílá Heyrovskému kopii návrhového dopisu na udělení Nobelovy ceny, který 25. 1. odeslal do Stockholmu /2/.

Praha, 3. 7.: Heyrovský gratuluje Jiráskovi k 60. narozeninám. Píše, že jako každý, kdo sleduje Jiráskovu vědeckou a kulturní činnost (byť i jen zpozvzdálí), je i Heyrovský pln obdivu nad Jiráskovou činností a nad dobrodiními, která přináší svým nemocným.

Praha, 16. 7.: Jirásek Heyrovskému děkuje za blahopřání k narozeninám. Přitom podotýká, že jeho činnost bledne vedle činnosti Heyrovského. Doufá, že se podaří Heyrovského zásluhy uplatnit pro mezinárodní uznání.

1959

Praha, 27. 10.: Jirásek blahopřeje Heyrovskému k Nobelově ceně. Dále uvádí: „Přiznám se Vám upřímně, že když jsem vloni vcelku po sedmnácté odpovídal na vyzvání stockholmského výboru, říkal jsem si, že dělám svou národní povinnost, ale příliš jsem po tolika zkušenostech nevěřil v její účín, poněvadž na velkém fóru i při jasné kvalifikaci hrají úlohu ještě jiné vlivy. Ale tentokrát se přece povedlo a konečně máme také svého laureáta Nobelovy ceny.“

Praha, 31. 10.: Heyrovský děkuje za Jiráskovo blahopřání. Mj. píše: „Jsem šťasten, že Vaše důvěra v mou práci nakonec přece jen nebyla zklamána.“

Praha, 20. 12.: Heyrovský děkuje Jiráskovi za péči, s jakou se ho ujal před odjezdem do Stockholmu. Během celého pobytu netrpěl žádnou poruchou trávení.

1960

Praha: 12. 4.: Jirásek děkuje Heyrovskému za vzpomínku z Egypta a za zprávu, že Heyrovského „nepokojný pankreas“ se usadil.

Prameny: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1048; Fond Arnolda Jiráska – korespondence s J. Heyrovským, inv. č. 706. (dopisy z 26. 10 1944 a 20. 12. 1946).

Poznámky:

/1/ Ve vlekoucí se kauze, kterou vedla ČAVU proti Heyrovskému (obvinění Heyrovského z kolaborace), zasáhl Jirásek ve prospěch Heyrovského.

/2/ Jiráskův návrhový dopis došel do Stockholmu asi po 31. 1. a byl proto zařazen do návrhů na cenu za rok 1958, což je potvrzeno příslušným Nobelovým komitétém.

Rudolf JIRKOVSKÝ

(1902–1989)

Český analytický chemik, profesor VŠB v Ostravě. Zabýval se hutnickou analytikou a radioanalýzou.

1961

Praha, 9. 3.: Heyrovský odpovídá Jirkovskému na jeho pozvání na 18. celostátní sjezd Čs. společnosti chemické jako člena čestného předsednictva. Přijal jej jako poctu, leč oznamuje předem, že se sjezdu osobně nezúčastní, a žádá o omluvu.

1963

Praha, 20. 12.: Paní Heyrovská v zastoupení manžela posílá Jirkovskému požadovanou fotografii Jaroslava Heyrovského.

1964

Ostrava, 3. 1.: Jirkovský děkuje Heyrovskému za fotografii. Píše, že ji zaslal prof. A. M. Dymovovi z Institutu v Moskvě, který ji potřebuje do galerie chemiků. Na ostravské katedře analytické chemie a radiochemie si z fotografie pořídili diapozitiv pro výukové účely.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1050.

František JIRSA

(1890–1952)

Český fyzikální chemik; v letech 1919–1926 asistent prof. Walda na české technice, později provozoval vlastní analytickou laboratoř. Deset let strávil jako expert v Íránu.

1947

s. l., 13. 9.: Jirsa se dotazuje Heyrovského, zda by přijal k otištění v *CCCC* jeho práci o anodické oxidaci zlata v alkalických loužích /1/.

1948

s. l., 18. 2.: Jirsa posílá Heyrovskému svoji práci. Píše, že její uveřejnění v *CCCC* by mu velmi posloužilo, protože by tím získal lepší oprávnění k další práci /2/.

1949

s. l., 5. 4.: Jirsa znovu posílá svoji upravenou práci a žádá o její posouzení. Uvádí, že po experimentální stránce je jistě v pořádku, neboť výsledky jsou reprodukovatelné. Není si však jist závěry práce /3/.

1951

s. l., 14. 9.: Jirsa posílá Heyrovskému čtyři roztoky germania připravené anodovým rozpouštěním kovu, o kterých se spolu domluvili a které byly určeny k polarografickému průzkumu.

Praha, 7. 11.: Heyrovský děkuje Jirsovi za roztoky. Ujišťuje ho, že jakmile bude mít výsledky polarografických analýz, hned ho bude informovat.

1952

Praha, 6. 12.: Heyrovský kondoluje paní Jirsové k úmrtí jejího manžela. Kromě jiného uvedl, že se s ním znal mnoho let a že si jej velice vážil.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1055.

Poznámky:

/1/ Heyrovský odpověděl kladně.

/2/ Práce byla zřejmě kvůli nedostatkům vrácena autorovi.

/3/ Heyrovský mu odpověděl 8. 4.: na Jirsův dopis z 5. 4. připsal, že výsledky jsou problematické a že to takto nepůjde.

R. JIROUŠKOVÁ-SLAVÍČKOVÁ

Středoškolská profesorka, absolvovala r. 1933 přírodovědeckou fakultu UK, žačka Heyrovského.

1951

s. l., 7.8.: Jiroušková se Heyrovskému svěřuje s přáním pracovat pod Heyrovského vedením v ÚÚP. Uvádí, že ukončila r. 1933 studium na přírodovědecké fakultě a v roce 1946 na technice. Celých 18 let učila na všech možných středních školách. Speciální znalosti z polarografie nemá, ale myslí si, že by se rychle zapracovala. Po celých 18 let toužila vědecky pracovat, a proto se na Heyrovského obrací s prosbou o místo v ÚÚP.

Praha, srpen: Heyrovský oznamuje, že bohužel až do r. 1952 je v ÚÚP plno a nemůže ji tedy přijmout. Dobře si na ni pamatuje i z dob jejích studií /1/.

1960

s. l., s. d.: R. Jiroušková v gratulačním dopisu vzpomíná na svá studijní léta na univerzitě na fyzikální chemii. Líčí Heyrovského 30. let a z jejích slov je patrný velký obdiv k slavnému učiteli: „Dnes se Vám i Vaší paní dostává pocta nejen doma, ale od celého světa. My všichni, kteří jsme Vás znali z práce, osobního styku v laboratořích, při zkouškách, měli jsme tuto víru od začátku a těžce jsme nesli a spoluprožívali osobní zášť v roce 45 (...) je to jako včera, kdy jsme sedávali v nevelkém počtu, ale velmi vytrvale na Vašich přednáškách z fyzikální chemie, elektrochemie, termodynamiky. Jak jsme těžce nesli, když jste odjel přednášet do Ameriky (...) S jakým zájmem jsme poslouchali starší kolegy, když vypravovali o Vaší práci a o skromné, ušlechtilé povaze Vaší paní. Jak jste nás taktním způsobem vedl! Pane profesore, vychovával jste nás dobře pro plnění úkolů svým osobním příkladem, obsahem své práce. Budeme šťastni, když se dožijeme úspěchů Vašeho nadějného pokračovatele Vaší práce – Vašeho syna.“

1961

Praha, 4. 1.: Heyrovský odpovídá Jirouškové na gratulační dopis. Mj. píše: „Váš laskavý dopis byl jeden ze zvláště milých. Děkuji Vám mnohokrát, také za cestu, kterou jste za mnou podnikla se svými žáky.“

Praha, 4. 1.: Heyrovský odesílá list adresovaný R. Jirouškové, toho času ředitelce jedenáctileté školy. Děkuje jí a žákům za návštěvu. Rád by jim jako upomínku na

jejich návštěvu věnoval nějaký předmět a žádá ředitelku, aby zjistila, co by bylo vhodné.

1965

s. 1., 29. 12.: Novoroční pozdrav doprovází Jiroušková vzpomínkou na Heyrovského z let jejího studia na přírodovědecké fakultě. „Já osobně mám uložené všechny sešity z fyzikální chemie, elektrochemie i laboratorních cvičení. V jednom z těch laboratorních sešitů-protokolů z fyzikální chemie, který jsem odevzdala ke klasifikaci, je Vaše pedagogické mistrovství a současně humor vyjádřen takto: ‚Slečno Slavíčková, buďte tak laskava a dejte mužům aspoň gramatickou přednost. Výborně.‘ Mnoho spolužáků mi to závidělo (obojí – vyjádření i tu výbornou, na které byl náš pan profesor ‚skoupý‘.“ Jinde Jiroušková píše: „V období, kdy bylo nebezpečí, že ujedete s celou rodinou do Ameriky, jsem Vás potkala na Karlově náměstí a řekla: Zaplať pámbu, že Vám ten souhlas k odjezdu nedali – jaká by to byla škoda (...) pro celý stát“ /2/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1052.

Poznámky:

/1/ Koncept odpovědi Heyrovský napsal přímo do dopisu Jirouškové.

/2/ Jiroušková měla na mysli eventualitu, že by Heyrovský v USA zůstal.

Miroslav JUREČEK

(1905–1984)

Český organický a analytický chemik, zakladatel české školy organické analýzy, specializoval se na mikroanalýzu. Profesor VŠCHT Pardubice.

1952

Praha, 3. 1.: Heyrovský prosí Jurečka o brzkou zprávu o zdravotním stavu dr. Böhma, který je nyní hospitalizován v pardubické nemocnici údajně se záduchou. Na Böhmov stav se Heyrovského ptají jeho přátelé z Vídně a Stockholmu a Heyrovskému velice záleží na zdraví přítele. Böhm má kromě jiného nastoupit v Praze v připravovaném Ústředním

ústavu pro fyzikální chemii, a proto Heyrovského jako budoucího šéfa této instituce zajímá, jak dlouhá rekonvalescence Böhma čeká. To vše může Jureček zjistit u svého známého primáře Řehoře.

Pardubice, 5. 1.: Jureček odpovídá, že prof. Böhm trpí záduchou a astmatem. Nyní je navíc jeho choroba zhoršena infekcí mandlí po těžké angíně. Jeho mandle musí být vyoperovány, a pokud nenastane žádná komplikace, mohl by Böhm nastoupit do práce někdy počátkem května /1/.

Praha, 12. 1.: Heyrovský děkuje Jurečkovi za zprávu o Böhmovi.

1957

Praha, 3. 10.: Heyrovský doporučuje syna zesnulého prof. Šimka, Blahoslava, prom. chemika, který nyní působí u prof. Klikorky na VŠCHT v Praze, na místo odborného asistenta na Katedře analytické chemie VŠCHT v Pardubicích, kam se přihlásil na konkurz. Heyrovský věří, že Jureček s ním bude spokojen.

Pardubice, 10. 10.: Jureček sděluje Heyrovskému výsledek konkurzu, kam se B. Šimek přihlásil. Nepřijali ho kvůli kádrovým nedostatkům. Jureček doporučil Šimkovi, aby si podal žádost na rektorát o přijetí na Katedru analytické chemie, a současně o tom informoval rektora. Šimek nejprve žádost podal, ale posléze ji stáhl, protože si rektor myslí, že toto řešení by bylo provizorní a že po nalezení kádrově vhodnějšího kandidáta by Šimek musel školu stejně opustit.

1964

Liblice, 20. 7.: Heyrovský přes Jurečka děkuje účastníkům celostátního sjezdu chemiků za pozdravy.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 1070.

Poznámky:

/1/ Tuto zprávu Heyrovský předal Böhmově manželce.

Otakar KAČER

(1881–?)

Český lékař.

1946

Plzeň, 10. 12.: Kačer píše Heyrovskému v angličtině. Připomíná se mu jako jeho bývalý kolega – za 1. světové války oba sloužili v tábořské vojenské nemocnici v tamní lékárně. Píše o sobě, že má privátní ordinaci v Plzni, silně se zajímá o vše anglické, včetně jazyka. Snažil se Heyrovského vyhledat v Praze, což se mu nezdařilo, a proto mu píše a žádá ho o setkání.

1947

Plzeň, 22. 1.: Kačer analyzuje Heyrovského fotografii /1/. Dále se zmiňuje o potížích, které měl Heyrovský po skončení 2. světové války. Myslí si, že byly v první řadě způsobeny nepřízní doby a hlavně závistí kolegů. S tím se musí mužně vyrovnat a vzhledem ke svým úspěchům ve vědě sám sobě říká: „I am!“. Kačer také zažil zlé chvíle – onemocněla mu manželka, dlouho stonala a dlouho se rehabilitovala. Za války, po jednom náletu na Plzeň, ho postihl infarkt, který ho vyřadil z běžného života na tři čtvrtě roku, ale uzdravil se.

1949

Plzeň, 29. 12.: V děkovném dopisu za kondolenci k úmrtí manželky /2/. Kačer píše, že se nemůže vyrovnat se samotou a opuštěností. Těší se na další setkání v Praze.

1953

Plzeň, prosinec: Kačer se omlouvá, že Heyrovskému nenapsal dříve a že se ani nedostal do Prahy. Věří, že přítel je zdravý a v plné síle.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 1079.

Poznámky:

/1/ Heyrovský přiložil k odpovědi Kačerovi také svoji fotografii.

/2/ Kačerova manželka zemřela koncem r. 1949 na mozkovou mrtvici.

Mirko KALOUSEK

(1915–1996)

Studoval na přírodovědecké fakultě KU u prof. Heyrovského, pod jehož vedením vypracoval v r. 1939 disertaci s polarografickou tematikou. Větší část protektorátu pracoval v Pardubicích-Rybitví v elektrochemických laboratořích Spolku pro chemickou a hutní výrobu. Po válce působil v Ústavu fyzikální chemie KU jako asistent a nadále se zabýval polarografií, mj. zkonstruoval přepínač, jenž byl po něm pojmenán. V letech 1947–48 byl na dlouhodobé stáži v Anglii, kde studoval metody užívané při studiu chemie povrchů. V roce 1951 se habilitoval na KU z fyzikální chemie. Počátkem 50. let převzal po prof. Brdičkovi Katedru fyzikální chemie KU. Řádným profesorem fyzikální chemie byl jmenován r. 1960. Prakticky celá 60. léta pracoval v cizině jako expert UNESCO na damašské, později na bagdádské a nakonec na lusacké univerzitě.

1947

Praha, 23. 7.: Kalousek informuje Heyrovského, že pro shon a plno odborných starostí mu před odjezdem do ciziny neoznámil, že se bude 14. 7. Děkuje za informaci o práci, která ho čeká v Royal Institution. Kalousek obdržel dopis z British Council v Praze, podle nějž má akademický rok 1947/48, počínaje říjnem, strávit v Anglii. Rád by se s problémem gallia seznámil ještě v Praze, k experimentům má k dispozici dokonale fungující oscilografy a ing. Ševčíka. Ředitel laboratoře pro organickou mikroanalýzu požádal Kalouska, aby naučil jeho syna polarografovat. Dále sděluje, že Heyrovský dostává poštu z různých částí světa.

Londýn, 10. 10.: Kalousek píše, s kým zatím hovořil a s kým se seznámil. Všichni jsou podle něj velmi přátelští a je mu sympatické, že nemluví o železné oponě ani o komunismu, ani o jídle. V ústavu zatím není polarograf a nemají ani nikoho, kdo by s ním pracoval. Prof. Rideal – k velké spokojenosti Kalouskově – mu přidělil vypracování metody stanovení molekulární váhy vysokomolekulárních látek (bílkovin) z měření tlaku povrchové blanky. Bude k tomu zapotřebí značně zjemnit aparaturu a pak kontrolovat výsledky ultracentrifugou a elektroforeticky. Kalousek je ústavem nadšen, jehož laboratoře slouží k práci, a nikoli k provádění hostů. Uvádí též výši svého stipendia, 30 liber, z nějž platí dosti drahý byt, a na živobytí mu mnoho nezbyvá.

Londýn, s. d.: Kalousek píše své dojmy z Royal Institution i z Londýna. Uvádí, že před současným šéfem, prof. Ridealem, se v ústavu téměř výhradně věnovali fyzikálnímu výzkumu a situace chemika je neutěšená. Uvádí příklady toho, co vůbec nefunguje

(chemikálie, laboratorní sklo atd.). Rideal buduje ústav ne jako školu, ale ode všeho trochu. Celkové zaměření je sice určování molekulárních vah vysokomolekulárních látek a výzkum jejich struktury, ale pracuje se také na reakční kinetice polymerizace, přepětí, kolorimetrii a dalších výzkumech. Aparáty si pracovníci ústavu staví sami, což chce dělat i Kalousek. Vyjadřuje se i k poměrům v Royal Institution; zaráží ho auditorium ve večerních róbách a fracích při večerních přednáškách. On je zvyklý na vědu v černém pracovním plášti /1/. Je mu líto času, který tráví kvalitními vědci přípravou přednášek určených „k ušlechtilému pobavení nechemiků“. Zmiňuje však i vysoce kvalitní přednášku prof. Rideala o pění. Ostatní přednášky byly vyloženě odpočinkové a naprosto odtažité. Přesto bude přednášky navštěvovat, aby hledal zalíbení v anglických tradicích, zvykl si na noblesu, a v neposlední řadě se navečeřel. Pokročilé přednášky fyzikálně chemické se bohužel nekonají. Byl i na přednášce prof. Johnsona o fyzikální chemii proteinů, jež však byla spíše pro lékaře s biochemickým zaměřením k doplnění vzdělání. Byl i na nezáživné přednášce prof. Reinholda Fürtha o teorii kapalin. Kalousek si podle svých slov žije v Anglii nevalně. Má velmi drahý byt, a tak na ostatním šetří, jak může. Věří, že studenti mu pomohou najít lacinější bydlení. Vyjadřuje se k poměrům v Anglii dva roky po válce.

1948

Londýn, s. d.: Kalousek se mírně rozčiluje, že dr. Wiesner si stále prodlužuje stipendium ve Švýcarsku. I když Kalousek považuje vědu za nadnárodní, měl by dělat vědu doma. Ptá se, kdo má za něj nést všechny ústavní starosti bez naděje na asistentské místo. Kalousek se vrátí zcela určitě. Uvádí, že je asi špatný výzkumník, ale jeho práce doma – i kdyby nebyla světové úrovně, má svoji cenu v tom, že se předá další generaci studentů, a tím pomůže vytvořit základ snad už světové úrovně. Dále uvádí, že skončila dvoudenní výstava Royal Society. Novinářům se předváděly přístroje (zbytečná námaha), večer slavnostní večeře a druhý den výstavu navštěvovali studenti nejvyšších ročníků středních škol. Kalousek musel hlídat svůj přístroj a do omrzení opakovat principy metody. Byl potěšen, že si na něj vzpomněl přítomný prof. L. Pauling. Ke studentům promluvil Sir Robert Robinson, ne právě podle Kalouskova vkusu. Chováním připomíná prof. Frejku. Stěžuje si, že ho jeho aparatura zlobí, protože sleduje velmi složitý obor, málo známý. Věří, že metoda, na které pracuje, bude první, jež poskytne spolehlivé výsledky. V Praze chce v tematice pokračovat, aby jeho zkušenosti nepřišly nazmar. Chtěl by v ústavu zavést měření molekulární váhy

bílkovin z osmotického tlaku, což by se dobře doplňovalo s elektroforézou. Fenantrolin, o nějž žádal dr. J. Staňkem, už přišel. Táže se, jak jej dopravit do Prahy. Trpce se svěřuje, že sedmiměsíční práce bez jediné spolehlivé hodnoty je poněkud unavující, ale vrhá se znovu do experimentování.

Londýn, 16. 6.: Kalousek píše, že v Royal Institution konečně našel člověka-elektrochemika, který se odhodlal pustit do polarografie. Experimentálně je na výši, zatím pracuje na přepětí kyslíku, zajímají ho hlavně anodické procesy. Polarograf mu postaví v ústavní dílně, Kalousek jim ve všem poradil. Dal se do sepisování práce, v němž bude popis metody a několik křivek na ukázkou. Obor, v němž se nyní pohybuje, je široké pole a potřebuje důkladně vyčistit. Kalouskova dosavadní práce ho dovedla jen k naprostému skepticizmu ke všemu, co už bylo publikováno. Ví, že ze státní služby byli propuštěni dva stipendisté v ÚFCH KU, což ho trochu znepokojilo, ale doufá, že to s ním tak zlé není. Stejně by se vrátil domů.

Londýn, 26. 7.: Kalousek oznamuje Heyrovskému, že obdržel dopis od čs. ministerstva školství se zprávou, že ministerstvo navrhlo British Council, aby mu prodloužil stipendium o dalších šest měsíců. Kalousek o prodloužení nežádal. On si představuje, že vědci jsou potřební doma. Uznává však, že když jej ministerstvo vyzývá k delšímu pobytu v Anglii, odmítnutí by znamenalo nezáměr o vědu a nedostatek dobré vůle poznat vše, co se v Anglii studuje. O tom má potom po svém návratu vědec poučit domácí kolegy a studenty. Kalousek ovšem neví, může-li ho ÚFCH UK postrádat dalšího půl roku. Pokud nemůže, prosí Heyrovského o sdělení a též sdělení na ministerstvo školství, aby bylo jasno, že jde o vyšší moc a ne o Kalouskovu lenost. Pokud ho však může pražský ústav postrádat, potom by na nabídku přistoupil. Neví ovšem, zda by další pobyt v Anglii vyvážil všechny starosti a hořkosti, které pobyt přináší – a o tom by si chtěl pohovořit s Heyrovským osobně po návratu do Prahy počátkem srpna. Při eventuálně další stáži v Anglii by pracoval v Royal Institution nebo v Bedford College a rád by tam měl i manželku.

Londýn, s. d.: Kalousek sděluje Heyrovskému, že British Council zatím neví nic o jeho novém stipendiu. Zmiňuje se o své habilitaci – chybí mu stále habilitační práce. Má sice nové výsledky, ale pro habilitační práci je jich málo. Pokud by získal nové stipendium, práce na zamýšleném tématu vyžaduje extrémní čistotu, což je ve sto padesát let starém ústavu ve středu Londýna obtížné. Snaží se teď rozšířit si znalosti v chemii povrchů, aby ovládl celý obor, a nejen úzký výsek plynných filmů. Ví, že je to všechno velmi kvalitativní a těžko reprodukovatelné. Představuje si, že by byl při

novém pobytu v Londýně na Bedford College, kde by si mohl dělat, co by chtěl, neboť tam prakticky žádný výzkum neprobíhá /2/.

1953

Praha, 6. 4.: Heyrovský informuje Kalouska, že si ministerstvo školství, které organizuje studijní cestu prof. Schwabeho, přeje, aby Schwabeho přednáška o anodické pasivitě byla v Chemickém ústavu na Albertově. Kalousek má dát zhotovit pozvánky a rozeslat je zájemcům z Univerzity, techniky, ústavů koroze, Akademie a ministerstva techniky a průmyslu, a přeje si i výzdobu u tabule.

1960

Damašek, 14. 3. /3/: Kalousek líčí dojmy z Damašku a svěruje se Heyrovskému se svými starostmi a povinnostmi. Podle funkcionářů UNESCO sídlících v Paříži má on a eventuálně jeho nástupce během asi tří let dát dohromady Department of Chemistry zdejší univerzity, vypracovat jak plány studia, tak plány nové budovy a sehnat buď přímo, nebo pomocí stipendií, zacvičené lidi. Přitom vše musí být provedeno s maximem taktu, aby stávající personál nepoznal Kalouskovy zásahy. Na univerzitě působí neobyčejně zasloužilý profesor, sám se hodnotící jako expert na chemii organickou, anorganickou, analytickou a průmyslovou, a tři další mladší kolegové, kteří v podstatě nic nedělají. V nejbližší době hodlá Kalousek začít přednášet polarografii, neví ovšem pro koho.

1962

Bagdád, 23. 11. /3/: Kalousek popisuje poměry na univerzitě, kde jsou lidé, kteří chtějí dělat polarografii, a nevědí jak, i lidé, kteří potřebují přiblížit, usměrnit a vést. Situace na chemii je kuriózní. Přednášky jsou na dosti vysoké úrovni, ale stane se, že posluchač 4. ročníku neví, co krystalizuje ze zředěného roztoku NaCl. Příčiny vidí Kalousek v povaze národa, nedostatku laboratoří a nedostatku mladých asistentů (muži jdou na vojnu, dívky do manželství). Jeden ze starších asistentů má dostat roční stipendium do PÚ. Kalousek převzal jeho přípravu v polarografii.

1963

Bagdád, 17. 1.: Kalousek žádá, aby Heyrovský – pokud to uzná za vhodné – přijal na stáž do PÚ jeho bagdádského spolupracovníka Abdula Rodha-Al Salihyho. Kalousek si myslí,

že by se ho mohli ujmout Mašek a Vlček, vzhledem k současnému Rodhově zaměření anorganicko-analytickému.

Praha, 12. 4.: Heyrovský se omlouvá za opožděnou odpověď, od července do listopadu 1962 byl nemocen a prakticky po celou dobu hospitalizován. Žádost o stáž A. Rodhy v PÚ došla již v roce 1962 a byla zamítnuta doc. Přibílem. K Přibilovi se žádost dostala proto, že Rodhy se zajímal o analytické metody. Pokud by byla v nové zmíněna anorganická polarografie, může být Rodhy přijat k dr. Vlčkovi, ale teprve od II. čtvrtletí 1964 – do té doby není v PÚ místo. „Za celá dlouhá léta jsem nikoho neodmítl, kdo měl zájem o polarografii... a zvláště v tomto případě bych Vám rád vyhověl,“ píše Heyrovského v závěru dopisu /4/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1091.

Poznámky:

/1/ Černý pracovní plášť nosil i J. Heyrovský.

/2/ Kalousek se v létě 1948 vrátil do Prahy, nové stipendium neobdržel.

/3/ Místa působiště Kalouska jako experta UNESCO

/4/ Kalouskovi bylo možné do Iráku psát přes ministerstvo zahraničního obchodu a čs. ambasádu v Bagdádu, tedy nikoli přímo – ani na univerzitu, ani do místa bydliště.

Jan KAPRAS

(1880–1947)

Český právní historik a politik, za 2. republiky ministr školství a národní osvěty.

1939

Praha, 9. 2.: Heyrovský doporučuje Kaprasovi kladné vyřízení žádosti dr. D. Ilkoviče, který má být odeslán do Bardějova, a proto žádá o ponechání na gymnáziu v Praze XIX. V současné době je Ilkovič v habilitačním řízení na UK, kde se uchází o veniam docendi z fyzikální chemie. Podle Heyrovského je Ilkovič výjimečně vědecky kvalifikovaný a už nyní ve vědeckém světě dobře známý /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1105.

Poznámka:

/1/ K habilitaci Ilkoviče v roce 1939 nedošlo, Ilkovič musel odejít z Prahy a od roku 1940 působil na bratislavské technice. Na UK se habilitoval až v roce 1946.

Ludvík KIRSCHNER

Silný odpůrce kouření.

1951

Praha, 31. 12.: Heyrovský děkuje Kirchnerovi za přání do r. 1952 a za podařený obrázek, který dovede ocenit vášnivý nekuřák, jímž on je. Prosí Kirchnera o zaslání asi tuctu reprodukcí tohoto obrázku, který hodlá zarámovat a vyvěsit v laboratořích ÚÚP.

1952

Prerov, 4. 1.: Kirchner Heyrovskému píše: „Vaše autorita je nezdolnou záštitou proti válečnému pokřiku kuřáků, kteří se domnívají, že jim závidím.“

Praha, 17. 2.: Heyrovský děkuje Kirchnerovi za letáčky proti suchým opilcům.

1954

Praha, 1. 1.: Heyrovský děkuje Kirchnerovi za zaslání brožurky podporující životní optimismus, které s radostí propaguje ve svém okolí.

1966

Praha, 13. 4.: Heyrovský posílá kondolenční list rodině zemřelého L. Kirchnera.

Pramen, Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1142.

Josef KLUMPAR

(1909–?)

Český fyzikální chemik, žák Heyrovského, doktorát získal na přírodovědecké fakultě UK těsně po válce. Pracoval ve Státním radioléčebném ústavu.

1946

Praha, 26. 3.: Heyrovský žádá Klumpara, aby nakreslil obrázky podle přiložených předloh, které budou součástí plánovaného pojednání. Uvádí přesné pokyny, jak by měly obrázky vypadat /1/.

1951

Praha, 18. 7.: Klumpar přikládá k dopisu kopii své odpovědi na dopis dr. Bartíka /2/. Sděluje Bartíkovi své zkušenosti s Abderhaldenovou reakcí. Uvádí, že celkem truchlivý závěr nemůže plně doložit polarogramy a písemnými záznamy, o které přišel při úprku z Německa. Popsal Bartíkovi podrobně pokusy, které konal za války v Německu u prof. Abderhaldena /3/.

1965

Praha, prosinec: Klumpar blahopřeje Heyrovskému k pětasedmdesátinám.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1157.

Poznámka:

/1/ Není jasné, o kterou publikaci či přednášku šlo.

/2/ M. Bartík, přednosta Ústavu pro veterinární chemii Vysoké školy veterinární v Košicích.

/3/ E. Abderhalden (1877–1950), profesor fyziologie (1908), německý lékař-biochemik, profesor fyziologické chemie a fyziologie v Halle/Saale.

Osvald KNOP

1947

Stockholm, 18. 2.: Knop píše, že chtěl v Praze osobně poděkovat Heyrovskému za intervenci na ministerstvu školství v jeho záležitosti, ale nezastihl ho a druhý den odletěl do Stockholmu. Informuje Heyrovského, že se zapsal na stockholmskou Höghskolan a pracuje u prof. Ölandera. Uvádí další jména profesorů-chemiků uvedené vysoké školy,

ovšem je ve Stockholmu krátce, aby mohl podat přesnou zprávu o vědeckých a osobních poměrech ve Švédsku. Měsíční stipendium, které dostává, stěží stačí na ubytování a stravování. Napsal, že se bude snažit sledovat celé dění ve švédských chemických kruzích a propagovat *Collection*, k tomu by potřeboval několik starých čísel *CCCC*.

Stockholm, 24. 3.: Knop poopravuje Heyrovského mínění o polarografii ve Švédsku. S *CCCC* byl u prof. O. Collenbergera, který přivítal obnovení vydávání *CCCC* slovy: „Konečně už zase vychází ten starý dobrý časopis,“ a ihned *CCCC* abonoval.

Stockholm, 1. 6.: Knop informuje o shánění subskriptentů *CCCC* mezi švédskými chemiky. Informuje o obsahu fyzikálních konferencí, které se plánují ve Stockholmu a o přednáškách prof. E. Molta z Bristolu pro metalografy. Zmiňuje se o dalších Čechách působících ve Švédsku jako výzkumníci (dr. J. Beneš) či jako přednášející (dr. Kochanovská, dr. Jeníček) na mezinárodní výstavě měřících přístrojů. Knop bojuje s časem, obává se, že nestačí do konce svého stipendijního pobytu publikovat výsledky obtížného rentgenografického výzkumu binárního systému Ce-Cu (čtyři intermetalické fáze).

Stockholm, 22. 7.: Knop děkuje za Heyrovského list z 1. 7. a za intervenci v záležitosti prodloužení stipendijního pobytu ve Švédsku. O tom se teď jedná jak ve Stockholmu, tak v Praze. Zmiňuje se o dr. Österlindovi ze Státního zdravotního ústavu ve Stockholmu, který by rád navázal s Heyrovským a Brdičkou kontakt, což by bylo možné při návštěvě Heyrovského ve Švédsku. Österlind prý provedl několik tisíc polarografických měření a rád by s Heyrovským probral metodiku. Zabývá se polarografickým výzkumem rakoviny. Píše též o Scholanderovi, asistentovi prof. Collenberga, který se intenzivně zabývá polarografií. Knop zjistil, že žádný z polarografů, se kterými ve Stockholmu pracují, není českého původu (jsou prý velmi drahé). Zajišťuje na stockholmských ústavech odběr *CCCC*, potřeboval by ještě několik dalších čísel na ukázkou.

1948

Stockholm, 18. 1.: Knop uvádí, že zboží ve Švédsku pomalu ubývá a nové se nedovází následkem přímých a dalekosáhlých importních restrikcí. Píše o pokračující práci kolem struktury měděné intermetalické sloučeniny i o tom, že z Norska dosud nedostal oficiální vyrozumění (hodlal tam přesídlit a bádát).

Stockholm, únor: Knop píše, že za zbytek peněz nakoupí čaj, čokoládu a olej, a v malém balíčku to pošle. Dále se zmiňuje, že v únoru ve Švédsku zavedli přídělový prodej benzínu, což se Švédům vůbec nelíbí. Ve Stockholmu začali s kopáním tunelu pro metro. Knop je osobně rozmrzelý nad svojí prací kolem slitin cer-měď. Na druhé straně se raduje ze stipendia, které obdržel od norského UNESCA s délkou pobytu podle libosti stipendisty. Do Osla odjíždí 1. 3. Znovu děkuje Heyrovskému za doporučení, které do Osla napsal. Cokoliv bude Heyrovský potřebovat ze Švédky poslat či zde vyřídit, velmi rád učiní.

Oslo, 4. 4.: Knop informuje o přednostech různých univerzitních ústavů, o tématu práce, kterou má v ústavu anorganické chemie dělat (výzkum struktury slitin a některých jiných fází X-paprsky, a to uranu a thoria v binárních systémech se selenem, arsenem, antimonem a vizmutem). O norské polarografii nemá zatím žádné zvláštní novinky, ale domnívá se, že v Norsku není zdaleka tak rozšířena jako ve Švédsku, což je zaviněno nedostatkem financí na aparatury.

Praha, 25. 5.: Heyrovský posílá Knopovi separáty prací z polarografie.

1955

Halifax, 9. 11.: Knop líčí Heyrovskému své další osudy: po pobytu v Oslu se dostal k prof. Paulingovi do Pasadeny, posledních 5 let je v Halifaxu na Technical College, kde má veškeré zařízení ke studiu molekulární struktury materiálů rentgenograficky. Přednáší fyzikální chemii a teoretickou metalurgii. Tématem výzkumu je struktura a elektronická vazba ve slitinách a struktura alkaloidů fyzikálními metodami. O roční dovolené pracoval na jiném místě v oblasti infračervené spektroskopie. V Kanadě se oženil s Dánkou. Získal kanadské občanství. Byl by Heyrovskému vděčen za pár řádků. Příští léto plánuje cestu po Evropě, Prahu Knopovi vynechají, ač ji jeho žena ještě neviděla.

1956

Praha, 19. 2.: Heyrovský gratuluje Knopovi k sňatku a rovněž k prvotřídní vědecké kariéře. Láká Knopa k návštěvě Prahy, jistě by se jim v Praze líbilo a možná i zachtělo zůstat. Heyrovský lituje, že někteří zvláště schopní mladí čeští vědci, kteří pracují v oborech v Československu slabě zastoupených, prodlévá v cizině déle, než je zdrávo. Heyrovský bude hledět postavit se za to, aby dobře vyškolení badatelé byli z ciziny pozváni domů. O sobě píše, že se po osmi letech dostal na přednáškové turné do

Anglie a že v Praze řídí PÚ ČSAV, což ho plně zaměstná vedle speciálních přednášek na univerzitě. Cesty do zahraničí ho ruší v práci. Se státy lidových demokracií a jejich akademiemi má PÚ čilý styk. Toužil by poznat Kanadu, Spojené státy zná z r. 1933.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1166.

Adéla KOCHANOVSKÁ

(1907–1985)

Česká fyzička, žačka prof. Dolejška, odbornice na rentgenovou strukturní analýzu. Od r. 1968 profesorka ČVUT, členka-korespondentka ČSAV.

1951

Banská Štiavnica, 16. 7.: Heyrovský prosí Kochanovskou, aby do kurzu pro rentgenový výzkum přijala ing. Jána Petroviče, chemika Báňského výzkumného ústavu ve Spišské Nové Vsi, který podle Heyrovského jeví velké porozumění a obratnost ve vědeckém výzkumnictví.

Lipová u Šluknova, 24. 7.: Kochanovská odpovídá Heyrovskému, že Petroviče ráda do kurzu přijme. Půjde v něm však jen o řešení základních úloh a osvojení si techniky. Petrovičovu účast sama dojedná ústně s profesorem Zachovalem.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1184.

Julius KOMÁREK

(1892–1955)

Český zoolog a entomolog, člen ČAVU (v r. 1946 tajemník II. tř.), člen KČSN, člen korespondent ČSAV.

1946

- Praha, 4. 5.: Komárek jako tajemník II. třídy ČAVU Heyrovskému oznamuje, že na schůzi II. třídy bylo usneseno většinou hlasů (22 pro, 3 proti), aby Heyrovský poslal vyžadované prohlášení o svém pochybení v době okupace.
- Praha, 4. 6.: Heyrovský odpovídá Komárkovi na jeho dopis ze 4. 5. 1946. Opakuje, že nemůže uznat svoji vinu. Uvádí ovšem, že uznává, že jeho činnost v době okupace mohla v nezasvěcených kruzích působit depresivně, a toho hluboce lituje /1/.
- Praha, 20. 6.: Heyrovský sděluje, že se vzdává členství v ČAVU. Vede ho k tomu skutečnost, že II. tř. ČAVU dala podruhé hlasováním najevo jeho vinu a nerespektovala očistu provedenou fakultou a ministerstvem školství. Očistná komise ČAVU o něm navíc jednala v jeho nepřítomnosti, a tedy se nemohl osobně obhajovat /2/, /3/.
- Praha, 25. 6.: Komárek píše Heyrovskému, že ví o jeho oznámení vzdát se členství ve II. tř. ČAVU. Komárkův dopis je velmi emotivní, píše: „(...) musím ulevit své bolesti, že nás opouštíte právě Vy, který jste byl ozdobou naší třídy. Podniknul bych všechno, co si přejete, kdybych věděl, že svoji resignaci odvoláte. Kolega Hostinský a já jsme podnikali, co bylo možno, abychom Vás vyrvali z nelásky, do které Vás uvrhli někteří pánové z naší fakulty (...) pro Vás jsme hlasovali jen my dva (...) Poslední jednání bylo ovšem značně mírnější a měl jste jen ústně říci, že jste si nebyl vědom, že Vaše jednání bude vykládáno jinak, než jste myslel (...) Lituji nesmírně, že jsem byl zcela bezmocný, ale mé svědomí je zcela čisté, neboť jsem se Vás otevřeně proti všem zastal (...) Kdybyste si snad svůj krok rozmyslel, napište mi laskavě. Měl bych nesmírnou radost.“
- Praha, 9. 7.: Zachoval se koncept dopisu. Heyrovský v něm odpovídá Komárkovi – píše o korespondenci s vyšetřovací komisí. Zatím svoji rezignaci neodvolává a Komárkovi jako sekretáři II. tř. upřímně děkuje, že se ho v této kauze zastal /4/.
- Praha, 31. 10.: Komárek vyjadřuje radost z dopisu od Heyrovského, v němž psal Heyrovský o svém úspěchu v Anglii. To je podle Komárka velká služba i pro přírodovědeckou fakultu, kolegové z fakulty si to však nechtějí přiznat. Heyrovského záležitost v ČAVU dnes všechny mrzí. Komárek s Pelnářem se domluvili na tom, aby Heyrovský sám rozhodl o prohlášení, které poskytne Akademii. Rezignaci na členství v Akademii neberou na vědomí. Zve Heyrovského na schůzi profesorského sboru, na niž Heyrovského uvítá jako děkan fakulty.
- Praha, 17. 12.: Komárek se z pověření II. třídy ČAVU dotazuje Heyrovského, zda stále trvá na své rezignaci na členství v ČAVU. Jestliže na rezignaci netrvá a chce zůstat členem

ČAVU, II. třída žádá, aby poskytl její očištné komisi satisfakci vyjádřením, že uznává její postup za správný.

Praha, 27. 12.: Heyrovský poslal II. třídě Akademie satisfakci /5/ a oznámil, že odvolává svoji rezignaci a že je ochoten sejít se s očištnou komisí. Ke schůzce došlo 16. 1. 1947.

1948

Praha, 13. 10.: Komárek se dotazuje Heyrovského, zda jsou předchozí svazky edice *Tables de Constantes*, které míval prof. Posejpal, uloženy v ÚFCHKu a zda jsou tam všechny tři sekce konstant.

1951

Praha, 19. 6.: Heyrovský děkuje Komárkovi za blahopřání k udělení státní ceny. Díky má Komárek předat jeho početnému kolektivu katedry zoologie.

1953

Praha, 6. 1.: Komárek prosí Heyrovského, aby se u prof. Šorma přimluvil za dva staré zaměstnance v likvidované ČAVU ředitele B. Šeplavého a tajemníka Šulce, kteří by byli jako zkušení úředníci platní i v ČSAV /6/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1194.

Poznámky:

/1/ V květnu 1945 byl Heyrovský obviněn z kolaborantství s Němci a byl mu zakázán vstup do ÚFCH UK. Kauzu spolupráce s Němci projednávala očištná komise přírodovědecké fakulty, která Heyrovského rehabilitovala, ovšem očištná komise ČAVU kauzu protahovala.

/2/ Kopii rezignačního dopisu zaslal Heyrovský prof. Hostinskému do Brna.

/3/ Komárek byl jedním ze dvou členů očištné komise ČAVU (druhým byl B. Hostinský), který Heyrovského hájil.

/4/ Kauza byla vyřešena až počátkem r. 1947: Heyrovský byl očištěn z nařčení, že kolaboval za války s Němci. Ke kladnému vyřešení kauzy přispěl též člen ČAVU A. Jirásek – viz korespondence Heyrovský – Jirásek. Heyrovský zůstal členem ČAVU.

/5/ Heyrovský vyjádřil II. tř. Akademie satisfakci a odvolal svoji rezignaci na členství v ČAVU.

/6/ Heyrovského přimluva u akademika Šorma byla marná, Šorm 15. 1. oba úředník odmítl.

Václav KOPECKÝ

(1897–1961)

Český komunistický politik, člen nejvyšších orgánů KSČ. V r. 1952 ministr informatiky, 1953–54 ministr kultury, od r. 1954 do smrti místopředseda vlády. Příznivec Heyrovského.

1952

Praha, 10. 10.: Heyrovský děkuje Kopeckému za jeho rozhodnutí vyslat ho do Bulharska na pozvání bulharského Komitету za nauka, iskustvo i kultura. Za tuto cestu děkuje i jménem své rodiny, která tam s ním byla. Heyrovský cestu popisuje jako nejkrásnější cestu v životě. Nesloužila jen k rekreaci, ale byla i pracovní. Heyrovský několikrát přednášel v Sofii před zhruba šesti sty posluchači, mezi nimiž byla kromě odborníků i řada prominentních funkcionářů bulharské vědy a vysokoškolských profesorů. Jeho vědeckému poslání v Sofii velmi pomohl čs. film Polarografie, který byl promítán před první přednáškou a jenž rázem zvýšil zájem a sympatie pro čs. vědeckou práci. Nyní jde o osud druhého hodinového filmu o polarografii, který se připravuje a na němž se podílejí Heyrovský a dva jeho spolupracovníci – dr. Vlček a dr. Mašek, kteří mají nastoupit vojenskou službu. Budou-li ji muset opravdu nastoupit, ohrozí se tím brzké dokončení filmu. Proto prosí Kopeckého o intervenci na ministerstvu národní obrany, kam si oba pracovníci poslali žádost o prodloužení odkladu vojenské služby.

1951

Praha, s. d.: Podle konceptu dopisu se Heyrovský obrací na Kopeckého o přímluvu, aby byl zachován *CCCC*, kterému hrozí zrušení. Uvádí důležitost tohoto časopisu i známost ve světě.

1952

Praha, 10. 6.: Heyrovský děkuje Kopeckému, že pověřil L. Čivrného, aby s ním jednal o realizaci rekreačního zájezdu čs. polarografistů do Bulharska.

1953

Praha, 19. 7.: Heyrovský líčí situaci s bydlením rodiny své neteře. Prosí Kopeckého, aby upozornil bytový referát Ústředního národního výboru, aby rodinu Kurzweilovu nevystěhoval dříve, než ministerstvo vnitra rozhodne o odvolání dr. Kurzweila proti výměru k vystěhování a přestěhování do obce poblíž Rumburku /1/.

1954

Praha, 16. 5.: Heyrovský děkuje Kopeckému za zapůjčení ruského televizoru. Je tím neobyčejně potěšen a vyznamenán. Televizor funguje bezvadně a celá širší Heyrovského rodina se těší z dokonalého požitku, který televizní přístroj poskytuje.

1956

Praha, 14. 7.: Heyrovský se obrací na Kopeckého o přímluvu za zkrácení trestu cestou milosti anebo povolení obnovy procesu s Jaroslavem Krejčím, bývalým předsedou protektorátní vlády. Krejčí byl podle retribučního dekretu v roce 1945 potrestán vězením na 25 let. Jeho žena Zdenka podala 1. 12. 1955 žádost o udělení amnestie prezidentem republiky. Heyrovský si dovoluje upozornit Kopeckého na případ Krejčího s prosbou, aby svým vlivem přispěl ke zmírnění trestu osoby již dostatečně potrestané a vážně nemocné.

1958

Praha, 16. 5.: Heyrovský prosí tajemníka Kopeckého, aby se u ÚV KSČ zasadil o přešetření odvolání jeho dcery proti výpovědi z Ústředního výzkumného ústavu potravinářského, kde je zaměstnána. Dceři jde o ponechání možnosti pracovat v základním výzkumu /3/.

1959

Praha, 10. 5.: Heyrovský se obrací na Kopeckého s prosbou o pomoc ve věcech sociální podpory dvěma staříčkým paním, vdově po profesoru Posejpalovi a slečně Bertě Škroupové, vnučce skladatele Fr. Škroupa. Ujišťuje Kopeckého, že nechce zneužívat jeho dobroty, ale obě žádosti považuje za hodny Kopeckého povšimnutí. Jde o zmírnění postupu k vystěhování paní Posejpalové z bytu – jednoho pokoje s balkonem, v němž bydlí 48 let. Termín vystěhování byl stanoven na 22. 5. Pro Škroupovou prosí o finanční dar k pořízení zimního ošacení /4/.

Praha, 22. 5.: Heyrovský děkuje Kopeckému za kladné vyřízení žádostí a v závěru dopisu píše: „Jsem šťasten, že se v podobných případech mohu k Vám obracet o pomoc a hluboce mě dojíká vědomí, že Vaše laskavá ochota souvisí s Vaší vzpomínkou na mého otce, u něhož jste studoval.“

1960

- Praha, 11. 5.: Heyrovský děkuje za sebe i jménem své rodiny i rodin profesorů Z. Pešky a J. Krejčího ml. za zákrok, který vedl k omilostnění obou uvedených politických vězňů.
- Praha, 6. 6.: Heyrovský prosí Kopeckého o upozornění rektora UK, aby byl amnestovanému prof. Peškovi (mimochodem synovi sestřence Heyrovského) s ohledem na jeho kvalifikaci nápomocen při doporučení přiměřeného zaměstnání.
- Praha, 5. 7.: Heyrovský vřele děkuje Kopeckému za péči věnovanou žádosti o zmírnění osudu amnestovaného Z. Peška, který si v květnu podal žádost o důchod. Jeho ženě bylo ředitelem Sdružení mlékáren ústně řečeno, že její další setrvání ve vokovické mlékárně (kde pracuje jako dělnice) není žádoucí, a to bez udání důvodu. Heyrovský prosí Kopeckého, aby mu zachoval další přízeň i v této záležitosti.
- Praha, 8. 10.: Heyrovský prosí o umístění 86leté B. Škroupové do domova důchodců. Škroupová žádá o samostatný pokoj, který by snad byl v útulku žen v Šolínově ulici v Dejvicích nebo v Domově důchodců v Kobylisích. Druhou záležitostí je PÚ, který potřebuje nutně budovu pro celý ústav (asi 30 místností) nebo alespoň 16 místností, kam by se přestěhovalo dosavadní pracoviště z Opletalovy ulice. V dopise vylíčil Kopeckému potíže, které má PÚ pro nedostatek místa jednak pro stávající a budoucí zaměstnance, jednak pro cizí stážisty, jejichž zájem o ústav stále roste. Čekat na nové umístění PÚ v budově, která se má dostavět v roce 1968, není možné /5/.

1961

- Praha, 16. 3.: Heyrovský prosí za vnučku své sestry, premiantku ve třídě, která se hlásila na dvanáctiletou střední školu a její žádost o přijetí nebyla doporučena Radou ONV v Praze 1, ačkoli všichni její spolužáci doporučení obdrželi. Heyrovský snažně prosí, aby H. Kurzweilové bylo umožněno studium /6/.
- Praha, 3. 7.: Heyrovský líčí, jak se H. Kurzweilová přišla k Heyrovským pochlubit výnosem, jímž se jí povoluje studium na dvanáctiletce. Vědom si toho, že Kopeckému je chvála za jeho činy velmi milá, Heyrovský napsal, že „dobrotou svého srdce... zařídil, že

z děvčete vyroste radostný člověk, který se bude o svůj optimismus dělit s druhými a svými schopnostmi platně bude sloužit společnosti.“

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1204.

Poznámky:

/1/ Zaslouhou a vlivem Kopeckého se rodina Kurzweilova nemusela vystěhovat z Prahy, Kurzweil dostal zaměstnání.

/2/ O čtyři měsíce později Krejčí ve věznici Leopoldov zemřel, milosti se nedočkal.

/3/ Zásahem Kopeckého mohla Heyrovského dcera Jitka zůstat v zaměstnání ve Výzkumném ústavu potravinářské technologie.

/4/ Kopecký oběma žádostem Heyrovského vyhověl. Exekuční vystěhování paní Posejpalové bylo odvráceno a slečně Škroupové byla poskytnuta finanční pomoc na zimní ošacení.

/5/ Nedostatek místa v PÚ se částečně vyřešil přístavbou budovy ve Vlašské ulici, k definitivnímu řešení došlo až v roce 1988, kdy se ústav sestěhoval do novostavby v Dolejškově ulici v Praze 8.

/6/ Zásah Kopeckého byl účinný, jak o tom svědčí Heyrovského dopis ze 3. 7.

Po smrti Kopeckého počátkem srpna napsal Heyrovský kondolenční dopis tajemníkům Kopeckého. Vylíčil Kopeckého jako člověka dobrého srdce, jenž Heyrovskému mnohokrát pomohl.

Jiří KORYTA

(1922–1994)

Český fyzikální chemik, žák Heyrovského a Brdičky. Studoval na přírodovědecké fakultě UK, doktorskou disertaci s polarografickou tematikou obhájil r. 1949. Vedoucí vědecký pracovník PÚ, v posledních letech života vědecký pracovník Fyziologického ústavu ČSAV. V oboru elektrochemie se Koryta zabýval polarografií, palivovými galvanickými články, iontově selektivními elektrodami a membránovou elektrochemií. Externí profesor UK od r. 1966.

1951

Praha, 22. 8.: Koryta píše Heyrovskému na Slovensko, že vyšlo 1. číslo *CCCC* ročníku 1951.

Do ÚÚP přišel před dvěma dny prof. Richards a oznámil, že dostal výměr k vyklizení

jeho pražského bytu a přidělení nového, nevyhovujícího. Dr. Novák mu dal velmi výmluvné doporučení.

Praha, 25. 8.: Koryta informuje Heyrovského o osudu korektur bibliografie.

Praha, 27. 8.: Koryta referuje Heyrovskému o průběhu tištění sborníku polarografického sjezdu. Koryta s gen. Hrbkem dostali v tiskárně obtahy ruských a anglicko-německých výtahů prací. Ruské texty shledal Hrbek v pořádku. Tiráž I. dílu sborníku obsahuje jména nakladatelských redaktorů, a nikoli skutečných redaktorů (Heyrovského a Zumana).

1958

Moskva, 17. 11.: Koryta posílá Heyrovskému pozdravný pohled. Připsal na něj, že absolvoval přednášku ve Frumkinově ústavu, která zaznamenala vysokou účast, že se seznámil s polarografickými pracemi Frumkinových spolupracovníků a s některými ruskými pracemi z oboru elektrodové kinetiky a že ho čekají v Moskvě ještě dvě přednášky.

1960

Nanking, 22. 10.: Koryta v dopise popisuje svoji cestu do Číny (přes Moskvu, Ulan Batar, Peking) se zastávkou v hlavním městě. Jeho působištěm je nankinská univerzita, kde byl přijat velmi okázale vrcholnými univerzitními činovníky. Na univerzitě bude mít přednášky o teoretické polarografii. Setkal se s prof. Kaiševem ze Sofie, který měl v Číně řadu přednášek o růstu krystalů a elektrokrytalizaci. Koryta měl 22. 10. první přednášku, v níž podal přehled o použití polarografie v elektrodové kinetice. Přednáší v angličtině, o překlad do čínštiny je postaráno. Kromě přednášení plánuje postavit polarografický analyzátor kyslíku podle Nováka. Už teď, na počátku pobytu v Nankingu, vidí, že ho čeká mnoho práce: týdně má dvě přednášky po třech hodinách (zdržuje překlad), dále probíhají konzultace a praktikum. Číňané chtějí mít texty přednášek dopředu, aby je mohli překládat. Zmiňuje se i o ubytování v hotelu, kde má k dispozici dva velké pokoje s příslušenstvím. Podobný prostorový přepych má i na univerzitě, kde má pracovnu, přijímací pokoj a dvě laboratoře. Je Heyrovskému velmi vděčný, že mu umožnil pobyt v Číně.

1962

Řím, 28. 9.: Na pozdrav z konference CITCE (Mezinárodní komitét pro elektrochemickou termodynamiku a kinetiku) Koryta připisuje, že na ní polarografie triumfuje.

1964

Newcastle, 30. 11.: Koryta píše z Newcastlu. Pracuje zde na univerzitě – sleduje vylučování vodíku na rutheniu, vyloučeném na rtuťové elektrodě, stálé kapce. Pracují s potenciostatem. Jeho přednášky „Základy polarografie a její použití v elektrochemické kinetice“ se chýlí ke konci. Před odjezdem Koryty, jenž je zde se svou paní, přijede Heyrovského syn Michal, který bude přednášet o elektrochemickém fotoefektu. Spolu s ním se přesunou do Cambridge.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, korespondence, inv. č. 1212.

Viktor KOŘÁN

(1897–?)

Český fyzikální chemik, odborník v cukrovarnictví, první žák Heyrovského. RNDr. získal na UK ve studijním roce 1922/23.

1951

s. l., 16. 5.: Kořán píše Heyrovskému gratulační dopis k udělení státní ceny a děkuje mu za poslední laskavý dopis, který Kořánovi pomohl v jeho nynější výluce od plodné práce. Teď už má za sebou jeden měsíc z půlroční brigády v kladenském dole. Nabádá Heyrovského, aby se šetřil.

s. l., 14. 8.: Kořán děkuje Heyrovskému za dopis z Banské Štiavnice, který mu vrátil důvěru v sebe sama. Vysvětluje, co ho vedlo k brigádě na Kladně. Poznal, že vedení cukrovarů a čokoládoven má o něm naprosto pokroucené mínění. Vystavilo mu velmi nepěkný kádrový posudek, na jehož základě ho nevzali do škodovického Vývojového střediska pro cukrovarnická zařízení v Praze. O svých nesnázích, hlavně o špatném kádrovém posudku, napsal předsedovi vlády, jenž zatím neodpověděl. Se současným špatným posudkem by ho Heyrovský nemohl přijmout k sobě do ústavu, kde by rád pracoval, jak zmiňuje v dopise.

Banská Štiavnica, 16. 8.: Heyrovský odpovídá dopisem, ve kterém slibuje, že se o přijetí Kořána do Ústředního ústavu fyzikálně chemického bude bít. Radí mu, aby se

v záležitosti dopisu předsedovi vlády obrátil na spoluvězně Zápotockého, doc. Školu, který by mohl na Kořánův případ upozornit.

s. l., 21. 8.: Kořán zmiňuje návštěvu u doc. Školy, který rád učiní vše, co bude možné, a upozorní Zápotockého na Kořánův případ. Poradil mu, aby pro předsedu vlády napsal stručně o racionalizační možnosti v cukrovarnické výrobě.

s. l., 17. 9.: Kořán píše Heyrovskému, že by mu chtěl osobně poděkovat za vše, co pro něj dělá, a nabízí termín, kdy by mohl za Heyrovským přijít.

s. l., 5. 10.: Kořán informuje o setkání s doc. Šanderou, který se zajímá o Kořánův případ a hodlá u Heyrovského intervenovat v dobrém úmyslu /1/.

1954

Praha, 8. 12.: Heyrovský píše Kořánovi do cukrovaru v Prosenici. Mrzí ho, že zaměstnankyně cukrovaru, chemička, odešla z PÚ s nepořízenou. Kapiláry a rtuť má pro ni Heyrovský však již připravené a doufá, že si pro ně z prosenického cukrovaru přijde.

1955

s. l., 15. 5.: Kořán blahopřeje Heyrovskému k udělení Řádu republiky. Mj. píše, že nyní pracuje v oboru velmi vzdáleném fyzikální chemii, vyvíjí nové automatické stroje pro přesazování rostlin a jejich vysazování na pole.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1213 a 3.

Poznámka:

/1/ Jak to dopadlo, nevíme, následná korespondence chybí.

Ladislav KRAHULEC

Český fyzikální chemik, žák prof. Viktorina z ČVŠT v Brně.

1951

Brno, 6. 6.: Krahulec se Heyrovského dotazuje, zda by se mohl ucházet o místo ve výzkumném ústavu ministerstva zdravotnictví, jehož přednostou má být Heyrovský.

Krahulec dosud pracuje v Ústavu teoretické a fyzikální chemie brněnské techniky jako asistent. Snaží se i vědecky pracovat /1/.

Praha, 13. 6.: Heyrovský odpovídá, že Krahulec by mohl nastoupit do ÚÚFCH.

Brno, 2. 12.: Krahulec se dotazuje, zda ÚÚFCH byl nebo bude zřízen a zda by v něm skutečně mohl nalézt umístění. O sobě píše, že je žákem prof. Viktorina a po převedení civilní brněnské techniky na vojenskou odešel do Bratislavy, pracuje v Ústavu analytické chemie SVŠT. Zde však nemá možnosti plně se ve fyzikální chemii rozvíjet a je zatížen pedagogickými povinnostmi, a proto by rád přešel k Heyrovskému.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1240.

Poznámky:

/1/ Krahulec měl mylnou informaci, když zmiňoval Výzkumný ústav ministerstva zdravotnictví, v němž měl být Heyrovský přednostou.

/2/ Ke zřízení Ústředního ústavu fyzikálně chemického nedošlo a do Ústředního ústavu polarografického, později PÚ ČSAV, Krahulec nebyl nikdy přijat.

Jiří KRÁL

(1893–1975)

Český geograf a antropogeograf. Od roku 1924 docent přírodovědecké fakulty UK. 1929–1938 mimořádný profesor filozofické fakulty UKo v Bratislavě, 1938–1949 profesor přírodovědecké fakulty UK, předčasně penzionován. Věnoval se antropogeografii, letecké a lékařské geografii. Blízký přítel J. Heyrovského, syn Josefa Krále (1853–1917), profesora UK.

1950

Praha, 2. 1.: Král děkuje Heyrovskému za pozornost, kterou mu prokázal, a je mu velmi zavázán /1/.

Praha, 10. 2.: Král informuje Heyrovského, že podal do Národní rady badatelské žádost o další podporu na letecký zeměpis a přiložil kopii žádosti.

Praha, 12. 2.: Král prosí Heyrovského, aby se o žádosti o podporu u Národní rady badatelské nikomu nezmínil, hlavně prof. zeměpisu Novákovi a dalším dvěma profesorům, kteří

by žádost určitě zamítli. Důvěřovat lze jedině profesorům Šalamonovi a Kuchařovi, kteří žádost zřejmě doporučí.

1951

Praha, 25. 5.: Král se rozepisuje o antropogeografii, kterou mu před osmi lety archeologové odmítli, ale teď už spolupracují s přírodními vědami. Dnešní archeologové se na Krále dívají dvojitým pohledem. Haní ho, ale na druhé straně jeho myšlenky přijímají. V budoucnu počítá s vydáním svého *Leteckého zeměpisu*. Zpopularizované výňatky z něj publikoval r. 1950 v časopisu *Letectví* a poslal je Heyrovskému. Král byl neobyčejně překvapen Heyrovského příspěvkem 10 000 Kčs na Královy další práce historicko-geografické. Jen Heyrovský a Kuchař umožňují jeho další vědeckou práci (Heyrovský peníze, Kuchař obstarává potřebné geografické pomůcky, knihy apod.), neboť Královi kolegové-geografové v Praze mu zakázali vstup do Geografického ústavu. Král se živí všelijak, píše například turistické průvodce po Českém krasu. Heyrovského podporu považuje za půjčku, kterou chce vyrovnat.

Praha, 1. 6.: Král poděkoval Heyrovskému za pomoc, kterou mu poskytl tlumočením Králových záležitostí ministrovi v zájmu českých památek a české minulosti. V Českém krasu objevil církevní oblast o rozloze asi 500 km², která byla v době Keltů posvátným střediskem. Na Kotýsi v této oblasti je vchod do podzemní druidské obětní síně a dalších prostorů otevřen, a to Archeologickým ústavem. Král se z toho velmi radoval.

Praha, 14. 6.: Král koriguje údaj o tom, kdo skutečně otevřel podzemní prostory v Kotýsi. Spolupracuje tam se dvěma mistry-lamači, kteří zatím vše dělají zdarma, a proto se Král obrací na Heyrovského s prosbou, zda by jim nemohl poskytnout malý příspěvek, když už sponzoruje Krále.

Praha, 5. 7.: Král podává Heyrovskému zprávu o pracích, které vykonává v Českém krasu a které v podstatě umožnil Heyrovského peněžní příspěvek. Dále děkuje za zásah ve věci vydání Králova *Leteckého zeměpisu* – Přírodovědecké nakladatelství vyzvalo Krále, aby předložil rukopis. Rukopis Královy práce *Staré Město pražské*, který předložil Královské české učené společnosti, mu společnost vrátila s negativními posudky profesorů Kettnera a Eisnera, které se Královi zdají dětinské. Na základě Kettnerova posudku byl autor vědecky znemožněn.

Praha, 15. 11.: Král poslal Heyrovskému opis vyjádření k posudkům rukopisu *Staré Město v Praze* – studie historicko-antropogeografická, v němž se ostře ohrazuje proti vyjádření posudků.

1953

Praha, 22. 12.: V předvánočním dopisu Král líčí, jaké má potíže s vydáním *Leteckého zeměpisu*. V r. 1952 rukopis předložil SAV, která knihu zařadila do edičního plánu a později ji vyřadila z kádrových důvodů (autor byl vyhozeným univerzitním profesorem). Poté rukopis předložil ČSAV a zatím neví, jak to s ním dopadne, ale nedělá si velké naděje na vydání. Honorářem za vydání knihy by uhradil finanční závazky včetně půjčky od Heyrovského. Na Heyrovského se obrací s prosbou, zda by nemohl intervenovat za Králova syna-lékaře, který by po návratu z vojny rád získal místo chirurga-sekundáře na Niederlově či Zahradníčkově klinice v Praze. Král se jako „prašivý pes“ nemá na koho obrátit, jen na starého přítele Heyrovského se slavným jménem.

1954

Praha, 3. 4.: Král posílá Heyrovskému splátku 100 Kčs na dluh ve výši 2400 Kčs (12 000 Kčs staré měny) s díky za finanční podporu vědecké práce.

Praha, 5. 4.: Heyrovský odpovídá na Králův dopis, že by měl zapomenout na jeho malou výpomoc – při památce jejich otců, kteří byli dobrými přáteli již z gymnaziálních dob. Radí Královi, aby se s *Leteckým zeměpisem* obrátil na prof. Slavíka, který je vlivným činitelem ve vědeckém vydavatelství ČSAV.

1957

Praha, 1. 10.: Král se obrací na Heyrovského, zdali by nějakým zázračným způsobem nemohl vyorodovat malý měsíční příplatek ke Králově penzi, aby měl na další vědeckou práci. Už v roce 1956 se s podobnou žádostí obrátil na prezidenta republiky, ale byla zamítnuta, údajně pro nevědeckost Králových prací. Král uvádí uznání, které získal v cizině v oboru leteckého zeměpisu. Před rokem uvedl v ČSR v život lékařský zeměpis a vypracoval teorii vzniku a rozšíření rakoviny. Uvádí další úspěchy, kterých dosáhl v cizině. Zkusil získat podporu ke zvýšení penze také u ministra školství, nebyl však k němu připuštěn. Prosí Heyrovského o pomoc. Pod podpisem uvedl: „Prašivý pes (...) náš, čestný či jiný člen vědeckých společností za hranicemi.“

Praha, 4. 10.: Heyrovský odpovídá na Králův prosebný dopis, že ho četl s hlubokým dojetím a že se vynasnaží nalézt způsob, který by pomohl zlepšit Královu situaci. Než něco najde, posílá mu 500 Kčs s prosbou, aby peníze přijal pro přátelství jejich otců.

Praha, 6. 10.: Král děkuje Heyrovskému za okamžitou (finanční) výpomoc, kterou považuje za půjčku. Píše, aby se Heyrovský v Králově záležitosti neobracel na české geography, protože ti by mu ještě více škodili. Stejně tak na tajemníka geologicko-geografické sekce ČSAV, který znemožňoval publikování Králových prací. Snad by mohlo zasáhnout UNESCO. Přiložil opis dopisu, který chtěl předat ministru školství, a výkazy prací za léta 1919–1957 a doklady o hlavních směrech činnosti v posledním desetiletí.

Praha, 28. 12.: Král oznamuje Heyrovskému, že ho čeká operace kýly, snad už 6. 1. Chtěl Heyrovského překvapit ukázkami práce z použité antropogeografie v rámci lékařského zeměpisu a o problému rakoviny, kteréžto ukázky však kvůli stálému posunování operace nestačil vypracovat. Byl překvapen tisíci korunami od Českého literárního fondu, ale neví, kdo se o to přičinil. Teď může dál vědecky pracovat.

1958

Praha, 7. 2.: Král posílá Heyrovskému opis výsledků v bádání v lékařském zeměpisu (týkajícího se rakoviny), k nimž dospěl v r. 1956 a 1957. Věří, že s lékařským zeměpisem nakonec zvítězí.

Praha, 21. 11.: Král si Heyrovskému stěžuje, že se nemůže bránit kritikům svých prací, protože mu není dopřáno publikovat odpovědi. Brání se alespoň tím, že rozesílá odpovědi těm, kdo věří v jeho poctivé vědecké dílo. Opis jedné z nich posílá Heyrovskému.

Praha, 22. 12.: Heyrovský píše Královi, že doufá, že je povznesen nad nízkost smečky, která chce zřejmě z konkurenční nenávisti Krále znemožnit. Ujišťuje jej, že se na něj může kdykoliv obrátit, bude-li potřebovat.

1959

Praha, 9. 3.: Král s radostí informuje Heyrovského, že prezidium ČSAV a biologicko-lékařská sekce se zájmem přijaly Královy poslední práce z lékařského zeměpisu, a dokonce mu poskytly menší podporu na další práce.

Praha, 11. 3.: Heyrovský s potěšením přijal Královu zprávu o tom, že se Akademie ujala podpory Královy vědecké práce. Do dopisu přiložil překlad Králova článku do angličtiny.

Praha, 13. 3.: Král děkuje za anglický překlad a dotazuje se, kam a komu má poslat honorář. Článek je určen pro anglický časopis *The National Geographical Magazine*.

Praha, 5. 4.: Král Heyrovskému s potěšením sděluje, že z Francie získal publikace, které potvrzují jeho názor, že rakovina vzniká vlivem záření. Francouzi použili také geologickou cestu, ale Král byl před nimi se svým objevem o dva roky dříve.

Praha, listopad: Král žádá Heyrovského, aby za něj zaplatil sto švédských korun jako příspěvek Mezinárodnímu geografickému kongresu ve Stockholmu, který bude v roce 1960. Ekvivalent sto švédských korun zaplatí Heyrovskému v čs. korunách. Dále žádá Heyrovského, aby se ve Stockholmu pozeptal po osudu Královy práce k problému rakoviny, zaslané Švédské akademii věd.

Praha, 30. 12.: Král se dotazuje Heyrovského, zda za něj ve Stockholmu zaplatil sto švédských korun, neboť to je podmínka k přijetí příspěvku a jeho prezentaci na kongresu.

1960

Praha, 3. 1.: Heyrovský děkuje Královi za blahopřání k udělení Nobelovy ceny. V Lundu obstaral složení sto švédských korun a vyzval Krále, bude-li cokoli dalšího potřebovat na cestu na kongres, aby jej včas uvědomil.

Praha, 5. 1.: Král děkuje Heyrovskému za ochotu, s níž složil peníze na kongres, jehož se zúčastní „in absentia“. Práce, kterou na kongres posílá, se ocitne na světovém fóru a doufá, že mu nebude ukradena, jak se mu stalo doma českými profesory, kteří Krále tupí, urážejí a vykrádají v míře, která je zcela ojedinělá v celých dějinách Karlovy univerzity. Heyrovský byl a je jediný český badatel, který Královi podal svou ruku. Trpce si stěžuje, jak česká a slovenská geografie žije z jeho myšlenek, které byly Královi doslova ukradeny. Králův slovník, jímž tyto vědecké zloděje častuje, je nevybíravý. V doušce dopisu uvádí důkaz – dopisy Komitétu OSN, v nichž je problém vzniku rakoviny zářením, jek jej podává Král, uznáván.

Praha, 1. 7.: Král píše o svém napadení v Literárních novinách, za nímž stojí řada „přítelíčků“, kteří Krále na jedné straně plagují, a na druhé straně mu nadávají. Přiložil opis listu, jež poslal A. Jiráskovi, u kterého měl Heyrovský v úmyslu se za Krále přimluvit v otázce lékařské antropogeografie. Z útoku v LN se Král nemůže vzpamatovat.

Praha, 25. 9.: Král oznamuje Heyrovskému, že obdržel ze Stockholmu řadu sjezdových publikací včetně Abstract of Papers sjezdových přednášek, mezi nimiž je i Králova přednáška o problému rakovina – záření. Jeho práce otištěná v orgánu Mezinárodní geografické unie, která Krále zařadila mezi své členy, byla velice chválena. Pochvalu mu poslali též sovětsí odborníci, kteří mu nabídli spolupráci.

1961

Praha, 18. 11.: Král v dopise uvádí, že jeho problém zvítězil již ve většině světa, tj. že rakovina vzniká zářením přijímaným zejména v malých dávkách po dlouhou dobu. Zmínil též radioaktivní mrak z 11. 11., který prošel nad Prahou. Píše, že byl pozván do Moskvy na mezinárodní sjezd o rakovině (červenec 1962) s žádostí o přednášku. Do Moskvy již poslal elaboráty svých prací. V současnosti rozpracovává přednášku o vlivu záření na atmosféru, vodu a půdu a o vzniku a šíření rakoviny.

Praha, konec listopadu: Heyrovský píše Královi, že si ministerstvo školství vyžádalo posudek na Krále u Rady ONV Praha 4, který dopadl nepříznivě. Heyrovský doufá, že Král má možnost nápravy.

Praha, 21. 12.: Král děkuje Heyrovskému za jeho list s vloženým přípisem o podpoře Královy žádosti.

1962

Praha, 23. 1.: Král Heyrovskému posílá doplněk k problému rakovina – záření, který byl vyžádán přípravným výborem 8. mezinárodního sjezdu proti rakovině v Moskvě. O vydání spisu o geografickém problému rakoviny není v Československu zájem hlavně proto, že akademik Herčík i dr. Kratochvíl mu uvedený problém odcizili a dnes na něm vydělávají. Byl by rád, kdyby mohl uveřejnit rozmnožený rukopis (asi 30 stran) v angličtině – táže se jak a kde. Rukopis považuje za svoji poslední vědeckou práci, protože na další nemá podmínky a je vyčerpán tělesně i duševně. Navíc jeho žena, která ho chtěla podpořit a dělala tovární dělnici, si pohmoždila ruku a bude na ni chromá. Heslo pracuj – končí – publikuj nemůže splnit.

Praha, 19. 2.: Král píše, že od ministerstva školství podporu na další výzkum nedostane /2/, protože je majitelem nemovitostí. Upřesňuje, jak to s nemovitostmi je. Jeho žena vlastní jako věno a dědictví po rodičích 1/4 domu na Gottwaldově nábřeží a 1/4 domu v Podolí, kde bydlí. Dům na nábřeží byl nabídnut státu k převzetí, k tomu však – asi

kvůli jeho chatrnému stavu – nedošlo. Dům v Podolí jedna ze spolumajitelek nabídla státu, ostatní spolumajitelé tak učiní co nejdřív. Manželčiny domy jsou tedy neprodejně a nezastavitelné, žena je tedy de facto bez majetku a nyní musí kvůli zchromené ruce opustit práci v továrně. V doušce uvádí, že dostal další doklady uznání své práce v cizině.

Praha, 7. 10.: Král posílá Heyrovskému korigovaný čtvrtý doplněk ke svému řešení problému rakovina – záření. Z novin vypsál zprávy o životních pohromách a možné příčině – jaderných pokusech.

Praha, 18. 10.: Král posílá Heyrovskému opis části dopisu amerického odborníka na lékařský zeměpis jako důkaz, jak je Králova práce v cizině uznávána, aby Heyrovský uvěřil, že jeho práce z lékařského zeměpisu je skutečně poctivá.

1964

Praha, 23. 9.: Král uvádí, že se nadále zabývá problémem rakovina – záření, který odkryl a který došel světového uznání. Uvádí poklony, které dostává z ciziny, na druhé straně však zmiňuje, jak je doma zesměšňován jako vyhozený profesor. V poslední době se obrátil také na Švédskou královskou akademii věd s prosbou o finanční pomoc. Ze Stockholmu mu oznámili, že mu ji nemohou udělit bez doporučení. Prosí proto Heyrovského, aby doporučil Královy práce k problému rakovina – záření, které mají světový význam a nesmírný dosah. Přehnaně a nekriticky uvádí, že jeho přednáška pro Moskvu (kongres v roce 1962) vedla k okamžitému zastavení jaderných testů, a tím vlastně zachránila svět před zničením.

Praha, 30. 9.: Heyrovský na Královu žádost odpovídá, že nezná ve Švédsku nikoho z geografických odborníků a anonymní doporučení by bylo málo platné. Král by měl Heyrovskému sdělit jméno a adresu některého odborníka, který jej zná, a adresu dr. Maye, který cituje Královy práce, jehož autoritu by Heyrovský v doporučení uvedl. Dále informuje Krále, že se přestěhovali do menšího a lacinějšího bytu v Dejvicích.

Praha, 8. 12.: Král hledá někoho, kdo by vydal jeho souhrnnou studii *The geographical problem of cancer: its cause and increasing incidence*. Zatím nenašel nikoho, kdo by ji vydal, ani ústav, který by ho kryl. Spokojil by se i s rotaprintem. Prosí Heyrovského o radu, co v této záležitosti dělat.

1965

Praha, 7. 10.: Král líčí, jak skromně musí s ženou žít a jak namáhavou práci má jeho žena jako brigádnice v Technické knihovně. Proto se na Heyrovského obrací s otázkou, zda neví o nějaké méně namáhavé práci pro ženu, která kromě jiného umí dobře německy a francouzsky.

Praha, 13. 10.: Heyrovský Královi odpověděl, že se snaží nalézt vhodné zaměstnání pro paní Královou. Paní Heyrovská si myslí, že by bylo dobré pracovat v NG, kam je třeba podat dotazník a v něm zdůraznit znalosti cizích jazyků. Heyrovský souhlasí s Králem v záležitosti důchodů. Každý musí trpce pocítovat nevděk za celoživotní práci. Úřady zřejmě počítají s tím, že vydělávající děti podporují své rodiče v důchodu, protože většina důchodců ze svého příjmu ani nemůže být živa.

Praha, 17. 10.: Král děkuje za typ na NG jako možného zaměstnavatele jeho ženy. Vysvětluje, že ač má dvě děti, nemohou je podporovat vzhledem k tomu, že mají vlastní rodiny s dětmi a stěží je uživí.

1966

Praha, 29. 7.: Král posílá dopis s přílohou – opisem rozhodnutí ÚV NF o jeho rehabilitaci, zatím ještě neúplné. Alespoň v něm již stojí, že bylo zrušeno jeho propuštění z přírodovědecké fakulty UK. Nezapomněl uvést, že Heyrovský byl jedním z mála univerzitních profesorů, kteří mu věřili.

1967

Praha, 15. 3.: Král žádá Heyrovského, aby jej navrhl na Nobelovu cenu za objev, že ionizační záření vyvolává rakovinu, který oznámil r. 1956. Přiložil své základní studie, seznam publikací z radiogeografie a radioantropogeografie a výtah z dopisů, jak byly jeho práce přijaty v cizině v lékařském zeměpisu. Prosí Heyrovského, aby mu vrátil přílohy v případě, že ho na Nobelovu cenu nenavrhne.

Praha, 22. 3.: Na poslední Králův dopis odpovídá paní Heyrovská, že manžel nemůže v Králově záležitosti nic podniknout, ježto leží v nemocnici se sklerózou a dalšími interními komplikacemi /3/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1244.

Poznámky:

/1/ Zda šlo o peníze či něco jiného není z dopisu patrné.

/2/ Král požádal ministerstvo školství o finanční podporu k vypracování referátu. Z korespondence zde neuvedené víme, že Králova žádost ležela na ministerstvu školství nevyřízena. Heyrovský za ni intervenoval.

/3/ Několik dní poté prof. Heyrovský zemřel. Lze jen spekulovat, zda by Krále skutečně na Nobelovu cenu navrhl. Osobně se domnívám, že z objektivních důvodů nikoliv, ač šlo o jeho blízkého přítele.

Rudolf KRAUS

(1882–?)

Přítel Heyrovského rodiny.

1953

Praha, s. d.: Kraus Heyrovským mj. píše, že stará fotografie syna, kterou obdržel, mu udělala velkou radost, ale i bolest nad tím, že je syn nedosažitelně daleko.

1960

Praha, 19. 12.: Kraus připojuje k blahopřání k 70. narozeninám Heyrovského dík za pohled z bayreutských slavností, které v něm vyvolaly vzpomínky na staré časy. Uvádí, že ač je mu již sedmdesát osm let, stále pokračuje v teoretické práci a na stáří nedbá.

1963

Praha, 12. 7.: Heyrovský sděluje, že je nyní v péči prof. Karpíška ze státního sanatoria, kde už od té doby třikrát ležel. Léčí ho teď ambulantně heparinem, vitamíny B12 a B1, a čeká na termín do Františkových Lázní.

Kytlice u Nového Boru, 26. 7.: Kraus píše Heyrovskému, že jeho dopis a kytice rudých růží mu pomohly vyprostit se z deprese, do níž se dostal kvůli mizernému zdravotnímu stavu. Znovu se mu vrátil zájem o život.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1249.

Eduard KREJČÍ

(1925–?)

Český fyzikální chemik, žák Heyrovského a Brdičky. Absolvoval studium na přírodovědecké fakultě, ve studijním roce 1951/52 získal doktorát přírodních věd. V 50. letech byl asistentem na lékařské fakultě UK.

1955

Praha, 19. 12.: Krejčí posílá Heyrovskému blahopřání a mj. uvádí, že si stále více uvědomuje, jak byly pro celý jeho další život významné dva roky, kdy se u Heyrovského učil základům vědecké práce. Váží si Heyrovského příkladu po lidské stránce a jeho demokratického poměru k žákům.

1964

Praha, 18. 12.: V gratulačním dopisu Krejčí připisuje dík za Heyrovského dobrozdání v jeho bytové záležitosti, které rozhodlo v jeho prospěch.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1256.

Jindřich KŘEPELKA

(1890–1964)

Český anorganický chemik, profesor UK (od r. 1931), žák B. Braunera a T. W. Richardse na Harvard University v Cambridge (USA). Po únoru 1948 nuceně penzionován.

1919

Praha, 17.12.: Heyrovský píše Křepelkovi do USA v angličtině novinky z Braunerova chemického ústavu UK. Brauner má nyní tři asistenty – Pročkeho, sledujícího průmyslové procesy, Vrtiše, který se zabývá kyselinou tellurovou, a Heyrovského, zabývajícího se konstitucí hlinitanů, které prý studuje i Křepelka. Všichni jmenovaní asistenti byli na stáži v Londýně. V Praze vyšla v novinách zpráva o Křepelkově jmenování mimořádným profesorem proslulé Harvardovy univerzity. Všichni jmenovaní mu tímto gratulují. K situaci v republice Heyrovský uvádí, že v politice

není nic nového: hrozí socialismus, s čs. měnou je to špatné, což každý na své kapse pocítuje. Doufá, že bude snad nový rok lepší.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1272.

Milan KRÍŽEK

Student brněnské techniky.

1950

Blansko, 24. 10.: Křížek prosí Heyrovského o radu, co studovat před polarografií a jak postupovat při studiu polarografie. Rád by co nejrychleji poznal polarografii teoreticky i prakticky. Do prázdnin by se rád připravil teoreticky a o prázdninách by polarografii zkusil experimentálně v Heyrovského ústavu.

1951

Praha, 4. 4.: Heyrovský píše Křížkovi, že v ÚÚP nemůže být jako student přijat, ale mohly by ho vyškolit, pokud by o to požádal některý národní podnik, např. Metra Blansko (ředitel ing. Zalabák). Jako úvod do studia polarografie doporučil knihy V. Majera (*Polarografické rozbor*) a publikaci Heyrovského a Zumana (*Úvod do praktickéj polarografie*).

Brno, 6. 4.: Křížek děkuje Heyrovskému za rady i za typ na ředitele Zalabáka.

s. l., s. d.: V nedatovaném dopisu Křížek píše, že se snažil rychle vpravit do vojenského života a že ve studiu pokračuje podle programu a Heyrovského pokynů. Nejraději by studoval polarografii alespoň nějaký čas pod Heyrovského vedením.

1955

Trenčianské Teplice, prosinec: Dostudovaný Křížek posílá Heyrovskému pozdravy a vzpomíná na polarografický kurz u Heyrovského v roce 1951.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1275.

Josef KUBAL

(1905–?)

Absolvent přírodovědecké fakulty UK, RNDr. získal ve studijním roce 1928/29. Do roku 1939 středoškolský učitel, naposledy státní profesor gymnázia v Českém Brodě. Po válce (možná už během ní) působil ve Švédsku. V roce 1948 se vrátil do Československa.

1939

Český Brod, 15. 1.: Kubal prosí Heyrovského o přímluvu u zemské školní rady o přeložení do Prahy, aby mohl být v kontaktu s univerzitou a připravit se na cestu do Holandska a Německa, kde by se chtěl seznámit s problémy koloidní chemie, z které se později hodlá habilitovat /1/.

1947

Uppsala, 13. 10.: Kubal v dopise adresovaném Heyrovskému do Stockholmu prosí o doporučení k jeho pobytu ve Svedbergově ústavu, kde je údajně plno a není pro něj místo.

Uppsala, 15. 10.: Kubal oznamuje, že ve Svedbergově ústavu není místo, a tak mu byl doporučen göteborský textilní výzkumný ústav, kde mají ultracentrifugu a novou kataforickou aparaturu.

Göteborg, 26. 10.: Kubal píše Heyrovskému o zařízeních, která má v Göteborgu k dispozici, včetně Svenssonova přístroje. Dále píše o svém záměru informovat veřejnost o Heyrovského činnosti ve Švédsku.

Göteborg, s. d.: Kubal sděluje Heyrovskému, že napíše do Svobodných novin krátký článek o Heyrovského činnosti ve Švédsku, chce v něm zdůraznit, že jen závistivci považují polarografii za disciplínu, která nestojí na pevných nohou. Článek chce uveřejnit až po návratu Heyrovského do Prahy. Heyrovským doporučovaný kurz doc. Svenssona na uppsalské univerzitě, převážně teoretický, nebude absolvovat, chce využít čas jinak, ale na konci svého pobytu ve Švédsku chce pobýt 4–6 měsíců na uppsalské univerzitě. Aparaturu Svenssonovu stejně už v Göteborgu mají. Až zvládne Svenssonovu metodu, bude moci dobře splnit úkol, který mu Heyrovský hodlá svěřit.

1948

Uppsala, 14. 5.: Kubal posílá Heyrovskému dopis s přílohou prací, které vypracoval za pobytu v Göteborgu a které chce publikovat v *CCCC*. Byl by mu vděčný, kdyby práci uznal za habilitační spis na docenturu z koloidní chemie. V rozšířené verzi s autory Kubal – Gralen vyjde též v *Journal of Colloid Science*. Zásílaný text má však špatnou úpravu, byl psán za Kubalovy nepřítomnosti. V Uppsale nyní navštěvuje kurz chemie vysokomolekulárních látek a současně pracuje se Svenssonovou aparaturou.

Praha, 20. 7.: Kubal v dopise děkuje za zaslání korektury Kubalovy práce. Zmiňuje smrt prof. Vojtěcha. Byl by velmi rád, kdyby Vojtěchův ústav dostal pod svou správu právě Heyrovský.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1277.

Poznámky:

/1/ Heyrovský skutečně doporučující dopis k žádosti Kubalově zaslal zemské školní radě o několik dnů později.

Terezie KUČEROVÁ

Vdova po B. Kučerovi, profesoru fyziky Univerzity Karlovy.

1951

Praha, 23. 3.: Heyrovský posílá Kučerové tři obrázky jako upomínku na I. polarografický sjezd a separát životopisu B. Kučery, v němž Heyrovský vzpomněl na počátky prací se rtuťovou kapkovou elektrodou prováděné v Kučerově laboratoři.

Praha, 4. 4.: Kučerová děkuje Heyrovskému za vzpomínku na polarografickém sjezdu věnovanou zemřelému choti.

Praha, 7. 4.: Kučerová děkuje Heyrovskému za pietní vzpomínku uspořádanou přírodovědeckou fakultou k 30. výročí úmrtí B. Kučery.

Praha, 30. 9.: Kučerová se obrací na Heyrovského s prosbou, zda by nemohl intervenovat u ředitele Státní banky, a současně ministra, Kabeše ve věci jejího bytu, z něhož je chce banka vystěhovat (byt patří bance). Za třípokojový komfortní byt byl Kučerové a dceři přidělen malý zanedbaný a poškozený byt bez ústředního topení. Do tohoto bytu se mají přestěhovat za dva týdny /1/.

Praha, 7. 10.: Heyrovský Kučerové oznamuje, že není naděje udržet dosavadní byt /2/.

Praha, prosinec: Kučerová v novoročním přání píše, že Státní banka se k ní a dceři zachovala nemilosrdně a bezohledně /3/.

Pramen: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 1286.

Poznámky:

/1/ Heyrovský reagoval 4. 10. na dopis od Kučerové listem ministru Kabešovi, v němž vylíčil situaci s bytem a zdravotní stav paní Kučerové, a požádal ministra o pomoc. Kopii tohoto listu poslal 4. 10. na vědomí paní Kučerové.

/2/ Vyplývá to z vyjádření závodní rady Státní banky, o něž Kabeš ZR požádal.

/3/ K nucenému přestěhování Kučerové a její dcery skutečně došlo.

Zdeněk KUNC

(1908–1985)

Český neurochirurg, přednosta střešovické Ústřední vojenské nemocnice v Praze, profesor UK, akademik ČSAV.

1966

Praha, 29. 11.: Heyrovský se obrací na Kunce s prosbou, zda by mohl věnovat pozornost případu dr. Vogela, jenž je zaměstnancem PÚ a jeho žákem. Leží po úrazu v nemocnici v Českém Brodě a hrozí mu ochrnutí levé paže, pokud nebude včas operován. Heyrovský proto Kunce osobně žádá o přijetí do jeho oddělení ve Střešovické nemocnici /1/.

1967

Praha, 26. 1.: Heyrovský Kuncovi vřele děkuje za péči o Vogela. Kuncův osobní zájem znamenal velmi mnoho pro morální stav pacienta, kterému snad pomůže operativní zákrok vedoucí k inervaci paže. Vogelův pobyt ve Střešovicích zavedl podnět k navázání slibné spolupráce pracovníka PÚ ing. Šeráka k uplatnění polarografie v neurochirurgii.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 1295.

Poznámka:

/1/ Heyrovský mýnil Kuncovu neurologickou kliniku.

Karel KURZWEIL

(1908–1979)

Právník, daňový poradce Heyrovského, manžel Heyrovského neteře.

1947

Praha, 2. 4.: Kurzweil zasílá Heyrovskému návrh dopisu, který by měl Heyrovský odeslat vedení Zbrojovky do Brna ve věci výroby asi padesáti kusů oscilografických polarografů, přesněji adaptovaného oscilografu. Jelikož se jevílo nereálné, že by Zbrojovka zvládla výrobu do konce června, kdy bude Heyrovský přednášet o oscilografické polarografii na mezinárodním kongresu v Londýně a kdy bude výroba oscilografů patrně svěřena zahraniční firmě (pokud je do té doby nebude vyrábět Zbrojovka), Heyrovský Zbrojovce navrhuje, aby odstoupila od smlouvy. V tom případě by zadal výrobu přístroje radiotechnické firmě. Žádal Zbrojovku o rychlé vyjádření.

Praha, 12. 12.: Kurzweil posílá návrh dopisu Zbrojovce v příloze, která se však nezachovala.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1304.

Poznámka:

/1/ Záležitost zřejmě nebyla zcela vyřízena, o čemž svědčí Kurzweilův dopis z 12. 12.

Jaroslav KŮTA

(1924–1981)

Žák Heyrovského, vedoucí vědecký pracovník PÚ. Vystudoval přírodovědeckou fakultu UK a specializoval se na polarografii, a v jejím rámci pak na výzkum dvojrstvy a na přepětí vodíku. S Heyrovským napsal základní učebnici polarografie *Základy polarografie*.

1951

Praha, 12. 5.: Heyrovský pověřuje Kůtu, aby se ujal přípravných prací ke kurzu polarografie pro lékaře, pořádaném v květnu v Bratislavě.

Praha, červenec: Kůta referuje Heyrovskému o schůzi na Ústředí vědecko-technického rozvoje (ÚVTR), na které Kůta přednesl Heyrovského zprávu o analýzách v Banské Štiavnici, jež byla přítomnými přijata se značným zájmem. S žádostí o auto pro ÚÚP byl odkázán na investiční oddělení, a pokud jde o novou budovu pro ÚÚP, bude ji ÚVTR hledat. Hlavní referát měl prof. Fukátko, který mluvil o čtyřech významných úkolech na rok 1952. Je nutné vypracovat výzkumný plán ÚÚP na rok 1952. O zřízení nového ÚÚ fyzikální chemie se bude brzy jednat. Došlo ke škrtům v investičním plánu ÚÚP: z 11 mil. na 7; jakýkoli dovoz ze Západu nepřipadá v úvahu.

1952

Sofia, 13. 1.: Kůta líčí cestu letadlem do Sofie, kde byl na letišti uvítán doc. Trifonovem a dr. Budevským a čs. kulturním atašé.

Sofia, 20. 1.: Kůta podává Heyrovskému podrobné informace o své činnosti na sofijské technice, kde připravoval polarografický kurz. Stěžuje si na dodané čs. výrobky.

Praha, 9. 2.: Heyrovský uvádí, že Kůtova stížnost na špatný stav dodaných strojů bude vyšetřována u TOS a KOVO. Z důvodů další propagace polarografie v Bulharsku tam Kůta může zůstat i několik neděl po skončení kurzu. Kůtova aspirantura v ÚÚP je na dobré cestě. Přestěhování ÚÚP do Vocolovy ulice se hatí, ústav zůstane v Opletalově ulici. ÚÚFCh bude vybudován samostatně. Žádost doc. Trifonova o separáty prací bude splněna v polovině února. Radí Kůtovi, co dělat s nespavostí.

Sofia, 12. 2.: Kůta píše o právě probíhajícím kurzu, pro nějž přednášky poněkud rozšířil. Posluchači jsou prý velmi spokojeni: pilně pracují a Kůta se domnívá, že po kurzu polarografie v Bulharsku plně zakotví. Uspořádal s Trifonovem soutěž o nejlepší polarogram – všechny přihlášené polarogramy byly však tak pěkné, že nevěděli, komu cenu udělit. Zájem o čs. polarografy je velký, jsou objednávány u KOVO. Kůta ovšem podrobně líčí, jaké nedostatky na čs. polarografech dodaných do Bulharska našel.

Sofia, 3. 3.: Kůta Heyrovského zpravuje o svém únorovém působení v Bulharsku. Pět dnů se rekreoval v zimním horském středisku Borovci (byla tam též Trifonova rodina a Budevský). Poté odjel s Trifonovem do Dimitrovgradu, kde instalovali v chemickém kombinátu nový polarograf z Československa, a provedli tam několik kompletních rozborů ocelí a analýzy odpadních vod na kyslík. Kůta byl vyzván, aby spolu s Trifonovem napsal *Úvod do polarografie* jako knihu, a rád by znal Heyrovského názor na tuto záležitost. V Sofii má mít ještě řadu přednášek a některé ústavy (např. geologický či ústav pracovního lékařství) ho zvou, aby jim prakticky pomohl.

Sofia, 22. 3.: Kůta píše o své činnosti za poslední dobu. Pečlivě se připravoval na sérii teoretických přednášek o polarografii, které přednesl v Bulharské akademii věd. Bylo jich pět, byl o ně velký zájem. Po přednášce o přepětí nastala velká diskuse a Kůtovi se podařilo přesvědčit přítomné o pomalé metalizaci, o čemž svědčí i pokusy bulharských kolegů, např. při měření polarizace stříbrné clony. Měl též veřejnou přednášku před Svazem technických pracovníků. Ač v Sofii řádila velká epidemie chřipky (školy byly zavřené), kinosál i balkon byly zcela plné. Přednáška byla přeložena do bulharštiny. Z Prahy mu přišlo prodloužení pasu o dva měsíce, a tedy bude moci v ÚÚP pracovat až do podzimního nástupu na vojnu. Má radost z velkého zájmu o polarografii ze strany Bulharů. Např. o zásilku čs. polarografů se strhla bitka, a rovněž *Polarografický sborník* byl vyprodán za pár dnů. Některé ústavy mají polarografy i absolventy kurzu, ale bojí se s nimi sami pracovat, takže Kůta do těchto ústavů chodí a uvádí tam polarografii v život. Prakticky poprvé byla prováděna Brdičkova reakce /1/. V Trifonově ústavu se snaží spolu s Trifonovem a jeho asistenty najít metodu na stopy kyslíku v plynech. Zúčastnil se též prvních bulharských polarografických rozhovorů jako posluchač. Budevski tu referoval o polarografii, o kinetických proudcích a o rekombinaci iontů na pevné elektrodě. Akademik Kaišev požádal Kůtu, aby pomohl ústavu s tryskavou elektrodou a seznámil je s jejími problémy. Mají zájem navázat spolupráci s ÚÚP.

Praha, 4. 5.: Heyrovský potvrzuje příjem posledního Kůtova dopisu, který koloval po ÚÚP a vzbudil živý zájem. Pokud jde o Kůtovu aspiranturu, čeká se na řád o postupu při přijímání aspirantů, který vydá ministerstvo.

1954

Český Krumlov, 7. 8.: Kůta sděluje, že Trifonov má u sebe honorář pro Heyrovského.

1958

Praha, 25. 6.: Heyrovský žádá Kůtu, aby se v Bruselu /2/ podíval po knize *Les aventures des hommes et des machines*, kterou vydalo SNTL u příležitosti světové výstavy. Měla by být u výstavního komitétu. Dále žádá, aby na pár dnů ubytovali aspiranta Habashyho v čs. útulku.

Brusel, červenec: Kůta (spolu s Volkem a Kalvodou) sdělují okolnosti získání požadované knihy. Chtějí znát také přesné datum příjezdu Habashyho. Celkově je zájem o polarografii na výstavě značný, škoda, že nejsou k dispozici prospekty.

Brusel, 5. 8.: Kůta sděluje, kdy se vrací do Prahy, což bude ještě před Heyrovského cestou do Číny.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1306.

Poznámky:

/1/ Polarografická diagnostická reakce na rakovinu.

/2/ Na světové výstavě v Bruselu měl PÚ expozici věnovanou polarografii. Exponáty – polarografy a analyzátory – obsluhovali vědečtí pracovníci PÚ, kteří se v průběhu výstavy střídali.

A. LANGER

Český analytický chemik, absolvent MU, žák prof. Dubského. Koncem 30. let odjel do USA.

1946

Pittsburg, 18. 1.: Langer uvádí, že by rád opět navázal na vědecké styky s domovem. Nabízí příspěvky do *Collection*. Často uvažuje o návratu se do Československa. Napsal o tom prof. Dubskému a ten mu slíbil, že se může vrátit (do Brna) na jeho ústav jako asistent a později se i habilitovat. Heyrovský ví, že Langer po celou dobu pobytu pracoval ve Westinghouse Research Laboratories pod vedením nynějšího ředitele National Bureau of Standards s elektronovým mikroskopem a hmotovým spektrografem pro jejich užití v chemii. Dotazuje se, zda by své znalosti mohl uplatnit na univerzitě nebo v některém vědeckém ústavu, a na koho by se měl obrátit. Zajímalo by jej též, zdali v čs. radiologickém ústavu nebo příbuzném ústavu nehodlají postavit uranovou pec nebo

cyklotron pro účely čistě vědecké či lékařské. Za války poslal na čs. ministerstvo školství do Londýna v této věci dopis, na který ministerstvo odpovědělo, že konečné rozhodnutí ponechává vysokým školám a vědeckým ústavům v republice.

Pittsburg, 26. 2.: Langer by považoval za životní úspěch, kdyby se mohl u Heyrovského habilitovat, když to v Brně kvůli tragické smrti prof. Šimka nejde. Profesorský sbor v Brně Langerovu habilitaci již schválil a zbývá ještě ministerstvo a pak kolokvium a přednáška. Návrat domů musí asi odložit kvůli malým dětem. Nejraději by pracoval ve hmotové spektrografii, s níž má největší zkušenosti. Zatím je to všechno označeno jako „secret“ pro spojitost s atomovou energií a uloženo ve Westinghouse. Do Brna poslal své práce z radioaktivity. Heyrovskému zašle práce polarografické, o nichž ví, že ve srovnání s pracemi z Heyrovského ústavu jsou slabé. Asi sedm uveřejněných a několik dosud nepublikovaných prací spojil pod společný název *Příspěvek k polarometrické titraci*. Tento příspěvek zašle Heyrovskému leteckou poštou po částech. K dotazu na prof. Kolthoffa odpovídá, že o něm toho moc neví, jen že byl dlouho nemocný, ale už vloni byl se skupinou Američanů na oslavách v SSSR.

Pittsburg, 16. 4.: Langer odpovídá na Heyrovského dopis z 26. 2. K výjezdu Heyrovského do USA /1/ uvádí, že nejlépe by bylo získat trvalé místo na některé univerzitě a teprve odtud podnikat přednášky. Upřesňuje obsah čtyř zásilek s textem jeho příspěvku. Je překvapen stanoviskem profesorského sboru k obsahu habilitačního spisu. V Americe si polarografie ohromně váží, ovšem americké polarografické práce jsou jen přídatkem k fasádě základní stavby vybudované Heyrovským a Ilkovičem. Vzpomíná na zemřelého prof. Dubského /2/, svého učitele, laskavého nadřízeného a vzácného přítele. K návratu do vlasti uvádí, že buď to bude ještě tento rok, nebo bude nucen morálně přijmout americké občanství. Odjezd za 2–3 roky se mu zdá nesmírně obtížný.

Pittsburg, 4. 6.: Langer reaguje na Heyrovského výzvu, aby napsal nekrolog na prof. Dubského pro *CCCC*, což by velmi rád učinil, ale v Pittsburgu není na to správně připraven (chybí mu Dubského publikace atd.). Domnívá se, že vhodnějšími autory nekrologu budou Okáč nebo Trtílek. Samozřejmě, že pošle do *CCCC* nějaký článek. Článek s polarografickou tematikou není zamýšlen pro uveřejnění a je ve své struktuře poněkud náčrtkový. Připravil však článek „Application of Mass Spectroscopy“, který obsahuje informace, jež se zatím v Evropě neobjevily. Žádá Heyrovského, aby se k tomu vyjádřil, protože on by musel požádat o jejich uveřejnění mimo USA.

Pittsburg, 14. 8.: Langer oznamuje Heyrovskému, že uvažuje o profesuře lékařské fyziky v Olomouci, k čemuž potřebuje habilitaci z lékařské fyziky. Na olomoucké i brněnské univerzitě mají zájem o umělou radioaktivitu pro účely léčebné. Syn prof. Berla, Dubského spolužáka, hodlá vydat knihu o fyzikálních měřících metodách. V ní by mělo být věnováno asi padesát stran polarografii, pro niž je Heyrovský nejvhodnější autor. Kdyby z nějakého důvodu Heyrovský nemohl článek napsat, ujal by se toho Langer, spoléhaje se na Heyrovského pomoc. Žádá Heyrovského o brzké rozhodnutí v této věci. Pokud jde o návrat Langera a jeho rodiny do vlasti, chápe obtíže, s nimiž by se podle Heyrovského setkal, ale citově je to táhne domů. Když se však Langerovi nepodaří do několika měsíců získat v Československu místo, bude muset zůstat v Americe.

1948

Praha, s. d.: V konceptu dopisu Heyrovský píše o neuskutečněné cestě jeho rodiny do USA. Táže se Langera, zda by nepřijal místo profesora anorganické chemie na přírodovědecké fakultě UK po odchodu prof. Křepelky. K poměrům na univerzitě uvádí, že lidem nepolitickým se vede dobře, že se mohou plně a v klidu věnovat vědě a vyučování, a on sám že je zcela spokojen.

Pittsburg, 17. 11.: Langer ví o Heyrovského neúspěchu získat povolení k výjezdu do USA, čemuž nerozumí. Také se dočetl, že Heyrovský nemohl odjet ani do Holandska. On sám stále myslí na domov. Prof. Úlehla mu v době, kdy byl děkanem, nabídl místo řádného profesora, ale sešlo z toho. Dále byl vyzván, aby přednášel chem. fyziku na brněnské technice, ale ani toto nevyšlo. Naposledy byl prý navržen na mimořádnou profesuru chemie na pedagogické fakultě v Olomouci. Možnost, kterou Heyrovský uvádí, by byla pro něj určitě lepší než Olomouc, kde nemají zatím žádné laboratorní vybavení a kde se klade hlavní důraz na pedagogiku. Nerad by se vzdal všech experimentálních možností. V USA pracuje stále v hmotové spektrografii. Napsal česky článek o hmotové spektrometrii a chemii, ale neví, zda by byl o něj zájem.

1956

Vídeň, s. d.: Langer informuje Heyrovského, že na základě Heyrovského doporučení obdržel Fullbrightovu profesuru v Ústavu elektrochemie u prof. Bayera. Pracuje tam na problému palivových článků. V Rakousku se Langerově rodině líbí, ale těší se na zájezd domů.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1330.

Poznámka:

/1/ O plánovaném přednáškovém pobytu informoval Heyrovský Langeru v dopisu z 26. 2. 1946.

/2/ Prof. Dubský zemřel 25. 3. 1946.

Jaroslav LEŠKA

Asistent Ústavu anorganické chemie přírodovědecké fakulty Slovenské univerzity v Bratislavě.

1952

Bratislava, 26. 1.: Leška se Heyrovskému svěřuje s potížemi, které má s eventuální aspiranturou. Dále píše, že má jen do 1. 4. odklad vojenské služby, aby mohl dokončit disertaci. Od svého vedoucího, prof. Dillingera, dostal měsíční dovolenou k dokončení práce. Vzhledem k tomu se nemůže nadále věnovat záležitostem kolem sjezdu /1/. I přesto ujišťuje Heyrovského, že o ubytování, stravu a ostatní pořadatelské záležitosti bude postaráno.

Praha, 29. 1.: Heyrovský Leškovi posílá požadavky na ubytování 96 osob z Čech a Moravy – účastníků sjezdu v únoru 1952 v Bratislavě. Píše, že na sjezdu není třeba výzdoba. Potřebuje ovšem ke konání Sjezdu praktické polarografie úřední povolení. Nabízí Leškovi aspiranturu v ÚÚP na organickou polarografii, kterou by se Heyrovský snažil prosadit.

Praha, 24. 3.: Heyrovský sděluje Leškovi, že o jeho, ale i ostatních aspiranturách není zatím nic rozhodnuto, noví aspiranti budou snad přijímáni až od 1. 10. Leška jako asistent je vojensky cvičen na škole, věc s aspiranturou nespíchá.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1360.

Poznámka:

/1/ Sjezd uspořádal ÚÚP v únoru 1952 v Bratislavě. Zúčastnilo se jej přes 250 účastníků z univerzit, technik a průmyslových laboratoří ČSR.

Rudolf LUKEŠ

(1897–1960)

Český organický chemik, profesor VŠCHT v Praze, akademik ČSAV.

1951

Praha, 30. 4.: Heyrovský píše Lukešovi, že podle jeho názoru kniha Wichterlova /1/, o níž se diskutovalo, je po stránce valenční teorie příliš pokročilá, než aby sloužila jako základní učebnice. Valenční teorie je nyní v neustálené formě a postrádá fyzikální základ, což čtenatel-začátečník musí pociťovat a může být knihou zviklán v důvěře v platnost odvozování fyzikálních zákonitostí v chemii.

1952

Praha, 14. 2.: Heyrovský děkuje Lukešovi za darovanou knihu o preparat. organické chemii, která byla dychtivě očekávána mladou generací – včetně Heyrovského dětí.

1956

s. l., 13. 10.: Lukeš poslal Heyrovskému průklep dopisu zaslaný Chemické společnosti v NDR ohledně plánované polarografické konference ve Smolenicích /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1407.

Poznámka:

/1/ Šlo o knihu-učebnici *Organická chemie*.

/2/ Lukeš jako funkcionář Čs. společnosti chemické informoval Chemickou společnost NDR, jejíž členové se měli konference zúčastnit.

Vladimír MAJER

(1903–1998)

Český jaderný a fyzikální chemik, žák Heyrovského, zakladatel české jaderné chemie. Od r. 1937 na ČVUT, profesor ČVUT od r. 1962.

1935

Lipsko, 5. 10.: Majer píše ze své stáže mj. o potížích s polarografem, které lze řešit buď zakoupením nového galvanometru, k němuž by potřeboval od fy Nejedlý reduktor se zadanými parametry, a dále jako vzorek bez ceny jeden šnek k motoru. V Lipsku má studovat vliv koncentrovanějších roztoků na rozpustnost některých solí thalia.

1949

Praha, 8. 9.: Majer posílá Heyrovskému výtisky posledních svých publikací a děkuje za všestrannou pomoc, kterou mu poskytl při práci na knize *Polarografické rozborů*, která se právě tiskne. A kdyby Heyrovský našel čas a přečetl si sloupcovou korekturu, bude vděčný za každé upozornění na nedostatky.

Praha 20. 9.: Majer děkuje za věnování Heyrovského nejnovější monografie /1/, která je jak z pedagogického, tak experimentálního hlediska výborná. Škoda, že nevyšla také v češtině.

1952

Praha, 3. 10.: Majer prosí Heyrovského o napsání předmluvy k novému vydání jeho poslední knihy.

1953

Praha, 7. 2.: Majer děkuje Heyrovskému za pomoc, kterou poskytl při druhém vydání *Polarografických rozborů*. Prosí Heyrovského, aby někdo z jeho spolupracovníků napsal o knize recenzi pro *Chemické listy*.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1429.

Poznámka:

/1/ *Polarographisches Praktikum*, Berlin 1948.

Ivan MÁLEK

(1909–1994)

Český mikrobiolog, akademik a místopředseda ČSAV, ředitel Biologického, později Mikrobiologického ústavu ČSAV.

1961

Praha, 30. 10.: Heyrovský děkuje Málkovi za pomoc, která vedla k tomu, že prof. H. Knöll z Jeny mohl vyvézt starožitné hodiny.

1966

Praha, 2. 6.: Málek blahopřeje Heyrovskému k udělení dr. h. c. University J. W. Goetha ve Frankfurtu nad Mohanem a současně se omlouvá, že pro jiné povinnosti se slavnostního předání nezúčastní /1/.

Praha, 24. 6.: Heyrovský děkuje za blahopřání a uvádí, že k tomuto doktorátu došlo v souvislosti s úspěšným zavedením polarografického výzkumu ve Farmaceutickém ústavu frankfurtské univerzity ve spolupráci s PÚ ČSAV.

Praha, 26. 8.: Heyrovský prosí o Málkovo vyjádření, jak se dívá na Heyrovského rozhodnutí nepřijmout členství v Committee for a World Constitutional Convention (pro nepříznivý zdravotní stav).

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1435.

Poznámka:

/1/ K předání diplomu dr. h. c. došlo počátkem června v Praze.

Frank MARESH

Americký chemik českého původu.

1936

Medison (USA), s. d. /1/: Mareš Heyrovskému děkuje (česky) za dopis a za *Přehled chemie organické a anorganické*, který mu velice pomohl. Pokud se polarografie osvědčí při

určení rychlostních konstant organických reakcí, zakoupí chemické oddělení místní univerzity ještě jeden polarograf. Pro dr. Melocka přeložil několik českých článků V. Majera. Děkuje Heyrovskému za nabídku pracovat v Praze v Heyrovského ústavu – větší uznání mu Heyrovský nemohl učinit. Před lety chtěl jet do Prahy na studia, ale nedostal od nadace stipendium. Všiml si, že v *CCCC* je u článků pocházejících z pražské univerzity uvedeno Charles University, s čímž on osobně nesouhlasí: má se užít Karlova universita, aby si cizinci nemyslili, že pražská univerzita vznikla na památku Francouze nebo francouzské kultury /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1446.

Poznámka:

/1/ J. Heyrovský poznal F. Mareshe zřejmě při svém pobytu v USA v roce 1933.

/2/ Zajímavý názor!

K. G. MARGOSCHES

Český fyzikální chemik žijící v cizině

1947

Londýn, 7. 4.: Margosches se raduje z obnoveného vydávání *CCCC*. Zmiňuje se o osudu prof. Šimka /1/ a svých blízkých za okupace Československa. On sám byl v té době ve Francii a od r. 1940 v Londýně. Polarografie jej zajímá od r. 1932 a pokusil se ji uplatnit ve francouzském závodu pro analýzu katalyzátorů. Lituje, že se s Heyrovským nesetkal při jeho poslední návštěvě Londýna.

Londýn, 24. 6.: Margosches děkuje Heyrovskému za milé řádky. Píše, že bude *CCCC* určitě propagovat. Oceňuje i zaslání nekrologu prof. Šimka (znal se s ním, v r. 1932 byl v Brně na tamních kolokviích). Těší se na setkání v Londýně na chemickém kongresu.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1448.

Poznámka:

/1/ Prof. A. Šimek byl popraven r. 1942 v Mauthausenu.

Jiří MAŠEK

(1924–199?)

Český fyzikální chemik, žák Heyrovského, vědecký pracovník PÚ.

1950

Praha, 18. 7.: Mašek informuje Heyrovského, že Ústřední ústav polarografický (ÚÚP) získal nové polarografy, které se budou hodit do nové laboratoře pro praktikanty. Místo Heyrovského se zúčastnil s Vlčkem na Ústředí výzkumu a technického rozvoje (ÚVTR) krátké konference, kde se jednalo o ÚÚP a později se přešlo k prohlídce budovy v Dejvicích, kde mají být soustředěny – namísto zemědělských výzkumných ústavů – nově zřízené ústavy: chemický, biologický, polarografický, matematický a astronomický. ÚÚP bylo přiřčeno devatenáct místností, kam by se měl ÚÚP přestěhovat v lednu 1951 /1/. Mašek dále píše, že 17. 7. jednali na ÚVTR o nových platech zaměstnanců ÚÚP a o tom, že je nalezen nový šestipokojový byt pro Heyrovského a jeho rodinu a že záleží na Heyrovském, zda se mu bude byt líbit /2/.

1951

Banská Štiavnica, 28. 8.: Heyrovský posílá korespondenční lístek Maškovi, ve kterém žádá, aby se pokusil uvědomit generála Hrbka, že by ÚÚP potřeboval pomoci při ruských korekturách bibliografie. Též přítomnost dr. Smolera by byla žádoucí. Pánové Březina a Koryta se mají věnovat separátům z r. 1950 /3/. Pokyny Heyrovského se týkají přípravy sborníku z 1. polarografického sjezdu, konaného v únoru.

1952

Karlovy Vary, 2. 11.: V zoufalém dopisu Mašek prosí Heyrovského, aby se jej pokusil dostat do Prahy, eventuálně do Brna do vojenských výzkumných ústavů /4/.

Praha, 5. 11.: Heyrovský píše Maškovi, že učinil patřičné kroky, ovšem k přeřazení do Prahy nemůže dojít před absolvováním základního výcviku. Mašek by měl rozhodně podat žádost o přemístění do některého vojenského výzkumného ústavu /5/.

1953

Karlovy Vary, 11. 12.: Mašek přikládá recenzi Heyrovského knížky. Odpověď na Frumkinův článek pošle v nejbližší době.

1958

Brusel, 28. 10.: Mašek (spolu s P. Valentou) sdělují Heyrovskému dojmy ze světové výstavy Expo 58. S blížícím se koncem výstavy, a zvláště po oficiálním vyhlášení I. ceny za exponáty pro PÚ, návštěvy čs. pavilonu stále stoupaly, takže posledních čtrnáct dnů pracovníci PÚ mající službu na výstavě neměli vůbec volno a mnohdy museli suplovat pořádkovou policii.

Brusel, s. d.: Mašek se zmiňuje o leckdy nedokonalé organizační přípravě ze strany pořadatelů v případě předních českých osobností, které na výstavě přednášely. Pochvaluje si mezinárodní pavilon vědy, plný zajímavostí z celého světa. Ovšem nejraději by Mašek i jeho kolegové mající službu na výstavě zasedli doma k tvůrčí práci.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1468.

Poznámky:

/1/ Ke stěhování však nedošlo, ÚÚP zůstal v Opletalově ulici.

/2/ Šlo o byt na Hradčanech v ulici Na Valech.

/3/ Pokyny Heyrovského se týkají přípravy sborníku z 1. mezinárodního polarografického sjezdu, konaného v únoru v Praze.

/4/ J. Mašek nastoupil vojenskou prezenční službu v Karlových Varech u útvaru s tvrdým výcvikem.

/5/ J. Mašek si podal žádost o přeložení do Vojenského technického ústavu a jako důvod uvedl svoji odbornost v polarografii, nedokončenou práci na vědecko-populárním filmu o polarografii a možnost studovat současnou světovou literaturu a problematiku v polarografii. K přeložení Maška do pražského vojenského ústavu nedošlo.

MAŠKA

Vědecký pracovník Výzkumného ústavu krmivářského ČSAZV.

1956

Brno, 12. 10.: Maška prosí Heyrovského o sdělení, kdy a kde byly publikovány poslední práce, v nichž byl sledován oscilografický obraz rozpadajícího se penicilinu. Mašku totiž velmi zajímá rozpad prokain penicilinu v roztoku a jeho vliv, eventuálně aureomycinu a streptomycinu na některé střevní bakterie hospodářských zvířat.

Praha, 16. 10.: Na dotaz odpovídá paní Heyrovská (profesor byl ve Vídni) a přikládá separáty polarografických prací z oboru antibiotik a uvádí další zdroje, kde se o problému hovoří.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1470.

Otakar MATOUŠEK

(1899–1994)

Český přírodovědec, historik vědy a popularizátor přírodních věd, od r. 1945 profesor UK.

1959

Praha, únor: Matoušek děkuje Heyrovskému za blahopřání k jeho šedesátinám. Stěžuje si Heyrovskému, že nedovede rozrazit tajuplný kruh, který ho tak dlouho vyčleňuje na vedlejší kolej v době, kdy by mohl a měl dát co nejvíc.

1964

Praha, 12. 4.: Matoušek píše, že je po opakované operaci odchlípení sítnice a po dlouhodobé hospitalizaci. Vyznává se ze svých sympatií k Heyrovskému. „Od prvních let (...) jsem měl k prof. Heyrovskému nejmilejší sympatie. Jak léta šla, přenesly se celou naší rodinou na celou rodinu Vaši. I když naše obory byly dost od sebe vzdáleny, vždycky jsem stál po jeho boku a vždycky jsem si ho hluboce vážil jako vědce a jako člověka.“

1965

Praha, 23. 4. /1/: Heyrovský se zmiňuje o svém chabém zdravotním stavu i o tom, že denně dojíždí do ústavu. Posílá mu novou adresu do Dejvic, kam se přestěhoval na podzim minulého roku.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1474.

Poznámka:

/1/ Heyrovský poslal dopis Matouškovi do USA.

Vladimír MATULA

(1895–1965)

Český radiochemik a historik chemie, jeden ze zakladatelů české radiologie. Pracovník Státního radiologického ústavu a později VŠCHT v Praze.

1942

Praha, 2. 6.: Matula posílá Heyrovskému doplňky a opravy pro nové vydání Votočkovy a Heyrovského učebnice *Anorganická chemie*. Matulovy údaje se týkají hlavně objevů prvků kyslíku, halogenů, telluru, polonia, dusíku a skandia /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1477.

Poznámka:

/1/ *Anorganická chemie*, její čtvrté vydání vyšlo r. 1945.

Josef MATYÁŠ

Učeň elektromechaniky.

1950

Olomouc, 17. 1.: Matyáš píše Heyrovskému, že zpráva o Heyrovského novém objevu byla jeho třídou přijata s nadšením. Proto prosí Heyrovského, aby jim o novém přístroji napsal něco bližšího a podrobnějšího /1/, eventuálně doporučil knihu s pojednáním o polarografu.

Praha, leden: Heyrovský pozval Matyáše k návštěvě Prahy.

Olomouc, 25. 1.: Matyáš děkuje za pozvání, ale do Prahy kvůli nedostatku peněz nepřijede. Prosí proto Heyrovského o půlhodinovou přednášku, kterou by v Čs. rozhlas vyjednal.

1951

Český Těšín, 10. 9.: Vojín Matyáš by si chtěl koupit Majerovu *Polarografii*, neví však, kde je k dostání. Na vojně by se rád věnoval studiu této knihy /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1479.

Poznámky:

/1/ Novým přístrojem je oscilografický polarograf.

/2/ Šlo o knihu *Polarografické rozbor*y vydanou Čs. společností chemickou v roce 1949 a později i v roce 1952.

Zdeněk MATYÁŠ

(1914–1957)

Český fyzik, profesor UK (od r. 1955), člen-korespondent ČSAV. Specialista na elektronovou teorii kovů a slitin, též polarografista.

1941

Příbram, 25. 2.: Matyáš píše Heyrovskému o své práci v příbramské prubírně. Nejprve dělal analýzy měkkého olova, teď má za úkol vypracovat metodu jeho stanovení v narubaných Pb prašících, eventuálně v odpadech z flotace nebo v koncentrátech olověných a zinkových. Musel řešit problém rozpouštění prub před polarografickou analýzou. Při polarografování naráží na některé potíže, protože pruby z odpadu obsahují kyselinu křemičitou tvořící koloid. Obrací se na Heyrovského o radu, zda by při polarografování nepomohl protiproud a tlumení oscilací galvanometru kapacitami. Dotazuje se, zda by neměl své výsledky publikovat.

Příbram, 4. 9.: Matyáš Heyrovskému oznamuje, že se už vypořádali s flotačními materiály a lze je spolehlivě polarografovat. Uplatnila se i Heyrovského rada převést jednotlivé těžké kovy do dithizonových iontů. Nová flotační metoda pracuje s výtěžkem 80 %.

Prosí Heyrovského, aby zařídil uveřejnění článku, který mu pošle za pár dnů, v *ChL*. Vypracoval též několik analýz na arsen (v tzv. zinkových koncentrátech a antimonových praších). Dotazuje se, zda existuje nějaký organický komplex, ve kterém by pětimocný arsen tvořil dobře vyvinutý dipól, a tak by se i redukoval. Oznamuje, že si ke svým pokusům opatřil oscilograf /1/. Jinak se zabývá maximy a studuje adsorpci. K dopisu přikládá polarogram odpadového materiálu.

Příbram, s. d.: Matyáš Heyrovskému referuje o své teoretické práci kolem rtuťové kapky a kapkové elektrody. Zabývá se výpočty vtahování dipólů ke kapce, které vyplývá z tvaru pole a které vede u proudění elektrolytu. Dotazuje se Heyrovského, jak by se asi vysvětlila změna směru proudění elektrolytu při různých potenciálech elektrokapilární křivky. Ve druhém nedatovaném dopisu popisuje, jak řeší úlohu spadající do oboru tzv. proudových polí. V dalším textu dopisu následuje postup výpočtu s příslušnými vzorci. Ve třetím, nedatovaném listu Matyáš podává Heyrovskému zprávu o výsledcích výpočtů elektrického pole kolem kapkové elody. Problém řešil s aproximací, že kulová elektroda se dotýká skla. Pro potenciál odvodil značně složitý vzorec. Pro nepřehlednost vzorce navrhl obrázek ekvipotenciální plochy. Uvedl též výraz pro proudovou hustotu na elektrodě. Načrtnul i průběh proudové linie. Konstatoval, že při obvyklém uspořádání se není třeba starat o vliv spodní elektrody. Heyrovského žádá, aby mu co nejdříve napsal, zda je s jeho výsledky spokojen. Pokud ano, narýsoval by příslušné obrazy pole a práci poslal ČAVU.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1481.

Poznámka:

/1/ Matyáš začal zřejmě jako první pracovat s oscilografickou polarografií, o níž Heyrovský referoval jen několik měsíců předtím.

Bohuslav MELICHAR

(1906–1989)

Český farmaceut, titul RNDr. Získal na UK r. 1932/33.

1953

Praha, 13. 5.: Heyrovský se dotazuje Melichara, zda je možné přesunout přednášku o oscilografické polarografii pro brněnské farmaceuty a další zájemce z 21. 5. na 4. 6.

Praha, 20. 7.: Heyrovský se omlouvá Melicharovi, že slíbený článek o oscilografické polarografii pro časopis *Čs. farmacie* dodá až v srpnu.

Praha, 13. 8.: Heyrovský posílá Melicharovi slíbené pojednání – výtah jeho červnové přednášky v Brně. Rád by viděl korekturu článku a přivítal by několik separátních otisků /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1494.

Poznámka:

/1/ Heyrovského článek „Použití oscilografické polarografie ve farmacii“ vyšel v časopisu *Čs. farmacie* v r. 1953.

Jan MOJŽÍŠ

1948

Ústí nad Labem, 17. 3.: Mojžíš Heyrovskému oznamuje, že od 1. 10. nastupuje v pražské pobočce České zbrojovky (ČZ) ve výrobě polarografů, kam se hlásil v lednu, kdy řediteli ČZ sdělil několik poznatků (o nedostatečné péči ČZ o zákazníky, o nových Novákových polarografických nádobkách, o nezájmu vedoucích ČZ o práci prof. Heyrovského, o těžkopádnosti a nepružnosti konstrukčního oddělení ČZ ve věci nového polarografu a o nedostatečné propagaci polarografů vyráběných v ČZ). Mojžíš se těší, že Heyrovský nyní bude Zbrojovku ve Vršovicích navštěvovat jako dříve. Soudí, že Heyrovského dopis /1/ velmi pomohl, neboť jsou již vidět opravy částí polarografů, na jejichž vady Heyrovský upozorňoval.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1533.

Poznámka:

/1/ Heyrovský zřejmě psal řediteli České zbrojovky.

Vladimír MORÁVEK

(1896–1992)

Český biochemik, prof. MU, ředitel Biochemického ústavu MU v Brně.

1966

Praha, 15. 1.: Heyrovský děkuje Morávkovi za blahopřání k 75. narozeninám a současně blahopřeje Morávkovi k udělení Řádu práce.

Brno, 25. 1.: Morávek Heyrovskému píše, že pokračuje v aplikaci oscilografické polarografie v biologii a že o letním kongresu /1/ Heyrovskému sdělí své výsledky. Stále vzpomíná na učednická léta pod Heyrovského vedením.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1544.

Poznámka:

/1/ Myslí tím 4. mezinárodní polarografický sjezd, uspořádaný v červenci 1966, při příležitosti 75. narozenin J. Heyrovského a stého výročí Čs. společnosti chemické.

Vladimír MOTEJL

Horník, filatelista.

1962

Praha, 19. 4.: Heyrovský posílá Motejlovi žádaný seznam laureátů Nobelovy ceny /1/.

Příbram, 1. 5.: Motejl hned po obdržení seznamu Heyrovskému písemně děkuje. Připsal, že radost a nadšení z Heyrovského dopisu měli i Motejlovi synové, kteří se těšili a hrdě prohlašovali, že „nám napsal akademik Heyrovský“.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1550.

Poznámka:

/1/ V. Motejl napsal ČSAV do Prahy, že by potřeboval pro svoji tematickou filatelistickou sbírku (Nositelé Nobelovy ceny) seznam dosud udělených cen od r. 1901 ve všech pěti oborech. Akademie předala Motejlův dopis Heyrovskému.

M. MOTLÍK

Léčitel.

1966

Praha, 14. 1.: Heyrovský děkuje Motlíkovi za samaritánskou službu. Nabízí mu peněžní satisfakci na úhradu výloh.

Praha, 17. 1.: Motlík děkuje za Heyrovského dopis a nabízený dar, který však vrací.

Praha, 11. 9.: Motlík posílá recepturu prof. Thomayera proti skleróze. Lék snadno připravitelný – kapky na bázi česneku – má být účinný a mocně povzbuzující.

Praha, 2. 10.: Heyrovští děkují Motlíkovi za předpis na Thomayerův elixír. Píší, že se jim daří dobře, denně jsou v ústavu. Heyrovský nemá chuť k jídlu, což je jeho stará bolest. Nejvíce mu chutná bylinkový čaj, za který Motlíkovi vděčí.

Praha, 7. 10.: Motlík doporučuje přírodní léky – odvary z puškvorce a vynechání hroznového cukru při nechutenství a odvary z šípku a řebříčku proti artróze.

Praha, 23. 12.: Heyrovští Motlíkovi děkují za jeho list ze 7. 10. Posílají mu průklep článku o úspěšném přírodním léčení dvou případů zhoubného onemocnění a zajímal by je Motlíkův úsudek o článku.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1552.

Quido MÜLLER

Legální rada čs. velvyslanectví v Bruselu.

1949

Praha, 30. 3.: Heyrovský uvádí, že pozvání k čtyřtýdennímu přednáškovému pobytu obdržel od univerzity v Liège už v roce 1948 a nyní že jde o opakované pozvání. K přednáškám ho zvou i na univerzitu do Bruselu /1/.

Praha, 18. 4.: Heyrovský uvádí, že by mohl eventuálně přednášet i mimo Liège – buď během čtyřtýdenního pobytu, nebo po něm.

Brusel, 30. 4.: Müller píše, že Heyrovského přednášky mimo Liège by bylo asi obtížné zařadit do přednáškového programu univerzit mimo Liège, ale v Bruselu by to možné bylo.

Praha, 2. 5.: Heyrovský oznamuje přílet do Bruselu na 3. či 4. 5 /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1571.

Poznámky:

/1/ V zásadě šlo o výměnné pobyty čs. profesorů mezi Belgií a Československem pod patronací ministerstev školství obou zemí.

/2/ Cesta Heyrovského do Belgie se nakonec neuskutečnila.

Vladislav MYDLARČÍK

(1911–1974)

Rektor Vysoké školy báňské v Ostravě.

1954

Ostrava, 15. 7.: Rektor Mydlarčík žádá Heyrovského o kratší osobní posudek na doc. T. Chlebovského, který se uchází o jmenování profesorem fyzikální chemie na VŠB.

Praha, 20. 7.: Heyrovský odpovídá, že vzhledem k Chlebovského odborné činnosti (pouze disertace a jedno analytické pojednání) nepřichází v úvahu jeho kvalifikace pro obor fyzikální chemie.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1580.

Eva NAVRATIL-ADAMOVÁ

1964

Štýrský Hradec, 22. 3.: Navratilová žádá Heyrovského o přijetí syna Tomáše v PÚ během návštěvy Prahy. Tomáš studuje chemii na Vysoké škole technické (ETH) v Curychu, hovoří anglicky, francouzsky a německy, nikoli však česky. Rád by složil poklonu i R. Brdičkovi.

Praha, 31. 3.: Heyrovský s návštěvou Tomáše souhlasí, též prof. Brdička jej bude očekávat /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1595.

Poznámka:

/1/ To, že se studentovi ETH věnovali dva akademici, svědčí o zvláštní poctě, kterou mladému Navratilovi poskytli. Není známo, zda se akademici znali s rodinou prof. Navratila ze Štýrského Hradce.

Zdenka NEDVĚDOVÁ-NEJEDLÁ

(1908–1998)

Dcera Z. Nejedlého, hudebního vědce a politika, profesora UK, akademika a prezidenta ČSAV. Byla manželkou lékaře M. Nedvěda (1908–1943), který zemřel v Osvětimi.

1962

Praha, 12. 3.: Heyrovský kondoluje Nedvědové k úmrtí jejího otce. Vzpomíná na jeho fascinující přednášky v 1. desetiletí 20. století a na dobu jeho vystoupení proti fašismu před 2. světovou válkou. Uvádí též, že si byli v té době nablízku i ve Společnosti přátel Sovětského svazu /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1598.

Poznámka:

/1/ Ve 30. letech byl Heyrovský místopředsedou vědecké sekce Spolku přátel SSSR.

Josef L. NEJEDLÝ

Inženýr, zaměstnanec Poděbradských skláren.

1951

- s. 1., 26. 11.: Nejedlý se Heyrovského dotazuje na osud jeho žádosti o zaměstnání v ÚÚP a nabízí své služby překladatele z angličtiny, francouzštiny a španělštiny.
- s. 1., 3. 12.: Heyrovský odpovídá, že Nejedlého žádost prosazoval u kádrového oddělení Ústředí výzkumu a technického rozvoje, ale byl odmítnut. Domníval se, že kádrové oddělení to sdělí Nejedlému, a proto mu o tom nepsal. Dále uvádí, že překládání ze západních jazyků není nyní aktuální, protože práce z ÚÚP budou publikovány jen v ruském jazyce. ÚÚP se musí orientovat na sovětskou literaturu. Uzavírá svůj dopis konstatováním, že nemá možnost dopomoci Nejedlému k zaměstnání.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1603.

Zdeněk NEJEDLÝ

(1878–1962)

Český historik, hudební vědec, politik. Profesor UK, akademik a prezident ČSAV. Po 2. světové válce se silně angažoval v KSČ, od r. 1946 člen ÚV KSČ, ideolog KSČ. Člen několika poválečných vlád.

1953

Praha, 23. 5.: Heyrovský se obrací na Nejedlého s prosbou o podporu ve věci odvolání, které podal Heyrovského bratr Leopold proti výměru o snížení jeho penze z 6500 na 2500 Kčs měsíčně na základě vládního nařízení o podporovatelích kapitalistických vykořisťovatelů. Bratr pracoval do r. 1949 na ministerstvu obchodu a při odchodu do důchodu obdržel uznání ministra Krajčira za cenné služby ve prospěch lidově demokratické republiky. Leopold Heyrovský je nyní vědecký pracovník v oboru entomologie a v oboru je uznávanou kapacitou. Heyrovský snažně prosí Nejedlého, aby přihlédl k uvedeným okolnostem a svým vlivem zapůsobil ke spravedlivé nápravě v Leopoldově případě.

Praha, 11.7.: Heyrovský děkuje Nejedlému, že věnoval pozornost případu Heyrovského bratra Leopolda. Leopoldův případ byl vyřízen zcela v jeho prospěch.

Praha, 3. 12.: Heyrovský Nejedlému děkuje za vstupenky za sebe i jménem celé rodiny /1/.

1958

Praha, 7. 2.: Heyrovský Nejedlému v gratulačním dopisu k 80. narozeninám uvádí, že zájem o jeho činnost u něj vzbudil již jeho otec-právnick. Heyrovský jako chemik a Nejedlý jako historik a hudební vědec jsou si svými obory vzdáleni, ale Heyrovskému je Nejedlého dílo blízké a drahé.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1604.

Poznámka:

/1/ Šlo o vstupenky, které Heyrovskému poslala Nejedlého kancelář. Byly do lóže Národního divadla na Smetanovu Libuši.

Bohumil NĚMEC

(1873–1966)

Český botanik, od r. 1899 působí na české univerzitě, od 1907 se stává profesorem. V roce 1935 kandiduje na funkci prezidenta republiky. Akademik ČSAV (1953).

1953

Praha, 6. 1.: Němec píše Heyrovskému o knize o vědecké korespondenci mezi Mendělejevem a Braunerem, kterou mu Heyrovský zaslal. Z četby měl skutečný požitek. Osobně znal Braunera jako svého učitele. V Heyrovského pojednání o Mendělejevovi, které bylo otištěno, mnohé čtenáře zajímaly Braunerovy šlehy proti Šafaříkovi a Raýmanovi. Šafařík už skutečně v chemii řadu let nepracoval, málo publikoval jak v chemii, tak v astronomii. Ač na problémech pracoval třeba i dvacet let, netroufal si výsledky publikovat. Prof. Braunera tehdy mladí přírodovědci žádali, aby napsal knihu o Mendělejevově teorii či jakousi všeobecnou anorganickou chemii, ale on se neodhodlal. Byla to velká škoda, protože Braunerovo dílo zůstalo roztříštěné a neuplatnilo se tak, jak by si zasloužilo. Nově otištěné Braunerovo pojednání má velkou

cenu, mladí pracovníci z něj poznají, jak těžké u nás podmínky pro vědeckou práci kdysi byly.

1958

Praha, 13. 3.: Heyrovský blahopřeje Němcovi k 85. narozeninám a mimo jiné píše: „V mých nejvzdálenějších vzpomínkách na univerzitu rýsuje se mi Vaše vždy neohrožené vystupování za očistu vědy a za hájení výsad svobody vysokého učení. Mám v živé paměti, že jste nezřídky zasáhl ve prospěch mé vědecké kariéry. Od Vás jsem se učil, jak uplatňovat naši vědu na mezinárodním fóru.“

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1607.

Otakar NESVADBA

Pracovník Ústavu pracovního lékařství, Brno, vzděláním PhMr.

1950

Brno, 21.5.: Nesvadba píše, že na vyzvání prof. Teisingera mu posílá práci „Možnost přesnějšího stanovení olova v biologickém materiálu“, která má být uveřejněna v *CCCC*. Žádá Heyrovského o rozmluvu stran této práce.

Praha, 1. 6.: Heyrovský navrhuje, aby v ÚÚP referoval o své synchronizační metodě na některých polarografických rozhovorech, které jsou obvykle v pátek odpoledne. Heyrovský přijme Nesvadbu 9. 6.

Praha, 16. 6.: Heyrovský posílá Nesvadbovi k pročtení práci Strehlowa a Stackelberga a upozorňuje ho na aktuální článek o nové rovnici polarografického difuzního proudu.

Brno, 17. 9.: Nesvadba děkuje Heyrovskému za zasláný posudek a do dopisu vložil na žádost Heyrovského polarogram se sérií vln zinku s kalibrační křivkou a jeden polarogram kompenzační. Nechává na Heyrovském, zda je pojme do Nesvadbovy práce. Překladatelka, kterou v Brně našel, se zatím ke spolupráci nerozhodla. Omlouvá se, že pro zaneprázdnění v ústavu (plánování) nestačil dokončit souhrn metody na měření průměru kapky. Mohl by však se souhrnem za Heyrovským přijet 22. 9., eventuálně jej poslat poštou.

- Brno, 25. 9.: Nesvadba zasílá opravené obrázky a polarogramy. Navrhuje nové číslování obrázků kvůli dvěma novým.
- Brno, 26. 9.: Nesvadba potřebuje znát přesnou dioptráž bifokálních skel.
- Praha, 16. 10.: Heyrovský zasílá Nesvadbovi formuláře k žádosti o podporu Národní rady badatelské. Žádost má Nesvadba poslat zpět Heyrovskému, aby ji mohl doprovodit doporučením a osobně radě předat.
- Praha, 20. 10.: Heyrovský děkuje Nesvadbovi za zprávu o bifokálních čočkách pro manželku. Také žádá o informaci, zda v Brně nemají drátky na brýle.
- Brno, 24. 10.: Nesvadba odesílá vyplněné formuláře k žádosti o podporu a část požadovaných dokladů. Oznamuje, že poštou posílá bifokální skla. Drátky budou hotové do dvou týdnů.
- Brno, 25. 10.: Nesvadba posílá Heyrovskému další část dokladů.
- Brno, 14. 11.: Nesvadba sděluje, že drátkové obruby k brýlím v Brně mají a popisuje obrubu. Dotazuje se Heyrovského, zda obdrží z redakce *CCCC* korektury své práce, v níž bude muset opravit některé nesrovnalosti vzniklé zařazením dalších polarogramů. Oznamuje, že dokončil část nové práce týkající se odvození difuzního proudu umělé a normální kapkové elektrody, jakož i srovnání s experimentálními výsledky Lingenea a Stackelberga. Byl by rád, kdyby si Heyrovský našel čas na pročetí této práce.
- Brno, 15. 11.: Heyrovský objednává drátkovou obrubu. Nesvadbovu novou práci si rád přečte a dopředu Nesvadbu žádá o její přednesení na polarografickém kolokviu.
- Brno, 18. 11.: Nesvadba posílá Heyrovskému drátěnou obrubu na brýle, kterou lze vyměnit za jinou. Děkuje za slib, že si novou Nesvadbovu práci, kterou mu pošle uprostřed týdne, přečte.
- Brno, 25. 11.: Nesvadba vrací opravenou korekturu a přikládá text své nové práce, kterou není možné považovat za ukončenou, je ji třeba ještě znovu experimentálně ověřit. Na polarografické rozhovory se těší, uvedl i termíny, kdy by mohl do Prahy přijet. Lituje, že obruba došla pozdě.
- Praha, 4. 12.: Heyrovský píše Nesvadbovi, že jeho sdělení na polarografických rozhovorech by mohlo odeznít hned po Novém roce, na prosincových rozhovorech musí být odreferovány práce pro polarografický sjezd. Sděluje mu, že jeho novou práci prostudoval dr. Říha z ÚÚP a považuje ji za zdařilou. Jakmile zbude Heyrovskému čas, prohlédne ji též.

- Brno, 9. 1.: Nesvadba žádá Heyrovského, aby nepovažoval za nevhodné, že použil část nové práce v *Časopisu českého lékárnictva*. Prosí, aby korektury z CCCC poslal za ním na dočasnou adresu do Rožnova, kde bude od 12. 1. trávit třítydenní dovolenou.
- Praha, 11. 1.: Heyrovský odesílá korektury. Píše, že očekává, že se Nesvadba zúčastní kongresu a že přednese 7. 2. krátké sdělení o svém posledním aparátu (s několika diapozitivy).
- Brno, 10. 4.: Nesvadba oznámil Heyrovskému, že dokončil vysokoškolské studium a že v březnu obdržel od Národní rady badatelské stipendium.
- Brno, 8. 11.: Nesvadba prosí Heyrovského o zapůjčení návrhu na optickou registraci kapek, který zůstal v prosinci 1951 v ÚÚP. Několik měsíců nemohl experimentovat kvůli stavebním adaptacím v ústavu, přesto zlepšil optický kymograf na měření kapek a umělou elektrodu.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1612.

František NOVÁK

(1892–1964)

Český botanik, profesor UK (od 1933), ředitel Botanického ústavu UK po 2. světové válce.
V roce 1945 druhý děkan přírodovědecké fakulty UK.

1945

Praha, 12. 11.: Novák nabízí Heyrovskému schůzku, aby spolu pohovořili o některých záležitostech /1/.

1962

Praha, 21. 10.: Paní Heyrovská v zastoupení manžela (ležel v té době v nemocnici) blahopřeje Novákovi k 70. narozeninám. Mimo jiné uvádí, že Heyrovští vzpomínají na Novákovo vystoupení k obraně Heyrovského cti v době, kdy se všichni raději kryli.

Praha, 27. 10.: Novák děkuje za přání k narozeninám. Píše, že paní Heyrovská vzpomíná na popřevratové dny a zveličuje Novákovy zásluhy. Uvádí: „Byl to Osud, kterému musím být já vděčen, že v té době jsem zastával úřad, který mi umožnil, abych svým vlivem se ujal spravedlivé věci a prospěl panu choti. Navíc jsem měl tehdy podporu nejvyšší a

účinnou pomoc jednoho ze svých kolegů. A nejt'astnější jsme se ženou byli, když po letech nám bylo „dopřáno“ projevit panu choti nejupřímnější a nejradostnější blahopřání jako prvnímu nositeli Nobelovy ceny našeho státu.“

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1639.

Poznámka:

/1/ V dopise není uvedeno, o čem chce Novák s Heyrovským jednat, zřejmě o řešení údajné Heyrovského kolaborace s Němci za války.

Jiří NOVÁK

(1919–?)

Syn Heyrovského spolužáka z Akademického gymnázia, Viktora Nováka, zvaného Vika (1890–1960).

1960

Chrudim, 7. 2.: Novák děkuje Heyrovskému za písemnou kondolenci k úmrtí jeho otce, za květinový dar s upřímným nápisem a za přátelskou službu jeho sestře Evě, jíž dal k dispozici šoféra a auto k cestě z Prahy do Chrudimi. Dále se obšírně rozepisuje o zemřelém otci Viktoru Novákovi, příteli Heyrovského. V lednu 1954 J. Novák začal psát rodinnou kroniku. Když mělo dojít na řadu vyprávění o otci, předal mu pero, a tak vznikl stostránkový strojopis „Můj život“, k němuž Jiří Novák napsal prolog s doprovodem kronikářských poznámek – např. o otci paní Heyrovské, Vladimíru Kořánovi, který mimo jiné ocenil Novákovy skladby při návštěvě Novákových u Heyrovských v roce 1955. Nyní J. Novák napsal čtyřicetistránkový epilog k otcovým vzpomínkám. Rozhodl se darovat Heyrovskému jeden ze strojových výtisků „Mého života“, kde se Heyrovský dočte také o sobě. Krátce před smrtí se V. Novák dozvěděl o udělení Nobelovy ceny Heyrovskému a pro jeho bídný zdravotní stav Heyrovskému negratuloval, což se zpožděním činí za otce on. J. Novák vzpomíná na oslavy Heyrovského a otcových narozenin, např. na rok 1929, kdy byli Novákovi u Heyrovských. Vzpomíná, jak mu jako desetiletému školákovi Heyrovský věnoval knihu Miroslav Vlnovský, brémský kormidelník, kterou mnohokrát přečetl. Při

probírání rukopisné pozůstalosti otce narazil na vzpomínky na spolužáka Karla Čapka, bohužel nedokončené. I ty Heyrovskému posílá, včetně dalších otcových knih. V rodinné kronice nazvané „Minulosti kouzlo teskné“ kromě jiného píše i o dědečkovi Robertu Novákovi. Kroniku dává Heyrovskému k dispozici.

1961

Praha, 29. 12.: Heyrovský Novákovi píše o tom, že je dojat milou a obětavou pozorností, s níž na něj pamatuje. Leží mu však na srdci, že otcovy básně pozdě do noci přepisuje na stroji, místo toho, aby po vyčerpávající práci v továrně odpočíval a věnoval se rodině.

1963

Praha, 15. 3.: Heyrovský Novákovi píše, že vzpomíná na oslavování narozenin jeho otce u nich doma. Dále uvádí, že rok 1962 pro něho nebyl dobrý, provázely jej nemoci různého druhu. V Heyrovského rodině je vše, jak bývalo. Zmiňuje se o dceři, která stále marně touží po dětech, i o synu Míšovi, který se chystá znovu do Anglie, kde chce dokončit doktorskou disertaci.

1964

Praha, 7. 3.: Heyrovský děkuje Novákovi za dar – s největší pietou sestavené vzpomínky na jeho otce. Heyrovské potěšila zpráva, že Novákovi skončily brigády v Ostravě a že může být u rodiny. Už dopředu se těší, že je v Praze navštíví.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1640.

Jiří V. A. NOVÁK

(1913–2000)

Český fyzikální chemik-polarografista, specialista na polarografické analyzátory, vědecký pracovník PÚ, žák Heyrovského.

1937

Praha, 19. 8.: Novák přikládá k dopisu tabulku s polarografickými parametry (přepětí vodíku v těžké vodě), o které Heyrovský žádal. Píše, že v ústavu je vše v pořádku a pilně se

pracuje. Zmiňuje doc. Brdičku a dr. Ilkoviče, který přichystal čtyřicet stran francouzského textu.

1940

Zlín, 30. 4.: Novák kromě komplimentů Heyrovskému uvádí postup, jak stanovuje síru v organických sloučeninách (převedení na síran, který určuje polarograficky). Polarograficky stanovuje v organických látkách i chlor. Polarografické analýzy dělá také pro Wichterleho, který jej nutí, aby postup publikoval, a on jej mohl citovat. Novákovi se ve Zlíně daří dobře i po hmotné stránce. Píše si s Ilkovičem, doufá, že v Bratislavě zavede polarografii. Dotazuje se, jak je to nyní s fyzikálně chemickým ústavem a zda už do něj má Heyrovský přístup. Rád by Heyrovského navštívil o svatodušních svátcích. Nováka v srpnu čeká zkouška z němčiny. Dotazuje se, zda si má koupit monografii Euckena. Rozhodně si rád zopakuje fyzikální chemii.

Zlín, 8. 5.: Novák se Heyrovskému omlouvá, že mu nemůže poslat dvě pojednání, která Heyrovský žádal. Nemá dokončeny všechny pokusy. Před publikováním musí ve zlínském ústavu práci prostudovat vedoucí oddělení, který obvykle práci všelijak přeskupí a upraví, takže autor se za práci po úpravě stydí. Ale vedoucí oddělení vykáže činnost. Do amerického ústavu mezinárodního vzdělání poslal své curriculum vitae. Prosí Heyrovského a Dolejška o doporučení žádosti o studijní pobyt v USA. Děkuje Heyrovskému za záchranu jeho soukromých věcí, které měl ve fyzikálně-chemickém ústavu a jež Heyrovský svěřil laborantu Novákovi. Pro nedostatek času nebude moci navštívit Heyrovského v Kařezu, ale těší se, až se v létě setkají v Teplicích nad Bečvou.

1941

Zlín, 3. 1.: Novák žádá Heyrovského, aby poněkud pozměnil text v článku o stanovení sodíku vedle amonia, a vysvětluje proč. V zlínském ústavu dochází ke změnám: pan Strnad odchází s polarografem do centrální analytické laboratoře, Novák zůstává v oddělení anorganickém, kde bude moci dělat jen polarografické výzkumy, ale nesmí dělat sériové analýzy.

Zlín, 27. 1.: Novák komentuje práci Ulricha o stanovení stroncia v aragonitu a vzpomíná na své práce na tomto poli před dvěma a půl lety. Polarografie ve zlínském ústavu je na stálém vzestupu. Je zájem o Ilkovičovu knížku o polarografii, kterou Novák

rozprodává. Na slíbenou Heyrovského návštěvu zlínského ústavu se těší on i zlínský kolegové.

Zlín, 12. 2.: Novák posílá Heyrovskému několik receptur a polarogramů. Domnívá se, že uveřejnit práci o acetonech by bylo předčasné. Vyjadřuje se k titraci fosfátů, sulfátů, ke stanovení manganu. Polarogramy, které Heyrovskému posílá, jsou úmyslně nepopsané a prosí Heyrovského, aby ve světové řeči napsal, co uzná za nejvhodnější. Zasílaný materiál je posvěcen doc. Landou, který schvaluje Novákovu spolupráci s Heyrovským. Novák má radost z Heyrovského sdělení, že k tisku je připravena jeho monografie o polarografii, i z toho, že Kalousek má konečně pěkné místo ve Spolku pro chemickou a hutní. Bude Novákovi nebezpečným konkurentem.

Zlín, 22. 3.: Novák posílá Heyrovskému soupis polarografických prací do polarografické bibliografie, na které náhodou padl. Dále píše o polarografických zkoumáních, která dělal a dělá ve Zlíně, tj. stálosti vitamínu C, a podává k tomu výklad, včetně detailů kolem experimentů.

Zlín, 26. 6.: Novák oznamuje Heyrovskému, že odeslal třetí část korektury Heyrovského *Polarographie*. Text knihy chválí. Žádá, aby jeho jméno mělo iniciály J. V. A. V dopise posílá recepturu na stanovení manganu a ukázkou jedné z redukcí na anodě a podává k ní výklad.

Zlín, 2. 10.: Novák se v dopise zabývá německým označením „kapková elektroda“ a míní, že „Trophelektrode“ není správné, ale „Trophenelektrode“, i když von Stackelberg se spolupracovníky používá termín „Trophelektrode“. Je na Heyrovském, jaký termín použije.

1942

Zlín, 24. 2.: Novák odpovídá Heyrovskému na dvě otázky. Definitivní popis univerzální nádoby pošle v nejbližších dnech. Vysvětluje Heyrovskému, jak došlo k chybě ve složení roztoku na stanovení železa, které bylo bohužel publikováno.

Zlín, 26. 7.: Novák posílá Heyrovskému výpis z několika časopisů pro polarografickou bibliografii. Rád by navštívil Heyrovského, až bude v Praze na dovolené.

1943

Zlín, 15. 4.: Novák odpovídá Heyrovskému na jeho otázky ohledně nádoby a doprovází výklad třemi obrázky-schématy. Uvádí podrobný postup, jak s nádobkou pracovat. Poměrně detailně se zmiňuje o kapiláře, kterou používá.

Zlín, 31. 5.: Novák posílá Heyrovskému podrobný popis elektrolytové nádoby, který chce Heyrovský do Böttgerovy knihy. Nádobka se Novákovi osvědčila a bere za ni 100% odpovědnost. Pro porozumění funkci nádoby ji do dopisu nakreslil. Dokonalý nákres pošle později.

Zlín, 20. 12.: Novák v dopise Heyrovskému načrtl skleněnou nádobku, kterou dal zhotovit ústavnímu sklofoukači a o níž s Heyrovským hovořil. Novákův vedoucí, dr. Kraus, hodlá požádat Heyrovského či prof. Böhma o zapůjčení mikropolarografu.

1950

Ústí nad Labem, 26. 8.: Novák v dopise instruuje p. Paulinga, jak má postupovat při své návštěvě ústecké chemičky, kde je Novák zaměstnán. Velmi se těší na práci v ÚÚP a uvádí termín, kdy bude moci přijet do Prahy.

1951

Banská Štiavnica, červen: Novák informuje Heyrovského o průběhu prací při průzkumu rud. Narážejí na potíže (nedostatek kelímků, nepřesné polarografy, málo polarografistů). Polarografické analýzy rud zejména na železo a mangan se daří, a Novákovi se podařilo úspěšně modifikovat jednu metodu stanovení uvedených kovů. Ředitel Stankovianský usilovně hledá v Banské Štiavnici byt pro Heyrovského rodinu na letní měsíce.

Banská Štiavnica, 18. 6.: Novák reaguje na poslední Heyrovského dopis, v němž se píše o zdravotní indispozici Heyrovského. Novák ho tedy nabádá, aby se řídil radami lékařů. Uvádí, že ředitel Stankovianský sehnal na červenec a srpen dvoupokojový byt ve Štiavnici. Sděluje, že polarografické práce celkem bez obtíží běží. Brzdou je nedostatek lidí na tavení a rozpouštění vzorků a nedostatek kelímků. Dále píše o atmosféře v laboratořích, kde tráví čas od osmi hodin ráno do pozdního večera, s několikahodinovou pauzou po obědě.

Praha, 22. 6.: Heyrovský píše Novákovi do Banské Štiavnice. Upozorňuje ho na pracovní schůzi, která bude 28. 6. v Praze. Heyrovský s rodinou a Kůta dorazí do Banské Štiavnice 30. 6. Heyrovský přes Nováka děkuje S. Stankovianskému, že rodině Heyrovských opatřil na dva měsíce v Banské Štiavnici bydlení.

Praha, 4. 7.: Novák sděluje Heyrovskému, že byl na poradě v ÚVTR o patronátu nad přírodovědeckou fakultou. Na poradě byly ustaveny komise podle oborů vedené zástupci ústředních ústavů a kateder. Pro matematiku: Čech – Jarník, pro fyziku:

Bačkovský – Zachoval, pro chemii: Heyrovský – Šorm – Brdička, pro geologii: Čepek – Kettner, pro biologii: Málek – Jírovec – Prát – Brdička, pro astronomii: Link – Zachoval. Ústřední komisi vedou Vlasák a děkan Novák. Úkolem patronátu bude hlavně dodávání vhodné tematiky pro jejich výzkumnou práci a pomoc při sestavování plánu. Vlasák doporučuje v rámci popularizace vědy, aby největší kapacity, podobně jako Oparin, Jeans a Einstein, napsaly krátké brožury o příslušném oboru; Heyrovský se tedy „má na co těšit“. Referuje o ředitelské schůzi na ÚVTR a uvádí termín další schůze, na níž se bude probírat plánování výzkumu a na kterou přihlásil J. Kůtu. Žádá Heyrovského, aby se obratem pošty vyjádřil k přijetí tří atomových badatelů do budoucího ÚÚFCh, který bude přifařen k ÚÚP, což je přání ÚVTR. Kůtovi posílá zprávu o polarografickém stanovení Fe, Mn, Cu, Pb a P v železných rudách.

Praha, 17. 7.: Novák nedoporučuje analýzu mědi v amoniaku, protože druhá vlna, která se proměňuje, koinciduje s olovem. Mangan a železo v zásaditém trietanolaminu doporučuje dělat po čtvrtminutovém protřepání se zinkovým práškem. Jsou to jeho rady kolegům, kteří v Banské Štiavnici polarografují rudy. Vyjadřuje se k problému s nedostatkem niklových kelímků. Novák se dotazuje, zda za Heyrovským nemají poslat lomené korektury článku Heyrovský – Matyáš v ruštině. Zmiňuje se o trampotách s personáliemi. Komu z uchazečů o místo v ÚÚP dává přednost? Zda dvojici Volke – Fořtová či Bulovové. O aspiranturu v ÚÚP se uchází L. Šerák ze Státního hydrologického ústavu a M. Pražák z ústavu prof. Teisingera. Zaměstnanci ÚÚP se všemožně snaží vyhnout vojně.

Banská Štiavnica, 23. 7.: Heyrovský ví, že dne 2. 8. bude schůze na ústředí – bude ho tam zastupovat Kůta, kterému má Novák zanechat poznámky, o čem by měl referovat. Rozepisuje se o personálním obsazení ÚÚP. Nejsou naplánováni aspiranti, dělat aspiranty z doktorandů nemá smysl, z nich budou po obhájení disertací rovnou vědečtí pracovníci. Aspirantury mají být vyhrazeny jen absolvovaným studentům. Dále Heyrovský píše o analýzách rud na železo a mangan, ty jdou dobře, požadavek je na analýzy rud na arsen, nikl a kobalt. Zmiňuje se i o nepříliš kvalitním stravování v internátě i o tom, že na celém Slovensku není k dostání červené víno, proto prosí o přivezení dvou lahví Gamzy.

Velké Losiny, 29. 7.: Novák informuje Heyrovského o dění v ÚÚP, o přírůstcích zaměstnanců aj. a dále o úpravách nového bytu Heyrovského Na Valech.

Banská Štiavnica, 9. 8.: Heyrovský sděluje Novákovi, že Kůtův referát na ústředí dopadl dobře. Podle Kůty ÚÚP se chce chopit polarografického výzkumu Ni, Co, W, V, Mo

S a SiO a nových léčiv. Personální poměry v ÚÚP nejsou zcela jasné. Někteří pracovníci – aby oddělili vojenskou službu či se jí zcela zbavili –, si zažádali o aspirantury ministerstva školství. S Novákovými návrhy na aspiranty Heyrovský souhlasí. Píše o činnosti v Banské Štiavnici, kde pracuje dvanáct polarografistů, kteří všichni pracují velmi svědomitě na analýzách rud na Cu, Mn a Fe – zvládnou dvanáct až osmnáct vzorků denně na osobu. Bude třeba pokračovat v analýzách v Bratislavě i v září, a Heyrovský uvažuje poslat tam jako vedoucího polarografistu Kůtu. Se stravováním v závodní jídelně jsou Heyrovští hrubě nespokojeni, ale v druhé půli srpna se budou stravovat v místních hotelech. Jako termín stěhování z bytu v Podskalí uvádí Heyrovský konec srpna. O jeho starý byt jeví zájem prof. Rost z mineralogie UK.

Praha, 23. 8.: Novákův dopis Heyrovskému je adresován do Banské Štiavnice. Novák v něm píše o klidném chodu ústavu i za Heyrovského nepřítomnosti. Zástupci ÚÚP byli pozváni na ÚVTR, kde se projednávaly investice na rok 1952. Novák uvádí, že pracovník Ústavu mechanizace práce a automatizace, který navštívil ÚÚP, byl nadšen představami polarografických analyzátorů. ÚVTR doporučilo navázat s Ústavem automatizace spolupráci. V doušce Novák doplňuje, že by měl Heyrovský do Bratislavy poslat Tocksteina, a nikoli Kůtu, osvědčeného plánovače.

1952

Praha, 1. 8.: Novák píše Heyrovskému na Slovensko do Vratné Doliny, kde je rodina Heyrovských na dovolené. Oznamuje, že převzal vědecké pracovníky od prof. Schuleka z Budapešti, kteří na polarografu pracovali dosud minimálně a v ÚÚP začali pracovat pod vedením J. Koryty, který je s nimi velmi spokojen. Maďaři jsou anorganičtí analytičtí chemici zajímající se o elektrokapilární křivky, zjevy adsorpční a o polarografii kolem kyseliny askorbové. Referuje Heyrovskému o zajišťování jeho cesty do Bulharska. Oznamuje mu, že musí mít na cestu nové pasy pro sebe i další členy rodiny.

1954

Velké Losiny, 31. 7.: Novák píše Heyrovskému z dovolené. Mimo jiné uvádí, že ze schůze automatizační sekce vědecko-technické rady ministra chemického průmyslu si odnesl další požadavky na polarografické analyzátory. O podrobnostech bude Novák referovat ústně.

Praha, 4. 8.: Heyrovský sděluje Novákovi, který tráví dovolenou mimo Prahu, že ústav je poloprázdný, nynější i bývalí aspiranti jsou na vojenském soustředění, takže v Opletalově ulici zbyl jediný Valenta, který zde bdí nad ženami. Heyrovský dělá v Opletalově ulici překvapující ranní návštěvy, čímž se presenční morálka dostala nad 100 %. Heyrovští se chystají do Bulharska, ale nic není ze strany Akademie připraveno.

1955

Praha, 19. 7.: Heyrovský posílá Novákovi předběžný program polarografického kongresu ve Veszprému a počítá najisto s jeho účastí. Uvádí údaje o odjezdu vlaku do Maďarska i o účastnickém poplatku.

1956

Praha, 10. 7.: Novák žádá změnu termínu dovolené, potřebuje být v Praze kvůli jednání na ministerstvu chemického průmyslu o automatickém analyzátoru na SO₂, úspěšně instalovaném v chemické továrně v Kolíně. Obšírně vypisuje, jak na něj dr. Sokol tlačí, aby byla do PÚ jako asistentka přijata jeho dcera nevalných odborných kvalit. Sokol bude zřejmě totéž požadovat od Heyrovského, až se vrátí z dovolené

1958

Brusel, 19. 4.: Novák spolu s Tenyglem, Říhou, Šerákem posílají Heyrovskému pohled ze zahájení světové výstavy a s radostí sdělují, že podle úsudku četných hostů je expozice PÚ nejlepší ze všech.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1641.

Viktor NOVÁK (Vika)

(1890–1960)

Český filolog, titul PhDr. získal r. 1916. Heyrovského spolužák z Akademického gymnázia a jeho blízký přítel.

1954

Chrudim, 9. 8.: Vika píše Heyrovskému z letního bytu, je v Chrudimi u dcery. V dopise plném rodinných zpráv píše mimo jiné i o tom, že syn Jiří píše rodinnou kroniku, v níž se ocitne i Heyrovský jako jeho spolužák a přítel.

1959

Chrudim, 27. 5.: Vika kondoluje Heyrovskému k úmrtí jeho sestry Kláry.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2343.

Jan R. NOVOTNÝ

Propagátor čs. hudby v zahraničí.

1965

Praha, 19. 12.: V blahopřání se Novotný zmiňuje o dr. Albertu Schweitzerovi, působícím v africkém Lambarene „k povznesení černého lidu“. Přiložil k dopisu fotokopie dvou dopisů od A. Schweitzera.

1966

Františkovy Lázně, 24. 6.: Heyrovský děkuje za gratulaci a za Schweitzerovy dopisy. Uvádí, že se shodou okolností dostal mezi deset zakládajících členů Univerzity míru, kterou zřídil laureát Nobelovy ceny G. Pire, od kterého dostal Heyrovský fotokopii Schweitzerova dopisu psaného krátce před jeho smrtí.

Praha, 27. 7.: Heyrovský posílá Novotnému adresu Univerzity míru v městě Hey v Belgii

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1650.

Arnošt OKÁČ

(1903–1980)

Český analytický chemik, profesor MU, člen-korespondent ČSAV. Specialista v oboru analytických činidel, autor několika učebnic analytické chemie.

1944

Doubravice, 5. 3.: Okáč píše o svých polarografických pokusech v půdní zkušebně doc. Smolíka. Polarograf získal od prof. Morávka. Registroval křivky zředěných půdních výluhů a stanovoval alkálie podle Majera. Snažil se i o polarografické stanovení železa v půdách. Popsal svůj dosavadní postup práce v této věci a poprosil Heyrovského o rady. Šlo o zavádění oxidu uhličitého do analyzovaného rozboru při stanovování železa v půdních extraktech. Okáč poznamenal, že přidávání želatiny je zbytečné. Zmínil se i o Novákově metodě, kterou zopakoval a zjistil, že jeho postup je principiálně založen na stejném podkladě. Přiznal přitom Novákovu prioritu v této metodě. Připravoval se zaslat Heyrovskému separáty polarografických prací z půdoznalectví.

Praha, 13. 12.: Heyrovský děkuje za zaslání separáty, které si s potěšením přečetl. Upozornil Okáče na práci dr. Weiniga k přesnému určení výšky polarografické vlny, což se mohlo osvědčit i při stanovování železa v půdách.

1946

Brno, 26. 3.: Okáč oznamuje Heyrovskému náhlou smrt Dubského, který zemřel na silný krevní výron do mozku. Sděluje i termín pohřbu. Požádal Heyrovského, aby zprávu o úmrtí Dubského případně rozšířil mezi pražskými profesory.

Praha, 29. 3.: Heyrovský děkuje za zprávu o smrti Dubského, která mu však byla známa i z novin. Dubského Heyrovský označil za svého jediného přítele z řad vysokoškolských pedagogů, a proto byl smrtí Dubského hluboce zasažen. Důstojná oslava památky prof. Šimka bude prvním poválečným číslem *Collection*, druhé číslo by mohlo být věnováno prof. Dubskému. Kvůli zdravotním potížím se Heyrovský nebude moci osobně zúčastnit pohřbu Dubského, ale doufá, že fakulta, Česká akademie a pražská Chemická společnost budou důstojně zastoupeny.

Praha, 2. 4.: Heyrovský píše Okáčovi, aby se ujal redakce čísla *ChL*, které bude věnováno památce prof. Dubského. Požádal o zapůjčení kvalitní fotografie prof. Šimka, mohl by ji mít dr. Stehlík. Do časopisu *Nature* Heyrovský zatím zaslal zprávu o úmrtí Dubského a později tam pošle i nekrolog.

Brno, 3. 4.: Okáč posílá Heyrovskému krátkou noticku o smrti Dubského, kterou chtěl poslat redakci *ChL*. Nabídl se, že se ujme čísla věnovaného Dubskému. Poděkoval

- Heyrovskému za Dubského nekrolog do *Nature*. V Brně pro Heyrovského usilovně shánějí fotografii prof. Šimka pro chystaný katalog.
- Praha, 10. 5.: Heyrovský píše, že právě vyšlo číslo *ChL* věnované Šimkovi. Podle nového šéfredaktora *ChL*, dr. Koštíře, by mělo číslo *ChL* věnované Dubskému vyjít až za měsíc či dva, aby dvě smuteční čísla nesousedila. Doporučil Okáčovi, aby se spojil s Koštířem. S nekrologem pro *Nature* Heyrovského předběhl dr. Druce z Londýna.
- Brno, 14. 5.: Okáč souhlasí s návrhem posunout smuteční číslo Dubského o dva měsíce a informuje o obsahu čísla (příspěvky Heyrovského, Langer, Hadáčka, Okáče atd.). 4. 5. měl Okáč přednášku na počest Dubského před brněnskou Chemickou společností.
- Brno, 10. 6.: Okáč píše Heyrovskému, že pro číslo *ChL* na počest Dubského se sešlo příliš mnoho příspěvků (nebo příliš dlouhých) a žádá Heyrovského, aby rozhodl, které příspěvky vyřadit.
- Libverda, 6. 7.: Heyrovský odpovídá Okáčovi z lázní Libverd. K Langerovu článku pro smuteční číslo *ChL* věnované Dubskému píše, že Langer přislíbil originální příspěvek do *Collection*, čímž učiní památce svého učitele zadost. Proto bude Langerův text o polarometrických titracích, původně zamýšlený pro smuteční číslo, vynechán. Pojednání Čuprovo a Hadáčkovy s Jirouškem nemají svým obsahem vztah k osobě Dubského, a tak navrhnou Koštířovi, aby je přesunul do následujícího čísla *ChL*.
- Brno, 10. 7.: Okáč souhlasí s návrhy Heyrovského ke smutečnímu číslu Dubského a oznamuje, že obdržel dekret na mimořádného profesora na návrh Dubského, který tak učinil ještě před válkou.
- Libverda, 15. 7.: Heyrovský gratuluje Okáčovi k profesuře. Žádá ho, aby důvěrně označil nadprůměrné příspěvky pro Dubského číslo *Collection*.
- Brno, 12. 12.: Okáč vyzývá Heyrovského k přednášce v Brně a návštěvě univerzitního analytického ústavu. Termín a téma přednášky ať určí Heyrovský. Brněnští chemici chtějí pozvat k návštěvě též p. Kolthoffa.
- Praha, 25. 12.: Heyrovský sděluje, že pozvání jej velice těší, že si váží Okáčovy přátelské úcty, v níž spatřuje též morální podporu a projev sympatií k příkoří, které musel snášet. V dohledné době však na oficiální přednášku nemůže reflektovat, protože v profesorském sboru fakulty zažádal o výslužbu a jako důvod uvedl zhoršující se zdravotní stav, způsobený přednášením. Místo oficiální přednášky slíbil Okáčovi účast na brněnských kolokviích, při kterých se člověk sblíží s posluchači a může na ně zapůsobit účinněji než při slavnostní přednášce. Kvůli nashromáždění literární práci nemůže do Brna přijet dříve než v druhém pololetí příštího roku.

1947

- Brno, 2. 9.: Okáč doporučil Heyrovskému studenta brněnské přírodovědecké fakulty, O. Knopa, který nyní studuje ve Stockholmu, jako průvodce při jeho studijní cestě do Švédska. Knop zná dobře severské řeči i poměry, včetně těch na švédských ústavech.
- Praha, 4. 9.: Heyrovský děkuje Okáčovi za upozornění na p. Knopa, s nímž je v písemném spojení již rok a podává mu cenné informace o švédské polarografii a horlivě propaguje *Collection*. Bude ho očekávat ve Stockholmu 16. 9.

1948

- Brno, 14. 4.: Okáč píše o dr. Langerovi, který se má v Brně habilitovat pro analytickou chemii. Uvažovalo se i o jeho profesuře obecné chemie na pedagogické fakultě v Olomouci. V Brně má rezervováno ředitelské místo fyzikálního oddělení v Domě útěchy, kde se dělá radiologický výzkum. Jedno podstatné však Okáč neví: jak a kdy se Langer vrátí. Červnového analytického sjezdu v Holandsku se patrně nebude moci zúčastnit. Přeje Heyrovskému úspěch při jeho expozé na tomto sjezdu.
- Brno, 26. 5.: Okáč se dotýká polemiky organických chemiků v posledním čísle *ChL*, kde jsou autoři zesměšňováni. Týká se to jeho známého, snaživého a jemného mladého muže. Okáč se diví, že *ChL* připouští uveřejňovat posudky prací.
- Praha, 31. 5.: Heyrovský děkuje Okáčovi za dva zaslané příspěvky pro *Collection*, jež budou přeloženy a brzy se budou sázet. Do Utrechtu neodjel, protože neobdržel včas cestovní pas. Souhlasil s Okáčovým názorem, že kritika Hadáčka by neměla být psána ironicky. Podle Heyrovského názoru jsou ale Hadáčkovy práce velmi slabé. Ani Hadáčková habilitace nebyla příliš zdařilá – Heyrovský by mu poradil, aby jí věnoval lepší přípravu.
- Brno, 23. 8.: Okáč v příloze zasílá novou práci, z níž nebude mít prof. Feig radost. Již před válkou Okáč vyvrátil Feigovy experimentální názory, ale nepublikoval své nálezy. Též po válce experiment opakoval s p. Polsterem.

1949

- Praha, 4. 1.: Heyrovský žádá Okáče o několik miligramů kobaltaminu obsahujícího etylendiamin, s nímž pracoval prof. Dubský. Doktorand Cabicar zkoumá anomálie na polarografických křivkách, způsobené kobaltaminem.

- obsahující etylendiamin. Heyrovský předpokládá, že v pozůstalosti Dubského je i příslušná literatura k preparaci zmíněných látek, kterou si Dubský přivezl od Wenera.
- Brno, 27. 5.: Okáč Heyrovskému děkuje za souhlas, že přednese zahajovací přednášku na brněnské konferenci, jíž se zúčastní i prof. Audubert z Francie. Poblahopřál Heyrovskému k jeho čestnému členství v Polské chemické společnosti.
- Brno, 21. 6.: Dopis Okáče z 21. 6. se opět týká plánovaného kongresu „Fyzika v chemii a v průmyslu“, který se měl konat v květnu 1950 v Brně. Prosí Heyrovského o získání prof. Joliot-Curie pro přednášku do čtvrté sekce kongresu, organizované pány Petržílkou a Majerem /1/.
- Praha, 24. 6.: Heyrovský odpovídá, že na kongresu promluví o oscilografické polarografii. Projevil obavy, zda se podaří získat k přednášce prof. Joliot-Curie, který je nyní silně politicky angažován, a zapochyboval, že by na kongresu mohl něco nového říci.
- Brno, 19. 8.: Okáč blahopřeje Heyrovskému k úspěchům s derivačními křivkami v polarografii, o nichž vyšla publikace v *ChL*. Křivky dle Okáče budou velkou pomocí analytikům pracujícím s polarografií.

1950

- Brno, 28. 3.: Okáč se zmiňuje o své recenzi na Charlotovu knihu *Chemie komplexních reakcí*. Překlad by měl udělat prof. Votoček, Okáčův překlad by byl příliš kostrbatý. Žádá Heyrovského ještě o další ponechání Charlotovy knihy, chce si některé části detailně prostudovat.
- Praha, 14. 4.: Heyrovský reaguje na Okáčův dopis ze 13. 4., podle nějž se pisatel účinně stará o záchranu polarografické části sjezdu. Heyrovský v Ústředí vědeckého výzkumu zjistí, kam nyní ÚÚP patří, co by se mohlo pro takový sjezd podniknout. Pozval Okáče na schůzi redakční rady *Collection*.
- Praha, 27. 9.: Heyrovský žádá Okáče o zajištění noclehu v brněnském hotelu Slavia. Musí se 2. 10. zúčastnit slavnostního shromáždění k zahájení vyučování na přírodovědecké fakultě MU.
- Brno, 2. 11.: Okáč se svěřuje Heyrovskému, jak ho potrápil dopis prof. Křepelky, ve kterém pisatel prosil Okáče, aby doporučil ediční radě nové vydání jeho *Kvalitativní analýsy*. Po probdělé noci Křepelkovi napsal, že posudek požadující přepracování analytických statí může vydání pozdržet, ale že to bude poslední z překážek pro nové vydání, protože jsou asi vážnější překážky. K přednáškám by potřeboval Charlotovu

Kvalitativní analýsu, která je v ÚÚP a kterou by si rád vypůjčil od února do května 1951.

Praha, 4. 11.: Heyrovský odpovídá, že sám okusil mnoho trpkosti z Křepelkovy strany. „Křepelkovou neomaleností je pouštět se kolegům do jejich oborů, když ve vlastním nic nesvede a chce se obohatit na cizím. Jsou u nás mnohem povolanější k vydání moderní analytické kvalitativní chemie,“ píše doslova Heyrovský. Charlottovu knihu bude mít Okáč k dispozici na neomezenou dobu.

Brno, 19. 12.: Okáč blahopřeje Heyrovskému k 60. narozeninám a vzpomíná na své první setkání s Heyrovským někdy v roce 1935 ve FCHÚ UK v Praze na Albertově. Dále se zmiňuje o svém náhlém onemocnění TBC po prudkém zápalu plic. V nejbližších dnech má jít na léčení do sanatoria na Pasece u Olomouce.

1951

Paseka, 14. 1.: Okáč se ze sanatoria omlouvá z neúčasti na večírku k jubileu Heyrovského. Daří se mu celkem dobře, má od lékařů povoleno pracovat, takže prosí Heyrovského o zaslání Charlottovy *Kvalitativní analýsy*. Aby úplně nezhálel, chce sepsat malou učebnici novějších kvalitativních analytických metod.

Paseka, 19. 1.: Okáč děkuje Heyrovskému a Zumanovi za věnování jejich knihy. „Slzy mně hrkly do očí, když jsem přečetl věnování. Vašeho vzácného přátelství si vážím snad nejvíce ze všech,“ uvedl v poděkování. V P.S. píše, že se dal do sepisování *Kvantitativní analýsy*, aby využil čas pobytu v sanatoriu. Na polarografický sjezd pochopitelně nemůže přijet, posílá do Prahy místo sebe svého aspiranta, dr. P. Černého. Je možné, že na kongres přijede některý z jeho asistentů.

Paseka, 26. 1.: Okáč potvrzuje příjem Charlottovy knihy, kterou mu Heyrovský zaslal.

Paseka, 12. 2.: Okáč píše o potěšení, které mu způsobil pozdravný telegram z mezinárodního polarografického sjezdu, jež sledoval alespoň z denního tisku. Sjezd je velkým úspěchem Heyrovského. „Stáváte se (...) naším Pavlovem nebo Mičurinem a prvním akademikem,“ napsal doslovně. Nabádá Heyrovského k odpočinku po velké zátěži vyvolané přípravou a průběhem sjezdu. K Charlottově knize se vyjádřil poněkud kriticky, ale přesto Charlota Okáč považuje za nejlepšího současného francouzského analytika.

Praha, 27. 2.: Heyrovský uvádí, že byl nejvyšší čas, aby byl Okáč přinucen si odpočinout. Okáčova rada, aby se Heyrovský šetřil, je správná a dobrá, ale sám ji odbývá. Svoji šedesátku však cítí, takže si po obědě u stolu nad knihou (aby to spolupracovníci

neviděli) zdřímne a po večeři dělá už jen drobné práce a v deset hodin jde spát. Ovšem polarografický sjezd z počátku února ho z tohoto režimu poněkud vyšinul. Se sjezdem je spokojen, zúčastnilo se ho až čtyři sta osob. Ovšem plně mezinárodní sjezd to nebyl, ze Západu a ze SSSR nikdo nepřijel. Z ostatních zemí se zúčastnilo osm účastníků, z toho tři byli odborníci. „Považuji za naprosto nemožné sblížit se se sovětskými kolegy a nebudu se již namáhat,“ komentoval situaci Heyrovský. Pokud jde o účast Československa na sjezdu Mezinárodní unie v září v New Yorku, ta je vázána na účast SSSR.

Paseka, 6. 3.: Okáč děkuje Heyrovskému za dopis z 27. 2. Mimo jiné uvádí, že účast SSSR na kongresu v New Yorku bude problematická. On se už po r. 1945 snažil přivést do analytické komise sovětské zástupce (měl to za úkol), leč marně. V současné době dokončuje úpravu textu přednášek a už se poohlíží po novém tématu.

Paseka, 9. 5.: Okáč blahopřeje Heyrovskému k získání státní ceny za polarografii. Podle Okáče je cena udělena Heyrovskému velmi opožděně. Připsal, že pravděpodobně počátkem prázdnin se vrátí ke své práci v Brně.

Praha, 11. 6.: Heyrovský píše Okáčovi, že zřejmě následkem vysokého krevního tlaku, který mu diagnostikoval prof. Vančura, způsobeného obrovským návaem práce, jej 8. 6. postihla slabší mozková mrtvice – bez fyzických a psychických následků. Teď má nařízený klid a těší se na prázdninový pobyt s rodinou v Banské Štiavnici. Netěší se však na brzké stěhování; opustí s rodinou starý byt v šestém patře bez výtahu a nově bude mít k dispozici pětipokojový byt v prvním patře s ústředním topením na Hradčanech, tedy rozhodně si polepší.

Paseka, 14. 6.: Okáč reaguje na dopis od Heyrovského se zprávou o jeho mrtvici. „Máte výstrahu“, uvedl. Dále napsal, že vidí, jak v sanatoriu běží organizace práce: ředitel každý týden přidělí dvanácti lékařům k prostudování referáty o současných pracích, o kterých se pak diskutuje, a ředitel se tak s nimi bez námahy seznámí. Místo šesti set prací ročně tedy přečte jen tři až čtyři, které pokládá za důležité. Tímto režimem stihne přednášet v Olomouci, v Brně, pořádat kurzy pro lékaře, v nichž zapřáhne všechny své lékaře, takže sumárně mu zbyde čas zajít s flintou na srnce či někde na výlet. Tomuto způsobu práce se musí vědečtí pracovníci od takových praktiků učit – rozdělit si práci tak, aby na vedoucího zůstalo jen to nejnnutnější, je nakonec v intencích současné doby, která žádá kolektivní práci. Prvně byl na tři dny doma v Brně. Jeho pětiletý syn se velice radoval, že opět uviděl tatínka. Od 1. 8. zřejmě nastoupí do služby a hned si

vezme dovolenou, aby si užil rodinu. Rodina teď dostává výživné maximálně 4800 Kčs měsíčně, tedy nemnoho, a jeho nástupem do práce se tolepší.

Brno, 5. 11.: Okáč děkuje za zasláný první díl Sborníku z mezinárodního polarografického sjezdu, jenž důstojně reprezentuje zdařilý sjezd i Heyrovského životní dílo. Podobné sjezdy si často nemohou dovolit ani velké národy. Jestliže se Rakousko pyšní mikrochemií, Československo pak polarografií.

1952

Praha, 30. 1.: Heyrovský s potěšením kvituje přihlášku Okáče a jeho žáků na sjezd praktické polarografie, starosti má s ubytováním všech přespolních účastníků, protože je slíbeno jen osmdesát lůžek. Vyžádal si obratem zaslat resumé přihlášených příspěvků na sjezd /2/.

Praha, 4. 2.: Heyrovský sděluje údaje o místě konání a čase zahájení sjezdu, který přizpůsobí příjezdu brněnské výpravy.

Praha, 12. 8.: Heyrovský informuje Okáče o dovolené v Malé Fatře. Dále na něj a jeho rodinu čeká další dovolená v Bulharsku u moře. Heyrovský má přednášet také týden v Sofii. Spolu s dr. Forejtem dokončili rukopis knihy *Oscilografická polarografie*. Vřele děkuje za věnování Okáčovy nové knihy *Základy analytické chemie kvalitativní*.

Brno, 19. 8.: Okáč přeje Heyrovskému krásnou dovolenou u moře. S úpravou večerního režimu (chodit brzy spát) má i on ty nejlepší zkušenosti. Už teď se těší na *Oscilografickou polarografii*.

1953

Brno, 15. 7.: Okáč informuje Heyrovského o poměrech na univerzitě v Brně, pokud jde o obsazování volných míst na katedrách. Posuzoval práce Rektora a Melichara: Rektorských publikací je od třicátých let málo a jsou navíc slabé, kdežto Melicharovy jsou dobře vědecky stavěné a založeny na fyzikálně-chemické metodice výzkumu. Na místo po zemřelém prof. Toulovi rezolutně odmítli navrhnout dr. Vavřína, který nemá prakticky žádnou publikaci a který byl navržen na docenturu z dějin chemických věd. Místo toho navrhli prof. Trtílka z brněnské pedagogické fakulty, žáka Dubského, s čímž souhlasí i Vavřín.

Praha, 7. 8.: Heyrovský si stěžuje v trpkém dopise na svou nezdařilou cestu do Švédska /3/. Různými obstrukcemi došlo k tomu, že do Stockholmu odletěli jen Brdička a Šorm. Heyrovský měl mít na stockholmském sjezdu plno úkolů včetně vedení polarografické

sekce. Pas mu nebyl vydán na pokyn Státní bezpečnosti. Heyrovský je rozhodnut proti této akci protestovat v chemické sekci a prezidiu ČSAV.

Brno, 18. 8.: Okáč píše, jak ho velmi překvapilo, že Heyrovského nepustili do Stockholmu a ještě víc způsob, jakým to bylo provedeno. Okáč neméně lituje, že republika nebude zastoupena na sjezdu komplexních chemiků v Kodani. Záležitost Rektořika a Melichara není ukončena, ale písemné posudky všech členů výběrové komise byly naprosto jednotné. Horší je situace s obsazením anorganické chemie, protože pedagogická fakulta odmítla uvolnit Trtílka. Fakulta bude muset vypsát veřejný konkurz. Na Wendově pohřbu (zemřel předčasně na rakovinu) měl Okáč stručný projev. V Brně za něj nemají náhradu pro přednášky z užití chemie. Okáč děkuje za věnovanou *Oscilografickou polarografii*.

Praha, 12. 9.: Heyrovský blahopřeje Okáčovi k padesátinám, vzpomenuť jich bylo i při schůzi sekce chemie ČSAV. Heyrovský pamatuje na své padesátiny, kdy ho jeden jeho přítel ujistil, že desetiletí mezi padesátým a šedesátým rokem je pro muže doba nejpříjemnější, neboť má do své činnosti ještě dostatek sil a již také dostatečný vliv a autoritu, aby mohl své záměry uskutečnit. Heyrovského toto období nezklamalo.

Brno, 7. 10.: Okáč děkuje za gratulaci a vysvětluje, proč se z rodinných důvodů nemohl zúčastnit poslední schůze sekce chemie.

1954

Brno, 23. 12.: Okáč kromě vánočního a novoročního pozdravu jako toxikolog Heyrovského nabádá k tomu, aby ze své pracovny vystěhoval chemikálie a rtuť.

1955

Praha, 17. 12.: Heyrovský zve Okáče k oslavě svých narozenin v ústavu. Zmínil se o svém energickém vystoupení jménem redakční rady *ChL* na obranu překladatelů Kirejevovy *Fyzikální chemie* Smolera a Hrbka proti nekvalifikované kritice Picka a Frieda. K neobjektivnímu způsobu se vyjádří v *ChL* také Brdička.

Brno, 20. 12.: Okáč odpovídá Heyrovskému na list ze 17. 12. Blahopřeje Heyrovskému k 65. narozeninám, oslav se nezúčastní (předvánoční návaly na železnici). Heyrovského a budoucí Brdičkovo vyjádření ke kritice Frieda a spol. vítá. Uvádí, že na brněnské farmacii je vážným kandidátem na šéfa doc. Jindra.

1956

- Brno, 26. 3.: Okáč děkuje za poštovní známky pro jeho syna Vladimíra. Vrací se k poslední schůzi chemické sekce ČSAV, kde jej velmi zaujal referát dr. Rudingera (i když málo rozumí organickým syntézám). Ostatní referáty nestály podle něho za nic, škoda vzácného času, který mohl věnovat korekturám knihy *Kvalitativní analyza*, jež má vyjít v novém přepracovaném vydání v nakladatelství ČSAV v r. 1956.
- Praha, 30. 3.: Heyrovský se vyjadřuje k Rudingerově přednášce: Rudinger podle něj nic nevysvětlil a nic nepopsal. Stejně vystoupil Rudingerův vedoucí už vloni v Chemické společnosti. Ačkoli se zdejší oxytocin ještě neodhodlali zkusit na pacientce, už se našim syntetikům chystá státní cena. Přitom v USA se už inzeruje čistý oxytocin a všeobecně se užívá k léčení. Není to první případ, kdy se státní cena udílí za známé objevy Západu. Heyrovský píše, že jej čeká únavné přednáškové turné v NDR, z čehož vůbec nemá radost.
- Brno, 9. 6.: Okáč vysvětluje Heyrovskému, že situace s obsazením katedry fyzikální chemie brněnské univerzity je kritická. Posudek na kandidáta doc. Domanského od prof. Brdičky je příliš stručný. Je v něm odvolání na Heyrovského posudek. Nejpozději do týdne je třeba dodat státnímu výboru obšírnější posudek, Heyrovským podepsaný. V P.S. Okáč uvádí, že zmatek byl vyvolán záměrně, aby rozhodující posudek nemohl dojít včas.
- Praha, 12. 6.: Heyrovský potvrzuje Okáčovi, že včas dodal žádaný posudek a dodává, že v osobě Domanského – po nešťastném prof. Šimkovi – přijde brněnská univerzitní fyzikální chemie opět do formy.
- Brno, 14. 6.: Okáč děkuje, že se Heyrovského posudek vyslovuje ve prospěch Domanského. Okamžitá situace na fakultě má dvě fáze: do funkce se znovu hrne prof. Čupr a u dr. Domanského jeho odpůrci zvolili zdržovací akce.
- Brno, 14. 7.: Okáč se dotýká Staňkovy recenze k druhému vydání Tomíčkovy učebnice *Kvantitativní analyza*, kterou recenzent šetrně upravil. Okáč je ovšem pro původní znění knihy. Heyrovskému poslal jednak Staňkovu recenzi, jednak svůj posudek. „Velmi mne mrzí, jak se začíná po smrti ušlechtilého a poctivého prof. Tomíčka s jeho literární pozůstalostí kramařit,“ napsal na konci dopisu Okáč.
- Praha, 16. 9.: Heyrovský děkuje Okáčovi za zaslání spravedlivé recenze Staňkova přepracování Tomíčkovy učebnice. Dále děkuje za věnovanou *Analytickou chemii kvalitativní*, které se zmocnil syn Michal.

Praha, 27. 11.: Heyrovský oznamuje Okáčovi, že jeho student Ladislav Beníšek získal za zdařilé polarogramy cenu v ústavní soutěži. Peněžní odměna mu bude předána na společné večeři ústavu, na kterou je Beníšek srdečně zván.

Praha, 8. 12.: Beníšek do Prahy nepřijel, ale cenu mu už Heyrovský odeslal. Zmiňuje se o pozvánce prof. Charlota na sympozium CITCE do Paříže, na které se jeho spolupracovníci houfně hlásí.

1957

Brno: 9. 1.: Okáč se obrací na Heyrovského se žádostí o souhlas, aby dr. Bažantová (která to sama ještě neví) – zaměstnankyně PÚ a úspěšná překladatelka do němčiny – přeložila jeho *Kvalitativní analysu* pro německé nakladatelství Akademische Verlagsgesellschaft v Lipsku. V Brně totiž nejsou vhodné překladatelé.

Praha, 11. 1.: Heyrovský s Okáčovým návrhem souhlasí, dr. Bažantová se může věnovat překladu Okáčovy knihy, jen co dokončí překlad Brdičkovy *Fysikální chemie*. Se sovětským preparátem Berillou konali v PÚ polarografické pokusy. Preparát netvoří patrně komplex s přídavkem beryliové soli, jak ukázaly polarografické vlny.

1959

Praha, 10. 9.: Heyrovský se Okáčovi omlouvá, že se nevěnoval při sjezdu analytiků prof. Alimarinovi ze SSSR. Zmínil se o vyšetření svých zažívacích potíží, které způsobila hypoacidita a snížení žaludku, které jsou léčitelné.

1960

Brno, 4. 6.: Okáč žádá Heyrovského o souhlas s dvou- až třítydenním studijním pobytem svého čínského aspiranta v PÚ, aby se mohl na závěr své aspirantury seznámit s pracemi Vlčka a Zumana.

Brno, 22. 12.: Na vánočním pozdravu Okáč mj. blahopřeje Heyrovskému k Řádu republiky a k tomu, že „i malí naši školáčci znají dnes velkého učitele a představitele naší vědy v každé vesničce“.

1962

Praha, 11. 4.: Heyrovský oznámil Okáčovi jako předsedovi přípravného výboru XIX. celostátního sjezdu Čs. společnosti chemické, že kvůli svému chatrnému zdraví nemůže závazně přislíbit nabízené členství v čestném předsednictvu.

Brno, 18. 12.: Okáč v gratulačním dopisu k 72. narozeninám mj. vzpomíná v souvislosti se zdravotními potížemi Heyrovského, jak mu v době největší krize před dvanácti lety Heyrovský řekl: podle G. B. Showa musí člověk někdy stonat, aby byl dlouho na světě. Showova slova by se měla splnit i Heyrovskému.

1963

Praha, 9. 7.: S omluvami za zpoždění posílá Heyrovský svoji a Kůtovu monografii, vydanou v roce 1962.

Brno, 12. 7.: Okáč děkuje Heyrovskému za zasloupanou knihu, velice ji pochvaluje /4/.

Praha, 4. 8.: V gratulačním dopisu k Okáčovým šedesátinám Heyrovský píše, že Brdička se dobře uzdravuje a je pln energie /5/.

Brno, 13. 8.: Okáč děkuje za blahopřání a vyjadřuje svoji radost z toho, že se mu podařilo vychovat malou, ale dobrou skupinku poctivých vědeckých pracovníků, a též z toho, že se dožil doby, která analytiku postavila již na vědecký základ.

1964

Brno, 21. 8.: Okáč děkuje za věnované druhé vydání *Úvodu do praktické polarografie*. Kniha patří u studentů a praktických analytiků k nejoblíbenějším. Okáč v současnosti připravuje třetí vydání své *Analytické chemie* a má s tím hodně práce.

Brno, 19. 12.: Okáč posílá Heyrovskému blahopřejný list k narozeninám. Vyjadřuje v něm i radost z toho, jak je Heyrovský duševně svěží, což zažil při posledním setkání kolegia.

1965

Brno, 19. 12.: Okáč odesílá Heyrovskému blahopřejný dopis k jeho 75. narozeninám. Ubezpečuje ho, že současným i budoucím generacím bude zářným vzorem vědce a krásného, ušlechtilého člověka.

1967

Praha, 26. 2.: Heyrovský děkuje Okáčovi za výtisk třetího vydání *Analytické chemie* a gratuluje mu ke knize. Lituje, že byla zrušena chemická sekce ČSAV, kde se mohli na schůzích občas vidět. Heyrovský uvádí, že se jeho reakce stále zpomalují, ale je rád, že ještě může být denně v ústavu, kde ho vše zajímá.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1671.

Poznámky:

/1/ V květnu se měl konat v Brně mezinárodní kongres „Fyzika v chemii“.

/2/ Sjezd praktické polarografie se konal v Bratislavě v únoru 1952.

/3/ Heyrovský byl delegován ČSAV na mezinárodní kongres, na němž měl vésti sekci elektrochemie.

/4/ Heyrovský jistě rád četl Okáčovo chvalořečení na polarografii i na objevitele této metody, jehož význam ho řadí po bok M. Faradaye.

/5/ R. Brdička byl stížen infarktem.

Emil PALEČEK

(1930)

Český biofyzikální chemik, profesor MU, vědecký pracovník Biofyzikálního ústavu v Brně, člen-korespondent ČSAV. Objevil elektroaktivitu nukleových kyselin. Používá často polarografickou metodu.

1960

Praha, 27. 9.: Heyrovský žádá Palečka o zapůjčení jeho několika charakteristických polarografických křivek nukleových kyselin, jež by rád zmínil na přednášce 18. 10. ve Vídni. Palečkovy polarografické křivky by byly mj. vhodné také pro polarografickou cenu /1/.

1961

Praha, 12. 10.: Heyrovský do dopisu přikládá průklep doporučení Palečka na zahraniční pobyt.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1690.

Poznámka:

/1/ Palečkovy výsledky prezentované Heyrovským ve Vídni vyvolaly velkou odezvu.

František PANZNER

Chemik, pracovník Chemických závodů v Novákách.

1952

Praha, 8. 2.: Heyrovský děkuje Panznerovi za blahopřání k jeho jmenování akademikem ČSAV. Do dopisu přiložil text jistého článku k anglickému překladu.

Nováky, 15. 2.: Panzner odpovídá, že text přeloží, ač je mimo obor, v němž dělal překlady. Ještě před vánočními svátky jede do Prahy, kde se pokusí někde usadit. Pokud se mu to nepodaří, vrátil by se zpět do Novák, kde mu práce celkem vyhovuje. Ve vlastním oboru nemůže pracovat /1/.

1956–1960

Anglie, s. d.: Panzner píše Heyrovskému: „Poslední tři léta jsem pracoval jako dělník a mezi chemiky jsem chodil výjimečně. Zde mám pěkné místo ve výzkumu tuků (...) musím se stěhovat do Liverpoolu, kde pracuji. S Druceovými jsem se neviděl /2/.“

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1696.

Poznámky:

/1/ Manželé Panznerovi emigrovali do Anglie někdy kolem r. 1960.

/2/ Z pozdějších let se zachovala pouze Panznerova novoroční přání z let 1962–1964.

Miroslav PAVLÍK

(1905–?)

Český fyzikální chemik, žák Heyrovského, soukromý docent.

1949

Děčín, 13. 10.: Pavlík děkuje Heyrovskému za přijetí jednoho pracovníka Vojenského technického ústavu (VTÚ) jako mimořádného účastníka do polarografického praktika. Přimlouvá se ještě za dalšího – škpt. Chotta, který má na novém polarografu ve VTÚ

pracovat. VTÚ má zájem o dva polarografisty. V Děčíně uvázl kvůli náhlému onemocnění, během deseti dnů se snad přesune do Prahy.

1955

Praha, 21. 12.: Pavlík v gratulačním dopisu děkuje za všechny laskavosti a účinnou pomoc, kterou mu Heyrovský mnohokrát projevil. Současně vzpomíná na krásné časy a radostnou práci pod jeho vedením.

1960

Praha, 20. 12.: Pavlík v gratulačním dopisu k Heyrovského sedmdesátinám se pyšní tím, že byl Heyrovského žákem. Vzpomíná, že Heyrovský vedl své žáky laskavým a krásným způsobem k usilovné a poctivé práci /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1722.

Poznámka:

/1/ Pavlík byl doktorandem Heyrovského, promoval r. 1930 a získal titul RNDr.

Josef PELNÁŘ

(1872–1964)

Český lékař-internista, profesor UK, člen ČAVU, akademik ČSAV.

1946

Praha, 25. 10.: Pelnář jako předseda II. třídy ČAVU Heyrovskému oznamuje, že II. třída se na svém zasedání usnesla, aby Heyrovský napsal své stanovisko ve věci vyjádření očištné komise, s komisí se sešel a podepsal prohlášení buď Heyrovským vypracované, či dohodnuté s komisí.

Praha, 14. 11.: Heyrovský odpovídá na Pelnářův list z října. Uvádí, že nepovažuje za správné, že jej očištná komise povolává k jednání až nyní /1/. Měla tak učinit už mnohem dříve. Vyjadřuje se k Pelnářově poznámce o hlavní vině, totiž že použil v publikaci jako místo vypracování německou Karlovu univerzitu. Heyrovský vysvětluje, že jeho ochránce, demokrat a antinacista prof. Böhm potřeboval vykázat nějakou činnost

Heyrovského, a proto u publikace uveřejněné v *Z. physik. Chemie* je uveden název Böhmová ústavu. Zmiňuje Böhmovu činnost před válkou v Německu, kde odmítl přijmout říšskoněmecké občanství, činnost v Československu, kde mu byla zásluhou Heyrovského a Dolejška udělena Katedra fyzikální chemie na Německé univerzitě v Praze, i jeho odbojovou činnost v Praze. A protože Heyrovský se mohl zásluhou Böhmovou plně věnovat své práci i po uzavření českých vysokých škol, necítí se vinným.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 3.

Poznámka

/1/ Heyrovský byl pozván na schůzi II. třídy ČAVU na 5. 12., které se však nezúčastnil.

Václav PETRŽÍLKA

(1905–1972)

Český fyzik, absolvent UK (titul RNDr. Získal v r. 1927), profesor UK a ČVUT, člen-korespondent ČSAV.

1952

Praha, 16. 3.: Petržílka v dopise referuje o své návštěvě na klinice u prof. Vančury, kam chodí na pravidelné kontroly. Na poslední kontrole po třech měsících Vančura konstatoval zhoršení jeho zdravotního stavu a nedoporučil Petržílkovi, aby převzal daleko zodpovědnější povinnosti, než které má dosud. Prosí Heyrovského, aby jej nenavrhoval k novým zodpovědným úkolům, ježto se musí šetřit, a to nejen kvůli sobě, ale i kvůli postiženému synovi.

Praha, 26. 11.: Petržílka blahopřeje Heyrovskému ke jmenování akademikem ČSAV.

Praha, 27. 12.: Heyrovský děkuje Petržílkovi za zaslání blahopřání.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1733.

Zdeněk PÍCHA

(1876–?)

Bývalý generální ředitel schwarzenberského panství.

1949

České Budějovice, 18. 12.: Pícha píše Heyrovskému list, v němž uvádí, že se zabývá psychickou energetikou a hájí přeměny fyz. energií v psychické a že napsal pojednání *Názory světové z teorie poznání ve světle psychické energetiky*. Od Heyrovského by rád zvěděl, zda je někde podrobně vyložena souvislost fyzikálních podkladů našich počtů se strukturou molekul, jejich atomovou a subatomovou výstavbou apod. Rád by s Heyrovským osobně mluvil, až bude o vánočních svátcích v Praze /1/.

1951

České Budějovice, 10. 5.: Pícha blahopřeje Heyrovskému k udělení Státní ceny.

Banská Štiavnica, 30. 7.: Heyrovský děkuje Píchovi za gratulaci.

1952

České Budějovice, 2. 6.: Pícha se odvolává na vzájemnou rozmluvu (k níž Heyrovský zřejmě ze zásad tolerantnosti přistoupil) a zasílá mu stručné zpracování Schrödingerova spisu *Co je život* doplněné podle zásad psychické energetiky a žádá Heyrovského o její přečtení a posouzení. Jednu kopii poslal prof. Brdičkovi. V červenci zašle Heyrovskému další své pojednání *Hmota, záření a duševno*.

České Budějovice, 24. 7.: Pícha přikládá k dopisu pojednání s prosbou o jeho posouzení. Pícha v něm rozvedl myšlenku, kterou Heyrovský neodmítl: v dlouhých řetězcích proteinů tvořících protoplasmu mozkové kůry mohou podle Píchy vznikat oscilace dávající vznik zvláštnímu druhu záření a energií, které jsou podkladem uvědomovaných vjemů. Pícha bude rád, když se Heyrovský vyjádří k dedukcím z hlediska fyzikální chemie. Konečně, Paulingova teorie resonance znamená strukturální oscilace, které by právě mohly být zdrojem a příjemcem psychických energií, vedle jiných oscilací – elektronových. Podle Píchy není nikde podrobně vysvětlován poměr hmota k duševnu podle přírodních věd, a proto se Pícha domnívá, že jeho pokus může Heyrovského jako chemika zajímat.

1953

České Budějovice, 10. 2.: Pícha žádá Heyrovského, aby mu vrátil dva rukopisy, které mu v červnu a červenci 1952 poslal k posouzení. Uznává, že Heyrovský nemá dostatek času k jejich prohlédnutí.

1955

České Budějovice, 22. 12.: Pícha blahopřeje Heyrovskému k narozeninám a dále uvádí, že po patnáctiletém studiu se dopracoval k uspokojivému pochopení vztahu hmota-duševno, ale že Píchův nárys obecné psychické energetiky se sotva podaří uveřejnit vzhledem k obtížnosti a rozsáhlosti problému.

1959

Reykjavik, 28. 10.: Pícha blahopřeje Heyrovskému k udělení Nobelovy ceny. Ve větší části listu se však Pícha svěřuje se svými problémy. Uvádí, že se pustil do studia vztahu hmota-duševno, kterým by se měli věnovat odborníci, a ne laici jako on, i když ví, že tuto neskromnost Heyrovský neschvaluje. Svě diletantství se však snažil dohnat usilovným studiem a přemýšlením, a výsledky, ke kterým dospěl, nejsou tak zcela neužitečné ani náležitě nepodložené. Udělení Nobelovy ceny S. Ochoaovi a A. Kornbergovi /2/ potvrzuje, že východisko Píchových prací bylo správné. I práce jiných badatelů o struktuře DNK a RNK použil ve svém nejnovějším dosud neuveřejněném pojednání *Duševno a jeho organizace*. Věří, že Heyrovský neodmítne Píchův neodborný příspěvek k vědě.

1965

Reykjavik, 5. 1.: Pícha píše o trvalém zájmu o studium záhady života a spojitosti duševna s hmotou. Mimo jiné uvedl, že mu vyšla kniha *Die psychische Energetik und die Organisation des Seelischen*; o tom, že čeští exulanti, filozof dr. M. Čapek, dr. Silvio Fiala ze sanfranciské univerzity a dr. Karel Vrána z italského Benevento, mu pomohli v nových pojednáních, která jsou pokračováním knihy *Die psychische Energetik...*, již chce Křesťanská akademie v Římě vydat v českém originále. Všechny tyto skutečnosti Pícha uvádí, aby Heyrovskému ukázal, že jeho pomoc nebyla marná, a děkuje za ni.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1746.

Poznámky:

/1/ K setkání Heyrovského s Píchou nedošlo, jak vyplývá z Heyrovského dopisu z 22. 12. Pícha v roce 1950 poslal Heyrovskému další dopis, který se nezachoval. Heyrovský se Píchovi omlouvá, že na jeho poslední dopisy neodpověděl a neposlal posudek na Píchovo pojednání, neboť byl nadmíru zaměstnán povinnostmi k ÚÚP a zejména přípravami na 1. mezinárodní polarografický sjezd plánovaný na únor 1951. Dotazuje se Píchy, zda nemá jeho práci vrátit, aby se nezdržovalo její publikování.

/2/ Nobelovu cenu obdrželi v r. 1959 za objev mechanismu biosyntézy ribonukleové (RNA, česky RNK) a deoxyribonukleové (DNA, česky DNK) kyseliny.

František PÍŠEK

(1886–1970)

Český technik, metalurg, profesor brněnské techniky, akademik ČSAV. Zakladatel Ústavu fyzikální metalurgie ČSAV v Brně.

1955

Brno, 15. 7.: Píšek v dopisu předává pozdrav ředitele Pergamon Pressu, který doufá, že se s Heyrovským opět brzy sejde.

Praha, 18. 7.: Heyrovský děkuje Píškovi za vyřízení pozdravu dr. Rosbauda z Londýna /1/.

1958

Brno, 24. 5.: Píšek žádá Heyrovského o přijetí prof. Witolda Tomassiho z varšavské polytechniky, odborníka v oboru práškových elektrod a v chemické termodynamice. Tomassiho bude provázet Jiří Velíšek z laboratoře pro studium vlastností kovů.

Praha, 27. 5.: Heyrovský souhlasí s návštěvou Tomassiho v PÚ ČSAV a je rád, že Tomassiho průvodcem bude J. Velíšek, který absolvoval v PÚ prázdninovou praxi a zná poměry i pracovníky PÚ. Heyrovský sám v den návštěvy Tomassiho odjíždí do Berlína, a tak se s Tomassim asi mine.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1755.

Poznámka:

/1/ Heyrovský se dobře znal s P. Rosbaudem, v Archivu AV ČR v Heyrovského fondu je třicet šest dopisů z let 1941–1959.

Jaroslav PLUHAŘ

(1922–?)

Český technik, dlouholetý pracovník Státního výzkumného ústavu materiálu v Praze, profesor ČVUT, člen-korespondent ČSAV, čelný funkcionář ČSAV.

1965

Praha, 12. 8.: Pluhař blahopřeje Heyrovskému k udělení čestného doktorátu Karlovy univerzity /1/.

Praha, 23. 10.: Pluhař posílá Heyrovskému ke schválení text o Heyrovském, který má být v informační příručce ČSAV–SAV pro rok 1966. Uvádí, že v příručce budou jen nejstručnější údaje podle jednotného vzoru /2/.

1966

Praha, 23. 2.: Pluhař gratuluje Heyrovskému ke zvolení členem AV SSSR.

Františkovy Lázně, 12. 6.: Heyrovský děkuje Pluhařovi za blahopřání. Žádá o omluvení na XXIII. valném shromáždění členů ČSAV, které se koná v době jeho pobytu ve Františkových Lázních, kde je na léčení.

Praha, 5. 10.: Pluhař žádá Heyrovského, aby pro příručku o ČSAV, jejíž vydání se posouvá k 1. 1. 1967, znovu zkontroloval údaje o své osobě /3/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1762.

Poznámky:

/1/ Heyrovský poděkoval za blahopřání 17. 8.

/2/ Heyrovský poslal doplněný text pro příručku 11. 11.

/3/ Nově doplněný text vrátil Heyrovský už 13. 10.

Vilém PODROUŽEK

(1899–?)

Český chemik, žák Braunerův a Heyrovského, titul RNDr. Získal na UK v r. 1924.

1943

Praha, 31. 1.: Podroužek posílá Heyrovskému dopis s výtiskem své práce o zábranových proteolytických systémech v diagnostice rakoviny. Píše mu, že po dlouhých a svízelných pokusech se mu podařilo polarograficky prokázat zábranové proteolytické systémy. Brdičkova reakce se stala důležitou složkou pro teoretickou i praktickou serologii. Polarografický průkaz sulfhydrylových grup je podle Podroužka stejně důležitý pro teoretickou serologii, jako byl objev odklonění komplementu.

1947

Praha, 25. 2.: Podroužek informuje Heyrovského o svých pokusech prováděných v biofyzikální a chemicko-farmaceutické laboratoři v minulém období. Z jeho výzkumu vyplývají mj. zajímavé závěry pro konstituci bílkovin. Bude je publikovat v *Revue d'Immunologie* v Pasteurově ústavu. Je to první publikace Heyrovského polarografické metodiky v imunologii. Zkráceně byla předložena na mezinárodním kongresu mikrobiologů a serologů v Kodani v srpnu, ovšem bez autorovy účasti. K Brdičkově reakci vyjdou Podroužkovi publikace v *Časopise českých lékařů*: namítá, že sérum je artefakt, z jehož složení při užití polarografie je poněkud těžké něco konkrétního usuzovat. Navrhl proto použití krevní plazmy bez jakýchkoli antikoagulačních přísad. Navrhuje používat místo drahého chloridu hexaminkobaltitého snadno dostupný a levný chlorid tetraminkarbonátokobaltitý. Dále navrhl používat stříbrnou anodu. Pro své pokusy překonstruoval svůj polarograf a zavedl několik novot, které by se daly použít pro sériovou výrobu polarografů, a to použití posuvného potenciometru místo fixního poměru dvou odporů ve Wheatsonově můstku. Současný potenciometr umožňuje nastavit nulovou polohu galvanometru na kterýkoliv závit. Druhou je vedení snímacího kontaktu bubnu po ose paralelní k ose bubnu. Třetí vymožeností je využití miliampérmetru místo voltmetru. K tomuto nápadu uvádí další technické podrobnosti /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1766.

Poznámka:

/1/ Heyrovského odpověď na tento důležitý dopis se nezachovala.

Silvestr PRÁT

(1895–1990)

Český botanik, rostlinný fyziolog a biochemik, profesor UK, akademik ČSAV. Zavedl do rostlinné fyziologie polarografickou metodu.

1947

Praha, 10. 3.: Prát jako funkcionář Národní rady badatelské (NRB) posílá Heyrovskému pozvánku na chemický kongres. NRB by byla velmi ráda, kdyby ji Heyrovský na kongresu zastupoval nebo tím pověřil jiného delegáta.

1955

Praha, 20. 12.: Prát blahopřeje Heyrovskému k narozeninám a vzpomíná, jak začal chodit do fyzikálně chemického praktika, kde dostal od Heyrovského první úlohu – vážit rtuťové kapky. Byl tím tehdy velmi zklamán, poněvadž si nedovedl představit aplikaci v biologii. Netrvalo však dlouho a Heyrovský mu umožnil práci na prvním historickém polarografu, který Heyrovský „vykouzlil z Kučerových kapek“ /1/.

Praha, 1. 12.: Heyrovský gratuluje Prátovi k jeho narozeninám. Vděčně vzpomíná, jak Prát v počátcích polarografie pomáhal s její popularizací ve světě.

1966

Praha, 19. 12.: Prát se omlouvá Heyrovskému, že byl obtěžován záležitostmi mikropolarografu, způsobenou inventarizací majetku.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1800.

Poznámka:

/1/ Na Prátův dopis z 20. 12. 1955 odpověděla v únoru paní Heyrovská. Napsala, že prof. Heyrovský je silně zaneprázdněn a je nyní na polarografickém sjezdu ve Varšavě. Uvedla, že Prátův dopis Heyrovského nesmírně potěšil a děkuje za něj. Vrací Prátovi stvrzenku na

zapůjčený polarograf. Stvrzenka už neplatí, jelikož přístroj převzala Botanická zahrada SAV v Košicích.

Bohumil PRUSÍK

(1886–1964)

Český lékař-internista, zakladatel čs. angiologie, profesor UK, člen-korespondent ČSAV.

1953

Praha, 29. 6.: Prusík žádá Heyrovského o radu, na kterého žáka Heyrovského se má obrátit jeho žák Z. Rosol ve věci polarografického stanovení kyslíku a oxidu uhličitého v krvi. Prusík se odvolává na své vzpomínky, jak před lety jeho žáci, dnes profesori Herles a Vančura, dobře pochodili u Heyrovského, který jim poradil v tehdejších odborných problémech /1/.

1957

Praha, 22. 12.: Prusík Heyrovskému děkuje za velkou pomoc jeho klinice poskytnutou dr. Březinou a Šerákem při aplikaci polarografie ve výzkumu kardiovaskulárních problémů. Březina nezištně vedl část výzkumu stanovení obsahu kyslíku v krvi s výsledkem naprosto uspokojivým. Prusík žádá Heyrovského, aby dovolil spolupráci M. Březiny i v r. 1958 na problémech tkáňového dýchání a stanovení mastných kyselin polarograficky /2/.

1961

Praha, 29. 5.: Heyrovský blahopřeje Prusíkovi k jeho 75. narozeninám a uvádí se též jako jeho pacient. Jménem PÚ poděkoval za porozumění polarografistům z PÚ i za spolupráci s Prusíkovou klinikou.

1963

Praha, leden: Prusík žádá vedení PÚ o pokračování spolupráce v oboru aterosklerózy. Část tohoto úkolu by mohla být řešena přímo v PÚ. Dosavadní polarograficky získané výsledky jsou totiž pro výzkum metabolismu cévní stěny velmi významné, byly prezentovány s velkým úspěchem na mezinárodním angiologickém kongresu.

Polarografie k tomu použitá je metodou specificky československou, o kterou je na mezinárodním fóru neobyčejný zájem /3/.

Praha, 7. 2.: Heyrovský píše, že si váží Prusíkova ocenění aplikace polarografie pro výzkum metabolismu cévní stěny a že je rád, že polarografie nachází uplatnění v medicíně. Ovšem při prověrce pracovišť ČSAV bylo PÚ uloženo převést tento výzkum na biologické pracoviště. Navíc PÚ trpí nedostatkem pracovního prostoru a ústav byl pověřen řešením dalších důležitých úkolů. Proto spolupráce s Prusíkovým ústavem může probíhat do konce roku a na rok 1964 už nelze s další spoluprací počítat. S pomocí ing. Šeráka lze jistě počítat.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1814.

Poznámky:

/1/ Heyrovský doporučil své spolupracovníky M. Březinu a L. Šeráka.

/2/ Heyrovský poděkoval za dopis a ujistil Prusíka, že PÚ vítá spolupráci s Prusíkovou klinikou.

/3/ Prusík píše žádost jako ředitel angiologické laboratoře lékařské fakulty UK.

Jaroslav PRŮŠEK

(1906–1980)

Český orientalista, profesor UK, akademik ČSAV. Dlouholetý ředitel Orientálního ústavu ČSAV. Specialista na čínskou literaturu a kulturu.

1959

Praha, 9. 1.: Průšek se Heyrovskému omlouvá, že se nemohl zúčastnit Heyrovského přednášky o Číně, protože měl povinnost být na schůzi stranické skupiny prezidia ČSAV /1/.

1966

Praha, 14. 9.: Heyrovský gratuluje Průškovi k jeho 60. narozeninám. Uvádí, že Průškovy spisy laikům přiblížily čínský a japonský svět, což zaslouží obdiv a vděčnost.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1815.

Poznámky:

/1/ Heyrovský reagoval na Průškovu omluvu s pochopením. Pozval ho na pokračování referátu s diskusí koncem ledna v zasedací síni Akademie.

Antonín PŘECEHTĚL

(1885–1971)

Český lékař-otorinolaryngolog, profesor UK, akademik ČSAV. V letech 1930–58 přednosta ORL kliniky UK, poté vědecký pracovník ORL laboratoře ČSAV.

1945

Praha, 14. 11.: Přecechtěl děkuje Heyrovskému za blahopřání k šedesátinám. Uvádí, že velice rád pomohl Heyrovského dceři při její nemoci. Heyrovskému přeje, aby v klidu a uznání mohl pokračovat v plodné vědecké práci.

1955

Praha, 13. 11.: Přecechtěl děkuje Heyrovským za jejich gratulaci k sedmdesátinám. Rád vzpomíná na minulé léta, kdy se častěji viděli v prostředí oživeném tolika dobrými přáteli, jako byl prof. Votoček a jiní.

Praha, 20. 12.: Přecechtěl blahopřeje Heyrovskému k jeho pětadesátinám.

1959

Mníšek pod Brdy, 25. 11.: Přecechtěl děkuje Heyrovským za soustrast s úmrtím jeho ženy.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1820.

Otakar QUADRAT

(1886–1963)

Český anorganický chemik a metalurg, od r. 1923 profesor VŠCHT v Praze.

1947

Praha, 19. 3.: Heyrovský posílá Quadratovi dvanáct pozvánek s programem na 2. kongres IUPAC. Dále prosí jménem svým i prof. Votočka, aby na finanční krizi CCCC upozornil průmyslové kruhy a zapůsobil na ně, aby CCCC finančně podpořily.

1953

Praha, 9.6.: Quadrat krátce děkuje Heyrovskému za přenechání chemikálie a žádá účet za ni.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1831.

Antonín F. RICHTER

(1896–1979)

Český lékařský chemik a biochemik, profesor UK, autor učebnic chemie, přednosta II. ústavu pro lékařskou chemii UK.

1944

Praha, 1. 4.: Richter prosí Heyrovského, aby vyslechl MUC. Maiera, Richterova žáka a spolupracovníka, který hledá pracovní místo, a dopomohl mu k dokončení studia v Praze /1/.

1949

Praha, 23. 12.: Richter píše, že prof. Kácl, Tomíček a Heyrovský mu dali k dispozici od 400 do 1000 Kč /2/.

1953

Praha, 10. 3.: Richter posílá Heyrovskému staré recenze z ústavní knihovny týkající se CCCC a dále Hamsíkovu knihu *Lékařská chemie*, kterou Heyrovský zapomněl na večeru pořádaném na počest narozenin Škramovského.

1957

Praha, 5. 5.: Richter posílá Heyrovskému separát práce H. R. Oliviera s omluvou, že u něj ležel založen delší dobu.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1879.

Poznámky:

/1/ To bylo teoreticky možné, ovšem na pražské německé univerzitě, kde za války studovalo velmi málo českých studentů.

/2/ V závěru roku 1949 se kolem Richtera vytvořila aféra a Richter se obrátil o pomoc na některé kolegy.

Gerhart ROSENTHAL

Český fyzikální chemik.

1938

Terst, 17. 9.: Rosenthal prosí o zaslání kopie Heyrovského práce o polarografu. V Terstu má dostatek času materiál propracovat, neboť jeho loď do New Yorku odplouvá 29. 9. Manželům Rosenthalovým je „krása slunné modré Adrie zkalena pomyšlením na hrozící nebezpečí pro Československo“. Byli rádi, když se z italských novin dozvěděli, že Praha nepovolila.

New York, 22. 10.: Rosenthal píše, že shání zaměstnání, zatím nic v oboru nesehnal. Navštívil dr. Müllera /1/, který mu vychází v každém ohledu vstříc. Prosí o zasílání separátů polarografických prací. Myslí si, že poslední krize v republice nijak nenarušila vědeckou práci Heyrovského školy.

Chicago, 26. 11.: Rosenthal sděluje, že získal místo na College of Dental Surgery of Loyola University s tím, že se bude zabývat uplatněním polarografie ve stomatologii (zubní sklovina) a při analýzách moči. Na chicagské univerzitě měl Rosenthalův šéf, prof. Banner /2/, přednášku o polarografii, k níž připravili malou expozici některých základních polarogramů a vysvětlili na zvětšeninách, co je co. Na pracovišti proběhl seminář, na němž se diskutovaly testy na rakovinu. Rosenthal byl dotázán, co si o polarografickém testu myslí. Odpověděl opatrně, aby nevzbudil klamné naděje.

Rosenthal je v kontaktu s dr. Müllerem i panem Mintsem /3/. Uvedl, že bez Heyrovského doporučení a jeho rad by nenašel v USA řádnou práci a děkuje za obojí.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1898.

Poznámky:

/1/ O. H. Müller, americký chemik, žák Heyrovského.

/2/ O. Kanner, americký chemik, profesor chicagské Loyola University.

/3/ Mints, pracovník americké firmy Sargent.

Rudolf ROST

(1912–1999)

Český mineralog, profesor VŠB v Ostravě, od r. 1921 na přírodovědecké fakultě UK, profesor UK.

1951

Praha, 6. 8.: Rost píše Heyrovskému do Banské Štiavnice, líčí svoji bytovou situaci v Praze. Ví, že Heyrovský opouští byt v ul. V Ohradách, o který by Rost měl zájem. V případě, že by Rost získal Heyrovského byt, odkoupil by jeho družstevní podíl. Rád by se s Heyrovským či někým z jeho rodiny sešel, aby projednali tuto záležitost. K Rostově žádosti o přidělení bytu, které má u ONV Praha 2, by přispělo i Heyrovského krátké doporučení.

Banská Štiavnica, 9. 8.: Heyrovský odpovídá Rostovi, že jeho byt byl už přidělen jistému pánovi ze Státního úřadu plánovacího (SÚP), tomu se však kvůli tomu, že byt je v pátém patře, nelíbí. Referent bytového odboru tlačí na Heyrovského, aby byt V Ohradách vyklidil, což bude možné až koncem srpna – do té doby bude jeho nový byt v ul. Na Valech stavebně upraven. Přiložil do dopisu i doporučení pro bytový referát.

Praha, 16. 8.: Rost oznamuje, že zaměstnanec SPÚ má už dekret na byt, a že je tedy byt V Ohradách již zadán. Dopis končí díkem za Heyrovského ochotu, s nímž vyšel Rostovi vstříc i za zaslání doporučení.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1900.

Julie ROUBALOVÁ

(1880–?)

Kuchařka v rodině prof. Leopolda Heyrovského.

1960

Kdyně, 23. 2.: Roubalová odesílá blahopřejný dopis Heyrovskému k udělení Nobelovy ceny.

Píše: „(...) vzpomínám na všechny ve Vaší rodině, kde jsem strávila mladá léta v dobré rodině /1/. Bylo mně u Vás tak krásně a milo se mi mezi Vámi žilo a dobře se mi vedlo. Často vzpomínám na Vaše rodiče a na Vás, pane akademiku, velmi často. A najednou jsem četla v novinách (...) jak jste vážen v zahraničí, což mě velice potěšilo, že Vás osobně znám (...) Doufám, že si na mě vzpomenete a velice by mně bylo velkou ctí, kdyby Jste i Vy mně napsal pár řádků a dal o sobě vědět.“ Roubalová vzpomíná na mládí Jaroslava Heyrovského, který ji tehdy oslovoval „teto“.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1904.

Poznámka:

/1/ Myslí tím rodinu prof. L. Heyrovského, otce Jaroslava Heyrovského.

Albert RUSINA

(1937)

Fyzikální chemik. Vystudoval přírodovědeckou fakultu UK a poté pracoval v PÚ v oddělení anorganické polarografie.

1964

Jena, 12. 11.: Rusina píše ze své první zahraniční studijní cesty. Ujišťuje Heyrovského, že si plně uvědomuje, k čemu ho zavazuje skutečnost, že je pracovníkem PÚ JH; ze všech sil se bude snažit chovat a pracovat tak, aby neudělal ústavu ostudu. Dále uvádí, na

čem v Jeně pracuje (příprava organokovových sloučenin chromu). Chce si osvojit metodiku preparací látek citlivých ke vzduchu a vzdušné vlhkosti. Polarografie by mohla mít podle Rusiny významnou roli.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1917.

Gabriel RUTTKAY-NEDECKÝ

Slovenský virolog, pracovník Virologického ústavu SAV v Bratislavě, profesor UKo.

1954

Bratislava, 14. 7.: Ruttkay-Nedecký děkuje za zasláný polarografický papír a za radu o použití hemoglobinové vlny při zjišťování čistoty virového preparátu.

1959

Bratislava, 23. 12.: Ruttkay-Nedecký posílá Heyrovskému fotokopii článku uveřejněného ve sborníku *Biochemistry of Viruses* a rukopis článku pro *CCCC*, jenž je částí jeho kandidátské disertační práce. Prosí Heyrovského o doporučení článku.

1960

Praha, 5. 1.: Heyrovský potvrzuje příjem fotokopie článku z *Biochemistry of Viruses* a příjem Ruttkay-Nedeckého práce, kterou převzal dr. Zuman pro redakci *CCCC*. Recenzentem bude dr. Březina z PÚ.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1923.

Jaroslav RŮŽIČKA

(1909–?)

Český fyzikální chemik, ve studijním roce 1932/33 ukončil studium chemie na přírodovědecké fakultě UK, kde podal a obhájil doktorskou disertaci z polarografie. Žák J.

Heyrovského. Po absolutoriu univerzity pracoval v Plzni ve Výzkumném a pokusném ústavu Škodových závodů.

1963

Praha, 16. 7.: Heyrovský žádá Růžičku o informaci o P. Herasymenkovi, který pracoval před válkou v Plzni. Též by potřeboval informace o Šlendykovi a Tanchekievském. Má totiž dodat údaje o ukrajinských chemících, kteří studovali v Československu. Údaje budou zahrnuty v chystané publikaci o podílu ukrajinských chemiků na vývoji chemie.

Plzeň, 8. 8.: Růžička podává o Herasymenkovi zprávu včetně zjištěné bibliografie. O Šlendykovi ví Růžička málo, poslední známá Šlendykova štace byla v Mandžusku.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1926.

Jiří ŘÍHA

(1924)

Český fyzikální chemik-elektrochemik. Po studiích na přírodovědecké fakultě UK ukončených doktorátem přírodních věd r. 1950 (žák Heyrovského a Brdičky) pracoval v ÚÚP, později v PÚ ČSAV jako vědecký pracovník až do počátku 90. let. Odborník na polarografii a elektrochemické zdroje proudu.

1951

Banská Štiavnica, 21. 7.: Heyrovský posílá Říhovi cestovní příkaz k cestě na Slovensko /1/.

Do Banské Štiavnice má dorazit do večera 27. 7., aby stihl jednat s dr. Kútou. Prosí Říhu, aby mu přivezl dvě lahve červeného bulharského vína, které v Banské Štiavnici není k dostání, a přivést též jednu pásku do psacího stroje pro pí Heyrovskou.

Praha, 23. 7.: Říha sděluje Heyrovskému, že za ním přiletí 27. 7. Vše, oč Heyrovský žádal v minulé korespondenci, je vyřízeno. V ÚÚP se stropy nebudou zřejmě bourat, půjde jen o jejich vyztužení.

Banská Štiavnica, 26. 7.: Heyrovský telegraficky žádá Říhu, aby přivezl sto Novákových spodních nádobek a půl litru isobutylalkoholu.

Praha, 21. 9. 1951: Heyrovský zve Říhu a jeho paní na udílení polarografických cen v liblickém zámku dne 30. 9. Má počítat s přenocováním v zámku.

1952

Banská Štiavnica, 2. 7.: Říha oznamuje Heyrovskému, že sjezd /2/ je v plném proudu s účastí asi pěti set lidí. Odbyt polarografických tiskovin stále roste. Pracovní program sjezdu je hodinový či dvou hodinový (dopoledne), odpoledne jsou exkurze či volno.

Banská Štiavnica, 3. 7.: Říha píše Heyrovskému, že obdržel titulní stránky knihy Březinovy a Zumanovy /3/, o jejíž propagandu je postaráno. Tiskovin se prodalo za 2000 Kčs, zbytek bratislavských referátů přiveze profesor Dillinger.

1958

Brusel, 12. 6.: Ve společném dopisu Říhově, Šerákové a Tenygllově je dosavadní bilance práce uvedené trojice na bruselské světové výstavě /4/. Říha a spol. píše, že expozice polarografie se neminula cílem, hlavně v polarograficky dosti zaostalé zemi, jako je Belgie. Zájemců je stále velmi mnoho, nejvíce z řad praktiků-analytiků z průmyslu. Místní analytici pracují na vlastnoručně zhotovených nebo starých aparaturách a podobné je to i s vybavení na belgických univerzitách. O českých přístrojích-exponátech sděluje, že jsou i přes značnou frekvenci v uspokojivém stavu. Veškeré zkušenosti z výstavy Říha a spol. sdělili a ještě sdělí svým následovníkům.

1960

Káhira, 6. 4. /5/: Heyrovský posílá Říhovi pohlednici s pozdravem a připisuje, že ho čeká už jen poslední přednáška v Alexandrii na univerzitě a že celý pobyt v Egyptě příjemně uplynul – a v teple.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1933.

Osobní archiv J. Říhy (dopisy z 21. 7. a 21. 9. 1951).

Poznámky:

/1/ V Banské Štiavnici pracovníci ÚUP prováděli polarografické rozbory rud pro Slovenský geologický ústav.

/2/ Šlo o sjezd slovenských chemiků pořádaný v Banské Štiavnici.

/3/ Jednalo se o knihu *Polarografie v lékařství, biochemii a farmacii*.

/4/ Na světové výstavě v Bruselu konané v roce 1958 byla velká expozice polarografie, včetně čs. polarografů a analyzátorů, na jejichž chod dozírali pracovníci PÚ, kteří též podávali zájemcům odborný výklad o přístrojích.

/5/ Heyrovský se synem byli dva měsíce na přednáškovém a pracovním pobytu v Egyptě.

Rudolf ŘÍPA

1963

Valparaiso, 1. 12.: Řípa vzpomíná na krásné dny v Praze a na srdečné přijetí u ministra školství a zejména u Heyrovského a jeho paní. Chválí čs. vědecké ústavy a nadevšechno PÚ ČSAV a nečekaně výborné poměry v Praze. Zatím se mu nepodařilo dosáhnout rychlého potvrzení vědecké spolupráce a výměny spolupracovníků s valparaiskou univerzitou kvůli politickým potížím, což se může změnit po nových volbách v Chile. Opakuje pozvání pro Michaela Heyrovského, který by byl „jeho milým a vítaným hostem“.

1966

Praha, 11. 1.: Heyrovský posílá do Valparaisa dopis Řípovi, v němž děkuje za dva jeho dopisy. Raduje se, že polarografie se zavádí na chilských vysokých školách. Na vědeckou část Řípova dopisu odpoví dr. Kalvoda. Heyrovský děkuje za pozvání k Řípoým, ale pro svoji chorobu si takovou cestu nemůže dovolit. Je šťasten, když se autem dostane do rakouských Alp, kde si ožívuje vzpomínky na své dětství.

1967

Praha, 17. 3.: Heyrovský píše Řípovi do Valparaisa a posílá mu první dva sešity časopisu *Technical Digest*, v němž je předsedou redakční rady. Heyrovští jsou rádi, že Řípův syn Boris jede s Michaelem Heyrovským na lyže do Nízkých Tater. Celá Heyrovského rodina se raduje z úspěchů Borisovy práce týkající se vývoje hraček.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1934.

B. SANDHOLEC

(1916–?)

Český chemik, titul RNDr. Získal na UK v r. 1947, pracovník papírny ve Větrní u Českého Krumlova.

1945

Větrní, 27. 11.: Sandholec posílá Heyrovskému pohled a píše v něm, že by chtěl vědecky pracovat v papírenském oboru polarografickou metodou.

1949

Větrní, 27. 6.: Sandholec děkuje Heyrovskému za zaslání kyseliny benzensulfonové, jejíž pomocí mohl dokončit pokus o polarografické určení kyslíku ve vodě. Hodlá pojednání o tomto stanovení zaslat redakci časopisu *Papír a celulóza*.

1950

Větrní, 1. 6.: Sandholec oznamuje Heyrovskému, že objednal adaptér pro alkálie a pro oscilograf. Prosí o zaslání žárovčky pro projekční lampu /1/.

Větrní, 24. 6.: Sandholec si naříká, že kvůli žárovce, kterou nikde nemají, mu už měsíc stojí práce s polarografem. Tíže se, zda by mu Heyrovský nemohl v této věci pomoci.

Praha, 29. 6.: Heyrovský píše, že dílovedoucí Fanta ze Zbrojovky upravuje lampu na normální závit. Pokud jde o adaptér pro oscilograf, bude třeba jej upravit podle typu, s nímž pracuje. Sandholec by měl zajet za dr. Forejtem i s oscilografem, aby se naučil ovládat nový adaptér.

1951

s. l., 1. 11.: Sandholec žádá Heyrovského o zaslání jedné kapiláry. (Heyrovský mu ji obratem poslal.)

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1945.

Poznámka:

/1/ Heyrovský odpověděl, že žárovku nemá, ale radí mu, kde by se dala sehnat.

Štefan SEDLÁK

Inženýr, pedagog průmyslových škol.

1964

Bratislava, 21. 1.: Sedlák posílá Heyrovskému svůj *Polarografický krůžok*, příručku pro polarografické kroužky na středních chemických školách. V doprovodném dopisu objasňuje, co ho vedlo k sepsání příručky a jejímu vydání v *SVTL*. Knížka je určena pro střední kádry a studenty-začátečníky.

Praha, 25. 2.: Heyrovský potvrzuje příjem knížky-příručky, jež je podle něj cenná hlavně pro začátečníky v polarografii. Gratuluje Sedlákovi k úspěšnému vyřešení problému, jak metodicky zpřístupnit studium polarografie zejména po stránce teoretické.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1958.

Eduard SKARNITZL

(1894–1970)

Farmaceut, titul PhDr. získal na UK v roce 1920, ředitel Státního ústavu pro kontrolu léčiv.

1953

Praha, 20. 12.: Skarnitzl posílá srdečná blahopřání k 63. narozeninám Heyrovského. Uvádí, že bez polarografie si už nedovedeme představit moderní kontrolu léčiv. Nový čs. lékopis zařadil jako první mezi lékopisy cizími do některých svých služebních požadavků také metodiku polarografickou.

1956

Praha, 12. 2.: Heyrovský děkuje Skarnitzlovi za gratulaci a za slova uznání, která ho velmi těší. Píše, že měl velké štěstí, že se setkal s porozuměním u některých kolegů – hlavně u Skarnitzla, kteří ve svém oboru polarografii prakticky provozovali, a tím se zasloužili o její rozšíření.

1960

Praha, 16. 10.: Skarnitzl Heyrovskému děkuje za rukopis jeho polarografické práce z r. 1932, určený pro Skarnitzlovu rukopisnou sbírku.

1967

Praha, 1. 3.: Heyrovský posílá Skarnitzlovi do jeho sbírky dopisy laureátů Nobelovy ceny G. v. Hevesyho, L. C. Paulinga, D. Pirea a C. F. Powella. Svěřuje se Skarnitzlovi, že trpí zpomalenými reakcemi a že mu chůze dělá značné obtíže. Je však rád, že může denně ještě dojíždět do ústavu.

Praha, 20. 3.: Skarnitzl děkuje Heyrovskému za zasláné dopisy.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2720.

František SLAVÍK

(1876–1957)

Český mineralog a geochemik, zakladatel české mineralogické školy, od r. 1906 na UK, kde je od r. 1916 profesorem. Akademik ČSAV.

1951

Praha, 22. 8.: Slavík děkuje Heyrovskému za gratulaci k 75. narozeninám. Slavík vzpomíná na Banskou Štiavnicu, kde teď Heyrovský je, jako místo jeho zájezdů do štiavnického kraje (1898, 1920, 1951).

s. l., 23. 10.: Slavík děkuje Heyrovskému za zasláný sborník z polarografického sjezdu. Považuje jej za skvělý památník Heyrovského velikého díla a dokument jeho světového ohlasu.

1953

Praha, 28. 7.: Slavík se obrací na Heyrovského s prosbou, zda by bylo možno z Böhmovy pozůstalosti získat pro Mineralogický ústav KU jeho publikace, zvláště ty strukturně krystalické o nerostech.

Praha, 12. 8.: Heyrovský posílá Slavíkovi fotokopie Böhmovy práce *Über Uranoxyde*, o ostatní požádá vdovu paní Böhmovou.

Praha, 17. 8.: Slavík Heyrovskému děkuje za zasilku a intervenci u paní Böhmové.

1956

Praha, 22. 8.: Slavík děkuje Heyrovskému za blahopřání k osmdesátce. Cení si Heyrovského jako předního českého chemika, který se proslavil mezinárodně a doma vytvořil jedinečnou školu mladých vědců.

Praha, s. d.: Slavík děkuje Heyrovskému za zasláný nekrolog o prof. Šimkovi /1/. Uvádí, že Šimek byl jeho první doktorand a přítel, jakých málo.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2032.

Poznámka:

/1/ Vyšel v Chemických listech v r. 1946.

Zdenka SMOLAŘOVÁ

1953

Brno, 4. 11.: Smolařová posílá Heyrovskému balík se čtyřmi ročníky předválečných CCCC. Ráda tak vyhovuje prosbě Heyrovského. Píše, že CCCC lépe poslouží veřejnosti, než aby mrtvě ležely v knihovně odesílatelky.

Praha, 6. 11.: Heyrovský děkuje Smolařové za zasláná čísla CCCC. Informuje ji dále o osudu prof. M. Shikaty a dr. Sanigara a o své rodině a zve ji do Prahy. Uvádí též novou privátní adresu /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2042.

Poznámka:

/1/ Jde zřejmě o žačku Heyrovského z dvacátých let.

SMOLEK

Ředitel závodu na výrobu penicilínu v Roztokách u Prahy.

1961

Praha, 9. 9.: Heyrovský píše Smolkovi, že se poskytnutý preparát, kterým se pokoušeli léčit rakovinu primáře krajské nemocnice v Brně, se osvědčil. Rodina nemocného za lék vřele děkuje. Dotazuje se Smolka, zda by bylo možné získat ještě další dávku k udržení naděje na uzdravení do doby, než bude lék běžně dostupný.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2043.

Ivan SMOLER

(1901–1990)

Český fyzikální chemik lužickosrbského původu. Vystudoval přírodovědeckou fakultu UK, v r. 1930 obhájil disertaci s polarografickou tematikou, již vypracoval pod vedením J. Heyrovského. Od 50. let zaměstnán v PÚ jako vědecký pracovník, kde se zaměřil zejména na zkoumání vlastností rtuťové kapkové elektrody.

1934

Budyšín (Německo), 18. 7.: Smoler popisuje své poslední práce v Praze. Šlo o polarografické analýzy vzorků zřejmě biologického původu, které mu dodal Siderský. Dále se zmiňuje o budoucí práci v Sklářském ústavu v Hradci Králové, kam má nastoupit 1. září na šest měsíců na zkoušku. Zcela nový sklářský ústav už navštívil, ještě se dovybavují laboratoře, včetně polarografu. Ředitel Čtyřoký prý s Heyrovským svého času mluvil – Heyrovský mu slíbil, že zadá nějakému doktorandovi téma o stanovení stop kovů ve skle. Smoler se na začátku svého působení ve sklářském ústavu bude zabývat absorpcí světla ve skle. K dispozici bude mít dvojité monochromátor spojený se zcela novou fotobuňkou. Bude tedy produkovat křivky, nikoli automaticky a nikoli polarografické. V ústavu je dále polarizační mikroskop, s nímž Smoler zatím nikdy nepracoval, takže se s ním seznamuje z knih.

1961

Praha, 5. 8.: Smoler píše Heyrovskému do Sliache zprávy o PÚ, který je kvůli dovoleným skoro vylidněn. Smoler je zavalen prací, hlavně překlady pro dr. Korytu, Kalvodu aj.

Tulák Ferda (asi veverka) se objevil v parčíku před ústavem a Smoler doufá, že se vrátí do areálu ústavu.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2044.

Josef SOUKAL

Lesní inženýr, laik, vědec-amatér, bez vzdělání.

1963

Praha, 5. 7.: Heyrovský odpovídá na Soukalův dopis z 8. 6. obsahující výtah Soukalovy práce.

Uvedl, že pokud by chemické údaje v ní obsažené byly experimentálně podloženy, šlo by připravit publikaci pro *Chemické listy*. Případ škodlivosti průmyslových kouřů spadá do meteorologie, nikoli do fyzikální chemie.

Železnice u Jičína, 20. 11.: Soukal děkuje Heyrovskému za dobrozdání k jeho práci *Vznik magnetických mraků v elektrickém poli naší Země a jejich význam*. Vysvětluje, co považuje za nejdůležitější – zodpovězení otázky, co je příčinou neurotropismu viru obrny. Odpovídá na ni vlastní teorií, jak se obrna může šířit. Podle Soukala se problém vzniku obrny z biologického hlediska nedá vysvětlit /1/.

1964

Praha, 6. 1.: Heyrovský odpovídá ONV v Jičíně /2/ a přikládá průklep odpovědi, kterou v červenci 1963 poslal Soukalovi. Soukal by rád pracoval ve výzkumném ústavu. To je však možné pouze u absolventů vysoké školy v daném oboru, a to Soukal nesplňuje. Problém, který Soukal sleduje, je v zájmu laboratoří meteorologických a lékařských na celém světě. Uzavírá svůj dopis slovy: „(...) radil bych, aby s. ing. Soukal se především podrobil léčení a hodlá-li dále pěstovat svůj zájem, aby se seznámil s příslušnou literaturou. Je nesporné, že jeho práce kvalifikovaného lesního inženýra má pro náš stát daleko větší význam než amatérské zasahování do jiných vědních oborů.“

1967

Železnice, 21. 7.: Soukal žádá paní Heyrovskou, aby mu poslala jistý dodatek k jeho vědecké práci, kterou hodlá poslat do jednoho ústavu ve Stockholmu, kam údajně Soukalovu práci Heyrovský poslal. Neví však do kterého stockholmského ústavu.

Praha, 26. 7.: Paní Heyrovská píše, že výtah Soukalovy práce mu prof. Heyrovský v červenci 1963 vrátil a do Stockholmu nic neposlal.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2061.

Poznámky:

/1/ Soukal – lesní inženýr – vymýšlí teorii týkající se lékařství a žádá univerzitního profesora o podporu jeho názorů, zejména o škodlivosti kouřů na člověka a přírodu vůbec.

/2/ V prosinci obdržel Heyrovský dopis Okresního národního výboru v Jičíně, v němž je osvětlena osoba J. Soukala. Ten už tři roky nepracuje, ač žádal o zařazení do pracovního procesu. Odmítá se podrobit psychiatrickému vyšetření na klinice v Hradci Králové. Odvolává se na vyjádření prof. Heyrovského ke své „vědecké“ práci, které od Heyrovského očekává.

Bohumila SOVOVÁ-KUČEROVÁ

Dcera prof. B. Kučery (1874–1921), profesora fyziky UK, který přivedl Heyrovského ke studiu elektrokapilarity rtuti. To ho přivedlo k objevu polarografie.

1951

Praha, 29. 1.: Sovová posílá Heyrovskému dopis, ve kterém se vyjádřila, že na I. mezinárodním polarografickém sjezdu bude snad pietně vzpomenu zasluh jejího otce o polarografii. Zahájení sjezdu by se ráda zúčastnila její matka.

Praha, 31. 1.: Heyrovský píše Sovové, že po celý život chová k památce prof. Kučery úctu a oddanost a že má k zahájení sjezdu, na které rodinu Kučerovu zve, připravenou vzpomínku na vzácného učitele a diapozitiv jeho fotografie.

Praha, 1. 2.: Sovová prosí k zahájení sjezdu o dvě místa (pro matku a sestru, sama se nemůže zúčastnit). Přiložila jednu otcovu fotografii.

Banská Štiavnica, 20. 7.: Heyrovský děkuje za blahopřání k udělení státní ceny.

1961

Praha, 27. 3.: Sovová se sestrou prosí Heyrovského o intervenci u čs. tisku, aby vzpomenu 16. 4., že před čtyřiceti lety zemřel jejich otec, prof. Kučera. Předem děkují za vyplnění své žádosti a rády by věděly, kde článek o Kučerovi vyjde /1/.

Praha, 15. 4.: Heyrovský oznamuje, že zařídil na tiskovém oddělení ČSAV otištění vzpomínek na prof. Kučera z pera dr. R. Šimůnka. Vzpomínka napsaná doc. Matulou má vyjít v nedělním čísle RP. Navíc doc. Matula připravuje pro *Vesmír* obšírný článek o Kučerovi, jenž má vyjít v letních měsících.

Praha, 14. 7.: Heyrovský posílá Sovové slíbené fotografie profesora Kučery a adresu a rukopisy dr. Matuly.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2062.

Poznámky:

/1/ Heyrovský požádal V. Matulu, aby napsal článek o prof. Kučerovi. Matula tak učinil a poslal texty *Lidové demokracii* a *Rudému právu*.

Miloš SPÁLENKA

(1913–1995)

Vynikající český fyzikální chemik. Specializoval se na polarografické analýzy kovů a anorganických materiálů. Jako pracovník Výzkumného ústavu kovů se zabýval hlavně hutnickou polarografií. Autor několika monografií o polarografii. Byl jedním z posledních předválečných žáků J. Heyrovského.

1944

Praha, 14. 5.: Spálenka upozorňuje Heyrovského na patentovou přihlášku s názvem „Polarograph oder Polarometr“, podanou K. Schwarzem z Kolína nad Rýnem. Zprávu o tom podal i dr. Nejedlému – výrobci českých polarografů.

1947

Praha, 19. 5.: Spálenka zasílá Heyrovskému korektury článku o analýzách hliníkových a zinkových slitin.

Praha, s. d.: Spálenka se zmiňuje o svém zájezdu do Jugoslávie, kde měl v Bělehradě na technické fakultě kurzy z polarografie a předvádění polarografů. Píše, že opustil Zbrojovku /1/ a přešel do Panenských Břežan /2/. Reaguje zřejmě na Heyrovského poznámku v jeho dopise, že Švédové by měli podniknout menší exkurzi na pražskou univerzitu a do dalších českých institucí, kde se provozuje polarografie, aby měli lepší názor na polarografy a myšlenky na lineární zapisovače zapudili /3/.

1952

Panenské Břežany, 13.10.: Spálenka žádá Heyrovského o souhlas k uveřejnění příspěvku o polarografickém stanovení železa v různých materiálech pro časopis *Hutnické listy*, jehož kopii přiložil.

1957

Panenské Břežany, 6. 9.: Spálenka se vyjadřuje kladně k upravenému polarografickému stanovení olova v bílých kovech, jež mělo být uveřejněno v mezinárodním časopisu *Analytica Chimica Acta* /4/.

1963

Praha, 4. 4.: Heyrovský žádá Spálenku, aby ze své knihy opatřil citace pro stanovení některých kovů podle přiložené tabulky. Potřebuje to italská firma, která zastupuje čs. polarografy.

Panenské Břežany, 25. 4.: Spálenka posílá Heyrovskému seznam čtyřiceti publikací, které obsahují metody pro stanovení prvků označených v tabulce.

Praha, 2. 5.: Heyrovský děkuje Spálenkovi za seznam a současně mu posílá výtisk svých a *Kůtových Základů polarografie*.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2064

Poznámky:

/1/ V pražské pobočce České zbrojovky se po 2. světové válce vyráběly čs. polarografy.

/2/ V Panenských Břežanech (u Prahy) měl sídlo Výzkumný ústav kovů.

/3/ Z Heyrovského vyjádření je znát v otázce moderních polarografů na sklonku 40. let jeho konzervatismus.

/4/ Heyrovský doporučil Spálenkům článek redakci uvedeného časopisu k uveřejnění.

J. SRBOVÁ

Česká lékařka, pracovnice Ústavu hygieny práce a chorob z povolání v Praze, specialista v polarografii škodlivých látek.

1951

Praha, 12. 5.: Heyrovský žádá z pověření prof. Dillingera /1/ Srbovou, aby se ujala výcviku lékařů v mikroreakcích na olovo, benzen a nitrobenzen na kurzu polarografie pro lékaře v květnu v Bratislavě. Uvádí i finanční podmínky.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2070.

Poznámka:

/1/ Hlavní organizátor kurzu.

Jaroslav STANĚK

(1914–1997)

Český organický chemik, odborník na sacharidy, docent a od r. 1968 profesor UK.

1952

Praha, 12. 12.: Staněk žádá Heyrovského o poskytnutí prací Heyrovského ústavu publikovaných v *CCCC* po r. 1945 po 2–3 separátech pro reprezentační účely, respektive získání nových předplatitelů *CCCC* v cizině.

1954

Praha, 26. 3.: Jménem Čs. společnosti chemické žádá Staněk Heyrovského o přednášku s originálním obsahem, nikoli referát, pro sjezd Čs. společnosti chemické v Banské Štiavnici v červenci tohoto roku.

1955

Praha, 13. 2.: Staněk upozorňuje Heyrovského, že má vyjít 2. vydání Tomíčkovy Kvantitativní analýsy, o které se stará. Žádá Heyrovského o eventuální připomínky v kapitole o polarografických a polarometrických titracích, případně o doplnění o nové poznatky /1/.

1962

Praha, 26. 5.: Staněk Heyrovského upozorňuje, že se stal předmětem soutěže v televizi. Snímky sedmi velmi význačných osob byly předloženy k identifikaci, mezi nimi byl i Heyrovský s polarografem. Staněk napsal, že „ne každému se poštěstí probojovat se až do soutěže pro mládež“.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2076.

Poznámka:

/1/ Heyrovský poslal Staňkovi doplňky 8. 6.

Samuel STANKOVIANSKY

(1907–1980)

Slovenský chemik, ředitel průmyslové školy v Banské Štiavnici a v Bratislavě, profesor UKo, protagonistista polarografie na Slovensku.

1948

Banská Štiavnica, 13. 6.: Stankoviansky oznamuje Heyrovskému, že už dvakrát v redakci časopisu *Chemické zvesti* intervenoval za to, aby redakce ihned zaslala Heyrovskému buď štočky, nebo původní polarogramy a obrázky /1/ a dále prosí Heyrovského o informaci, kde by se daly sehnat všechny, i speciální nádoby k polarografu a zda v Praze není nějaký sklář, který by je pro Stankovianského zhotovil. Dále Heyrovského prosí o přímluvu ve Zbrojovce, kde polarografy tehdy vyráběli, aby polarograf pro žilinskou státní nemocnici dodali do konce roku.

Banská Štiavnica, 26. 7.: Stankoviansky vrátil Heyrovskému půjčený text k polarografickému praktiku, který opsal. Uvádí, že elektrody mu buď pošle, nebo je předá osobně při

návštěvě Prahy. Nakonec činí objednávku na *Collection* pro Státní průmyslovou školu v Banské Štiavnici.

Banská Štiavnica, 30. 8.: Stankovianský děkuje Heyrovskému za zaslání čísla *Collection* a měl by zájem o všechny ročníky. Na elektrody použil plexisklo a železo. Brzy budou připraveny ke zkouškám.

Banská Štiavnica, 29. 10.: Stankovianský děkuje za balík s kompletním *Collection*. Elektrody slibované, hlavně z plexiskla, nejsou hotové, má potíže s materiálem, ale doufá, že vyžádané plexisklo z Anglie bude k jejich zhotovení vhodné. Zmiňuje se o dvou publikacích pro *Collection* a byl by rád, kdyby je Heyrovský posoudil. Není spokojen s prací redakce *Chemických zvestí*, která v již otištěném Stankoviankém článku leccos pomotala. Pošle Heyrovskému druhé sdělení pro *Chemické zvesti* se stejnou prosbou. Oznamuje, že do nového polarografu vmontoval zapojení pro diferenciální metodu jako na derivační, což mu umožní přesnější měření než na mikropolarografu fy Nejedlý.

1949

Banská Štiavnica, 22. 6.: Stankovianský uvádí, že ví o účasti Heyrovského na sjezdu slovenských chemiků, který bude v Banské Štiavnici, a že po domluvě s organizátory se počítá s ubytováním Heyrovského na průmyslové škole. Vyzývá Heyrovského, aby mu sdělil, kdy má v plánu přijet, protože mu chce jet naproti do Hronské Dúbravy. Stankovianský chce na sjezdu předvést zkušenosti s diferenciální metodou s odtrhovačem kapek. Konečně získal dávno slibované elektrody, které může Heyrovský vyzkoušet.

Banská Štiavnica, 21. 9.: Stankovianský píše, že s polarografem v době prázdnin nepracoval, čekal na diferenciální galvanometr (už jej má). Zbrojovka že mu však nedodala reduktor citlivosti, slíbili mu alespoň odpory a on sám si je připojí. Zaslal do *Chemických zvestí* článek, který by rád spolu s prvním uveřejnil v *Collection*. V závěru děkuje Heyrovskému za zaslání *Polarographisches Praktikum*.

1950

Banská Štiavnica, 1. 3.: Stankovianský uvedl, že se jmény Gašparik, Gregor a Dillinger souhlasí, ale rozhodně ne Stankovianský, kterého jeho dosavadní vědecká činnost nelegitimuje do uvažovaného orgánu. Navrhl místo sebe profesora Krempaského či prof. Stehlíka /2/. Stankovianského zajímá, jak se osvědčil nově vyvinutý polarograf.

Praha, 11.5.: Heyrovský žádá Stankovianského o zajištění ubytování na Počúvadle pro svoji rodinu na dva týdny. Stankovianského text o diferenciální metodě, původně určený pro *Collection*, by mohl vyjít ve *Zprávách PÚ*, které mají vyjít při otevření PÚ nebo při polarografickém kongresu. V nejbližší době pošle Stankovianskému opisy receptů na stanovení FeIII.

Banská Štiavnica, 21. 5.: Stankovianský oznamuje Heyrovskému, že sešlo ze zmluveného ubytování Heyrovského rodiny v létě na Počúvadle, ale uvádí jiné možnosti, kde strávit dovolenou, a žádá Heyrovského, aby se k nim vyjádřil.

Praha, 22. 5.: Heyrovský sděluje Stankovianskému literární údaje k polarografickému stanovení kationů (Cu, Fe, Pb a Zu) v trietanolaminu a radí, aby při analýze odstranili kyslík siřičitanem.

Banská Štiavnica, 25. 5.: Stankovianský prosí Heyrovského o radu, jak postupovat při rozboru rud obsahujících kromě mědi, olova zinku a železa i stopy zlata a stříbra.

Praha, 7. 6.: Heyrovský opakuje, že nejvhodnější bude stanovení trietanolaminem. Pokud jde o zlato obsažené v rudách, i to lze polarograficky stanovit a měl by se v této věci obrátit na ing. Linhartu v puncovním úřadě. Asi by bylo nejlepší, aby Stankovianský přijel do ÚÚP se vzorky a v ústavu byly analyzovány.

Praha, 15. 11.: Heyrovský přikládá korekturu Stankovianského článku pro *Collection*, který byl přeložen do němčiny. Oznamuje dále, že polarografický sjezd (přiložena pozvánka) je odložen na únor 1951 a že se těší, že se jej Stankovianský zúčastní.

1951

Praha, 29. 3.: Heyrovský prosí Stankovianského, aby zmluvil na léto ubytování pro jeho rodinu na Počúvadle a v Banské Štiavnici na červenec a srpen.

Banská Štiavnica, 3. 4.: Zajištění ubytování Heyrovského rodiny na Počúvadle si vzal na starost prof. Lukáč, který bude jistě Heyrovského informovat, jak probíhají jednání. Polarografické práce bude moci v Banské Štiavnici Heyrovský provádět v Stankovianského laboratoři.

Praha, 25. 5.: Heyrovský oznamuje, že do Banské Štiavnice se dostaví 31.5. dr. Novák a dr. Tockstein, aby se ujali prací geologů ve školních laboratořích, a prosí o zajištění noclehů. Heyrovský přijede do Banské Štiavnice 30.6. a hodlá tam zůstat 2 měsíce. Na tu dobu potřebuje byt pro 4 osoby.

1952

Praha, 1. 3.: Paní Heyrovská psala za svého muže, žádala vrácení protokolů ing. Mňoučka.

Banská Štiavnica, 3. 3.: Stankovianský prosí o zaslání materiálů ze sjezdu v Bratislavě. Žádá o radu, kde by mu mohli prodat Novákovy nádobky a další polarografické skleněné propriety. Hodně nyní analyzuje polarograficky rudy a zinkové koncentráty a různé slitiny a pomalu už zapomíná na klasické metody.

Praha, 11. 3.: Heyrovský uvedl výrobce nádobek. Napsal, že marně touží po odříznutí od světa, v němž by se dostal k souvislé experimentální práci.

Banská Štiavnica, 17. 6.: Stankovianský uvádí, že hodlá napsat dr. Říhovi, aby mu zhotovil jeden potenciostat, případně mu poradil, která firma už potenciostaty vyrábí.

1954

Praha, 14. 6.: Heyrovský se obrací na Stankovianského (v této době ředitele Vyšší průmyslové školy v Bratislavě) s prosbou o pomoc při shánění jednoho pokoje v Banské Štiavnici na červenec pro svoji dceru, která by se ráda s manželem zúčastnila sjezdu.

Bratislava, 16. 6.: Stankovianský píše, že pokoj je zamluven a je třeba jej oficiálně objednat v kanceláři Turisty. Pro zhoršený zdravotní stav matky žijící v Banské Štiavnici se nemohl zúčastnit sjezdu ve Smolenicích a spoléhá na to, že všechny přednášky budou otištěny v *Chemických zvestích*.

Praha, 29. 6.: Heyrovský potvrdil Stankovianskému, že objednávka pokoje v Banské Štiavnici pro jeho dceru vyšla.

1958

Bratislava, 14. 7.: Stankovianský v dopise uvádí, že neví, zda se bude moci osobně zúčastnit polarografického sjezdu, prosí proto, aby mohl jeho spolupracovník M. Fedoroňko přednést příspěvek „Polarografické chování zlata, paladia a platiny v etylendiamincitrátu“ a přikládá jeho text.

1963

Praha, 2. 4.: Heyrovský žádá Stankovianského o informaci o Janu Augustinovi z Banské Štiavnice, který žádá o důchod a Heyrovského prosí o intervenci.

Bratislava, 24. 5.: Stankovianský odpovídá, že J. Augustin je skutečně jeho bývalý laborant, který pobírá invalidní důchod a nyní usiluje o jeho zvýšení, protože jeho nemoc pochází z otravy rtutí. Augustin už před několika lety, kdy odcházel do důchodu, dostal doporučení od Stankovianského. Kvůli neinformovanosti a neznalosti předpisů

nebo kvůli naivitě Augustina se teď obrátil na Heyrovského. Stankovianský se proto Heyrovskému omlouvá, že ho Augustin obírá o drahocenný čas.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2078.

Poznámky:

/1/ Šlo zřejmě o Heyrovského publikaci *Polarografická analyza v metalurgii*, která vyšla až r. 1949.

/2/ Stankovianský reagoval na nedochovaný dopis Heyrovského z 27. 2., v němž Heyrovský navrhl Gašperika, Gregora, Dillingera a Stankovianského do orgánu slovenských chemiků, blíže neurčeného.

Jan STEJSKAL

Profesor, pracovník Čs. akademie zemědělských věd.

1958

Praha, 12. 3.: Stejskal žádá Heyrovského o zapůjčení polarografu V 301.

Praha, 14. 3.: Heyrovský odpovídá, že v PÚ bohužel není polarograf, který by ústav mohl i jen na krátkou dobu postrádat a že ani neví o jiném ústavu, kde by měli k výpůjčce volný polarograf.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2088.

Karel STLOUKAL

(1887–1957)

Český historik, profesor UK.

1955

Praha, 20. 12.: Stloukal gratuluje Heyrovskému k 65. narozeninám. Mimo jiné vzpomíná, jak se Heyrovský jako jeden z mizivého počtu statečných kolegů zastal postižených

v době, kdy byli odstraňováni z veřejného působení a kdy bližší kolegové trapně mlčeli. Též vzpomíná vděčně na to, jak se Heyrovský přičinil o umožnění studia Stloukalova syna.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2095.

Oldřich STRÁNSKÝ

(1896–?)

Český chemik, v 50. letech pracovník Vysoké školy báňské v Ostravě.

1951

Ostrava, 8. 7.: Stránský seznamuje Heyrovského s návrhem, aby se posluchači univerzit i všech ostatních vysokých škol seznámili s dějinami svých oborů. O této myšlence se jednalo v různých orgánech a rektor VŠB předloží návrh Státnímu výboru pro vysoké školy. Prosí Heyrovského, aby podporoval Stránského myšlenku, případně pro ni získal generálního tajemníka výboru, prof. Valoucha.

Ostrava, 17. 11.: Stránský oznamuje Heyrovskému, že podle sdělení rektora VŠB rozhodně Státní výbor pro vysoké školy o bytí či nebytí dějin technické práce jako přednáškovém předmětu na své generální schůzi koncem měsíce.

1961

Ostrava, 15. 1.: Stránský posílá Heyrovskému výstřižek článku „Akademik Heyrovský a Ostravsko“ z deníku *Práce* a doporučuje jej Heyrovského pozornosti.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2113.

František K. STUDNIČKA

(1870–1955)

Český lékař-histolog, profesor UK, akademik ČSAV.

1946

Praha, 15. 6.: Studnička s díky vrací Heyrovskému časopis *Nature*. Velice lituje, že se nemohl zúčastnit poslední schůze II. třídy ČAVU. Mluvil před schůzí s předsedou II. třídy, který mu slíbil, že se bude snažit Heyrovského záležitost přivést ke smírnému konci.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 3.

Vilém SVOBODA

Doktorand na North-Western University v USA.

1946

s. l., 25. 12.: Svoboda sděluje Heyrovskému své dojmy z USA. Svobodovi se tamější školské prostředí velmi zamlouvá. Jeho poradcem je prof. F. E. Gucker – fyzikální chemik, jemuž Svoboda odevzdal Heyrovského dopis. Studium má rozvržené na 2 roky s cílem doktorátu. Zapsal si na doporučení Guckera praktika z organické kvalitativní chemie. Svoboda si myslí, že v USA bude více studovat teoretickou chemii a praktika než chemické technologie. Rád bude chodit do ústavu i o prázdninách.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2134.

Marie ŠAFRÁNKOVÁ

Vdova po prof. J. Šafránkovi, průkopníku televize v Československu

1963

Praha, 3. 10: Šafránková děkuje Heyrovskému za sdělení o osudu manželových přístrojů v NTM.

Praha, 24. 10.: Heyrovský posílá Šafránkové k nahlédnutí Kubův dopis, v němž ředitel NTM Heyrovskému slibuje důstojnou instalaci přístrojů prof. Šafránka.

Praha, 26. 10.: Šafránková reaguje na Kubův dopis adresovaný Heyrovskému, který ji nerozčlil, ale překvapil, že přišel Heyrovskému po dvou měsících od Heyrovského

upozornění. Kuba dal rozházené součásti televizní Šafránkovy aparatury vyhledat a přikázal dát je znovu dohromady, aby byly v tom stavu, jak je od Šafránkové už dvakrát obdržel.

Praha, prosinec: Šafránková píše Heyrovskému, že NTM ji kdysi vyzvalo, aby přestěhovala celou manželovu pozůstalost do muzea, kde ji roztřídí a vhodně uchovají. To však padlo za ředitelování dr. Kuby. Přitom se mnoho cenných aparátů poztrácelo v NTM. Kuba Šafránkovou vyzval, aby z muzea Šafránkovy předměty vystěhovala a vystěhovala se i z bytu. Šafránková uvádí, že nikdy nežádala proplacení sbírek. Není pravda, že jí jde o peníze, jak Kuba tvrdí. Dojalo ji, když jí Michael Heyrovský přinesl stokrunu za odevzdaný aparát. V závěru dopisu Šafránková děkuje Heyrovskému, že přiměl Kubu, aby se Šafránkovou televizí zabýval.

1964

s. l., 25. 4.: Šafránková posílá Heyrovskému blahopřejný dopis k jeho jmeninám, ve kterém mj. vděčně vzpomíná, jak se Heyrovský stará o zachování památky prof. Šafránka. Pár dnů předtím Šafránková napsala Heyrovskému dlouhý dopis, ve kterém rekapitulovala osud Šafránkových přístrojů, hlavně původního TV přijímače a vysílače, s nímž Šafránek absolvoval stovky přednášek i v době, kdy se tvrdilo, že s budováním televize v Československu se počká, až ji budou mít jinde. Šafránek se svými spolupracovníky však tento názor překonal a zasloužil se velmi o budování TV vysílání v Československu. Kdyby NTM vyzvalo bývalého Šafránkova spolupracovníka ing. Kahouna, aby sestavil Šafránkův aparát, rád by tak učinil.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2148

Karel ŠANDERA

(1903–1959)

Český fyzikální chemik. Absolvoval ve stejném roce (1924) studia na ČVUT a na KU, kde na přírodovědecké fakultě obhájil disertaci *Působení koloidů na elektrokapilaritu rtuti*, kterou vypracoval pod vedením prof. Heyrovského. Šandera byl v té době nejmladším nositelem titulu RNDr. v republice. Přes třicet let byl pracovníkem Výzkumného ústavu cukrovarnického, z toho třináct let jeho ředitelem. Sledoval vývoj a využití fyzikálně

chemických analytických metod, hlavně konduktometrie a polarografie v cukrovarnictví. V padesátých letech pedagogicky působil na VŠCHT v Praze jako profesor. Byl členem-korespondentem ČSAV.

1938

Praha, 8. 2.: Šandera posílá Heyrovskému (na základě jeho výzvy z r. 1936) práce o polarografii provedené ve Výzkumném ústavu cukrovarnickém a uveřejněné v *Listech cukrovarnických*. Šandera srdečně děkuje za separát obsahující přehled literatury o polarografii za patnáct let od objevení této metody.

1939

Praha, 21. 5.: Šandera posílá Heyrovskému dva prospekty různých firem vyrábějících polarografy pro případ, že je ještě nemá.

Praha, 3. 6.: Heyrovský děkuje Šanderovi za zasláné prospekty napodobenin polarografů, o kterých slyšel, ale ještě je v ruce neměl.

Praha, 13. 9.: Šandera upozorňuje Heyrovského, že v posledním čísle časopisu *Industrial & Engineering Chemistry* je pěkný obrázek Heyrovského polarografu.

Praha, 20. 9.: Heyrovský děkuje za upozornění na inzerát o Micro Polarographu. Píše, že firma Sargent nechce nyní žádné zasílatelství převzít kvůli riziku transportu polarografů do USA. Žádá Šanderu o nějaký příspěvek do *Collection*, které budou vycházet francouzsko-anglicky. Následkem nervozity pozoruje ochabnutí ve vědecké činnosti kolegů. Nakonec má k Šanderovi osobní prosbu – prosí o trochu cukru, kterého má Heyrovského rodina nedostatek /1/.

1940

Praha, 8. 1.: Šandera oznamuje Heyrovskému, že jím doporučený dr. Volf nemohl být jako placený pracovník umístěn v Šanderově ústavu, kde není žádné volné místo /2/.

1944

Praha, 17. 4.: Šandera zasílá Heyrovskému k posouzení práci kolegy Maška o stanovení kyseliny askorbové, o kterou mají velký zájem cukrovarnické kruhy. Zasílaný Maškův rukopis je první částí jeho práce, při níž mu polarografie umožnila vyšetření pokusných podmínek.

Praha, 7. 5.: Heyrovský uvádí své postřehy z Maškovy práce. Navrhuje doplnit citace, doporučuje Maškovi upravit experimentální podmínky (vliv chlorid. iontů aj.). Doslova uvádí: „Práce má praktické návody, ale je spíše ‘konec začátku’ než ‘začátek konce’.“ Heyrovský se těší na další Maškovy výsledky.

1945

Praha, 5. 2.: Šandera prosí Heyrovského o kontrolu polarografických rozborů rafinád z proběhlé kampaně. Chtěl se s Heyrovským domluvit telefonicky, leč marně. Od doc. Babičky se dozvěděl, že Heyrovský je telefonicky nedostupný.

Praha, 14. 3.: Šandera děkuje Heyrovskému za separáty o pokrocích polarografie z r. 1941. Upozorňuje na odlišné uvádění koncentrací sacharosy označované N v cukrovarnictví od běžné normality. Uvádí dále, že navázal písemný styk s F. Šantavým, jak mu Heyrovský doporučil.

Praha, 16. 5.: Šandera děkuje Heyrovskému za náměty a rady pro pana Maška a tím i pro celý ústav. Vítají i upozornění na vliv chloridů. Šandera chystá další publikaci o topografickém rozdělení kyseliny askorbové v řepě, které je nutno znát před pokusem o preparaci kyseliny. Musí se rozhodnout, zda je bezpodmínečně nutné začít s difusní šťávou či využít některé části rostliny.

Praha, 15. 12.: Šandera odpovídá na nezachovaný Heyrovského dopis, v němž žádá o informace o jistém Čechovi, jehož jméno se v dopise z 15. 12. nevyskytuje. Šandera tohoto Čecha charakterizuje, píše o jeho činnosti v emigraci v Londýně. Má mít slavnostní přednášku v pražském SIA, na kterou je Heyrovský zřejmě pozván. V záležitosti Cambridge Instrument Co. by mu Šandera důvěřoval.

1949

Praha, 1. 3.: Šandera posílá Heyrovskému separát své práce o konduktometrii. Vysvětluje, že jde o práci z let 1944–46, takže citace v ní uvedené jsou zastaralé či neúplné, a proto prosí o shovívavé posuzování.

Praha, 10. 6.: Šandera děkuje Heyrovskému za knihu *Polarographisches Praktikum*, o níž hned podal zprávu do *Listů cukrovarnických*. Kniha v českém překladu by se velmi hodila jako ideální příručka pro cukrovarníky, jimž chybí základy polarografie, již Heyrovský tak krásně popisuje.

Praha, 2. 12.: Šandera blahopřeje Heyrovskému k udělení čestného doktorátu varšavské univerzity za zásluhy v oboru elektrochemie. Oceňuje rozhodnutí Poláků slovy: „Přece

však polské rozhodnutí alespoň připomíná, že sem tam někdo si uvědomuje dluhu světové fyzikálně-chemické vědy svému mistru a učiteli.“/3/

Praha, 28. 12.: Šandera Heyrovskému děkuje za věnovanou knížku o polarografii /4/, která se rozšiřuje do všech úseků vědecké i kontrolní práce. Na knihu upozornil v *Listech cukrovarnických*.

1951

Praha, 14. 6.: Heyrovský děkuje Šanderovi a jeho kolektivu za velmi laskavé blahopřání ke státní ceně.

1952

Praha, 18. 11.: Šandera blahopřeje Heyrovskému ke jmenování akademikem.

Praha, s. d.: Heyrovský v konceptu dopisu určeného Šanderovi děkuje za gratulaci a chválí tabulky vypracované Šanderou a jeho spolupracovníky, jež se hodí řadě pracovníků ve výzkumu, včetně jeho dcery Jitky.

1953

Praha, 26. 1.: Šandera děkuje Heyrovskému za 3. díl *Sborníku příspěvků z I. mezinárodního polarografického sjezdu*. Dopis je přímo apoteózou na Heyrovského – je nedostižným vzorem prací v oboru, jediný ve světovém měřítku atd.

1954

Praha, 6. 5.: Heyrovský gratuluje Šanderovi k udělení Řádu práce, což považuje za zasloužené uznání Šanderovy práce.

Praha, 17. 5.: Šandera odpovídá na blahopřejný dopis a děkuje za něj. Vzpomíná na Heyrovského přednášky a cvičení. Považuje Heyrovského za učitele nejen v čase studií, nýbrž po celý život. Lituje každé chvíle, kterou musel věnovat jiné než vědecké práci.

1955

Praha, 20. 12.: Šandera blahopřeje Heyrovskému k jeho 65. narozeninám.

1957

Praha, 6. 8.: Šandera zasílá Heyrovskému svoji čerstvě vydanou *Konduktometrii* s prosbou o vlídné přijetí a shovívavé posouzení. Znovu zdůrazňuje, že Heyrovský byl jeho prvním učitelem fyzikální chemie a prvním učitelem vydávání knižních publikací v cizím jazyce.

Praha, 20. 8.: Heyrovský děkuje Šanderovi za věnování *Konduktometrie*. Má radost z toho, že z původního pojednání v Böttgerově svazku /5/ vyšla nyní samostatná Šanderova učebnice. Nesouhlasí jen s Šanderovým pojetím polarografie jako spojnicí s konduktometrií, což Heyrovského za téměř čtyřicet let nikdy nenapadlo.

Praha, 2. 9.: Šandera odpovídá Heyrovskému na jeho kritickou poznámku. Se spolupracovnicí Drachovskou si po Heyrovského přednášce na polarografickém sjezdu uvědomili význam odporu molekulových vrstev, v nichž dochází z jakéhokoliv důvodu k orientaci. Heyrovského plastický obraz dvojvrstvy na kapající rtuti a vysvětlení změn odporu, které ve vrstvách vznikají vlivem povrchově aktivních látek, kyslíku atd. přivedl Šanderu a Drachovskou ke studiu konduktivity podobných vrstev a v přeneseném smyslu umělých i živých membrán.

Prameny: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 2150; fond Karel Šandera, korespondence s J. Heyrovským (dopisy z 8. 2. 1938, 21. 5., 3. 6., 13. 9., 20. 9. 1939, 8. 1. 1940 a 23. 10. 1945).

Poznámky:

/1/ Hned druhý den po obdržení dopisu poslal Šandera Heyrovskému po osobním poslu 5 kg cukru (jako vzorek).

/2/ Uchazeč o místo v Šanderově ústavu – o koho přesně šlo, se nepodařilo zjistit, zřejmě však o chemika.

/3/ Čestný doktorát převzal Heyrovský až v roce 1956.

/4/ J. Heyrovský a P. Zuman: *Úvod do praktickéj polarografie*.

/5/ Heyrovský myslí Böttgerovu knihu *Physikalische Methoden der chemischen Analyse*, vydanou ve třicátých letech v Lipsku.

František ŠANTAVÝ

(1915–1983)

Český lékařský chemik. Za války se školil v Praze u prof. Heyrovského v polarografii. Pracoval v Olomouci od r. 1946 na lékařské fakultě v jejím biologickém a chemickém ústavu. Profesor od r. 1948. Studoval chemii přírodních látek, hlavně alkaloidů. Byl neobyčejně plodným autorem původních prací, jichž napsal kolem tří set.

1943

Zlín, 2. 9.: Šantavý vzpomíná na příjemnou dobu prázdninové dovolené trávené v Praze, kde Heyrovský sledoval jeho polarografickou práci. V nemocnici v Uherském Hradišti pracuje s polarografem a zdařilo se mu určovat chlor v krvi, séru a mozkomíšním moku, aniž by musel odstraňovat bílkoviny. Přitom došel k zajímavým nálezům při polarografické analýze moku pacientů s progresivní paralýzou. Nálezy bude publikovat až vyšetří dalších 300–500 moků, což znamená v uherskohradištské nemocnici práci asi na pět měsíců. Nemocniční praxe jej přivedla ke stanovení kyseliny pikrové v séru. I tam našel mnoho zajímavých efektů. Zjistil, že různá séra od různých nemocných mají různou schopnost vázat kyselinu pikrovou. K vlastní práci – k polarografii alkaloidů – se dostal poměrně málo. Přesto dokončil stanovení kolchicinu v semenech, květech, cibulkách a tinktuře. Také má hotové stanovení sartorinu v lékárnických preparátech. Obojí pošle do tisku. Dále se zmiňuje o dalších alkaloidech, které bude studovat polarograficky. Pokládá Heyrovskému otázku k bílkovinné vlně na anodické straně – čím je vlastně způsobena, když spadá do vlny chloru? Na katodické straně by to snad mohl být katalyzovaný vodík. Šantavého zajímá, jak se to má se stranou anodickou.

1944

Zlín, 10. 10.: Šantavý referuje o svých pracích (zřejmě za poslední rok). Do tisku poslal články o polarografii derivátů lobelinu, o polarografickém stanovení sartorinu, mikropolarografickém stanovení chloru, sodíku a draslíku v biologických tekutinách a přichystanou má i práci o polarografii berberinu, hydrastininu a kotarninu a o polarografii narecinu a kolchicinu a jeho derivátů. Chystá se na polarografii chininu a jeho derivátů. V příloze k dopisu bylo předběžné sdělení o polarografii piperinu.

1945

Uherské Hradiště, 27. 2.: Šantavý uvádí seznam svých prací z let 1942–44, vydaných v *Časopisu lékařů českých*, *Časopisu českých lékárníků* a v *ChL*, které se týkají

polarografických stanovení různých alkaloidů. Píše o svých dalších pěti pracích, které má v plánu publikovat po válce.

Praha, 4. 3.: Heyrovský děkuje za zasláné separáty. Je rád, že se Šantavý věnuje alkaloidům, které zkoumá polarograficky. Uvádí, že je vzhledem k nebezpečí požárů v 2. patře Chemického ústavu přestěhován do 1. patra. Neví, kdo mu z Uherského Hradiště zaslal dopis s velmi cenným obsahem, aniž udal adresu, ale domnívá se, že je to Šantavý.

Uherské Hradiště, 2. 4.: Šantavý žádá Heyrovského, aby zatím u sebe ponechal jeho rukopisy a neposílal je za ním. Dal se do stanovení chininu a chinotoxinu v kůře chinovníku. Jejich stanovení pomocí polarografie je velmi rychlé a probíhá bez potíží.

Uherské Hradiště, 11. 4.: Šantavý sděluje, že teď nemůže polarografovat a vše je zabaleno, fronta se blíží. Stačil dokončit práci s chininem a po válce poprosí Heyrovského o její posouzení.

Praha, 13. 4.: Heyrovský oznamuje, že v pořádku obdržel oba dopisy Šantavého a že se zařídí podle jeho přání. Rukopisy jsou dobře uschovány a stejně by se teď nedaly uveřejnit. Radí Šantavému, aby se nevystavoval nebezpečí a zachoval své zdraví pro budoucnost.

Praha, 3. 6.: Heyrovský děkuje za dopis Šantavého z 28. 5. Jeho polarografickou studii o chininu pozorně přečetl, experimentálně je velmi důležitá a teoreticky se zhodnotí, až se rozlousknou poměry vlivů chemické konstituce komplikovaných vazeb na depolarizační schopnost. Prozatím není kde práce uveřejnit. Otázka českých odborných časopisů se zatím neřeší, pořád je politická revoluce, při níž není radno se ukvapovat. Heyrovský nemá přístup do ústavu, kde je Šantavého práce, protože bylo proti němu vzneseno obvinění z kolaborace s Němci. Má být však brzy rehabilitován. Zatím pracuje doma.

1947

Praha, 8. 5.: Heyrovský žádá o zaslání dvojích separátů všech polarografických prací Šantavého, jednu sadu pro sebe, druhou pro O. H. Müllera. V CCCC chce uveřejnit se Šantavého svolením jeho novější polarografické práce. Jejich anglický překlad by udělal sám, ovšem kdyby si Šantavý přál publikovat práce ve francouzštině, musil by si je přeložit autor.

Olomouc, 14. 5.: Šantavý posílá jako přílohu dopisu svoji práci k uveřejnění v *CCCC*. Ostatní práce chce poslat později. Prosí Heyrovského, aby byl při posuzování jeho prací nanejvýš kritický a práce nevalné ceny mu vrátil.

Basilej, 24. 10. /1/: Šantavý během pobytu v Basileji propaguje polarografii. Jeho současný vedoucí, prof. Reichstein, o ni jeví velký zájem a plánuje nákup polarografu. Rozkázal Šantavému, aby si připravil přednášku o polarografii, a prosí tedy Heyrovského o separáty nebo prospekty, kde je popsán princip metody a obrázky, seznam polarografických prací hlavně z válečných let a nějaké další separáty, obrázky z organické chemie a tryskové elektrody. V basilejském Farmaceutickém ústavu z polarografie nemají nic. Dále žádá, aby mu Heyrovský poslal aktuální ročník *CCCC*, což bude nejlepší propaganda časopisu.

Basilej, 8. 11.: Šantavý děkuje za zaslání separátů a *CCCC*. Jeho přednáška na kolokviu by se měla – podle přání Reichsteina – soustředit k polarografii organických sloučenin a jejich konstituci. Šantavý navrhuje, aby některý český polarografista, nejlépe Heyrovský, napsal knihu o polarografii organických sloučenin a o aplikacích v medicíně a farmacii. Pokud to nebude brzy, napíše to Američané nebo někdo jiný. Na sepsání takové knihy se Šantavý necítí, ale nabízí své síly k případnému dodělání některých experimentů.

1948

Olomouc, 20. 11.: Šantavý v rozčileném dopisu reaguje na poslední Heyrovského dopis se značnou dávkou hořkosti nad tím, co se seběhlo. Vzpomíná, že před Brdičkou se na jaře zmínil o práci o thujaplicinu s tím, že má v plánu sloučeninu polarografovat. Toho se Brdička zřejmě chytil a s thujaplicinem začal taktéž pracovat. Šantavý píše, že může-li Brdička prokázat, že byl první v tomto výzkumu, omluví se a stáhne své nálezy o thujaplicinu. Z Heyrovského dopisu vyplývá, že prof. Brdička má na závěry Šantavého jiný názor o polarografii kolchicinu a přitom je Šantavému nechce sdělit. Ať tedy publikuje výtky k práci Šantavého. Šantavý navrhuje řešit spor následovně: (1) ať Brdička publikuje svoji práci o kolchicinu současně s prací Šantavého, kterou Brdička zná, nebo (2) ať vydají společnou práci Brdička-Šantavý a Šantavý opublikuje thujaplicin nezávisle na Brdičkovi. Jedno i druhé považuje Šantavý za nezbytné k získání nové vzájemné důvěry a přátelství. Rozhodně však trvá na tom, aby jeho práce byla zveřejněna, když mu patří priorita polarografie kolchicinu /2/.

1950

Olomouc, 19. 11.: Šantavý připomíná záležitost pořízení a montáže derivačního zařízení k polarografu, o kterém již psal a na kterém se ústně dohodli.

1951

Praha, 25. 1.: Heyrovský vyzývá Šantavého, aby přijel do Prahy a vzal všechny diapozitivy, které je třeba před kongresem probrat /3/.

Hradec Králové, 22. 10.: Šantavý sděluje, že změnil místo působnosti na Ústav pro lékařskou chemii lékařské fakulty UK, pobočka v Hradci Králové.

Praha, 26. 10.: Heyrovského udivuje změna působiště Šantavého a uvádí, že bude-li si to Šantavý přát, vyžádá si vysvětlení na Státním výboru. Potřebuje znát přesný termín přítomnosti Šantavého v ÚÚP, bude fotografování referentů z polarografického sjezdu.

Praha, 19. 12.: Paní Heyrovská žádá Šantavého, aby doplnil údaje v citacích pro bibliografii polarografických prací, které poslal.

1952

Olomouc, 5. 2.: Šantavý prosí o svolení, aby jeho dvěma asistentům, přebývajícím toho času v Praze, ukázali ÚÚP. Těší se na polarografický sjezd v Bratislavě, na kterém bude Olomouc velmi početně zastoupena.

Olomouc, 12. 12.: Šantavý děkuje Heyrovskému za zaslání kapiláry. Žádá o zaslání všech tří dílů *Polarografického sborníku*, který rád uhradí.

Praha, 31. 12.: Heyrovský žádá Šantavého o umístění jeho známé v Olomouci, nejlépe u něj, neboť ona žena absolvovala biochemický laborantský kurz v Olomouci v r. 1949.

1953

Praha, 22. 4.: Heyrovský oznamuje Šantavému, že přijede 19. 5. večer do Olomouce a ve středu 20. 5. odpoledne bude přednášet o oscilografické polarografii.

Praha, 13. 5.: Heyrovský upřesňuje cestu do Olomouce a žádá o nocleh pro dvě osoby od 19. do 21. 5. a o zprávu, jaké napětí elektřiny je v přednáškové síni a zda tam bude projekční zařízení na promítání čtvercových diapozitivů.

Olomouc, 7. 8.: Šantavý žádá o kritiku práce vložené do dopisu a případné doporučení k publikování v *Microchimica Acta* /4/.

Olomouc, 9. 9.: Šantavý požádal Heyrovského, zda by nemohl udělat oscilopolarografický snímek troponu a tropolamu. Látky by přivezl asistent Bartek v ledu.

Olomouc, 22. 9.: Šantavý děkuje Heyrovskému za provedení polarografie troponu a navrhuje, aby byl spoluautorem chystané publikace o troponu. Kdyby nesla práce Heyrovského jméno i jméno PÚ, byla by to pro Olomouc nesmírná čest /5/.

1954

Praha, 22. 5.: Heyrovský navrhuje Šantavému, aby v Olomouci vycvičili dva maďarské odborníky v polarografii flavon-glykosidů se zvláštním zřetelem na izolaci rostlinných alkaloidů. Zájem na výcviku maďarských odborníků má Maďarská akademie věd. Žádá proto Šantavého, aby obratem reagoval na Heyrovského návrh a uvedl eventuální termín, kdy by mohli Maďaři přijet.

Praha, 24. 5.: Heyrovský píše Šantavému, že se zatím nedostal k oscilogramům dvou jeho preparátů. Do týdne však bude film hotov.

Praha, 10. 8.: Heyrovský se obrací na Šantavého s prosbou o přijetí dr. Černého na místo asistenta v ústavu Šantavého. V Praze není nic volného a vysoká úroveň biochemie v Ústavu lékařské chemie Černého láká do Olomouce, kde by mohl provozovat čistou vědu.

Praha, 18. 10.: Heyrovský posílá Šantavému text dobrozdání /6/ s tím, aby ho předložil prof. Kabelíkovi. Zároveň Šantavého zve na zasedání vědecké rady PÚ 23. 10.

1955

Praha, 15. 3.: Heyrovský se dotazuje Šantavého, zda by nevěděl o volném místě laboranta na univerzitě nebo jinde v Olomouci. Jde o Heyrovského vzdáleného synovce, kterému z kádrových důvodů není povoleno studium na univerzitě /7/.

Olomouc, 18. 5.: Šantavý urguje fotografie oscilografických polarogramů dvou látek a dotazuje se, zda může počítat s ofotografováním polarogramů, jelikož práce, v níž mají být polarogramy, je již hotova a připravena pro tisk.

Praha, 4. 6.: Heyrovský jménem přípravného výboru zve Šantavého na maďarsko-československou polarografickou konferenci ve Veszprému a počítá s tím, že Šantavý přednese sdělení ze svého oboru. Do 1. 7. musí zaslat německé resumé příspěvku.

Praha, 8. 7.: Heyrovský píše Šantavému, že se s ním najisto počítá na konferenci ve Veszprému a že jistě už odeslal resumé své přednášky.

1956

Praha, 5. 9.: Heyrovský prosí o zprávu, může-li být na fakultě Šantavého přijat Ivo Stolz, který končí studia všeobecného lékařství. Jde o syna pracovnice PÚ dr. Stolzové, neobyčejně svědomitého a bystrého mladíka, dobře známého Heyrovskému.

1957

Praha, 25. 3.: Heyrovský oznamuje Šantavému, že upozornil prof. Schwabeho, že Šantavý se hlásí místo D. Ilkoviče na polarografické kolokvium.

Praha, 30. 6.: Heyrovský posílá Šantavému průklep dopisu, jímž se u rektora Palackého univerzity přimlouvá za Iva Stolze, zájemce o aspiranturu na olomoucké univerzitě, který by měl pracovat pod vedením prof. Šantavého.

Praha, 27. 9.: Heyrovský posílá Šantavému jeho doktorskou disertační práci, které by se však nerad zřekl, a proto zároveň prosí i o navrácení.

Praha, listopad: Heyrovský zve Šantavého a jeho ženu na tradiční výroční večeři 29. 11., spojenou s udělením polarografických cen v soutěži za rok 1957, která bude ve sklepní restauraci u sv. Tomáše. Večeře je spojena s kabaretním představením a tancem. Heyrovský velmi postrádal Šantavého účast na obhajobě kandidátské disertace L. Treindla 24. 10.

1958

Olomouc, 29. 1.: Šantavý žádá Heyrovského, zda by se mohl pracovník PÚ, dr. Zuman, v Olomouci zúčastnit závěrečných prací v oblasti polarografie propylioových iontů.

Praha, 3. 2.: Heyrovský oznamuje Šantavému, že Zumana uvolnil k práci v Olomouci. Jen se ptá, kdo bude hradit výlohy s pobytem Zumana v Olomouci.

1959

Olomouc, 23. 2.: Šantavý oznamuje název chystané přednášky pro mezinárodní polarografický kongres /8/, „Polarography of Ergothioneine“, autoři V. Preininger, M. Černoch, F. Šantavý. Práce má být do měsíce dokončena.

Praha, 25. 4.: Heyrovský informuje Šantavého, jak to bude s podporou Českého literárního fondu pro účastníky zájezdu čs. polarografistů na kongres do Anglie.

1960

Olomouc, 16. 2.: Šantavý žádá Heyrovského, zda by si jeho asistentka dr. Maturová mohla u dr. Kalvody udělat několik oscilopolarografických záznamů série alkaloidů papaverinového typu. Šlo by o 4–6denní návštěvu PÚ v březnu.

Praha, 23. 2.: Heyrovský vyhovuje Šantavého žádosti. Dr. Maturová může začít v PÚ bádát 8. března.

1962

Praha, 23. 4.: Heyrovský žádá Šantavého o zaslání jeho kompletní polarografické bibliografie do Káhiry. Jde o žádost prof. Hollecka.

1963

Olomouc, 11. 3.: Šantavý děkuje Heyrovskému za darování knihy *Základy polarografie*, z níž měl velkou radost a hned se pustil do jejího studia.

1964

Olomouc, 10. 4.: Šantavý vrací knihu P. Zumana *Organic Polarographic Analysis* a současně prosí o její další zapůjčení, až bude volná. Rozhodl se totiž napsat knihu o polarografii organických sloučenin, ale na poněkud odlišném základě.

Prameny: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 2151.

Poznámky:

/1/ Šantavý byl v Basileji na stáži.

/2/ Šantavým popsané kroky potvrzují skutečnost, že i mezi kolegy může dojít k zásadnímu vědeckému sporu. O jeho vývoji se z korespondence už nic nedozvíme, dopisy chybějí.

/3/ Šlo o 1. mezinárodní polarografický sjezd, konaný v únoru v Praze

/4/ Heyrovský práci doporučil k uveřejnění. Uvedl, že podle zkušeností PÚ účinek želatiny dosti zvyšuje chloridovou vlnu, a vysvětluje proč. Doporučující dopis k uveřejnění Šantavého práce o stanovení chloridů v tělních tekutinách odeslal Heyrovský 12. 8. do Vídně redakci časopisu *Microchimica Acta*.

/5/ Žádná společná práce Heyrovského se Šantavým neexistuje.

/6/ Heyrovský napsal a do Olomouce zaslal na lékařskou fakultu UP dobrozdání o vědecké kvalifikaci prof. Šantavého pro profesuru chemie. Navrhl, aby byl Šantavému obor biologie změněn na obor lékařská chemie.

/7/ Počátkem dubna poděkoval Heyrovský Šantavému za zprávu o synovci, kterému by přál, aby konečně někde zakotvil.

/8/ 2. mezinárodní kongres, konaný v srpnu 1959 v Cambridge. Heyrovský se jej kvůli nemoci nezúčastnil.

Jan ŠEBOR

(1875–1944)

Český fyzikální chemik-elektrochemik, profesor české techniky v Praze, redaktor *Chemických listů*.

Praha, s. d.: Heyrovský posílá Šeborovi práci Herasymenka jako odpověď na polemické pojednání K. Teigeho o podstatě Kučerových anomálií /1/ na křivkách elektrokapilárních a doporučuje ji k otištění v *ChL*. Vytýká Šeborovi, že nesplnil slib daný Heyrovskému, že mu poskytne Teigeho práci před jejím otištěním, aby mohl spolu s ní uvést svou odpověď. Uvedl k tomu citát z *ChL*: „Máme těch kritik přespříliš ve vědě, umění i politice, tendenčních i zlomyslných a bez gentlemanství tolik, že náš národ je tím kompromitován před cizinci.“

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2156.

Poznámka:

/1/ Na ně Kučera upozornil a vybídl Heyrovského k jejich řešení v r. 1918 při Heyrovského rigorózu.

Jan ŠEDIVÝ

(1890–?)

Český chemik, PhDr. 1913/14, odborník na výbušniny, pracovník semtínské Explosie.

Semtín, 25. 8.: Šedivý odpovídá na Heyrovského dotaz o činnosti dr. Nejedlého v Explosii. Podle Šedivého se Nejedlý pro přílišnou liknavost neosvědčil v laboratořích ani v tovární službě. Nejedlý byl neustále nespokojen se svým pěkným platem a nakonec sám ze Semtína odešel, což vedení závodu jen přivítalo /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2157.

Poznámka:

/1/ Jde zřejmě o činnost Nejedlého v druhé půli 20. let. Heyrovský poděkoval Šedivému za posudek na Nejedlého, který budiž přísně důvěrný. Dr. Nejedlý, žák Heyrovského, majitel malé firmy vyrábějící čs. polarografy. Heyrovský měl ve firmě podíl. Nejedlý vedl firmu špatně, což bylo často diskutováno.

Antonín ŠIMEK

(1887–1942)

Český fyzikální, anorganický a analytický chemik, profesor MU v Brně. Zabýval se rentgenovou strukturní analýzou minerálů a chemií teluru. Oženil se s žačkou Heyrovského, H. Kadlcovou. Byl popraven v koncentračním táboře Mauthausen.

1922

Brno, 12. 12.: Šimek sděluje Heyrovskému, že posílá slíbené hliníkové folie, v nichž je jistě železo. Ferokyanidem vzniká jen jasně modré zbarvení, kdežto při reakci s Heyrovského foliemi je situace jiná. Děkuje za požitek, který mu přinesl navštívený koncert.

1923

Brno, 2. 3.: Šimek děkuje za zaslané separáty Heyrovského prací z Proceedings of the Royal Society, k pracím gratuluje.

Brno, 2. 3.: Šimek informuje o své práci. Děkuje Heyrovskému za zaslané fotografie manželů Druceových. Druce mu psal, že se stal odpovědným vydavatelem časopisu *Chemical News*. Šimkovi se ovšem zdá, že jde o záchranu tonoucí lodi a že časopis pomalu, ale jistě ztrácí svůj raison d'être. Teď začal jako týdeník vycházet *Chemistry and Industry*, který Šimek chválí, mj. proto, že referuje obšírně o prvku 72. Šimek též získal vlastní

Nature. Ústavu (budovy) fyzikální chemie se dočká tak za dva roky. Lituje, že se nepřidal k fyzikům, to už mohl mít střechu nad hlavou. Popisuje pokus, který prováděl se svou asistentkou, slečnou Kadlecovou. Chtěl reprodukovat pokus o „resonanční krystalizaci“ TeO_2 . Zahříval stejnosměrným proudem platinovou fólii, na niž umístil vzorek. K překvapení došlo, když zjistili, že k resonanční krystalizaci nedošlo. Učinili „objev“, že kapičky taveniny putují po platinové fólii směrem od místa, kde vchází do fólie proud, tedy od negativního konce k pozitivnímu, a to i „do kopce“. Použije-li se proud střídavý, kapička zůstane na svém místě. Uvádí, že síla, která žene kapičku taveniny, zdá se být dosti veliká. Pohyb je značně rychlý a závisí na teplotě, resp. na viskozitě kapaliny. Šimek bude jev sledovat podrobněji a zkusí to i na jiných látkách. Zajímal by ho Heyrovského názor na uvedené efekty.

Brno, 11. 11.: Šimek zmiňuje plánovaný sborník k výročí B. Braunera, do kterého přislíbili práce profesori Baborovský a Kužma. Vzpomíná, že v roce 1915 blahopřál Braunerovi k šedesátinám, a vyslovil tužbu, aby byl při dalších Braunerových jubileích vydán sborník prací Braunerových žáků. Dále vysvětluje, proč sl. Kadlcová odmítla provést ještě nějaké pokusy v Praze u Heyrovského v dušičkovém týdnu. Příčinou je její zdravotní stav – trpí katarom plicních hrotů. Pokud se jen trochu uzdraví, provede pokusy a výsledky sdělí eventuálně i do Londýna, kam má Heyrovský v plánu jet. Žádá Heyrovského, aby v Londýně pozdravoval jeho kolegy z University College a Imperial College, zejména sira W. H. Bragga, v Oxfordu prof. Sidgwicka, Soddyho a další. Děkuje Heyrovskému, že se chce angažovat ve věci překladu monografie *Introduction to the Chemistry of Radioactive Substances* do češtiny. Upozorňuje na současnou činnost Sidgwicka, který předělává Wernerovu koordinační teorii na základě elektronové teorie valenční a nejnovějších názorů o stavbě atomů. V Manchesteru je velká plejáda výborných chemiků, doporučuje zejména prof. W. L. Bragga.

1925

Brno, 9. 3.: Šimek mj. píše, že zatím neposílá do tisku svoji práci o TeO_2 , protože chce ještě zkontrolovat výsledky, především závislost rychlosti pohybu kapek na intenzitě proudu přiváděného na platinovou fólii. Uvádí své vysvětlení jevu, na který přišel před dvěma lety.

Brno, 29. 9.: Šimek informuje o novém bydlení manželů Šimkových a děkuje za zasláné separáty prací Heyrovského a jeho žáků. Prosí Heyrovského, zda by nemohl alespoň

částečně vyrovnat účet u brněnské *Chemografie*. K návrhu Heyrovského odměnit Jorissena čestným doktorátem se vyjádřil v podstatě záporně. Čestný doktorát od UK udělený brzy po vydání sborníku k výročí Braunera by mohl být považován za odměnu za sborník a nikoli za jeho vědecké dílo. Brněnská univerzita bohužel ještě žádný čestný doktorát neudělila, a kdyby to měl být Jorissen, narazilo by to na odpor. Podle toho, jak Šimek Jorissena zná, čestný doktorát neočekává. Navrhuje, že Jorissen by měl dostat nějaký cenný dárek, např. Španielovu plaketu UK a hodnotnou knihu, na takové dary si Holanďané potrpí.

Brno, 21. 12.: Šimek se kromě přání k Vánocům a úspěchů v novém roce zmiňuje o Campbellově poznámce v *Nature* k Heyrovského práci a komentuje ji. Patrně se s tím Heyrovský snadno vypořádá, protože Campbell zřejmě nečetl jeho dřívější práce, na nichž je kritizovaná práce založena, myslí zřejmě jen na své práce. Šimek předpokládá, že přítel Heyrovského postoupil v práci o dvimanganu a že mu bude brzy k dispozici i preparát Druceův. Šimka velmi mrzelo, že dr. Zahradníček zasáhl po přednášce Heyrovský-Dolejšek tak nešťastně. To by se nestalo, kdyby byl Šimek přítomen. Když se dostavil, hovořil se Zahradníčkem, který uvedl, že prý dr. Dolejšek v první části přednášky odmítl práci Němců velmi brskně, což Šimek nemůže potvrdit z toho, co na přednášce slyšel. Přesto si myslí, že Dolejšek měl postupovat opatrněji. Mladické zapálení Dolejškovu ovšem vítá. Šimek si podal žádost u České akademie o podporu ve výši 3000 Kč a prosí Heyrovského, aby ji při schůzi Akademie podpořil. Děkuje Heyrovskému za upozornění na chybu v jeho překladu Russela. K Heyrovskému a Dolejškově objevu uvádí, že souhlasí s názvem dvimangan.

1926

Brno, 2. 5.: Šimek předně gratuluje Heyrovskému k jeho jmenování řádným profesorem a děkuje za polarograf a za intervenci ve věci jeho žádosti o podporu u ČAVU. Přerušení korespondence ze Šimkovy strany bylo způsobeno nečekaným narozením syna za dramatických okolností (jak pro nedonošeného novorozence, tak pro matku). Po několika měsících „vypiplané“ dítě onemocnělo, takže už se už čtvrt roku on ani žena řádně nevyspí. Vysvětluje Heyrovskému svoji poznámku v posledním dopisu týkající se doc Dolejška, který po přednášce v Brně poněkud netaktně, a hlavně v přítomnosti dr. Sahánka, pronesl poznámku na konto prací německých autorů. Dolejškova slova bylo možno si vysvětlit, jako by v Brně problému nerozuměli. Šimek

si jinak Dolejška velice váží pro jeho experimentální zkušenosti. Těší se také na Heyrovského přednášku v Brně.

Brno, 7. 5.: Šimek děkuje Heyrovskému za zasláné separáty o dvimanganu, dodatečně gratuluje k jeho sňatku a je rád, že jejich přátelský styk pokračuje. Jeho přerušení by nesl velmi bolestně. Uvádí, že Heyrovského článek /1/ vyjde v červnovém čísle časopisu *Příroda*. Navrhuje Heyrovskému opatření ke snížení tenze par dvimanganu. Věří, že brzy vyjde Heyrovského *Radioaktivita* /2/. Šimkova žena překládá Braggovu populárně-vědeckou knížku o struktuře krystalů, i když ji péče o nemocného syna často odvádí od práce. Je rád, že získal podporu Akademie k vědeckému bádání, znovu se vrátí k práci o TeO_2 .

1927

Brandýs nad Labem, 2. 8.: Šimek odpovídá na Heyrovského dopis z 30. 6., jímž byl potěšen, když četl o rozkvětu nového oboru fyzikální chemie u Heyrovského. Srovnal tento stav s neutěšeným stavem prací v jeho brněnské laboratoři. Šimkova rodina je v Novém Městě na Moravě a on na pár dnů v Brandýse /3/, kde se konečně řádně vyspal. Jeho paní se musí usilovně starat o dvě děti, hlavně o chlapce, který je následkem nedonošenosti značně opožděn ve vývoji. Rád by Heyrovského navštívil v jeho nových prostorách /4/. Šimek se silně zajímá o vše nové kolem prvku s atomovým číslem 75, o nové polarografické práce. Zmiňuje se také o doktorátu své ženy, k němuž v dohledné době pro její starosti kolem dětí nedojde /5/.

s. l., 26.10.: Šimek žádá Heyrovského o přesné informace ohledně zájezdu prof. Perrina do Brna, aby se mohli na Perrina připravit. Perrinovy přednášky by mohly vyjít v *ChL* nebo v časopise matematiků a fyziků, což by bylo užitečné hlavně pro studenty.

Brno, 13. 11.: Šimek ujišťuje Heyrovského, že Brno je připraveno na návštěvu Perrina a na jeho přednášky o teorii chemických reakcí, na něž mu seženou hojné publikum. Mají pro něj připraven i další vědecký a společenský program. Přednášky dr. Bogerta v Brně by bylo lépe uskutečnit až v lednu 1928. Přednášel by jak na univerzitě, tak na technice. Definitivní pozvání k přednáškám pošlou v první polovině prosince.

1928

Brno, 3. 1.: Šimek se vyjadřuje velmi kriticky ke své vědecké potenci, srovnává ji s aktivitami Heyrovského. Podává mu informaci o jejich spektrografu a postupu, který používají při snímání spekter. Referuje, že v Brně pilně studují tellur, který není snadné vyčistit.

Píše, že se těší na návštěvu Bogerta a jeho paní, má však starosti s jejich ubytováním, protože v Brně není žádný moderní hotel. V den, kdy budou Bogertovi v Brně, není bohužel žádná opera, balet ani koncert. Kdyby se Bogertovi v Brně zdrželi déle, mohlo by jim jejich amatérské kvarteto zahrát u Veselých.

Brno, 3. 5.: Šimek píše, že koná pokusy ve snaze dokázat existenci prvku s atomovým číslem 75. Vychází přitom z alabandinu, který různě zpracovává, jeho roztoky elektrolyzuje a dále hodnotí. Žádá Heyrovského o posouzení postupů, jež používá.

Brno, 13. 5.: Šimek uvádí, že se v Brně snažili dostat absorpční hranu série K u prvku 75. Má bohužel málo citlivý mikrofotometr. Dolejšek tvrdí, že ji zřetelně vidí na brněnských snímcích, Šimek je však k věci skeptický. Heyrovský si nemusí dělat starosti s polarografem pro výstavu, mají jej na fakultě a půjčí mu ho. Je rád, že Heyrovský poslal do Brna Dolejška, ten mj. v seminářích referoval o svých pracích. Šimek si s ním dobře rozuměl. Prosí Heyrovského, zda by napomohl s výkladem pohybu kapek TeO_2 na platině.

Brno, 19. 5.: Šimek uvádí, že se snaží spektroskopicky získat zřetelnou absorpční hranu wolframu a uvádí experimentální podmínky. Do sjezdu /6/ zřejmě nebude mít definitivní snímky pro „75“ (prvek s atomovým číslem 75), jelikož koncentrace preparátů, které má k dispozici, nestačí. Ke svým experimentům s TeO_2 píše, že pro definitivní teorii nemá sice ještě náležitý podklad (měření povrchového napětí, rozklad napětí, elektrolýza), ale podle prozatímních zkušeností se mu jeví výklad plynoucí z diskuse s Heyrovským nejpravděpodobnější. V přednášce na výstavě by v závěru uvedl, že jde o výsledek diskuse Šimek-Heyrovský. Chtěl by na výstavě promítnout krátký film o oscilačních pohybech kapky $\text{Na}_2\text{WO}_4 + \text{TeO}_2$ účinkem střídavého proudu.

Brno, 5. 6.: Šimek píše na korespondenčním lístku o pokusech s wolframitem, u kterého předpokládá nepatrné množství 75. Vzorek posílá Heyrovskému k polarografickému výzkumu. Žádá ho, aby do textu sjezdového referátu o dymanganu připsal poděkování za darování většího množství wolframitu cinvaldského řediteli Lobkovických dolů v Bílině.

Brno, konec srpna: Šimek líčí svůj úraz (těžký krevní výron v levé noze). Musí tedy ležet, což se mu vůbec nehodí, neboť začíná stavět dům. Přivítal Heyrovského zprávu, že do Brna přijede na výstavu až v druhé polovině září, kdy už bude určitě v pořádku.

Brno, 21. 9.: Šimek Heyrovskému ještě před jeho příjezdem do Brna navrhuje program pobytu v Brně. Zmiňuje se též o potížích, které má s financováním stavby svého

domku. Lituje, že Heyrovského nedoprovodí do Brna jeho paní, ale plně chápe, že v jiném stavu není cestování vhodné.

Brno, 23. 10.: Šimek ujišťuje Heyrovského, aby neměl starosti se zabalením věcí z výstavy, postará se o to Šimkův mechanik. Děkuje mu za práci ve fyzikálně chemické sekci Výzkumného svazu. Potěšila ho zpráva, že se Heyrovskému podařilo získat ministerstvo pro *Collection* a vyjádřil časopisu velkou budoucnost. Do Prahy přiveze MnO_2 z alabandinu k pokusům s dvimanganem. Stavba jejich domu se chýlí ke konci, on i celá rodina se těší, až se přestěhují do nového domova. Kvůli nedostatku spánku je jeho žena neustále unavená, péče o děti ji vyčerpává. Ráda by začátkem prosince zajela do Prahy.

Brno, 5. 12.: Šimek píše o zaslání slíbených preparátů a o svých pokusech s antimonitem pro Heyrovského účely.

1933

Brno, 29. 10.: Šimek se dotazuje, kde budou publikovány diskuse, které absolvoval Heyrovský v Paříži. Upozorňuje na časopis *Naše věda*, v němž prof. Beer uveřejnil článek o bídě české vědy (myslí Královskou českou společnost nauk), ale zmiňuje i Heyrovského úspěchy a pochvaluje *Collection*. Ptá se dále, zda se Heyrovskému podařilo získat nějakou podporu od čs. průmyslu. Zmiňuje se o pokračující práci na překladu publikace Novotného /7/. Doporučuje, aby autoři článků s dobrou znalostí angličtiny posílali redakci své zhuštěné texty už přímo anglicky. Prof. Baborovský se přes Šimka dotazuje, zda by mohl v *CCCC* otisknout krátkou práci (spoluautor dr. Viktorin) a zda ji poslat přímo Heyrovskému či Šimkovi k překladu. Zpravuje Heyrovského, že doc. Čupr po obdržení stipendia od francouzské vlády odjel do Paříže. Upozorňuje dále na právě vyšlou knihu o chemické termodynamice od spolupracovníka Donnana Guggenheima. Šimkovi se kniha jeví jako nejlepší, co bylo dosud napsáno. Stejného názoru je i prof. Baborovský. V německé příručce experimentální fyziky je pojednána elektrochemie a v ní už zmíněny práce Heyrovského a jeho školy, a to jde o příručku fyziky, nikoli fyzikální chemie.

1936

Brno, 3. 11.: Šimek sděluje, že pilně pracuje na překladech pro *CCCC* a že v Brně vyhledává další překladatele. Heyrovský se dříve zmínil o galvanometru, součásti polarografické sestavy, který byl vypůjčen ve Fyzikálním ústavu UK od prof. Závisky, a teď se hledá.

Šimkova žena, která s přístrojem před třinácti lety pracovala, si je jista, že galvanometr při odchodu z Prahy do Brna zanechala v pořádku na místě. Šimková uvádí, kde a u koho v Chemickém ústavu mohl přístroj skončit. Nejvíc by o tom mohl vědět dr. Bayerle. Dále Šimek zmiňuje poznatky, které doc. Čupr přivezl z Drážďan, kde u prof. Müllera používají polarografické zařízení fy Leybold nikoli s kapkovou elektrodou, ale jako registrační přístroj při měření polarizujícího napětí a intenzity pasivovaného chromu. Šimek se dále vyjadřuje k eventuální návštěvě prof. Henryho v Brně. Domnívá se, že by bylo lépe na přednášky do Anglie na rok až dva vysílat namísto brněnských profesorů spíše nadějně studenty-stipendisty, kteří by do Československa přivezli zdravý vědecký vzduch a získali tam přátele. Šimek se vyjadřuje i k mezinárodní situaci. Napsal Heyrovskému, že „nám nezbude než buď bojovat, nebo se vzdát. V druhém případě bychom si však opravdu svobody nezasloužili.“

Brno, 1. 12.: Šimek navrhuje Heyrovskému vzhledem k časovému zatížení, které vyžaduje bibliografie, omezit ji na polarografické práce z oboru čisté chemie. Míní, že na bibliografii by stačila a hodila se „poučená slečinka z kanceláře“, a ne univerzitní profesori. Dále píše o svých restech (překlady, recenze aj.). Oznamuje, že brněnský dr. Stehlík napsal do *Naší vědy* referát o Heyrovského stati v Böttgerově knize /8/ a o novém Šanderově příspěvku. Zmiňuje přednášku prof. Waldschmidta-Leitze z německé pražské univerzity. V Brně též plánují valnou hromadu Mikrochemické společnosti. Brněnské členy Šimek zná, ale bylo by zapotřebí mít seznam českých a německých chemiků, kteří se mikrochemií zabývají.

Brno, 17. 12.: Šimek posílá Heyrovskému prázdnou složenkou na peníze, které má dostat za překlady pro *CCCC* a které se mu budou velmi hodit. Jeho rozpočet je napjatý, musí zaplatit předplatné na *Nature*, členské příspěvky v cizích chemických společnostech atd. V roce 1937 musí jeho ústav koupit za 3000 Kč rentgenovou lampu.

1938

Brno, 29. 3.: Šimek píše: „Ti naši slavní nacionalisté by nás asi nejraději Němcům zaprodali... Sám nevěřím v možnost (...) nějakého všeevropského válečného konfliktu, třebaže právě teď jsem jako kapitán v záloze dostal nový určovací lístek, podle něhož v případě i částečné mobilizace musím narukovat do 6 hodin.“ Dále se vyjadřuje k aktuální vojensko-politické situaci v Evropě i ke vztahu Čechů k Němcům. Zmiňuje se dále o německých brněnských profesorech (např. Friedrichovi, Feiglovi aj.). Dále píše o Čuprových a Baborovského pracích, které překládá do angličtiny (pro *CCCC* a

Journal of American Chemical Society). Upozorňuje paní Heyrovskou, pokud čte v překladu Huizingovy knihy, na některé nepřesnosti. Huizinga měl přednášet ve Vídni a v Brně, avšak sešlo z toho kvůli převratu ve Vídni. O německých polarografitech, kteří v Německu zbyli, se vyjadřuje velmi kriticky, mj. proto, že ignorují cizojazyčně publikované práce českých polarografistů.

Brno, 1. 4.: Šimek blahopřeje Heyrovskému ke zvolení za čestného člena Rakouského chemického spolku za zásluhy o polarografii. Současně s Heyrovským byli zvoleni i Heyrovského učitel Donnan a Francouz Perrin. „Na tom, že jste byl zvolen lidmi, kteří soudili nezaujatě, nemůže nic změnit fakt, že za 3 dni nato vtáhl Hitler do Rakouska,“ napsal Šimek doslova. V P.S. Šimek uvedl, že s kolegou Veselým navštívili prof. Vondráčka, který je po mrtvici. Jeho zdravotní stav se zlepšuje, leč pomalu.

Brno, 5. 5.: Šimek se vyjadřuje k Heyrovského přednáškám v Brně. Měly na něj mimořádný dopad. Předtím měl jen třikrát v životě podobný zážitek: z přednášky prof. K. A. Lorentze v Groningenu o problému gravitace, P. Debye o teorii roztoků elektrolytů v Utrechtu a W. L. Bragg o souvislosti mezi rentgenovými paprsky a krystalovou strukturou v Londýně. Zajímavý byl postoj prof. Úlehly k Heyrovskému. K polarografii se vyjadřoval skepticky, ale po Heyrovského přednášce a diskusi s Heyrovským druhý den asi změnil svůj názor. Navrhuje Heyrovskému, aby sepsal své brněnské přednášky, které by Šimek přeložil do holandštiny pro *Chemische Weekblad*.

Brno, 13. 9.: Šimek slibuje, že pošle Vondráčkův nekrolog. Přeje Heyrovskému, aby v klidu odjel do Francie. K vyhlášení stanného práva v některých pohraničních okresech Čech a Moravy míní, že reakce záleží na vůdcích III. říše. Šimek nepochybuje, že se Němci časem vzpamatují. I v Němcích je dobro a krásno, což si Šimek uvědomil na koncertu kvarteta, které hrálo Mozarta, Beethovena a Dvořáka. Národ, který dal světu Mozarta a Beethovena, nemusí být v podstatě zlý a nakonec si vzpomene, co Beethoven vyjádřil ve Fideliovi či v 9. symfonii. Je směšné, myslí-li dnes nacisté, že budou vládnout tisíc let. (Ve vypjaté době se frekvence Šimkových a Heyrovského dopisů zvýšila.)

Brno, 18. 9.: Šimek konstatuje, že trpí silnou migrénou, vyvolanou zřejmě nápojem na jeho nervy podrážděné politickou situací. Hlásí, že v Brně je zatím klid a že profesori z německé techniky chtějí učinit podobné prohlášení jako pražští. Prezentoval Hostinského zážitky ze sjezdu statistiků v Praze. Například francouzští statistici místo toho, aby nás povzbudili ve snaze o zachování státu, urychleně odletěli domů přes Švýcarsko, jet přes Německo se báli.

Brno, 21. 9.: Šimek píše dopis plný úvah, co bude s republikou, o náladách v národě i o strachu. Souhlasí s Heyrovským, že je nemožné, aby nás ten blázen napadl a aby ostatní demokratický svět nešel s námi. Šimek věří, že Hitler chce ústupky získat republiku nejlevněji, sprostým vyděračstvím jako obyčejný lupič, který také nestřílí, dokud nemusí. Šimek nepochybuje, že prezident i vláda budou pevní a že zdůrazní náležitě morální stránku celé věci. V Brně je plno lidí poplašeno situací a stěhují děti na venkov, jelikož se hovoří o evakuaci Brna. Kam, to nikdo neví. Šimek také neví, kam bude přidělen v případě mobilizace. Přeje Heyrovskému a jeho paní hodně klidu a pevné nervy pro případ, že by došlo na nejhorsí.

1939

Praha, 2. 11.: Heyrovský děkuje za překlad pro *Collection*. K druhé Dykyjově práci se zatím nedostal. Práce o válcových elektrodách nemůže zůstat ve stavu, jak je napsána, protože empirická formule pro odporovou kapacitu nevyhovuje a lze ji snadno nahradit přesně odvozenou teoretickou formulí. Naprosto souhlasí s Šimkovým názorem o budoucnosti Evropy. Zmiňuje se o pozvání na týden přednášek v únoru 1940 do Holandska, kterou přijal, i když neví, jak se tam dostane. Pokud by se akce měla uskutečnit, uvítal by od Šimka informace o holandských ústavech přírodovědeckých a technologických, včetně konkrétních osob.

Praha, 14. 11.: Heyrovský děkuje za užitečnou diskusi o kapacitě cylindrické nádoby a souhlasí s úpravou k odstranění rozptylu siločar. Podle názoru R. Brdičky druhá Dykyjova práce je toliko referát nebo kompilace, která by se hodila spíše pro *Chemický obzor* než pro *Chemické listy*. Heyrovský obdržel nový Čuprův rukopis o polarizaci chinhydrónových elektrod. Diví se Čuprově hroší kůži, že po prohrané polemice v té věci s Ilkovičem přichází jakoby nic s podobnou prací. Heyrovským odmítnutou prací o tellurové elektrodě poslal Čupr do *ChL*. Od prof. Baborovského se dozvěděl, že Čupr si brousí zuby na Baborovského místo jako jeho nástupce, a to není habilitován pro fyzikální chemii. Žádá Šimka, aby co nejdříve připravil bibliografii pro *Collection* – snad ještě vyjde – před zastavením vydávání. V současné době nejvíce času věnuje doplňování a přepracování fyzikálních statí ve Votočkově *Anorganické chemii*, která má do Vánoc vyjít /9/. Posílá mu návrh na nové členy do Národní rady badatelské, jejímž členům nejde o vědecké vyznamenání, ale o podporu bádání ve všech směrech.

Brno, s. d.: Šimek upozorňuje Heyrovského na dr. ing. V. Fritsche, který se zajímá o elektrogeologii a eventuální aplikaci polarografie v geologii, hydrologii a geofyzice. Fritsch by rád získal německé prospekty polarografů Heyrovský-Nejedlý a byl pozván k dr. Nejedlému. Bylo by dobře, kdyby se návštěvy u Nejedlého zúčastnil i Heyrovský. Zdá se, že když Fritsch začne pracovat s polarografem, budou jej následovat další laboratoře, což by znamenalo dobrý odbyt (možná 20–30 aparátů). O suroviny na jejich výrobu by bylo postaráno. Šimek vzpomíná na zemřelého doc. Pročkeho, kterého v dopise výstižně charakterizuje.

Brno, 24. 6.: Šimek oznamuje v dopisnici, že posílá překlad určený České akademii. Přeje Heyrovskému pěknou dovolenou v Beskydech a později v Kařezu.

Brno, 3. 9.: Šimek děkuje za honorář za překlady a zmiňuje se o dalších, které na něj čekají. Píše o mladším synovi, který bude studovat na gymnáziu v Novém Městě na Moravě. Příjímací zkoušky na brněnském klasickém gymnáziu udělal dobře, a však pro jeho nízký věk ho nakonec nepřijali. Prosí Heyrovského, aby se optal prof. Böhma, zda nemá k půjčení monografii Paulinga *The Nature of the Chemical Bond...*, kterou nikde nemůže sehnat a rád by ji prostudoval.

Brno, 4. 9.: Šimek znovu píše Heyrovskému o synovi, že byl dobře přijat na gymnáziu v Novém Městě. Dále se zmiňuje o těžké nemoci Böhmovy dcerky, o které se dozvěděl náhodou. Přeje Heyrovskému klid, který má k práci na univerzitě a může dál rozvíjet svoje výzkumy, což je velký zisk pro českou vědu. Přál by mu, aby s ním mohl Brdička pracovat. Šimkova rodina byla čtrnáct dnů na Vysočině, jinak prožili léto v Brně. Zmiňuje prof. Kladivo, který úspěšně absolvoval operaci, vzali mu kvůli nádoru ledvinu. Svěřuje se Heyrovskému, že mu chybí normální pracovní činnost a nejvíc by uvítal, kdyby mu někdo práci ukládal. Potřeboval by lepší nervy a silnější vůli.

Prameny: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2163; rodinný archiv Blahoslava Šimka, syna A. Šimka, Brno (dopis z 2. 11. 1939).

Poznámky:

/1/ Šlo o zjištění dimanganu ve sloučeninách manganu.

/2/ Kniha F. Běhounka a J. Heyrovského Úvod do radioaktivity, vyšla až r. 1932.

/3/ V Brandýse nad Labem žila Šimkova matka.

/4/ Heyrovský se po stáži v Paříži v roce 1926 se svým ústavem přesunul v budově Chemického ústavu UK do přistavěného křídla.

/5/ Paní Šimková je Heyrovského žákyně H. Kadlcová, která před doktorátem odešla do Brna na tamní univerzitu jako asistentka a brzy se provdala za prof. Šimka.

/6/ Myslí se 6. sjezd čs. přírodopytčů, který se uskutečnil r. 1928. V témže roce se konala v Brně výstava soudobé kultury ČSR – Heyrovský a FCHÚ UK obdrželi vysoké ocenění za vystavené předměty v expozici vědy.

/7/ Šimek překládal do angličtiny různé články pro CCCC, mezi nimi i Novotného příspěvek.

/8/ W. BÖTTGER (ed.), *Physikalische Methoden der chemischen Analyse (J. Heyrovský – Polarographie)*, Leipzig 1936.

/9/ Šlo o 3. vydání Votočkovy *Chemie anorganické*, které vyšlo r. 1940.

Břetislav G. ŠIMEK

Český chemik, r. 1946 člen výboru pražské pobočky Čs. společnosti chemické.

1946

Praha, 7. 1.: Šimek jménem Čs. společnosti chemické píše Heyrovskému, že všichni členové výboru jsou uspokojeni, že akce vedená proti Heyrovskému byla konečně příznivě vyřízena /1/. Výbor pražské odbočky žádá Heyrovského, aby se ujal funkce místopředsedy, jakmile to dovolí Heyrovského zdravotní stav. Dále oznamuje, že na schůzi odbočky bylo v zásadě rozhodnuto navrhnout ústřednímu výboru Čs.SCH, aby byl v roce 1947 v Praze uspořádán mezinárodní polarografický kongres, a předběžnými pracemi byl pověřen doc. Brdička. Počítá se s Heyrovského předsednictvím kongresu a s jeho radami při přípravných pracích.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2164.

Poznámka:

/1/ Obvinění Heyrovského z kolaborace s Němci během války.

Otakar ŠIMŮNEK

(1908–1972)

Český národohospodář a politik, původně inženýr chemie. V 50. letech ministr chemického průmyslu a místopředseda vlády.

1952

Praha, 14. 11.: Šimůnek gratuluje Heyrovskému ke jmenování řádným členem ČSAV.

Praha, 18. 11.: Heyrovský děkuje za blahopřání.

1954

Praha, 19. 5.: Heyrovský posílá Šimůnkovi pozvánku na diskusní sjezd polarografistů ve Smolenicích. Připisuje, že se polarografisté těší z jeho účasti při zahájení sjezdu.

1961

Praha, 15. 1.: Heyrovský děkuje Šimůnkovi za gratulaci k 70. narozeninám. Píše, že Šimůnkova slova mu budou vzpruhou a posilou.

Praha, 27. 8.: Heyrovský prosí o pomoc v bytové záležitosti A. Šimůnkové, sestry po zemřelém dr. Šimůnkovi, dávném Heyrovského spolupracovníkovi. Vážně nemocné Šimůnkové hrozí přestěhování do nevhodného bytu.

Praha, 9. 10.: Šimůnek oznamuje Heyrovskému, že v záležitosti bytu A. Šimůnkové zasáhl a příslušné orgány bytové řízení zastavily.

Praha, 29. 10.: Heyrovský děkuje Šimůnkovi za příznivou zprávu včetně díky A. Šimůnkové.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2168.

Rudolf ŠIMŮNEK

(1892–1961)

Český fyzik, asistent prof. Kučery na Fyzikálním ústavu UK. Spolu s J. Heyrovským studoval Kučerovy anomálie na elektrokapilárních křivkách.

1961

Praha, 6. 4.: Heyrovský žádá Šimůnka, aby napsal do 10. 4. krátkou zprávu o pracích prof. Kučery, která bude prostřednictvím tiskového odboru ČSAV umístěna v novinách jako vzpomínka na 40. výročí Kučerova úmrtí.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2169.

Viliam ŠIROKÝ
(1902–1971)

Komunistický politik. V letech 1953–63 byl předsedou čs. vlády.

1953

Praha, 20. 9.: Heyrovský se obrací na předsedu vlády se stížností na pasový úřad ministerstva zahraničí, který mu bez udání důvodu odmítl vydat cestovní pas několik hodin před odletem na mezinárodní sjezd fyzikálních chemiků ve Stockholmu, kam byl vyslán jako oficiální delegát. Na sjezdu měl předsedat schůzím polarografistů z celého světa a měl sjezd zahájit dvěma odbornými přednáškami. Nepřítomnost Heyrovského na sjezdu při jeho zahájení vyvolala značný rozruch. Událost byla na sjezdu velmi nepříznivě posuzována a těžce poškodila pověst vědecké spolupráce čs. vědeckých kruhů s cizinou. Sám Heyrovský tím byl vyřazen ze světové vědecké spolupráce. Žádá ministerského předsedu, aby dal vyšetřit příčinu nevydání už hotového pasu a aby byl viník potrestán. Dále upozorňuje na naléhavý a opodstatněný požadavek, který vznáší ČSAV ve věci umístění PÚ, který sídlí v nevhodných místnostech domu č. 25 v Opletalově ulici. ČSAV podala vládní dislokační komisi návrh přestěhovat PÚ a Geofyzikální ústav do moderní budovy v ul. Hládkov č. 6. Heyrovský prosí premiéra Širokého jako předsedu vládní dislokační komise o podporu návrhu ČSAV /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, dopisy úřadům, inv. č. 3013.

Poznámka:

/1/ Odpověď Širokého – pokud existovala – se nezachovala. V roce 1954 PÚ získal budovu ve Vlašské ul. na Malé Straně, kam se přemístila část zaměstnanců PÚ včetně Heyrovského.

Vladimír ŠKOLA

Vládní zmocněnec pro výzkum biologických preparátů.

1950

Praha, 7. 6.: Škola žádá Heyrovského o zjištění, do jaké míry by bylo možno zužitkovat surovin domácího průmyslu (odpadů) k výrobě těžké vody.

Praha, 11. 7.: Škola děkuje Heyrovskému za zprávu ohledně nahromaděné těžké vody ve vzorcích, které byly na Albertov předány /1/.

1951

Praha, 2. 3.: Heyrovský se vyjadřuje k výrobě těžké vody. V ČSR by její výroba byla příliš drahá. Pokud není těžká voda nezbytně zapotřebí, neměla by být její výroba zavedena, a vůbec ne v ÚÚP.

Banská Štiavnica, 16. 8.: Heyrovský se zaručuje za svého žáka dr. V. Kořána, který byl z neznámého důvodu neprávem osočen tak, že získal nepříznivý kádrový posudek. Na Kořánovi má Heyrovský zájem vzhledem k výběru vědeckých pracovníků pro budoucí Ústřední ústav fyzikálně chemický při Státním úřadu plánovacím. Kořán se dovolává písemně zastání u předsedy vlády. Heyrovský bude velice zavázán Školovi, upozorní-li premiéra na ožehavý případ Kořánův.

Praha, 15. 10.: Heyrovský se vyjadřuje k dopisu K. Průši, který mu Škola poslal. Podle Heyrovského je Průšův dopis smyšlenkou laika bez vědeckého vzdělání. Dále uvádí, že Průšův soupis výzkumů a vynálezů nikdy neuveřejněných je scestnou fantazií osmdesátiletého starce.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2173.

Stanislav ŠKRAMOVSKÝ

(1901–1983)

Český anorganický chemik, specialista na koordinační chemii, profesor UK.

1960

Praha, 12. 9.: Škramovský děkuje Heyrovskému za zájem věnovaný symposiu o koordinačních sloučeninách, a to hlavně svou účastí, a také za ochotu, s níž Heyrovský umožnil dr. Vlčkovi spolupracovat v přípravném výboru. Děkuje dále paní dr. Stolzové za práci ve sjezdové kanceláři.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2174.

Berta ŠKROUPOVÁ

(1875–1960)

Klavírní pedagožka, učila hře na klavír v rodině prof. L. Heyrovského. Vnučka F. Škroupa (1801–1862), autora nápěvu české národní hymny.

1947

Praha, 28. 10.: Škroupová děkuje za pozdrav ze Švédska.

1951

Praha, 9. 5.: Škroupová blahopřeje Heyrovskému k zaslouženému vyznamenání státní cenou.

Praha, 3. 8.: Škroupová píše Heyrovskému o své žádosti k léčení podané v lednu, která stále není vyřízena.

1952

Brandýs nad Orlicí, léto: Škroupová posílá Heyrovskému z léčebného ústavu pohled s pozdravem z míst, kde Heyrovský „jako chlapeček často býval“.

Praha, 16. 11.: Škroupová gratuluje Heyrovskému ke jmenování členem ČSAV.

1954

Praha, 13. 4.: Škroupová informuje Heyrovského, že se otevřel projekt, který má připomenout osud jejího děda Fr. Škroupa.

1955

Praha, 12. 12.: Škroupová dopředu blahopřeje Heyrovskému k jeho narozeninám. Při té příležitosti Heyrovského prosí, aby jí, staré učitelce, zachoval stálou přízeň.

1956

Praha, 29. 10.: Škroupová děkuje Heyrovskému za zasláný portrét.

1959

Praha, 26. 5.: Škroupová posílá Heyrovskému soustrastný list k úmrtí jeho sestry Kláry.

Praha, 28. 5.: Škroupová se Heyrovskému omlouvá, že nebyla na pohřbu kvůli zdravotním potížím.

Praha, 18. 12.: Škroupová nezapomíná poblahopřát Heyrovskému k jeho narozeninám a k udělení Nobelovy ceny /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2175.

Poznámka:

/1/ Dopisy a pozdravy B. Škroupové svědčí o duševní svěžesti této osoby i v jejím vysokém věku a o velkém zájmu o bývalého žáka J. Heyrovského, jehož činnost trvale sledovala.

František ŠORM

(1913–1980)

Český organický chemik, profesor VŠCHT Praha a UK, ředitel ÚOCHB ČSAV, akademik ČSAV, předseda ČSAV 1962–69.

1961

Praha, 10. 4.: Heyrovský v příloze k dopisu posílá Šormovi polarografickou práci určenou k otištění v anglickém časopisu *Tetrahedron* a prosí Šorma jako člena redakční rady časopisu, aby práci přijal a zaslal redakci.

1963

Praha, 3. 12.: Heyrovský odpovídá Šormovi na jeho dopis z 21. 10., kde se píše, že akademik Brdička byl s platností od 1. 10. jmenován ředitelem PÚ a že PÚ bude od 1. 1. 1964

označen Heyrovského jménem. Heyrovský se vyjádřil k Šormovu dopisu kladně. Uvedl, že mu přinesl pocit úlevy, protože těžce nesl, že při jeho chorobě nemohl už plně vykonávat funkci ředitele ústavu. Nesmírně jej potěšilo, že byl novým ředitelem jmenován Brdička. To, že PÚ ponese od Nového roku 1964 jeho jméno, považuje za nejvyšší poctu, jíž se mu mohlo dostat a za kterou Šormovi a prezidiu ČSAV oddaně děkuje.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2177

Rudolf ŠOUREK

Chemik zaměstnaný v n. p. Dusíkárny Ostrava.

1953

Ostrava, 11. 12.: Šourek žádá PÚ (Heyrovského) o spolupráci ve věci požadavků a zkušeností s kvarterními bázemi, které se v Ostravě vyrábějí. Mají tam na výzvu ministerstva chemického průmyslu sestavit kvalitativní normu na kvarterní báze /1/.

1954

Ostrava, 30. 1.: Šourek s díky Heyrovskému vrací knihu von Stackelberga. Současně žádá Heyrovského o odbornou radu. V dusíkárnách stanovují stopové nečistoty ve vodíku pomocí polaroskopu. Jednou z nich je sirouhlík, který jim nejde stanovit, zřejmě kvůli nevhodnému roztoku. Šourek prosí o sdělení, jaké má mít složení základní roztok a zda se pracovalo také s tryskavou elektrodou.

Praha, 8. 2.: Heyrovský uvádí v dopisu složení základního elektrolytu, doporučuje tryskavou elektrodu a postup analýzy. Ujišťuje Šourka, že si s ním vždy rád vymění oscilografické zkušenosti a že čeká od Šourka sdělení, jak se mu uvedený roztok osvědčil.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2178.

Poznámka:

/1/ Vědecký pracovník PÚ ČSAV A. A. Vlček vypracoval třístránkové pojednání o kvarterních bázích a odeslal je do Ostravy 17. 2. 1954.

Karel ŠPÁNEK

(1894–1965)

Český medailér.

1964

Praha, 23. 1.: Heyrovský děkuje Špánkovi za svůj portrét pro pamětní medaili ČSAV a gratuluje mu k jeho sedmdesátinám.

Praha, 29. 1.: Špánek děkuje za blahopřání k narozeninám, které považuje za nejcennější. Napsal, že pro něj bylo velikým vyznamenáním, když mu ČSAV svěřila práci na medaili /1/.

1965

Praha, 10. 2.: K úmrtí K. Špánka posílá Heyrovský vdově kondolenci, k níž připsal, že Mistr si postavil trvalý památník.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2179.

Poznámka:

/1/ Jde zřejmě o čestnou plaketu J. Heyrovského zřízenou ČSAV a udělovanou za zásluhy o rozvoj chemických věd předním čs. i zahraničním vědcům.

Josef ŠPINKA

Generální ředitel Lučební továrny Kolín.

1937

Kolín, 8. 1.: Špinka se dotazuje Heyrovského na úsudek k výsledkům dr. Race, který v Kolíně zkoumal salvarsanové preparáty polarograficky, a zda neví, proč Rac přerušil práci.

Doc. Brdička by rád připravil výsledky k publikaci, ale potřebuje se s Racem o obsahu publikace poradit /1/. Špinka žádá o informaci, zda Heyrovského univerzitní ústav hodlá ve výzkumu pokračovat, a pokud ne, výzkum by provedla laboratoř v Kolíně.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2180.

Poznámka:

/1/ R. Brdička byl v té době asistentem přírodovědecké fakulty UK v Heyrovského ústavu.

Josef ŠŤASTNÝ

Kvasný chemik, penzionovaný ředitel lihovarských ústavů.

1944

Praha, 21. 3.: Šťastný píše Heyrovskému, že nyní nemůže pracovat v laboratoři, ale u stolu a v knihovnách ano, takže se věnoval výpočtu správných hustot a refrakcí metanolu a jeho vodných roztoků. Jeho výpočty pro látky pro teploty 15 a 20 stupňů Celsia se liší od oficiálních hodnot. Zajímají ho i metody stanovení metanolu, mezi jiným i jeho stanovení přes formaldehyd. Šťastný se dotazuje Heyrovského, zda se od r. 1939 na tomto problému dále pracovalo a zda byla elektrolytická oxidace rozšířena též na izopropylalkohol, často používaný k falšování lihovin a lékařských a kosmetických prostředků. Žádá Heyrovského o zprávu ohledně polarografického určování metanolu, případně výsledky experimentální, které by citoval ve svém plánovaném časopiseckém sdělení /1/.

1948

Babylon, 30. 12. /2/: Šťastný se omlouvá, že pro *CCCC* nenapsal z různých důvodů pokračování studie o mastných kyselinách. Má k tomuto tématu zachované poznámky, diagramy a tabulky. Přes publikaci v *CCCC* by se snažil dostat své výsledky o vodných roztocích mastných kyselin do Landolt-Börnsteinových tabulek. Zamýšlená publikace pro *CCCC* by byla obsažná. Šťastný myslí i na IV. pokračování, které by pojednalo o analytickém použití tabulek a o periodičnosti fyzikálních konstant a o grafickém důkazu existence hydrátů mastných kyselin. Má vyjít *Organická chemie*,

v níž by jeho výsledky mohly být uvedeny, ale Šťastný si s tím netroufá Votočka obtěžovat. Prosí tedy Heyrovského o radu, co má dělat, neboť k uveřejnění v *Chemickém obzoru* či v *Chemických listech* nebude zájem o tabulkovou práci, takže by ji snad mohla publikovat Masarykova akademie práce.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2184.

Poznámky:

/1/ Odpověď Heyrovského se nezachovala.

/2/ V roce 1948 byl Šťastný nuceně přestěhován na Šumavu.

Bohuslav ŠVEC

Ředitel Čs. zahraničního vysílání

1959

Praha, 6. 2.: Švec žádá Heyrovského o účast v mezinárodní anketě na téma „Jak by měl vypadat další vývoj v Německu“.

Praha, 17. 2.: Heyrovský odpovídá, že se ankety nezúčastní, protože je příliš zaměstnán ve svém oboru, zcela odlehlém od tématu.

Praha, prosinec: Švec posílá Heyrovskému překlady kladných ohlasů zahraničních posluchačů k udělení Nobelovy ceny Heyrovskému.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2193.

Miroslav TAMELE

(1899–?)

Vystudoval přírodovědeckou fakultu UK. Jeho disertace, kterou vypracoval pod Heyrovským v roce 1924, měla elektrochemické téma. Po studiích se odstěhoval do USA, kde žil až do své smrti.

1932

Berkeley, 27. 8.: Tamele blahopřeje Heyrovskému k narození syna Michala. Žertuje, když se dotazuje, zda Michael už projevil zájem o fyzikální chemii (byl mu sudičkou). Zmiňuje se o profesoru Randallovi, který byl nadšen Heyrovského přijetím v Praze. I Tamele se těší, až se s Heyrovským setkají v Berkeley, kde mu chtějí ukázat mnoho zajímavostí nejen na univerzitě, ale též ve výzkumném ústavu Shell Development Co., kde Tamele pracuje. Tamele si je jist, že Heyrovský bude mít s polarografií v USA úspěch. Hodlá vytisknout prospekty na základě Heyrovským chystaného anglického prospektu. Získal již několik zájemců o polarograf. Obrátil se na výrobce dr. Nejedlého ve věci zapůjčení přístroje pro demonstrační účely.

1933

Berkeley, 27. 1.: Tamele píše, že v Berkeley zamluvil pro Heyrovského pokoj ve Faculty Club, který je přímo v areálu univerzity, asi minutu od chemického ústavu. Uvádí i cenu pronájmu pokoje a zařízení v areálu (čítárna, salon, tenisové kurty). Doporučuje Heyrovskému zakoupit si výhodnou jízdenku pro cestu z východu na západ USA /1/.

Berkeley, 24. 4.: Tamele píše o možnostech prodeje polarografů v USA a nabízí služby Polarograph Laboratories. Pro orientaci uvádí i odhadovanou konečnou cenu přístroje – 700 dolarů.

Berkeley, 12. 5.: Tamele opět uvádí obchodní záležitosti kolem prodeje čs. polarografů v USA. Sděluje, že již obdržel šek na 540 dolarů od p. Hermana, tedy s 20% slevou. Je však nutné, aby dr. Nejedlý poslal co nejdříve tři aparáty, protože se hlásí další zájemci. Plánovaný výlet do Yosemitekého národního parku bude v sobotu a Heyrovský má udat místo srazu. Tameleho potěšila Heyrovského zpráva, že jeho přednášky v Pasadeně měly úspěch.

Berkeley, 22. 5.: Tamele prosí Heyrovského o zaslání závěsu zrcátka k polarografu, který se mu přetrhl. Stěžuje si, že Nejedlý s přístrojem neposlal žádné náhradní díly ani instruktážní knížku.

Berkeley, 29. 5.: Tamele oslovuje Heyrovského „Milý Jaro“. Děkuje za zaslání návodu k polarografu. Opět se zmiňuje o prodeji polarografů a chtěl by získat objednávky od amerických zemědělských fakult. Na Heyrovského účet v Živnobance poslal 9120 Kč za polarograf dodaný Hermanovi. Se spolupracovníkem zjistil, že vlákno k zrcátku se nepřetrhlo, zapadlo dovnitř galvanometru a dalo se použít, takže polarograf je v úplném pořádku. Upozorňuje, že bude třeba při dodávkách polarografů přístroje

zkontrolovat, řádně zabalit a vybavit náhradními díly (např. žárovkami pro lampu aj.). V P.S. uvádí, že skleněné nádoby zde vyrábějí již ze skla Pyrex a dělají jednu sadu na zkoušku, aby zjistili cenu. Větou „Nejedlý je velká hanba!“ končí list. Uvedl i svou novou privátní adresu s poznámkou, že důvodem ke stěhování je skutečnost, že v Berkeley není pivo.

Berkeley, 8. 6.: Tamele píše, že se rozhodl se společníkem J. Foxem /2/ požádat Heyrovského o svolení vyrábět polarografy sami v San Francisku. Nalezli již subdodavatele jednotlivých částí přístroje. Myslí si, že Heyrovský jejich krok uvítá, čímž by se zbavil starostí o polarografy pro Ameriku. Tamele by se polarografům plně věnoval, ježto věří v budoucnost polarografu. Počítají s Heyrovského radami /3/.

1937

Saint Louis, 12. 10.: Tamele píše, že léto strávil jako obchodní cestující. Teď je v Saint Louis na zasedání Americké elektrochemické společnosti a odtud má namířeno do New Yorku do Bell Telephone Laboratories. Je zvědav, kde tam sehnali polarograf – slyšel totiž, že jeden mají. Informuje Heyrovského o Burnsově publikaci o polarografické metodě v *Journal of Applied Physics*.

1938

Praha, 15. 9.: Heyrovský žádá Tameleho, aby souhlasil s převedením obchodní značky „Polarograph“ a názvu „Polarograph Laboratories“ na pány Sargenta a Mintse z firmy Sargent Co. Věřící tomuto způsobu propagace polarografické metody.

Oakland, 1.10.: Tamele posílá Heyrovskému kopii dopisu adresovaného firmě Sargent, v němž v podstatě souhlasí s Heyrovského návrhem uvedeným v dopise z 15. 9. 1938.

Praha, 8. 11.: Heyrovský žádá Tameleho, aby mu všechny dokumenty týkající se obchodní značky polarografu co nejdříve poslal.

1947

Oakland, 27. 5.: Tamele se zabývá ochrannou známkou „Polarograph“ a situací v USA. V současnosti ji používá firma Sargent Co., což jí Heyrovský povolil v roce 1938, ovšem bez smlouvy. Už v r. 1939 Tamele navrhoval Heyrovskému dát firmě Sargent licenci na obchodní známku. Tamele uvádí, že pokud je mu známo, Heyrovský od firmy Sargent nikdy nic nedostal. Lidé v této firmě jsou tvrdí (nejhorší z nich je pan Mints) a v Americe je nemají rádi. Sargent ztratila dřívější dobrou reputaci. Heyrovský

by měl záležitost prodiskutovat s pracovníky Zbrojovky a poté Tamelemu napsat, k čemu dospěli.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2204.

Poznámky:

/1/ Tamele píše Heyrovskému do New Yorku.

/2/ Dopis je psán na hlavičkovém papíru Polarograph Laboratories of America anglicky, aby přítel Tameleho, Jim Fox, mohl sledovat korespondenci.

/3/ Heyrovský podle dopisu z 18. 6. s Tameleho návrhem nesouhlasil.

Jozef TAMCHYNA

Vedoucí pracovník Oblastního výzkumného ústavu farmaceutického v Bratislavě.

1950

Bratislava, 15. 4.: Tamchyna děkuje Heyrovskému za péči o jeho spolupracovníci, paní Šárpyovou, která je nyní u Heyrovského na stáži. Nabízí v rámci spolupráce jeho a Heyrovského ústavů obstarávání obtížně dostupných chemikálií.

1953

Bratislava, 4. 6.: Tamchyna děkuje Heyrovskému za laskavost a ochotu, s níž přijal v PÚ ing. Molnára. Podle Molnára má prý Heyrovský zájem strávit dovolenou na zámku ve Smolenici, proto mu zasílá přihlášku.

Praha, 28. 7.: Heyrovský se dotazuje Tamchyny na pobyt ve Smolenicích, kde by byl rád od 17. 8. tři neděle /1/.

Bratislava, 3. 8.: Tamchyna uvádí své zkušenosti s pobytem ve Smolenicích.

1957

Bratislava, 31. 10.: Tamchyna konstatuje, že jeho spolupracovníci ing. Molnár, Fedoroňko a paní Molnárová ukončili závěrečnou zprávou výzkum o úloze polarografické a oscilopolarografické charakterizaci některých přírodních látek. Žádá Heyrovského,

aby se ujal oponentury zprávy. Pokud by ji sám nemohl provést, domnívá se, že vhodným náhradníkem by mohl být dr. Kalvoda z PÚ ČSAV.

Praha, 5. 11.: Heyrovský píše, že se nemůže uvolnit z pracoviště, a proto souhlasí s účastí dr. Kalvody na oponentuře. Přiletěl by 14. 11.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2205.

Poznámka:

/1/ Pár dnů po odeslání přihlášky o pobyt ve Smolenici obdržel Heyrovský její kladné vyřízení.

Marie TARANTOVÁ

(1895–?)

Přítelkyně a ochránkyně B. Škroupové.

1954

Praha, 20. 10.: Tarantová informuje Heyrovského o zdravotním stavu Škroupové /1/. Po jejím návratu z Mariánských Lázní má nervové deprese. Stále touží po nějaké společnosti, a pokud je v silách Tarantové, tráví s ní třeba celé odpoledne a částečně i večer. Prohlídka Škroupové u odborného lékaře na ni neměla blahodárný vliv. Tarantová si myslí, že by Škroupové pomohlo, kdyby ji Heyrovský navštívil.

1955

Trenčianské Teplice, 12. 1.: Tarantová lituje, že Heyrovského návštěva u Škroupové dopadla špatně. Před dvěma měsíci byla Škroupová podezíravá, měla porušenou duševní rovnováhu a její zdravotní stav měl posoudit psychiatr, což však Škroupová odmítla. Tarantová se sama léčí už přes dva měsíce v Trenčianských Teplicích.

Praha, 4. 5.: Tarantová sděluje Heyrovskému, že duševní stav Škroupové se značně zlepšil. Škroupová s velkou radostí hovoří o Heyrovském i o pozornosti, kterou jí Heyrovský s chotí věnují.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2209.

Poznámka:

/1/ B. Škroupová, vnučka skladatele F. Škroupa, učila v Heyrovského rodině hře na klavír, včetně J. Heyrovského.

Jiří TAUFER

(1911–1986)

Tajemník ministerstva informací a osvěty.

1952

Praha, 5. 6.: Heyrovský předkládá dvě žádosti. První se týká B. Škroupové, vnučky Fr. Škroupa, která nemá dostatek peněz na koupi soupravy ložního prádla. Ministr Kopecký sice zajistil B. Škroupové zvýšenou penzi, ta však na nákup prádla na volném trhu nestačí. Druhá žádost se týká ÚÚP, jehož pracovníci by rádi využili nabídky bulharských kolegů prožít dovolenou v Bulharsku. Oficiální pozvání z bulharské strany došlo, nyní jde o to, zda je možné organizovat výměnu rekreantů za podpory ministerstva informací a osvěty. Heyrovský prosí Taufera o odpověď na obě žádosti /1/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2215.

Poznámka:

/1/ Odpověď J. Taufera se nezachovala, byla asi k žádostem kladná, protože léto 1952 Heyrovský s rodinou skutečně strávil v Bulharsku.

Jaroslav TEISINGER

(1902–1985)

Český lékař, univerzitní profesor, přednosta kliniky pracovního lékařství, později ředitel Ústavu hygieny práce a chorob z povolání.

1950

Praha, 2. 2.: Teisinger píše o problematice práci doc. Roubala a Zdražila týkající se polarografování alkalizované nitrační směsi. Běžnou metodu – kvůli potížím způsobeným vypadáváním krystalků solí – modifikovali, leč nevhodně. Teisinger pokládá modifikaci za zcela zbytečnou a přímo škodlivou.

1951

Praha, 21. 10.: Teisinger děkuje Heyrovskému za věnovaný polarografický sborník, jehož obsah i úpravu považuje za překrásnou. Do příštího sborníku slíbil ještě více příspěvků z oboru pracovního lékařství.

1955

Praha, 28. 6.: Teisinger posílá Heyrovskému resumé přednášky pro konferenci ve Veszprému /1/. Příspěvek k přednesení by měl asi pět stran německého textu. Chce v něm položit důraz na význam klinických a hygienických metod, méně na metodiku. Rád by přitom zmínil i některé cizí polarografické metody toxikologické, byť s nimi nemá vlastní zkušenosti.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2218.

Poznámka:

/1/ Šlo o maďarsko-československý polarografický sjezd konaný ve Veszprému.

Antonín TOCKSTEIN

(1926)

Český fyzikální chemik, žák Heyrovského, pracovník ÚÚP, později VŠCHT Pardubice, kde byl postupně asistentem, docentem a od r. 1980 profesorem. Zájmová sféra: elektrochemie.

1951

Praha, 31. 5.: Heyrovský pověřuje Tocksteina kontrolou polarografických analýz v Banské Štiavnici pro Slovenský ústřední ústav geologický v době od 1. do 30. 6., kdy má

zaučovat tamní spolupracovníky do polarografických metod a kontrolovat jejich výsledky.

Praha, 6. 8.: Tockstein sděluje Heyrovskému, že se uchází o aspiranturu ministerstva školství, věd a umění. Vysvětluje, že zprávu podává opožděně, protože teprve 16. 7. se o aspirantuře a lhůtě podání dozvěděl a nestačil Heyrovského o tom informovat. Nežli podal žádost, hovořil o té věci s dr. Novákem /1/, který neměl námitky. Kdyby však Heyrovský s aspiranturou nesouhlasil, okamžitě by se Tockstein podle toho zařídil. Nástup aspirantury je již 1.10. Omlouvá se za opožděnou informaci, měl v inkriminované době potíže s bytem svým i bytem rodičů.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2238.

Poznámka:

/1/ Dr. J. V. A. Novák byl zástupcem ředitele ÚÚP.

Oldřich TOMÍČEK

(1891–1953)

Český analytický chemik, profesor UK, vedoucí Ústavu, později katedry analytické chemie UK, člen-korespondent ČSAV.

1951

Praha, 15. 10.: Tomíček děkuje Heyrovskému za blahopřání k 60. narozeninám. Ujišťuje Heyrovského, že se přičiní i v budoucnu – byť i jen v části – o to, co tak vlídně o jeho dosavadní činnosti uvedl Heyrovský ve svém projevu a že mu bude ctí, bude-li jakkoli užitečný ÚÚP, který má tak eminentní vědecký význam.

1953

Praha, 15. 8.: Heyrovský posílá Tomíčkově dopis, k němuž přikládá svůj posudek na rukopis knihy B. Braunera ml. o jeho otci. Heyrovský píše, že nelze vážně pomýšlet na publikování knihy z důvodů, které uvádí v posudku a pro nabubřelost stylu a gramatické chyby. Také Brdička je názoru, že by to šlo otisknout v edici, která se obírá publikacemi báchovek. K přiložené kritice se Heyrovský hlásí veřejně. Posudek

Heyrovského je důkladný, však se týkal textu o prof. Braunerovi, jeho učiteli. Píše, že spis Braunera ml. nelze doporučit k uveřejnění ve spisech ČSAV, protože nedosahuje úrovně vědeckých studií. Je psán neurovnaně, jak ukazují četná opakování týchž historek. Heyrovský dále upřesňuje, jak to bylo s Braunerovým výkladem o Proustově hypotéze po zavedení Moseleyho atomových čísel a Astonových izotopů. Uvádí, že o Mendělejevovi píše mladý Brauner téměř tolik jako o otcii, a to ponejvíce o věcech všeobecně známých. Historiky o chemicích uváděné mladým Braunerem jsou mnohdy nevkusné včetně anekdot o nich. Heyrovský se vyjádřil i k mínění mladého Braunera o oficiálních titulech jeho otce. Důležitá je poznámka o zařazení prvků vzácných zemin do periodické soustavy. Heyrovský upřesnil, že podle Braunera st. tyto prvky se nehodí svým postavením mezi analogie periodické soustavy a různě je zařazoval, až nakonec přijal střízlivé definitivní zařazení podle atomových čísel, a to bez ohledu na analogie. Mladý Brauner . si v textu rýpnul do Heyrovského v záležitosti Heyrovského disertace a habilitace. Heyrovský upozornil i na četné věcné chyby v textu. Mj. upřesňuje, že Brauner jako oficiální soudní znalec měl z analýz značné požitky. Při genialitě Mendělejevově nelze předpokládat, že by uran považoval za analogon boru a hliníku a jiné, jak se o tom zmiňuje mladý Brauner. Pokud by to byla pravda, bylo by lépe při velikosti Mendělejevově o těchto lapech raději se nezmiňovat.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2244.

Bohumil TOŽIČKA

(1871–1963)

Učitel Heyrovského z obecné školy, později ředitel pražských škol.

1951

Liberec, 18. 2.: Tožička srdečně děkuje Heyrovskému, že dal popud k udělení čestného osobního důchodu Tožičkovi.

1952

Liberec, 6. 1.: Tožička píše o svém zdravotním stavu (po mrtvici) a posílá rady, jak se chovat ve stáří. Žije v rodině dcery, která postonává a zeť také není v pořádku. Rád by se

přestěhoval někam do domova důchodců, leč na Liberecku je přeplněno, a proto Heyrovského prosí, aby se na příslušných místech poptal o jakémkoli volném místě /1/.

Praha, 28. 1.: Heyrovský je skeptický k tomu, že by občan z cizího města získal místo v pražském domově důchodců. Tato zařízení jsou i v hlavním městě přeplněna. Připouští, že Tožičkova mrtvice je pro něho mementem, ale okolnosti jsou silnější a v 61 letech nelze se zříci duševního zaměstnání. „Život v zahálce byl by pln výčitek (...),“ píše Heyrovský.

1953

Liberec, 24. 1.: Tožička píše Heyrovskému o svém zdravotním stavu.

Mařenice u Cvikova, 27. 5.: Tožička píše o poměrech v domově odpočinku, jemuž by příslušelo označení z Dantovy Božské komedie: „Nech vší naděje, kdo sem vchází“. Domov je plný ubožáků – lidí s tělesnými i duševními defekty –, slabomyslných, choromyslných a epileptiků. V takové společnosti se těžko udržuje pořádek a čistota. V takovém prostředí je Tožičkovi úzko, ale nebylo jiné cesty. Jedině je spokojen s okolní krásnou přírodou.

1954

Praha, 25. 2.: Heyrovský píše Tožičkově rodině do Liberce, že nic neví o osudu ředitele Tožičky, který od podzimu 1953 neodpovídá na jeho dopisy /2/.

Praha, 29. 3.: Tožička ujišťuje Heyrovského, že jej může navštívit a zajet za ním tramvají.

Praha, 25. 8.: Tožička píše Heyrovskému, že se ze sešitu, který mu půjčil při návštěvě u Heyrovských, podrobněji poučil o polarografii /3/.

1955

Praha, 27. 5.: Tožičkovi se po zdravotní stránce vede uspokojivě.

Praha, 8. 12.: Tožička děkuje Heyrovskému za pohled poslaný z Londýna. Oceňuje, že Heyrovský vzpomněl na starého učitele i v cizině. Hlavně však Heyrovskému gratuluje k narozeninám.

1956

Praha, 13. 6.: Tožička se zajímá o to, které nemoci se zjišťují prakticky polarograficky.

Praha, 18. 6.: Heyrovský odpovídá na Tožičkův dotaz. Navíc píše: „Doufám, že Vy sám nepotřebujete polarograf a že se těšíte stále svému skálopevnému zdraví, jak Váš krásný rukopis ukazuje.“

1957

Praha, 7. 3.: Tožička odpovídá na Heyrovského dopis z 26. 2. Mj. píše, že se mu stýská po práci. „Moc práce škodí a žádná práce je trest,“ charakterizuje svou situaci. Heyrovskému skládá kompliment, když se vyjádřil (už poněkoliště), že ze vzácných osob, se kterými se v životě potkal, Heyrovský je ten nejvzácnější /4/.

Praha, srpen: Heyrovský sděluje Tožičkovi, že o lék napsal do Curychu kolegovi Prelogovi. Lék by měl koncem srpna dojít do Prahy.

Praha, 18. 9.: Tožička potvrzuje příjem léku a stará se, jaké výlohy s obstaráním Heyrovský měl.

Praha, 2. 10.: Heyrovský ujišťuje Tožičku, že lék získal zdarma. Kromě jiného uvádí, že jeho cesta do Číny nebyla čs. autoritami povolena.

Praha, 29. 12.: Tožička medituje na téma, proč v Čechách je tak málo lásky. Dále píše, že se chystá odstěhovat znovu do domova důchodců. Heyrovský si nemá myslet, že Tožička jak je starý, tak i nestálý a nespokojený. Paní, u níž Tožička v Libni bydlí, je sice anděl v lidském těle, ale ve svých 74 letech je už slabá a často nemocná. To píše, aby objasnil svoji zdánlivou vrtkavost.

1958

Praha, 21. 4.: Heyrovský odpovídá na Tožičkův dopis. Blahopřeje mu k narozeninám a stará se, jak se Tožička zařídil, když nemůže počítat s pomocí hospodyně. Heyrovský sám je zesláblý po opakujících se chřipkách, takže jej dosud osobně nenavštívil.

1959

Praha, 23. 11.: Tožička píše, jak ho zpráva o Nobelově ceně dojala a vzpomíná, že před lety při svačině v rodině Nobelů ve Stockholmu Heyrovskému prorokoval tuto cenu jako prvnímu Čechu, což je jistě náhoda; stejně prorokoval jeho spolužák a Heyrovského přítel Emil Votoček. K Heyrovskému vznášejí nadšená slova chvály i hrdosti, že je jeho přítelem. Píše: „Od chvíle, kdy jste (skoro před 60 lety) poprvé na mně spočinul svým sametovým pohledem, porozuměl jsem a zůstal Vaším vším navždy... Okouzli mě Vaše vrozená noblesa, fascinovaly mě Vaše oči, ctím Vašeho genia a vážím si

Vašeho přátelství... Do posledního dechu Váš Bohumil Tožička.“ Oznamuje Heyrovskému, že od 1. 12. bude bydlet v domově důchodců v Kobyliších.

Praha, 24. 12.: Tožička na nabídku s rozpaky přistupuje /5/ a uvádí, na co peníze užije: teplé prádlo si zakoupí.

1960

Praha, 5. 1.: Tožička děkuje Heyrovskému za peníze a potvrzuje příjem 400 „obrázků“, za jejich použití se Heyrovskému časem „vyzpovídá“.

Praha, 2. 6.: Heyrovský žádá Tožičku, aby odpustil, že za ním přijde jen kvůli němu samotnému, ale nikoli přednášet o polarografii /6/. Heyrovský měl v posledních letech tolik přednášek, že už není s to přemítat starou látku. Snaží se naopak uvolnit k experimentální práci, aby se dostal v polarografii o kousek dál. Žádá Tožičku, aby u správce domova důchodců, v němž přebývá, zjistil, zda by se v něm nenašlo místo pro 86letou paní Bertu Škroupovou, vnučku skladatele Fr. Škroupa, která nutně potřebuje zaopatření domova důchodců.

Praha, 20. 6.: Tožička odpovídá, jak musí paní Škroupová postupovat a že by bylo dobře, kdyby se u nich v domově ukázala, aby vedoucí na vlastní oči viděl, že je schopna pohybu.

Praha, 25. 6.: Heyrovský oznamuje, že přiveze za dva dny Škroupovou do domova důchodců na seznamovací schůzku /7/.

Praha, červen: Tožička píše Heyrovskému, že Škroupová nic neztratí, přijme-li místo v dejvickém domově důchodců, protože kobylišký domov rozhodně není ideální a Škroupové by se v něm sotva líbilo.

Praha, 5. 10.: Heyrovský sděluje, že Škroupová je úředně přikázána do domova Paleta, kde jsou však jen pokoje 3–5lůžkové, což jí nevyhovuje, ona žádá samostatný pokoj, kterýžto požadavek je rozhodující. Nyní bude šťastna, dostane-li ho v domově kobylišském, a to co nejdřív, aby se dostala z neutěšených poměrů se svými podnájemníky. Žádat pro ni pomoc u ministrů či primátora – jak ona si přeje – nepovažuje Heyrovský za vhodné. Prosí Tožičku, aby v jejich domově zjistil, zda by tam byl pokoj pro Škroupovou /8/.

Praha, 8. 10.: Tožička odpovídá, že popohnat věc Škroupové by mohl úředník z ÚNV. Ovšem vzhledem k tomu, že Paleta je pro prakticky slepé seniory, v Kobyliších by stejně být nemohla.

Praha, 25. 10.: Tožička prosí Heyrovského, aby ústavní šofér vyzvedl z opravy rádio a přivezl mu ho do Kobyliš.

Praha, 28. 12.: Tožička uvádí, že jeho rukopis (mimořadně stále krásný na 90letého starce – pozn. autora) je zrcadlem nikoli stařeckého třesu ruky, ale sklerotické sítnice. Píše i ve dne při lampě.

1961

Praha, 1. 1.: Tožička předává Heyrovskému zprávu, že podle vedoucího kobylišského domova byla paní Škroupová vybrána s několika žadateli o místo v domově a že bude přednostně do Kobyliš povolána. Ujišťuje Heyrovského, že se o ni v domově postará, aby se jí dostalo všeho, nač bude mít právo.

Praha, 6. 3.: Vyřizuje vzkaz vedoucího domova, že Škroupová bude mít dvoulůžkový pokoj vedle lékařovy ordinace. Nepřímo žádá jménem vedoucího domova o přímluvu za dceru vedoucího, která se hlásí na medicínu, kde je ohromný zájem o studium.

Praha, 28. 3.: Tožička oznamuje, že rodinná schůzka u příležitosti jeho 90. narozenin, na kterou jsou Heyrovští pozváni, se uskuteční nikoli v Reprezentačním domě, ale u nich v domově důchodců. V den schůzky bude v domově koncertovat Pěvecké sdružení pražských učitelů.

Praha, 7. 4.: Heyrovský odpovídá na čtyři Tožičkovy dopisy. Pozvání k Tožičkově oslavě přijímá s velkou radostí. Ohledně přímluvy za dceru pana vedoucího uvádí, že tak učiní, ale nevěří v kladný výsledek na základě zkušeností z r. 1960, kdy se přimlouval za velmi schopné studenty i u jeho bývalých žáků, členů přijímacích komisí, ale ani jeden ze studentů se na vysokou školu nedostal, možná i proto, že Heyrovský není členem žádné politické strany a že v záležitostech přijímání studentů na VŠ rozhodují přísné kádrové podmínky, pro které je každá intervence jen přítěžující okolností, jak se přesvědčil.

Praha, 29. 11.: Heyrovský píše Tožičkovi do nemocnice na Bulovce pár omluvných řádků, že ho kvůli rodinným a společenským schůzkám nenavštívil v nemocnici.

Praha, 9. 12.: Tožička nezapomíná na Heyrovského narozeniny a blahopřeje mu /9/.

Praha, 12. 12.: Heyrovský děkuje Tožičkovi za přání k narozeninám a připojuje malý příspěvek k podpoře Tožičkova zotavení /10/.

1962

Praha, 21. 3.: Tožička prosí Heyrovského, aby se za něj přimluvil u primátora k umístění v nově otevíraném domově důchodců v Krči /11/.

Poděbrady, 5. 11.: Tožička vysvětluje, proč Heyrovského požádal o půjčku: musel se dvakrát přestěhovat a koupit uhlí na zimu. Čestně se zavázal splácet půjčku po 100 Kčs měsíčně. Žije teď s dcerou /12/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2251.

Poznámky:

/1/ Heyrovský zapojil do shánění místa v domově důchodců pro Tožičku i další lidi, např. i svého žáka MUDr. M. Bureše z Liberce. Informoval o tom také Tožičku, kterého umístili do domova důchodců v Mařenicích.

/2/ Tožičkova rodina informovala Heyrovského o Tožičkovi, který se ozval Heyrovskému dopisem z 29. 3. Rukopis Tožičkův byl krásný, Tožička učil na školách krasopis. Tožičkův březnový dopis je psán v Praze z jeho bytu.

/3/ Svědčí to o neobyčejné duševní svěžesti Tožičkově, uvážíme-li, že mu v té době bylo už 84 let.

/4/ V jednom z četných dopisů požádal Tožička Heyrovského o obstarání jistého, v Československu nedostatkového léku pro svou hospodyně.

/5/ Heyrovský nabídl Tožičkovi finanční pomoc.

/6/ Tožička vyzval Heyrovského k přednášce o polarografii v domově důchodců.

/7/ Heyrovský skutečně byl se Škroupovou v domově důchodců, jak o tom svědčí Tožičkův dopis z konce června.

/8/ Do října nebyla vyřešena situace s umístěním Škroupové ve vhodném domově důchodců, jak vyplývá z Heyrovského dopisu z 5. 10.

/9/ Za poslední rok se Tožičkův rukopis podstatně zhoršil, jak je zřejmé i z gratulačního dopisu.

/10/ Rok trvalo vyřízení Heyrovského žádosti o zvýšení penze B. Tožičky, kterou podal 17. 5. 1961 VI. sekci – odboru pedagogickému ČSAV. Byla koncipována jako žádost o udělení tzv. osobního důchodu. Žádost putovala na ministerstvo školství a kultury. Z děkovného dopisu Heyrovského ministrovi Kahudovi (18. 4. 1962) plyne, že důchod byl Tožičkovi zvýšen s platností od 2. 4. 1962 na 1000 Kčs měsíčně.

/11/ Do krčského domova důchodců se Tožička nedostal. Téměř všechny Tožičkovy dopisy od r. 1962 jsou psány podle jeho diktátu a jsou jím jen podepsané, neboť Tožička oslepl.

Tožičkova dcera oznamuje 3. 5. 1962 Heyrovskému, že otec dostal vyzvání, aby nastoupil do domova důchodců v Terezíně, jeho zdravotní stav je však takový, že by cestu do Terezína nevydržel, a proto že otce v Terezíně omluvila. Tožička připsal, že jeho zdravotní stav je natolik vážný, že se na cestu necítí. Muselo dojít k nějakému řešení Tožičkova pobytu, protože ještě z Prahy píše Heyrovskému o potřebě převézt do Poděbrad.

/12/ Tožička zemřel roku 1963 v Poděbradech.

Ludovít TREINDL

(1930)

Slovenský fyzikální chemik; část aspirantury absolvoval v PÚ pod vedením J. Heyrovského, kde též obhájil kandidátskou disertaci. Vědecký pracovník, postupně docent a profesor přírodovědecké fakulty UKo. Věnoval se zejména oscilopolarografii.

1960

Bratislava, 18. 6.: Treindl prosí Heyrovského, zda by mohl navštívit v době od 7. do 9. 7. PÚ, kde by rád pohovořil o některých svých výsledcích polarografického výzkumu skandia a poradil se s pracovníky PÚ. Zbytek času by chtěl věnovat studiu literatury, která není jinde dostupná /1/.

1962

Praha, 10. 12.: Heyrovský posílá Treindlovi dva listy vzpomínek na profesora Dillingera.

Bratislava, 12. 12.: Treindl děkuje za vzpomínky, které budou velmi cenným a milým bodem programu oslav 60. narozenin prof. Dillingera.

1964

Bratislava, 16. 12.: Treindl děkuje Heyrovskému za dárek jménem svým i své rodiny. Uvádí novou adresu, neboť vyměnili menší byt za větší poblíž centra Bratislavy a přírodovědecké fakulty.

Bratislava, 31. 12.: Treindl posílá Heyrovskému dopis s naléhavou prosbou. Ministerstvo školství mu schválilo jednoroční stipendijní pobyt v Kanadě pro školní rok 1965/66. Žádost a doklady musí být v Kanadě do 15. 1. 1965 včetně doporučení alespoň od dvou profesorů z Československa, že je uchazeč schopen provádět vědecko-výzkumné

práce. O takové doporučení tedy prosí Heyrovského. Doporučení musí být včas odesláno na uvedenou adresu /2/.

1965

Praha, 2. 1.: Heyrovský odeslal do Kanady list doporučující Treindla, v němž uvádí jeho odborné i lidské vlastnosti.

Praha, 3. 1.: Heyrovský posílá Treindlovi průklep doporučení, které odeslal letecky-expres do Ottawy.

Bratislava, 6. 1.: Treindl děkuje za dopis z 3. 1. Uvádí, že druhým profesorem, který napsal doporučení, byl prof. Dillinger. Slibuje Heyrovskému, že vynaloží veškeré své úsilí, aby si projevenou důvěru zasloužil /3/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2259.

Poznámky:

/1/ Heyrovský s Treindlovou návštěvou souhlasí, viz jeho dopis z 24. 6. 1960.

/2/ Treindl chce v Kanadě studovat reakční kinetiku homogenních reakcí v roztocích.

/3/ Treindlův studijní pobyt se uskutečnil.

Vladimír ÚLEHLA

(1888–1947)

Český přírodovědec, profesor MU v Brně, vědecký redaktor Lidových novin a redaktor sbírky Věda všem.

1937

Praha, 11. 6.: Heyrovský žádá Úlehlu, aby se v Lidových novinách napsalo o úspěchu doc. Brdičky, když na pozvání Rakouské mikrochemické společnosti přednášel před četnými vídeňskými chemickými a lékařskými spolky o svých výzkumech rakoviny polarografickou metodou.

Brno, 14. 6.: Úlehla odpovídá, že při nejlepší vůli nemohl vyhovět Heyrovského prosbě o článek o Brdičkovi. V LN je zavedena praxe, že podobná zpráva musí obsahovat jednu

či dvě věty o tom, co se přednášelo, a to ještě podle stanovených termínů. Instruuje Heyrovského o postupu, jaký by měl příště použít.

Praha, 26. 6.: Heyrovský prosí o uveřejnění zprávy o přednášce prof. I. M. Kolthoffa z USA v Praze včetně obsahu Kolthoffova vystoupení.

Brno, 9. 7.: Úlehla vysvětluje Heyrovskému, proč se nezúčastnil Kolthoffovy přednášky (byl na Slovensku na exkurzi se studenty).

Praha, 29. 11.: Heyrovský žádá Úlehlů o oznámení v LN dvou přednášek R. Uzla ve Vídni, kde byl na pozvání Rakouské mikrochemické společnosti, a v Brně o moderních mikroanalytických metodách /1/.

1938

Brno, 13. 1.: Úlehla žádá Heyrovského o napsání populárně psané knihy o termodynamice a navrhuje titul „Svět roztoků“ či „Zákony hmoty“. Uvádí zamýšlený rozsah knihy a finanční odměnu. Rozdělení látky a způsob, jakým bude podána, je věcí autora. Vyžaduje se výstižný věcný rejstřík a přehled literatury a dodání rukopisu do 1. 6. 1938, eventuálně do 1. 11. 1938.

Brno, 9. 4.: Úlehla děkuje Heyrovskému za návštěvu v Brně. Reaguje na jejich společný rozhovor a nabízí k uveřejnění v *CCCC* příspěvek o růstových útvarech v Dämenovské jeskyni, který by v případě zájmu dodal v češtině. V P.S. píše, že v Lidových novinách vyjde Úlehlův referát o Heyrovského přednášce věnované Brdičkově zkoušce.

Brno, 11. 6.: Úlehla urguje Heyrovského odpověď na jeho poslední dopis. Dále prosí o zprávu, zda nemá fotografii Rutherfordovy laboratoře nebo jiné německé laboratoře, kterou potřebuje jako ilustrační foto pro knihu, kterou píše (*Život moderní vědy*).

1941

Praha, 17. 2.: Heyrovský rozčileně reaguje na Úlehlův článek /2/. „Udělal jste skutečně jak Brdičkovi, tak i mé metodě pořádnou ostudu, zcela nezaslouženě a neoprávněně (...) Prosím Vás proto velmi snažně, abyste v neděli učinil patřičné odvolání. Jak u nás, tak v cizině se Brdičkova reakce (...) s úspěchem v nemocnicích provádí; co si nyní nekritičtí čtenáři o Brdičkovi, resp. o práci Morávka a Křížana pomyslí. Máte to pramizerné mínění o mé metodě a škole,“ uvedl Heyrovský doslova /3/.

1946

Brno, 10. 4.: Úlehla jako děkan přírodovědecké fakulty MU děkuje za sebe i profesorský sbor Heyrovskému za účast na těžké ztrátě, která fakultu postihla úmrtím prof. Dubského.

Prameny: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2284; Fond B 57
Vladimír Úlehla, korespondence, Archiv MU, Brno (dopisy z 11. 6., 26. 6. a 29. 11. 1937).

Poznámky:

/1/ Zprávy o Uzlových přednáškách vyšly v LN počátkem prosince.

/2/ V LN vyšel 16. 2. Úlehlův článek nazvaný „Kudy na rakovinu“.

/3/ Úlehlova reakce na Heyrovského dopis se nezachovala nebo vůbec nebyla.

Pavel VALENTA

(1921–?)

Český fyzikální chemik-elektrochemik. Doktorát přírodních věd získal na přírodovědecké fakultě UK v roce 1950 pod vedením J. Heyrovského. Od padesátých let vědecký pracovník PÚ. V roce 1967 emigroval do SRN. V Československu se specializoval na polarografii, v cizině se věnoval i dalším elektrochemickým problémům.

1955

Drážďany, 9. 7.: Valenta vypisuje své první zážitky z ústavu elektrochemie řízeného prof. Schwabem, pochvaluje si přijetí, ubytování i stravování, místní elektrochemiky, s nimiž hovořil, zejména prof. Schwaba, a seznamuje Heyrovského se svým programem, v němž nechybí ani návštěvy důležitých závodů. Prosí Heyrovského, aby se připojil k Valentově žádosti o prodloužení pobytu, aby stihl plánovaný program.

Praha, 23. 7.: Heyrovský uvádí, že Valenta může počítat s desetidenním prodloužením pobytu v Drážďanech.

Drážďany, 27. 7.: Valenta děkuje za intervenci ve věci prodloužení pobytu. Dále uvádí závody, které v NDR navštívil (Berlín – elektrotechnické přístroje, Bitterfeld – elektrochemická továrna, Leuna-Werke). V Drážďanech nemusí přednášet o polarografii, ale vede důkladné rozhovory se zdejšími polarografisty. Ve Schwabově Elektrochemickém ústavu zjišťuje, na jakých tématech pracují. U Schwabeho jsou i specialisté, kteří budují elektronické přístroje, bádají v oblasti absorpce velmi krátkých

elektromagnetických vln látkami, které jeví spin atomového jádra, čímž lze velmi dobře kvalitativně stanovovat radikály. Též se seznámil s měřením potenciálů elektrody při její polarizaci (Zn a Cd) a s výzkumem pasivace při anodické polarizaci Ni a Zn. Stížnost na mikropolarograf nebude jistě pro Heyrovského novinkou, horší však je, že k přístroji není ani popis funkce knoflíků, ani schéma zapojení. Prosí proto Heyrovského o jeho zaslání – chce pomoci německému kolegovi opravit „zlobící“ polarograf M 102.

1957

Berlín, 9.10.: Valenta vypisuje různé potíže, na které v Berlíně narazil (ubytování atd.).

V Berlíně byl společně s M. Březinou. Spolu s ním viděl Výzkumný ústav rakoviny na předměstí Berlína, kde pracuje přes 120 vědeckých pracovníků – chemiků, fyziků a lékařů. Mají tam dokonce van der Graafův generátor, větší a modernější než v Československu. V Ústavu přístrojů AV NDR viděli třetí typ německého zapisovacího polarografu. Jako pozoruhodnost uvádí, že Berlín, jenž byl v den oslav založení NDR vystlaný papíry a odpadky po veselici, byl druhý den naprosto čistý. S Březinou se přesunou do Jeny a on pak pojedou do Drážďan.

Drážďany, 5. 11.: Valenta děkuje Heyrovskému za svolení zůstat v Drážďanech déle, než bylo plánováno. Dával dohromady adaptér k německému zapisovacímu přístroji a ještě s ním není hotov. Přesto posílá Heyrovskému některé improvizované záznamy polarografických křivek. Z oficiálních míst však prodloužení jeho pobytu není potvrzeno.

1958

Brusel, 26. 8.: Valenta píše, že o polarografický koutek je velký zájem. Zajímají se o něj jak lidé, kteří viděli polarograf prvně, tak také informovanější návštěvníci, kteří se dotazovali hlavně na aplikace polarografie /1/. Pro anglicky mluvící návštěvníky je nástěnka o polarografii ve francouzštině nesrozumitelná, proto by bylo třeba zodpovídat dotazy hlavně jim. V pavilonu vědy se musí výklad o přístrojích doplnit o informaci, že Heyrovského polarografie vznikla v Československu. Potěšující je, že podle Valenty konkurenční přístroj z USA, umístěný naproti čs. polarografu, má záznamy daleko horší. Valenta uvádí některé významné návštěvy, mj. delegaci belgického ministerstva zahraničního obchodu, které podal informace jak o polarografu a polarografii, tak i o strojírenství. Dopis spolupodepsal J. Mašek.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2207.

Poznámka:

/1/ PÚ ČSAV se zúčastnil světové výstavy EXPO 58 v Bruselu. Valenta a další pracovníci sloužili postupně u exponátů jako informátoři.

Miloslav VALOUCH

(1903–1976)

Český fyzik, absolvent přírodovědecké fakulty UK v roce 1926. Poté asistent a mimořádný profesor ČVUT a přednosta 1. fyzikálního ústavu ČVUT. V letech 1948–52 pracovník ministerstva školství. Od r. 1952 profesor experimentální fyziky matematicko-fyzikální fakulty UK.

1948

Praha, 15. 9.: Heyrovský se na Valoucha jako prezidiálního šéfa ministerstva školství a osvěty obrací s prosbou a přímluvou za V. Nováka, navrženého už v r. 1938 za řádného profesora přírodovědecké fakulty, který byl před půl rokem navržen na profesora zeměpisu na pedagogické fakultě a nebyl dosud jmenován. Heyrovský připojil také vlastní žádost k svému přednáškovému turné po USA. Valouchovým doporučením získal pasy pro sebe a svou ženu. Nezáskali však výjezdní doložky a navíc si na ministerstvu vnitra ponechali pas paní Heyrovské. Pokusy o uvolnění pasu manželky jsou marné. Heyrovský uvádí kolegy, jimž úřady povolily vzít s sebou do ciziny manželky, eventuálně celé rodiny. Táže se, proč by se mu nemělo důvěřovat, může se zaručit čestným příslibem, že se vrátí, protože nemá nejmenší důvod utíkat z místa, kde má ty nejlepší podmínky k vědecké práci a k pohodlné existenci. Zdůraznil, že plánovaná cesta do USA je plně hrazena z ciziny, takže čs. stát nebude v této věci nijak finančně zatížen. Kdyby se Valouchovi nepodařilo Heyrovskému pomoci, obrátil by se na kolegy z ciziny, kteří budou od 20. 9. v Dobříši na kongresu, aby se za něj přimluvili u vlády a vymohli Heyrovským svobodu pohybu zaručenou posledními kongresy Světové federace vědeckých pracovníků /1/.

Praha, 4. 10.: Valouch píše, že přímo i nepřímo intervenoval na ministerstvu vnitra ve věci pasu a doložky M. Heyrovské a je podle něj důvodná naděje na kladné vyřízení. Zaručil se za Heyrovského, že se vrátí a že bude správně reprezentovat Československo po stránce politické. Dále zmínil záležitost obsazení stolice po zemřelém profesoru Vojtěchovi. Podle Valoucha by to měl být L. Zachoval, jeho bývalý asistent. Žádá Heyrovského, aby se svým vlivem zasadil o co nejrychlejší obsazení místa.

Praha, 7. 10.: Heyrovský oznamuje Valouchovi, že pas paní Heyrovské je stále na ministerstvu vnitra. Heyrovský potřebuje pas brzy, aby mohl po zajištění výjezdní doložky žádat o americká víza, a poté si konečně koupit lodní lístek. Na všechny tyto kroky zbývají nejvýše dva měsíce. K obsazení stolice po prof. Vojtěchovi uvádí, že je proti tomu, aby se ústav dostal do rukou teoretického fyzika. Podle jeho názoru by byl nejvhodnějším kandidátem bývalý profesor Německé univerzity J. Böhm, který však doporučil Heyrovskému doc. Zachovala. Heyrovský se tedy vynasnaží, aby doc. Zachoval dostal uprázdněné místo. V závěru dopisu slibuje, že dostane-li se do USA, nezneužije důvěru Valouchovu ani ministra vnitra /2/.

1950

Praha, 2. 11.: Heyrovský prosí Valoucha jako prezidiálního šéfa ministerstva školství, věd a umění, aby ve slyšení přijal jeho kolegu z přírodovědecké fakulty UK prof. O. Matouška, kterému byla zastavena činnost v oboru filozofie přírodních věd. Připojil, že Matouškův postoj k budování socialismu je v každém směru kladný.

1951

Praha, 7. 12.: Heyrovský prosí Valoucha o doporučení žádosti své neteře k přijetí do školy III. stupně, kam v září nebyla přijata /3/.

1952

Praha, 5. 5.: Heyrovský píše inspektorovi Šlosarovi z ÚNV Praha, který rozhodoval o žádostech za přijetí na Vyšší školu uměleckého průmyslu, že jeho neteř má potíže s doporučením ONV. Heyrovský žádá o bližší informace stran přijetí neteře do uvedené školy.

1958

Praha, 14. 1.: Valouch jako šéf katedry fyziky pevných látek žádá Heyrovského o zapůjčení polarografu, který používají ve studiu monokrystalů zinku a jeho příměsí. Zatím prováděli polarografické analýzy v Chemickém ústavu, ale tam jsou s tím potíže, a tak by polarogram z PÚ jeho katedře velmi pomohl.

Praha, 18. 1.: Mikropolarograf se stěhoval z Vlašské ulice do Fyzikálního ústavu, kde sídlila Valouchova katedra.

Praha, 25. 1.: Valouch děkuje Heyrovskému za zapůjčení polarografu. Uvádí, že rychlost a samozřejmost, s níž Heyrovský vyhověl jeho žádosti, ho přímo dojala.

Prameny: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2500.

Poznámky:

/1/ Není známo, zda se Heyrovský obrátil na své kolegy pobývajících v Dobříši, zřejmě nikoli.

/2/ Pas paní Heyrovské ministerstvo vnitra nakonec vydalo. Heyrovští však narazili na potíže se získáním víz: pražský konzulát USA jim sdělil, že záležitost víz musí rozhodnout State Department ve Washingtonu, že však mají malou naději víza získat. Po emigraci profesora Hlavatého do USA se podmínky změnilly.

/3/ Dne 21. 12. poslal Heyrovský na ministerstvo školství doklady k žádosti neteře o přijetí na školu III. stupně. Žádost se dostala v roce 1952 na školský odbor ÚNV Praha.

Jozef VAŠÁTKO

(1897–1976)

Čs. chemik a technolog, specializoval se na sacharidy a potraviny. Profesor SVŠT, člen ČSAV a SAV, předseda chemické sekce SAV.

1953

Praha, 25. 6.: Heyrovský navrhuje konání polarografického sjezdu ve spolupráci se SAV a polarografickou sekcí Spolku chemiků na Slovensku. Sjezdu by se mohli zúčastnit kromě domácích i polarografisté ze spřátelené ciziny. Jako místo konání navrhuje smolenický zámek náležející SAV a termín sjezdu červen 1954.

Bratislava, 13. 7.: Vašátka souhlasí s Heyrovského návrhem na konání polarografického sjezdu ve Smolenicích. Vhodným termínem bude první polovina června 1954.

Praha, 16. 10.: Heyrovský navrhuje Vašátkovi jako vhodný termín konání polarografického sjezdu 6. – 11. 6. 1954.

Bratislava, 29. 10.: Vašátka oznamuje Heyrovskému, že Smolenice budou v uvedené dny rezervovány pro polarografický sjezd.

1956

Praha, s. d.: Heyrovský upozorňuje na skutečnost, že Spolek chemiků na Slovensku při SAV pořádá kurz praktické polarografie, na kterém se vybírají vysoké taxy – ty však nejsou přiměřené vybavení kurzu. Navrhuje proto, aby odborníci-polarografisté, profesori Dillinger a Stankovianský, byli pověřeni kontrolou těchto kurzů.

Bratislava, 11. 3.: Vašátka píše, že se přesvědčil, že k předražování kurzů nedošlo. Kurzy se konaly v roce 1954 a 1955 pod vedením prof. Dillingera a prof. Stankovianského a byly o nich podány řádné zprávy. Na rok 1957 je plánován kurz fyzikálně-chemických metod, v němž mj. budou probírány jen polarometrické titrace. Příslušné poplatky byly určeny na krytí režie jako v minulých letech.

Praha, 18. 3.: Heyrovský vyjadřuje nespokojenost s řešením případu vybírání poplatků na kurzech. V příloze posílá dopis Čs. společnosti chemické, slovenské skupiny při SAV v záležitosti kurzů, který je třeba považovat za důvěrnou informaci. Podle Heyrovského může Vašátka vysvětlit společnosti, že záležitost byla již ke spokojenosti Heyrovského dostatečně objasněna.

Bratislava, 26. 3.: Vašátka sděluje Heyrovskému, že stanovisko Heyrovského znovu vysvětloval pořadatelům kurzů a bylo dosaženo dohody.

Praha, 10. 6.: Heyrovský žádá Vašátka o radu, na koho ze SAV se má obrátit s požadavkem na uspořádání čtyřdenní čs.-maďarské polarografické konference v roce 1957, nejlépe na smolenickém zámku. Počítá se s účastí (a ubytováním) asi 25 cizinců a 30 čs. polarografistů.

Bratislava, 16. 6.: Vašátka kladně reaguje na Heyrovského žádost z 10. 6. uspořádat v 1. polovině září 1957 polarografickou konferenci ve smolenickém zámku. Dotazuje se, zda výlohy spojené s touto konferencí mají být kryté PÚ ČSAV, či zda se požaduje i spoluúčast SAV.

Praha, 20. 6.: Heyrovský děkuje Vašátkovi za kladné vyřízení žádosti z 10. 6. a uvádí, že výlohy s tímto sjezdem budou hrazeny PÚ ČSAV, resp. ČSAV.

Praha, 25. 6.: Heyrovský prosí Vašátka, aby tlumočil předsednictvu SAV dík za pozvání k účasti a projevu na sjezdu chemiků-technologů v Banské Štiavnici. Zároveň se omlouvá, že se sjezdu nezúčastní, bude na zdravotní dovolené.

1957

Praha, 12. 3.: Heyrovský informuje Vašátka, že organizátoři podzimního polarografického sjezdu jsou nuceni přeložit sjezd ze Smolenic do Prahy. Děkuje Vašátkovi za ochotu, s níž vyšel vstříc v přípravě sjezdu a prosí jej, aby tlumočil jeho dík a omluvu v předsednictvu SAV.

1961

Bratislava, 22. 2.: Vašátka potvrzuje, že zájezd L. Molnára do Budapešti na kurz praktické oscilografické polarografie je zajištěn. Kongresu analytické chemie se zúčastní.

Praha, 19. 6.: Heyrovský děkuje Vašátkovi za velmi přátelské přijetí hosta ČSAV, prof. Arne Ölandera a jeho choti, a manželů Heyrovských jako jejich průvodců v úřadu prezidia SAV. Švédští hosté byli velmi potěšeni návštěvou Slovenska a dojati pečlivou přípravou jejich programu, za což je třeba děkovat mj. L. Molnárovi.

Praha, 28. 9.: Heyrovský srdečně děkuje Vašátkovi za spoluúčast při uspořádání kolokvia o oscilografické polarografii ve Smolenicích. Tlumočí projevy díků SAV od domácích i zahraničních účastníků kolokvia za skvělé pohostinství a prosí o zachování přízně PÚ ČSAV i do budoucnosti.

1964

Praha, 10. 7.: Heyrovský upřímně děkuje Vašátkovi jako předsedovi redakční rady časopisu *Chemické zvesti* za publikování sdělení z oscilopolarografického kolokvia, které se konalo v září 1963 ve Smolenicích. Dvojčíslo 4–5/1964 zvýšilo podstatně význam kolokvia a metody samé.

1966

Bratislava, 3. 5.: Vašátka jménem svým i vědeckého kolegia chemie SAV blahopřeje Heyrovskému k udělení čestného doktorátu Univerzity J. W. Goetha.

1967

Praha, 10. 1.: Heyrovský blahopřeje Vašátkovi k jeho 70. narozeninám. Mimo jiné píše, že obdivuje Vašátkovu práci.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2313.

Ivan VAVRUCH

(1919–2006)

Český fyzikální chemik. Studoval na přírodovědecké fakultě UK. Studia dokončil ve školním roce 1945/46 doktorátem přírodních věd. Jeho disertace se tematicky týkala polarografie. Již od válečných let pracoval ve Výzkumném ústavu cukrovarnickém, v němž polarografickou metodou studoval různé problémy cukrovarnické. Později – od 50. let – opustil elektrochemickou tematiku a věnoval se chemii koloidů na VŠCHT v Praze.

1944

Praha, 7. 3.: Vavruch žádá Heyrovského o radu. Zabývá se analytikou rafinád a chtěl by se pokusit o stanovení stop anorganických nečistot v nich obsažených. Cukrovarnická analytika by měla velký zájem o kvantitativní stanovení sodných a vápenatých iontů polarograficky. Ví, že musí pracovat s plnou citlivostí galvanometru, a s tím má potíže. Prosí Heyrovského o radu, kde se dopouští chyb (líčí podrobně, jak polarografoval). Po skončení pokusů s analýzami rafinád by se rád podíval na analytiku řepných šťáv a rád by vypracoval metodiku analýz.

1945

Praha, 9.4.: Vavruch oznamuje Heyrovskému, že dokončil práci o polarografických maximech. Publikace se rozrostla na 54 hustě na stroji psaných stran, 13 polarogramů a řadu diagramů. Vavruch věří, že se mu podařilo zvládnout matematicky alespoň v hrubých rysech otázku závislosti výšky maxim na konstantách kapiláry a některých nejnápadnějších průvodních zjevů. V současné době Vavruch ve Výzkumném ústavu (cukrovarnickém) provádí pokusy s víry adsorpčního proudění a velmi rád by se o problému poradil s Heyrovským. Uvádí, že se mu podařilo umístit kapkovou elektrodu s okolním roztokem ve vhodné nádobce do projekčního mikroskopu a promítat asi

třicetkrát zvětšený obraz kapky a vírů na stěnu. Doufá, že při dostatečném osvětlení bude možno obraz vírů na stěně bez větších potíží filmovat či fotografovat.

1946

Praha, 4.5.: Vavruch sděluje, že dokončil psaní své knížky *Polarografická maxima v teorii a praxi*. Uvádí, že v tématu snad nic neopomněl. Pokládal za nutné a účelné pojednat v jednotlivých kapitolách zvláště teoretického rázu téma jen všeobecně a co nejstručněji. I když je více než polovina knížky věnována teorii, je zaměřena i prakticky hlavně pro účely analytické. Kniha má vyjít v Masarykově akademii práce, kam ji navrhne dr. Šandera. Vavruch tedy prosí Heyrovského, aby – pokud uzná text za publikovatelný – text schválil /1/.

1947

Praha, 21. 4.: Vavruch reaguje na radu Heyrovského, kterou mu zaslal v dopise 15. 4., a sice radu prostudovat závislost výšky difusního proudu v roztocích sacharosu na viskozitě analyzovaného roztoku. Dále mu posílá svoji nejnovější publikaci k posouzení. Mohla by být uveřejněna v *ChL* či dokonce v *CCCC*, pokud by si to Heyrovský přál. Přiložil do dopisu i průklepy žádostí o sponzorství na vydání knihy, zaslané různým společnostem a institucím.

Praha, s. d.: Vavruch se táže Heyrovského, kdy by mohl přinést průklep své práce, do níž lze nutné změny poznamenat přímo. Vavruchova cesta do USA je téměř jistá, jen datum odjezdu není zatím upřesněné. Tím ovšem získal trochu času k posledním úpravám textu své knihy.

1948

Cambridge (USA), 3. 2.: Vavruch sděluje první dojmy z Ameriky /2/. Američané si přáli, aby pracoval v oboru cukrovarnictví, ale on je přesvědčil, že potřebuje vzhledem k potřebám Karlovy univerzity studovat koloidní chemii. Žádá Heyrovského, aby jeho úmysl podpořil pro případ, že by se ho Američané na to dotázali. Prosí o sdělení, zda Heyrovský souhlasí, aby Vavruch měl krátkou přednášku na Harvardově univerzitě o některých vlastních polarografických pracích. Přednáška by mohla být podkladem k překladu jeho knížky o polarografických maximech do angličtiny, o což mají profesori MIT pozoruhodný zájem. Heyrovský má sdělit prof. Tomíčkoví, že mu zařídil zásilku požadovaných triod z New Yorku, je-li to dovoleno.

Cambridge, 26. 8.: Vavruch referuje o všem, co v Cambridge podniká. Pilně studuje fyzikální chemii koloidních systémů a povrchů a pracuje experimentálně. Vypracoval v Americe celkem šest publikací, většinu sám. Poslední tři měsíce pracoval v projektu o penicilinu, v němž měl za úkol vypracovat fyzikálně-chemickou a čistě koloidní část výzkumu. Výsledky byly uspokojivé a byly předneseny na sympoziu o koloidní chemii a budou zveřejněny v *Journal of Physical Chemistry*. V závěrech této práce se vykládají účinky penicilinu na bakterie na základě zjevů adsorpčních. Vavruchova kniha o maximech je v tisku, teď se zaobírá korekturami. Až bude po korekturách, prosí Heyrovského a Brdičku o prohlédnutí knihy. Byl by Heyrovskému vděčný, kdyby k ní napsal předmluvu. Pro čs. cukerní průmysl, od kterého dostal stipendium, bude studovat v několika amerických cukrovarech nové technologické postupy.

Cambridge, 11. 10.: Vavruch oznamuje Heyrovskému, že se mu podařilo přimět vedoucí vědecké americké činitele k zákroku na State Department, aby Heyrovskému vystavili v Praze americké vízum. V USA je o Heyrovského velký zájem /3/.

1950

Praha, 12. 8.: Vavruch zasílá Heyrovskému průklep dopisu (též F. Petru), v němž si stěžuje na velký počet chyb v jeho článku, způsobených nepozorností redaktora.

1958

Praha, 26. 1.: Heyrovský děkuje Vavruchovi za vyhotovení posudku o Miličkově práci, kterou hned posílá do Bratislavy prof. Dillingerovi. Miličkova práce si podle Heyrovského nezaslouží tak velké pozornosti, ačkoli na druhé straně je nutné potírat bludy.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2317.

Poznámky:

/1/ 15. 4. 1947 požádal dr. Šandera, generální tajemník Masarykovy akademie práce, o finanční podporu ředitelství Čs. zbrojovky, n. p., k vydání knihy J. Vavrucha *Polarografická maxima v theorii a praxi*, která v literární soutěži Masarykovy akademie práce uspěla po recenzi dvou odborníků, z nichž jedním byl profesor Heyrovský.

/2/ Počátkem roku 1948 odjel Vavruch do USA, kde měl jako stipendista strávit rok na Massachusetts Institute of Technology (MIT).

/3/ Heyrovského cesta do USA se stejně neuskutečnila.

JOSEF VELENOVSKÝ

(1858–1949)

Český botanik, člen ČAVU, profesor české univerzity. Zabýval se fytopaleontologií, mykologií a floristikou. Autor řady monografií.

1926

Praha, jaro: Velenovský blahopřeje Heyrovskému k řádné profesuře a píše mu: „Dosáhl jste skvělého úspěchu vědeckého již nyní, kyne Vám ale ještě dlouhá doba práce, již jistě přispějete k ozdobě naší univerzity.“

1928

Praha, po 24. 4.: Velenovský děkuje Heyrovskému za gratulaci k 80. narozeninám a upřímná slova, a uvádí: „Kéž by bylo ve sboru více takových Heyrovských, pak by jistě dětinská naše fakulta brzo zmužněla a zvažněla. Vy náležíte k vědcům, kteří se vědě s láskou obětují a nepovažují vědu za nástroj ku kariéře.“ Velenovský píše trpce o profesorském sboru: „Nikdy jsem si nepomyslel, že se mně ti, které jsem vychovával jako syny, tak špatně odmění (...) Boje, příkoří, nevděk udělaly ze mne filosofa, jenž píše krví a žlučí. Ale nebojím se ničeho a myslím, že mne ještě Musy neopustí. Věřte, příteli, že jen v zahloubání vědeckém najdete utišení a zapomenutí v trpkých dobách životních. Budete-li pak mítí ve vědě štěstí, budou Vás jistě trápití závistiví lenoši a zlomyslní poučenci.“/1/

Pramen: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 2322.

Poznámky:

/1/ Téměř prorocká slova starého profesora k dalšímu životu J. Heyrovského.

Jiří VELÍŠEK

Český chemik, syn profesora české techniky v Brně J. Veliška (1896–1947). Získal stipendium na studijní pobyt v Anglii v r. 1960. Heyrovský byl Veliškovým přímluvcem k jeho stáži.

1955

Brno, 17. 8.: Velišek děkuje manželům Heyrovským za krásný studijní pobyt v PÚ a za péči o něj po všech stránkách. V závěru dopisu napsal: „(...) můj slib, že svou prací alespoň částečně splatím svůj dluh u Vás, splním.“

1960

Cambridge, Trinity College, 4. 12. /1/: Velišek oznamuje Heyrovskému, že pracuje pod vedením dr. Hoara v Department of Metallurgy. Píše, že chodí na některé vybrané přednášky a semináře a že je v úzkém styku s pracovníky Cavendishovy laboratoře. Při krátké návštěvě Londýna byl u Druceů, u nichž byl vlídně přijat. Veliškovo stipendium od koleje stačí tak právě na skromné živobytí, neumožňuje koupit košile, knih nebo cestování. Poláci a Angličané jsou na tom se stipendiem mnohem lépe. Československo nemá spojení s British Council, ani nemá kulturní dohodu s Velkou Británií. Velišek je však přesto velmi rád, že může plně využívat vědeckého prostředí v Cambridge a získávat poznatky a zkušenosti, které hodlá uplatnit v domovském ústavu.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2323.

Poznámka:

/1/ Velišek získal stipendium na studijní pobyt v Anglii. Heyrovský byl jeho přímluvcem.

František VESELÝ

Český žurnalista pracující od r. 1922 na Slovensku, v 60. letech v penzi.

1960

Bratislava, 29. 11.: Veselý žádá Heyrovského o informace o jeho životě, o populární výklad podstaty a významu polarografie a táže se, zda má polarografie význam i pro

zemědělství. Veselý přislíbil redakci deníku *Rolnické noviny* článek o Heyrovském k jeho sedmdesátce. Stačilo by, kdyby mu Heyrovský napsal, kde by na uvedené otázky našel odpověď. Dále napsal Heyrovskému krátkou anekdotu, jejíž hlavní osobou byl Heyrovský. Nakonec oznamuje, že paní Druceová má přijet na návštěvu do Československa.

Praha, 9. 12.: Heyrovský jako zvláštní tiskopisovou zásilku posílá materiál k článku do *Rolnických novin*, doporučuje též Brdičkův článek ve *Vesmíru*. Dvěma odstavci se věnoval použití polarografie v zemědělství. Uvádí, že v říjnu 1960 byl uspořádán Čs. akademií zemědělských věd v Praze kurz praktického použití polarografie v zemědělském výzkumu.

Bratislava, 15. 12.: Veselý děkuje Heyrovskému za dopis i tiskopisovou zásilku. Článek už napsal, pošle jej Heyrovskému ke schválení a upozorňuje, že článek nesměl být dlouhý a že musí být dokonale přijatelný pro prostého čtenáře ze vsi.

1963

Bratislava, 2. 2.: Veselý se znovu obrací na Heyrovského s prosbou ohledně svého bratra, žijícího už přes 50 let v Argentině a propagujícího Československo: potřebuje kresby, fotografie apod. Dobré by bylo poskytnout mu fotografii Heyrovského, nejraději při práci s přístrojem. Doplnila by tak článek s názvem „Co dalo Československo světu?“.

Praha, 5. 3.: Heyrovský posílá fotografii laboratoře jím podepsanou.

Bratislava, 16. 3.: Veselý děkuje za podepsanou fotografii a prosí Heyrovského, aby si ji mohl nechat. Do článku dá tentýž snímek, o který požádá ČTK. V doušce projevuje obavy, zda se něco nestalo, protože paní Druceová mlčí, ač má s manželem v létě přijet do Československa.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2333.

Vítězslav VESELÝ

(1877–1964)

Český organický chemik a technolog, žák E. Votočka. Docent ČVŠT v Praze, od r. 1920 v Brně na ČVŠT, tam profesorem organické chemie. Specializoval se na chemii a technologii tuků. Akademik ČSAV.

1931

Brno, 9. 4.: Veselý píše Heyrovskému, že je v současnosti silně zaneprázdněn funkcí rektora a dopisováním spisu o technologii tuků, takže všechny ostatní práce včetně těch pro *Collection* musí odložit na velké prázdniny. Do květnového čísla *CCCC* by snad mohl přeložit jednu Jílkovu práci, na víc si netroufá.

1950

Brno, 17. 4.: Veselý zve Heyrovského na varhanní koncert své dcery, který se bude konat v Praze v kostele sv. Martina ve zdi. Celá jeho rodina s nevšedním zájmem čte paměti Heyrovského sestry a obdivuje krásnou koncepci knihy.

1951

Praha, leden: Heyrovský píše Veselému o úkolu sepsat s prof. Milbauerem životopis prof. Votočka, nedávno zemřelého, což nebude lehké, aby cenzura byla spokojená. Prof. Vaněček prohlásil, že naše nekrology se píší nekriticky a pochvalně na zemřelé, a proto jich šedesát vyřadil z publikací Akademie. Heyrovský navrhuje trochu posečkat, než se směrnice vytříbí. On sám by část o *Collection* a Votočkově působení v cizině mohl sepsat až po polarografickém kongresu, někdy v druhé polovině února.

Brno, 11. 9.: Veselý sděluje, že svůj příspěvek do nekrologu *Vědecký profil prof. E. Votočka* sepsal v červnu a připojil k němu stručnou stat' „Emil Votoček co hudební skladatel“ včetně úplného seznamu Votočkových hudebních skladeb. Prof. Milbauer má stat' v nekrologu srovnat do celku a Veselý si vymínil jeho konečné přehlednutí, což doporučuje též Heyrovskému.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2335.

A. A. VLČEK

(1927–1999)

Český fyzikální a anorganický chemik. Po studiích na přírodovědecké fakultě UK pracoval v Heyrovského ÚÚP, později PÚ ČSAV jako vědecký pracovník. Od r. 1965 do r. 1990 řídil

PÚ Jaroslava Heyrovského, spojený později s ÚFCH v ÚFCHE Jaroslava Heyrovského ČSAV. Profesor VŠCHT Pardubice, akademik ČSAV.

1950

Praha, 28. 7.: Vlček referuje Heyrovskému o schůzi na Ústředí vědecko-výzkumných ústavů, kde bylo řečeno, že v r. 1951 ani v dalších letech nelze počítat s dovozem investic ze Západu – vše bude dodáváno ze SSSR. Je třeba naplánovat dovoz ze Sovětského svazu na pět let. Ústředí žádá od ústavů vypracovat dovozní plány co nejpečlivěji, a to hned. Akce je přísně tajná. Vlček se pokusil sestavit jakýsi návrh tohoto dlouhodobého plánu nákupu přístrojů, který v hrubých rysech předkládá Heyrovskému k posouzení a žádá ho o jeho posouzení obratem.

1958

Berlín, 28. 5.: Vlček referuje Heyrovskému o své cestě do NDR. Prof. Rienäcker /1/ Vlčka ujistil, že vše je připraveno k návštěvě Heyrovského v Berlíně, že bude očekáván u vlaku atd. Vlček se přesouvá z Berlína do Jeny.

1959

Praha, 14. 7.: Vlček informuje Heyrovského o dvou aktualitách, které se ho týkají. Obdržel pozvání k účasti na výročním shromáždění Chemické společnosti NDR s výzvou přednést hlavní referát na téma využití polarografie jako analytické metody. Po poradě s prof. Brdičkou /2/ si na Akademii podal návrhový list k cestě do NDR. Dále se cítí povinen zúčastnit se diskuse na stránkách *Journal Electrochemical Society* k článku o redukci nikelnatých komplexů, v němž autoři s Vlčkovými výsledky polemizují. V prosincovém čísle *Journal of Electrochemical Society* má být diskuse publikována. Vlček se obrátil opět na Brdičku, který s diskusí souhlasí v tom, že se to bude muset ještě oficiálně projednat v sekci. Vlček by rád znal Heyrovského názor na obě záležitosti. Na Vlčkově dopisu je poznámka Heyrovského, že mu odepsal 18. 7. Tento dopis se však nedochoval.

1964

Evanston, 16. 12. /3/: Vlček popisuje město, v němž žije, a univerzitu, na které pracuje. Na chemické fakultě se Vlček koncentroval na místní polarografické problémy a vůbec na vše, co se týká redox reakcí komplexů. Za vlastní výzkum považuje oxidačně redukční

reakce kyanidových komplexů dvojmocného kobaltu a chromu a redukcí dipyridylových komplexů kobaltu. Přitom kombinuje veškeré metody používané v Evanstonu, tj. polarografii a infračervenou a ultrafialovou spektroskopii. Zatímni výsledky považuje za slibné. Musí spěchat, aby stihl za deset měsíců svůj program, takže bývá devět hodin denně v laboratoři. Zatím podnikl jednu přednáškovou cestu na východ, chystá se s rodinou na další dvě – na jih a západ. Čeká ho asi dvacet přednášek.

1965

Praha, 27. 2.: Heyrovský sděluje Vlčkovi, že jej navrhl na nového ředitele ústavu. K návrhu nového ředitele Heyrovského vyzval předseda ČSAV Šorm, podle něhož má nový ředitel řídit ústav pevnou rukou, dobře ho reprezentovat před cizinou a udržet uvnitř ústavu dobrou shodu. Heyrovský navrhl Vlčka proto, že spolupracoval při založení ústavu, nepochybuje o jeho opodstatnění a má dobrý poměr ke všem pracovníkům.

Evanston, 19. 4.: Vlček blahopřeje Heyrovskému ke zvolení členem Royal Society. Dále píše, že už má zmluvena místa na lodi na konec července, kdy mu pobyt končí. Předtím má ještě absolvovat delší přednáškovou cestu, během níž navštíví řadu amerických univerzit. V červnu a červenci bude psát dvě publikace a při cestě domů se zastaví v Itálii, takže v Praze by mohli být koncem srpna. Je zvědav, co je v PÚ nového a jak se vyvíjí jednání o budoucím řediteli ústavu.

Los Angeles, 19. 5.: Vlček se Heyrovskému omlouvá, že se teprve teď vyjadřuje k jeho návrhu, aby převzal vedení ústavu. Píše, že na tento návrh z února reagoval 13. 3. listem psaným v New Orleansu, ale tento dopis do Prahy nedošel. V New Orleansu byl Vlček na přednáškové cestě organizované prof. Delahayem /4/, a zde jej dostihl Heyrovského dopis z 27. 2. Děkuje za poctu a důvěru, které mu Heyrovský prokázal svým návrhem, jenž po vážné úvaze přijímá.

Praha, 27. 5.: Heyrovský je potěšen, že Vlček přijímá jeho návrh, který bude v kolegiu projednáván v červnu. Dále píše o současné činnosti syna Michala v ústavu i mimo něj.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2355.

Poznámky:

/1/ G. Rienäcker, 1904–?, německý chemik, profesor berlínské univerzity, pracovník AV NDR.

/2/ R. Brdička, 1906–1970, český fyzikální chemik, profesor UK, akademik ČSAV, žák Heyrovského.

/3/ Na podzim 1964 odjel Vlček s rodinou do USA na studijní pobyt na Northwestern University v Evanstonu ve státě Illinois.

/4/ P. Delahay, americký fyzikální chemik, profesor

Otakar VOČADLO

(1895–1974)

Český lingvista a anglista, lektor češtiny na University of London, Fellow cambridgeské univerzity, profesor UKo a UK, specialista na W. Shakespeara.

1925

Londýn, 13. 7.: Vočadlo žádá Heyrovského o radu při hledání vhodné literatury o české přírodovědě (co by měl z ní zmínit), případně kde se o české science anglicky psalo a kteří čeští přírodovědci publikují anglicky. Potřebuje tyto údaje pro svoji přednášku o české vědě, z níž zná jen slavistiku, filozofii a historii.

1935

Praha, 14. 12.: Heyrovský sděluje Vočadlovi, že ředitel Lewis se vrátil a Heyrovský se s ním smluvil, že Vočadlo ihned odevzdá dojednaný obnos. Za přednášku při Thanksgiving dinner ústav dluží Vočadlovi 100 Kč. Z ministerstva zahraničí přišly 3 tisíce Kč, z nich dostane Vočadlo 1600 Kč. Heyrovský žádá Vočadla, aby se k tomuto návrhu vyjádřil.

1947

Praha, 7. 7.: Vočadlo děkuje Heyrovskému za blahopřání k jeho jmenování Fellow cambridgeské univerzity. Stal se také „lifemember“ zdejší koleje. Jmenování si Vočadlo velice váží, protože pro něj – anglistu – je to nejlepší „English school“ pokud jde o literární bádání. Heyrovský jistě zná úroveň přírodních věd na cambridgeské univerzitě.

1950 /1/

Praha, 7. 10.: Vočadlo by rád ústně hovořil s Heyrovským – buď u něj doma, v ústavu, nebo u něho. Koncem roku Vočadlovi vyprší pozvání k přednáškám v Cambridge. Psal o tom Valouchovi, který však považuje zájezd za neuskutečnitelný.

Praha, 15. 11.: Vočadlo poskytuje informace, které si Heyrovský vyžádal, aby mohl v orgánech, jichž byl členem, zasáhnout ve prospěch pronásledovaných profesorů. Uvádí, že se dá chápat, že chce-li se univerzita marxisticky usměrnit, odstraňují se ti, kteří věří v intelektuální svobodu ve vědě a usměrnit se nedají. Ale nemělo by to být záminkou perzekuce. Některé obory se zužují nebo i ruší, např. římské právo nebo i anglistika, na které jsou pro jedenáct nových posluchačů tři profesori zbyteční. Měli by být zavedeni profesori-badatelé, kterým by mládež nebyla svěčena. Pokrokoví a demokratičtí profesori nejsou reakčníci. Dále se detailně rozepisuje o sobě: do Cambridge ho nechtějí pustit, aby tam přednášel. Špatní studenti mu nemohou odpustit, že u Valoucha vyreklamoval indexy jeho nejlepších studentů, které oni vyhostili. Na Vočadla zanevřel také bývalý děkan filozofické fakulty Havránek. Vočadlo sám požádal o studijní (badatelskou) roční dovolenou, ještě dříve ho požádali, aby se zdržel pedagogické činnosti. Vyšší ročníky, ve kterých přednáší, jsou rozstrkány po republice jako učitelé nejrůznějších předmětů, a tak místo několika set posluchačů nemá vlastně komu přednášet. Poslal Heyrovskému obecné informace o situaci, podrobnější návrhy, co by se dalo zachránit, a některá data, která se dají uvést ve Vočadlův prospěch. Na vše má Vočadlo doklady nebo svědky.

Praha, 18. 11.: Vočadlo uvádí profesory, o které zejména jde: V. Černého, J. Krále, K. Stloukala a R. Vackovou z filozofické fakulty, Matouška z přírodovědecké fakulty, M. Boháčka, C. Čechráka a B. Tomsu. Na lékařské fakulty nebyl při této čistce nikdo z profesorů vypuzen. V současnosti slušnost vymizela, a proto si Vočadlo tím více cení statečného postoje Heyrovského nepřihlížet pasivně křivdám, které jsou páhány na profesorech. Nedávno byl Vočadlo u prof. Boháčka, kde mají velký portrét Heyrovského otce Leopolda a uvědomil si, že to má Jaroslav Heyrovský v krvi. V poznámce Vočadlo uvedl, že on, Heyrovský, ani Boháček nikdy nebyli a nebudou v politické straně.

Praha, 7. 12.: Vočadlo informuje Heyrovského, že se venku zotavuje z nemoci, a kdyby Heyrovský potřeboval spolehlivé informace o univerzitě, poskytne je prof. Boháček, ten, který katalogizoval knihovnu po zesnulém otci Heyrovského. Uvádí, že na právnické fakultě bylo zacházení s profesory, kterým bylo zakázáno přednášet, ještě horší než na filozofické fakultě. Děkan právnické fakulty je už nezařadil mezi

profesory s novými platy – jako by už k fakultě nepatřili. Porovnává situaci s profesory u nás a v Anglii. Uvedl, že byl zřízen Rutherfordův fond pro mladé badatele a při té příležitosti bylo na Rutherforda vzpomínáno. Vočadlo se s ním nesešel, ale zato poznal Blacketta, který byl v King's College. S Blackettem domluvil schůzku s K. Čapkem, jenž chtěl mluvit s někým, kdo chce „rozštípnout atom“ – psal právě Krakatit. Blackett je podle Vočadla velmi nezištný muž a nic nemá ze svých objevů, jak to obvykle u badatelů bývá. Vočadlo přiložil svůj syllabus přednášek, které měl v Cambridge, na důkaz, jak byl „reakční“. Druhý rok svého pobytu věnoval z větší části ruskému a sovětskému dramatu. On v podstatě zavedl v Cambridge literární rusistiku a profesuru pro dr. Z. Hillovou.

Praha, 13. 12.: Heyrovský sděluje Vočadlovi kroky, které učinil ve prospěch perzekvovaných profesorů. Na tento dopis odpověděl Vočadlo 18. 12. nadšeným listem, v němž děkuje za Heyrovského zásah (dopis se nezachoval). Anglicky napsal, že bezprostřední nebezpečí je pryč. Paní Vočadlová prohlásila, že by si Heyrovský měl dát tuto zvěst pod stromeček jako nejuvítanější dárek. Vočadlo děkuje i za ostatní postižené profesory, jejichž ochráncem se Heyrovský stal. Vočadlo ocenil, že v případě Vančurově zmínil jeho rusofilskou činnost, která ovšem byla hlavně literární a nepolitická.

Praha, 26. 12.: Heyrovský děkuje Vočadlovi za dva nedávno zaslané dopisy a za blahopřání k narozeninám. S trpkostí píše, že takové reputace jako Vočadlo v Cambridge nebo prof. Hrozný před Royal Society nezískal, ač je ve spojení s Old England přes čtyřicet let. Vočadlovi i celé jeho rodině přeje dobré zdraví a aby se sliby velkých pánů vyplnily.

1951

Praha, 16. 4.: Vočadlo podává Heyrovskému zprávu o vývoji situace na fakultách UK. Velmi nejistý je plat profesorů, jimž bylo doporučeno nepřednášet. Podle nové platové vyhlášky bylo odstaveným profesorům navrženo služné 12 000 Kčs brutto, ale tento návrh nebyl schválen a hrozí, že služné bude ještě nižší. Vočadlo si myslí, že v dané situaci – při zachování statusu profesur a možnosti nerušené vědecké práce – stojí za to snést finanční obět'.

Praha, po 5. 5.: Vočadlo posílá Heyrovskému opis svého listu vedoucímu katedry prof. Z. Vančurovi, v němž se ohrazuje proti obviněním, že sympatizuje s britským imperialismem proti Indii. Na svoji obhajobu uvedl, že naopak měl ty nejlepší styky

s Indy za svých pobytů v Londýně, že hovořil s Gandhim, kterému vyjádřil své sympatie se snahami Indie o samostatnost. P. Nehru za ním přijel před válkou do Bratislavy.

1952

Praha, 1. 3.: Vočadlo prosí Heyrovského o zapůjčení knihy polského profesora římského práva a politika o Shakespearovi, která by mohla být mezi knihami otce Heyrovského. Potřeboval by knihu prostudovat, protože bude 13. 3. přednášet v Akademii o Shakespearovi u nás a rád by zmínil i jiné slovanské shakespearology. Dále se Heyrovského dotazuje, jak nejlépe postupovat, chce-li do Anglie zaslat bezpečně studii (přímo redaktorovi *Shakespeare Survey* či prostřednictvím České akademie nebo ústavu, jako je ÚÚP, který má asi volný styk se západní vědou)? Nebo dokonce přes syna, t. č. v Londýně?

1956

Český ráj, 4. 8.: Vočadlo píše Heyrovským na pohlednici, že má velkou radost z jejich uznání. Uvádí podrobnosti, jak k pořadu v ČST, v němž vystupoval, došlo. Ředitel ČST byl nedávno v Londýně a tam se dozvěděl, že Vočadlo vysílal už v r. 1937 z Alexander Palace a kromě toho se stýkal s G. B. Shawem. Pochlubil se, že mu v *Shakespeare Survey* vyšel článek „Shakespeare and Bohemia“.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2357; fond Otakara Vočadla, inv. č. 1770–1772, Archiv Památníku národního písemnictví, Praha: dopisy ze 14. 12. 1935 a 26. 12. 1950.

Poznámka:

/1/ Z Vočadlových dopisů se dozvíme o osudech univerzitních profesorů, kterým bylo po r. 1948 zakázáno učit (nežádoucí styk se studenty) a kteří byli dávání i předčasně do penze.

Věra VOLKEOVÁ

(1925–2005)

Vystudovala přírodovědeckou fakultu UK, doktorát přírodních věd získala na základě disertace s polarografickou tematikou. Byla žačkou Heyrovského a Brdičky. V PÚ, kde od 50 let pracovala jako vědecká pracovnice, se zabývala polarografickým výzkumem organických látek.

1959

Moskva, 29. 7.: Volkeová líčí v dopise své dojmy z SSSR, z Moskvy z Elektrochemického ústavu AV SSSR /1/ a z univerzitní laboratoře Majranovského, který se v současnosti zabývá zvláštní vlnou kyseliny maleinové v kyselém prostředí. Pracovní program Volkeové sestavuje Ždanov po poradě s Frumkinem. V ústavu se seznámila s problémy, které tam studují (adsorpce, kapacity a polarografie). V ústavu mají sovětský píšící polarograf a staré české polarografy včetně nových LP 55. Na univerzitě měřila elektrokapilární křivky tetraethyl solí. Na čtyřdenní pobyt v Leningradě vzpomíná ráda. Na univerzitě byla přijata srdečně prof. Dubininem. Jeho spolupracovník studuje vliv aromatických aminů (anilinu) na vlny olova a telluru v roztocích hydroperoxidu. V Akademii i na obou univerzitách (Moskva, Leningrad) jsou v oblibě diskové rotační, eventuálně prstencové elektrody. Studují jimi germanium jako polovodič a difusní koeficienty. Zajímají se rovněž o anomálie u prstencových elektrod. Oznamuje, že bude mít 40minutový referát v němčině či angličtině, diskusi snad zvládne v ruštině.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2367.

Poznámka:

/1/ Volkeová byla v létě 1957 na několikátýdenní stáži v Elektrochemickém ústavu AV SSSR v Moskvě.

Emil VOTOČEK

(1872–1950)

Český chemik a pedagog, zakladatel české školy organické chemie. Asistent, docent a od r. 1907 profesor anorganické a organické chemie české techniky v Praze. R. 1929 založil s J.

Heyrovským vědecký časopis *Collection*. Polyglot a hudební skladatel, autor učebnic, slovníků, badatel v oboru chemie cukrů.

1930

Senohraby, 8. 8.: Votoček oslovuje Heyrovského „milý příteli a redaktorsko-vydavatelský soutrpiteli“. Celý obsah dopisu se týká *CCCC*. Uvádí, že poprvé po mnoha letech v létě o prázdninách nepíše nic než překlady pro *CCCC*. Zato se nově věnuje jízdě autem.

1945

Senohraby, 27. 8.: Votoček referuje Heyrovskému o poradě, kterou měl s prof. Hanušem. Radili se o návrhu nových členů Národní rady badatelské. Za předsedu je navržen prof. Veselý nebo prof. Baborovský, za místopředsedu prof. Heyrovský a za nové členy prof. Dubský, prof. Quadrat (ten by mohl být výkonným tajemníkem), dále dr. Šandera a prof. Švagr. Uvádí, že pilně pracuje na korekturách a doplňcích Hudebního slovníku a na skladbě pro lesní roh a klavír. Vznáší otázku, co s *CCCC* dále.

1946

Senohraby, 15. 7.: Votoček píše, že měl mnoho starostí s cestovním pasem k cestě do Londýna (společně s Veselým a Tomíčkem) na zasedání Mezinárodní chemické unie. Pilně si procvičuje angličtinu. V *CCCC* zkorigoval dvě práce. V hudební činnosti též pokračuje, píše třetí větu suitu pro violu a klavír. Hudební slovník o více než pěti stech stranách brzy vyjde.

Senohraby, 3.8.: Votoček Heyrovskému oznamuje, že z Londýna se už delegace v pořádku letecky vrátila do Prahy. Schůze Unie se konaly v Royal Society, v sekci pro organické nomenklatury předložil své návrhy pro názvosloví cukrů, které budou za rok v Londýně projednávat na konferenci.

Senohraby, 5. 8.: Votoček oznamuje, že 8. 8. bude v Praze a vyzývá Heyrovského ke schůzce v tiskárně, na níž by probrali důležité věci.

1947

Senohraby, 22. 8.: Votoček píše Heyrovskému mj. o tom, že poslední číslo *CCCC* ještě neviděl, ale rozhodně není spokojen s kvalitou papíru, na němž je *CCCC* nyní tištěn. Musí se s tím něco podniknout. Do francouzštiny přeložil pro *CCCC* dvě organické

práce ze školy Lukeš-Šorm. O Jindrově práci si musí s Heyrovským pohovořit, cítí, že pro CCCC se musí zkrátit. V muzice toho moc neudělal, ale přesto složil třetí díl nové Suity pro housle a klavír.

Praha, 22. 10.: V dopise, který putoval za Heyrovským do Švédska, Votoček děkuje za gratulační dopis k jeho 75. narozeninám. Uvádí doslova: „Těším se na to, až se vrátíš, abych Ti mohl dát srdečnou pusku za Tvé tak opravdové přátelství.“ Píše o krásných oslavách jeho pětasedmdesátin. Teď odpovídá na spoustu blahopřání od chemiků a muzikantů. Blahopřejný dopis Foersterův jej dojal až k slzám. Stejně byl dojat, když vyslechl svoji symfonickou Rhapsodii provedenou orchestrem FOK pod vedením Smetáčkovým ve Smetanově síni Obecního domu. V rodném městě Votočkově v Hostinném byl jmenován čestným občanem a byla po něm pojmenována ulice s jeho rodným domem.

Praha, 28. 10.: Votoček mj. uvádí nové nositele cen: prof. Babičku, prof. Slavíka a prof. Kubelku.

Praha, 7. 11.: Votoček píše Heyrovskému do Švédska a těší se, že se Heyrovský vrací brzy domů. Rmoutí ho však, že podle Heyrovského sdělení Nobelova cena nebude udělena Heyrovskému, ale R. Robinsonovi. Votoček se bojí, že vzhledem ke svému věku se Nobelovy ceny pro Heyrovského nedočká. Čs. společnost chemická chce vydat druhé vydání Votočkova pětijazyčného slovníku anorganických látek. Současně překládá názvy komplexních sloučenin, které nejsou v italských učebnicích. Stěžuje si, že v tiskárně Práce má potíže, stále tam ještě nezačali sázet *Organickou chemii* autorů Votoček-Lukeš.

1948

Senohraby, 19. 7.: Votoček si v dopise stěžuje na počasí. Dále píše, že začal shánět podklady pro pas na cestu do Švédska, kam by měl odjet v druhé polovině září. Dělá konečné korektury třetí vydání *Organické chemie* (Votoček-Lukeš), pro CCCC překlady dvou prací. Komponuje sonátu pro klavír. Od dirigenta FOK obdržel nabídku, že by FOK provedl jeho orchestrální skladbu „od jara k soumraku života“, k níž musí dát opsat partituru. Ptá se, jak to vypadá s odjezdem Heyrovského dětí do USA.

Senohraby, 15. 8.: Votoček se zmiňuje o očekávané odpovědi z Akademie stran peněžité podpory. Dále navrhuje sejít se k večeři v některé pražské restauraci, aby se Votočkovi ještě rozloučili s dětmi Heyrovského před jejich letem do Ameriky /1/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2378.

Poznámka:

/1/ Cesta sourozenců Heyrovských se neuskutečnila, ani plánované přednáškové turné J. Heyrovského po amerických univerzitách.

František WALD ml.

(1886–1975)

Český analytický chemik, šéchemik Vítkovických železáren, syn F. Walda staršího.

1931

Vítkovice, 12. 1.: Wald píše o podrobnostech kolem štočků k publikacím otce. S kolegou Klímou pracuje na překladu. Upozorňuje na otcův referát *Chemie fasí* z Nového Athenea (září 1919). Možná by se hodil do zvláštního čísla *CCCC* věnovaného zemřelému otci.

Vítkovice, 25. 2.: Wald děkuje Heyrovskému za vydání sešitu *CCCC* věnovaného památce jeho otce. Jeden výtisk zašle do Leningradu prof. Kurnakovovi.

1965

Loučná, 21. 7.: Wald blahopřeje Heyrovskému ke jmenování čestným doktorem UK. Vzpomíná na osobní předvedení funkce Heyrovského prvního polarografu ve Fyzikálním ústavu UK, jehož se zúčastnil s prof. Slavíkem, dr. Tomíčkem, dr. Kolthoffem a prof. Waldem /1/. Waldův ústav ve Vítkovicích byl prvním v Československu, kde se používal polarograf a elektrometrické metody v hutnické praxi.

Praha, 12. 8.: Heyrovský děkuje za blahopřání i za říjnové číslo *Technical Digest* s článkem o Waldově prioritě v hašení důlních požárů dusíkem. Připomíná, že osobně Walda viděl v PÚ v Opletalově ulici, když zajišťoval umístění polarografu v NTM. Rád by ho opět uviděl ve Vlašské, kde je denně od rána, i když už nemůže pro choroby experimentálně pracovat.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2390.

Poznámka:

/1/ Muselo to být někdy mezi roky 1925–1930.

Jan WANKA

(1909–1953)

Český chemik, pracovník Výzkumného a zkušebního ústavu Ženíšek stavu Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Pardubicích-Rybitví.

1950

Rybitví, 10. 1.: Wanka upřesňuje termín Heyrovského přednášky v ústavu.

Rybitví, 12. 1.: Wanka píše Heyrovskému, že s jeho přednáškou byli všichni posluchači velice spokojeni, včetně jeho, a že se těší na další přednášky a na návštěvu prof. Brdičky.

Praha, 13. 12.: Heyrovský žádá Wanka o zaslání čtvrt až půl litru 70% kyseliny chloristé, kterou ÚÚP potřebuje pro důležitý úkol termínovaný do konce roku. Též děkuje za zaslání želatiny Winterthur.

1951

Praha, 15. 11.: Heyrovský sděluje Wankovi, že přednášku o fyzikálně chemických metodách v průmyslové výrobě, kterou měl připravit pro konferenci svolávanou Ústředním ústavem chemickým, nebude mít, o problému však pohovoří dr. Mýl. Jaké budou další referáty např. v tematice chemicko-fyzikálních metod v analytické chemii, to Heyrovský zatím neví.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 2399.

Karel WIESNER

(1919–1986)

Český fyzikální a organický chemik. Po studiích na přírodovědecké fakultě UK (doktorát v r. 1946 pod vedením Heyrovského a Brdičky) byl krátce asistentem v ÚFCH UK. Spolu s R. Brdičkou vypracoval teorii kinetického polarografického proudu.

1946

Praha, 11. 7.: Wiesner zasílá Heyrovskému práci pro *Collection* o polarografické redukci cukrů. Je v podstatě identická s obsahem krátkého sdělení zaslaného redakci *Journal of American Chemical Society*, které mu však bylo vráceno. Recenzentem práce byl totiž S. M. Cantor, jehož práci Wiesner kritizoval. V příspěvku se Wiesnerovi podařilo pomocí výpočtu difuzního proudu cukru u Ilkovičovy rovnice a závislosti katalytického proudu na kapání rtuti rozhodnout mezi dvěma navrženými schémata.

Praha, 18. 7.: Wiesner děkuje Heyrovskému za provedené opravy Wiesnerovy práce, kterou Heyrovskému poslal 15. 7. Kritické poznámky obšírně komentuje. Na podporu svých závěrů používá i Wichterlovu teorii o nekonečném množství přechodových stavů molekuly cukru.

Praha, s. d.: Wiesner posílá Heyrovskému na ukázkou polarogramy vitamínu B1 i s možným výkladem polarogramů.

1947

Curych, 19. 1.: Wiesner referuje Heyrovskému o rozvoji polarografie na curyšské technice, konkrétně v Ústavu pro chemickou techniku, kde chtějí polarografii používat hlavně pro analýzu kovů i pro analýzu produktů organické technologie. Wiesner kolegům v Curychu pomohl a poradil hlavně v obecné polarografii, a oni se obdivuhodně naučili polarografovat, jejich polarografické křivky jsou prvotřídní. Provedli zkušební analýzy jistého cementu na železo i mangan, hliník a titan, a polarografické výsledky se přesně shodují s výsledky získanými klasickou metodou, která však představuje třítydenní práci.

Curych, s. d.: Wiesner posílá Heyrovskému na ukázkou polarogramy, které získal při analýze vitamínu B1. Píše, že jde zřejmě o katalytické vylučování vodíku. Reakce je velmi citlivá. Uvádí závislost citlivosti reakce na pH prostředí. Zmiňuje i anodickou vlnu B1 a podává výklad reakce.

1953 /1/

Fredericton, 10. 4. /2/: Wiesner píše Heyrovskému list, ke kterému přiložil vypůjčený separát práce o dioxymaleinové kyselině. Oznámil, že poštou poslal vyžádaný překlad P. Souchayovi.

Fredericton, 24. 4.: Wiesner píše krátký dopis, v němž mj. zmiňuje nabídku společnosti KOVO na čs. polarograf.

1962 /3/

Fredericton, 3. 1.: Wiesner opětuje novoroční blahopřání jak Heyrovskému, tak jeho spolupracovníkům. Přeje všem další úspěchy v rozšiřování a prohlubování polarografické metody.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2434.

Poznámky:

/1/ Rovnice pro difuzní polarografický proud pojmenovaná po D. Ilkovičovi (1907–1980), slovenském fyzikálním chemikovi-polarografistovi, asistentu a žáku Heyrovského.

/2/ V r. 1948 Wiesner emigroval do Kanady, kde se stal profesorem organické chemie, jíž se převážně vědecky zabýval.

/3/ Wiesnerovy dopisy z roku 1953 byly psány anglicky.

Antonín ZÁPOTOCKÝ

(1884–1957)

Český komunistický politik, od r. 1924 člen ÚV KSČ. V letech 1948–53 předseda vlády a od roku 1953 prezident republiky.

1952

Praha, 7. 4.: Heyrovský doporučuje Zápotockému příznivé vyřízení zlepšovacího návrhu ing. V. Nessela na organizaci kusové výroby elektronických přístrojů. Heyrovskému jde o to, aby se zajistila výroba polarografického oscilografu v množství padesát až sto kusů. Hrozí však nebezpečí, že Nesselova dílna bude reorganizací zrušena. Heyrovský se přimlouvá, aby další činnost dílny n. p. Křížík byla zajištěna a podstatně rozšířena. K dopisu byl přiložen zlepšovací návrh.

Pramen: Fond J. Heyrovského, dopisy úřadům, inv. č. 3013.

František ZÁVIŠKA

(1879–1945)

Český fyzik zabývající se fyzikální optikou a teorií elektromagnetického pole. Od r. 1919 řádný profesor UK. Koncem války zemřel v Německu při pochodu smrti.

1941

Velké Meziříčí, 15. 9.: Záviška se dotazuje Heyrovského, kam se z Ústavu pro teoretickou fyziku, zabraného německou univerzitou, mají přestěhovat *Annalen der Physik*, zapůjčené z Heyrovského ústavu /1/.

1942

Praha, 29. 10.: Záviška ujišťuje Heyrovského, že pro doc. Brdičku udělá v komisi vše, co bude moci. Žádá Heyrovského, aby mu poslal stručné vylíčení Brdičkovy vědecké činnosti /2/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2473.

Poznámky:

/1/ Heyrovského odpověď se nezachovala.

/2/ Z listu není bohužel jasné, v jaké komisi měl Záviška intervenovat. To bylo uvedeno v Heyrovského žádosti, jež se však nezachovala.

Jaroslav ZAVŘEL

Generální komisař světové výstavy známek PRAGA 1962.

1961

Praha, 30. 12.: Zavřel se Heyrovského táže na jeho názor na poštovní známku a na filatelii. Přivítal by i Heyrovského fotografii s podpisem. Odpovědi oslovených významných osobností z celého světa hodlají organizátoři uveřejnit ve zprávách o výstavě a fotografie chtějí umístit na čelném místě ve výstavním pavilonu.

1962

Praha, 15. 2.: Heyrovský uvádí, že poštovní známka je vizitkou země svého původu. Filatelie založená na lidské vášni sběratelské má s ohledem na své rozšíření důležitý hospodářský význam a tříbí znalosti zeměpisné. Výstava poštovních známek koneckonců předvádí ve zkratce kulturní vyspělost státu. Do dopisu Heyrovský přiložil svoji podepsanou fotografii.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2475.

Petr ZUMAN

(1926)

Český fyzikální chemik-polarografista. Studium na přírodovědecké fakultě UK dokončil v r. 1948, v roce 1950 obhájil disertaci, kterou vypracoval pod vedením prof. Heyrovského. Na vyzvání Heyrovského se stal jedním z prvních pracovníků ÚÚP. S Heyrovským napsal též první knihu uvádějící studenty přírodovědy a chemiky-analytiku do polarografie. V 50. letech vydal další monografie. V PÚ byl vedoucím oddělení organické polarografie. Jde o neobyčejně plodného autora jak originálních, tak monografických prací. Od roku 1966 žije a pracuje v cizině (naposled jako profesor Clarkson University v Potsdamu, USA).

1949

Praha, 23. 7.: Zuman píše Heyrovskému, že se věnuje sledování redukce anthokyanových barviv obsažených ve višních, borůvkách, různých květech a červeném víně. Zdá se, že neznámá anodická vlna přísluší leukoformě těchto barviv.

1950

Praha, 13. 7.: Zuman oznamuje Heyrovskému, že se na něj obrátí dr. Havlíček z ústředí těžkého strojírenství s dotazem, zda by bylo možné polarograficky stanovit vodu v éteru. Zatím mu poradili jisté řešení, ale čeká se na Heyrovského názor. Zuman dále pokračuje v polarografickém sledování ovoce a snaží se o izolaci „glukathionu“.

Praha, 21. 7.: Zuman se zmiňuje o korekturách, které zasílal Heyrovskému do Banské Štiavnice /1/. Z vlastní činnosti informuje Heyrovského, že vlna, již připisoval

glutathionu, je nejspíš oxidace SH-skupiny a je asi totožná s Heyrovským nalezenou vlnou v rajčatovém protlaku.

1951

Banská Štiavnica, 16. 7.: Heyrovský posílá Zumanovi korekturu bibliografie k další opravě.

V II. dílu *Sborníku z polarografického sjezdu v Praze z r. 1950* našel plno chyb a neúplností. Lze to zachránit Addendem. Žádá Zumana, aby promluvil s faktorem v tiskárně a vyřešil s ním nevhodnou typografickou úpravu II. dílu. Přeje si, aby na prvním místě byla vysázena ruská předmluva a za ní anglická. Po úpravách žádá další korekturu a vyhrazuje si imprimatur. V příloze k dopisu byl seznam připomínek ke stávající korektuře.

Bělá pod Bezdězem, 18. 7. /2/: Zuman informuje Heyrovského o dění v ústavu. Aktuální byly korektury I. dílu *Sborníku z 1. mezinárodního polarografického sjezdu*. Před dovolenou pracoval s ženou na výzkumu „umělých bílkovin“ pro prof. Práta. Pracovalo se se značně koncentrovanými roztoky kyanidu. Oba se přiotrávili, Zumanova žena ještě více než on, ale už jsou v pořádku. S prof. Šantavým začal výzkum některých srdečních glykosidů. Dále přistoupil k pokusům o izolaci kyanidových barviv z borůvek.

Banská Štiavnica, 26. 7.: Heyrovský se dotazuje Zumana, zda nechce s paní pracovat na problému slovenských geologů. Po dobu nepřítomnosti v Praze by korektury sborníku mohl obstarat Koryta nebo Smoler, případně by se za Zumanem zaslaly. Pokud se Zumanovým nehodí jet na Slovensko, má Zuman vyslat dva jiné polarografisty – jednoho zkušeného na kontrolu výpočtů a metod a druhého na sériovou polarografii. Maška a Vlčka nemá Zuman oslovovat, mají totiž velkou práci s filmem o polarografii. Polarografisté z PÚ by měli přijet hned počátkem srpna.

Praha, 12. 9.: Heyrovský se dotazuje hospitalizovaného Zumana, zda souhlasí s překladatelkou dr. Bažantovou pro překlad knihy *Polarografie v lékařství, biochemii a farmacii* /3/ do němčiny, jež má vyjít v Lipsku, jak je dojednáno, či zda navrhuje někoho jiného. Heyrovský jednal s ředitelem nakladatelství MAV o definitivním ujednání o vydání knihy jsou vybráni i lektoři knihy (Proszt a Cielezski). Se sazbou bibliografie 1952 se dosud nezačalo. Bude mít starý typ obálky bibliografie 1951. Nakonec oznamuje, že práce v PÚ začíná v 7.45 hod.

1953

Bechyně, 1. 11.: Zuman prosí Heyrovského, aby prohlédl jeho repliku na recenzi jeho článku pro *Analytica Chimica Acta*. Rozhodl se sledovat svou rozepsanou publikaci o nitroprussidu hlavně z hlediska oscilografické polarografie, a Heyrovskému navrhuje, aby se stal spoluautorem, neboť k tématu nitroprussid Zumana inspiroval právě Heyrovský.

Praha, 8. 11.: Heyrovský se vyjadřuje ke spoluautorství práce o nitroprussidu: práci nevěnoval takovou péči, aby se mohl vydávat za spoluautora. Zuman má pouze v textu napsat, že Heyrovský se zúčastnil prací z oscilografie a poskytl oscilografické snímky. Podle Brdičky má ČSAV velkorysý plán postavit pro ústav novostavbu. Patrně tam vtáhne Málek a PÚ využije jako místnosti pro zvířata. Více se Heyrovský dozví na výročním plénu ČSAV.

Bechyně, 11. 11.: Zuman si pochvaluje prostředí, kde se nachází – takové podmínky k literární práci, studiu literatury atd. by měli mít všichni vědečtí pracovníci – nerušení chvatným životem v ústavech. Zúčastní se schůze redakční rady *ChL* i za cenu zkrácení pobytu na zámku. Při té příležitosti se ohlásí u Heyrovského.

1954

Praha, 15. 9.: Zuman oznamuje Heyrovskému, že se kolegové vrátili z vojny ve zdraví. Jen kolegovi Šerákovi se nevedlo nejlépe, dostal od blešího kousnutí do kolena virulentní infekci. Dvacet dva pracovníků PÚ bylo v Břevnově na brigádě a byli s ní spokojeni. 15. 9. by podle Zumana měl být zlatými písmeny zapsán do dějin ústavu, protože po deseti měsících slibů dr. J. V. A. Novák předal Zumanovi prvou práci o automatizaci. Zuman do dopisu přiložil krátkou zprávu o polarografické sekci v Banské Štiavnici. Maškovi poslal k překladu výtahy z přednášek ze Smolenic, které by se mohly poslat do časopisu *Analytical Chemistry*. Zdá se, že Zumanova dvou- až třítydenní cesta do Polska se uskuteční, ježto se mu připravuje cestovní pas.

Varšava, 25. 10.: Zuman píše, že musí absolvovat šest přednášek a dvě sdělení na polarografických rozhovorech, je tedy plně vytížen.

1956

Praha, 14. 7.: Zuman informuje, že jeho záležitost s cestou do Anglie je na dobré cestě. V Berlově dopisu je požadavek, aby se přepracovaly celé kapitoly o polarografii a doplnily se organické aplikace. Na žádost *Literárních novin* o článek o polarografii Zuman „něco nasmolil“ a přikládá kopii. Článek má během pár dnů vyjít. Šéfredaktor

Nakladatelství ČSAV Turek sdělil Zumanovi, že podle nového zákona o autorských odměnách musí autoři podepsat prohlášení, že dílo vytvořili mimo svůj pracovní poměr a ředitel ústavu má prohlášení podepsat. U Heyrovského se to týká hlavně bibliografií. V poslední větě dopisu oznamuje, že se jim narodil syn Jan.

Praha, 21. 7.: Zuman děkuje za gratulaci k narození syna, o němž věří, že z něj bude polarografista. V ústavu není nic nového a v příjemném klidu se dobře pracuje. Zuman absolvoval na anglické ambasádě pohovor u konzula, v pasu už má i výjezdní doložku, takže mu nic nestojí v cestě do Anglie.

1959

Bechyně, 18. 5.: Zuman děkuje Heyrovskému, že mu umožnil pobyt na zámku, kde může nerušeně pracovat. V příloze posílá rukopis do Berlovy knihy – s týdenním zpožděním, které bylo způsobeno návštěvou prof. Elvinga v ústavu, jeho doprovodem atd.

Praha, 20. 5.: Heyrovský potvrdil, že rukopis pro Berla bude odeslán letecky do USA. Žádá Zumana o vysvětlení stran obrázků v rukopisu.

Bechyně, 5. 6.: Zuman oznamuje, že požádal dr. Nováka o týdenní prodloužení pobytu na zámku – doma v Praze by neměl potřebný klid k práci.

Praha, 18. 8.: Zuman informuje Heyrovského, že z Německa přišel dopis prof. von Stackelberga týkající se vycházení periodika *Polarographische Berichte*, které má být zastaveno. Zdá se, že Stackelberg bude tlačit na Heyrovského, aby redakce a případné vydávání Berichtů přešla do Prahy. Zuman rozhodně potřebuje znát Heyrovského názor na tuto záležitost. *Advances of Polarography* /4/ značně pokročily, jen s některými autory jsou stále obtíže (Kemula z Polska). Stále ještě píše svoji doktorskou disertaci (Dr.Sc.), práce na ní se kloní ke konci.

Londýn, 2. 9.: Zuman na pohledu vyjadřuje lítost, že se Heyrovský nemohl zúčastnit polarografického kongresu v Cambridge. Čs. polarografisté se tam cítili jako sirotci.

1961

Bechyně, 11. 11. /5/: Zuman žádá Heyrovského, aby pro něj a jeho těžký písemný materiál přijel ústavní řidič a odvezl ho do Prahy, kde si musí vyzvednout cestovní pas na cestu do Lipska, kam tentýž den odcestuje. Dále prosí o souhlas s publikováním přiložené společné práce Zuman-Zinner, kterou chce Zinner uveřejnit v *Chemische Berichte*. Souhlas a doporučení Heyrovského hned vyřídí.

1962

Praha, 18. 6.: Po návratu z Kuby píše Zuman Heyrovskému do Bad Pyrmont, kde se Heyrovský léčil. Líčí, že i na Kubě, ač rekreant, pomáhal propagovat polarografii, když přednášel na havanské univerzitě o historii objevu polarografie, bohužel bez diapozitivů. Hned po příjezdu do Prahy se musel starat o dr. Ždanova.

Tartu, 13. 9.: Na pohledu z Tartu z konference Zuman píše, že dvou stem lidem stačí na pět dní Hammettova a Tafelova rovnice (ke štěstí a zábavě). Uvádí, že i polarografie je častěji užívána a s kolegou Exnerem se ji snaží propagovat, jak jen to je možné.

1966

Praha, 20. 7.: Zuman lituje, že před odjezdem do Anglie se nemůže s Heyrovským rozloučit. Píše, že za veškeré možnosti dávané mu v PÚ i za tuto cestu vděčí Heyrovskému /6/.

Birmingham, 4. 8.: Zuman stručně líčí cestu do Anglie i byt, který rodina obývá. Pomalu zařizuje v Chemical Departmentu svoji laboratoř a získává informace, co kdo v Departmentu dělá. Postupně dostává různé části polarografického zařízení. Zmiňuje se i o dětech, které od září půjdou „na ostro“ do anglické školy. Cestu i přednášku na Gordon Conference má již připravenou, bere s sebou 160 diapozitivů.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2490.

Poznámky:

/1/ Šlo o knihu *Úvod do praktickéj polarografie*.

/2/ Zuman byl v Bělé pod Bezdězem na dovolené a psal Heyrovskému do Banské Štiavnice.

/3/ Šlo o knihu Březiny a Zumana, která vyšla r. 1952 v Praze.

/4/ Zuman byl editorem.

/5/ Zuman v bechyňnském zámku sepisoval několik svých prací.

/6/ Zuman odcestoval s celou rodinou na dlouhodobý studijní pobyt do anglického Birminghamu. Pro emigraci se rozhodl v roce 1968.

Jaroslav ZÝKA

(1922–2010)

Český analytický chemik, profesor UK, specialista na elektroanalytické metody. Popularizátor chemických věd a autor fantastických a sci-fi povídek.

1954

Praha, 17. 12.: Zýka za Katedru analytické chemie blahopřeje Heyrovskému k narozeninám. Mj. uvádí, že pro ně je velkou ctí, že mohli studovat na učilišti, které Heyrovský svojí prací tak proslavil a že i nyní podporuje Heyrovský jejich práci cennými radami. I nadále hodlají zaměřit svoji výzkumnou práci tak, aby využili Heyrovského objevných prací a přispěli k dalšímu rozvoji analytické chemie.

1955

Praha, leden: Heyrovský děkuje srdečně za blahopřání k narozeninám. Uvádí, že se zájmem a uspokojením sleduje práci katedry.

Praha, 18. 12.: Zýka posílá Heyrovskému gratulační dopis, v němž oceňuje Heyrovského nejen coby světového vědce, ale též jako příkladného učitele a laskavého člověka, pomáhajícího vždy ochotně mladším pracovníkům. Zdůrazňuje, že se Heyrovský svým dílem podstatně zasloužil o chemii na Karlově univerzitě.

1956

Praha, 12. 2.: Heyrovský píše děkovný dopis Zýkovi za blahopřání. Uvádí, že chemie na Karlově univerzitě mu stále leží na srdci a že s radostí sleduje práci katedry analytické chemie, která má vysokou úroveň. Zájem katedry o polarografii vítá, protože pomoc a kritika analytiků je pro polarografisty rozhodující.

1959

Praha, 6. 2.: Heyrovský vyzývá Zýku k účasti v čs. delegaci na II. mezinárodním polarografickém sjezdu v srpnu v Cambridge. Bude-li mít Zýka možnost se zúčastnit, je třeba oznámit název jeho příspěvku.

Praha, 7. 2.: Zýka odpovídá Heyrovskému, že sjezdu v Cambridge by se rád zúčastnil a uvádí názvy dvou sdělení pro sjezd.

1962

Praha, 1. 10.: Zýka děkuje Heyrovskému za věnovanou knihu /1/, o níž napsal, že dokonalým způsobem seznamuje čtenáře s polarografií.

1964

Praha, 12. 6.: Zýka děkuje Heyrovskému za věnované nově přepracované vydání *Úvodu do praktické polarografie*, které bude v budoucnu sloužit vysokoškolským studentům a všem, kdo se budou seznamovat s polarografickou metodou.

1966

Praha, 1. 2.: Heyrovský píše Zýkovi, že jeho blahopřání k 75. narozeninám jej velmi potěšilo, a požádal Zýku, aby jeho spolupracovníkům poděkoval za všechny milé vzpomínky, na které ani nestačí jednotlivě poděkovat.

Pramen: Fond J. Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 2495.

Poznámka:

/1/ HEYROVSKÝ, J. – KŮTA, J.: *Základy polarografie*.

Antonín ŽENÍŠEK

(1919–1990)

Český chemik, RNDr., pracovník Kabinetu tělových lékařství UK.

1956

Praha, 12. 4.: Heyrovský žádá Ženíška o průklepy abstraktů prací ze světové lékařské biochemie, které by se týkaly polarografie.

Praha, 16. 4.: Ženíšek slibuje Heyrovskému, že pomůže PÚ v dokumentaci polarografických prací. Stěžuje si Heyrovskému, že je zklamán, že zřejmě mu nebude umožněno zúčastnit se kosmetologického kongresu v Bruselu, protože Ženíškova žádost nebyla doporučena ministroví zdravotnictví.

Praha, 30. 12.: Heyrovský děkuje Ženíškovi za bibliografické příspěvky.

1964

Praha, 25. 10.: Ženíšek upozorňuje Heyrovského na polarografickou práci v časopisu *American Perfumer*.

Praha, 7. 11.: Heyrovský děkuje Ženíškovi za fotokopii polarografické práce z *American Perfumer* a přikládá poslední sešit polarografické bibliografie z roku 1962.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2500.

III. Zahraniční korespondence

Frederick G. DONNAN

(1870–1956)

Britský fyzikální chemik-elektrochemik; profesor fyzikální chemie na University College v Londýně, kde byl Heyrovský jeho žákem. Vypracoval teorii membránové rovnováhy známou jako Donnanova rovnováha. Vynikající specialista v chemii koloidů. Byl v kontaktu s nobelisty van't Hoffem, Ramsayem a Ostwaldem.

1923

Londýn, 15. 3.: Donnan blahopřeje Heyrovskému ke dvěma publikacím, které jsou výjimečně zajímavé.

1924

Londýn, 29. 1.: Donnan v dopise uvádí, že obdržel z Royal Society žádost o posudek na Heyrovského práci, kterou doporučil k publikování v *Proceedings of the Royal Society*. Posudek obsahuje kritické výhrady, k nimž je třeba se vyjádřit a radí Heyrovskému, jak by měl postupovat. Donnan vypsál nejpodstatnější výtky z posudku /1/.

Londýn, 4. 4.: Donnan poslal Heyrovskému rukopis kritizované práce a navrhuje, aby publikoval příspěvek v jiném časopisu, např. v *Journal of Physical Chemistry* /2/.

1925

Londýn, 31. 12.: Donnan nevidí důvod, proč Heyrovský nenapsal Royal Society krátké sdělení – odpověď na Butlerovu námitku. Bylo by dobře, kdyby v dopise Royal Society uvedl, že jeho názor podporují Franck a Urbain. Donnan, jakmile se setká se sekretářem Royal Society, dr. Jeansem, ukáže mu separáty, které Heyrovský Donnanovi zaslal. Donnan neví, zda už má Heyrovskému gratulovat k objevu prvku dvimanganu.

1945

Praha, 11. 10.: Heyrovský se raduje, že Donnan ve zdraví přežil válku. Donnan asi ví, že Heyrovský má zavřené dveře k univerzitě jako výsledek nařčení z kolaborace s Němci, které je hrubě nespravedlivé. Vysvětluje, jak to bylo v době války, kdy laskavostí prof. Böhma, jeho přítele z pražské německé univerzity, mohl pokračovat v práci ve své laboratoři, když české vysoké školy byly uzavřeny. Po válce je situace německých profesorů v ČSR velmi obtížná, jsou v táborech na těžkých pracích. Dotazuje se Donnana, které anglické nakladatelství by vydalo jeho monografii o polarografii.

Anglie, 23. 10.: Donnan byl potěšen Heyrovského dopisem z 11. 10., ze kterého se dozvěděl, že je v bezpečí a daří se mu dobře. Chápe Heyrovského námitky vůči kolegům, ale věří, že se vše urovná. Novou, rozšířenou verzi Heyrovského knihy o polarografii navrhuje vydat v Cambridge University Press. Pokud s tím bude Heyrovský souhlasit, začal by předběžné jednání s nakladatelstvím. Jemu i sestře, která s ním bydlí na venkově, se daří dobře a oba jsou zdraví. Hlavně, že válka je minulostí.

1946

Praha, 14. 1. (koncept): Heyrovský píše hned poté, co byl rehabilitován. V prosinci 1945 prezident Beneš vyřídil Heyrovského žádost, takže Heyrovský se mohl sám obhajovat /3/. Zatím nepřednáší, zlobí jej plíce, ale doufá, že se brzy uzdraví. Teď píše anglickou učebnici polarografie, zabývající se hlavně teorií a důležitostmi metody ve fyzikální chemii. Bude se jmenovat *Polarographic investigations with the mercury capillary electrode*, čímž se míní jak kapková, tak i trysková elektroda, používaná hlavně v oscilografické polarografii /4/. Přivítal iniciativu Donnana vydat *Polarografii* v Cambridge University Press. Heyrovský bude mít rukopis o 300–400 stranách hotov v polovině roku.

Anglie, 25. 4.: Donnan píše Heyrovskému, jak pořídil s Heyrovského žádostí o vydání knihy u Cambridge University Press. Věřící plně v jeho rehabilitaci a v jeho charakter, znepokojuje ho však Heyrovského nedobrý zdravotní stav.

Praha, s. d.: Heyrovský děkuje za povzbudivá slova k rehabilitaci. Teď se postupně připravuje k říjnové cestě do Anglie, kde bude mít přednášky. Bude též příležitost vidět po mnoha letech Donnana. Vypadá to, že jeho anglickou učebnici polarografie by mohlo vydat také newyorské nakladatelství Academic Press.

Rosencath, 20.11.: Donnan děkuje Heyrovskému za dárek, který mu předal jeho bratr. Věřící, že se Heyrovského návštěva Anglie zdařila, i setkání se starými známými. Donnan žije na venkově v malém domku a často dojíždí do Londýna.

1950

Praha, 13. 10.: Heyrovský píše, že četl pěkný oslavný článek k 80. narozeninám Donnana. Nevěděl přesné datum jeho narození, takže se připojuje se zpožděním ke gratulaci společně s ostatními Donnanovými žáky. Heyrovskému bude brzy 60 let, vyjde jeho životopis, ve kterém je Donnan zmíněn jako ten správný muž, jenž Heyrovského navedl na rtuťové kapkové amalgamy, a tím ovlivnil jeho vědeckou kariéru. Jedním z plodů je i PÚ, který Heyrovský nyní řídí. V něm jsou vyvěšeny portréty nejuznávanějších elektrochemiků s Michaelem Faradayem v čele. Bohužel tam není fotografie Donnanova, o kterou Heyrovský prosí.

Rosencath, 16. 10.: Donnan gratuluje Heyrovskému k jeho postu ředitele PÚ. Polarografie má své místo vedle chromatografie, elektroforézy, elektronové mikroskopie. K nadcházejícím Heyrovského narozeninám přeje vše nejlepší, další úspěchy v polarografickém výzkumu. Až bude mít svoji vhodnou fotografii, zašle ji Heyrovskému.

1951

Rosencath, 29. 11.: Donnanův dopis obsahuje díky za zasloupanou bibliografii polarografických prací z let 1922–1950. Není pochyb, že Heyrovský vytvořil ve fyzikální chemii nové odvětví a Donnan jej považuje za jednoho z nejvýznamnějších evropských vědců a je hrdý na to, že je jeho žákem. Donnan předpokládá, že Heyrovský musel být šťasten, když se stal ředitelem PÚ, který založil.

Praha, 7. 12.: Z rukopisu Donnana Heyrovský usuzuje, že Donnan je v dobré fyzické kondici. S politováním se dozvěděl, že Donnanův žák, prof. Allmand, jenž byl velmi přátelský, zemřel. Heyrovský přiložil do dopisu fotografii z 1. mezinárodního polarografického kongresu konaného v únoru v Praze.

1952

Praha, 17. 12.: Heyrovský sděluje Donnanovi, že jeho ústav má už přes třicet zaměstnanců. On se zabývá oscilografickou polarografií, v níž používá katodový oscilograf. Dokončil psaní knihy o oscilografické polarografii a z londýnského nakladatelství Pergamon Press má ujištění, že anglický překlad vydají /5/. Posílá Donnanovi třetí svazek sborníku z 1. mezinárodního polarografického kongresu. Vědecké styky se nyní zaměřují na země lidových demokracií, odkud Heyrovskému chodí pozvánky na

přednášení. V létě byl s rodinou v Bulharsku u Černého moře a přednášel v Sofii. Přihlásil se na mezinárodní kongres fyzikální chemie, který má být v létě 1953 ve Stockholmu, kde by mohl potkat Donnana.

Rosencath, 29. 12.: Donnan děkuje za zasloupanou fotografii a separáty prací Heyrovského a jeho spolupracovníků, k nimž gratuluje.

1953

Praha, 27. 12.: Heyrovský líčí Donnanovi událost z léta, kdy jej z letiště vrátili domů, když měl odletět na kongres do Stockholmu. Tam byl očekáván, měl tam předsedat třem zasedáním věnovaným polarografii, která tam byla prvně uznána jako důležitá sekce vědy. Jinak se ovšem PÚ a on jako ředitel těší přízni vlády, takže ústav je podporován, pokud jde o zařízení, pracovníky, publikační možnosti atd. Heyrovský posílá Donnanovi svoji poslední práci, aby viděl, jaké výsledky lze oscilografickou polarografií získat.

1954

Rosencath, Hartlape, 14. 1.: Donnan děkuje Heyrovskému za dopis z 27. 12. Je mu už přes 83 let. Je rád, že Heyrovského výzkum v oscilografické polarografii úspěšně pokračuje. Na kongres do Sandholmu nepřijede.

Praha, 12. 2.: Heyrovský uvádí, že Donnanovo uznání jeho práce jsou mu velkou podporou do další činnosti. Paní Heyrovská je komentovala slovy, že je to největší uznání, které Heyrovský obdržel z Anglie. PÚ – nyní součást ČSAV – je částečně umístěn ve starém paláci, v jehož klidném křídle pracuje. Heyrovského trápí občas vysoký krevní tlak. Separátní poštou pošle Donnanovi svou poslední práci o hliníku, na kterou ho Donnan navedl /6/, a polarografickou bibliografii za rok 1952, jež obsahuje 916 nových položek. Celkem už bibliografie čítá 5000 sdělení.

Rosencath, 20. 2.: Donnan byl potěšen dopisem Heyrovského o oscilografických bádáních, o Al iontech a penicilinu. Jestliže má Heyrovský vysoký krevní tlak, musí pracovat méně. Má též myslet na ženu a rodinu.

1956

Praha, 23. 12.: Heyrovský referuje Donnanovi o přednáškách, které měl v průběhu roku v cizině. V závěru dopisu přeje Donnanovi i jeho sestře pěkné prožití Vánoc a mnoho štěstí v roce 1957 /7/.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 489.

Poznámky:

- /1/ Stať „The Significance of electrode potential“ vyšla v uvedeném časopisu r. 1923
- /2/ Článek „The electrode potentials and the free energy of solvation“ byl otištěn r. 1925. Oba články byly kritizovány, Heyrovský od svých formulací neustoupil, ač se mýlil.
- /3/ Heyrovského boj o rehabilitaci tím však neskončil, pokračoval celý rok 1946. Potíže mu činila zejména očištná komise ČAVU. S konečnou platností byl plně očištěn až počátkem r. 1947.
- /4/ Uvedená monografie nikdy nevyšla.
- /5/ Anglický překlad nikdy nevyšel.
- /6/ Heyrovského práce „The oscillographic depolarization effect due to alumium ions“ vyšla v CCCC v r. 1953.
- /7/ Heyrovského dopis nezastihl Donnana naživu, zemřel 16. 12.

Ulick R. EVANS

(1889–?)

Britský elektrochemik a metalurg. Specializoval se hlavně v oblasti koroze kovů. Profesor na Cambridge University.

1930

Praha, 15. 9.: Heyrovský děkuje Evansovi za zasláné separáty Evansových prací o pasivitě, v níž Heyrovský není specialistou, ale pochopil, že Evans je velkým odborníkem v tomto oboru a doufá, že v budoucnu se vrátí k Evansovým křivkám, protože maxima připomínají podobné křivky v anod. procesech spojených s pasivitou. Heyrovský je Evansovi vděčný za jeho nasměrování věnovat pozornost maximům z jiného úhlu pohledu. Obšírně vysvětluje přístup pražské polarografické školy k problému maxim, uvádí publikace, v nichž se lze dočíst o této problematice.

Cambridge, 30. 9.: Evans uvádí výhrady k Heyrovskému vysvětlení maxim. Myšlenka, že adsorpční proud může převýšit difuzní proud, je těžko přijatelná. Článek Kemulův Evans četl, ale Kemulovým argumentům úplně nerozumí.

1931

Praha, 8. 3.: Heyrovský se znovu vrací k vysvětlení maxim, které v Praze pozorují zcela obecně při všech elektroredukcích. Jejich reprodukce je přesná. Uvádí argumenty podporující vysvětlení maxim. V září bude Heyrovský v Londýně a doufá, že se s Evansem setká, a věří, že v osobní diskusi se bude lépe řešit problém než korespondenčně.

1946

Scarborough, 31. 8.: Evans zařizuje Heyrovského přednášku v Cambridge. Uvádí jména profesorů, s nimiž by měl Heyrovský navázat kontakt, neboť on sám je mimo Cambridge.

Cambridge, 11. 10.: Evans píše Heyrovskému na adresu British Council. Uvádí termín Heyrovského přednášky a zve ho na oběd, kterého se zúčastní ještě další dva Evansovi přátelé, kteří se s Heyrovským chtějí setkat.

Cambridge, 24. 11.: Evans děkuje Heyrovskému za zasloupanou recenzi na Evansovu knihu. Chystá se poslat Heyrovskému separáty nových prací.

1948

Cambridge, 14. 6.: Z Evansova dopisu vyplývá, že Heyrovský bude recenzovat novou Evansovu knihu pro *Collection*. Evans je rád, že Heyrovského vědecká aktivita pokračuje v příznivých podmínkách.

1949

Praha, 10. 4.: Heyrovský blahopřeje Evansovi ke jmenování členem Royal Society. Přiznává, že je stále dlužen redakci *Collection* recenzi na Evansovu knihu. Heyrovského práce běží bez překážek. Příležitostně má možnost vycestovat do ciziny, takže byl v Londýně, ve Švédsku a v Dánsku /1/. Nyní se připravuje na výměnnou profesuru do Belgie.

Cambridge, 15. 4.: Evans děkuje Heyrovskému za jeho gratulaci ke jmenování členem Royal Society. Plně souhlasí s Heyrovského názorem na bouřlivý život na univerzitě s novými povinnostmi pro profesory. U nich v Anglii je to stejné, a přesto vědecký pokrok je znát.

1957

Cambridge, 5. 9.: Na pozdravném pohledu Evans chválí dr. Pražáka, který měl skvělou přednášku (nejlepší na konferenci) o pasivních vrstvách na chromových ocelích.

Cambridge, 13. 10.: Evans na dalším pohledu znovu chválí Pražákův příspěvek a je velmi rád, že se s ním seznámil.

1960

Cambridge, 11. 1.: Dopis je odpovědí na Heyrovského list ze 4. 1. Evans ujišťuje Heyrovského, že ho čekají ještě mnohá a šťastná léta, v nichž si může užívat uznání, kterého se mu dostává ze všech koutů země. Z poznámky lze vyčíst, že Evans byl před třiceti lety ve Vysokých Tatrách.

Cambridge, 11. 2.: Evans usuzuje, že Heyrovský se zajímá i o korozi, o níž Evans vydal knihu. Proto mu ji posílá. Uvádí, že je v ní i krátká zmínka o polarografii. Zmiňuje dr. Pražáka z Výzkumného ústavu ochrany materiálů, s nímž se před časem seznámil na mezinárodním sympoziu v německém Heidelbergu, kterému by Heyrovský měl knihu ukázat.

Praha, 24. 2.: Heyrovský potvrzuje příjem Evansova dopisu z 11. 2. a děkuje za zaslouknou knihu *The Corosion and Oxidation of Metals*. Knihu podle Evansova návrhu na pár týdnů, po které bude v Egyptě na přednáškovém turné, poskytne dr. Pražákovi.

Praha, 5. 10.: Heyrovský prosí Evanse, aby na začátek pomohl radami českému stipendistovi dr. J. Velíškovi, který jako zcela nezkušený bude rok studovat na universitě v Cambridge.

1963

Praha, 3. 3.: Heyrovský děkuje za zaslouané separáty a v rámci vzájemné výměny mu posílá otisk nobelovské přednášky a poslední bibliografii polarografických prací. Píše, že v loňském roce byl velmi nemocen a tudíž nemohl experimentovat.

Cambridge, 12. 3.: Evans děkuje za zaslouané tiskoviny, které bude studovat. Shoduje se s Heyrovským v názoru, že polarografie není jen analytická metoda, ale mnohem víc, a že je její využití začátkem nové éry v elektrochemii jako takové.

1965

Cambridge, 12. 4.: Evanse potěšila zpráva, že byl Heyrovský zvolen zahraničním členem Royal Society. Přitom uvádí, že sám je členem rady Royal Society, která vybírá zahraniční členy, jichž je jen omezený počet.

Praha, 30. 4.: Heyrovský děkuje Evansovi za gratulaci ke zvolení zahraničním členem Royal Society. Jeho zdravotní stav mu nedovolí zúčastnit se na podzim schůze členů Royal Society. Je rád, že může zůstat v laboratoři a sledovat práci mladších spolupracovníků.

Cambridge, 6. 5.: Evans na pozdravném pohledu píše, že plně sympatizuje s Heyrovského současným postavením v PÚ.

Praha, 23. 8.: Heyrovský děkuje Evansovi za zaslání práce.

Pramen: Fond J. Heyrovského, korespondence, inv. č. 558.

Poznámka:

/1/ Heyrovský myslí na cesty v roce 1947.

Alexader N. FRUMKIN

(1895–1976)

Zakladatel ruské a sovětské elektrochemie. Po studiu na moskevské univerzitě působil v Karpovově fyzikálně-chemickém ústavu v Moskvě a na moskevské univerzitě jako profesor a vedoucí úseku elektrochemie. Od r. 1958 až do své smrti byl ředitelem Elektrochemického ústavu AV SSSR. Akademik AV SSSR. S jeho jménem je spojena adsorpční isoterma, teorie pomalého vybití a teorie rychlosti přenosu náboje.

1932

Moskva, 4. 2.: Frumkin anglicky žádá o zaslání elektrochemických prací podle literatury u Kemulovy publikace z r. 1931 a o Heyrovského nejnovější práce z *Collection*.

1946

Moskva, 11. 5.: Frumkin je pro obnovení spolupráce s čs. chemiky, píše rusky. Předpokládá, že Heyrovského zájmy zodpověděl Vinogradov. Jisté sovětské nakladatelství brzo vydá překlad Kolthoffovy *Polarografie* a bylo by dobře, kdyby vyšel i překlad Heyrovského *Polarografie*. Uvádí, že slyšel o novém čs. polarografu, a doufá, že

získají několik těchto přístrojů. Posílá Heyrovskému reprinty nových ruských polarografických prací a žádá o reciprocitu v podobě čs. prací.

1947

Praha, 14. 4.: Heyrovský se anglicky zmiňuje o tom, že v jeho bibliografii polarografických prací stále chybí nedávno vyšlé ruské práce. Dotazuje se, co dělá jeho žačka E. Varasová – nic o ní neví. Přimlouvá se za *Collection*, který by měl být výměnou za sovětské časopisy k dispozici v Moskvě. Doufá, že se setkají v Londýně na 11. mezinárodním chemickém kongresu v červnu a že tam proberou otázky zajímaví čs. i sovětskou elektrochemii.

1958

Praha, 21. 11.: Heyrovský píše Frumkinovi anglicky děkovný dopis za srdečnou pohostinnost v Moskvě, která byla při návratu z Číny poskytnuta jak jemu, tak i jeho synovi a čínskému aspirantovi Wangovi. Píše, že Moskvu neviděl dlouhých 24 let a že o jejím horečném vývoji a budování slyšel jen od svých spolupracovníků, a nyní ji tedy viděl – sice krátce – na vlastní oči. Velmi na něj zapůsobila.

Moskva, 3. 12.: Frumkin se rusky zmiňuje o přednáškách J. Koryty, které měl v jeho ústavu a které vyvolaly velký zájem.

1959

Praha, 8. 5.: Heyrovský posílá Frumkinovi telegram v němčině, ve kterém uvádí názvy svých přednášek: dvě na téma oscilografická polarografie a jedna o novinkách v polarografii. Rád by též navštívil Leningrad.

Praha, 18. 5.: Heyrovský uvádí v dopisu podrobnosti k přednáškám v Moskvě. Přednáška z oscilografické polarografie by měla trvat včetně demonstrací asi tři hodiny, měla by být překládána do ruštiny a rozdělena do dvou dnů. V novinkách z polarografie se zaměří na práce z PÚ. Nejraději by přednášel anglicky. Vzhledem ke svému zdravotnímu stavu si nepřeje žádný večerní program. V Leningradu, pokud by byl zájem, by mohl své přednášky opakovat.

Moskva, 12. 6.: Frumkin píše rusky Heyrovskému, že všichni v jeho ústavu byli překvapeni zprávou, že ze zdravotních důvodů nemůže Heyrovský přijet do Moskvy. Pozvání k přednáškám pochopitelně platí i pro druhé pololetí, o termínu je zatím zbytečné psát.

Frumkin chce přijet do Prahy, ale zatím neví přesný termín. Více informací sdělí Heyrovskému J. Koryta.

Moskva, listopad: Frumkin telegraficky děkuje Heyrovskému za blahopřání k udělení Palladium Medal americkou Electrochemical Society.

1961

Moskva, podzim: Frumkin rusky děkuje Heyrovskému za laskavé přijetí pracovníků Elektrochemického ústavu AV SSSR R., Ch. Burštejnové a N. A. Šumilové. Věř, že spolupráce obou ústavů na tematice palivových článků bude úspěšná.

Praha, 17. 11.: Heyrovský se anglicky vyjadřuje k otázce vznesené R. Ch. Burštejnovou o atomizaci rtuti vlivem záporného potenciálu. Vliv byl popsán Ilkovičem v roce 1932 a později i jinde. Gratuluje Frumkinovi k úspěchu jeho ústavu při konstrukci palivových článků. Ten napomůže i výzkumu palivových článků v PÚ.

1963

Moskva, 8. 3.: Frumkin jako předseda organizačního výboru 14. konference CITCE (Mezinárodního komitétu elektrochemické termodynamiky a kinetiky), která se měla konat v létě v Moskvě, posílá Heyrovskému pozvání k účasti a uvádí hlavní téma konference. Píše, že 14. konference CITCE je první pořádaná v zemi socialistického tábora, a je tedy záhodno, aby byla na konferenci dobře zastoupena elektrochemie socialistických zemí, což znamená i velkou účast čs. elektrochemiků.

Praha, 12. 4.: Heyrovský rusky děkuje za zaslání pozvání na konferenci CITCE a omlouvá se, že kvůli zdravotním potížím nemůže do Moskvy přijet. PÚ na konferenci vyšle asi tři pracovníky.

1964

Moskva, 7. 2.: Frumkin děkuje za pohostinnost a laskavost, s níž byli Frumkinovi přijati Heyrovskými v Praze. Frumkinova návštěva Prahy byla vyloženě příjemná a vůbec nebyla únavná.

Praha, 15. 6.: Heyrovský posílá Frumkinovi knihu *Úvod do praktické polarografie*, bibliografii polarografických prací 1961 a několik fotografií z Frumkinovy návštěvy v Praze. Jednu z nich prosí Frumkinem podepsat a vrátit do Prahy.

1965

s. l., s. d.: Ten, který byl určen Michaelovi Heyrovskému, poslali za ním do Cambridge. Michaelovi rodiče si velmi cení Frumkinova zájmu o synovu práci. Další Frumkinův dopis bude pro syna morální podporou.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 645.

N. H. FURMAN

(1892–1965)

Americký fyzikální chemik, profesor princetonské univerzity.

1933

Princeton, 28. 2.: Furman v listu poslaném z Pasadeny zmiňuje rozhovor s americkým žákem Heyrovského dr. Sanigarem o polarografii, která jej velmi zajímá. Navrhuje Heyrovskému, aby měl pro princetonskou pobočku Americké chemické společnosti přednášku, čímž ho pověřil tajemník pobočky, prof. Eyring.

Stanfordská univerzita, 12. 3.: Heyrovský odpovídá Furmanovi, že je v Pasadeně do 11. 6. Do Princetonu by přijel 20. 6. Rád by si prohlédl chemický department a hovořil s prof. Eyringem.

Princeton, 21. 3.: Furman píše, že termín 20. 6. není k přednášce vhodný, ale jeho návštěvu velmi vítají.

1948

Praha, 14. 1.: Heyrovský píše Furmanovi do Princetonu, že má v úmyslu navštívit opět Spojené státy a dovoluje si požádat jej o pomoc, přičemž se odvolává na Furmanův dopis z r. 1946. Seznamuje ho s plánem cesty, kterou by zahájil v Chicagu v září 1948 prací na rekonstrukci polarografu u firmy Sargent. Z Chicaga by vyrazil na přednáškové turné po střední USA. V jarních měsících by se přesunul do Kalifornie a Oregonu. Koncem května by mohl přijet za ním do Princetonu, kde by se mohl zdržet čtyři týdny. Prosí o zaslání oficiálního dopisu k jeho návštěvě a pobytu v Princetonu, který potřebuje pro čs. úřady i pro udělení víza. K dopisu Heyrovský přiložil několik separátů svých prací.

- Princeton, 16. 3.: Furman odpovídá, že s plány Heyrovského a jeho eventuální návštěvou v Princetonu seznámil prof. Taylora. Květen a červen nejsou vhodné měsíce pro přednášky, studenti se připravují na zkoušky, končí semestr. Lépe by bylo přijet do Princetonu dřív. Dále Heyrovského informuje o své rodině. Polarografickou metodu používají na fakultě od r. 1940 hlavně pro analytické účely.
- Praha, 20. 4.: Heyrovský v odpovědi upozorňuje, že jeho přednášková turné nejsou definitivní, protože např. teď obdržel pozvání z Luisiana University na celý rok, což by znamenalo, že jeho vědecké a přednáškové výlety by byly kratší. Dále Furmanovi gratuluje, že se stal dědečkem. Zmiňuje se také o svých dětech, které by s ním a paní Heyrovskou do USA jely.
- Praha, 12. 9.: Heyrovský oznamuje Furmanovi, že po průtazích s odjezdem byl stanoven termín odjezdu na 22. 12. Přijede lodí tak, aby byl 1. ledna 1949 v Chicagu. Bude tedy cestovat do Baton Rouge, kde chce polarografii přednášet až do léta /1/. Do Princetonu by mohl přijet v září či říjnu 1949. Oznamuje, že prof. P. W. West organizuje polarografické sympozium v Baton Rouge od 9. do 12. března.
- Praha, 26. 9.: Heyrovský píše o tom, že mu americký konzulát nechce dát vízum, protože není krytí pobytu v USA. Prosí tedy Furmana, aby mu poslal zvací dopis na 4–6 týdnů pobytu s uvedením, jaký honorář obdrží od univerzity za přednášky, diskuse a praktická cvičení se studenty.
- Princeton, 27. 10.: Furman oznamuje Heyrovskému, že oficiální zvací dopis odeslal prof. Taylor do Prahy a že ví, že už došel.
- Praha, 7. 11.: Heyrovský oznamuje Furmanovi, že americký konzulát v Praze mu neudělil víza, a tudíž do USA nemůže odjet. V posledních třech týdnech došlo k podivným změnám v postoji amerického konzulátu k návštěvníkům USA. Je to zřejmě politická záležitost. Heyrovský velice lituje, že se nebude moci seznámit s Furmanem a jeho rodinou, a prosí ho, aby ho omluvil u prof. Taylora.

1949

- Praha, 11. 12.: Heyrovský vyjadřuje vděčnost Furmanovi a Taylorovi za jejich snahu pomoci s cestou do USA. Heyrovský provozuje polarografii v různých směrech včetně oscilografie. Bibliografie prací zabývajících se polarografií má dosud už více než dva tisíce záznamů, ve světě se narodí každý den jedna polarografická publikace, takže není možné všechny znát, i když se v každotýdenním kolokviu snaží s pokrokem v polarografii držet krok.

Princeton, 21. 12.: Furman uvádí, že ve Státech je mnoho lidí zklamáno tím, že Heyrovský nemohl uskutečnit plánovanou cestu. V USA se polarografie stále víc extenzivně používá. U nich v ústavu mají teď nový polarograf fy Leeds & Northrup – výjimečně skvělé zařízení.

1952

Princeton, 12. 2.: Furman děkuje Heyrovskému za bibliografii polarografických prací a na oplátku mu posílá jejich nedávné práce. Píše o své dceři Carol, provdané za dr. Kirkwooda do Kanady. Má již tři děti. Uvádí, že mnoho Heyrovského přátel v USA stále vzpomíná na to, jak nevyšla Heyrovského cesta do Ameriky, čehož doted' litují.

1953

Praha, 2. 1.: Heyrovský se na oplátku zmiňuje o členech své rodiny. O PÚ ČSAV uvedl, že nyní má třicet zaměstnanců, z toho dvacet vědeckých pracovníků. V ústavu bojují s místem. K Furmanovi má tři žádosti: potřebuje sdělit, co je s prof. Bogertem, který se už rok neozval. Dále píše, že by se stal rád členem American Chemical Society, ale nemá formulář přihlášky (blahopřeje opožděně Furmanovi ke zvolení prezidentem největší a nejdůležitější chemické společnosti na světě). Nakonec Furmana žádá, aby mu poslal separát jisté práce, k níž v ČSR nemá přístup. V současnosti se Heyrovský nejvíce věnuje oscilografické polarografii a uvádí proč. Poznává, že stačí přečíst jen tak desetinu světové produkce polarografické literatury.

Princeton, 21. 1.: Furman odpovídá na tři Heyrovského dotazy. K Bogertovi uvádí, že na tom nebyl v posledních letech po zdravotní stránce dobře, ale přesto se účastnil akcí pořádaných při jubileu společnosti Diamond na podzim 1951. Přihlášku do Americké chemické společnosti nemá po ruce, ale určitě bude Heyrovskému zaslána. Upřesnil, že prezidentem Americké chemické společnosti byl v roce 1951, nyní už není ve funkci, ale je doživotním členem rady této instituce. Žádaný separát mu pošle přímo jeden z autorů práce.

Praha, 6. 9.: Heyrovský gratuluje Furmanovi k udělení Palladium Medal. Ví o Furmanově přednášce při udělení medaile a těší se na její obsah. Jednou větou si postěžoval na zmařenou cestu na kongres do Stockholmu /2/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 651.

Poznámky:

/1/ Není jasné, na které ze dvou tamních univerzit měl Heyrovský přednášet.

/2/ Veškerá korespondence byla vedena v angličtině.

Heinz GERISCHER

(1919–1994)

Německý fyzikální chemik-elektrochemik. Studoval na lipské univerzitě. Pracoval jako vědecký pracovník v Ústavu fyzikální chemie v Göttingen, kde se zabýval zejména elektrodovou kinetikou a novými elektrochemickými metodami. Poté přešel do Ústavu Maxe Plancka pro výzkum kovů ve Stuttgartu, kde se i habilitoval prací o vybíjení kovových iontů. Průkopník elektrochemie polovodičů. Působil později už jako profesor v Mnichově na Technické univerzitě a jako ředitel Ústavu Fritze Habera v Berlíně. Jeho odbornými zájmy byly elektrochemická kinetika, rychlé reakce v roztoku a na elektrodách, elektrokatalýza, depozice kovů a koroze a fotoelektrochemie.

1951

Göttingen, 25. 4.: Gerischer prosí o zaslání separátů prací o oscilografické polarografii. Heyrovského bude zajímat, že Gerischer urychlující účinek iontů chloru rovněž v redox systému $\text{Fe}^{2+}/\text{Fe}^{3+}$ lze pozorovat při měření výměnného proudu /1/.

1962

Praha, 27. 1.: Heyrovský zve Gerischera do PÚ a žádá ho o přednášku o jeho pracech na půdě ČSAV. Dále se ho táže na přesný termín, kdy Gerischer plánuje přijet do Prahy. Poté mu pošle oficiální pozvání.

Stuttgart, 31. 1.: Gerischer přijímá pozvání k návštěvě PÚ, kde by přednesl svoji přednášku – zřejmě 11. dubna. Rád by s Heyrovským pohovořil o elektrochemickém výzkumu v Max-Planck Institut für Metallforschung na poli polovodičů.

Stuttgart, 31. 3.: Gerischer píše, že s cestou do ČSSR je vše v pořádku, do Prahy přiletí z Varšavy 10. dubna /2/.

Stuttgart, 25. 4.: Gerischer sděluje, že byl s návštěvou Prahy po všech stránkách spokojen a zejména s přátelským přijetím v PÚ a v Heyrovského rodině. K Heyrovského plánům jet na léčení do lázní Bad Pyrmont sděluje, že našel firmu Deutsche Metrohm-

Gesellschaft, která ráda Heyrovskému zaplatí pobyt v lázních. Heyrovský by mohl počítat s podporou 2000 DM. Pokud bude Heyrovský potřebovat oficiální pozvání, pošle je uvedená firma nebo některá vysoká škola či Max-Planck Institut für Metallforschung.

Praha, 3. 5.: Jako určité vyrovnání firmě Metrohm Heyrovský navrhuje, že by přednášel a vedl vědecké diskuse. Vízum do Německa už má, chce se zúčastnit setkání laureátů NC v Lindau. Do Frankfurtu odlétá 6. 6. a bude absolvovat lázeňskou léčbu v Bad Pyrmont.

Stuttgart, 14.5.: Gerischer ujišťuje, že firma od Heyrovského nevyžaduje žádné přednášky či vědecké diskuse, že její slib je projevem vděčnosti. O sobě Gerischer píše, že pendluje mezi Stuttgartem a Mnichovem a že tím trpí jeho normální práce, ale že doufá, že se to vyřeší v příštím roce. Až bude Heyrovský v Bad Pyrmont a měl by cestu přes Lindau, ať se zastaví, aby se mohli vidět.

Bad Pyrmont, 12. 6.: Heyrovský znovu děkuje Gerischerovi za zařízení pobytu a jeho úhradu firmou Metrohm. Píše o svém spolupracovníkovi ing. Šerákovi, který studuje tkáňové dýchání a používá aparaturu fy Metrohm. Šerák přihlásil příspěvek na mezinárodní kongres kosmetických chemiků v Londýně v červnu t. r., ČSAV ovšem na tuto cestu nemá peníze. Považuje příspěvek Šeráka a možnost jednat s anglickými odborníky za velmi důležité. Cesta by stála asi 1000 DM a mohla by ji zajistit fa Metrohm. Pokud by s tím souhlasila, ať to oznámí do Prahy Šerákovi. Lázeňské kúry končí Heyrovskému 28. června, a tudíž odpadá cesta do Lindau. Se ženou tu tráví v krásném prostředí příjemný pobyt.

Stuttgart, 18. 6.: Gerischer napsal Heyrovskému do Bad Pyrmontu list, v němž přeje příjemný pobyt v lázních a bere na vědomí cestu ing. Šeráka přes Německo do Švýcar na kongres.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 670 /3/.

Poznámky:

/1/ Heyrovský kupodivu zaslal separáty Gerischerovi až po roce.

/2/ Ve skutečnosti přijel do Prahy již 7. dubna.

/3/ Veškerá korespondence je vedena v němčině.

Georg von HEVESY

(1885–1966)

Chemik maďarského pŕvodu, profesor univerzit ve Freiburgu, Kodani a Stockholmu. Roku 1943 zıskal Nobelovu cenu za využitı radioizotopŕ jako indikátorŕ pŕi studiu chemickŕch reakcı.

1934

Kodaň, řıjen /1/: Hevesy pıše Heyrovskému nŕmecky list tŕkajıcı se jeho dlouholetého asistenta dr. J. Bŕhma. Podle Hevesyho je Bŕhm badatel obeznámenŕ se vřemi oblastmi fyzikální chemie. Je řiroce sečetŕlŕ, kritickŕ, bohatŕ myřlenkami a je chloubou kařdŕ fakulty. Za společnŕ strávenŕch osm let se Hevesy naučil vářit si Bŕhmovŕch vŕdeckŕch a lidskŕch vlastnostı. Uř pŕed nŕkolika lety Bŕhm dostal nabıdku profesury v Praze. Kdyby ji zıskal, mohl by pokračovat ve vŕdeckŕ činnosti a slouřit Ŕeskoslovensku jako patrioticky smŕřlejıcı občan. V poslednıch letech mŕl pŕıležitost zıskat v Nŕmecku definitivnı místo, ale jeho srdce ho táhne zpŕt do Prahy, a proto nabıdku odmıtl. V současnosti Bŕhm nechce vstoupit do SA, a tudıř nemá řádnou mořnost zıskat v Nŕmecku katedru.

1945

Praha, 2. 10.: Heyrovskŕ odesılá do Stockholmu list v anglichtinŕ, obsahující dvŕ ŕstřednı témata: osud prof. Bŕhma po válce a Heyrovskŕho obvinŕnı z kolaborace s Nŕmci /2/. Pıše, ře Bŕhmovi hrozı vystŕhovanı z bytu. Bŕhm by chtŕl poslat na čas dceru Annu do řvŕdska – je bez zamŕstnánı – a prařská Nŕmecká univerzita byla zruřena; Bŕhm se snařı najıt pŕacı a zıskat znovu řs. státnı občanstvı. Bŕhmovi by jistŕ pomohlo, kdyby mu Hevesy napsal certifikát, ře Bŕhm byl v Nŕmecku vřdy antinacista, ře opustil Řıři, kdyř odmıtl nŕmeckŕ občanstvı – ře to byl pravŕ Ŕechoslovák, patriot a demokrat. Heyrovskŕ pracoval bŕhem války pod ochranou Bŕhma, coř se stalo pŕedmŕtem obvinŕnı Heyrovskŕho z kolaborace a distancovanı z univerzity. O Heyrovskŕho osudu rozhoduje speciální komitŕt. Ačkoli uplynulo uř pŕt mŕsıcŕ, nikdo z jeho kolegŕ mu neřekl, zda je vinen či nevinen. Obvinŕnı vyvolala doma i v cizinŕ velkŕ zájem a oficiálnŕ byl jıř rehabilitován. Heyrovskŕ nyní pracuje v továrnŕ vyrábŕjıcı polarografy a podılı se na konstrukci novŕch polarografŕ, coř jej velmi bavı. Dále Heyrovskŕ informuje Hevesyho o profesorech, které mořná zná: Kratky má

profesuru ve Vídni a Waldschmidt-Leitz je též v Rakousku. Vladimír Majer se stal docentem fyzikální chemie na ČVUT. Za války publikoval v češtině výtečnou knihu o transmutacích prvků. V závěrečné části píše o poměrech se zásobováním a pouhých dvou náletech na Prahu.

Stockholm, 16. 10.: Hevesy nabádá Heyrovského, aby se vrátil k vědě, čs. věda potřebuje Heyrovského, stejně tak i světová věda. O Heyrovského situaci Hevesy hodlá informovat londýnskou Chemickou společnost (Donnana nebo Sidgwicka). K pobytu Anny Böhmové ve Švédsku je skeptický, asi to nepůjde. A dobrozdání na Böhma už poslal.

Stockholm, 10. 11.: Hevesy naznačuje obavy, zda Heyrovský obdržel jeho poslední dopis. Měl jet na oslavy objevu Röntgena do Londýna, je však zaneprázdněn, a tedy se oslavy nezúčastní.

Praha, 21. 11.: Heyrovský zmiňuje Böhmovo potěšení z Hevesyho doporučení. Ve Vídni sice Böhm místo nezískal, ale místo mu nabídl Spolek pro chemickou a hutní a Böhm přijal zaměstnání na rentgenometrii. Heyrovského aféra není zatím vyřešena. Pravděpodobně – mimo osobní a politické důvody – se rozhodnutí komise odkládá, ačkoli Chemická společnost a další korporace a instituce se vyjádřily v Heyrovského prospěch /3/. Heyrovský píše, že je ve Zbrojovce spokojen, může zde nerušeně polarograficky bádát. Vůbec netouží po kontaktu s některými kolegy na univerzitě. Preferoval by přednášení v cizině. S tím ať si Hevesy neláme hlavu, Heyrovský se rozhodl, že vyčká na demokratičtější podmínky v zemi. Teprve nedávno se dozvěděl, že Hevesy získal Nobelovu cenu. Prosí proto o prominutí, že opožděně blahopřeje. Nacisté izolovali Čechy od světové vědy, takže nikdo nevěděl, kdo získal ceny za fyziku a chemii od roku 1938. Heyrovský by rád znal nové laureáty.

1959

Praha, 21. 11.: Heyrovský Hevesymu vřele děkuje jak za gratulaci k Nobelově ceně, tak za Hevesyho pozvání k němu domů. Není si však jist, zda si v předem naplánovaném programu návštěvy Stockholmu najde čas.

1960

Stockholm, leden: Hevesy píše Heyrovskému, jak ho a jeho manželku potěšilo setkání s Heyrovskými. Současně posílá srdečné novoroční pozdravy.

1966

Praha, 5. 10.: Heyrovský zasílá po úmrtí Hevesyho kondolenci pozůstalé vdově. Píše, že nikdy s manželkou nezapomenou na krásné odpoledne strávené 15. 12. 1959 v rodině Hevesyho ve Stockholmu.

Prameny: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 849; Niels Bohr Archive, Kodaň, korespondence von Hevesyho (dopisy z 2. 10 a 21. 11. 1945).

Poznámky:

/1/ Hevesy píše z Kodaně, kam emigroval kvůli svému židovskému původu. Heyrovský hned po obdržení Hevesyho listu začal jednat spolu s prof. Dolejškem, který obdržel od Hevesyho podobný dopis. V podstatě vyjednal přijetí Böhma na přírodovědeckou fakultu Německé univerzity v Praze jako mimořádného profesora fyzikální chemie a vedoucího katedry fyzikální chemie, již několik let neobsazené. Heyrovský a Böhm a jejich rodiny se velmi spřátelili. Po uzavření českých vysokých škol roku 1939 umožnil Böhm Heyrovskému pokračovat ve vědecké práci v českém fyzikálně chemickém ústavu, zabraném Německou univerzitou.

/2/ Hned v květnu 1945 byl Heyrovský obviněn z kolaborace s Němci; během války totiž mohl nerušeně vědecky bádát ve své laboratoři na univerzitě. Byl mu zakázán vstup na fakultu a pozastavena pedagogická činnost.

/3/ Heyrovský byl plně rehabilitován až počátkem roku 1947.

Wiktor KEMULA

(1902–1985)

Polský fyzikální chemik, žák J. Heyrovského. Profesor varšavské univerzity, děkan matematicko-přírodovědecké fakulty. Vědecký pracovník chemického ústavu univerzity a Ústavu fyzikální chemie Polské akademie věd. Věnoval se polarografii a vypracoval chromatopolarografickou metodu.

1934

Lvov, 19. 10.: Kemula píše Heyrovskému, jak velice je zatížen prací. Kvůli nemoci vedoucího ústavu prof. Tollaczka musí přednášet i za něj a činnost celého ústavu leží také na jeho

bedrech. Přednáší navíc zdarma /1/. Posílá Heyrovskému fotografie z Prahy. Ptá se na české chemiky, se kterými komunikoval a přátelil se v Praze: Štěrbu-Böhma, Votočka, Tomíčka, Dolejška, Brdičku. Chystá se napsat článek o pokusech, které konal v Praze.

1945

Varšava, 15. 11.: Kemula věří, že jeho dopis zastihne Heyrovského a jeho rodinu ve zdraví – na staré adrese domácí i ústavní. Uvádí, že je ve značně zničené Varšavě. Univerzitní chemický ústav postavený v r. 1939 je též poničen. Lvovský ústav, kde byl až do r. 1938, Němci vykradli a nic v něm nezůstalo. Dotazuje se, jak se daří prof. Votočkovi, Dolejškovi, Brdičkovi. Nemá vůbec žádné zprávy z Československa, nemá noviny ani časopisy. Kemulova rodina (žena a dvě děti ve věku pět a tři roky) je teď zatím v Krakově. Varšavská univerzita, ač dosti zničená, funguje, ale nejsou aparatury a vůbec nic dalšího. Dotazuje se, kolik stojí v Praze polarograf.

1946

Varšava, 9. 2.: Kemulu velice potěšil Heyrovského dopis, který potvrdil, že je živ. Život v Polsku, konkrétně ve Varšavě, je velmi těžký. Týká se to zvláště vědců: 95 % z nich má jednu či dvě košile a jsou šťastni, mohou-li spát na lůžku. Je to tím, že Varšava je z 85 % zničena. Chemický ústav je na tom stejně. Všechna zařízení jsou rozbitá. Němci v budově zřídili nemocnici pro 5000 vojáků, vyhodili všechny digestoře (bylo jich 500!) a laboratorní stoly. Zničili veškeré instalace včetně kanalizace. Na ničení se podílela i Rudá armáda. V Krakově je naopak vše v pořádku, Poznaň však také utrpěla těžké ztráty. Polsko je teď tak poničené, jak nikdy v uplynulých 150 letech nebylo, a k tomu stačilo šest let německého vandalství. Kemula řídí Ústav anorganické chemie, fyzikální chemie není obsazena. Je zjištěno, že 45 % profesorů zemřelo, hodně mladých Poláků zahynulo v průběhu varšavského povstání. Na středních školách se studenti vyšších ročníků vrátili z války či z Německa. Jeho ústav nemá v podstatě nic. Knihovna shořela už r. 1939, aparáty sebrali Němci, budova má zničené instalace. Fyzikální ústav zabral v r. 1939 profesor berlínské univerzity, který Varšavu navštívil ještě před vypuknutím války a všechno cenné potom odvezl do Berlína. Největší ztráty zaznamenali za povstání. Před ním fungovala tajná univerzita, ovšem bez pedagogické činnosti. Kemula při zběsilém útěku ze Lvova r. 1939 nemohl odvézt ani separáty prací, prostě nic. V současnosti je rodina v Krakově a on bydlí ve varšavském ústavu. Na Heyrovského dotaz, co je s ostatními (živými) polskými profesory chemie

odpovídá podle svých znalostí. Pomalu uvádí ústav do činnosti, leč ústav je stále bez plynu a vody. Rád by z Československa získal *Collection*. Píše, že má jet do Švýcarska jako delegát univerzity, aby tam vyprosil aparatury a chemikálie. V ústavu nedávno měli malou slavnost, když získali staré analytické váhy.

Kodaň a Malmö, 3. 6.: Kemula píše, že byl dva týdny ve Švédsku a v Dánsku, kde hledal, kde by mohl pro univerzitu získat přístroje. Nemá např. ani elektrolytickou nádobku, aby mohl studentům předvést měření vodivosti. V cizině viděl krásné přístroje, leč velmi drahé.

Kodaň, 8. 7.: Kemula je v Kodani se studenty. Píše, jaké typy polarografů viděl, píše hlavně o registračních přístrojích. Po Němcích ve Varšavě v jeho ústavu zůstala jen budova úplně vybrakovaná. Knihovna chemického ústavu shořela už v r. 1939. Ve Varšavě nemají ani jediný kompletní *Zentralblatt* nebo *Chem. Abstracts*. Hovořil s dr. Poupou z pražského fyziologického ústavu, který mu řekl o čestném doktorátu prof. Votočka. Kemula lituje, že o tom nevěděl.

Kodaň, 25. 7.: Kemula vřele děkuje Heyrovskému za přislíbené *Collection* a knihy, které by mohly do Varšavy přijít přes čs. ambasádu. Po návratu do Varšavy chce napsat článek o jistém efektu na limitní proudy, ale neví, zda to už nebylo někým jiným publikováno. Zmiňuje se o polarografech, které v Dánsku viděl, i o návštěvě továrny na polarografy Radiometer, které jsou přizpůsobeny na stanovení Cu, Zn a dalších prvků, které se redukují do dvou voltů. Polarograf Radelkis dovoluje polarizace až do tří voltů. Viděl Heyrovského monografii *Polarographie*, ta je však pro něj příliš drahá. Dotazuje se, kolik stojí v Československu. Rodinu má teď na venkově. Na podzim se rodina sestěhuje do Varšavy. Z Kodaně k moři to trvá 75 min. jízdy rychlíkem. Za celý měsíc byl na pláži jen dvakrát. V Dánsku bude do 20. 8.

Varšava, 20. 12.: Kemula děkuje Heyrovskému za zaslané knihy a *Collection*, dík od fakulty už odešel. Dostal nabídku na čs. polarograf, ale i ten je příliš drahý (40 000 Kčs) na skromné polské poměry. Oprava laboratoří stále ještě probíhá, ale kdy budou uvedeny do provozu, neví, nejsou přístroje a chemikálie. A pořád ještě nejsou obnoveny instalace. Polští studenti v létě v Dánsku usilovně pracovali, a to úspěšně. S rodinou měli odjet do Jelení Hory, ale pro technické potíže v chatě z toho sešlo. Kemula by si potřeboval odpočinout od všech starostí a přijít na jiné myšlenky.

Varšava, 26. 1.: Kemula sděluje Heyrovskému, že matematicko-přírodovědecká fakulta varšavské univerzity navrhla Heyrovského na čestného doktora chemie a senát univerzity tento návrh schválil. Nyní je návrh na ministerstvu školství, které jej musí potvrdit. Kemula věří, že na ministerstvu to bude mít hladký průběh. Už předem Heyrovskému toto ocenění moc přeje; ocenění je důkazem, jak je Heyrovského práce uznávána nejen v Polsku, ale na celém světě. Do Prahy má odjet delegace varšavské univerzity: její rektor, Kemula a prof. Sierpinski, významný polský matematik a předseda Societas Scientiarum Varsoviensis. Ukázalo se však, že Univerzita Karlova si přeje jen dvoučlennou polskou delegaci. Vypadá to, že do Prahy pojedou jen rektor a zmíněný matematik, a po Praze toužící Kemula zůstane doma. Sierpinski navrhl na čestný doktorát českého matematika Bydžovského a varšavští přírodovědci prof. Němce. Kemulova fakulta pozve Heyrovského do Varšavy (přes ministerstvo školství) k předání doktorátu a k přednáškám. Kemula prosí o sdělení termínů. Podle Heyrovského dopisu se zdá, že návštěva Varšavy by mohla být v březnu. Kemulovi mají nyní hezký byt, manžele Heyrovské ubytují rádi. Ve Varšavě však přetrvávají potíže s potravinami.

Varšava, 17. 4.: Kemula děkuje za zaslání separáty a třetí číslo *Collection*. Zatím nemá první a druhé číslo. V ústavu konali pokusy s upravenou katodou a získali zajímavé výsledky, které vyvracejí Kolthoffovy pokusy. Kolthoff publikoval novou teorii o redukci vodíku při pozitivnějších potenciálech. Kdyby nové Kemulovy výsledky Heyrovského zaujaly, mohl by je publikovat v *Collection*. Usilovně pracuje na novém vydání Tolloczkovy Anorganické chemie.

Varšava, 20. 12.: Kemula sděluje, že byl šest týdnů nemocen (ischias). Má nyní mnoho práce, protože je děkanem fakulty. Informuje o tom, že v Polsku byla uzákoněna nová školská reforma s platností od 1. 2. 1948, která přinese mnoho změn v univerzitním životě. Sděluje, že ve Zbrojovce Brno objednal polarograf. Prosí Heyrovského o tipy na významné české vědce z přírodovědeckých, matematických a technických věd, které by rádi pozvali do Polska na návštěvu, eventuálně k přednáškám. Potřebují znát kromě jmen i jejich adresy. O pozváních debatoval s prof. Swietoslawským, který je teď na varšavské univerzitě od počátku roku profesorem fyzikální chemie. Kemula doufá, že se s Heyrovským uvidí ve Varšavě.

Varšava, 3. 2.: Kemula nerad sděluje Heyrovskému, že obdržel z polského ministerstva školství přípis, že ministerstvo nemůže potvrdit čestný doktorát Heyrovskému, protože údajně není profesorem – je na dovolené kvůli obvinění z kolaborace. Kemula ví z Heyrovského dopisů, že byl z obvinění osvobozen, ale nedá se dělat nic jiného než předání doktorátu odložit. Kemula ujišťuje Heyrovského, že takový obrat nečekal. Doufá, že se s Heyrovským uvidí v Praze při oslavách 600. výročí založení UK, je totiž v polské delegaci.

Varšava, 27. 3.: Kemula k cestě do Prahy uvádí, že zatím nedostal pas, ale těší se přesto na shledanou v Praze za deset dnů.

Varšava, 26. 10.: Kemula píše, že se nezbavil funkce děkana a má tolik práce, že nemá na nic čas – ani na dopisy Heyrovskému. O prázdninách byl u moře, ale jen dva týdny tam bylo hezky. Potom odjel do lázní se léčit. Musel být přítomen u přijímacích zkoušek asi 900 kandidátů studia a navíc je organizovat. V dohledné době pojedje do Anglie na pozvání British Council. Obrací se na Heyrovského s dotazem, které ústavy či odborníky v Anglii by měl navštívit. Přiznává, že neumí dobře anglicky a s anglickými učiteli měl minimum styků. Objednal ještě další polarograf a doufá, že bude dodán dřív než ten první. Dotazuje se, jak Heyrovský pojedje do USA – zda nepojede přes Anglii, kde by se mohli setkat.

Varšava, 22. 12.: Kemula zasílá Heyrovskému *Anorganickou chemii* a separáty práce, o které referoval na schůzi vědecké varšavské společnosti před dvěma lety. Rád by tu práci uveřejnil i v *Collection*, i když ví, že tam se publikují jen práce dosud nepublikované. Do Anglie má odjet 12. ledna poprvé na delší dobu. V *Chemical Engineering News* četl o Heyrovském, že má před sebou cestu do USA. Kemula se uvázal napsat stručnou učebnici polarografie pro praktika. Polské dovozní společnosti doporučil čs. polarografy pro jejich láci a dobré vlastnosti. Teď v Polsku objednávají jen české polarografy.

1949

Varšava 9. 3.: Kemula sděluje Heyrovskému, že na posledním výročním zasedání Polské chemické společnosti, na kterém přednesl Heyrovského práci, byl Heyrovský jmenován čestným členem společnosti. Uvedl, že Kemulovo doporučení na nákup českých polarografů narazilo na odpor některých polských kolegů, kteří chtěli kupovat polarografy v Dánsku a v Anglii, ale Kemulovo doporučení nakonec zvítězilo, a jiné než české přístroje budou do Polska dovezeny jen výjimečně. Při sepisování jeho

učebnice polarografie by mu velmi pomohlo Heyrovského *Praktikum*, ale to nemá. Za dva měsíce má zorganizovat polarografické kurzy pro inženýry.

Varšava, 19. 6.: Kemula děkuje Heyrovskému za zaslání *Polarographisches Praktikum*. Doufá, že se na podzim setkají ve Varšavě, protože ministerstvo už souhlasí s čestným doktorátem pro Heyrovského. Dali na Kemulovu radu, aby se polské ministerstvo školství spojilo s čs. ministerstvem. Kemula objednal v ČSR polarografy, ale ani po roce nebyla objednávka vyřízena, kdežto objednávky zasláné do Dánska či Anglie byly vyřízeny mnohem rychleji. Kemula stále funguje jako děkan s mnoha povinnostmi. V létě chce napsat polskou polarografii. Polarografii jako metodě udělal v Polsku velkou propagandu. V září se u něj v ústavu uskuteční dvoutýdenní polarografický kurz pro 20–40 inženýrů z průmyslu. Po odborné stránce v ústavu vypracovali přesnou polarografickou metodu ke stanovení stop fluoru v pitné vodě. Rád by se v září zúčastnil v Amsterdamu chemického kongresu, ale neví, zda to dovolí poměry.

Varšava, 22. 9.: V soukromém dopise Kemula potvrzuje schválení čestného doktorátu pro Heyrovského polským ministerstvem školství. Kemulu to těší zvláště proto, že mu to sděluje on, Heyrovského bývalý žák. Kemula je přesvědčen, že Heyrovského cestu do Polska zaplatí ministerstvo školství, jakož i pobyt v Polsku. Rádi by uvítali Heyrovského též v Poznani a Vratislavi, stejně tak i v Krakově. O sobě Kemula píše, jak je unaven, funkce děkana je skutečně náročná, vedle ostatních povinností. V Polsku je velká nespokojenost s čs. polarografy vyrobenými ve Zbrojovce. Ani dva nové polarografy u Kemuly nejsou v pořádku, zlobí kontakty. Bohužel je to podle Kemuly špatná reklama i pro polarografickou metodu.

Varšava, 13. 10.: Kemula píše mj. o polských studentech, kteří s velkým uspokojením absolvovali u Heyrovského praktikum z polarografie. Kemula i ostatní profesori chemie varšavské univerzity děkují Heyrovskému za veškerou pomoc polským studentům.

1950

Varšava, 28. 3.: Dopis se týká plánované cesty Heyrovského do Varšavy. Kemula navrhuje druhou polovinu května, kdy už bude v Polsku pěkně. Dále uvedl, že v Polsku nedostali pozvání na chemický sjezd do Brna, o němž se Heyrovský v posledním dopisu zmínil. V ústavu pokračují ve zkoumání latentních proudů a nacházejí důkazy k platnosti teorie. Experimentální výsledky Heyrovskému předloží, až bude ve

Varšavě. Kemula se pochlubil, že byl zvolen členem krakovské akademie. Má několik mladých nadějných žáků-polarografistů. Dobře se daří titrování kyslíku za jistých podmínek. Znovu se pustili do studia beryliových solí. Opět si stěžuje na stálé přepracování, těší se, až mu skončí funkce děkana. Dotazuje se na Heyrovského i Votočkovo zdraví.

Varšava, 31. 3.: Oficiální dopis děkana Kemuly (v polštině) s pozváním na předání dr.h.c. v druhé polovině května a s žádostí o přednášku.

Praha, 5. 4.: Heyrovský děkuje za pozvání do Polska na druhou polovinu května. Rád bude ve Varšavě přednášet, jen neví, v jakém jazyce si přejí (anglicky, německy, česky) a s kolika přednáškami má počítat. Chtěl by během dvou týdnů absolvovat též výlet do Gdaňska. V červnu má být sjezd v Brně. Jelikož ruští kolegové nepřislíbili svoji účast, odpadá mezinárodní ráz sjezdu, a tudíž ani Kemula nemůže být pozván. Dotazuje se, zda je v Polsku zvykem, aby nově promovaný čestný doktor proslovil přednášku. Velkou novinkou je, že čs. vláda zřídila Polarografický ústav a že jej zařídí. Sídlo je zatím v Opletalově ulici naproti Wilsonovu nádraží. Do ústavu dostane asi deset vědeckých pracovníků. Znamená to nové starosti, které jsou však příjemného rázu. Heyrovský opustí univerzitu, ÚFCH UK převezme Brdička.

Praha, 29. 4.: Heyrovský sděluje, že stále ještě nemá od ministerstva školství povolení k cestě do Polska. Obává se, že do 14. 5. nebude pas připraven, a tudíž prosí o sdělení, do kdy by v letním semestru mohl cestu odložit. Profesoru Mincovi slíbil na 30. 5. přednášku, podle Mincova přání v češtině. Zatím ovšem neví, ve kterém jazyce by měl přednášet ve Varšavě. Oznamuje, že sjezd Fysika pomáhá chemii, který měl být v červnu, se nekoná, protože probíhá reorganizace čs. výzkumu; bylo zřízeno Ústředí vědeckého výzkumu, které proponuje polarografický sjezd k otevření Polarografického ústavu na prosinec 1950. Kemula je pochopitelně mezi hosty, kteří budou pozváni. Ze SSSR mají přijet Frumkin, Krjukova, Varasova a další. V závěru dopisu Heyrovský gratuluje Kemulovi ke jmenování členem Krakovské akademie věd.

Varšava, 5. 5.: Kemula odpovídá na Heyrovského dotaz na jazyk, kterým má Heyrovský přednášet: samozřejmě česky, za posluchače prosí pomaleji. Pokud jde o místa, která by měl v Polsku navštívit, uvádí Gdaňsk a Toruň. Polská chemická společnost pořádá obvykle ve čtvrtek přednášky, takže ta Heyrovského by mohla být právě v některý čtvrtek. Jen by kolegové v Chemické společnosti rádi věděli, o čem bude Heyrovský přednášet.

- Praha, 13. 5.: Heyrovský stále nemá od ministerstva školství povolení k vydání pasu. Tato záležitost – cesta do Polska – se nesmí urgovat. S největší pravděpodobností ji nestihne. Uvádí názvy přednášek, které hodlal v Polsku přednést.
- Praha, 18. 5.: Heyrovský podle Kemulova telegramu soudí, že nedostal jeho dopisy z 29. 4. a 11. 5. Příkládá tedy jejich kopie. Ani k 18. 5. nemá pas, takže mu nezbývá než se omluvit polským kolegům včetně prof. Mince. Chováním ministerstva je velmi roztrpčen. Doufá, že alespoň Kemula se dostane do Prahy na polarografický sjezd.
- Varšava, 13. 7.: Kemula velice lituje a s ním i ostatní polští chemici, že Heyrovský nemohl na jaře přijet do Polska, věří, že Heyrovského cesta se uskuteční na podzim. Na dovolenou odjíždí celá jeho rodina k moři na čtyři týdny. Zatím nemá čas na sepisování publikací (o latentních proudech a polarometrickém stanovení kyslíku ve vodě, které je stejně přesné jako při klasické metodě, ale je k němu zapotřebí 10× menší objem roztoku). Pracují s pufrovanými roztoky, u nichž je plno nevysvětlitelných jevů. Kolthoffovy „vodné vlny“ jsou podle Kemuly falešné – nevyhovují teorii. Kemula neví, zda tento náález má či nemá publikovat. V americké literatuře je hodně prací na uvedeném téma a jsou zcela špatné. V doušce Kemula prosí o zaslání Heyrovského prací z oscilografické polarografie, hlavně tu z r. 1943.
- Praha, 16. 9.: Heyrovský uvádí, že prožil letní dovolenou s rodinou v Nízkých Tatrách. Potom musel odjet do Mariánských Lázní, kde se jako předseda Sdružení čs. vědeckých pracovníků věnoval návštěvě pokrokových badatelů z Anglie, Francie a Bulharska, což trvalo osm dnů. Potom se zahraniční vědci přemístili do Prahy, kde se zúčastnili II. mezinárodního studentského kongresu. Dále informuje Kemulu o přípravách na I. mezinárodní polarografický sjezd, jehož uspořádání záleží na vyjádření Moskvy. Na každý pád má Kemula poslat nějaký příspěvek – třeba v němčině –, který by mohl být zařazen do Festschriftu k Heyrovského narozeninám nebo do sborníku z polarografického sjezdu. Jelikož si Heyrovský nepřeje, aby se sjezd konal na jeho narozeniny, navrhl datum zahájení sjezdu na 5. 2. 1951. Zatím nemá pro Kemulu separát Heyrovského oscilografické práce z časopisu *Zeitschrift für phys. Chemie* z roku 1943, ale brzy jej pošle. Heyrovského Ústřední polarografický ústav je zatím stále provizorně umístěn v Opletalově ulici. V ústavu je zaměstnán jako ředitel, paní Heyrovská jako jeho sekretářka. Heyrovský už nepodléhá ministerstvu školství, ale Státnímu úřadu plánovacímu. Na přírodovědecké fakultě je neplaceným profesorem se všemi právy, ale bez povinností. Má přednášet jen jednu hodinu týdně polarografii a vést šestihodinové polarografické praktikum. Zkouší pouze u rigoróz. Heyrovský se

dozvěděl, že zemřel dr. Druce na sarkom štítné žlázy. Kemula by měl vdově napsat, potěší ji každá zpráva profesorových přátel. Do podzimu se Heyrovský do Polska nedostane (zařizování ústavu, příprava sjezdu aj.), ale na jaře by se cesta mohla uskutečnit. V doušce doporučuje Kemulovi koupit pro fakulní knihovnu nově vyšlé *Transactions of the Faraday Society z let 1905–1924* za 26 liber.

Varšava, 23. 9.: Kemula blahopřeje Heyrovskému, že má méně práce se studenty. Zato on se stará o 800 žáků v laboratořích, což je velká didaktická i organizační zátěž. Rád by přijel s několika žáky na polarografický sjezd do Prahy, neví ovšem, zda nebude mít potíže s pasem. Z jeho ústavu jsou připraveny do tisku tři publikace: a) polarometrická mikrotitrace kyslíku v acetátovém pufru, b) experimentální podmínky a důkazy vzniku hydroxylových iontů v souvislosti se studiem latentních proudů a c) vlna vodíku v pufrch. Rád by je publikoval v *Collection*. Píše o připravované školské reformě vysokých škol včetně varšavské univerzity. Nyní má v ústavu čtyři nadějně žáky a též dr. Michalského.

Varšava, 1. 11.: Kemula poslal Heyrovskému tři polarografické práce v angličtině, neví však, zda to není pozdě. Poznámává, že v Polsku byla peněžní reforma.

Varšava, 5. 12.: Kemula posílá blahopřání k šedesátinám Heyrovského.

Praha, 11. 12.: Heyrovský děkuje za blahopřání k narozeninám, které však budou až 20. 12. Kemulovy tři anglicky psané články hned dal do sazby kongresového sborníku. Ke sjezdu budou snad k dispozici korektury. S hosty sjezdu je to zatím nejisté, pozvánky účastníkům z lidově demokratických zemí prý odešle vláda telegraficky, ale není vhodná doba na to zvát západní vědce. Upozorňuje Kemulu na nově vyšlé monografie z polarografie a sděluje, že už vyšel *Úvod do praktickéj polarografie* (Heyrovský, Zuman), knihu pošle za několik dnů.

Praha, 29. 12.: Heyrovský v dopisu referuje, jak to bylo s oslavami jeho 60. narozenin, kdo ze členů vlády byl přítomen, gratulační dopisy od prezidenta republiky a dvou ministrů atd. Seznam zahraničních hostů na polarografický sjezd organizátoři už dříve poskytlí Ústředí vědeckého výzkumu, ale jeho potvrzení zatím – pár týdnů před zahájením sjezdu – nedošlo. U Kemuly jde o pozvání, v rámci kterého mu bude poskytnuto ubytování a stravování v hotelu. Též paní Kemulová jako Kemulova sekretářka by mohla přijet.

- Varšava, 5. 1.: Kemula píše Heyrovskému, že dosud neobdržel oficiální pozvání na 1. mezinárodní polarografický sjezd, o který se zajímají i jeho mladí asistenti, dr. Michalski i stážista v PÚ Chmielowski. Asi by velice pomohlo, kdyby čs. úřady oficiálně požádaly o návštěvu Kemuly a jeho spolupracovníků.
- Praha, 12. 1.: Stále je nejisté, zda v Praze na sjezdu bude možné se setkat s kolegy z lidově demokratických zemí. Přikládá do dopisu oficiální pozvánku na sjezd.
- Varšava, 19. 1.: Kemula oznamuje Heyrovskému, že na sjezd pojedou čtyři osoby, manželé Kemulovi, Michalski a Chodkowski. Děkuje za zasloupanou knihu Heyrovského a Zumana *Úvod do praktickéj polarografie*, kterou by rád nakoupil pro své polarografisty. Informuje Heyrovského, že do tisku dal část příručky pro fyzikálně-chemické praktikum věnované polarografii. Pořád pracuje na polské knize o polarografii, ale koliduje to s přípravou nového vydání *Anorganické chemie* autorů Tolloczko – Kemula. V Praze by rád zůstal i po sjezdu až do 12. 2., ale zatím neví, bude-li to možné.
- Praha, 26. 1.: Heyrovský rád přivítal zprávu, že Kemula přijede na sjezd s paní a s dalšími dvěma Poláky. Jsou zatím jediní cizinci, kteří se přihlásili.
- Varšava, 26. 1.: Kemula se dotazuje, jak je to se slevami na vlak pro účastníky sjezdu. Posílá do bibliografie názvy svých dvou prací z r. 1948. Do Prahy chtějí přijet 4. 2. ranním varšavským rychlíkem.
- Praha, 30. 1.: Heyrovský poslal Kemulovi pět průkazek sjezdu: na slevu na železnici v ČSR, na ubytování v hotelu Alcron a visačku se jménem, aby se účastníci sjezdu poznali. Přiložené nevyplněné průkazky patří dalším Polákům z Varšavy. Možná, že na sjezd přijede i prof. Minc. Těší se na setkání 4. 2. v hotelu Alcron při společném obědě.
- Zakopané, 23. 3.: Kemula prvně v dopisu Heyrovskému tyká. Po návratu do Varšavy hodlá zařizovat Heyrovského návštěvu Polska na květen /2/.
- Praha, 5. 4.: Heyrovský oznamuje Kemulovi, že mu lékaři zjistili značně zvýšený krevní tlak (220/140 mm Hg), který se nelepší. Objevují se i jiné příznaky arteriosklerózy. Musí radikálně změnit životosprávu, musí hodně ležet a nic těžkého nepodnikat. Odřekl přednášky, a proto nebude moci jet do Polska. V PÚ jsou všichni přetíženi prací, dělají se korektury článků do *Collection*, které zaslali autoři z celého světa na počest Heyrovského narozenin. V ústavu probíhá také filmování. Dotazuje se, zda má už nabídku fy Zbrojovka Brno, nyní TOS Hostivař, na polarograf, zda odebírá časopis *Polarographics*. Mimo jiné uvedl, že Česká akademie věd a umění bude reorganizována.

Varšava, 10. 5.: Kemulovi je líto, že Heyrovský trpí vysokým krevním tlakem. Má jej asi z námahy ze sjezdu, kdy bylo třeba odpočinout si. Už se ví, kdy se bude konat I. kongres polské vědy, má to být koncem června, na který by Heyrovský mohl přijet. Optal se Brdičky, zda by jeho dva žáky přijali v rámci výměny stipendistů do Prahy. Mohli by pracovat v ÚÚP? Děkuje Heyrovskému za tipy na polarografické učebnice. Posílá Heyrovskému rady k léčení vysokého krevního tlaku, jak je vyčetl z německých knih.

Praha, 2. 6.: Heyrovský vysvětluje, proč (ze zdravotních důvodů) nepojede do Polska na 1. kongres polské vědy, kam jej delegovalo Ústředí výzkumu a technického rozvoje. Čs. delegaci budou asi tvořit (z ústředí) prof. I. Málek a prof. E. Čech, oba též političtí činitelé. Rádi s Brdičkou přijmou dva Kemulovy žáky do kolébky polarografie. Půl roku budou v ÚÚP a půl roku na univerzitě. Podle lékařů se má kvůli nelepšícímu se krevnímu tlaku šetřit, denně mu však přibývají nové povinnosti. Koncem června chce odjet na Slovensko do Banské Štiavnice, kde bude dělat jisté polarografické práce, jichž se jako brigádníci zúčastní paní Heyrovská a jeho děti. Do dopisu byl vložen životopis Votočka, v Praze shánějí jeho fotografii.

Varšava, 20. 6.: Poslední Heyrovského dopis Kemulu nepotěšil: kvůli zdravotnímu stavu do Polska nepřijede. Čeká na Votočkův životopis a Votočkovu fotografii, aby mohl napsat nekrolog. Na fakultě studuje hodně studentů, 300 z nich zkoušel. Teď je v Polsku prof. Čech a po něm by Heyrovskému mohl poslat nějaký dar, ale neví, co by si Heyrovský přál.

Varšava, 27. 9. (pohled): Kemula viděl v redakci časopisu *Przemysl chemiczny* číslo *Collection* věnované Heyrovskému. Dotazuje se, kdy toto číslo obdrží.

Varšava, 15. 12.: Na blahopřání k Heyrovského narozeninám Kemula připsal, že zasílání *Collection* vázne, zato přišel sborník z 1. mezinárodního polarografického sjezdu, za který děkuje. Doporučuje Heyrovskému, aby si v *Žurnalu fyz. chemii* přečetl polemickou diskusi s Frumkinem. Stále čekají na stipendia Kemulových žáků, zatím nebyla vyřízena. Zmiňuje svoji přednášku o polarografické metodě v Poznani, na níž byli lidé z univerzity i z průmyslu a která byla úspěšná. Polarografii propaguje Kemula též ve Varšavě v kurzech pro pokročilé chemiky z vědeckých ústavů a z průmyslu. Kurzy probíhají u něj v ústavu. S politováním sděluje, že čs. polarografy nemají dobré kontakty. Dále píše, že postupně mu onemocněly obě děti (těžké chřipky).

Varšava, 24. 1.: Kemula píše o dvou pracích, které poslali do tisku. První se týká modifikace oscilopolarografické metody, podle níž lze sledovat elektrolýzu roztoků, jejichž anionty netvoří na rtuti sraženiny, např. dusičnany. Druhá se týká „ukrytých“ proudů z matematické analýzy a chemické podmínky tohoto jevu dovolily rozlišit dva druhy těchto proudů.

Praha, 25. 2.: V úvodu Heyrovský popisuje průběh dvoudenního sjezdu praktické polarografie v Bratislavě. Sjezd nebyl příliš propagován, byl určen pro Slováky, a navíc v Bratislavě není kde se ubytovat. Účastníků bylo asi 250, a to pro sněhové závěje nedorazili kolegové z východního Slovenska. Přednášky (byly předem cyklostylované) i diskuse byly živé. Uvádí, že nemá ponětí, kolik je Kemulovi let. Píše dále o zaslání separátů Kemulových prací otištěných v *Collection*, bibliografie 1949 atp. Heyrovský předpokládá, že Kemula ví o tom, že *Collection* přestanou vycházet. V r. 1952 vyjde jen č. 1–4, místo toho je k dispozici *Chimija* v ruštině. Heyrovský bude napříště zřejmě publikovat v *Zeitschrift für physik. Chemie*, vycházejícím v NDR. Polarografická bibliografie však bude vycházet anglicko-rusky samostatně každý rok. V červenci má zahájit činnost Akademie věd ČSR. Na slavnostní zahájení činnosti ČSAV za čestného hosta navrhne Heyrovský Kemulu. Rád by však v Praze uviděl i paní prof. Dorabialskou a prof. Swietoslawského. Na sjezdu v Bratislavě bylo dohodnuto, že třetí polarografický sjezd bude v létě 1953 v některých moravských lázních.

Varšava, 5. 3.: Kemula děkuje za zasloupanou poštu a vůbec za dobré noviny o ÚÚP. Odpovídá na Heyrovského dotaz na své stáří: právě 6. března mu bude už 50 let. Píše o pobytu v Tatrách, kde se necítil dobře – trpí také vysokým krevním tlakem. Už dva roky je Kemula hlavním redaktorem čtvrtletníku *Roczniki Chemiczne*, s čímž má hodně práce.

Praha, 14. 3.: Heyrovský gratuluje k 50. narozeninám Kemuly. Je plný obdivu k jeho činnosti. Heyrovský považuje s českými kolegy Kemulu za vůdčího fyzikálního chemika Polska vedle Swietoslawského.

Varšava, 19. 4.: Kemula sděluje, že už je napsán nekrolog na Votočka, ale fotografie, kterou mají k dispozici, není vhodná pro reprodukci, proto prosí o zaslání kontrastnější fotografie.

Praha, 4. 5.: Do dopisu byla vložena fotografie Votočka, o kterou Kemula několikrát žádal.

Polsko, 2. 7.: Kemula píše Heyrovskému ze sanatoria, kde ho léčí na vysoký krevní tlak. Koncem školního roku zkoušel 250 studentů a byl u 50 závěrečných zkoušek, byla to pro něj velká zátěž. K posledku nemohl kvůli krevnímu tlaku ani číst pro bolesti hlavy.

Doufá, že Heyrovskému došly separáty nových polských polarografických prací uveřejněných v *Ročnících chemie*. Pošle též korekturu práce s popisem chromatopolarografického zařízení, které by rozšířilo aplikační možnosti polarografie. Chromatopolarografii se Kemula silně věnuje, ale nyní musel kvůli zdraví (léčení v sanatoriu) práci ve Varšavě opustit. Je zvědav, co Heyrovský řekne nové metodě.

Praha, 27. 10.: Heyrovský píše o skvělé dovolené u Černého moře v letovisku Balčík a o třech přednáškách o oscilografické polarografii v Sofii. Předvedl tam osciloskop adaptovaný jen na funkce $dV/dt-V$. Na 17. 11. se v Praze chystá inaugurace nové ČSAV. V současné době vychází tolik nových polarografických spisů, že je nelze ani přečíst a vyjmenovává ty hlavní. Heyrovský se teď drží hlavně oscilografie. O oscilografické analýze atmosféry bude ostatně přednášet na sjezdu čs. analytických chemiků. Heyrovský se přihlásil na stockholmský mezinárodní kongres fyzikální chemie a byl ujištěn, že ho Akademie doporučí k cestě za hranice, což by mohlo být i do Polska. Lituje Kemulu, že i jeho postihl vysoký krevní tlak, byť jiného původu než u Heyrovského. Dcera Jitka dokončila univerzitní studia a bude od listopadu zaměstnána v Ústavu pro výzkum potravin na výzkumu vitamínů. Syn Michael chodí na univerzitu na přednášky, ale stejně Heyrovskému hodně pomáhá v laboratoři a při přednáškách.

Varšava, 24. 11.: Podle lékařů by měl Kemula omezit činnost, ale jemu to nedá, a když večer pracuje, nemůže pak spát pro bolesti hlavy. Do dopisu přiložil několik separátů prací z *Ročníků* a poptává se po separátech z *Chemických listů*. Docela rád by recenzoval Tocksteinovu *Teoretickou polarografii*. O nové Kolthoffově učebnici polarografie slyšel, že je napsána tak, jako by vše v polarografii udělali Američané. Poslal Heyrovskému nedávno obsah své práce o chromatopolarografii a je zvědav na Heyrovského názor. Posílá Heyrovskému několik separátů-nekrologů na Votočka a vrací jeho fotografii.

Praha, 22. 12.: Heyrovský rozeslal došlé polské nekrology na prof. Votočka. Chválí Kemulovu chromatopolarografii, která udává polarografickému bádání nový směr. Vzkázal Tocksteinovi, aby svoji knihu poslal Kemulovi. K ní uvádí, že má mnohé vady a že je psána nesrozumitelně. Autor propadá formalismu, generalizuje bez verifikací a vykládá problémy od teorie k praxi, místo aby šel od experimentů k teorii. Kniha se Heyrovskému dostala do rukou už jako zalomená korektura, takže se moc už nedalo vylepšovat. Kniha Tocksteinova nikoho nepoučí. Kriticky se vyjadřuje i k druhému vydání Kolthoffovy a Linganeovy knihy. Konečně vyšel třetí svazek sborníku z pražského polarografického sjezdu, který Heyrovský okamžitě rozeslal,

pochopitelně i Kemulovi a jeho polským kolegům přítomným na sjezdu. Uvádí, že byly dokončeny ve výrobě polaroskopy, tj. katodové oscilografy na křivky $dV/dt-V$, které bezvadně fungují, jsou pěkné a laciné (19 000 Kčs).

1953

Polonica-Zdroj, 27. 2. (pohled): Kemula se Heyrovskému ozývá po delší době ze sanatoria, kde se doléčuje ze srdečního záchvatu způsobeného vysokým krevním tlakem.

Polonica-Zdroj, 4.3.: Kemula popisuje svůj nedobrá zdravotní stav. Chválí skvělé vydání *Oscilografické polarografie* Heyrovského a Forejta.

Praha, 8. 3.: Heyrovský zasílá Kemulovi dopis do sanatoria v Polenci, kde Kemula skončil s vysokým krevním tlakem. Při cestě do Švédska v červenci až srpnu hodlá se zastavit v Polsku a navštívit Kemulu v jeho letním sídle. Informuje, že vyšlo nové vydání Majerových *Polarografických rozborů* a velká Brdičkova učebnice fyzikální chemie. Dobrá je i zpráva, že časopis *Collection* začal opět vycházet. V ústavu jsou tři slezští polarografisté, jedna z nich je bývalá spolupracovnice Kemuly. V tisku je nová polarografická bibliografie.

Praha, 11. 8.: V dopise Heyrovský popisuje zmařenou červencovou cestu do Stockholmu na světový kongres fyzikální chemie. Na kongres byli Akademií delegováni tři: Šorm Brdička a Heyrovský, který ve Stockholmu měl být čestným předsedou polarografické sekce a také ji řídit. Do Stockholmu však odletěli jen Šorm a Brdička, on marně čekal na odvoz na letiště. Odpoledne v den odletu se dozvěděl, že nepoletí, a proto zůstal doma, ač mu byl dán k podpisu týž den ráno speciální pas. Na prázdniny pojedje se ženou a synem do Smolenic v Bílých Karpatech, do rekreačního zařízení nově ustavené Slovenské akademie věd. Právě vyšla jeho a Forejtova kniha o oscilografické polarografii, kterou mu hned posílá. Oznamuje, že jeho krevní tlak je už téměř normální.

Praha, 13. 9.: Heyrovský děkuje Kemulovi za zaslání knížky pro cvičení ve fyzikální chemii, v níž je velmi srozumitelná stať o polarografii – deset vhodných příkladů použití. Také další pojednání ve spisu jsou vysoké úrovně. Uvedl pochvalu, že s tak dokonalým a přitom jednoduchým praktikem se dosud nesetkal. Česká kniha tohoto druhu neexistuje. Ze spisu je patrné, jak výborným fyzikálním chemikem je prof. Swietoslawský. V ČSR teď vychází Heyrovského a Zumanova kniha (v češtině) *Úvod do praktické polarografie* a bylo jednáno o jejím překladu do maďarštiny. Kniha Březinova a Zumanova se právě teď překládá do němčiny a angličtiny. Heyrovského

Oscilografická polarografie bude vydána anglicky /3/. Uvádí, že v zimním semestru bude mít týdně dvouhodinovou přednášku z polarografie a jednu hodinu návody pro polarografické praktikum. Osm hodin týdně povede dr. Kalous. V PÚ přibývají pracovníci, kteří se tísní v omezeném prostoru ústavu. Situace je kritická, ale nové místnosti pro ústav nelze nalézt. Pro úplnost Heyrovský uvádí, že příčina, proč neletěl do Stockholmu, se vyšetřuje s Akademií.

Varšava, 4. 12.: Kemula děkuje Heyrovskému za zaslání nového vydání *Úvodu do praktické polarografie*. On sám vydává také nové vydání *Anorganické chemie* a rediguje *Ročníky* a zastává mnoho dalších neučitelských funkcí. Na fakultě má šest set studentů a třicet asistentů, takže si Heyrovský může udělat obraz, co to znamená. Opět mu nebezpečně stoupl krevní tlak, takže v lednu znovu odjede do sanatoria Polanice-Zdroj. Oznamuje úmrtí dvou vynikajících polských profesorů fyziky, které dobře znal. Informuje Heyrovského o zamýšleném novém vydání cvičení z fyzikální chemie, v tisku je *Chemický kalendář*, do kterého Kemula napsal obšírný článek o polarografii. Jeho spolupracovník dr. Zagorski připravil knihu o polarografii v analytické chemii, což má být praktická polarografie, teoretickou část napíše Kemula.

Praha, 27. 12.: Heyrovský sděluje, že se chystá polarografický sjezd ve Smolenicích na Slovensku na červen 1954. Má být mezinárodní a jako zahraniční hosté jsou navrženi ze Sovětského svazu Krjukova, Neiman, z Polska Kemula, z Maďarska Proszk, z Bulharska Trifonov, z NDR Schwabe a ze západního Německa von Stackelberg – jedná se tedy o velmi omezený počet. Kdo skutečně ve Smolenicích bude, je otevřenou otázkou (naráží na Heyrovského nezdařený zájezd do Švédska). Velkou novinkou je, že PÚ získal budovu tzv. malého Černínského paláce ve Vlašské ulici na úbočí Petřína, kam se přestěhuje Heyrovský se ženou a dalšími patnácti pracovníky ústavu. Administrativa a hlavní agenda ústavu zůstane v Opletalově ulici.

1954

Varšava, 9. 4.: Kemula posílá tento dopis po prof. Stefaňském, který odjíždí do Prahy na schůzi ČSAV. K dopisu přiložil malý velikonoční dárek. Dotazuje se, zda bude v létě v Československu pořádán polarografický sjezd, kterého by se rád zúčastnil. Ve Varšavě studují slabé kyseliny a nalézají zajímavé jevy. Též se zabývají komplexy zinku, manganu a dalších prvků. Kemula sám nejvíce času věnuje chromatopolarografické metodě. Libuje si, že má stále více mladých spolupracovníků, kteří už začínají pracovat samostatně. Do Prahy do Heyrovského ústavu chce vyslat

dva mladé spolupracovníky na stáž. Pozoruje na sobě, že když intenzivně pracuje, hned mu stoupne krevní tlak, takže je třeba odpočívat, což by měl i Heyrovský. Po lednovém pobytu v sanatoriu se Kemula cítí rozhodně lépe. Těší se na květen, kdy vyjde nové vydání *Anorganické chemie* (Tolloczko, Kemula). Pro *Ročníky chemie* recenzoval Heyrovského a Zumanův *Úvod do praktické polarografie*, ta vyjde v nejbližším čísle *Ročníků*.

Praha, 20. 4.: Heyrovský znovu píše o pořádání polarografického sjezdu ve Smolenicích, opakuje jména předních evropských polarografistů, které pozval. Ohledně svého zdravotního stavu uvádí, že počátkem února mu opět začal stoupat krevní tlak, což vyústilo ve slabou mrtvici s malými následky, které v současné době pominuly.

Varšava, 22. 5.: Kemula děkuje Heyrovskému za dárky. Postrádá informace o 2. polarografickém kongresu, na který chce přijet a mít na něm přednášku s názvem „Chromatopolarografická metoda a její aplikace“. Metodou lze stanovit izomery organických látek, i když ty mají stejné půlvlnové potenciály. Právě se dozvěděl, že Akademie se zasloužila o to, aby byl Kemulovi vystaven cestovní pas pro cestu na sjezd v Československu. Krátce se zmiňuje, že jeho finanční situace se velmi zlepšila.

Praha, 25. 5.: Heyrovský doufá, že Kemula už obdržel oficiální pozvání prezidia ČSAV k účasti jako host diskusního polarografického sjezdu ve Smolenicích. Posílá mu program sjezdového jednání a prosí jej, aby podle možností (s ohledem na jeho rekonvalescenci se zákazem duševní námahy) něco na sjezdu pověděl. Od překročení česko-polských hranic je Kemula hostem ČSAV, a ta za něj platí veškeré výlohy s pobytem v ČSR. Heyrovský prosí o sdělení, kdy Kemula bude moci přijet do ČSR (5. či 6. 6.).

Varšava, s. d.: Po návratu ze Smolenic poslal Kemula do polského populárně-vědeckého časopisu zprávu o průběhu polarografického sjezdu, na němž měl možnost znovu hovořit se starými známými a rodinou Heyrovských. Aby se revanšoval za péči Heyrovských, nabízí Michaelu Heyrovskému pobyt u nich v rodině, kde by bylo o něj plně postaráno. Polská akademie věd uvažuje o uspořádání polarografického sjezdu v r. 1955. Heyrovskému poslal *Anorganickou chemii* a doufá, že mu už přišla. V doušce prosí o zaslání schématu Ševčíkova zapojení (v polarografii).

Praha, 1. 10.: Heyrovský doporučuje reprezentanta čs. podniku KOVO, který bude upravovat výstavu čs. přístrojů, zejména polarografů a polaroskopu. Pracovník KOVO není polarografista, a proto žádá, aby mu byl k ruce některý polský polarografista, jenž by poradil, jak vystavené přístroje předvádět.

Praha, 15. 10.: Heyrovského velice těší, že se uskutečňuje cesta dr. Zumana do Polska jako první styk PÚ s Kemulovým pracovištěm. Kdyby Zuman potřeboval kapesné, prosí Kemulu, aby mu je poskytl na Heyrovského účet.

Varšava, 22. 10.: Kemula hlásí Heyrovskému, že dr. Zuman z PÚ měl první přednášku v jeho ústavu. Přítomní posluchači podepsali dopis, který mu zasílá. Na polském polarografickém sjezdu čs. polarografisty rádi uvítají.

Praha, 26. 11.: Kemulovy *Anorganické chemie* se zmocnil Michael Heyrovský, píše v dopise J. Heyrovský. Pracovníky PÚ velmi zaujal i Kemulův článek o polarografickém sjezdu ve Smolenicích, otištěný v *Problémech*. Heyrovský se vrátil z dvoutýdenní cesty po Maďarsku, když Zuman byl opět v Praze. Heyrovský děkuje za Zumanovo přijetí v Polsku a velkou péči. Zuman se vrátil nadšený polským přijetím a pohostinstvím, kterého se mu v Polsku dostalo a stal se z něj velký přítel polské vědy. Dále Heyrovský píše o svých prázdninách – čtyři týdny u Černého moře s manželkou a týden v Sofii s přednáškami. Potom odjel do Maďarska na pozvání Maďarské akademie věd, do Budapešti, Szegedu, Debrecenu a k Blatenskému jezeru. Přednášky měl v Budapešti. Vzorně se o něj staral prof. Prosz. Do dopisu vložil nákres Ševčíkova zapojení, o který Kemula žádal.

1955

Varšava, 15. 2.: Kemula píše o eventuálním překladu Heyrovského a Zumanova *Úvodu do praktické polarografie* do polštiny. Je domluven, překladateli budou známí polští polarografisté Behrová, Buchowski, Grabowski a Siekerski, redaktorem bude Chodkowski. Dotazuje se Heyrovského, zda by souhlasil s dodatečnou kapitolou o metodě chromatopolarografické. Rozhodně by do polského vydání chtěli přidat kapitolu o oscilopolarografii. Použili by text z Heyrovského *Polarografie* vydané v nakladatelství Springer. Ovšem nejlépe by bylo tuto kapitolu aktualizovat. Překlad má být hotov k tisku za dva měsíce. Potřebují k němu pět exemplářů českého *Úvodu*. Dále se rozepisuje o technických detailech (štočky, polarogramy atd.). Podle polských norem by citace originálních prací byly dole na příslušných stránkách a na konci knihy bude seznam monografické literatury. Mezi citace by zařadili nutně i nové (ne polské) práce. A samozřejmě tabelárně potenciály různých elektrod. V listopadu má být uspořádána polarografická konference, kterou Kemula jako předseda Polské chemické společnosti spolu s Polskou akademií věd organizuje. O pozvání zahraničních hostů se zatím nejednalo.

Praha, 10. 3.: Heyrovský reaguje na návrhy Kemuly k překladu Úvodu do praktické polarografie, které v podstatě všechny přijímá. Upozorňuje i na nutnost uzavřít smlouvu s čs. autorskou agenturou ohledně překladu /4/. Pět požadovaných exemplářů knihy bohužel neposílá, kniha je totiž beznadějně vyprodaná. Radí, co v tom případě udělat. Děkuje za zprávu o Kemulově polarografickém sjezdu ve Varšavě. Uvádí, že řada čs. polarografistů nemá cestovní pas a jeho vydání trvá dost dlouho, takže je třeba vědět s dostatečným předstihem termín konání sjezdu. Heyrovského program na jaro a léto je velmi nabitý (Goslar, Banská Štiavnica, Veszprem, Salford). A v únoru 1956 Varšava.

Varšava, 10. 7.: Kemula se zmiňuje o analytickém sjezdu v Lipsku, kde bylo též pět Čechů (Okáč, Čůta, Knobloch a dva mladí). Na sjezdu referoval o posledních výsledcích získaných metodou chromatopolarografickou: o kvantitativním stanovení organických látek, zejména izomerů se stejným potenciálem. Jednoduché zařízení může rozšířit aplikace Heyrovského polarografie a popisuje postup. Ohledně polské polarografické konference, chce pozvat pochopitelně Heyrovského, dále Brdičku a Nováka, uvažuje i o Šantavém.

Praha, 5. 9.: Heyrovský píše, že se vrátil s manželkou ze čtrnáctidenního pobytu v Maďarsku, kde se konala 1. čs.-maďarská polarografická konference ve Veszprému. Její úroveň byla dobrá, odeznělo 46 přednášek. Pozvání jiných národností než české, slovenské a maďarské nebylo možné, což je důvod, proč Kemula nebyl pozván. Zato prof. Prosz se velmi zajímá o polarografický sjezd ve Varšavě v únoru 1956. Z čs. strany Heyrovský navrhuje na tomto sjezdu účast svoji, Novákovu, Brdičkovu, Korytovu (ten ovládá katalytickou kinetiku) a Volkeho, nejlepšího čs. odborníka ve farmaceutické polarografii. Pokud jde o jazyk, v němž se má ve Varšavě přednášet, navrhuje, aby přednášky odezněly v cizím (nikoli českém) jazyce a po odstavcích byly čteny polské překlady. Tento způsob ovšem vyžaduje předběžnou přípravu textů. Heyrovský žádá Kemulu, aby sdělil k této věci svůj názor. Heyrovský se chystá na cestu do Anglie, kde bude oslavováno 30. výročí polarografu na polarografickém sympoziu v Salfordu. Dále uvádí, že Brdička byl nedávno v Curychu a teď jede do Mnichova na výroční zasedání německých chemiků. Čeští polarografisté, kteří byli v Lipsku, referovali o úspěchu Kemulovy přednášky o chromatopolarografii.

Praha, 18. 9.: Heyrovský se Kemuly dotazuje na další informace o konferenci o elektrochemii, kterou má pořádat Polská akademie věd ve Varšavě v listopadu. PÚ ČSAV má vyslat dva delegáty. Pozvání přišlo poněkud pozdě. Zdá se, že konference svými tématy patří

do Frumkinovy školy. Heyrovský se konference nezúčastní, bude tou dobou v Anglii, deleguje proto dr. Kůtu, který se zaobírá teorií přepětí vodíku, jenž na ní přednese příspěvky o přepětí vodíku na rtuťových kapilárových elektrodách a o elektroredukcí kyseliny oxalové s antifrumkinovskou tendencí. Druhý delegát, dr. Koryta, vystoupí s přednáškou o chemické kinetice určující rychlost elektrodových procesů v polarografii. Sdělení by trvala 30, 20 a 15 minut. Není jasné, v jaké řeči mají být příspěvky předneseny a má-li být jejich text zaslán napřed. Náhradníkem má být dr. Mašek se sdělením o redukcí anorganických kyslíkatých sloučenin – také práce antifrumkinovská.

Varšava, 7. 11.: V polsky psaném (zřejmě oficiálním) dopisu prosí Kemula jako předseda organizačního výboru Heyrovského o účast na polarografické konferenci, která bude ve Varšavě ve dnech 1. – 4. 2. 1956. Žádá o přednášku z oblasti oscilopolarografie. Pozvání na konferenci se týká i manželky Heyrovského.

Varšava, 12. 12.: Kemula lituje, že paní Heyrovská nemůže do Varšavy přijet. Srdečně uvítají pochopitelně i dr. Zumana. Posílá Heyrovskému program konference v polštině. Uvítá zaslání textu přednášky, který bude přeložen do polštiny a rozdán účastníkům sjezdu. Pokud by si Heyrovský přál, aby jeho přednáška byla simultánně po odstavcích překládána, i to je možné. Kemula je pozván do Berlína na přednášku, kam odjede po polarografickém sjezdu. Žádá Heyrovského, aby Brdička a Novák poslali texty svých sdělení, aby mohly být přeloženy do polštiny. V závěru dopisu za celou svou rodinu srdečně blahopřeje Heyrovskému k narozeninám.

Praha, 31. 12.: Heyrovský píše o tom, jak pracují na referátech pro varšavskou polarografickou konferenci. Žádá, aby jeho přednáška byla překládána odstavci po odstavci z češtiny do polštiny. Dostal zprávu od prof. Shikaty, který je profesorem na Nagoya University. Po jedenáctiměsíčním pobytu v nemocnici (mozková mrtvice) „vstal z mrtvých“.

1956

Praha, 11. 1.: Heyrovský posílá rukopis své přednášky k překladu do polštiny. Celá výprava z PÚ hodlá přiletět do Varšavy 31. 1.

Varšava, 25. 2.: Kemula se mimo jiné zmiňuje o zprávách a fotografiích z konference a ze slavnostní promoce Heyrovského na Dr. h. c. Obecně v Polsku teď velmi propagují polarografické metody v novinách a v časopisu *Problémy* s nákladem 120 000 výtisků, kde vyjde zpráva o konferenci a Heyrovského promoci. Příslušné číslo *Problémů*

- Heyrovskému určitě pošle prof. Hurwic. Kemula má už po berlínské přednášce. Teď se připravuje na výroční schůzi Polské chemické společnosti.
- Varšava, 10. 4.: Kemula žádá, aby Heyrovský přijal v ústavu jeho zástupce z Ústavu fyzikální chemie Polské akademie věd, a dále prosí o zaslání obrázků do článku o oscilopolarografii.
- Praha, 9. 5.: Heyrovský píše, že měl jet do Jeny a do Drážďan přednášet, ale kvůli náhlému poklesu krevního tlaku (následek užívání serpasilu) zájezd do NDR odřekl. V doušce dopisu je uvedeno, že z londýnského sjezdu o polarografické sero-reakci nebude nic, protože Parker, předseda polarografické společnosti, dostal místo u firmy Mervyn Instrument Co a bude vyrábět square-wave polarografy pro Harwell.
- Praha, 25. 6.: Heyrovský děkuje Kemulovi za zaslanoou knihu o spektrální analýze. Obdivuje Kemulovu obětavost a energii, s níž se potřebným spisům dovede věnovat. Oznamuje, že bude čtyři týdny na Šumavě. Jelikož přestal užívat serpasil, jeho zdravotní stav se zlepšil a pominuly i duševní deprese.
- Varšava, 31. 8.: Kemula oznamuje, že odjíždí do Lisabonu na sjezd. Jeho spolupracovnice paní Behrová bude v Praze na výletě a ráda by navštívila PÚ.
- Praha, 15. 9.: Heyrovský prosí o zaslání textu Kemulova sdělení na varšavské polarografické konferenci o oscilografickém stanovení depolarizačních potenciálů, nebo alespoň o sdělení, jakým způsobem byly měřeny. Potřebuje tyto údaje pro německé vydání *Oscilografické polarografie*. Chystá se na cestu do Vídně a potom do Drážďan a Berlína. Užívá nyní rivadescin, který snáší lépe než serpasil.
- Praha, 2. 12.: Heyrovský posílá Kemulovi jako redaktoru časopisu *Roczniki Chemii* text syna Michaela určený do rubriky *List do Redakcji* jako výklad k reakci popisované v článku Kemuly a Kublika. Michal má totiž za téma diplomové práce oscilografické a polarografické účinky alumina, a jen co přišlo poslední číslo *Ročníků chemie*, spontánně na článek reagoval – viz přiložený text. Koncem listopadu přednášel Heyrovský v Drážďanech na technice. Při přednášce předváděl dvě hodiny z Prahy přivezené úplné oscilografické zařízení. Prof. Schwabe navrhuje pořádání polarografického zasedání v Drážďanech koncem května či počátkem června 1957, na které bude Kemula pozván. Přizván má být i prof. von Stackelberg a prof. Breyer.
- Praha, 8. 12.: Heyrovský prostudoval Kemulovu a Kublikovu práci a velmi kriticky ji komentoval. Nesouhlasí se srovnáním Heyrovského rozkladných napětí, která s výjimkou zinku nikde nejsou udány číselně, ovšem Heyrovského tabulky byly odečteny z derivačních křivek $dV/dt-V$ bez měření napětí ve voltech. Dále Heyrovský

nesouhlasí s Kemulovým přepočítáváním potenciálů, protože Heyrovský potenciál rtuti na dně za průchodu proudu neměřil, tedy neuznává uvedené potenciály.

Varšava, prosinec: Kemula potvrzuje příjem dvou Heyrovského dopisů (ze 3. a 8. 12.). Odpověď Michaela Heyrovského bude uveřejněna v *Ročnících chemie*. Kemula je koneckonců rád, že poslal Heyrovskému korekturu článku o oscilopolarografických depolarizačních potenciálech. Heyrovského kritika umožňuje, aby už nebyly sporné body v časopisech diskutovány. Velmi lituje, že v době varšavské polarografické konference, na níž o zmiňované práci referoval pan Kublik, nedošlo k diskusi. Práce byla prováděna v letech 1953–54 a Kemula ji už později kriticky neprohlédl. Ve Varšavě se více zabývají jinými otázkami než stanovením depolarizačních potenciálů. Tehdejší metodu Kublik později zmodernizoval. Pokud jde o oxidaci zinku, vycházeli ve Varšavě z Heyrovského starší práce uveřejněné v *ChL* v r. 1946. Kemulu mrzí, že Heyrovský se vyjádřil tvrdě ke Kublikovým a Kemulovým měřením oscilogramů. Kritizovaná práce se dělala prakticky před čtyřmi lety, Kublik byl dlouho nemocný, a tak je publikována teprve teď, kdy technika oscilopolarografických měření pokročila. Před čtyřmi lety tedy postupovali metodou V-t, protože neměli peníze na zakoupení příslušné aparatury. Dále reaguje na jednotlivé Heyrovského námítky. Kemula přiznává, že se nevěnoval té publikaci při její přípravě k otištění. Ale naštěstí se korektura dostala do Heyrovského rukou a Heyrovského poznámky budou akceptovány. Uzavírá dopis ujištěním, že se stále považuje za Heyrovského žáka a že tento jistý spor nenaruší jejich přátelství.

1957

Varšava, 4. 1.: Kemula potřebuje znát pro polskou importní firmu podrobnosti o novém čs. polarografu LP 55. Nobelův komitét vyzval Kemulu, aby navrhl vhodného kandidáta na NC, Kemula chce navrhnout Heyrovského a k tomu by potřeboval Heyrovského stručnou charakteristiku v angličtině.

Varšava, 18. 2.: Kemulův dopis obsahuje informace, že ve Varšavě byl prof. Frumkin, přednášel v Polské chemické společnosti, poté odjel do Berlína, kde Schwabe organizuje kolokvium o kinetice elektrodových reakcí. Kemula možná na delší dobu odjede do Anglie. K tomu by mu posloužila mimo jiné adresa polarografické společnosti a adresy laboratoří, kde se zabývají polarografií. Přihlásil se s referátem do Paříže na elektrochemické kolokvium, které pořádá Charlot spolu s oslavami stoletého výročí od založení Francouzské chemické společnosti. Po sedmi letech bude v Polsku

uspořádána všeobecná analytická konference, tedy nikoli výlučně polarografická, a Kemula by přivítal vhodného čs. analytika /5/.

Varšava, 7. 5.: Kemula se těší na Smolеровu návštěvu v jeho ústavu. Oznamuje, že jeho spolupracovník dr. Chodkowski dostal od Akademie peníze na tříměsíční studijní pobyt v Československu. Chtěl by být v Heyrovského ústavu. Jeho tematikou je mechanismus redukce organických látek. Kemula doufá, že se v Drážďanech u Schwabeho setkají. V polské delegaci budou dále Chodkowski, Grabowski a Behrová. Za týden přijede do Varšavy Schwabe, koná se konference pořádaná Swietoslawskim.

Varšava, 1. 10.: Kemula oznamuje, že existuje korektura dopisu Michaela Heyrovského a chtěl by, aby ještě před uveřejněním znal odpověď Poláků. V listopadu bude analytická konference, na které má doc. Doležal hovořit o aplikacích oscilopolarografie v analytické praxi. Kemula by spíše přivítal přednášku na toto téma od přímého žáka Heyrovského. Už třetí týden je v Polsku Norrish. Na rok 1958 je plánován sjezd Polské chemické společnosti – po desetileté pauze.

Praha, 6. 10.: Heyrovský se vyjadřuje k účasti čs. analytiků v Polsku. On navrhl před půl rokem doc. Přibila. K dobrým analytikům však patří i doc. Doležal a z PÚ dr. Kalvoda. Krátce se zmiňuje o dr. Witwickém, který v PÚ pobyl déle než 14 dnů a zainteresoval české biochemiky do svých názorů na Brdičkovu reakci. Píše o odřeknutí sjezdu českých a maďarských polarografistů, který měl být v září t. r. Nový termín je červen 1958. Bude to pouze sjezd československo-maďarský, ČSAV nemá finanční prostředky na další cizince. Všeobecný polarografický sjezd má být v r. 1959 či 1960 v Praze, patrně ve spojení s kongresem IUPAC. PÚ je středem zájmu cizinců i nepolarografistů, návštěvy odvádějí Heyrovského od práce.

1957

Praha, 15. 5.: Heyrovský je rád, že v Kemulově ústavu přijmou na stáž I. Smolera z PÚ, který by mohl přijet do Varšavy na podzim. Dr. Chodkowski bude v PÚ velmi vítán, přijet může kdykoli a na libovolnou dobu.

Praha, 30. 11.: Dr. Smoler se vrátil z Polska nadšený a plný dojmů. V PÚ čekají invazi polských polarografistů, kteří přijedou na několikaměsíční stáž.

Dům Akademie, 17. 12.: V Domě Akademie se Kemula dává do pořádku po náročné analytické konferenci, zde hlavně odpočívá. Na příští rok dostal pozvání z Moskvy, Budapešti a Anglie, a tudíž se na ně připravuje. Je dobře, že Heyrovský pojedje do Číny se synem.

Praha, 25. 12.: Heyrovský děkuje Kemulovi za sborník z varšavské polarografické konference. Sborník chválí po všech stránkách. Uvádí, že je přetížen prací, hlavně psaním knih. Přitom v r. 1958 ho čekají náročné cesty do Číny, Berlína, Lublaně a Budapešti.

1958

Varšava, 9. 6.: Kemula děkuje za pozvání na čs.-maďarskou polarografickou konferenci, na kterou nemůže přijet, ježto musí absolvovat cesty do Anglie a USA. Je spokojen přijetím Chodowského v PÚ. Jeho již uskutečněná cesta do Anglie byla plná přednášek.

Praha, 18. 6.: Heyrovský děkuje za čestné pozvání na jubilejní kongres Polské chemické společnosti. Lituje, že se jej nezúčastní, protože už slíbil účast na jiných kongresech a jeho zdravotní stav (hypertenze) není takový, aby absolvoval i polský kongres. Pošle kongresu pozdravný dopis a prosí Kemulu, aby jej omluvil.

1959

Varšava, 31. 3.: Kemula jako předseda Polské chemické společnosti poslal Heyrovskému jako čestnému členu Polské chemické společnosti oficiální pozvánku na 6. jubilejní kongres Polské chemické společnosti, který se bude konat v září ve Varšavě. Pokud by hodlal přednést krátké sdělení, žádá organizační výbor o zaslání souhrnu.

Varšava, 11. 7.: Kemula píše Heyrovskému na hlavičkovém papíru Polské akademie věd, Ústavu fyzikální chemie. Zmiňuje se o návratu z cesty do USA a virové nemoci, kterou prodělal. Těší se, že se v Cambridge uvidí s Heyrovským. Informuje Heyrovského o své korespondenci s dr. Zumanem, kterého po odborné stránce uznává, ale nikoli jeho chování vůči němu. Záležitost je o to delikátnější, že se týká Kemulova příspěvku do slavnostního čísla k počtě Heyrovskému. Zuman Kemulovi přidělil striktně deset stran a nesdělil mu, že v časopisu bude část příspěvků o visící kapkové elektrodě, s níž teď Kemula hodně pracuje a kterou zahrnul i do svého příspěvku, v němž je pochopitelně i část věnovaná chromatopolarografii. Z důvodu nedodržení termínu a většího rozsahu práce Kemulův příspěvek zřejmě z čísla vypadne.

1960

Zakopané, 26. 8.: Kemula děkuje za laskavé přijetí jeho a manželky Heyrovskými v Praze. Pro paní Kemulovou to byla první návštěva Prahy a Čech, on vzpomínal na rok strávený v Heyrovského ústavu před třiceti lety.

Varšava, 15. 12.: Kemula blahopřeje Heyrovskému k narozeninám.

1961

Varšava, 7. 3.: Kemula oznamuje Heyrovskému, že byl navržen na zahraničního člena Polské akademie věd.

Praha, 27. 3.: Pro Heyrovského je velkou ctí, že Kemula a jeho spolupracovníci poslali do *Collection* své příspěvky k 70. narozeninám Heyrovského.

1962

Praha, 25. 1.: Heyrovského potěšila Kemulova zpráva ze 17. 12. 1961, že byl zvolen zahraničním členem Polské akademie věd. Heyrovského syn Michael je v Cambridge u prof. Norrishe, kde je velmi spokojen. S dr. Kůtou napsali theoretickou polarografii, která brzy vyjde /6/.

Praha, 9. 11.: Pln dojmů píše Heyrovský Kemulovi o převzetí diplomu zahraničního člena Polské akademie věd na polské ambasádě v Praze. Je si vědom, že iniciativa k jeho členství vzešla od Kemuly.

Varšava, 27. 12.: Kemula posílá opožděné přání k Heyrovského narozeninám a děkuje za zaslanou knihu. Obdivuje, jak ji Heyrovský sepsal, když byl tolikrát nemocen.

1963

Varšava, 16. 12.: Kemula nezapomněl na Heyrovského narozeniny. Přeje mu, aby ještě mohl pracovat mnoho let.

1965

Praha, 29. 12.: Heyrovský děkuje Kemulovi a jeho spolupracovníkům za vřelé blahopřání k jeho 75. narozeninám. Těší ho mj., že má čestný doktorát od varšavské univerzity.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1129.

Poznámky:

/1/ Po návratu ze zahraničních stáží se Kemula vrátil do Lvova, kde působil jako docent v Ústavu anorganické chemie Lvovské univerzity.

/2/ Kemulova účast na polarografickém sjezdu v Praze jistě přispěla k tomu, že Heyrovský po dvacetileté známosti nabídl Kemulovi tykání.

/3/ K anglickému vydání knihy nedošlo.

/4/ K vydání knihy v polštině nedošlo.

/5/ Kemulův dopis je napsán na druhé straně potvrzení Nobelova komitétu pro chemii, že Kemulův nominační dopis došel do Stockholmu včas.

/6/ Kniha vyšla roku 1962 pod názvem *Základy polarografie*.

Všechny dopisy psal Kemula česky, Heyrovský taktéž.

Otto H. MÜLLER

(1908–?)

Americký fyzikální chemik německého původu, Heyrovského žák. Doktorát RNDr. získal na UK r. 1934. V USA provozoval polarografii ve fyziologickém výzkumu na několika univerzitách, nejprve jako asistent, později jako docent a posléze jako profesor. Blízký přítel Heyrovského a jeho rodiny.

1937

Stanford University, 19. 7.: Müller, působící v departmentu fyziologie Stanfordské univerzity, reaguje na poštu od Heyrovského. Má v plánu Heyrovskému poslat své dva články připravené k přednesení ve Filadelfii. Tiskem mají vyjít za dva měsíce po konferenci. Bude rád, když je Heyrovský kriticky zhodnotí. Třetí článek bude teoretický a bude se zabývat omezeními měření. Müller píše o svém zapojení do obchodování s čs. polarografy v USA (je zprostředkovatelem), do kterého někdy nevhodně zasahuje výrobce z Prahy, dr. Nejedlý. Zmiňuje se též o krocích s uvedením Čútova a Kámenova indikátoru v USA. Obšírně popisuje, že polarografie není u některých amerických chemiků příznivě přijímána, ale spoléhá na prof. Kolthoffa, který jistou nedůvěru k metodě zlomí.

Stanford University, 12. 10.: Heyrovskému, Brdičkovi a Ilkovičovi posílá otisky svých nedávno publikovaných prací, a čeká na reakce. Článek o keto-enol sloučeninách a redukčních potenciálech v reversibilních elektrodových procesech je hotov. Na

doporučení prof. Baumberger zaslal článek do redakce *Journal of General Physiology*, a nikoli do *Collection*. Zásilky z Prahy mají mu být adresovány na Chemistry Dep., Stanford University, a ne na Dep. of Plant Physiology, jinak hrozí ztráta zásilek. Müller se právě přesouvá na oddělení Chemistry Department.

1938

New York, 30. 9.: Müller, už jako pracovník Biochemical Departmentu, píše o svém šéfovi dr. Vigneaudovi jako o velmi schopném mladším muži, jenž se zajímá o polarografii. Čeká dodávku čs. polarografu, ale Nejedlý má s ní neustálé potíže. Müller žádá Heyrovského o zásah u Nejedlého. Šéf hodlá studovat insulin a některé thiokyseliny. Jelikož dr. Swain nezískal peníze na pokračování bádání ve Stanfordu, poslal Müller polarograf do New Yorku. Müller doufá, že Swain tematiku polarografie neopustí. V New Yorku byl hezky přijat, má k dispozici laboratoř a kancelář. K použití katodového oscilografu má Müller zatím nejasný názor. Velice rád by Heyrovského přivítal v USA při krátkém vědeckém výletu.

New York, 16. 12.: Müllerova práce v novém ústavu v NY je fascinující a usilovně se jí věnuje. Píše o svých nových člancích, které prezentoval v Dallasu a Milwaukee. Zklamal ho Strublův článek uveřejněný v *Collection*, v němž autor vůbec nezmínil, že se Heyrovský zabývá stejnou problematikou. Pokud by s tím Heyrovský souhlasil, napsal by Müller malou poznámku ke Strublově článku. Oznamuje, že z Československa dorazil dr. Rosenthal a že mu Müller sehnal dobře placené místo v Dental School v Chicagu. Na Müllera se o pomoc obracejí další emigranti z Evropy, pražský dr. Heller a němečtí studenti z Esslingenu.

1939

New York, 30. 4.: Müller píše, že v uplynulém půlroce byl Müller velice zaměstnán. Seznámil se nejen s technikami biochemickými a fyziologickými, ale též chirurgickými. K tomu se věnoval i polarografii. V New Yorku navštěvuje Metropolitní operu, divadla na Broadwayi a kina. Lze tu provozovat jachting, hrát bridge v klubech atd. V dubnu se zúčastnil konference Americké chemické společnosti (ACS) v Baltimoru, ale nic tam nepřednesl. Ještě v dubnu však přednášel v místní pobočce ACS o polarografii. V létě má přednášet mimo New York na symposiu o biologických oxidacích. Zvláštní poštou posílá Heyrovskému články otištěné v *Chemical Review* a *Journal of American Chemical Society*.

New York, 15. 12.: Müller píše o tom, že v současnosti polarografická metoda slaví své základy v USA. Zesměšňující řeči lidí od Leeds and Northrup /1/ o Heyrovského polarografu už nikdo nebere vážně. Zmiňuje se o své letní odborné činnosti – o polarografování. Prezentoval své výsledky v New York Academy of Sciences, brzy budou i separáty této práce. Odvodil rovnici, která popisuje přepětíové křivky pro každý bod. Müllera potěšilo, že Heyrovský i Spálenka v jejich publikacích uznali Müllerovu a Baumbergerovu práci. On se opírá v publikacích o Heyrovského práce.

1945

Omaha, 25. 12.: Müller popisuje léta 1940 až 1945. Má rodinu, dvě dcerky a už není na Cornwell University, ale v Omaze, kde je dost obyvatel pocházejících z Čech. Zaměstnán je v oddělení fyziologie a farmakologie a právě teď dokončuje semestrální instrukce z fyziologie. Příští semestr nebude mít žádné pedagogické činnosti a začne něco dělat do výzkumu. Neví, jak Heyrovský mohl sledovat během války časopisy vycházející v zemích spojenců. Naopak v Americe byli dobře informováni o tom, co se dělalo v Německu a okupovaných zemích. Pracuje jako abstraktor pro *Chemical Abstracts*, takže má k dispozici články včetně článků Heyrovského a Brdičky. Přesto by rád přivítal separáty všech těchto a dalších prací z období války. Pošle na oplátku všechny své práce z té doby.

1946

Omaha, 14. 1.: Müller potvrzuje příjem Heyrovského dopisu ze 7. 1., a těší se z něj. Nerad čte o potížích Heyrovského se Sargentem, distributorem čs. polarografů v USA. Slyšel o znárodnění Zbrojovky, kde se polarografy vyrábějí. Těší se na otisky a první korektury z *Collection*. Heyrovského tchán psal Müllerovi, děkuje za dopis a pošle tchánovi nějaké cigarety místo tabáku.

Omaha, 21. 2.: Müller píše o své rodině v Německu, která celá přežila válku. Je dobře informován o Heyrovského pracích z válečných let, zmiňuje i práce s aplikací oscilografu a o tryskové rtuťové elektrodě. Ukazuje se, že jeho a Brdičkovy práce jsou si blízké, ačkoli každý pracoval s jinými sloučeninami. Dotýká se i Heyrovského údajné kolaborace s Němci, o čemž ho Heyrovský informoval. Píše dále o tom, že Heyrovského dopis dr. Bogartovi byl publikován v *Science* a Müller z něj vyrozuměl, že by mohl Heyrovský přijet na přednáškové turné do USA. To, že Kolthoff ignoruje Heyrovského, lze považovat podle Müllera částečně za kompliment, protože

bezpochyby je to způsobeno Kolthoffovým strachem z konkurence. Má shromážděno asi 350 citací polarografických prací z let 1944 a 1945. Vyzývá Heyrovského, aby mu poslal jeho rešerši. Dotazuje se, jaké jsou plány s *Collection*. Rád by byl jedním z prvních přispěvatelů. Je pochopitelné, že vzhledem k nenávisti ke všemu německému články v *Collection* teď nebudou v němčině. Bude to škoda, protože tím *Collection* ztratí mezinárodní charakter, jaký mají např. švýcarské či holandské publikace. V Omaze Müller prakticky pokračuje v pracech, které dělal v New Yorku. Stále pracuje na proteinech a na proteinovém indexu.

Omaha, 15. 4.: Müller je velmi poctěn Heyrovského návrhem, aby byl spoluautorem nové knihy o polarografii. Spojil se písemně s nakladatelstvím Academia Press v New Yorku, s nímž byl v kontaktu už dříve. Nakladatelství se velice zajímá o knihu o polarografické metodě. Chtělo by vědět více o obsahu knihy, a jak se bude lišit od textu již publikovaného, kolik bude kniha mít stran a kdy bude hotov rukopis. Müller odpověděl nakladatelství, že zatím nemůže otázky přesně zodpovědět kvůli stíženým podmínkám v komunikaci s Heyrovským (pouze korespondencí). Uvedl ovšem, že v knize nebudou analytické předpisy a že by mohla mít 300–500 stran. Prosí Heyrovského, aby se k tomu všemu vyjádřil. Müller se vyjadřuje i k Heyrovského návrhu na název nové knihy. Termín polarografie je v USA dobře znám, stejně jako kapková rtuťová elektroda. Jestliže se nyní objeví nové sousloví rtuťová kapilární elektroda, může utrpět publicita. Myslí si, že vhodný titul by byl „Polarografie a polarometrie“, takže by v knize byly i partie nejen o kapilárních elektrodách, ale též o stacionárních a rotačních elektrodách z různých kovů. Pokud jde o určení knihy čtenářům, Müller se domnívá, že striktně teoretické zpracování by nebylo dobré. Lituje, že zatím nemá kopie kapitoly o polarografii, kterou napsal pro Weissbergerovu knihu „Physical Methods in Organic Chemistry“. Až je bude mít, určitě kapitolu pošle Heyrovskému. V New Yorku má šanci na místo s lepším platem než v Omaze. Uvažuje tedy o stěhování. Má však nabídky i z jiných univerzit.

Omaha, 6. 5.: Konečně jsou na světě otisky Müllerovy práce o anomální vlně. Heyrovský obdrží separáty z Cornellovy univerzity. Není zcela jisté, zda Heyrovský obdržel Paulingovu knihu, kterou mu Müller poslal těsně před válkou. Potěšilo ho, že Heyrovský shledal Müllerovu práci o proteinech zajímavou, která může Brdičku stimulovat v jeho bádání. Nemůže však s Brdičkou souhlasit v záležitosti adsorpce a aplikaci Langmuirovy isotermy. Poměrně detailně popisuje situaci v USA s elektrochemickou terminologií (amperometrie, voltametrie atd.). Rád se

z Heyrovského dopisu dočetl, že Heyrovský hodlá přednášet v Anglii a později i v USA. Bude překvapen, jak se polarografická technika stala populární a v USA budou mít Heyrovského přednášky určitě úspěch. Müller dostal z Německa dopis od matky, která v pořádku přežila válku, a dokonce bydlí stále ve starém bytě.

Omaha, 8. 6.: Müller oznamuje Heyrovskému, že poštou došla jedna roztrhaná obálka se 79 citacemi do bibliografie místo Heyrovským anoncovaných 500 citací. Zbytek – více než 400 citací – se tedy ztratil cestou. Plány Müllera na příští rok se vyřešily – Müller musí v Omaze zůstat. Müllerova žena čeká třetí dítě, má se narodit koncem měsíce. Dále uvádí, co by rád studoval: proteinový index a detailní studium pohlavních hormonů a steroidů obecně. Při výzkumu rakoviny se stále používá Brdičková reakce, a to i v National Cancer Research Institute v Bethesdě. Müller by mohl poslat Heyrovskému kontrakt na knihu o polarografii s autorským honorářem 10 % z prodaných knih. Weissbergerova kniha, v níž je Müllerova kapitola o polarografii, konečně vychází, ale separáty zatím nejsou. Proto Müller separátně posílá Heyrovskému zatím stránkové korektury, aby Heyrovský měl představu o obsahu kapitoly, kterou by Müller rád zařadil i do plánované společné polarografické monografie s určitými škrty. Müllera velice zajímají současné politické poměry v Československu, ale nejlépe je o nich nepsat.

Omaha, 8. 7.: Müller uvádí, že zatím mu nedošly obtahy Heyrovského bibliografie za léta 1939–45. Jakmile dojdou, ihned se jim věnuje a pošle seznam oprav a doplňků. Z četby separátů Heyrovského a Brdičkových prací si Müller uvědomuje jejich nejvyšší důležitost a u některých i to, jak se hodí i pro jeho práce. Posílá Heyrovskému otisky své kapitoly z Weissbergerovy knihy a rád by slyšel Heyrovského komentáře. Vyjadřuje se též k nejasnostem kolem polarografu a vůbec polarografie, které Heyrovský řešil písemně s Kolthoffem. Müller se domnívá, že Heyrovský se dopustil nespravedlivého soudu o Furmanovi, který polarograf sice nevynalezl, ale kopíroval Nejedlého model. Poukázal na detaily, které je třeba při konstrukci hlídat a doporučil materiály, které je třeba použít. Furman prakticky po celou dobu války pracoval s polarografem a vždy se o Heyrovském vyjadřoval přátelsky. Podle Müllera je jeden z mála, kteří zdůrazňovali Heyrovského příspěvky více než Kolthoffovy. Kolthoff přispěl tím, že prezentoval Heyrovského práce, opakoval je a dal jim souhrnnou formu. V USA se ozývá kritika *Collection*: chybí prý pevný editorský pokyn, týkající se citací, které jsou někdy uváděny na konci článku, někdy jako poznámky na příslušné straně, někdy přímo v textu (v závorkách) a někde smíšeně. Též psaní

termínu „katoda“ s písmenem *k* či *c* je problematické, Heyrovský užívá podle řečtiny *k* místo *c* užívaného v angličtině. Dále mají některé články souhrny a jiné ne, a zmiňuje ještě další výhrady. Na zasedání v Chicagu se probrala elektrochemická terminologie, hlavně názvy metod (polarografie, voltametrie, polarometrie a amperometrie). Kritizována byla polarografie, toto označení má být omezeno jen na případy, kdy je používán polarograf, jehož jméno je patentováno. V Chicagu Müller viděl Jacobiho z Academic Press. Ten chce mít knihu hotovou co možná nejdříve a má k tomu pádné důvody.

Omaha, 24. 8.: Müller pyšně oznamuje, že se stal otcem syna Otto Helmutha. V dopise uvádí poznámky k obtahům bibliografie a 25 nových citací.

Omaha, 12. 9.: Müller referuje Heyrovskému o podzimním zasedání Americké chemické společnosti, které bylo v Chicagu. Proběhlo tam speciální symposium o polarografii, elektrolýze a přepětí. Zúčastnilo se jej 300–400 chemiků. Müller referoval o polarografii s mikroelektrodou, kolem níž protéká elektrolyt, a vysvětluje, k čemu je takové uspořádání dobré při jeho fyziologických studiích krve. Pár dní před symposiem Müller konečně získal finanční podporu pro studium steroidů. V Chicagu hledal pro tento projekt organického chemika, ale neuspěl. Organičtí chemici jsou velmi vzácní, a ti vhodní jsou drazí. Uvažuje proto zaměstnat několik studentů na částečný úvazek. Furmanovi prý došel dopis od Heyrovského a měl z něj radost. Znovu se vrací k bibliografii, k níž má nejen konkrétní připomínky, ale též obecný komentář doplněný vybranými případy nedokonalých citací.

1947

Omaha, 15. 3.: Převážná část dopisu je věnována kritickým poznámkám k polarografické bibliografii, hlavně neúplným citacím českých, ale i jiných prací.

Omaha, 29. 4.: Müller oznamuje, že přijal místo asistenta v oddělení fyziologie lékařské fakulty v Syrakusách. Prosí Heyrovského o zaslání separátů Šantavého prací z let 1942–1944. V příloze (třístránkové) je seznam titulů českých a polských prací, které žádá přeložit. Dotazuje se Heyrovského, zda již začal psát knihu. On sám zatím nezačal. Čeká od Heyrovského kostru knihy, z níž by bylo jasné, co by do ní měl napsat. V Syrakusách začne pracovat 1. července, během června proběhne stěhování.

Omaha, 24. 5.: Müller děkuje Heyrovskému za kostru knihy a vrací mu upravenou verzi k odsouhlasení. Navrhuje slučování kapitol, zkracování tabulek atd. Upravit by se měly i reference (citace). Müllerovy úpravy by vedly k redukci textu o desítky stran.

S Jacobim se Müller už domluvil i o obrázcích v knize. Za dva týdny se mají stěhovat, nejprve do Baltimoru k příbuzným. Tam zanechá rodinu a on sám se přestěhuje do Syrakus koncem června.

Syracuse, 14. 7.: Prvně se Müller Heyrovskému ozývá ze Syrakus, kde usilovně hledá byt pro rodinu – a pro tak početnou rodinu je to obtížný úkol. Asi nezbyde než koupit dům za přiměřenou a nepřehnanou cenu. Na Heyrovského přání poslal do Německa balík dr. Böttgerovi. Müller posílá Heyrovskému dopis do Londýna, kde by měl dle jeho informací být, jistě je plně zaměstnán. Müllerovi se těší na návštěvu Heyrovského, bude přijat s otevřenou náručí. Děkuje za zaslané separáty Šantavého prací a korektury kapitoly o polarografii pro druhé vydání Böttgerovy edice. Podle Heyrovského přání posílá též polarografickou bibliografii za rok 1946 a doufá, že Heyrovskému poslouží.

Syracuse, 15. 10.: Müller posílá Heyrovskému dopis do Stockholmu. Rád by se něco dozvěděl o Kolthoffově návštěvě a o polarografickém panelu na kongresu. Müllerova rodina se usazuje v Syrakusech, kde koupili dům, který je třeba poněkud renovovat. Dům je pro jeho rodinu dostatečně velký a je v něm místo i pro návštěvy. Je blízko univerzity. Syrakusy samy o sobě nejsou příliš pěkné město, ale v blízkosti jejich domu je vše potřebné. Nedaleko je Finger Lake, jedno z nejkrásnějších míst USA. Na univerzitě pomalu vybavuje laboratoř přístroji. V současnosti se soustředil na stanovení CO₂ rtuťovou kapkovou elektrodou, i když byla publikována k tomuto tématu řada van Rysselberghových prací, k nimž přiřadí své vlastní. Navštívil ho dr. Fiala, poněkud divný člověk. Müller předpokládal, že Fiala mu pomůže s překlady různých českých článků. On si s nimi však nevěděl rady. Pomohl však s články Brdičkovými o keto-enol tautomerii kyseliny hroznové.

Syracuse, 17. 12.: Müllerův předvánoční dopis je téměř celý věnován jeho rodině. Přesto zmiňuje i práce ve své laboratoři. Pokračují práce se stanovením CO₂ v různých roztocích a též začínají práce kolem diagnostiky rakoviny u myší.

1948

Syracuse, 16. 1.: Müller oznamuje, že koncem června čekají v rodině čtvrtý „přírůstek“. A v srpnu očekávají rodinu Heyrovských. Müller hovořil s kolegy z chemického oddělení a ti jsou už teď lačni na Heyrovského přednášky. Do dopisu vložil kopii dopisu, který poslal Deanu Burkovi o potížích Heyrovského ve Švédsku /2/. Müller popisuje Heyrovskému své vztahy s Burkem a Winzlerem. O své práci píše, že

postupuje velmi uspokojivě a domnívá se, že má úplnou rovnici pro nepufrovanou vlnu reversibilního oxidačně-redukčního systému.

Syracuse, 17. 2.: Müller komentuje Burkovu odpověď, kterou přikládá v opisu. Vnucuje Heyrovskému svým způsobem svůj výklad dopisu, který je v podstatě diplomatickou odpovědí /3/. K debatě Heyrovského s firmou Sargent ohledně Heyrovského platu píše, že by mělo dojít k rozumné dohodě s tím, že Heyrovský bude mít volnost pohybu, tedy mít od Sargentu fixní příjem a mít možnost přednášek, čímž by doplnil příjem. Jelikož se počítá s ročním pobytem Heyrovského v USA, Müller uvažuje, co by po tuto dobu měla dělat Jitka Heyrovská a Michael Heyrovský. Jitce by doporučoval studovat chemii na Stanfordské univerzitě a bydlet ve studentské koleji, Michaelovi střední školu spíše technického zaměření.

Syracuse, 21. 4.: Müller píše, že osobně dlouze hovořil v Atlantic City s Burkem o Sylvenově případu. Pokud Burke mluví pravdu, on žádný inkrimovaný dopis Sylvenovi nepsal. Burk je velmi žhavý seznámit se se základními publikacemi o reakci proteinů a k tomuto výzkumu bude podporovat granty. Müller hovořil též s panem Jacobim z nakladatelství Academic Press, který na něho tlačil v záležitosti knihy. Müller slíbil dokončit psaní knihy v létě. O Heyrovského cestu do USA se zajímal Paul Sherrick z firmy Sargent. Těší se na seznam citací pro bibliografii 1947, který doplní o chybějící citace.

Syracuse, 27. 5.: Müller zmiňuje Heyrovského dopis s bibliografií, v níž učinil několik korekcí. Dále píše o osudu balíčku s cigaretami určenými tchánovi Heyrovského. Místo aby došel do Prahy, znovu se ocitl u něj jako nedoručitelný. Američtí poštáři chybovali a balíček bude odeslán do Prahy znovu. Müller si umí představit Heyrovského před jeho pobytem v USA. Müllerovi dělají různé úpravy, očekávají narození dalšího dítěte. Polarografie tím bude dočasně trpět.

Syracuse, 29. 6.: Müller doufá, že na rozdíl od cest Heyrovského do Švýcarska a do Utrechtu, k nimž Heyrovský nedostal souhlas čs. vlády (vízum), se cesta do USA uskuteční /4/. S radostí oznamuje, že se jim narodilo čtvrté dítě, syn Carl Günter. Když už je u narozenin, blahopřeje pí Heyrovské k jejímu výročí (9. 7.). K Heyrovského poznámce o Delahayovi píše, že se pobavil, protože van Rysselberghe, který publikoval spoustu brakových prací, které Müller posuzoval pro *Journal of American Chemical Society* a označil Delahaye za autoritu v polarografii. Posílá Heyrovskému žádané reference do bibliografie.

Syracuse, 30. 6.: Zpráva Heyrovského, že pí Heyrovská nemá pas pro cestu do USA, Müllera zklamala, ale on věří, že čs. úřady uznají nutnost jejího doprovodu na misi Heyrovského po USA. Znamená to poslat napřed do USA (do Syrakus) Heyrovského děti. Müller uvažuje, jak nejlépe je umístit na amerických školách, kde výuka začíná obvykle 1. září, takže kvůli aklimatizaci atp. by měly přijet v druhé polovině srpna. Do dopisu uvedl další čtyři reference pro bibliografii. S radostí Heyrovskému oznamuje, že pro svůj výzkum získal jednorochní grant na polarografické práce o proteinech s velkou nadějí, že grant bude prodloužen na další roky. Jen se obává, že mu nezbude čas k psaní knihy.

Děčínský Sněžník, 11. 7.: Heyrovský reaguje na poslední dva Müllerovy listy, z nichž se Heyrovský dozvěděl o narození Carla Güntera a o tom, že Müllerovi jsou ochotni ubytovat Heyrovského dceru a syna v jejich domě. Heyrovský se tedy rozepisuje o devatenáctileté dceři i o šestnáctiletém synovi.

Děčínský Sněžník, 25. 7.: Heyrovský detailně píše o synovi, o jeho zálibách, prospěchu na gymnáziu atd. i o tom, co by mohl Michael v USA studovat kromě zdokonalení se v angličtině (snad průmyslovku). Obě děti se těší, že budou bydlet u Müllerů. Poněkud šířeji se Heyrovský rozepsal o dceři Jitce i o tom, co by mohla v Syrakusách dělat. Pro obě děti má Heyrovský už letenky s odletem z Prahy 24. 8. Úředník na americkém konzulátu Heyrovského ujistil, že děti dostanou víza na jeden rok.

Syracuse, 18. 7.: Müllera zajímá, jaká víza – zda studentská či návštěvnická – Heyrovského děti mají. Opět má starost o to, jaké školy by pro ně byly nejvhodnější. Po příjezdu do New Yorku se o děti postarají Müllerovi přátelé. Z New Yorku at' jedou vlakem do Syrakus, kde na ně bude Müller čekat. V rodině Müllerově budou přijati, jako by byli vlastní.

Praha, 4. 8.: Heyrovský oznamuje Müllerovi, že do USA by mohla jet jen sama dcera, ježto je jí více než 18 let, ale syn musí cestovat s ním. Cesta do USA se odkládá na prosinec. Nová bibliografie je už v tisku, Müller brzy obdrží korektury /5/. Heyrovského přítel – lékař tuberkolog – potřebuje vědět, jak je v USA dostupný a jak drahý je streptomycin.

Syracuse, 11. 8.: Müller obsírně popisuje, jak v minulých týdnech prováděli v domě různé opravy a úpravy, kterých se aktivně účastnil. Na práci v laboratoři nezbyl čas. Dostal pozvání k aktivní účasti na symposiu o analytických metodách, které má být v březnu 1949 v Baton Rouge. Toho se má zúčastnit i Heyrovský. Müller provedl četné opravy v zaslané společné bibliografii a vrací ji společně s několika dalšími citacemi.

Syracuse, 18. 8.: Pro Müllerovy to byla velká rána, když se dozvěděli, že Jitka a Michael nebudou u nich. Zejména Müllerovy děti se na ně těšily, dělaly se už plány. Ještě zbývá pro Jitku možnost získat stipendium a být v USA jako výměnný student. Bibliografii před pár dny odeslal do Prahy a doufá, že teď už je u adresáta. Müller se informoval na poště, je-li možné poslat z USA streptomycin do Československa – ano, lze, ale není jisté, zda Československo dovoz dovolí. Müllerovi kolegové pochybují, zda léčba streptomycinem bude účinná. Heyrovský a jeho přítel se k tomu mají vyjádřit. Streptomycin je přitom velmi drahý, prodává se za 600–1000 \$.

Syracuse, 27. 9.: Müller odpovídá na Heyrovského dopis z 1. 9., obsahující dobré zprávy. Müllerovi věří, že Heyrovským vše vyjde. Škoda, že nemohou přijet o něco dříve, mohli by u Müllerů strávit Vánoce. Heyrovského žádost o zaslání obleku pro Michaela splní snadno, ovšem žádosti o knihy – ty zatím z Chemical Edition Office nedošly. Malý syn pěkně roste. Často u Müllerů vzpomínají, jak by to bylo dobré, kdyby Jitka byla v Syrakusách. Dcera Mirtie začala chodit do školy, zatímco její sestra Ann do školky. Doma je jen malý Otto. Müllerova práce v laboratoři nejde, jak by si představoval. Je téměř nemožné získat síly do výzkumu, v USA je nyní mnoho možností pracovat mimo výzkum s dobrým platem. Přesto i pro výzkum se hlásí uchazeči, leč bez praxe. Některé dívky nedovedou ani připravit roztok KCl.

Syracuse, 20. 10.: Ze dvou posledních Heyrovského dopisů se Müller dovídá o potížích, které má Heyrovský s cestou do USA. Upozorňuje Heyrovského na skutečnost, že profesor West ze State University v Baton Rouge chce zřejmě využít renomé Heyrovského ke zvýšení vlastní autority v analytické chemii. Též Heyrovského upozorňuje, že nabízený honorář je malý. Westova univerzita je dosti chudá. Přítomnosti Heyrovského v USA hodlají využít i další američtí profesori. Plat pro Heyrovského ve výši 1000 \$ je malý vzhledem k očekávaným vydáním na ubytování, stravování atd. Müllerovi jsou potěšeni tím, že všichni Heyrovští už konečně mají cestovní pasy, a tudíž že budou moci odjet do USA. Knihu, kterou Heyrovský chce, totiž *Colloid Chemistry*, Müller nedoporučuje, charakterizuje jejího autora J. Alexandra jako náfuku, který píše hlavně dopisy vydavatelům časopisů a o to méně seriózní články. Tachi o Shikatovi ví, že je stále na území Číny. Müller poslal Heyrovskému dva balíky s oblečením i knihami, uvádí, kolik co stálo. Zapláceno vše bylo z konta Berlova. Pokud jde o Müllerovu rodinu, sděluje, že mnozí členové rodiny trpí nachlazením, Ottovy mandle musí ven a Annin strobismus asi bude operován. Ale jinak všichni jsou šťastni a relativně zdraví.

Syracuse, 9. 11.: Müller reaguje na oznámení z dopisu Heyrovského z 2. 11., že Heyrovský do USA nemůže jet. To mnohé vědce v Americe rozlítostnilo, ale pro některé to bylo příznivé, neboť ubyl vynikající konkurent a autorita v polarografii. Zmiňuje zejména I. Kolthoffa. Upozorňuje Heyrovského, aby nebyl překvapen Alexandrovou odpovědí na Heyrovského nabídku – hlavně pokud jde o honorář. Uvádí vlastní zkušenost. Ve Weissbergerově *Technique in Organic Chemistry* je jeho stostránková polarografie. Za každou prodanou knihu dostává 10 centů, takže velmi záleží na prodejnosti knihy. Heyrovský bude mít s knihou konkurenci v Kolthoffově a Linganeově *Polarography*. Nadšení pro konferenci v Baton Rouge u něj upadá, spíše se těší na federální zasedání v Detroitu v dubnu příštího roku.

Syracuse, 15. 12.: Müller prohlédl zasláný text článku J. Homolky. Je přesvědčen, že kterýkoli americký časopis jej přijme. Příprava článku je však ubohá. Obrázky jsou nedostatečně reprodukovatelné a žádný časopis tabulky v uvedené formě nepřijme. Výhrady budou také k referencím. Později, až bude mít chvíli volného času, napíše Heyrovskému své kritické poznámky k textu. V závěru dopisu blahopřeje Heyrovskému k nastávajícím narozeninám a celé rodině přeje vše nejlepší v novém roce a veselé Vánoce.

1949

Syracuse, 10. 3.: Müller se vyjadřuje k žádosti Heyrovského o zaslání balíčku. Posílání gramodesek leteckou poštou je neobyčejně drahé. V USA je plno nerozbitných gramodesek, ale většinou jsou pro děti. Müller má poznámku i k zásilce tabáku. Müllerovy děti měly velkou radost z balíčku z Prahy. Malý Otto si hned přivlastnil malého koníčka a pojmenoval ho „Knocky“, a děvčata si rozdělila překrásné panenky. Děti měly druhé Vánoce. K sympoziu v Baton Rouge Müller uvádí, že jím byl příjemně překvapen. Přítomno bylo asi 300 účastníků, z toho 1/3 polarografistů. Müller vzbudil značný zájem, když diskutoval o diferenciální a derivační metodě. K jejich zamýšlené knize o polarografii píše, že je málo pravděpodobné, že by Kolthoff a Lingane v dohledné době přepsali a vydali jejich *Polarography*, a tudíž by kniha o polarografii autorů Heyrovský-Müller mohla být mezitím dokončena. V případě vydání knihy je třeba počítat až 30% daní. Müller se vyjadřuje k obsahu článku J. Homolky – hlavně k aplikaci techniky, k níž má několik připomínek.

Praha, 27. 3.: Heyrovský píše, že pokud Kolthoff připravuje revidované vydání své knihy, měli by počkat a potom hned napsat monografii odlišnou od Kolthoffovy.

Praha, 19. 4.: Heyrovský děkuje za látku na trenčkot pro syna. Informuje o novince v Praze – obchodu Darex, kde lze nakoupit za dolary nedostupné zboží. Müller by měl z peněz, které pro Heyrovského na jeho návštěvu USA shromáždili američtí profesori, poslat přes Živnostenskou banku 250 dolarů na paní Heyrovskou. Heyrovský má jet na měsíc do Belgie v rámci výměny profesorů. Bude přednášet po celé Belgii. Kontaktní adresu bude mít na univerzitě v Liège. Dostal jako autorské výtisky jedenáct exemplářů svého *Polarographisches Praktikum* vydaného nově v r. 1948. Letecky Müllerovi posílá jejich bibliografii za rok 1948 s žádostí, aby ji prohlédl, opravil, příp. doplnil a co nejdříve ji vrátil do Prahy nebo po 1. 5. poslal do Belgie. Na léto má plán zajet (pokud možno se ženou) do Dánska a zúčastnit se zde zasedání dánské národní badatelské rady.

Syracuse, 26. 4.: Müller odpovídá se zpožděním, jeho děti jsou nemocné, mají spalničky. Zjistil podrobnosti o léku oreton, o jeho složení, formě (injekce i tablety) atd. Heyrovského žádost o tři gramy tohoto léku se mu zdají přehnané a diví se, že pražští lékaři doporučují takové množství, ač vědí o následcích předávkování. Přesto, přeje si Heyrovský injekce či tablety?

Syracuse, 3. 5.: Müller píše o nemocech svých dětí, některé budou muset jít na různé operace. Vrací se ke starší poště od Heyrovského a vysvětluje, jak na ni reagoval, pro případ, že dopisy Heyrovskému nedošly. Před jistým časem napsal Tachi z Japonska, že by rád dostával *Collection*.

Praha, 5. 5.: Heyrovský reaguje na Müllerovu poznámku o spalničkách dětí, které však mohou být nebezpečné pro rodiče. Heyrovský děkuje za informace o oretonu, který je určen mladému Posejpalovi, o kterého pečuje docent Šilink. Prosí o zaslání jednoho gramu léku ve formě tablet, který má být poslán na Šilinkovu interní kliniku. S cestou do Belgie to nevypadá dobře.

Syracuse, 19. 8.: Müller se rozepisuje o personálních změnách na syrakuské univerzitě. Jeho šéf přijal místo na Cornell University a vyzval Müllera, aby šel s ním. Müller vše zvážil, v Syrakusách má pěknou laboratoř, nyní i s Tiseliovým aparátem (na elektroforézu), grant na výzkum a další okolnosti, které všechny rozhodly zůstat v Syrakusách. K záležitosti společné knihy pro Academic Press: může návrh Heyrovského předložit Academic Press a čekat na reakci. Müller teď přepisuje svoji malou monografii. Ta stará je opět vyprodaná a její další vydání bez revize odmítá. V září bude výroční zasedání Americké chemické společnosti. V rámci zasedání bude

poprvé organizován kulatý stůl s moderátorem a dvěma experty. Organizátoři zasedání požádali Müllera, aby byl jedním expertem pro polarografii v organické chemii.

Syracuse, 22. 11.: Ke společné knize Müller uvádí Jacobiho podmínku, že maximálně 10 % textu z dřívějších Heyrovského knih může být přeloženo nebo okopírováno. Müller má několik zajímavých výsledků analýz míšních tekutin pacientů s poliomyelitidou a hodlá je publikovat. To však vyvolává otázku, co udělat s článkem Homolky a Krupičky. Vážně pochybuje, že současná forma článku je přijatelná v americkém časopisu. Definitivně se rozhodl zůstat v Syrakusách. Povýšil na docenta (Associate Professor), jeho plat bude stejný, ne-li vyšší než v New Yorku na Cornell University. Uvedl ještě další důvody, proč zůstává v Syrakusách. Müllerovi výlet do Atlantic City přinesl nový neočekávaný směr dalšího výzkumu, iniciovaný setkáním s dr. Cohnem z Harvardovy laboratoře. Nové pokusy s frakcionací plasmových proteinů bude napříště provádět jinak.

Praha, 30. 11.: Heyrovský gratuluje Müllerovi k jeho povýšení na docenta, čímž je rozřešeno dilema, zda zůstat či odejít ze Syrakus. Opravené korektury došly, právě se tiskne bibliografie a za pár dnů po svázání bude připravena k distribuci. Dotazuje se, kolik výtisků má Heyrovský Müllerovi poslat. Náklad bibliografie činí 1200 výtisků. Na skladě je ještě pár výtisků od r. 1939. Nemá snad o ně Müller zájem? Pokud si Müller přeje, mohou mu v *Collection* otisknout jeho poslední zaslanou práci. Heyrovský se vzdal vydavatelské práce v *Collection*, ale má tam stále velký vliv. Pro nedostatek času nestačí překládat mnoho článků, mezi nimiž jsou disertace jeho žáků. Dotazuje se, zda něco neví o mladém Berlovi. Ten před dvěma roky z Heyrovského vymámil pro svoji *Metallurgical Polarography* řadu obrázků a polarogramů, které ani po urgenci nevrátil, a ani neodpověděl. Heyrovský se obrací na Müllera s prosbou o pomoc při získání členství v Americké elektrochemické společnosti. V dopise vloženou přihlášku prosí podepsat a poslat dr. Finkovi.

1950

Praha, 22. 1.: Heyrovský si trochu stěžuje, že nemá od Müllera žádné zprávy, i když ví, že Müller je přetížen prací. Neví, zda do Ameriky došly zásilky knih, separátů atd. Oznamuje, že prof. Böttger náhle zemřel v říjnu 1949 ve věku 79 let. Brdička byl jmenován řádným profesorem UK s účinností od října 1948.

Syracuse, 29. 1.: Müller potvrzuje příjem tří dopisů a dalších písemností. Oznamuje, že Heyrovskému poslal v balíčku 50 mg žádané chemikálie. Na začátek bude Müllerovi

stačit 25 otisků jejich společné bibliografie polarografických prací. Je znepokojen faktem, že Heyrovský nedostal poštou třetí část *Protein Index* s dopisem obsahujícím několik důležitých zpráv. Potěšila ho zpráva, že Brdička byl jmenován řádným profesorem. Práce v Müllerově laboratoři jdou pomalu kupředu. V laboratoři jsou na začátku s odkrýváním povahy proteinů, které jsou odpovědné za proteinový index. Je třeba být opatrný se závěry bádání látek tak labilních, jako jsou proteiny. Počátkem února začínají Müllerovi přednášky, což znamená málo času na výzkum. Müller chce na federálním zasedání v dubnu v Atlantě přednést výsledky z jeho pracoviště o poliomyelitidě. V ústavu, kde pracuje, se hledá nový profesor a vedoucí departmentu. Už aby byl, protože se buduje nová budova ústavu, v níž pro sebe Müller nárokuje kancelář a laboratoř spojenou s temnou komorou a speciální laboratoř s air condition s možností udržet v ní požadovanou teplotu. Potřebuje též místnost pro polarografii, elektroforézu a další metody používané pro studium proteinů.

Syracuse, 21. 3.: Müller informuje Heyrovského, že jím navržené oslavy 25 let polarografu a 60. Heyrovského narozenin nebudou, protože Electrochemical Society má už kalendář událostí na rok 1950 naplněn. Uvádí asi už Heyrovskému zřejmou novinku, že Heyrovský byl zvolen za člena Electrochemical Society. Zmiňuje i nového šéfa departmentu, dr. G. Moe, který přišel z Ann Arbor. Třetí článek o indexu proteinu, který Heyrovský nabídl otisknout v *Collection*, byl mezitím přijat časopisem *Journal of Medical Science* a bude brzy publikován. Od prací věnovaných poliomyelitidě si hodně slibuje, bude o nich v dubnu referovat na konferenci v Atlantic City.

Praha, 23. 4.: Heyrovský žádá Müllera, aby mu poslal knihu o izotopech uhlíku. V pořádku obdržel kvartérní soli, které byly deklarovány jako léky. Müllerův rukopis o indexu proteinů byl shledán jako neočekávaný a je připraven pro *Collection*. Tento časopis, poté, co jej on a Votoček předali Čs. společnosti chemické, prakticky umírá. Současní editoři nejsou příliš schopní, distribuce časopisu vážne, časopis se nemůže posílat do ciziny a finančně je na tom časopis moc špatně. Heyrovský si myslí, že *Proceedings from the Polarographie Institute by Collection* nahradily. Heyrovský teď dokončuje seznam bibliografie za rok 1949 a pošle jej hned letecky Müllerovi. Po přehlédnutí jej prosí vrátit letecky do Prahy. Heyrovského čekají přednášky v Bratislavě na univerzitě, potom má jet do Polska, mj. pro čestný doktorát Varšavské univerzity, ale zatím nemá vyřízený pas.

Praha, 19. 6.: Heyrovský informuje Müllera o vybavování ÚÚP přístroji. Nejvíce ústav potřebuje polarografy. I když čs. výrobce jich ročně vyrobí 200 ks, ty jsou už předem

objednány – ještě před započítáním jejich výroby. Ještě horší je to s cizími polarografy. Ústav nemá prakticky žádné dolary, aby mohl koupit americké přístroje. Je tu jediná možnost, požádat cizí výrobce (Sargent, Leeds-Northrup aj.), aby přístroj darovali novému Polarografickému ústavu u příležitosti nastávajících narozenin ředitele ústavu. Jejich nové modely by jistě zvýšily publicitu firem. I účast firem na polarografickém kongresu v Praze by pomohla. Je ovšem nejisté, zda kongres bude skutečně mezinárodní, ale napsané příspěvky z celého světa budou velmi vítané. Brdička obeslal nejprominentnější polarografisty s žádostí o rukopisy jejich prací. Příspěvky se shromáždí do dvou dílů: v prvním budou zaslané příspěvky, v druhém dílu ty odpřednášené. Heyrovský děkuje za knihu o izotopickém uhlíku, která poslouží českým studentům při konstrukci hmotového spektrometru pro izotopy. Heyrovský oznamuje, že separátní poštou poslal Müllerovi hrubý nárys k bibliografii za rok 1949. Heyrovský blahopřeje Müllerovi k získání grantu od National Foundation for Infantile Paralysis, což je výborné. Jedna česká dvaadvacetiletá pacientka trpí nemocí tři roky, nemoc má zhoubné účinky na játra. Podle polarografického testu ve filtrátu nemá žádnou proteinovou vlnu. Projevuje se u ní velký deficit glukózy. To dobře souhlasí s předpokladem, že látka nesrážená kyselinou sulfosalicylovou je cukr obsahující mukoidní peptid. Pan Vopička chtěl poslat Heyrovskému honorář, ale narazil na obtíže v amerických bankách. Povoleno je poslat jen 400 \$ na nákupy v Darexu. Heyrovský potřebuje peníze na zaplacení daně z příjmu. Prosí Müllera, aby vysvětlil Vopičkovi Heyrovského situaci. Prosí o zaslání separátů prací Baumbergera a Müllera. Informuje dále, jak bude rodina Heyrovských prožívat dovolenou a prázdniny.

Syracuse, 7. 7.: K nedostatku polarografů v PÚ uvádí, že PÚ by měl mít přednost ve vybavování ústavu přístroji. Není pro výrobce dobrou vizitkou, když nevyhovují požadavkům ústavu ani s inovací přístroje. Müller lituje, že pražský polarografický kongres nebyl mezinárodní. Brdička jej pozval, aby se zúčastnil článkem, což rád učiní. Revidovaný návrh bibliografie za rok 1949 se mu nepodaří vrátit dříve než za dva týdny, je silně zaměstnán prepisem jeho malé monografie, kterou měl odevzdat do 30. 6., ale nestihl to. Analyzoval řadu případů onemocnění jater: filtrátová vlna a trojmocný kobalt byly negativní. Není však přesvědčen, že mukoprotein je jediný, který by řešil problém. Analyzoval též čištěný materiál a našel, že se chová odlišně od materiálů normálně obsažených ve filtrátě.

Syracuse, 4. 8.: Müller konstatuje, že bibliografie za rok 1949 je hotova a že ji posílá Heyrovskému spolu se seznamem návrhů. U britských publikací uveřejněných

v *Industrial Chemistry Journal* si není jistý, zda do bibliografie patří. Nejsou v ní též různá abstrakta článků z meetingů tištěných Americkou chemickou společností.

Praha, 28. 8.: Heyrovský potvrzuje, že peníze poslané panem Vopičkou už má k dispozici. Vysvětluje, jak to bylo s jeho brýlemi. Nešťastně si sedl na krásné americké brýle, na které byl velmi pyšný, koupil je r. 1947 ve Stockholmu. Uvádí parametry skel a údaje o svém astigmatismu. Prosí Müllera, aby objednal bifokální skla u nejlepší firmy podle uvedených parametrů a poslal je na adresu Ústavu fyzikální chemie UK. Děkuje za příspěvky na polarografický kongres. Zda bude mezinárodní, není jisté, záleží na situaci (politické). Organizátorům není známo, zda východní vědci budou moci přijet. Obdržel od Americké elektrochemické společnosti pozvání zúčastnit se jejího jarního zasedání ve Washingtonu na téma elektrodová kinetika. Je však malá pravděpodobnost, že by mohl do USA jet. Heyrovského těší, že vyjde nové vydání Müllerovy knížky o polarografii v nákladu 3000 výtisků. Uvádí, že von Stackelbergova publikace *Polarographische Arbeitsmethoden* je vynikající učebnice. Též Kolthoff vydává nové vydání knihy věnované polarografii. Heyrovského *Polarographisches Praktikum* je rozšířeno a ve slovenském překladu vyjde v nákladu 3000 výtisků v Bratislavě. A připravují se překlady do rumunštiny a maďarštiny. Heyrovský píše o tom, jak strávili prázdniny, co dělají jejich děti. Předpokládá, že Müllerovi byli na chatě u jezera a s autem mohli dělat výlety.

Syracuse, 11. 9.: Müller oznamuje, že letecky posílá v balíčku dvě bifokální skla. Ještě nezačal s přípravou příspěvku na polarografický kongres. Podle Heyrovského přání s ohledem na studie van Rysselbergha a Delahaye chtěl by něco publikovat o CO₂. Je zajímavé, že Müller se spolupracovníky našli katalytickou vlnu CO₂ na hydroperoxid současně nebo i o něco dřív před van Rysselberghem. Bylo to už v roce 1936 v Baumbergerově laboratoři, ale tehdy tomu nerozuměli. Našli tuto vlnu a nazvali ji „halitosis“. Vlnu nenalezli v pufrech a mořské vodě, a proto tyto roztoky použili spíše než roztoky neutrálních solí pro analýzy na kyslík, které je zajímaly. Když Müller přišel do Syrakus, koncentroval se na problém polarografického stanovení CO₂ vedle kyslíku ve vzduchu a našel tuto zvláštní vlnu v přítomnosti peroxidu vodíku.

Praha, 24. 9.: Heyrovský co nejsrdečněji děkuje za bifokální skla, která došla v pořádku a za která ani nemusel platit clo. Optik je nasadil do rámečku a teď po třítydenní pauze se opět těší z kouzelných brýlí. Heyrovský je nadmíru spokojen s příslibem Müllera, že dodá do *Festschriftu* příspěvek o efektu CO₂ v krvi. Text by měl poslat co nejdřív, protože tiskárna chce mít celý *Festschrift* hotov do 10. 10. Japonští přátelé jsou

v tomto ohledu velice pilní. Největší novinkou je, že sovětští polarografisté mohou přijet na kongres (bude od 5. do 12. 2. 1951), a tudíž organizátoři kongresu pozvou kolegy z ostatních zemí. Bohužel čs. pohostinnost bude omezená, cestovní náklady budou cizincům hrazeny jen v rámci Československa a je malá naděje, že za těchto podmínek přijedou návštěvníci ze zámoří. Vědci z lidově demokratických zemí jsou dobře podporováni k účasti na takových kongresech, takže ti zřejmě přijedou. Heyrovský sám je přirozeně velmi zaujatý editorskými úpravami *Festschriftu*, protože Brdička je přetížen povinnostmi a navíc píše učebnici fyzikální chemie. Pisatel si stěžuje Müllerovi, že podle letáku vydavatelství Academie Press se má brzy objevit Berlova kniha *Physical Methods, part II*, v níž bude Heyrovského článek o polarografii a amperometrických titracích. Berl si před třemi roky vyžádal od Heyrovského článek o metalurgické polarografii pro plánované *Physical Methods in Metallurgical Analysis*. Nyní s metalurgií přestal úplně a vydává místo toho jeho polarometrické – podle Berla amperometrické – titrace. Ačkoli Heyrovský dvakrát žádal Berla o korektury, Berl vůbec neodpověděl. Také Heyrovskému nevrátil jeho polarogramy a obrázky. Postěžoval si o tom Jacobimu a napsal znovu Berlovi. Zatímco Jacobi do týdne odpověděl, Berl mlčí. V Berlově knize bude tedy Heyrovského kapitola, jejíž konečný text nemohl přehlédnout. Považuje to za sprostotu.

Syracuse, 2. 10.: Müller píše Heyrovskému, že poslal Brdičkovi svůj článek do oslavného čísla *Collection* k Heyrovského výročí, a doufá, že jej odsouhlasí. Poněkud se liší od van Rysselberghovy ideje přímé redukce oxidu uhličitého. Vkládá do dopisu také dva dopisy – od Tachiho a Ishibashiho, které má Heyrovskému doručit. Od článku, který zaslal do oslavného čísla, žádá 50 až 100 otisků.

Syracuse, 5. 12.: K zaslané bibliografii 1949 má jen málo připomínek, uvádí je v příloze. Přidal do bibliografie ještě 19 dalších referencí. Byl doteď zaneprázdněn korekturami jeho knihy, která v novém vydání vyjde buď ještě v prosinci, či lednu 1951. V závěru listu dopředu blahopřeje Heyrovskému k 60. narozeninám.

Praha, 11. 12. (koncept dopisu): Heyrovský potvrzuje, že poštou přišel Müllerův článek o proteinech. V Praze ovšem nedočkavě čekají na korektury příloh zaslaných do USA před jistým časem letecky. Pokud nemá Müller korektury hotové, ať je přesto letecky vrátí, protože bibliografie má vyjít v prosincovém čísle *Collection*.

Praha, 18. 12.: Heyrovský děkuje za blahopřání k narozeninám, které teprve budou. Píše, že zřejmě v den narozenin dostane dárek v podobě své a Zumanovy knihy vydané na Slovensku /6/.

1951

Praha, s. d. (koncept): Heyrovský ujišťuje Müllera, že jeho příspěvek jakož, i příspěvky čtrnácti Japonců, byly zařazeny do tisku. Müller obdrží dost separátů i Sborník příspěvků ze sjezdu, který bude od 4. do 8. 2. Je už hotov i seznam účastníků sjezdu.

Praha, 19. 2.: V dopisu se naráží na řadu problémů, zejména spojených s Brdičkovou reakcí. Penicilinový muž, dr. Chain, který řídí výrobu čs. penicilinu, byl velmi spokojen s oscilografickými křivkami penicilinu, jimiž lze kontrolovat čistotu penicilinu, v ÚÚP využívají též tryskavou elodou. Ukazuje se, že záleží na stupni adheze elektrolytu k rtuťovému trysku. Množství roztoku neseného tryskem rtuti je funkcí potenciálu. Poblíž nuly, trysk nenese žádnou vodu, trysk je zcela suchý a Helmholtzova dvojrstva zůstává v roztoku. To je důvod, proč nabíjecí proud prakticky vymizí.

Praha, 6. 3.: Heyrovský děkuje Müllerovi za zaslání jeho výtečné knížky. Žádá Müllera, aby poslal na účet ÚÚP dalších šest výtisků, ostatní se pokusí objednat přes knihkupce. Polarografický sjezd proběhl dobře. Do dopisu vložil Heyrovský kopii zprávy, kterou poslal do *Nature*, další Kolthoffovi, Shikatovi, Tachimu, Verdierovi, Jörisseovi a Scholanderovi. Ze známých polarografistů byl na sjezdu jen Kemula mezi dalšími asi 400 účastníky. Ukázalo se, že příští sjezd se musí konat v paralelních sekcích, tak jak se organizují kongresy IUPAC. XIII. kongresu IUPAC pořádaného v New Yorku na podzim se nezúčastní ani Brdička ani on. Festschrift *Collection* o asi 500 stranách k 60. narozeninám Heyrovského vyjde asi v červnu. Kromě toho má vyjít třídílný sborník prací z polarografického sjezdu (jsou na něj peníze!). Sjezd byl podporován příslušným čs. ministerstvem.

Syracuse, 27. 3.: Müller se rád dozvěděl z posledního Heyrovského dopisu, že oslavy Heyrovského narozenin a hlavně polarografický sjezd byly úspěšné. Před jistým časem poslal Heyrovskému svoji knihu a zařídil u nakladatele, aby dalších šest poslali přímo Heyrovskému. Prosí Heyrovského o zaslání článků z *Collection* a dalších českých časopisů z oblasti polarografie za poslední léta.

Praha, 6. 6.: Heyrovskému zabírá veškerý čas čtení korektur ze Sborníku 1. polarografického sjezdu (asi 1000 stran). Články jsou v šesti jazycích. Děkuje za Müllerovu novou knihu s velmi přátelským věnováním. Před pár dny zaslal Heyrovský Müllerovi

bibliografii 1950, kterou žádá posoudit a eventuálně doplnit. Bibliografie 1949 ještě nevyšla. Syn Michael úspěšně odmaturoval a po prázdninách půjde na přírodovědeckou fakultu, dcera Jitka tvrdě studuje k závěrečné zkoušce z fyzikální chemie a má velký vítr před zkouškou z termodynamiky u Brdičky. Celé dva měsíce chce Heyrovský s rodinou strávit na Slovensku.

Syracuse, 9. 7.: Müller je v současnosti zaměstnán řadou povinností rodinného charakteru (delší návštěva Müllerových rodičů v Syrakusách). V jeho laboratoři se budou dělat úpravy. Musí sepsat zprávu o činnosti pro National Foundation for Infantile Paralysis, od níž získal grant. K budově, kde má laboratoř, se bude přistavovat nové křídlo. Žádané separáty už došly a těší se na další várku. Zabýval se se spolupracovnicí Brdičkovým vysvětlením redukce kyseliny pyrohroznové a potvrdil znovu jejich staré interpretace, proti kterým Brdička protestoval. Tato práce a práce o polio budou sepsány a publikovány.

Syracuse, 9. 8.: Müller píše, že dost dobře nerozumí Heyrovského dopisu psanému dr. Smithovi. Pokud jde o Müllera, pokračoval by v ročním publikování polarografické bibliografie. U předmětového rejstříku by se rád soustředil na biochemickou tematiku. Má k ní nyní velké množství kartiček a mohl by ji rozšířit na vůššechny tematiky. Z celkových 2700 referencí má předmětově zachyceny dvě třetiny. Do dopisu přiložil osm stránek referencí, které nejsou v bibliografii 1950 a jednu stránku položek, v nichž se údaje Heyrovského a jeho liší.

Syracuse, 29. 8.: Posílá Heyrovskému další reference do bibliografie 1950. Spěchá s přípravou příspěvku pro symposium o elektrochemických konstantách pořádané v rámci oslav 50. výročí National Bureau of Standards. Též se věnuje práci o ketokyselinách, kterou dělal společně se stipendistou dr. Neishem.

Syracuse, 11. 12.: Upozorňuje Heyrovského, že ve výtisku sdělení z polarografického sjezdu jemu zaslaném chybí některé stránky, které by rád získal, jakož i další výtisky bibliografie 1949. V létě a na podzim toho mnoho po odborné stránce neudělal vzhledem k návštěvě rodičů z Německa.

Praha, 14. 12.: Heyrovský informuje o změně privátní adresy. Píše o potížích s tiskem *Collection* a jiných publikací. Místo přílohy v *Collection* by jejich polarografická bibliografie mohla vycházet jako zvláštní tisk Ústředního ústavu polarografického, podobně jak je to s italskou bibliografií Semeranovou. Prvních pár výtisků Sborníku (dva díly) z 1. mezinárodního polarografického sjezdu je už na světě, firma Orbis

Export poslala 15. 11. Müllerovi Sborník a separáty, a Heyrovský prosí o potvrzení příjmu.

1952

Syracuse, 4. 1.: Müller potvrzuje příjem zásilky obsahující dva díly sborníku z pražského polarografického sjezdu a separáty jeho práce. Lituje, že *Collection* prožívá krizi s vydáváním. Rozhodně může Heyrovský počítat s Müllerovou účastí na další polarografické bibliografii. Učinil opatření, aby Heyrovský dostal pět exemplářů jeho *Polarografie* vydané u Springera z Ann Arbor. Jacobi z nakladatelství University Press mlčí. Neví také nic o Berlovi.

Syracuse, 10. 1.: Müller cituje z dopisu japonského polarografisty dr. Tachiho, který se zmínil o oslavě 25 let polarografie v Japonsku a o Tachiho úmyslu napsat knihu věnovanou polarografii, do níž potřebuje fotografie Heyrovského a Müllera. Müller píše o prožívání Vánoc v rodině a provozu jeho domu.

Praha, 3. 4.: Před pár dny bylo Heyrovskému doručeno z USA – díky Müllerově ochotě – pět exemplářů knihy *Polarography*. Mnohem více by však v ÚÚP potřebovali Steckelbergovu knihu, kterou nejde z Československa přímo objednat. Mohl by Müller zařídit poslání či objednání pěti kusů této učebnice? Přes čs. mezinárodní výměnnou službu dostane všechna čísla *Collection* od r. 1947. Heyrovský je rád, že Jacobi mlčí. Heyrovský a ani zřejmě Müller nemají čas psát knihu a dále daně z honoráře jsou velmi vysoké. V únoru ÚÚP zorganizoval kongres o praktické polarografii. Souhrny referátů byly zaslány do časopisu *Analytical Chemistry*. Heyrovský pošle Müllerovi program kongresu v češtině. V příloze dopisu je patnáct stránek bibliografie 1951 připravené pro zvláštní publikaci, které musí být v tiskárně do konce května. Druhou část bibliografie pošle Heyrovský do týdne letecky. Müller má přidat poznámky a vrátit zpět nejpozději v 2. půli května. V současné době v ústavu studují penicilin polarograficky a oscilopolarograficky. Je-li penicilin absolutně čistý, nedává žádný efekt (kromě vlivu kapacity), ale při změně na penicilinové kyseliny a v konečné fázi na cysteinové deriváty efekty jsou velké. Pro nedostatek času se Heyrovský věnuje penicilinu oscilopolarograficky a jeho syn polarograficky. Dcera Jitka pracuje na výzkumu vitamínu B14. Pokud by se objevily nějaké novinky kolem B14, Heyrovský žádá o jejich sdělení.

Syracuse, 20. 5.: Müller píše, že nemůže začít s kontrolou bibliografických údajů, dokud nebude mít vše pohromadě. Müllerův systém rejstříkování je zcela odlišný od systému

Heyrovského, bude se muset ujednotit. Poslední dva týdny byl pedagogicky značně přetížen přednáškami a cvičeními, nemohl se tedy výše zmíněné činnosti věnovat. Přikládá bibliografii zpracovanou Heyrovským, v níž vyznačil místa, která je třeba objasnit. Posílá též šest stránek dodatečných referencí a dvě stránky referencí týkajících se 75. výročí Americké chemické společnosti a mezinárodního kongresu v New Yorku z roku 1951. Müller se bude snažit získat von Stackelbergovu knihu (pět výtisků) a hned ji pošle Heyrovskému. Běžnou poštou mu přišel svazek ze semináře z praktické polarografie a lodní poštou separáty bibliografie 1949. Nedostal zatím separáty bibliografie 1950 a potřeboval by dodatečně též bibliografii 1947. Heyrovský je jistě šťastný, že mu s bibliografií pomáhá syn a manželka a určitě i dcera. Jitce vzkazuje, že nikdy neslyšel o vitamínu B14, a tudíž jí o něm nemůže poskytnout informace. Je mu líto, že má Heyrovský potíže s krevním tlakem, to by jistě neměl brát na lehkou váhu.

Praha, 11. 6.: Heyrovský potvrzuje příjem Müllerova dopisu s dalšími referencemi do bibliografie 1951, které budou do ní zahrnuty. Jen čtyři z nich jsou nejisté, patří-li do polarografické bibliografie.

Syracuse, 18. 6.: Müller vysvětluje Heyrovskému, proč ve společné bibliografii uvedl čtyři reference, které Heyrovský navrhuje vyškrtnout. Müller se těší, až mu přijde balík se separáty a jubilejním číslem *Collection*. Dotazuje se, zda Heyrovští mají některá přání k nákupům v Darexu. On už má totiž Certificate Application a seznam dáreků i jejich ceny a může dárkové certifikáty poslat.

Praha, 11. 8.: Heyrovský se omlouvá za delší odmlku: dokončoval s Forejtem učebnici o oscilografické polarografii a byl dva týdny s rodinou na Slovensku na dovolené v Malé Fatře. Kupodivu mu krevní tlak klesl na téměř normální, ač se pohyboval i v nadmořské výšce 1700 m. Od bulharských vědců obdržel pozvání na čtyřtýdenní pobyt – tři týdny u moře v Balčiku a týden v Sofii na přednášky. Děkuje za laskavost, s jakou zorganizoval zaslání dolarů na nákupy v Darexu. Nemocný prof. Böhm by potřeboval lék cortison. Pokud je cenově dostupný, necht' je zaslán do Státní fakultní nemocnice na Vinohradech pro pacienta dr. Böhma. Korektury bibliografie 1951 nejsou ještě hotové. Na splátky mu pošlou více exemplářů bibliografie 1950 kromě těch, které už má. Několik Heyrovského kolegů dává dohromady tematický polarografický rejstřík, což bude kniha o 400–500 stranách. Bude v angličtině jako dodatek ke druhému dílu *Sborníku prací z 1. mezinárodního polarografického sjezdu v Praze*.

Syracuse, 20. 8.: Müller nadšeně píše o týdnech volna strávených s celou rodinou na cestách po USA a Kanadě. Příští rok musí cestování omezit, v lednu 1953 očekávají další přírůstek do rodiny. Ještě že mají velký dům. Müller doufá, že Heyrovskému už došly čtyři knihy Kolthoffa a Linganea. Přes rodiče Müller objednal požadované knihy von Stackelberga a doufá, že je Heyrovský bez potíží dostane. Müller by přivítal další separáty ze semináře praktické polarografie. Pokud jde o lék Cortison, ten lze snadno získat, ovšem k odeslání bude muset mít licenci k exportu, kterou může, ale také nemusí získat, což se uvidí. Mnohokrát děkuje za došlé jubilejní číslo *Collection* a za další separáty. Müller má všechna čísla *Collection* vyšla do prosince 1939, z dalších let jen separáty polarografických prací.

Praha, 5. 10.: Heyrovský mj. uvádí, že se chce zúčastnit XIII. kongresu IUPAC i jeho fyzikálně chemické sekce koncem července příštího roku a táže se, zda i Müller přijede do Švédska. Navštívil v nemocnici prof. Böhma, jehož zdravotní stav není dobrý, a píše o lécích, které mu v nemocnici podávají. *Collection* bude od příště vydávat ČSAV, budou v nich články ve francouzštině, němčině, angličtině a v ruštině a budou to většinou překlady prací z časopisu *Chemické listy*. Heyrovský slíbil Müllerovi, že mu postupně pošle všechna čísla *Collection* od r. 1947, kdy časopis začal znovu vycházet.

Syracuse, 17. 10.: Müller píše o XIII. mezinárodním kongresu, který bude v příštím roce a na který zřejmě Heyrovský pojede. S jeho účastí je to nejisté vzhledem k tomu, že v lednu se jim má narodit dítě. S posláním cortisonu jsou potíže, stejně i se Stackelbergovými knihami, které však může poslat Heyrovskému z USA. Nedávno dostal knihu Březiny a Zumana /7/, kterou považuje za excelentní kus práce a je autorům velmi vděčný. Rád by jim napsal, ale nezná jejich adresy. Škoda, že Müllerova znalost češtiny je nyní tak malá. Čeká hlavně na německé vydání této knihy. Druhý díl Kolthoffovy a Linganeovy knihy je už hotov a Heyrovskému bude zaslán. Heyrovskému bude zasílán též *Journal of the Electrochemical Society*. Pokud jde o odbornou laboratorní práci, pokračují ve studii o polio. Zjistili, že aby mohli provádět specifitější testy, musí zředit míšní tekutinu.

Praha, 29. 11.: Heyrovský oznamuje smutnou novinu, že prof. Böhm zemřel 27. 11. Předpokládá, že Müller ho znal. Pro Böhma potřeboval cortison a AGTH, ale ty preparáty by byly asi neúčinné, protože Böhm zemřel na astma. Pokud jde o obnovu odběru časopisu *Journal of Electrochemical Society* sděluje, že čs. poměry se zlepšily a časopis bude placen oficiálně přes Čs. státní banku, takže Heyrovský prosí, aby

Müller zrušil subskripci na tento časopis. Heyrovský je plně zaujat novým čs. polaroskopem, jednoduchým přenosným oscilografem, který umožňuje poskytovat $dV/dt-V$ křivky pro analytické účely a testuje reversibilitu a kapacitní jevy. Pomocí tohoto přístroje lze analyzovat stopy jedů v atmosféře. Upozorňuje Müllera, že začaly vycházet Leyboldovy *Polarographische Berichte* a lze si napsat do nakladatelství v Kolíně nad Rýnem o Probenummer. Od 17. 11. je Heyrovského ústav začleněn do ČSAV, kde má též Brdička svoji laboratoř fyzikální chemie. Počítalo se s prof. Böhmem, ale ten pár dnů po zvolení za člena korespondenta AV zemřel. Aby si zajistil subskripce na časopisy vydávané Americkou chemickou společností, Heyrovský se rozhodl stát členem této společnosti. Požádal tedy prof. Furmana o přihlášku a žádá, aby se za něj Müller zaručil (spolu s Kolthoffem).

Syracuse, 11. 12.: Müllera rozlícostnila zpráva o úmrtí prof. Böhma. Osobně Böhma neznal, ale ví o pomoci, kterou mu Heyrovský poskytl před válkou. Poštou Müllerovi došla polarografická bibliografie 1951 a Heyrovského žádosti o poslání Berlovy knihy (1. díl) dr. Trifonovovi a o objednání 2. a 3. dílu *Annual Reviews to Physical Chemistry* pro Heyrovského. Vypisuje, jak koresponduje s Leyboldovými *Polarographische Berichte*. Müllera velice zaujala Heyrovského zpráva o reorganizaci České akademie věd a Heyrovského práce s polaroskopem. Müller slíbil napsat kapitolu do 3. dílu Weissbergerovy edice a měl by ji odevzdat do února, ale se spisováním ještě ani nezačal pro spoustu jiné práce.

1953

Syracuse, 18. 2.: Müller oznamuje, že 16. 1. porodila jeho žena dvojčata – syny. Péče o ně vyžaduje hodně úsilí a času celé rodiny. Děkuje za došlý 3. díl sdělení z polarografického sjezdu. Odeslal Heyrovskému knihu von Stackelberga. Müllerova kapitola pro Weissbergerovu knihu není dokončena. K tomu začíná kurz fyziologie. Uvázal se též příspěvkem na symposiu o aplikaci elektrochemie v biologii a medicíně, které bude v dubnu v New Yorku. Setká se tam se starými přáteli.

Praha, 5. 3.: Heyrovský gratuluje Müllerovi k přírůstku v rodině – k chlapcům dvojčatům. Dále popisuje, co v současnosti dělají Heyrovského děti. On sám se ve volném čase baví polaroskopem a připravuje si dvě přednášky o oscilografické polarografii ve Stockholmu, kam má jet s Brdičkou jako delegát ČSAV. Jeho a Forejtova kniha o oscilografické polarografii je hotova a začíná se překládat do angličtiny. Londýnský Pergamon Press ji vydá v Praze a bude ji prodávat v Anglii. Mnoho práce

pracovníkům PÚ dalo sestavování věcného polarografického rejstříku, kniha má téměř 500 tiskových stran. Snad se bude dobře prodávat. Rejstřík zahrnuje stav polarografických prací do konce r. 1952. Autorský rejstřík za r. 1952 je téměř hotov. Během pár týdnů mu bude poslán, aby doplnil chybějící údaje. Mimochodem napsal, že v ruštině vycházející český časopis Chimija skončil a *Collection* vychází dál. Teď tam vycházejí články v angličtině, němčině či ruštině. Zašlou mu dvojčísli 5–6 *Collection* z r. 1951, které vyšlo s osmiměsíčním zpožděním. Heyrovský potvrzuje poštou došlé dva svazky *Annual Reviews* a dvě knihy Stackelbergovy, přivítali by však v Praze i více exemplářů Stackelbergovy monografie.

Praha, 8. 5.: Heyrovský píše, že 4. 2. utrpěl slabý záchvat mrtvice jako následek vysokého krevního tlaku. Po čtyřech dnech symptomy mrtvice vymizely, ale lékaři ho drželi na lůžku ještě měsíc. Teď už nemá žádné potíže. S bibliografií jsou určité těžkosti způsobené zřejmě finanční stránkou věci. Heyrovský se rozhodl, že další bibliografie bude vydávat jen on sám za PÚ. Lituje, že porušuje tradici, ale okolnosti je třeba respektovat. Nic nebrání tomu, aby Müller publikoval svoji vlastní bibliografii v USA. Prosí Müllera, aby za něj u Americké chemické společnosti zaplatil poplatek jeden dolar, aby se dostal do divize chemické literatury. Dotazuje se, zda už obdržel letecky tři exempláře bibliografie 1952 a pětadvacet výtisků obyčejnou poštou. A kolik dalších exemplářů potřebuje?

Syracuse, 18. 5.: Müllerovi přišel rukopis bibliografie 1952. Projde ji, zkontroluje a brzy vrátí, aby Heyrovského zastihla ještě před jeho cestou do Stockholmu. V Syrakusách je dr. Tachi, má stále ještě těžkosti s angličtinou, ale do konce června bude hovořit anglicky plynně. Chce být ve Stockholmu na kongresu a těší se, že se tam uvidí s Heyrovským. Müller končí přednášky z fyziologie a doufá, že se bude moci vrátit k současné práci v polarografii. Dvojčatům se daří dobře, přibývají slušně na váze, ale vyžadují velkou péči.

Syracuse, 28. 5.: Müller posílá Heyrovskému opravený rukopis bibliografie 1952 a vznáší k ní některé připomínky, zejména co do bibliografie nepatří.

Syracuse, 26. 6.: Müllera znepokojily dva Heyrovského telegramy, z nichž vyplývá, že bibliografie odeslaná 28. 5. se asi ztratila. Doufá, že Heyrovský má její průklep. V tom případě by ji znovu opravil. Dr. Tachi odcestoval do Evropy a chystá se na stockholmský kongres, který bohužel Müller nemůže z rodinných důvodů absolvovat. Lituje, že přijde o setkání s četnými známými polarografisty.

Syracuse, 26. 7.: Müller píše Heyrovskému do Stockholmu v domnění, že je tam na kongresu.

Je rád, že bibliografie, kterou Heyrovskému v květnu poslal, nakonec našla adresáta a došla v pořádku. O dr. Tachim píše, že jeho angličtina je poněkud prostá, ale stačí ke konverzaci. Tachi bude Heyrovskému vyprávět o Müllerově rodině, o okolí Syrakus atd., prostě o všem, co zažil u Müllerů. Zmiňuje, jak tráví prázdniny jeho děti – na táborech pořádaných YMCA. Uvádí adresu svých rodičů v Německu, které by potěšilo, kdyby je Heyrovský navštívil.

Praha, 30. 7.: Heyrovský doslova napsal, že se cítí jako Napoleon po bitvě u Waterloo, protože v poslední chvíli byla jeho cesta do Švédska, na kterou se pečlivě připravoval, zrušena. Brdička právě teď přednáší v polarografické sekci o rychlosti rekombinace iontů kyselin. Nabízí obsah sdělení, které tam měl přednést, Müllerovi a jeho spolupracovníkům, pokud by o ně měli zájem. Jinak je bude publikovat v *Collection* a v časopisu *Colloids*. Poprvé v životě se cítí jako někdo, kdo nic neudělal. Píše dále o tom, jak tráví či bude trávit jeho rodina dovolenou a prázdniny. Bibliografie je už v tisku, brzy budou obtahy, které mu Heyrovský zašle s tím, aby je prohlédl a vrátil s poznámkami, které zahrne do zlomených korektur. Upozorňuje na některé nejasnosti v bibliografii. Nakonec se ještě dotazuje, zda by nezaranžoval výměnu časopisu *Journal of the American Pharmaceutical Association* za *Collection*.

Syracuse, 12. 8.: Heyrovského dopis ze 30. 7. Müllera zarmoutil. Jako kdyby to tušil, že se Heyrovskému nepodaří zúčastnit se kongresu, na kterém byl Tachi. Brdička jistě bude o kongresu detailně referovat. Müller psal redakci časopisu *Journal of the American Pharm. Association* žádost o výměnu časopisů, čeká na odpověď, kterou může dostat Heyrovský přímo z redakce. Upřesnit požadovanou referenci nemůže, pomůže mu s tím dr. Neish z Anglie. Najali si k dětem paní (10 dolarů denně), takže snad bude moci Müller s paní odjet na mezinárodní fyziologický kongres pořádaný v Montrealu.

Praha, 8. 11.: Heyrovský potvrzuje, že dostal separáty od dr. Neishe a pět separátů Müllerovy práce k Ilkovičovým korekcím. O nich bude diskuse na ústavním kolokviu. Píše si o některé odborné knihy od Paulinga, Martell-Calvina a Linganea. Radí Müllerovi, jak by šla uskutečnit výměna *Journal of the American Pharmaceutical Association* za *Collection*, který má nyní 700 cizích abonentů. Ročník *Collection* tvoří 1200 stran. Nedávno utrpěla česká chemie velkou ztrátu – ve věku 62 let zemřel prof. Tomíček, mistr v potenciometrii a výborný analytický chemik. Zemřel po neúspěšné operaci močového měchýře. Pro nedostatek času se do laboratoře dostane k oscilografickým analýzám velmi zřídka. Malá skupina spolupracovníků kompiluje předmětový

polarografický rejstřík, který bude v angličtině, ale nakladatelství o něj nemají zájem. Dále v ústavu připravují instruktážní film o základech polarografie a její aplikaci. Heyrovský stále neví, zda velký Alexander z časopisu *Colloids* přijme k otištění Heyrovského práci *Colloids in polarography*, na které mu hodně záleží /8/.

Syracuse, 24. 11.: Müller se bude těšit na Heyrovského komentář k Müllerově korekci Ilkovičovy rovnice, o níž se bude jednat na kolokviu. Obzvlášť dychtí po Heyrovského názoru na jeho grafické znázornění údajů. S lítostí se dozvěděl o smrti profesora Tomíčka. Dvojčata pěkně rostou a stala se definitivně částí rodinného kruhu.

1954

Praha, 3. 2.: Publikace posílané poštou jdou velmi pomalu, zejména z Austrálie, ale Paulingova kniha pro Michaela už došla, a Heyrovský za ni děkuje. Z Prahy už odeslali Müllerovi jejich společnou bibliografii 1952. Zdržení ve vydávání způsobuje i to, že než bibliografie vyjde, putuje rukopis do USA, poté zpět do Prahy, pak nastanou prázdniny a tisk se spustí s různými nesnáze. Heyrovský oznamuje Müllerovi, že část polarografického ústavu, včetně jeho a paní Heyrovské, se přestěhovala na Malou Stranu do Vlašské ulice do malého starého paláce, kde je mj. „božský klid“. Vzhledem k přestěhování nejsou v PÚ nyní schopni organizovat kolokvium, které má být věnováno Müllerovu sdělení k Ilkovičově rovnici.

Syracuse, 13. 5.: Müller se omlouvá Heyrovskému, že se od listopadu 1953 nezval, napraví to. Měl tolik různých povinností, že nenašel čas na korespondenci s Heyrovským, jen poslal žádané knihy. Došly mu z Prahy různé polarografické bibliografie, za něž velmi děkuje, rovněž za Heyrovského nekrolog k Tomíčkově. Zpráva o Heyrovského hypertenzi jej znepokojila. Zato zpráva o bibliografii je pro Müllera v jistém ohledu úlevou. Byl jistě hrdý a šťastný, že na ní může s Heyrovským spolupracovat a publikovat ji jako spoluautor, ale cítí, jak jej povinnosti k bibliografii zatěžovaly. Je rád, že bibliografie bude nadále vycházet i bez jeho spoluautorství. Oznamuje, že obdržel prvních šest čísel *Collection*. Práce v Müllerově laboratoři jdou pomalu, protože Müller má nyní hlavně povinnosti ke studentům (přednášky z fyziologie). V současnosti sepisuje výsledky získané při studiu poliomyelitidy. Proteiny v míšňí tekutině se liší koncentrací s věkem pacienta a tato diference je markantní pro poliomyelitidu. Tato studie byla vedlejším produktem polarografické práce v tomto oboru a předčila významem polarografické nálezy. Na konferenci v Atlantic City prezentoval údaje získané různými metodami. Všechny však rezultovaly k proteinové

dvojně. Navrhl myšlenku, že tyto vlny nejsou vyvolány sulfhydrylovými skupinami, ale lysinovými nebo argininovými skupinami. Tyto výsledky budou určitě zajímat Brdičku, kterému pošle úplnou historii tohoto výzkumu formou separátu. Referuje Heyrovskému o pestrém životě jeho rodiny.

Syracuse, 14. 9.: Müller sděluje, že koupil asi 170 km od Syrakus šest akrů půdy mezi dvěma jezery. Na pozemku je chata, mnoho stromů a dosti divoká příroda. Chata je v ubohém stavu, Müllera čeká mnoho práce dát vše do pořádku. Děti si místo hned oblíbily, mohou se tam koupat, chytat ryby a jezdit na člunu. Široko daleko nejsou lidé, takže jezero jako by patřilo jen jim. Hlavní činností Müllera v létě byly práce kolem chaty, čímž pochopitelně trpěla práce v laboratoři. Ztratil šikovnou asistentku, která odešla do průmyslu za větším výdělkem. Není snadné najít za ni vhodnou náhradu. Opět získal grant od US Public Health na pět let na polarografická studia proteinů.

Praha, 10. 11.: Heyrovský oznamuje, že jeho dcera Jitka se v červnu vdala. Dále píše, že o prázdninách byli Heyrovští u Černého moře v Bulharsku a na podzim ho čeká cesta do Maďarska, kde bude přednášet. Zmiňuje se o Kemulově chromatopolarografii. Kouteckého matematické zpracování polarografie se mu zdá příliš abstraktní a nic to neříká k reálné polarografii; vzorce jsou obtížně verifikovatelné. Zuman sleduje konstituci organických látek pomocí Hammettovy funkce. Heyrovskému se nelíbí ani Butlerovy a Eyringovy vzorce k reakční rychlosti. Delahay vydal nedávno knihu *New Instrumental Methods*, v níž nejsou prakticky respektovány Heyrovského práce. Též se objevuje místo polarografie termín voltametrie, hloupé označení metod, které poskytují křivky proud vs. napětí. Křivky skutečně nejsou vhodné pro termín. Cílem je ukázat, že polarografie s obnovovanou rtuťovou elektrodou není správné slovo pro speciální název. Delahay ve své knize zmiňuje pouze derivaci dE/dt do oscilografie, ale nic dalšího. Heyrovský musí záležitost uvést do pořádku v anglickém překladu *Oscilografické polarografie* (Heyrovský – Forejt). Také Němci mají zájem o německý překlad. Heyrovský dostává pozvání k přednáškám do ciziny, např. prof. Bonhoeffer z Göttingen ho pozval na výroční zasedání Bunsengesellschaft s tím, že vše platí. Ale podivil by se, kdyby mu byla cesta dovolena. Také nově založený Centrální elektrochemický výzkumný ústav v indickém Karaikudi má o Heyrovského zájem, nabízí mu půlroční pobyt. Nejatraktivnější je pro Heyrovského nabídka Royal Technical College v Salfordu u Manchesteru vést tam týdenní výcvik v polarografii. ČSAV Heyrovského ujišťuje, že do Salfordu může jet. V závěru dopisu urguje zaslání vyžádané publikace.

1955

Praha, 5. 3.: Heyrovský píše Müllerovi o nemoci dr. Šilinkové, manželky jeho lékaře, který ho léčí na hypertenzi. Paní Šilinková už víc než rok marodí, léčí ji vším možným, byla i operována. Heyrovský popisuje, které léky na ní zkoušeli – leč bez valného úspěchu. Prosí Müllera, aby se spojil s dr. Šilinkem a poradil mu, jaká léčba by mohla být účinná.

Syracuse, 25. 3.: Müller oznamuje Heyrovskému, že u firmy Merck s žádostí o cortisone neuspěl, doporučili mu, aby lék koupil v místní lékárně. Už teď se jeví, že s odesláním léku budou potíže, k tomu musí získat povolení až z Washingtonu. V dohadách mezi Heyrovským a Delahayem ohledně terminologie sympatizuje s Heyrovským, ale též uvádí, že v českých časopisech se amperometrické titrace označují jako polarometrické titrace, což není výstižné. Müller doufá, že Heyrovskému došla kniha *Electrochemical Constants* a že dr. Šilink dostává pravidelně *Nature*. Prosí Heyrovského o zaslání náhradního čísla 3 *Chemických listů*, z Prahy poslané se ztratilo. Müller hovořil s řadou lékařů-specialistů o nemoci dr. Šilinkové a ti doporučují hydrocortison. Připravil si příspěvek na konferenci, která bude po Velikonocích v San Francisco. Podívá se tedy znovu do Kalifornie, kde byl naposledy v roce 1938.

Syracuse, 8. 4.: Müller oznamuje Heyrovskému, že získal povolení k poslání léku pro dr. Šilinkovou a že hydrocortison okamžitě poslal dr. Šilinkovi. K otokům dr. Šilinkové doporučuje účinné diuretikum.

Praha, 27. 4.: Heyrovský potvrzuje, že hydrocortison pro pí Šilinkovou v pořádku došel a všichni kolem ní jsou za zasilku velmi vděční. Dále uvádí, že už má v rukou *Electrochemical Constants* a děkuje za ně. Současně s tímto dopisem posílá Heyrovský Müllerovi jím žádané číslo *Chemických listů*. Tlak krve se Heyrovskému upravil po prášcích Serpasil. V laboratoři ve volných chvílích koná pokusy s oscilografickým zařízením. Teď sleduje rychlosti depolarizací u ireversibilních procesů. Též se věnuje i bibliografii, aby vyšla dřív než ta minulá. Plánovaný výlet do Anglie je přesunut do příštího roku, protože šéf Technical College v Salfordu odešel a nový šéf ještě není stanoven. Též sen o Indii (Karaikudi) se rozplynul, ježto předseda Rady ústavu sir Bhatnagar náhle zemřel a ředitel ústavu prof. Day odešel na jiné místo. Právě on Heyrovskému nabídl uvolněné místo, což je však pro Heyrovského nepřijatelné.

Syracuse, 27. 5.: Müller píše o vědeckém výletu do San Francisco, které shledal rozrostlé a s enormním vzrůstem počtu obyvatel. Zůstal mu však charakter svěžívho města. Píše o úspěšné výměně publikací mezi PÚ a jím. Lituje, že Heyrovského zájezd do Anglie byl posunut. Müller plánuje odjet na týden do Atlantic City, kde se chce setkat s lidmi od farmacie, kteří chtějí jisté polarografické studie o rtuťových sloučeninách. Do Atlantic City vezme manželku, aby si trochu oddychla od dětí. Těší se na prázdniny, které rodina bude trávit na chatě u břehu jezera Sixberry.

Praha, 12. 9.: Heyrovský děkuje za druhý balíček s hydrocortisonem pro pí Šilinkovou, který přišel už před 2 týdny. Dr. Šilink píše Müllerovi, že v Československu jsou velké potíže s dovozem důležitých léků, které mohou pomoci zachránit život nemocných. Dále popisuje, jak prožili Heyrovských prázdniny. Absolvovali třídenní čs.-maďarskou polarografickou konferenci, na které bylo 15 polarografistů většinou z PÚ. Další 2 týdny byli na univerzitě ve Veszprému, u Balatonu a nakonec v Budapešti. Heyrovský o konferenci napsal do *Nature*. Příspěvky z konference budou publikovány v němčině ve sborníku, který vydá Maďarská akademie věd. Dalším důležitým bodem je povolení jet do Anglie na přednášky a tam mj. oslavit 30. výročí polarografu. První přednášku bude mít 16. 11. a poslední 28. 11. V PÚ byla minulý týden rakovinová lékařka dr. Balle, která shledává dobré indikace na 2. Brdičkově vlně a zdůrazňuje důležitou reakci cystaminu, která poskytuje též dvě vlny. Pí Balle byla nadšená Müllerovou malou knihou, která by měla být přeložena do francouzštiny. Ostatně o tom sama Müllerovi napíše.

Syracuse, 26. 9.: Müller je rád, že Heyrovského cesta do Anglie se uskuteční a věří, že jeho přednášky budou mít velký úspěch. Pokud bude dr. Balleová z Bruselu mít přání přeložit jeho knihu, nebude mít námitky. Dr. Šilinkovi posílá 200 tablet nového léku Meticorten. V oblasti vědy Müller nyní má mladého japonského pediatra jako asistenta. Zajímal se už dříve o polarografii, jí studoval thiamin. Bude u něj v laboratoři jeden rok. Müller nedávno znovu se věnoval problému polarografie kyseliny hroznové. Už před lety nepřijal Brdičkovu hypotézu o dissociaci kyseliny. Nyní zastává myšlenku keto-enol mechanismu. Jak Brdičkovy experimenty s fenylglyoxylovou kyselinou nedokázaly keto-enol myšlenku, chce Müller vyvrátit Brdičkovu hypotézu. O tom hodlá referovat v Pittsburku na schůzi Elektrochemické společnosti. Z rodinných událostí uvádí návštěvu bratra, kterého neviděl 20 let. Při kácení stromu u chaty utrpěl úraz na paži (malá fraktura), nyní je už paže v pořádku.

Praha, 10. 10.: Heyrovský děkuje za Müllerovy separáty a spolu s dr. Šilinkovou za lék Meticorten pro ni. Heyrovský se silně zajímá o Müllerův nový výklad 1. vlny kyseliny fenylglyoxylové a těší se, až si přečte Müllerovy komentáře před publikováním. Proto žádá o zaslání výtahu nebo celého strojopisného rukopisu. Bude to jen pro jeho privátní informaci, nechce dělat Brdičkovi potíže před uveřejněním Müllerovy práce. Problém je pro Heyrovského aktuální, neboť dr. Hanuš předložil disertaci k získání nového typu doktorátu. V disertaci Hanuš počítá rychlost rekombinace iontů kyseliny fenylglyoxylové podle Brdičky. A protože Heyrovský je jedním z posuzovatelů disertace, zaslání Müllerovy zamýšlené publikace by velice přivítal. Dále uvádí, že Heyrovského pas je prakticky připraven, za 4 týdny že poletí přímo do Londýna.

Syracuse, 17. 10.: Müller se domnívá, že jeho příspěvek přednesený na zasedání v Pittsburku byl dobře přijat. Uvádí tři hlavní body příspěvku: zřeknutí se keto-enol hypotézy, důkazy, které vyvracejí aniontovou teorii a novou hypotézu vysvětlující získané dvě vlny. Tyto hlavní body Müller sepsal a přiložil k dopisu. Rád by znal Heyrovského názor. Preferoval by příležitost diskutovat problém s Brdičkou, který má na problém jiný názor.

Praha, 31. 10.: Heyrovský referuje Müllerovi o studijní cestě do Vídně, kde přednášel na univerzitě pro Spolek rakouských chemiků a na Vysoké škole technické. Ve Vídni byl na prvotřídních operách. Jeho hostitelem byl prof. Hohn, autor první německé knihy o praktické polarografii. Hohnovi studenti jistě práce v oblasti polarografie sice dělají, ale mnohem více dělá do ní slečna Nelly Konopik na univerzitě, která se zabývá hlavně titracemi. Celkově je však Rakousko v polarografii nevyvinutou zemí. Vídeň potřebuje na začátek série přednášek nebo praktických kurzů, ale všechna spojení jsou přerušena. Za dva týdny je Heyrovský očekáván v Drážďanech na Vysoké škole technické, kde bude přednášet o oscilopolarografii. Asistovat při přednášce by měl jeho syn. Na Heyrovského vysoký krevní tlak má teď účinná léčiva. Potřetí se obrací na Müllera s žádostí o lék pro pí Šilinkovou, které je lépe.

Praha, 5. 11.: Heyrovský děkuje za Müllerův dopis a za balíček s Meticortem pro pí Šilinkovou. Upozorňuje, že tento lék bude zapotřebí posílat v dalších měsících na Šilinkovu kliniku v Praze. Děkuje též za Müllerovy názory na vlnu slabé kyseliny, ale teď že nemá čas k diskusi, protože se blíží den odletu do Londýna a s tím spojené přípravy. Už k cestě má vše potřebné: pas, vízum, výjezdní doložku a letenky. V Anglii bude 3 týdny. Po návratu z Anglie bude spolu s dr. Kůtou, odborníkem na rekombinace, řešit Müllerův problém.

1956

Praha, 5. 3.: Pro zaneprázdněnost Heyrovského píše pí Heyrovská. Po šťastném návratu z Anglie se Heyrovský připravoval na únorovou polarografickou konferenci ve Varšavě, kde byl též Brdička, Novák a Zuman a vrátil se jako Dr.h.c. Varšavské univerzity. Nyní má tři externí aspiranty a připravuje se na další studijní cestu do NDR – do Drážďan, Berlína, Halle/S. a Jeny, která bude koncem dubna. Jeho krevní tlak se drží v normě (92/160) díky serpasilu, někdy však je velmi deprimován, pravděpodobně kvůli vedlejším účinkům serpasilu. V příloze posílá receptis na léky cortisone a meticortene pro paní Šilinkovou, které zaplatí Šilinkův bratr v Austrálii. Rodinní biochemici, dcera Jitka a její manžel, touží po moderních knihách o biochemii (vitamíny, metabolismus, proteiny). Jsou uvedeny dva tituly.

Syracuse, 17. 5.: Müllerova práce v laboratoři se soustřeďuje na stanovení excretion produktů po aplikaci rtuťových diuretik. Polarografická metoda byla zvláště užitečná při zjišťování některých z těchto rtuťových přípravků se sloučeninami obsahujícími sulfhydryl, buď acetylovaných, nebo volných, před jejich vyloučením do moči. Dalším tématem je stanovení látky či látek pro 1. proteinovou vlnu.

Praha, 18. 5.: Pí Heyrovská píše místo prací přetíženého manžela. Posílá receptis na lék arlidin pro pí Šilinkovou. Její křeče, které měla až 3× denně, zmizely, je nyní schopná pracovat v domácnosti. Pouze se jí změnil vzhled – má oteklou hlavu. Krevní tlak Heyrovského díky serpasilu je nyní 82/128, ovšem obtěžuje ho slabost a závratě. Přesto však nadále přednáší na univerzitě a zbytek času tráví v laboratoři. Půl hodiny denně chodí s paní Heyrovskou na procházku, což je úspěch.

Praha, 19. 8.: Heyrovský píše své názory na různé polarografické školy. Čínská škola založená Shikatou, když byl deset let zajatcem v Changchunu, poslední dobou rychle roste. Číňané se pustili nejprve do anglo-čínského věcného rejstříku, práce vedl prof. J. E. S. Han v Šanghaji. Ubohý Shikata byl po svém návratu do Japonska stížen apoplexií, jeho zdravotní stav je špatný. Kemula v únoru zorganizoval ve Varšavě velký čtyřdenní polarografický kongres. Ve Varšavě byla příšerná zima (– 38° C), takže rtuť skoro přestala kapat. V PÚ ČSAV se střídá mnoho návštěv, některé zůstanou na stáž i několik týdnů – přišli se zdokonalit v polarografii. Rozhovory, dopisy, publikace, čtení rukopisů, disertací, oponentury (dokonce indických a australských) disertací vyplňují Heyrovského čas natolik, že má málo času k vlastní

vědecké práci. Velmi zřídka se dostane k oscilografickému výzkumu, ač záznam jedné křivky trvá pouze 0,02 sekundy.

Syrakusy, 27. 8.: Müller píše o svých prázdninových aktivitách: dělal kompletní revizi své kapitoly ve Weissbergerově knize, též trošku opravil svoji malou knížku, která má znovu vyjít, a další. Zmiňuje se o aktivitách dětí – ty nejstarší byly na táborech YMCA.

Syrakusy, 19. 11.: Müller oznamuje Heyrovskému, že lék pro pí Šilinkovou už poslal letecky do Prahy a že mu obnovil předplatné časopisu *Nature*. Uvádí, že jejich práce v laboratoři postupují dosti pomalu, protože proteinové a enzymové studie, které provádějí, jsou značně pracné a ne právě vždy reprodukovatelné, jak by bylo třeba. U budovy, v níž pracují, se budují křídla, v nichž bude mít Müller krásné laboratoře, část z nich klimatizované s možností regulovat velikost a teplotu. Müller věří, že v takových laboratořích budou experimenty zcela reprodukovatelné. Budova se staví už dva roky, což znamená, že ve stávajících laboratořích je prach a špína. Předpokládali, že stavba skončí v červnu, ale budou rádi, bude-li hotova v červnu příštího roku. Lituje, že mezinárodní situace je taková, že nedovoluje volné cestování obyvatel východoevropského bloku.

1957

Syracuse, 9. 3.: Müller je rád, že se Heyrovskému líbí Sargentova bibliografie. Sargent mu poskytl tři kopie navíc, z nichž dvě poslal Heyrovskému. Časopis *Collection* si dal svázat, ale některá čísla mu chybí, o ně Heyrovského žádá. V laboratořích fyziologie se zabývají trypsinem, ale nikoli polarograficky, nýbrž elektroforetickou analýzou, prováděnou za různých podmínek. Kromě objevu podmínek, za kterých enzym trypsin je zcela stálý, práce byla spíše zklamáním. Müllera zaujala zpráva, že PÚ plánuje vystavovat v Bruselu na světové výstavě polarografy a polaroskop. Výstavu v Bruselu by rád navštívil. Dotazuje se Heyrovského, zda pojede s manželkou do Bruselu. Müllerovi se těší na setkání s Heyrovskými v r. 1959. Paní Müllerová je obzvlášť dychtivá vidět Prahu a místa, kde Müller prožil báječná léta. Na ta místa se těší pochopitelně i Müller. Problém je, kdo se bude během cesty do Evropy starat o děti. Müller obdržel pozvání k účasti na polarografickém kongresu, který bude v anglické Cambridge na podzim 1959. Zatím na pozvání nereagoval, ale pozvání zřejmě přijme. Mohl by tam hovořit buď o polarografických katalytických vlnách, nebo o rychlosti řídicích reakcí, doložené vhodným příkladem. Müllera zvláště potěšilo, že bude mít

Heyrovský zahajovací přednášku. Heyrovský si podle Müllerových slov ani neumí představit, jak moc se na setkání na kongresu těší. Také se konečně uvidí i jejich manželky.

Praha, 2. 6.: V dopise Heyrovský děkuje za lék Arlidin, Müllerovy separáty a dva výtisky Sargentovy bibliografie. Na Müllerovu adresu byly odeslány celé ročníky *Collection*. Heyrovský odjíždí se spolupracovníky do Drážďan, kde bude na Vysoké škole technické pětidenní polarografické kolokvium. Volné chvílky se snaží využít ke psaní německého vydání *Oscilografické polarografie* a pí Heyrovská dokončuje bibliografii 1956.

Syracuse, 14. 6.: Müllerův dopis je plný událostí v Müllerově rodině. Mj. též píše, že mu končí přednášky fyziologie a že se v rámci Medical School přestěhoval a musel vše reorganizovat, přemístit aparatury atd. Zbývá vybavit novou hlavní laboratoř zařízením na stálou teplotu.

Praha, 29. 7.: Heyrovský uvažuje nad tím, proč americké, ale i anglické děti z původně neamerických (smíšených) rodin mají předně lepší vzdělání, ale i lepší výslovnost neanglosaských slov – asi protože znají jejich filologický původ. Ale i u vědců: američtí polarografisté akceptují adjektivum „amperometrický“ v domnění, že je to analogické adjektivum potenciometrický nebo konduktometrický. Slované mající málo slov cizího původu dovedou všechna cizí slova foneticky hláskovat, takže nemají potíže při jejich psaní. To samé je i v případě němčiny. V PÚ se střídají často návštěvy. Jednou z nich byl Bruno Zdenko Breyer, pocházející z Moravy, nyní profesor v Sydney, s nímž se vedla diskuse o jeho tensometrii. S Breyerem se Heyrovský seznámil v Drážďanech na polarografickém kolokviu, které bylo velmi úspěšné. Bylo to místo setkání polarografistů ze západu i východu Evropy. Byli na něm např. von Stackelberg, Holleck, Semerano, Kemula, Levič a mnoho dalších. Hostitelem byl K. Schwabe.

Syracuse, 18. 12.: Müller blahopřeje Heyrovskému k narozeninám. Navíc uvádí, že v září 1959 přijede s manželkou do Evropy, aby oslavil s bratrem jeho padesátiny a setkal se s Heyrovskými.

1958

Praha, 23. 2.: Heyrovský udává, že slíbil připravit k publikování tři rukopisy: *Polarographisches Praktikum* pro Springerovo nakladatelství, *Einführung in die Polarographie* (spoluautor Zuman) pro Akad. Verlagsgesellschaft v Lipsku a

Oszillographische Polarographie (spoluautor Kalvoda) pro Akademie Verlag Berlin. Má však zpoždění na všech frontách. Do dopisu byl vložen receptis na lék pro pí Šilinkovou napsaný prof. Šilinkem z pražského Endokrinologického ústavu.

Syracuse, 3. 5.: Prakticky celý dopis vypovídá o životě Müllerovy rodiny: čím se baví děti, které hudební nástroje studují atd. Všechny čtyři starší děti jsou ve škole úspěšné a už mají i představu, co budou dělat, až jim skončí povinná školní docházka. Müller si trochu stěžuje, že plat univerzitního profesora v USA nestačí na to, aby poslal všech šest dětí na vysoké školy. V roce 1959 by Müller rád navštívil kontinentální Evropu včetně Československa a ženě konečně ukázal Prahu, o které básní. Přitom by se konečně setkali po mnoha letech s Heyrovským. Zřejmě přijme pozvání do Cambridge na polarografický kongres 1959 a už má jasno, o čem by tam přednášel. A tam se setká s Heyrovským, který bude mít úvodní přednášku.

Syracuse, 27. 6.: Müller píše Heyrovskému o úmrtí Polykarpa Herasymenka v dubnu 1958. Příčinu smrti nezná. Ví o Herasymenkovi, že byl Heyrovského žákem. Přikládá několik separátů své práce, kterou přednesl na jaře ve Filadelfii. Je přesvědčen, že první vlna proteinové dvojvlny není v proteinu způsobena sloučeninou obsahující síru. Má podezření na něco jako lysin nebo arginin.

Syracuse, 22. 10.: Müller nemá na cestu do Prahy žádnou finanční podporu a uvažuje o nákladnosti cesty a výdajích s ní spojených. Také uvažuje o mzdě pečovatelky o děti, která u nich činí patnáct dolarů za den, což by omezilo cestu jen na pár dnů. V ČSR by pochopitelně rád navštívil PÚ i ostatní polarografická pracoviště, ale též ústavy fyziologické. Müller se s láskou rozepisuje o svých dětech. Popisuje, co všechno se s rodinou v létě událo. Mj. měli na návštěvě Müllerovu matku z Esslingen, s níž oslavil své padesátiny.

1959

Syracuse, 12.1.: Müller líčí v dopise, co se všechno událo v rodině v prosinci m.r. (operace synů, Vánoce, dárky atd.). Uvádí plán cesty po Evropě. Na ni získal grant od Wellcome Trust z Anglie. Po kongresu v Cambridge se přesune (s manželkou) na evropský kontinent, navštíví příbuzné v Esslingen a zřejmě s bratrovým autem navštíví Prahu, Vídeň, Benátky a Padovu a Bonn, aby si prohlédl polarografické a fyziologické laboratoře.

Syracuse, 19. 2.: Müller už jako řádný profesor děkuje Heyrovskému za zaslání posledního čísla *Collection* a bibliografie 1957. K evropskému výletu: Müllerovi musí najít pro

- dvojčata vhodnou baby-sitter. Zatím není jasný termín cesty po Evropě. Na kongresu v Cambridge hodlá přednést příspěvek o reakčních rychlostech, spěchá ho napsat, neboť mu brzy začnou přednášky z fyziologie a dozor v laboratořích.
- Praha, 29. 3.: Heyrovského dopis obsahuje pozvání k týdennímu pobytu Müllera v PÚ. Ústav by si přál, aby Müller měl jednu či dvě přednášky o zkušenostech v oblasti polarografie. Během pobytu bude Müller hostem chemické sekce ČSAV na její náklady. Zahraniční odbor ČSAV zašle konzulárnímu oddělení čs. velvyslanectví ve Washingtonu doporučení k udělení čs. víza pro něj a jeho ženu.
- Syracuse, 20. 3.: Müller je roztrpčen, že mu zásilka *Collection* odeslaná z Prahy 30. 9. 1958 došla teprve teď. Příspěvek pro kongres v Cambridge předělává, protože ve světle nových materiálů některé jeho myšlenky nejsou tak dobré, jak doufal.
- Syracuse, 20. 5.: Müller se těší na kongres v Cambridge a na setkání se starými přáteli z Československa (Brdička, Heyrovský), Japonska (Tachi), a dosud mu osobně neznámým von Stackelbergem. Také jejich manželky se zde budou konečně mít možnost setkat. Zatím nemají vízum pro Československo, a ani oficiální pozvání od ČSAV dosud nepřišlo. Pro návštěvu Československa počítají Müllerovi s termínem po 20. září.
- Syracuse, 9. 6.: Müller potvrzuje příjem Heyrovského formálního pozvání jménem ČSAV i osobního Heyrovského dopisu. Obojí poslouží k získání čs. víza. Pořád nemá hotov definitivní cestovní plán pro ČSR, ani neví přesné datum příjezdu. Kromě Prahy by rád zajel na Karlštejn a do Plzně (pivovary).
- Praha, 23. 6.: Heyrovský se dozvěděl, že čs. víza se udělují nejdříve čtyři týdny před cestou. Doporučuje proto Müllerovi, aby si o víza zažádali s tím, že by si je vyzvedli v Londýně. Heyrovští se připravují na cestu do Bulharska k Černému moři, kde pobudou šest týdnů.
- Syracuse, 29. 6.: Müller upřesňuje cestovní plán na Československo: přiletěl by 19. 9. ze Stuttgartu do Prahy. Bude vděčný, když mu Heyrovský zamluví letenky. Po Československu chce navštívit Semerana v Padově, von Stackelberga v Bonnu a fyziologa Stämpfliho.
- Syracuse, 20. 7.: Müller oznamuje, že už má on i jeho paní čs. víza. Těší se, že se uvidí v srpnu v Cambridge a posléze v Praze.
- Cambridge, 27. 8.: Müller lituje, že se nesešel s Heyrovským, který se kvůli nemoci nemohl kongresu zúčastnit. Chválí Heyrovského syna Michaela, který odvedl dobrou práci, když za Heyrovského přednesl přednášku. Stejně dobrý byl, když přednášel svůj

vlastní příspěvek. Kongres byl úspěšný až na to, že nezbyl čas na diskuse o hlavních příspěvcích. Michael a další čs. účastníci kongresu Müllera ujistili, že jeho návštěva v Praze Heyrovského potěší.

Praha, 1. 9.: Na dlouhý dopis Müllerův z Cambridge odpovídá pí Heyrovská. Celá Heyrovského rodina se těší na Müllerovu návštěvu. Zdraví prof. Heyrovského se pomalu vrací, je už z nemocnice doma a 4. 9. budou známy výsledky vyšetření.

1960

Syracuse, 19. 2.: Müller se vyjadřuje k Nobelově ceně pro Heyrovského, z níž má radost. Heyrovský ví, že Müller byl už dlouho přesvědčen o tom, že Heyrovský si cenu zaslouží, ale trochu se v posledních letech obával, vzhledem k četným publikacím z oblasti polarografie pocházejícím z Kolthoffovy laboratoře, že bude-li cena udělena za polarografii, bude rozdělena mezi Heyrovského a Kolthoffa. Nikdy však nepochyboval o nižší úrovni prací Kolthoffových ve srovnání s Heyrovského pracemi. Zmiňuje se o úpravách klouzajících kontaktů u polarografu podle Heyrovského a Šerákova návrhu. Uvědomuje si, že tento dopis zřejmě nezastihne Heyrovského v Praze, ví o Heyrovského cestě do Egypta. Neopomněl napsat o svých dětech. Pro zajímavost uvedl, že kdyby dopřál všem dětem studium na amerických univerzitách, stálo by to tolik, kolik činí Heyrovského Nobelova cena (60 000 dolarů).

Praha, 28. 6.: Heyrovský děkuje za únorový dopis s fotografiemi z Cambridge a za výstřižky z časopisu *Chemistry and Engineering News* týkající se nobelistů. Děkuje též za vzorky karotenů a za *Scientific American* zasílaný synovi. Koncem února se Heyrovský se synem vrátili z osmítýdenního pobytu v Egyptě a líčí některé zážitky z cest po Egyptě.

Syracuse, 5. 7.: Müller děkuje Heyrovskému za zaslané knihy (německé překlady *Úvodu do praktickéj polarografie* a *Oscilopolarografická polarografie* a nové vydání *Polarographisches Praktikum*). V Cambridge se Müller setkal s Kemulou, který je plný života. Ptá se, jaký je vlastně Frumkin, myslí si o něm, že se zřídka usměje. Podrobně popisuje, co které z jeho dětí bude dělat o prázdninách, jak se ty starší děti snaží vydělat nějaký ten dolar a ušetřit jej atd. Nejstarší dcera na podzim začne studovat na univerzitě v Rochestru. O prázdninách bude pracovat jako chůva za 1,05 dolaru na hodinu. Už předtím si ušetřila 1000 dolarů za práci ve veřejné knihovně. Na univerzitě bude mít státní stipendium pouhých 250 dolarů za rok. Heyrovský si zřejmě

myslí, že Müller v laboratoři nic nedělá – a má pravdu. Müllerovy povinnosti k rodině v současnosti jsou na maximální výši. Přesto je schopen i trochu experimentovat.

Syracuse, 23. 11.: Müller gratuluje Heyrovskému k čestnému doktorátu udělenému pařížskou univerzitou.

Praha, 13. 12.: Heyrovští byli překvapeni ještě v Bad Pyrmontu /9/, když jim přišel balíček od Müllera – moc děkují. Heyrovský též děkuje za gratulaci k čestnému doktorátu pařížské univerzity, kde byla uspořádána velkolepá ceremonie, ač méně slavnostní než ve Stockholmu. Z lázní Bad Pyrmont se vrátili pár dní po náhlé smrti otce pí Heyrovské. Po návratu do Prahy čekalo na Heyrovského mnoho práce a povinností. Navíc v polovině ledna 1962 ho čeká cesta do Egypta, kam pojedje opět se synem.

1961

Praha, 19. 3.: Heyrovský děkuje za zaplacení účtu od Swedish Institute, kde Heyrovský objednal pro své spolupracovníky třicet exemplářů brožury *Alfred Nobel and Nobel Prizes*. Heyrovský a syn se šťastně vrátili po dvou měsících z Egypta, kde přežili českou zimu. Doma bylo vše v pořádku – i v ústavu.

Syracuse, 25. 5.: Téměř celý, velmi dlouhý Müllerův dopis je věnován aktuálním aktivitám Müllerových dětí. Müllera těší, že druhá dcera, končící střední školu, byla přijata na tři univerzity, z nichž si zvolila Stanford. Věnuje se i hudbě. I ostatní děti se podle otce Müllera nenudí. Z jejich departmentu fyziologie odchází několik kolegů, a tak se za ně hledají náhrady. Probíhají tedy náročné pohovory kandidátů na uvolněná místa, jichž se Müller musí účastnit.

Syracuse, 14. 12.: Převážná část Müllerova dopisu se věnuje řešení rovnic týkajících se vlny redukce vodíku. Vrací se ke starým experimentálním údajům z r. 1937, diskutuje je a porovnává s Kůtovými novějšími údaji. Müller kompiluje články k Brdičkově reakci a k polarometrickým titracím skupin S-H a S-S, poněvadž se zavázal napsat o tom článek.

1962

Syracuse, 29. 10.: Müller píše o třech článcích, které dokončil. První pojednává o Brdičkově reakci do knihy *Methods of Biochemical Analysis* – šedesátistránkový; kniha jako 11. svazek vyjde r. 1963. Druhý článek byl určen pro symposium v Jeně, kam byl pozván, kam ovšem nepojede, ale článek tam poslal. Třetí bude publikován v Japonsku na počest prof. Tachiho. Zabývá se reakcemi trypsinu. Je to společná práce s japonským

stážistou Yammanonchi z let 1955–57. V současné době tvrdě pracuje v laboratoři (od 8.30 do 23 hod.) včetně sobot a nedělí, takže kolem domu neudělá nic. Větší část dopisu je věnována životu rodiny. Müller postupně popisuje, co nyní které dítě dělá či co je baví. Celá Müllerova rodina je velmi činná.

Praha, 17. 12.: Poslední Müllerův dopis přišel právě v době, kdy se Heyrovský vrátil z nemocnice, kde pobyl přes čtyři měsíce. V nemocnici ho léčili na bronchopneumonii a opakovanou tromboflebitidu. Nyní už chodí na radu lékařů pravidelně do ústavu, ačkoliv se cítí slabý a neváží ani 50 kg. V lednu odjel syn Michael do Anglie do Cambridge k prof. Norrishovi. O prázdninách, kdy byl Heyrovský v nemocnici, byl Michael v Praze, po třech týdnech se vrátil do Cambridge. Do Prahy přijel koncem října, kdy jej otec povolal domů, což napomohlo při Heyrovského uzdravování. Michael dokončí práci v Cambridge v příštím roce.

1963

Syracuse, 24. 2.: Müllerova dcera Anna přijela z Prahy nadšená – městem i Michaelem Heyrovským, kterého Müllerovi dobře poznali už před lety v Cambridge. Nejstarší dcera studuje na newyorské univerzitě ošetřovatelství, syn Otto bude v létě maturovat. Téměř celý dopis je věnován rodině. Po odborné stránce se Müller zabývá heterocyklickými dusíkatými sloučeninami, které byly už dříve intenzivně polarograficky studovány, ale věří, že najde něco nového. Je to jistý odklon od kyseliny pyrohroznové, kterou nadále polarograficky studuje.

Praha, 10.7.: Před pár týdny měl Brdička nastoupit na místo ředitele PÚ, ale před deseti dny ho postihl srdeční infarkt a je nyní na klinice u prof. Teisingera. Heyrovský věří v jeho brzké uzdravení. Heyrovští se divili, že Annin únorový výlet do Prahy, kdy byly velké mrazy, dopadl dobře a že jej neodstonala. Musí přijet znovu, až bude příjemnější roční doba. Heyrovský prosí Müllera, aby za něj zaplatil vložený účet od Electrochemical Society a vysvětlil Heyrovského situaci. Lékaři posílají Heyrovského na léčení do Františkových Lázní. Syn Michael chce odjet do Cambridge v říjnu, aby tam dokončil svoji práci.

Syracuse, 15. 7.: Počátkem června se vrátila dcera Anna z dlouhé cesty po Evropě, pro niž návštěva Prahy a rodiny Heyrovských byla jedním z vrcholů, píše Müller Heyrovskému. Podívala se do Německa, Itálie, Rakouska, Dánska, Anglie a Irska. Bylo to pro ni náročné, teď se doma dává do pořádku. Před chvílí se z Heyrovského dopisu dozvěděl, že odchází do penze a jeho nástupcem bude Brdička, kterého však

postihl srdeční infarkt, z něhož se, jak Müller doufá, jistě vyléčí. Referuje o činnosti dětí, mj. i o tom, že syn Otto bude studovat na univerzitě v Rochestru (asi matematiku nebo chemii). Müller byl požádán, aby měl 45minutovou přednášku na mezinárodním kongresu klinických chemiků v Detroitu v srpnu t. r. Do ní chce začlenit něco z materiálu, který už publikoval v knize *Methods of Biochemical Analysis* a referovat o novějších výzkumech. Též jej požádal dr. Berg z Jeny o příspěvek, který by měl dodat v září. Chce psát o katalytickém účinku cysteinů při kyselé denaturaci albuminu. Třetí příspěvek – 45minutová přednáška – je určen divizi historie chemie Americké chemické společnosti. Bude hovořit o historii polarografů.

Praha, 25. 8.: Heyrovský se zmiňuje o příjemném odpoledni, které strávili s Müllerovými přáteli, paní Rennickovou a panem Wilsonem, jinak účastníky farmakologického kongresu. Byli s nimi na výletě v Lidicích a na Křivoklátě. Ačkoli ústav odebírá časopis *Journal of Chemical Education*, nedošla v roce 1961 čísla 4–12, prosí tedy Müllera, ať je pošle, je-li to možné.

Syracuse, 3. 9.: Müller se vrací k výletu do Detroitu, kde přednášel asi 300–400 lidem, ale není si jist, že každý přednášce rozuměl. Příspěvek v Jeně za Müllera přednese Berg. Zmiňuje se o K. Mickovi z PÚ, který je teď u něj. Micka chtěl mít dvě přednášky, ale Müller mu je rozmluvil – nezískal by dost posluchačů, neboť v departmentu jsou samí kliničtí lékaři, a ty polarografie zase tolik nezajímá. Micka může být Müllerovým konzultantem v oscilografických aplikacích a může ho za to honorovat. V druhé části dopisu Müller popisuje, jak jeho rodina prožívala prázdniny.

Syracuse, 15. 10.: S Mickou strávil pěkné hodiny v New Yorku, které bohužel padly na shánění prodloužení víza pro Micku. Müller byl překvapen Mickovým cestovním plánem – od jihu USA (New Orleans) přes západ (Los Angeles) na východ země.

Praha, 22. 12.: Heyrovský děkuje za veškeré tiskoviny, které mu Müller poslal v minulých měsících. Dr. Micka referoval o své cestě do USA, v níž mu byl Müller nápomocen. Paní Heyrovská spěchá s bibliografií 1962, aby mohla jít do tisku. Paní Elizabeth brzy napíše. Syn Michael hned zkraje ledna odjede do Anglie.

1964

Praha, 5. 4.: Heyrovský prosí o zaslání amerických vitamínů, které by mohly zlepšit jeho zdravotní stav. Nepřítomnost syna Michaela (pracuje v Cambridge) je pro Heyrovského značně bolestná. V blízké době se Heyrovští přestěhují do menšího bytu.

Syracuse, 14. 4.: Müller předpokládá, že stěhování Heyrovských do nového bytu dobře dopadne i přes neúčast syna Michaela, který je teď studijně v Cambridge. Uvidí se s ním v Southamptonu během polarografického kongresu. Chce se též podívat několik týdnů před kongresem do Esslingen. Dotazuje se, zda je šance potkat na kongresu Heyrovského. V Southamptonu chce přednést příspěvek o vodíkovém přepětí, v němž půjde o opravy některých odchýlných nálezů různých autorů. Má též určitý důkaz pro existenci vodíkového amalgamu (něco o něm říkal Heyrovský na zasedání Faraday Society ještě před vývojem polarografu. Müllerův důkaz spočívá ve volumetrických stanoveních plynného vodíku. Usiluje o prokázání skutečnosti, že vodíkový amalgam může redukovat látky jako kyselina pyrohroznová, ale není hotov se všemi experimenty.

Liblice u Mělníka, 14. 7.: Heyrovský píše Müllerovi do německého Esslingenu. S velkým zájmem si zasláný příspěvek pro konferenci v Southamptonu přečetli Kůta a Zuman. Ti budou ještě s Kalvodou a Michaelem na konferenci v Southamptonu, on sám nikoli – kvůli chatrnému zdraví. Zasláný vitamín značně zvýšil Heyrovského apetit k jídlu, mnohokrát za něj děkuje.

1965

Praha, 8. 2.: S potěšením Heyrovský četl v minulém dopise, že Müller hodlá napsat knihu o polarografii. Domnívá se, že dozrál čas pro rozšířené vydání Müllerovy první knihy. Měla by to být učebnice ne tak komplexní, jako je kniha Kolthoffa a Linganea, spíše informativního charakteru. Z Prahy dodají všechny dostupné práce, které bude Müller při psaní potřebovat. Heyrovský s Kůtou teď čtou korektury německého vydání *Grundlagen der Polarographie*, které vyjde v červnu v nakladatelství Akademie v Berlíně. A v září vyjdou v londýnském nakladatelství Academic Press *Principles of Polarography*. Rukopis bibliografie za rok 1963 je už od ledna v tiskárně a bibliografie za rok 1964 se už připravuje. Heyrovského se trápí dlouhodobou nepřítomností syna a je znepokojen, že chce opět v květnu jet do Jeny, potom do Paříže, Bambergu a Moskvy.

Praha, 17. 12.: Z posledního Müllerova dopisu se Heyrovští dozvěděli, že v jednom měsíci opouštějí rodné hnízdo Müllerovy dcery Mirtie a Kune, protože se vdaly. Dodatečně jim oběma blahopřejí. Před týdnem Heyrovský poslal Müllerovi *Principles of Polarography* a bibliografii za rok 1963.

1966

Praha, 15. 4.: Heyrovský děkuje za dva přišlé dopisy a abstrakt příspěvku pro kongres. Určitě bude v době konání kongresu čas na diskusi o Müllerově zajímavé práci. Pokud jde o 4. mezinárodní polarografický kongres, je součástí oslav 100. výročí založení Čs. chemické společnosti. Přijímají se příspěvky pouze od účastníků, a ty nebudou následně publikovány. V Japonsku bude polarografická konference oznámená dříve. V únoru mu přišly dva díly Faradayových *Experimental Researches*. Hned mu bylo jasné, kdo vězí za touto zásilkou, za kterou mnohokrát děkuje. Heyrovský požádal ing. Šeráka, aby informoval Müllera o použití membrán pokrývajících elektrody v Československu.

Praha, 26. 5.: Heyrovský prosí za prominutí, že teprve teď posílají Müllerovi materiály kolem elektrod pokrytých membránami, jak je připravil Šerák. Ty původní – připravené už před časem –, se v ústavu ztratily, takže přiložené jsou náhradní. Dále je přiložen objednávací lístek na knihu *Modern Men of Science*, kterou prosí objednat a zaplatit, což není z Československa možné.

1967

Praha, 14. 2.: Heyrovského potěšil Müllerův pozdrav z Japonska, který mu poslal společně s manželi Tachiovými. Děkuje za knihu *Modern Men of Science* a za všechny dárky (vyjmenovává je) k Vánocům. Přiznává, že bibliografie 1964 měla velké zpoždění, z tiskárny přišla teprve v lednu. Semeranova konkurenční bibliografie vychází vždy dříve a navíc má předmětový rejstřík. Ovšem Semeranova bibliografie je v tiskárně jen dva měsíce, kdežto ta česká devět měsíců. Heyrovský posílá poslední českou bibliografii. Stále dluží Müllerovi zprávu o mezinárodním polarografickém kongresu. V Praze byli staří polarografisté, jako profesoři Breyer, Semerano, Tachi, Kolthoff, Adams, Elving, Jordan, Marcus, Mark jr., Shain, Wawzonek a další. Diskuse mezi mladší generací byly velmi živé. Posílá Müllerovi alespoň kongresovou příručku.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1570.

Poznámky:

/1/ Leeds Northrup, americká firma vyrábějící přístroje pro laboratoře.

/2/ Šlo v podstatě o pomluvu polarografické metody. Na vědeckém zasedání 6. 11. 1947 pořádaném v Radiohoemet (Stockholm) přečetl Sylven Burkův dopis, v němž pisatel uvedl, že

nemocnice by neměly utrácet peníze za polarografické laboratoře kvůli Brdičkově reakci (je založena na katalytickém vylučování vodíku bílkovinami z amoniakálních roztoků trojmocného kobaltu, uplatnila se v lékařské diagnostice při analýze krevního séra), která prý nemá vědecký základ a jejíž fyzikální a chemický význam je pochybný. Müllerovi záležitost s inkriminovaným dopisem nedala spát, zeptal se Heyrovského, zda Burk vůbec mohl podobný list napsat, a pokud ano, zda dal Sylvenovi povolení přečíst ho na veřejném zasedání. Müller osobně stěží věří v autorství Burkovo, protože Burk byl vždy nadšen možnostmi polarografické reakce. Pochybuje, že by Burk změnil názor.

/3/ Burk ve své odpovědi Müllerovi napsal, že je pro něj novinkou, že by došlo k nějakému incidentu po přečtení jeho údajného dopisu Sylvenem při zasedání v Karolinska Institutet. Burk si nevzpomíná, že by Sylvenovi psal, jen ví, že se Sylven nepěkně vyjadřoval k práci švédských polarografistů v jiných ústavech, které nazval šarlatány.

/4/ Heyrovský plánoval na rok 1948 pobyt v USA s celou rodinou. Chtěl tam přednášet na předních amerických univerzitách.

/5/ Müller byl spoluautorem bibliografie prací zabývajících se polarografickou metodou. Kromě bibliografie prací z roku 1946 se autorsky podílel na bibliografiích prací z let 1947–1952, které vycházely každý rok v *Collection*. Pozdější bibliografie (poslední vyšla v r. 1966 a týkala se prací za rok 1964) byly už dílem samotného Heyrovského.

/6/ *Úvod do praktickéj polarografie*, Práca, Bratislava 1950.

/7/ *Polarografie v lékařství, biochemii a farmacii*, SZN, Praha 1952.

/8/ Uvedená Heyrovského práce nebyla nikdy publikována.

/9/ V Bad Pyrmontu (Německo) byl Heyrovský na léčení.

Ronald G. W. NORRISH

(1897–1978)

Britský chemik, profesor univerzity v Cambridge, laureát Nobelovy ceny 1967 za studie rychlých reakcí v plynech metodou bleskové fotolýzy.

1954

Cambridge, 16. 3.: Norrish děkuje Heyrovskému za tři balíky obsahující separáty. Budou uloženy v ústavní knihovně a budou jistě studovány s velkým zájmem členy departmentu fyzikální chemie.

1955

Cambridge, 30. 3.: Norrish potvrzuje příjem separátů nových prací z PÚ.

1957

Praha, 15. 3.: Heyrovský uvádí, že včera došly separáty Norrishových nových prací. Má si opravit Heyrovského domácí adresu a uvádí ji. Lépe je však psát na PÚ.

1959

Cambridge, 20. 8.: Norrish upozorňuje Heyrovského, že v pondělí příštího týdne bude v 11 hod. v registrační místnosti polarografického sjezdu; setkat se mohou týž den večer u něj v bytě. Též předpokládá, že ve středu přijde na večeři do Emmanuel College. Před ní se mohou opět sejít u něj doma. Stejně pozvání posílá Kemulovi. Lituje, že laboratoř je zavřena právě po dobu Heyrovského návštěvy. Norrish bude ovšem moci ukázat jejich nový department /1/.

1960

Cambridge, 28. 4.: Norrish píše po návratu z Československa s obdivem o práci PÚ a o neobyčejné laskavosti a pohostinnosti, jíž se manželům Norrishovým v ústavu dostalo. Není také obvyklé, aby se tolik přátel přišlo rozloučit na letišti. Norrish zašle detaily o letní škole, kterou v Cambridge pořádají, a věří, že někdo z Heyrovského spolupracovníků v létě 1961 přijede.

Praha, 5. 5.: S velkým zájmem poslouchali Norrishovu řeč v pražském rádiu. Řeč byla krásně srozumitelná, s přesnou výslovností. Z rádia ústav získal záznam na pásku a rozhlas slíbil pásku poslat Norrishovi do Cambridge.

Cambridge, 10. 6.: Norrish děkuje za knihu *Polarographisches Praktikum*, která bude široce používána v mnohých laboratořích. Je pěkně provedena a celkově k ní Heyrovskému blahopřeje. Páska s jeho řečí v pražském rádiu už došla a je se záznamem spokojen, jen byl poděšen pohřebním hlasem. Dotazoval se u Britské rady o možnostech stipendií pro Čechoslováky, ale nic určitého mu tam neřekli. Jakmile něco nového zví, dá hned vědět.

Praha, 5. 10.: Heyrovský prosí Norrishe, aby poradil dr. Jiřímu Velíškovi, jak ekonomicky využít stipendium 35 liber měsíčně při studijním pobytu v Anglii. ČSAV začala jednat

s UNESCO. Heyrovský věří, že jeho syn Michael by se přes UNESCO mohl dostat do Norrishova ústavu.

1962

Cambridge, 13. 3.: Norrish je velmi rád, že Michael je u nich v ústavu. Je oblíbený, dobře pracuje a je spokojený. Norrish ho ubytoval v Pembroke College, kde může večeřet a setkávat se s ostatními vědeckými pracovníky různých oborů. Je svědomitý v práci, která dobře pokračuje. O víkendech poznává okolí Cambridge s přáteli, kteří mají auto. Jak Heyrovský zřejmě už ví, Norrish dostal pro Michaela nějaké peníze nejen od British Council, ale též od Imperial Chemical Industries, které jej budou podporovat. Norrish věří, že Michael bude moci zůstat v Anglii celý rok.

Praha, 30. 3.: Heyrovský děkuje Norrishovi za poslední dopis, v němž chválí jeho syna a za pozornost, kterou mu poskytuje jak Norrish, tak paní Norrishová. Těší ho, že synova práce dobře pokračuje. Třicetiletý syn má možnost žít studentským životem.

Praha, 20. 10.: Dopis Heyrovských je určen manželům Norrishovým. Vědí od syna o slavnostní večeři v přepychové restauraci, o večeři u Norrishových a dalších akcích spojených s odjezdem z Anglie. Heyrovští děkují Norrishovým za tyto neobyčejné laskavosti projevené Michaelovi. Vědí též o Norrishově nabídce, aby Michael pokračoval v pobytu v příštím roce. Heyrovský je však nemocen a chce mít teď syna u sebe.

Praha, 7. 12.: Paní Heyrovská píše paní Norrishové. Uvádí, že po Michaelově návratu domů se stal zázrak a prof. Heyrovský byl propuštěn z nemocnice, pomalu se zotavuje. Už opět chodí do ústavu a věnuje se zanedbané korespondenci. Heyrovští poznali, že synův pobyt v Cambridge byl jeho šťastným obdobím.

1965

Cambridge, 3. 4.: Norrish se s potěšením dočetl, že Heyrovský byl zvolen zahraničním členem Royal Society, a tak spěchá, aby mu pogratuloval. Tato zasloužená pocta udělá radost všem Heyrovského přátelům. Syn Michael je v Cambridge spokojen a Norrish lituje, že se musí vrátit domů. Připravil dva krátké příspěvky pro *Nature* a teď pracuje na své disertaci.

Praha, 8. 4.: Heyrovský četl Norrishovu zprávu o jmenování zahraničním členem Royal Society s nesmírnou radostí. Té pocty si jako čs. vědec velice váží. Děkuje za

blahopřání ke jmenování a znovu děkuje za pozornost, kterou po dva roky věnoval jeho synovi v Cambridge.

Pramen: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 1634.

Poznámka:

/1/ K setkání Heyrovského s Norrishem nedošlo, neboť kvůli onemocnění se Heyrovský nezúčastnil sjezdu v Anglii.

Arne ÖLANDER

(1902–1984)

Švédský fyzikální chemik, profesor stockholmské univerzity. Působil jako tajemník Nobelova komitétu pro chemii. Při slavnostním předání Nobelovy ceny za chemii v prosinci 1959 představil z titulu této funkce reprezentantům Královské švédské akademie věd a švédskému králi J. Heyrovského.

1955

Praha, 23. 1.: Heyrovský děkuje A. Ölanderovi za pozvání navrhnout kandidáta na Nobelovu cenu za rok 1955. V současné době Heyrovský však neví o žádném velmi prominentním fyzikálním chemikovi, který by si cenu zasloužil.

1960

Stockholm, 2. 7.: Ölander informuje Heyrovského, že začátkem září bude ve Stockholmu velká akademická oslava spojená se změnou statutu univerzity (bude postátněna). Podle rektora univerzity v případě, že Heyrovští budou v tu dobu ve Švédsku, jsou srdečně zváni k oslavě, a jelikož je o ni velký zájem, prosí o odpověď, zda pozvání přijímají. Září je vhodný termín i pro přednášky.

Praha, 29. 7.: Heyrovský děkuje za pozvání na oslavu do Stockholmu, ale nebude moci se zúčastnit, neboť změnil program na léto a do Stockholmu nepřijede. Už na jaře přijal oficiální pozvání z Vídně k přednáškám v říjnu. Vzhledem k vysokému krevnímu tlaku se snadno unaví a nemůže tak těsně za sebou absolvovat dvě zahraniční cesty. Těší se však na příležitost uvítat manžele Ölanderovy v Praze.

1961

Praha, 16. 4.: Zprávu Prezidia ČSAV, že v červnu hodlá prof. Ölander s chotí přijet do Československa, Heyrovský přijímá s velkou radostí. Rád Ölanderovi ukáže Prahu a okolí a připraví program podle Ölanderova přání.

Stockholm, 25. 4.: Ölander děkuje Heyrovskému za dopis ze 16. 4. Uvádí, že přijedou 8. nebo 9. 6. Těší se na Prahu. V případě, že pojedou i do Bratislavy, přáním pí Ölanderové je zajet do Vídně, kde se narodila a kde je hrob jejího otce.

Praha, 24. 5.: Heyrovský potvrzuje příjem Ölanderova dopisu z 25. 4. Očekává, že mu Ölander sdělí přesné datum příjezdu do ČSSR.

Portorož, 5. 7.: Ölander velmi děkuje Heyrovskému za neúnavnou snahu zpříjemnit jim pobyt v Československu. Heyrovský má předat díky ČSAV i SAV za vše, co pro ně udělali. Obdivovali Prahu, Mikulčice a Bratislavu. Ve Vídni se zdrželi dva dny, prohlédli si rodný dům paní Ölanderové a byli na hřbitově u tchánova hrobu. Potom pokračovali do Jugoslávie do Ljublany, kde se setkali s malým vnukem. Ölanderův zeť s nimi udělal výlet po krásných a zajímavých místech, ale vzhledem k velkému horku byli z toho unaveni a nyní se pár dní zotavují. Ölander při tom píše dvě zprávy pro Nobelův komitét.

1962

Stockholm, 29. 6.: Ölanderovi posílají Heyrovským několik fotografií z báječných dnů strávených před rokem v Československu.

Praha, 9. 7.: Heyrovský sděluje, že se konečně podařilo získat z Ústavu české literatury fotokopie dopisů vyměněných mezi dr. Alfredem Jensenem a Jaroslavem Vrchlickým. Heyrovský posílá fotokopie ve dvou balíčcích. Dále posílá dvě kopie z Almanachu České akademie věd a umění z roku 1922, obsahující nekrolog a fotografii Jensena. Heyrovští se vrátili z Německa, kde byl Heyrovský na léčení, které mu snad pomůže.

Stockholm, 17. 8.: Ölander s paní děkují za obálku s fotokopiemi dopisů Jensena. Druhé dvě obálky byly vráceny do Prahy, protože Ölanderovi si je včas nevyzvedli na poště, která je skladuje pouze patnáct dnů a pak je vrací zpět odesílateli. Prosí tedy Heyrovské, aby poslali tyto dvě obálky znovu do Stockholmu.

1967

Stockholm, jaro: Manželé Ölanderovi poslali pí Heyrovské soustrastný dopis k úmrtí prof. Heyrovského.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 1673.

Linus C. PAULING

(1901–1994)

Americký fyzik a chemik, profesor univerzity v San Diegu, mírový činitel, dvojnásobný laureát Nobelovy ceny (1954 za chemii, 1962 za mír).

1948

Praha, 10. 2.: Heyrovský píše Paulingovi do Oxfordu a děkuje mu za dopis o proponovaném Heyrovského výletu do Kalifornie v dubnu 1949 a za návrhy, jak nejlépe strávit dny v Pasadeně. V Oxfordu – kdyby se tam dostal – by se rád seznámil s pí Paulingovou a Paulingovými dětmi.

Praha, 5. 12.: Heyrovský blahopřeje Paulingovi do Pasadeny k čestnému doktorátu pařížské univerzity. Informuje Paulinga, že plánovaná návštěva USA se neuskuteční, protože nezískal na americkém konzulátu v Praze příslušné vízum. Je to zřejmě důsledek nedůvěry mezi diplomatickými a politickými kruhy obou zemí.

1954

Praha, 7. 12.: Heyrovský gratuluje Paulingovi k udělení Nobelovy ceny za chemii. V blahopřání uvádí, že si ji zaslouží za velmi úspěšné práce, které uznává celý odborný svět. Oceňuje i jeho aktivity na obranu světového míru.

1955

Pasadena, 20. 9.: Pauling děkuje za blahopřání k udělení Nobelovy ceny. Velmi lituje, že se nemohli setkat ve Stockholmu v roce 1953.

1958

Praha, 16. 1.: Heyrovský se obdivně vyjadřuje k Paulingově proklamaci vyslovené v Moskvě k nebezpečí atomových zkoušek, která byla vysílána čs. rozhlasem. O proklamaci se

diskutovalo v PÚ ČSAV, výsledkem je souhlas s Paulingovým prohlášením podepsaný polarografisty PÚ a dalšími vědci-chemiky, které tvoří přílohu dopisu. Heyrovský děkuje za fascinující článek proti atomovým bombám. Lituje, že nemá Paulingovu knihu *No More War*.

Pasadena, 27. 1.: Pauling oznamuje Heyrovskému, že připravuje seznam významných osobností pro Spojené národy. Rád by do seznamu začlenil i jména lidí, která mu Heyrovský pošle.

Praha, 19. 9.: Paní Heyrovská děkuje Paulingovým za vlněný kabát, který přivezl dr. Vlček z Anglie. Věří, že Paulingův cestovní program po Evropě zahrnuje též Prahu, kde se Paulingovi mohou přesvědčit, jak jí kabát sedí. Uvádí, že prof. Heyrovský je toho času v Číně, kde přednáší a že má dobré zprávy o jeho pobytu.

1960

Pasadena, 26. 3.: Pauling píše Heyrovskému, že on i jeho žena věří, že se uvidí. Manželé Paulingovi plánují totiž na červen cestu do SSSR a šestidenní zastávku v Praze, během níž by Pauling rád navštívil PÚ. Psal o tom také prezidentu ČSAV a též o tom, že by chtěl mít v Praze i přednášku. Nedávno diskutoval o některých aspektech struktury molekul, o abnormálních molekulách hemoglobinu ve vztahu k nemoci a též o účincích vysokoenergetické radiace z jaderných zbraní na biologické objekty.

Praha, 11. 4.: Paní Heyrovská píše za nepřítomného manžela (t.č. v Egyptě na přednáškovém turné). Je velmi ráda, že Paulingovi konečně přijedou do Prahy. S prof. Brdičkou byl projednán vědecký program Paulinga v Praze (tři přednášky). O čem bude Pauling přednášet, záleží na něm, ale všechny náměty Paulingem uvedené jsou pro polarografisty, biochemiky i lékaře na výsost zajímavé.

Praha, 3. 5.: Heyrovský a jeho spolupracovníci se už teď těší na Paulingovu návštěvu PÚ a přednášku počátkem června.

Pasadena, 10. 5.: Pauling oznamuje Heyrovskému, že změnili termín návštěvy Prahy, kde zůstanou týden. Dotazuje se, zda nový termín Heyrovskému vyhovuje. Pauling by se v Praze rád seznámil s dalšími čs. vědci a navštívil výzkumné ústavy, stejně tak by rád viděl i něco z venkova.

Praha, 13. 5.: Heyrovský lituje, že Paulingova červnová návštěva se posouvá na srpen, kdy má většina vědců dovolenou. Ale Pauling se nemusí obávat, na jeho přednášce bude plno. Uvádí i finanční stránku Paulingova pobytu v ČSSR.

Pasadena, 1. 6.: Pauling se omlouvá Heyrovskému, že musel změnit datum návštěvy Prahy na konec července. Z Prahy budou Paulingovi pokračovat po týdnu do Budapešti. Rád by v Praze přednášel o problémech spojených se zachováním světového míru. Přikládá kopii článku, který napsal před pár měsíci a který byl otištěn v americkém studentském časopisu. Také předpokládá, že Heyrovskému přišla jeho kniha *No More War*.

Praha, 12. 6.: Heyrovský oznamuje, že objednal dvoulůžkový pokoj pro jeho pobyt v Praze. Paulingovy přednášky – jak odborné, tak veřejné k problémům se zachováním míru – budou jistě velmi zajímavé.

Pasadena, 1. 7.: Pauling píše, že byl nucen zrušit návštěvu Prahy. Věří, že se uskuteční příští léto. Do Evropy sice poletí, ale jen do Londýna, kde bude přednášet a kde se také zúčastní oslav 300letého výročí Royal Society. Potom se přesunou do Švýcarska, aby tam navštívili jejich děti a hned potom zpět do USA. Druhá část cesty po Evropě tedy v tomto létu odpadá. Pauling doufá, že ho Heyrovský omluví u jeho kolegů, že nepřijede.

1961

Pasadena, 5. 1.: Paulingovi posílají Heyrovskému hromadný dopis obsahující v podstatě výzvu k podepisování protestu proti šíření jaderných zbraní ve světě. Spodní část dopisu slouží k podpisu těch, kteří s prohlášením souhlasí. Souhlas mají poslat zpět iniciátorům prohlášení, manželům Paulingovým.

Praha, 30. 1.: Za nepřítomného Heyrovského (t.č. v Egyptě) napsala pí Heyrovská náměstku prezidenta ČSAV F. Šormovi krátký informativní dopis s Paulingovým dopisem-výzvou z 15. 1. Očekává Šormův pokyn k dalšímu postupu, výzvu je připravena rozeslat na adresy, které jí poskytne.

Pasadena, leden: Pauling informuje Heyrovského, že už obdržel mnoho podepsaných výzev, které manželé Paulingovi chtějí předat Spojeným národům a národním vládám, včetně seznamu podepsaných na výzvě. Dále se Paulingovi rozhodli zorganizovat na květen v Oslu konferenci pro asi padesát účastníků, která se bude věnovat problému, jak čelit šíření jaderných zbraní ve světě. Pauling se dotazuje Heyrovského, zda bude ochoten uvést své jméno mezi šesti dalšími sponzory konference a zda by mohl do Osla na konferenci přijet.

Praha, 31. 1.: Paní Heyrovská děkuje Paulingovi za zaslání svolání, které poslala za manželem do Egypta.

- Pasadena, 14. 3.: Pauling posílá dopis přímo pí Heyrovské (ví, že prof. Heyrovský je v cizině). Dopis je v podstatě pozvánkou na konferenci proti šíření jaderných zbraní. Pauling potřebuje vědět, zda Heyrovský do Osla přijede. V záporném případě prosí o návrh na jiné dva účastníky z Československa. Mezi sponzory konference je uveden i J. Heyrovský, mezi dalšími dvaceti.
- Praha, 27. 3.: Paní Heyrovská píše, že Heyrovští nebudou moci přijet do Osla kvůli špatnému zdraví prof. Heyrovského. Do Osla by však mohl přijet prof. Běhounek, jenž také podepsal Pauligovo svolání.
- Praha, 5. 4.: Heyrovský posílá v příloze Paulingovo svolání s podpisy. Musel čekat na prof. Hoffmeistera, který byl v cizině. Ten by mohl být druhým účastníkem konference v Oslu.
- Pasadena, 12. 5.: Paulingovi posílají Heyrovskému znění stanoviska konference, které rozesílají šedesáti účastníkům.
- Praha, 24. 5.: Heyrovský se Paulingovi omlouvá, že se kvůli špatnému zdraví nezúčastnil konference v Oslu. Děkuje za prohlášení z konference a přivítal by dalších asi deset kopií, které by v Československu distribuoval.
- Pasadena, 12. 6.: Manželé Paulingovi děkují Heyrovskému, že propůjčil své jméno k roli patrona konference proti šíření jaderných zbraní, která úspěšně proběhla. Přikládají stanovisko konference a dotazují se, zda nechce další kopie stanoviska.
- Praha, 2. 7.: Heyrovský píše, že jeho patronát ke konferenci proti šíření jaderných zbraní plně odpovídal jeho názoru k tomuto problému. Znovu žádá o deset a více kopií prohlášení z konference v Oslo, které by rozdal kolegům-signatářům svolání.

1962

- Pasadena, jaro: Pauling píše Heyrovskému (jde zřejmě o hromadný dopis), zda se Heyrovský chce připojit k žalobcům proti zkouškám atomových bomb. Vysvětluje, jaký byl v minulosti přístup nejvyšších soudů USA a SSSR k podobným žalobám. Chce-li se Heyrovský stát tentokrát žalobcem, necht' podepíše a vrátí vložený lístek.
- Praha, 12. 10.: Manželé Heyrovští telegraficky blahopřejí Paulingovi k Nobelově ceně za mír.
- Pasadena, prosinec: Pauling děkuje manželům Heyrovským za blahopřání k udělení Nobelovy ceny míru za rok 1962.

1963

Prachovské skály, 7. 6.: Heyrovský co nejvřeleji děkuje Paulingovi za zasláné třetí vydání Paulingovy knihy *The Nature of the Chemical Bond*. Druhé vydání této knihy dá svému žákovi dr. Houdkovi. Paulingovu a Atkinsonovu činnost pro zachování míru sleduje s velkými sympatiemi. Lituje, že kvůli chatrnému zdraví on sám už nemůže být aktivnější.

1967

Praha, 23. 1.: Heyrovský jako laureát Nobelovy ceny navrhuje na cenu Society for the Family Man reverenda G. Pireho z Belgie, nositele Nobelovy ceny za mír z r. 1958. Heyrovský žádá Paulinga o podporu tohoto návrhu.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1716.

Vlado PRELOG

(1906–1998)

Švýcarský organický chemik chorvatského původu. Studoval v Praze na VŠCHT. Profesor ETH v Curychu. Laureát Nobelovy ceny za chemii z roku 1975.

1947

Curych, 5. 9.: Prelogovi píše Heyrovskému, že je těšilo, že mohli dceruše a její přítelkyni „prospěti v maličkostech“.

Praha, prosinec: Heyrovský v listě Prelogovi uvádí, že v jeho plánech na r. 1948 je účast na kongresu v Utrechtu a zájezd do USA. V dubnu musí být v Praze, kde budou oslavy 600 let od založení Karlovy univerzity. Na Švýcarsko mu zbývá týden nebo dva před Velikonocemi nebo by mohl přijet až ve školním roce 1949–50. Do Švýcar by rád vzal svou ženu, měl by tam přednášky v Basileji a v Bernu, kde je o ně zájem. Žádá Preloga, aby zjistil, připadá-li návštěva ETH v úvahu. Uvádí, že ve Švédsku se mu dařilo dobře, blahobyt tam je podobný jako ve Švýcarsku /1/.

1948

Curych, 10. 1.: Prelog uvádí, že termín návštěvy Heyrovského v Curychu před Velikonocemi není vhodný (semestrální prázdniny) a prosí Heyrovského o zvážení, zda by nemohl

do Curychu přijet v květnu či v červnu, kdy je Švýcarsko klimaticky příznivější než v březnu. Jakmile bude Prolog znát Heyrovského termín návštěvy Curychu, okamžitě zařídí oficiální pozvání.

Curych, 24. 1.: Prelog znovu oznamuje, že květnový termín Heyrovského přednášek ve Švýcarech je nevhodný, Švýcaři by preferovali počátek června. Heyrovský bude hostem ETH a Švýcarské chemické společnosti (pobočky v Curychu a Basileji).

Praha, 28. 1.: Heyrovský uvádí červnový termín návštěvy Curychu a Basileje i témata přednášek, které by tam přednesl – pokud o ně budou mít organizátoři zájem. Dotazuje se, v jakém jazyce by měl ve Švýcarech přednášet, zda německy či anglicky.

Praha, 14. 2.: Heyrovský cituje dopis chemické společnosti z Curychu, která mu navrhla termín přednášky i téma (základy moderní polarografie) – s obojím bude souhlasit. K uskutečnění cesty do Švýcarska nutně potřebuje oficiální pozvání s uvedením, že půjde o přednášky a že cesta a pobyt budou hrazeny švýcarskou stranou.

Curych, 15. 2.: Prelog opakuje to, co Heyrovskému sdělili chemici z Curychu. Na ETH by rádi vyslechli Heyrovského přednášku s následnou diskusí o oscilografické polarografii. Basilejská pobočka chemické společnosti se Heyrovskému brzy sama ozve. Prof. Ružička z ETH se určitě zúčastní oslav 600 let Karlovy univerzity.

Curych, 20. 2.: Prelog přikládá k dopisu oficiální pozvání ETH k přednáškám na této vysoké škole.

Praha, 29. 2.: Heyrovský píše, že vše k jeho cestě do Švýcar je připraveno, čeká na pas a povolení cesty, o čemž se rozhodne později.

Curych, 19. 3.: Prelog uvádí jisté pochybnosti kolem cesty prof. Ružičky do Prahy. Věří, že Heyrovského cesta do Švýcar se dozajista uskuteční /2/.

1949

Praha, 22. 8.: Heyrovský blahopřeje Prelogovi a jeho ženě k narození syna. „S velkým zájmem hledíme vstříc Vašemu sjezdovému sdělení o polarografii hormonů.... Mám stále na mysli pozvání pana profesora Ružičky k přednáškám v Curychu. Dosud však nemám povolení, abych mohl jet do ciziny, ačkoliv mám s Vaším už čtyři pozvání a tři jsem vloni nemohl využítí,“ napsal Heyrovský v druhé části dopisu.

Curych, 20. 9.: Prelog uvádí, že Heyrovským žádaný text práce o polarografii hormonů jako kartáčový otisk co nejdříve pošle, zatím posílá v příloze krátké resumé. Na sjezdu v Lausanne měl Prelog příležitost hájit polarografii před prudkými útoky prof. Reichsteina. Cítil se tím velmi poctěn a doufá, že by s ním Heyrovský souhlasil, kdyby

byl přítomen. Ve zvláštní poštovní zásilce posílá Heyrovskému separáty prací z ETH, v nichž užili polarografii.

1950

Curych, 20. 11.: Prelog žádá Heyrovského o zaslání titulních a obsahových listů *Collection* z let 1948 a 1949.

1951

Praha, 26. 11.: Heyrovský odpovídá na Prelogův dopis z listopadu 1950 teprve po odeznění všech přípravných prací kolem I. mezinárodního polarografického sjezdu a po sjezdu samotném, který byl úspěšný. Vyjde sborník sjezdu, který to potvrdí. Číslo *CCCC* mají zpoždění, včetně 12. čísla ročníku 1950, v nichž je Růžičkův i Prelogův příspěvek věnovaný k 60. narozeninám Heyrovského. K Prelogovi má prosbu: v rámci polarografického výzkumu vitaminových preperátů by v ÚÚP potřebovali tablety Becozynu, který v Praze není k dostání.

1953

Praha, 3. 6.: Heyrovský děkuje Prelogovi za zaslání vzorek carotenu. Těší se, že se s Prelogovými uvidí ve Stockholmu.

Praha, 7. 7.: Heyrovský prosí Preloga za dr. Fragnera, aby v dopise zaslal 1 g syntetického krystalického axeroftalu. Přípravy na cestu do Stockholmu jsou v plném proudu, Heyrovský spolu se Šormem a Brdičkou budou tvořit delegaci ČSAV.

Curych, 14. 7.: Prelog navrhuje poslat vzorek axeroftalu jako vzorek bez ceny v zatavené ampulce či jej vzít do Stockholmu a tam jej předat. Heyrovský odpověděl Prelogovi, že nejlépe bude vzorek zaslat do Prahy na jeho adresu.

Praha, podzim: Heyrovský žádá Preloga o opatření kalcium pantothenátu /3/.

Curych, prosinec: Na Prelogově vánočním přání je poznámka, že lék už před několika dny odeslal.

1954

Praha, 28. 1.: Heyrovský si chválí Prelogem zaslání Serpasil, velmi mu pomohl při jeho zdravotních potížích. Dále prosí o zaslání Cortisonu Ciba pro manželku doc. Šilinka z Endokrinologického ústavu.

Praha, 12. 2.: Heyrovský potvrzuje Prelogovi zásilku 2 g pantothenátu, s nímž pracuje jeho dcera pod vedením dr. Fragnera ve Výzkumném ústavu potravinářské technologie. Heyrovský si ze zásilky trošku odsype k oscilografickým výzkumům.

1955

Praha, 2. 7.: Heyrovský žádá Preloga o opatření léku Caronamid pro těžce nemocnou paní MUDr. Šilinkovou.

Curych, 11. 7.: Prelog píše, že žádaný Caronamid se už nevyrábí, byl nahrazen preparátem Benemid, poměrně drahým. Žádá Heyrovského o zprávu, zda má Benemid zaslat do Endokrinologického ústavu.

Praha, 30. 7.: Heyrovský sděluje, že pacientce je nyní podáván čs. nový výrobek s ekvivalentním složením, takže Benemid nemá posílat.

Praha, 5. 8.: Heyrovský prosí o zaslání léku Cortison acetat CIBA pro dr. Šilinkovou, jejíž zdravotní stav stále budí obavy.

Praha, 23. 8.: Heyrovský nově prosí o zaslání léku Felaminu pro svého dobrého přítele.

Praha, 24. 9.: Heyrovský uvádí, že Felamin v pořádku došel a je už týden aplikován.

Praha, 19. 10.: Heyrovský potvrzuje zásilku Cortisonu pro dr. Šilinkovou. Velmi nerad se opět obrací na Preloga a žádá ho o zaslání Serpasilu, který není v Praze k dostání. Jeho užíváním se má Heyrovskému snížit vysoký krevní tlak spolehlivěji než barbituráty, které mu způsobují různé jiné potíže.

Praha, 17. 11.: Heyrovský děkuje Prelogovi za zásilku Serpasilu.

1962

Praha, 23. 5.: Heyrovský blahopřeje Prelogovi ke jmenování členem britské Royal Society, což je vyznamenání, které je pro neangličany těžko dosažitelné. Zemřelí Votoček a Lukeš by se z Prelogova úspěchu velmi těšili. Oznamuje Prelogovi, že spolu s manželkou odjíždí na léčbu hypertenze do lázní Bad Pyrmont. Dále zmiňuje, že je syn Michal od ledna v Cambridge na studijním pobytu u prof. Norrishe a že dcera Jitka se před rokem odstěhovala do vlastního rodinného domku na okraji Prahy.

Curych, 21. 7.: Prelog uvádí, jak se těší na setkání po mnoha letech v Praze, kam se s ženou chystá koncem srpna. Žádá o zprávu, zda Heyrovský něco nepotřebuje z Curychu /4/.

1963

- Praha, 15. 4.: Heyrovský prosí Preloga o zaslání léku Medrol pro pacienta doc. Šilinka (sedmiletý chlapec trpící leukémií). Vzpomíná, že vloni si pobyl v nemocnici až do listopadu s thrombophlebitidou, která jej teď znovu trápí a drží ho už třetí týden doma.
- Curych, 26. 4.: Prelog oznamuje Heyrovskému, že nechal lék Medrol zaslat na adresu dr. Šilinka. Uvádí, že se nedávno vrátil ze zajímavé a namáhavé cesty do Indie. Často se ženou vzpomínají na jejich návštěvu Prahy a velice litují, že se tehdy s Heyrovským nesetkali.
- Praha, 3. 5.: Heyrovský se Šilinkem děkují za lék Medrol, určený pro malého pacienta. Lék byl doručen v pořádku.
- Praha, 26. 10.: Heyrovský prosí o injekce Vaselastica, které mu zlepšují krevní oběh a Taka Diastasa, jež mu pomáhá proti nechutenství. Lék Medrol bohužel chlapci život nezachránil.
- Curych, 4. 11.: Prelog Heyrovskému oznamuje, že žádané léky nechal zaslat.

1964

- Praha, 31. 1.: Heyrovský znovu Preloga žádá o poslání injekcí Vaselastica, které se osvědčily, a lékaři doporučují pokračovat v léčbě tímto preparátem.
- Praha, 19. 2.: Heyrovský děkuje Prelogovi za zásilku injekcí, jejichž blahodárný účinek se projevuje zlepšením chůze a celkovou stabilizací hypertonické choroby.
- Praha, 29. 4.: Heyrovský nerad obtěžuje Preloga s žádostí o obstarání léku Encephabol. Lékaři mu předepsali na léčebnou kůru 600 tablet.
- Praha, 15. 11.: Heyrovský prosí o poslání léků Velestica a Encephabol, které se Heyrovskému velmi osvědčily, takže lékaři předepisují další dávky. Navíc žádá o Supradyn jako nejlepší lék proti nemocem stáří. Heyrovský uvádí, že Prelogova pomoc je pro něj životně důležitá.
- Curych, 30. 11.: Prelog hlásí, že odeslal požadované léky.
- Praha, 3. 12.: Heyrovští potvrzují příjem léků, jimiž je Heyrovský zásoben na dlouhou dobu. Píší, že Prelog prokázal opět dobrodiní, za které Heyrovský nemůže být dost vděčný.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1803.

Poznámky:

/1/ Prosincový dopis Heyrovského je podle zachovaného konceptu.

/2/ K pečlivě připravované cestě Heyrovského do Švýcarska v roce 1948 nedošlo, zřejmě z politických důvodů.

/3/ Prelog s neobyčejnou ochotou opatroval a do Prahy posílal léky, o které si Heyrovský napsal.

/4/ Na Prelogův dopis z 21. 7. odpověděla paní Heyrovská a poprosila Preloga, aby přivezl Heyrovskému B-komplex Roche a vitamín B12. Heyrovský byl hospitalizován se zápallem plic a potřebuje posilující léky. Heyrovská uvedla, že do příjezdu Prelogových do Prahy bude prof. Heyrovský už z nemocnice doma.

Chandrasekhara V. RAMAN

(1888–1970)

Indický fyzik, laureát Nobelovy ceny za fyziku v roce 1930 – za práce o rozptylu světla na molekulách, kapalinách a difrakce na pevných látkách (Ramanův rozptyl). Prezident Indické akademie věd. V roce 1958 navštívil Československo, také ústav prof. Heyrovského.

1959

Bangalore, 5. 1.: Raman oznamuje Heyrovskému, že byl zvolen čestným členem Indické akademie věd na 24. výročním zasedání Akademie konaném v prosinci 1958 v Barodě jako výraz výjimečné vědecké činnosti Heyrovského. Jménem Akademie i jménem svým Raman předpokládá, že Heyrovský členství přijme. Jako člen Akademie bude dostávat gratis *Proceedings of the Academy*, a to sérii A i B. V *Proceedings* jsou uveřejňovány práce z výzkumných ústavů Indické akademie a práce členů Akademie a jejich spolupracovníků. Raman doufá, že v *Proceedings* se objeví i Heyrovského práce. Raman se těší na Heyrovského odpověď a doufá, že členství přijme.

Praha, 19. 1.: Heyrovský děkuje Ramanovi za zprávu, že byl zvolen čestným členem Indické akademie věd, členství s radostí přijímá. Heyrovský předpokládá, že se touto cestou dostane do kontaktu s indickou vědou a s prominentními indickými vědci. Dotazuje se, zda skutečně může v *Proceedings* publikovat. S nadšením vítá, že bude dostávat *Proceedings*, která PÚ usiloval získat, protože v nich jsou hlavní indická polarografická sdělení. Pozdravuje Ramanovu manželku a Ramanova syna, s nimiž se setkal v Praze.

Bangalore, 5. 2.: Raman byl velmi potěšen Heyrovského souhlasem se členstvím v Indické akademii věd. Ujišťuje Heyrovského, že pochopitelně může do *Proceedings* posílat své práce i dalších pracovníků z Československa, pokud je Heyrovský shledá za kvalitní.

Praha, 14. 3.: Heyrovský děkuje za šest výtisků zprávy Ramana o jeho cestě po Evropě. Je velmi potěšen Ramanovým laskavým pohledem na čs. vědu. Potvrzuje též příjem *Proceedings* (č. 1, sekce A a B), kde našel polarografická sdělení pánů Ramamathana a Subramanya s vadnými polarogramy. Od kolegy prof. Wichterleho ví, že Raman i jeho žena se těší dobrému zdraví a že Raman hýří obvyklou neúnavnou aktivitou.

1963

Praha, 8. 11.: Heyrovský telegraficky blahopřeje Ramanovi k jeho 75. narozeninám.

Bangalore, 13. 11.: Raman děkuje za Heyrovského blahopřání.

1964

Praha, 13. 10.: Heyrovský je jako čestný člen Indické akademie potěšen, že byl požádán o doporučení nominace dr. Sundaramy k členství v Akademii. Uvádí, že dobře zná jeho elektrochemické práce, protože byl při Sundaramyho doktorátu. Sundarama pokračuje v polarografickém výzkumu jak po teoretické, tak praktické stránce. Ví, že Sundarama již obdržel doporučující dopisy vědeckých autorit (profesoři Joshi, Doss a Delahay), k nimž se připojuje. U Sandaramy oceňuje jeho vědeckou erudici, zápal pro vědu jakož i vysoký morální kredit /1/.

Bangalore, 19. 10.: Raman děkuje Heyrovskému za doporučující dopis ke zvolení dr. A. K. Sundarama za člena Indické akademie věd. Posudek Heyrovského bude mít velkou váhu u Rady Akademie, až bude probírat nominované /2/.

1966

Bangalore, 16. 6.: Raman žádá Heyrovského, aby se zúčastnil jako člen Indické akademie věd oslav 100. výročí založení Rumunské akademie věd 26. 9. – 2. 10. 1966.

Praha, 27. 6.: Heyrovský sděluje, že je velmi poctěn výzvou zúčastnit se v Bukurešti oslav výročí Rumunské akademie věd za Indickou akademii věd, ale vzhledem ke svému nedobrému zdravotnímu stavu nemůže cestovat.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1842.

Poznámky:

/1/ Kopii dopisu zaslal Heyrovský též A. L. Sundaramovi.

/2/ Po zvolení za člena Akademie napsal Sundaram Heyrovskému v letech 1964 až 1966 osm dopisů.

Erik RUDBERG

(1902–1980)

Tajemník Královské akademie věd, profesor univerzity v Uppsale.

1959

Stockholm, 26. 10.: Rudberg odesílá Heyrovskému dopis, v němž cituje telegram odeslaný týž den ze Stockholmu o udělení Nobelovy ceny J. Heyrovskému za rok 1959. K udělení ceny Rudberg Heyrovskému srdečně gratuluje. Dále stručně popisuje, co se bude dít ve Stockholmu při příležitosti udělování Nobelovy ceny, kolik cena obnáší ve švédských korunách, o povinnosti laureátů do šesti měsíců přednést přednášku o tématu, za který obdrželi cenu. Pokud by Heyrovský chtěl po 10. 12. přednést kromě povinné nobelovské přednášky ještě další, je třeba to oznámit. Detaily o celém pobytu mu písemně sdělí výkonný ředitel E. N. K. Stähle z Nobelovy nadace.

Praha, 30. 10.: Heyrovský odpovídá, že jej velice potěšila zpráva o udělení Nobelovy ceny. Ceremonie se zúčastní s rodinou a nobelovskou přednášku s názvem „Trends of polarography“ by mohl přednést mezi 11. až 14. prosincem.

Stockholm, 5. 11.: Rudberg zve Heyrovského a paní Heyrovskou na dinner party k sobě domů na 8. 12.

Praha, 12. 11.: Heyrovský s radostí přijímá pozvání k návštěvě.

Praha, 23. 12.: Heyrovský posílá Rudbergovi text své děkovné řeči a děkuje za večer strávený s ním a jeho paní. Dále oznamuje, že víza pro pana Lillienhööka už jsou udělena a že se těší, až ho přivítají v Praze.

1960

Stockholm, 17. 1.: Rudberg píše o Christianu Lillienhöökovi, který se vrátil do Stockholmu plný dojmů z Prahy, o něž se jistě zasloužil Heyrovský svou laskavostí a štědrostí. (Dopis je velmi srdečný – pozn. autora.)

Stockholm, 11. 10.: Po návratu z Prahy /1/ Rudberg děkuje Heyrovskému za péči, kterou jemu a jeho paní věnovala celá Heyrovského rodina, a také za výklady o historii a kulturním životě v Československu. Dále uvádí úkoly, které má v Královské akademii věd.

1961

Praha, 27. 3.: Heyrovští srdečně děkují Rudbergovi za dárek /2/. Sdělují, že prof. Theorell s paní úspěšně absolvovali pobyt v Praze a ani po náročném programu se necítili unaveni před cestou do USA. Vzpomínají na Rudbergovu cestu do Prahy na podzim minulého roku, kdy bylo v Praze špatné počasí a Rudberga trápila bronchitida. Příští Rudbergova cesta do Prahy bude jistě lepší. Uvádějí, že Heyrovský a syn se před dvěma týdny vrátili z přednáškového turné v Egyptě.

1965

Praha, 12. 3.: Heyrovští zasílají Rudbergovi jako reprezentantovi švédské Královské akademie věd a Nobelovy nadace kondolenční dopis k úmrtí švédské královny. Vzpomínají, jak zemřelá královna při obědě v královském paláci dne 11. 12. 1959 projevila velký zájem o historické památky v Československu.

Stockholm, 8. 4.: Rudberger popisuje, jak se Heyrovského kondolenční dopis k úmrtí královny dostal až do rukou krále. A že za něj jistě obdrží poděkování.

Františkovy Lázně, 22. 6.: Heyrovští byli dojati a poctěni, když dostali od švédského krále poděkování za soustrast. Heyrovský potvrzuje, že mu přišla kniha *Les Prix Nobel in 1963*. Kniha je v jeho knihovně, která je teď po přestěhování Heyrovského rodiny do menšího bytu v ústavu, na předním místě s ostatními *Les Prix*. I přes Heyrovského slabé zdraví tráví každý den v ústavu (který nese od jeho penzionování z postu ředitele jeho jméno) spolu se ženou.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 3839.

Poznámky:

/1/ Rudberg s manželkou navštívili na podzim 1960 Prahu na pozvání Heyrovského.

/2/ V březnu 1961 předal prof. Theorell ze Stockholmu Heyrovským Rudbergův dárek – gramofonovou desku s nahrávkou Tristana a Isoldy se švédskou pěvkyní B. Nilssonovou.

Ernst RUTHERFORD

(1871–1937)

Britský fyzik, ředitel Cavendishovy laboratoře v Cambridge, prezident britské Royal Society; zabýval se hlavně radioaktivitou. R. 1908 získal Nobelovu cenu za transmutaci prvků a za chemii radioaktivních látek.

1937

Praha, 9. 10.: Heyrovský děkuje Rutherfordovi za možnost stáže dr. Viktorina, asistenta brněnské české techniky, v Rutherfordově laboratoři. Slibuje, že v prosinci Rutherfordovi oznámí datum příjezdu Viktorina do Anglie, protože v té době bude již známo, zda Viktorin získá čs. jednoroční stipendium /1/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1921.

Poznámka:

/1/ V nedochovaném dopisu Heyrovského Rutherfordovi z r. 1937 doporučil Heyrovský Viktorina na stáž v Cavendishově laboratoři, která se uskutečnila v roce 1938. Heyrovského dopis z 9. 10. 1937 lord Rutherford už zřejmě nečetl, protože 19. 10. zemřel.

Leopold RŮŽIČKA

(1887–1976)

Švýcarský chemik srbochorvatského původu strávil několik let na studiích v Praze. Laureát Nobelovy ceny za chemii z r. 1939, profesor ETH v Curychu. Několikrát navrhl Heyrovského na Nobelovu cenu.

1948

Zürich, 25. 2.: Růžička se s radostí od profesora Preloga dozvěděl, že by mohl Heyrovský v červnu přednášet ve Švýcarsku o polarografii na pozvání curyšské a basilejské pobočky švýcarské Chemické společnosti. Prosí i o přednášky v jeho laboratoři organické chemie ETU v Curychu, nejlépe 11. 6. Růžička obdržel pozvání k oslavě 600 let UK, jež proběhne v dubnu. Růžička tedy přislíbil, že na oslavu přijede do Prahy, a tak si budou moci o návštěvě ještě osobně promluvit.

Praha, 29. 2.: Heyrovský děkuje Růžičkovi za oficiální pozvání, které mu snad umožní vyřídit cestovní formality spojené s návštěvou Švýcarska. S radostí přednese na kolokviu Růžičkova ústavu přednášku. Všichni Růžičkovi kolegové a přátelé v Praze jeho účast na oslavách 600. výročí založení UK vítají.

Curych, 13. 3.: Růžička děkuje Heyrovskému za dopis z 29. 2. Ujišťuje Heyrovského, že přípravy na jeho návštěvu jsou v plném proudu. Uvádí, že v jeho laboratoři používá polarografickou metodu vícero pracovníků, a věří, že Heyrovský jako otec polarografie poskytne cenné rady do výzkumu.

Praha, 4. 6.: Heyrovský oznamuje, že nedostal povolení k cestě do Švýcarska.

Curych, 5. 6.: Růžička ujišťuje Heyrovského, že mu velice záleží na jeho návštěvě ve Švýcarsku: předně očekávají jeho přednášku a rady v polarografii. Druhý důvod, proč by měl přijet, je nevědecký. Růžička se zúčastnil v dubnu v Praze oslav 600. výročí založení UK, což je v Curychu kritizováno. Heyrovského návštěva by potvrdila spolupráci mezi Švýcarskem a Československem. O financování Heyrovského zájezdu je už teď postaráno.

Curych, 24. 7.: Růžička oznamuje, že napsal ministru Nejedlému list s žádostí, aby Heyrovského do Švýcar pustili.

Praha, 13. 8.: Heyrovský děkuje za dopis z 24. 7. Na ministerstvu mají prázdniny, takže co se tam děje s žádostí, neví. V podstatě jde o rozšíření Heyrovského pasu na Švýcarsko. Povolení k cestě do USA, kam by měl koncem prosince odjet, už má. Jeví se to tak, že pokud bude moci do Švýcar jet, bylo by to mezi 15. – 20. 12. Ze Švýcar by potom přes Francii plul lodí do Ameriky. Heyrovský prosí Růžičku o vyjádření k prosincovému termínu jeho návštěvy. Heyrovského žena by ráda jela s ním, její cestovní pas není však stále vyřízen /1/.

1951

Praha, 30. 10.: Heyrovský děkuje Růžičkovi za jeho článek v oslavném čísle *Collection*. Píše si o katalog obrazů, které má Růžička ve své sbírce mistrovských děl.

Zürich, 6. 11.: Růžička posílá Heyrovskému žádaný katalog i separát s barevnými obrázky.

Praha, 23. 11.: Heyrovského dopis obsahuje nejsrdečnější díky za obě zaslání alba. Jemu i mladším kolegům, které Růžička znal v Praze, se daří dobře, jsou však, jako všichni chemici, přetíženi prací.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1927.

Poznámka:

/1/ Heyrovského cesta do Švýcarska ani do USA se neuskutečnila.

Giovanni SEMERANO

Italský fyzikální chemik, který se u J. Heyrovského během svého pobytu v Praze seznámil s polarografií a stal se žákem Heyrovského. Zakladatel italské polarografické školy.

1932

Padova, 2. 11.: Semerano píše francouzsky, že potřebuje do své knihy (*Il Polarografo*), která se tiskne, písmena č, ř a další – ta totiž v italštině nejsou. Žádá dr. Nejedlého, aby je sehnal a poslal mu je.

1933

Predazzo, 5. 9.: Semerano vrací Heyrovskému jeho obrázky, které otiskl v 1. i 2. vydání *Il Polarografo*.

Padova, 15. 9.: Semerano děkuje Heyrovskému za doporučení k získání stipendia Rockefellerovy nadace a za detaily kolem obrázků v Semeranově monografii. Dozvěděl se, že Heyrovský přerušil spolupráci s p. Nejedlým v zájmu polarografie, a prosí o sdělení Heyrovského záměrů a adresu nového výrobce.

1934

Padova, 18. 8.: Semerano děkuje za zaslání publikací Heyrovského školy. Při svém pobytu ve Frankfurtu hovořil o polarografické metodě s prof. Bonhoefferem, kterého zajímala hlavně teoretická stránka metody. Semerano by mohl pracovat ve Frankfurtu a studovat chování deuteria na rtuťové kapkové elektrodě. Bonhoeffer ví, že prof. G. N.

Lewis Heyrovského nabádal, aby se tím problémem zabýval, a tak se Semerano dotazuje, zda v Praze opravdu běží pokusy s deuteriem.

Londýn, 28. 12.: Semerano děkuje anglicky /1/ za abstrakta posledních prací Heyrovského školy. Děkuje též za informace týkající se těžké vody. Očekává v brzké době Heyrovského rozhodující závěry. S radostí se dozvěděl, že Heyrovský píše monografii o polarografii, kterou by mohl přeložit do italštiny. Semeranovi londýnští přátelé by si rádi přečetli anglický překlad Semeranovy knihy *Il Polarografo*. Uvádí, co všechno by anglické vydání mělo obsahovat navíc, oproti původnímu italskému vydání /2/.

1935

Londýn, 3. 2.: Semerano uvádí, že přerušil styky s londýnskými přáteli a rozhodl se nepsat novou monografii – nechce překážet monografii Heyrovského. Dále se zmiňuje o tom, že jeho přítel chce přeložit monografii do angličtiny pod svým vlastním jménem a v knize publikovat obrázky z prací Heyrovského, které jsou v Semeranově knize. Semerano mu poradil, aby se obrátil na Heyrovského a přitom mu řekl, že i Heyrovský hodlá vydat monografii.

Londýn, 17. 2.: Semerano potvrzuje příjem Heyrovského dopisu ze 7. 2., o němž informoval svého přítele.

Londýn, 3. 3.: Semeranův přítel se zříká psaní anglické monografie o polarografii. Hodlá však napsat krátkou stat' o metodě a svých pokusech prováděných osmnáct měsíců na přístroji Nejedlého. Jde o pilného vědce. Lituje, že podle posledních dopisů je Heyrovský zaujat proti Semeranovým pracem v Heyrovského knize /3/. Kniha je napsána tak, že popisuje práce Heyrovského školy. K tomu uvádí, že neměl k dispozici dobrý překlad. Věří, že Semeranovy práce a práce dalších italských polarografistů se v nové Heyrovského knize objeví. Co se týče Semerana, je ochoten Heyrovského knihu přeložit, pokud o ni bude mít zájem italská veřejnost. Dvakrát psal Nejedlému, ten však mlčí.

1942

Padova, 27. 6.: Semerano posílá Heyrovskému popis metody pro analýzu hliníku, kterou v jeho ústavu vypracovali.

Padova, 29. 9.: Semerano sděluje přesnou citaci práce o stanovení stop Cu, Ca, Ni, Zn, Fe a Pb v nejčistším hliníku.

Padova, 12. 10.: Semerano posílá Heyrovskému seznam italských polarografických prací, které Heyrovský zatím neuvedl. K Heyrovskému má prosbu. U něj v ústavu by rádi zopakovali oscilografické pokusy, které jsou uvedeny v Heyrovského monografii /4/. Dotazuje se, jaký oscilograf a jaké příslušenství radí použít, mají-li k dispozici Nejedlého polarograf. Prosí o rychlou odpověď, neboť obstarání aparatury nebude tak snadné.

1947

Padova, 4. 6.: Semerano uvádí, že už před rokem psal Heyrovskému, nedostal však žádnou odpověď. Věří, že Heyrovský se těší dobrému zdraví a je stále činný na Karlově univerzitě. Byl by velmi vděčný, kdyby mu Heyrovský poslal separáty prací jeho školy. Vládní italská instituce zřídila při ústavu fyzikální chemie padovské univerzity centrum pro polarografii, které vede. Věří tedy, že polarografické výzkumy v Itálii doznají energický rozvoj. Píše, že učinil řádnou subskripci na *Collection*, ale zatím nedostal žádný výtisk.

Padova, 28. 10.: Semerano děkuje Heyrovskému za separáty prací z Heyrovského ústavu publikované k památce prof. Šimka. On naopak poslal kopii Heyrovského fotografie a některé jeho práce do Říma. Osobně děkuje za portrét Heyrovského, který si vyvěsil poblíž starého polarografu ve své laboratoři.

1949

Padova, 18. 10.: Semerano píše Heyrovskému, že práce *Cinquina* nebyla vypracována v jeho ústavu. Pokud si Heyrovský žádá fotokopii práce, pošle mu ji. Nemá si dělat starosti se zaplacením čtyř exemplářů Semeranovy polarografické bibliografie /5/. Odložené vydání z roku 1949 bude co nejdříve vydáno, a jakmile se objeví, hned pár kusů Heyrovskému zašle. *Collection* si už předplatili, ale dostávají je nepravidelně.

1950

Praha, 3. 1.: Heyrovský se snaží vysvětlit, proč v Padově nedostávají *Collection*, ač je předplacen. Žádá Semerana o poslání (v rámci výměny) čtyř výtisků Semeranovy bibliografie z r. 1949 a polarografické knihy nebo publikace, které skladují. Píše, že jeho *Praktikum* zatím do Prahy nedorazilo, Semerano si je však může objednat v Londýně.

Padova, 3. 3.: Semerano uvádí, že už poslal čtyři kopie své polarografické bibliografie (1922–1949) vyžádané Heyrovským v rámci výměny za *Collection*, který však od r. 1947 neobdržel. Prosí proto o zaslání *Collectionu* z roku 1950, protože předchozí ročníky (1947–1948) si prohlédl v Římě na univerzitě. Současně s bibliografií posílá Heyrovskému jako prvnímu *Praktikum*.

1951

Padova, 28. 6.: Semerano oznamuje, že koupil nejlepší sortu zelených oliv. Budou-li dobré, pošle část Heyrovskému. Prosí o zaslání abstrakt, jejichž seznam zapomněl v Praze, když se tam zastavil při cestě ze SSSR.

Praha, 29. 6.: Heyrovský oznamuje (německy), že bibliografie polarografických prací vyjde jako druhý svazek sborníku z 1. mezinárodního polarografického sjezdu, a to brzy. Stěžuje si na přepracování a nedobry zdravotní stav. Odjíždí na dva měsíce na Slovensko, kde bude mít více klidu.

Padova, 4. 7.: Semerano si velmi váží důvěry a vážnosti, které v Heyrovském vzbudilo polarografické centrum v Padově. Uvádí dále, že informoval dr. Smithe, že je připraven realizovat návrhy, jež Heyrovskému a americkým kolegům podal. Též Smithovi napsal, že detailní prohlídka tří tisíc polarografických prací a jejich souhrnů ukázala správné seřazení – mohou tedy být publikovány. Zmiňuje se též o vytvoření věcného rejstříku. Semerano se domnívá, že by bylo velmi užitečné kompilovat polarografické metalurgické analýzy a pojednat o vztahu mezi chemickou strukturou a polarografickým a spektroskopickým chováním látek.

Padova, 9. 7.: Semerano potvrzuje Heyrovského list z 29. 6. a děkuje za bibliografické údaje v něm obsažené. Žádá o některé další údaje ze zasláné bibliografie. Přes banku zašle Heyrovskému 10 \$ za dva svazky sborníku z pražské polarografické konference. Dotazuje se, zda Heyrovskému už došla zásilka se zelenými olivami.

Banská Štiavnica, 16. 7.: Heyrovský anglicky děkuje za balíček s ovocem, které mu bylo řadu let nedostupné. Denně si bere jen tři kousky a cítí se osvěžen fyzicky i mentálně. V Banské Štiavnici dokončili polarografickou bibliografii, která bude v druhém dílu sborníku z polarografického kongresu, v níž jsou nově zachyceny i ruské práce. Dotazuje se, zda se Semerano zúčastní 12. mezinárodního kongresu o čisté a aplikované chemii. Od dr. Smithe z Bureau of Standards ví, že se počítá s podvýborem pro polarografické údaje. Oceňuje, že Semerano má starosti o Heyrovského zdraví.

Banská Štiavnica, 25. 7.: Heyrovský posílá Semeranovi Smithův dopis s tím, aby i on na něj reagoval. Ví, že na 12. kongres nemůže jet. Českou bibliografii, *Collection* a další mu zašle ihned poté, co se vrátí do Prahy. Semerano nemá platit sborníky z pražské polarografické konference.

Padova, 23. 12.: Semerano děkuje za zasloupanou literaturu. Vzpomíná na rok 1932, kdy byl v Praze. Po letech cestování po celém světě považuje Prahu za nejmilejší město jak z hlediska uměleckých památek, tak obyvatel. Prahu tehdy v r. 1932 opouštěl s lítostí. Zmiňuje se o tom, že zasloupaná abstrakta prací padovských polarografistů v prvním dílu *Sborníku z 1. mezinárodní polarografického sjezdu* jsou bez titulní stránky – jsou zřejmě mezi stránkami předchozích autorů. Přiložil kopii dopisu, kterým odpověděl prof. Laitinenovi na jeho cirkulář týkající se výzkumu v oblasti polarografie, o němž se bude hovořit na zasedání IUPAC v roce 1953.

1952

Praha, 12. 1.: Heyrovský děkuje za balík s pomeranči, na které přímo píše chválu. Je rád, že všechna literatura zasloupaná do Padovy došla v pořádku. Problém s reprinty se vyřeší. Upozorňuje, že v r. 1952 *Collection* možná nebude vycházet, nyní mají v Československu k dispozici časopis *Chimija*, kde budou práce vycházet v ruštině. Informuje Semerana, že ve dnech 18. – 19. 2. bude v Bratislavě konference o praktické polarografii, která bude pokračovat lyžováním v Malé Fatře.

Padova, 8. 4.: Semerano s omluvami Heyrovského žádá o separáty práce F. Strnada uveřejněné v *CHL* a všechny z Heyrovského školy. Velice jej zajímá výzkum K. Komárka o stanovení thoria v rudách ze sbírek Národního muzea, o kterém se dozvěděl ze *Sborníku z 1. mezinárodního polarografického sjezdu*. Prosí upozornit Komárka na jeho zájem.

Praha, 4. 5.: Heyrovský mockrát děkuje za zasloupanou oliv, které rodina s nadšením přijala. Přitom si je vědom, že se nemůže revanšovat. Dr. Komárek je velice zatížený prací, připravuje do tisku svoji novou práci o thoriu a jeho separaci jako jodátu. Výsledky bratislavské konference budou publikovány v květnovém čísle amerického žurnálu *Analytical Chemistry*. Už teď se plánuje mezinárodní konference v moravských lázních. Pokud Semerano projeví sympatie k lidově demokratickému zřízení v ČSR, nic nebrání jeho účasti na konferenci. Jak Semerano jistě ví, *Collection* vydechla naposledy v roce 1951, ač ještě nevyšlo poslední číslo tohoto časopisu. Heyrovský má v úmyslu založit nový časopis. V současnosti píše Březina a Zuman monografii

Polarografie v lékařství, biochemii a farmacii. Dále vyjde kniha Heyrovského a Zumana *Úvod do praktické polarografie*. Obě jsou v češtině, ale předpokládají se jejich překlady do světových jazyků.

Padova, 8. 7.: Semerano se mj. dotazuje na subskripci časopisu *Chimija*, který by vyměňoval za *Gazetta Chimica Italiana*. Táže se také na stav Heyrovského knihy *Oscilografická polarografie*.

Praha, 26. 8.: Heyrovský píše o výměně literatury mezi Padovou a Prahou. Mimo jiné uvádí, že se chystá na čtyřtýdenní cestou do Bulharska – tři týdny rekreace u Černého moře v Balčiku a týden přednášek v Sofii.

Padova, 2. 9.: Na Heyrovského dopis z 26. 8. odpovídá Semeranův spolupracovník A. Toffani (Semerano je měsíc nepřítomen, účastní se Faraday Society Discussion v Torontu). Oznamuje, že Heyrovskému odeslali sedm kopií práce *Contributi teorici e sperimentali di polarografia 1952*. Očekávají zásilku s třetím dílem sborníku z pražského polarografického sjezdu.

Praha, 7. 12.: Heyrovský dává souhlas k publikování polarografických údajů. Navrhuje, aby vzhledem k tomu, že záznamová automatická technika byla získána polarografem, byla jasně označena jako „polarografická“.

1953

Padova, 4. 2.: Semerano oznamuje, že odeslal odpověď prof. Laitinenovi a přikládá jí s tím, že by rád věděl, co si o obsahu dopisu Heyrovský myslí.

Praha, 17. 2.: Heyrovský děkuje za zaslání olivy. Referuje, jakou literaturu poslali do Padovy po dobu jeho nepřítomnosti, kdy byl Semerano v Torontu. Spolu s Brdičkou požádali o povolení k cestě do Stockholmu na kongres IUPAC. On sám by se pak rád zúčastnil následného zasedání CITCE, kde bude hovořit hlavně o oscilografické polarografii.

Padova, 28. 2.: Semerano děkuje za zaslání literatury včetně fotografií a informací o Heyrovského novém polaroskopu, o kterém budou hovořit detailně na kongresu ve Stockholmu. Bohužel dva balíky s literaturou odeslané z Prahy se cestou ztratily. Naopak zprávy z bratislavského kongresu došly v pořádku. Semerano je ochoten ztrátu nahradit. I nadále mají v Padově zájem o literaturu ze ztracených balíčků. Semerano se těší na setkání s Heyrovským a Brdičkou ve Stockholmu

Praha, 5. 6.: Heyrovský opět píše o výměně literatury, ale i o tom, jak se těší na setkání se Semeranem ve Stockholmu. Zmiňuje se o dopisu prof. Laitinena, v němž jsou probírány půlvlnové potenciály. Heyrovský si myslí, že Laitinen chce víc

experimentálních údajů, než je možné. Též hodnoty i/c nemají žádný význam, protože tato indikace by spíše diskreditovala teoretický význam půlvlnových potenciálů. Koncentrace depolarizátoru je zcela dostatečná. V tomto smyslu odpoví Laitinenovi.

Praha, 25. 9.: Heyrovský píše, jak byl mile překvapen a dojat dopisem polarografistů ze Stockholmu, v němž mu vyjadřují ty nejsrdečnější sympatie a který svědčí o upřímném přátelství. Píše, že zadržení jeho cestovního pasu na poslední chvíli, které způsobilo jeho nepřítomnost ve Stockholmu, se vyšetřuje, a i když mu bude dána satisfakce, nenahradí to kongres ve Stockholmu. Práce v PÚ běží dobře. Zatímco Brdičkova škola se více zabývá matematickým zpracováním polarografie, Heyrovský preferuje experimentální a technické zlepšování polarografie, což přináší jak praktické aplikace metody, tak i témata pro matematiky. Právě teď vyšla jeho a Zumanova kniha *Úvod do praktické polarografie*, jejíž překlad do maďarštiny je už hotov. Psaní knih Heyrovského ovšem odvádí od experimentální práce.

Padova, 12. 11.: Semerano píše, že obeslal cirkulářem polarografisty Batese, Heyrovského, Laitinena, Taylora a Wawzonka a sdělil, na čem se ve Stockholmu dohodli. Ve stanovisku se praví, že centrum polarografie Národní výzkumné rady v Padově již delší čas uveřejňuje vlastní tabulky s literárními údaji o prvcích nebo sloučeninách studovaných i mimo Padovu. Účastníci porady ve Stockholmu předali prof. Laitinenovi tabulky, které však byly shledány příliš detailními pro účel mezinárodní dokumentace. Bylo odsouhlaseno připravit tabulky podle údajů National Bureau of Standards a zaslat model k posouzení ostatním členům komise k elektrochemickým údajům. Semerano očekává rychlou odpověď, aby se mohlo jednat s Laitinenem a Batesem v Anglii před jejich návratem do USA.

Padova, 19. 12.: Semerano děkuje Heyrovskému za odpověď týkající se tabulek polarografických dat. Oznamuje, že Laitinen měl mezitím nějaké námítky, ne však důležité, ale je třeba je zvážit. Posílá tedy Heyrovskému korigovanou verzi a separátně balíček s černými olivami.

1954

Praha, 3. 2.: Heyrovský děkuje za zásilku 4 kg oliv, vítaných celou jeho rodinou, a revanšovat se zatím může jen literaturou. Informuje Semerana, že PÚ získal prostory ve starém paláci ve Vlašské ulici, kde je Heyrovský velmi spokojen. Druhou změnou je Heyrovského přestěhování z ulice V Ohradách, kde Semerano byl v r. 1951, do ulice Na Valech, do komfortního bytu v 1. patře. Heyrovský se nyní zabývá převážně

oscilografickou polarografií ve dvou směrech: kinetika jedno a dvouelektronového přenosu, v nichž předpokládá dismutaci, a analýzou plynů ze znečištěné atmosféry. Dále píše, že v bibliografii polarografických prací za rok 1952 přibylo 916 nových sdělení, takže celkový počet je už přes 5000 polarografických publikací.

Padova, 3. 4.: Semerano probírá záležitosti tabulek polarografických údajů. V závěru krátkého listu prosí o zaslání separátů Heyrovského a Forejtových prací prováděných oscilografickou polarografií se střídavým proudem.

Praha, 5. 5.: Heyrovský píše o výměně literatury mezi PÚ a Semeranovým centrem. Má zájem hlavně o italské práce z oscilografické polarografie.

Padova, 5. 7.: Semerano děkuje za knihu o oscilografické polarografii. Dočetli se v ní o Vogelově disertaci, kterou by si rádi vypůjčili. Dále se dotazuje, zda se některé práce (uvádí jejich čísla) vztahují k polarografii. Informuje Heyrovského, že zasedání o polarografii se bude konat ve dnech 5. a 6. 8. v Brixenu při příležitosti letní školy. Italští polarografisté by byli potěšeni, kdyby se Heyrovský mohl zasedání zúčastnit. A když ne, prosí o zaslání jeho příspěvku a příspěvků jeho žáků v angličtině, francouzštině, němčině i v češtině, které budou publikovány v *Dokumentech polarografického centra* a vyjdou ještě tento podzim. V roce 1955 budou v Itálii pořádat zasedání o teoretické polarografii, jehož se Heyrovský snad zúčastní. Nakonec žádá o zapůjčení Tocksteinovy *Teoretické polarografie*.

Padova, 22. 7.: Semerano nabízí výměnu *Collection* za *Ricerca Scientifica* a *Atti dell'Accademia Nazionale del Lincei*, případně subskripci italských časopisů. Zdá se, že Italové mají zájem o české *CHL*.

Padova, 20. 11.: Semerano děkuje za pět výtisků *Polarografické bibliografie* a dotazuje se, zda PÚ obdržel výtahy italských polarografických prací, které odeslali už před časem. Teď posílají nové práce.

1955

Praha, 1. 2.: Heyrovský odpovídá na korespondenci z Padovy z 5., 22. 7. a 20. 11. a děkuje za balík s výbornými olivami. Potěšil jej i pozdrav ze setkání polarografistů z Bressanone. Píše o Bulharsku, kde byl v létě, a o Budapešti, kde na podzim přednášel. Věří, že se setkají na některém vědeckém zasedání v tomto roce. Pokud jde o Heyrovského vysoký krevní tlak, podařilo se ho snížit z 200 na 145, zřejmě užíváním léku Serpasil obsahujícího alkaloidy z *Rauwolfia serpentina*.

1956

Praha, 5. 9.: Heyrovský žádá Semerana, aby přijal v jeho ústavu Heyrovského žáka, dr. Doskočila, který je odborníkem na organickou polarografii.

1957

Praha, 12. 8.: Heyrovský vysvětluje Semeranovi, proč došlo k odkladu maďarsko-československé polarografické konference. Hlavní případní účastníci nedostali povolení k cestě. Datum konference závisí na podmínkách, které se snad budou lepší.

1958

Praha, 4. 1.: Heyrovský děkuje za novoroční přání a za *Contributi 1957, Polarographic Data a Bibliography, Suppl. Q*, které v pořádku došly. *Contributi* se diskutují každý týden na ústavních kolokviích. Blahopřeje Semeranovi k jejich vysoké úrovni. Z PÚ bylo odesláno šest výtisků bibliografie 1956.

Padova, 26. 7.: Semerano srdečně děkuje za skvělé přijetí a štědrou pohostinnost u příležitosti čs.-maďarského polarografického kongresu. Vzpomíná na krásné dny strávené v Praze a doufá, že se bude moci revanšovat.

1959

Padova, 27. 10.: Semerano blahopřeje Heyrovskému k Nobelově ceně. Píše: „Moji spolupracovníci a já jsme potěšeni rozhodnutím Švédské akademie, která uznala Vaši práci jako jeden z nejvýznamnějších příspěvků v chemii v tomto století a zařadila polarografii mezi nejdůležitější fyzikálně-chemické techniky.“

1960

Padova, 4. 7.: Semerano děkuje Heyrovskému za knihu *Polarographisches Praktikum* (2. vydání).

Padova, 25. 2.: Semerano píše německy, že se od dr. Zumana dozvěděl, že Heyrovští a prof. Brdička hodlají přijet do Itálie. Je-li to pravda, ať mu to Heyrovský sdělí a Semerano zařídí oficiální pozvání italských univerzit. Dále uvádí, že by jeho polarografické centrum a PÚ měly společně vydávat brožury týkající se polarografie, prací z polarografie atd.

1962

Praha, 13. 11.: Heyrovský děkuje za Semeranovu polarografickou bibliografii č. 13 (1960) a za Subject Index No 12, které jsou pro PÚ velmi cenné, hlavně Subject Index. Čs. bibliografie polarografických prací za rok 1961 bude vytištěna v roce 1963. Heyrovský ji nestačil připravit včas, byl totiž vážně nemocný (bronchopneumonie a thrombophlebitis). Do PÚ se vrátil právě před dvěma dny. Potěšil ho pohled z římského zasedání CITCE. Byl o něm informován prof. Frumkinem a dr. Korytou. Prosí Semerana o opatření separátu práce z časopisu v Československu nedostupném.

Padova, 27. 12.: Semerano posílá jako přílohu dopisu fotokopii práce, o kterou Heyrovský žádal. Pokud by potřeboval překlad do angličtiny, rádi jej opatří. Semerana těší, že se Heyrovský uzdravil a těší se teď dobrému zdraví. Věří, že se s ním setká v příštím roce.

1963

Boloňa, 17. 1.: Semerano prosí Heyrovského o doporučení na cenu prezidenta Italské republiky, které má poslat prezidentu Národní akademie. Mělo by obsahovat důvody, proč cenu doporučuje. K usnadnění práce nad doporučením posílá zprávu o své činnosti za období 1947–1962 v italštině, s níž se snad některý z Heyrovského spolupracovníků vypořádá.

Praha, 6. 2.: Heyrovský posílá kopii dopisu, doporučení k udělení ceny prezidenta Italské republiky. Dále blahopřeje Semeranovi k nominaci do Boloně. Doufá, že tam bude nové polarografické centrum. Děkuje za separát práce z *Corriere Chim.*, který poslouží jeho dceři. Zdraví se mu po dlouhé nemoci pomalu vrací.

Padova, 19. 2.: Semerano Heyrovskému mnohokrát děkuje, že na jeho práci poslal prezidentu Italské národní akademie pochvalný posudek.

1965

Praha, 25. 9.: Heyrovský upozorňuje Semerana, že reprinty prací, o které žádá, jsou dostupné v *Recuil Trav. chim.* z r. 1925, a bude-li chtít, pošle mu jejich fotokopie. Uvádí, že je stále ještě denně v ústavu. Od 1. 10. se novým ředitelem PÚ stává jeho žák dr. A. A. Vlček.

Padova, 9. 10.: Semerano s potěšením přijal zprávu o novém řediteli PÚ.

1966

Boloňa, 4. 4.: Semerano děkuje Heyrovskému za zaslání knihy *Principles of Polarography*, která bude jistě pro jejich práci velmi užitečná.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1965.

Poznámky:

/1/ Všechny další Semeranovy dopisy jsou psány v angličtině.

/2/ Ve stejném období měly tedy vyjít tři monografie o polarografii.

/3/ Muselo jít o Heyrovského *Použití polarografické metody v praktické chemii* vydané v Praze r. 1933.

/4/ J. HEYROVSKÝ, *Polarographie*, Wien 1941.

/5/ Semerano vydával vlastní polarografickou bibliografii, jež poněkud konkurovala Heyrovského polarografické bibliografii vydávané od r. 1938.

Mazuro SHIKATA

(1895–1964)

Japonský fyzikální chemik, žák Heyrovského a spoluautor polarografu. Založil a vybudoval japonskou polarografickou školu. Zasloužil se na rozšíření polarografie v Číně.

1924

Zámořská loď Ballin, 20. 8.: Shikata líčí své zážitky z cestování lodí ze Southhamptonu do USA. Dosti jej potrápila mořská nemoc. Podle námořního důstojníka je tato plavba nejhorší vzhledem k bouřlivému moři, které vyvolává mořskou nemoc, jíž podlehla většina cestujících.

Lod' Ballin, 23. 8.: Shikata tráví dny na lůžku, mořská nemoc nemá konce. Na lodi je Shikata často dotazován, zda se Japonsko chystá na válku s USA. Jeho odpověď byla, že žádná země nemůže nic dělat proti USA. Takové podobné otázky mu kladou Američané německého původu, nikoli praví Američané. Těší se na setkání s příbuznými, zejména s babičkou.

New York, 24. 8.: Hned po přistání v New Yorku Shikato spěchá s popisem událostí, které jej provázely. Na stavbách v New Yorku neshledává nic originálního, všude však převládá velikost a užitnost. Potkal tam i jednoho Čecha, s nímž hovořil nejprve

anglicky, a potom přešli na češtinu. Bylo to prvně, co mluvil česky a sám se tomu divil, že řeč nezapomněl. V New Yorku chce být čtyři dny a potom odjet do Washingtonu. Hodlá navštívit dr. Moora.

New York, 27. 8.: Shikata píše o setkání s dr. Moorem, který jej přijal velmi přátelsky a vybavil ho doporučujícími dopisy pro prof. Mc Keena z Columbia University, pro Rockefeller Institute a Chemické oddělení Agriculture Institute ve Washingtonu. Doporučil Shikatovi, aby se v New Yorku zdržel déle, protože od 7. 9. bude v New Yorku výroční zasedání newyorské pobočky Chemical Society, kde by Shikata měl příležitost seznámit se s pokroky amerických vědců. O heliu a radiu mu Moore řekl, že mu o nich napíše. Navštívil prof. Mc Keena, šéfa chemického inženýrství na Columbia University. Jeho laboratoř vypadá jako továrna a Mc Keen byl velmi pyšný, že to, co se jinde dělá v malém ve skleněných nádobách, u něj běží ve velkém. To je jistě užitečné pro průmysl, ale nikoli pro vědeckou práci. – Život v New Yorku nelze srovnávat s životem v Praze či v Japonsku. Americký život je výborný pro bohaté.

1925

Kyoto, 27. 4. /1/: Shikata sděluje, že se zranil při automobilové nehodě a že bude operován. Prosí Heyrovského o zaslání dvou prací uveřejněných v *Journal of Physical Chemistry*. V univerzitní nemocnici bude jako ve vězení ještě dva týdny.

Kyoto, 20. 10.: Shikata po návratu z cest pracoval na Kyoto Imperial University v Agricultural Departmentu, součásti Agricultural Chemical Institute. Rozepisuje se o svých třicetnách a úmyslu oženit se i o tom, že nepochybuje o sňatku Heyrovského. Dotazuje se, jak Heyrovský strávil prázdniny, jak pokračuje jeho práce atd. Děkuje za zasláný program Heyrovského ústavu, který putoval nejprve do Koreje a pak na správné místo do Kyota. Informuje, že byl do jeho laboratoře doručen galvanometr z Německa a že je hotov polarograf vyrobený v Kyotu /2/. Objednal ještě další galvanometr, který vyrobí tokijský Fysik.-chem. ústav. V laboratoři pracují polarograficky na redukci pyridinu a hydrochinonu. Další experiment měl jistý vztah k Shikatově přednášce z biofyzikální chemie, která se jmenovala Vliv vitamínu B na rychlost permeability iontů. Požádal o zaslání *Bulletinu* tokijského fys. chem. ústavu do Prahy s eventuální reciprocitou za *Chemické listy*.

1926

Kyoto, 12. 3.: Shikata píše, že před pár dny přednášel o použití rtuťové kapkové katody k určení depozičního redukčního potenciálu. Na schůzi chemiků se pochopitelně zmínil o Heyrovského objevu dimanganu, ale i o Druceovi, který srovnával objev s nálezem Noddackových. Ke rheniu píše, aby nečinil s Dolejškem rozhodná prohlášení a vyčkával také na výsledky Noddackových. Dotazuje se, kdy Heyrovský pojedí k prof. Urbainovi. Doufá, že Heyrovský doplní svoji metodu o spektrální analýzu hlavně kvůli námitkám ignorantů. Ač Heyrovského svatba bude až v červnu, už teď posílá blahopřání a dotazuje se, jak se daří Heyrovského matce a Mařence (Heyrovského snoubence). V listopadu byl jmenován řádným profesorem, což mu přineslo mnoho nesnází. Mimo jiné přednáší technologickou chemii pro lesní hospodářství, fyzikální chemii etc. šest hodin týdně. A k tomu účast na kongresech. Po odborné stránce se teď zabývá redukčním potenciálem kyseliny nikotinové, nikotinu, pyridinu aj.

Kyoto, 13. 6.: Shikata se dotazuje, co je nového kolem rtuťové kapkové elektrody a s dimanganem. Uvádí, že podle principu cirkulace funkcí na něj padla nevděčná funkce děkana a na experimentování bude mít jen prázdniny. V Kyotu mají teď tolik různých použití polarografu, že by mohli napsat knihu o rtuťové kapkové elektrodě, její teorii a použití. Věří, že k tomu dojde a kniha za pár let vyjde v Japonsku. Pokud Heyrovský nebude moci přijet kvůli knize do Japonska, může Shikata navštívit Prahu, ale přesto nejlépe by bylo, aby přijel Heyrovský do Japonska. Patent Shikaty a Heyrovského není dosud vyřízen. U polarografu Shikata udělal několik zlepšení v elektrické izolaci. Plánuje nový typ polarografu s dokonalou izolací, takže se budou moci použít velice citlivé galvanometry. Pokud si Heyrovský myslí, že by bylo lepší patentovat v Anglii a USA, Shikata s tím souhlasí, ač pro to příliš nehorlí. Shikata objednal nový polarograf s ebonitovým kolem namísto dřevěného kola. Myslí si, že to bude mnohem lepší ve všech ohledech /3/.

1927

Kyoto, 13. 11.: Shikata se domnívá, že přístroj (polarograf) Heyrovský zamýšlí vyrábět v Göttingen. Shikata je velmi rád, že jejich společné práce mají mezinárodní a vědeckou odezvu. Oznamuje Heyrovskému své aktivity kolem patentování polarografu v Japonsku, o výrobě (pod Shikatovým dozorem) a prodeji přístroje za cenu 350 jenů, z čehož 20 % by bylo pro Shikatu a Heyrovského. Dosud bylo prodáno pět přístrojů, z utržených peněz byla převážná část vyplacena za patentování a za

právníka. Ze zbylých peněz je 30 jenů uloženo na Heyrovského jméno v bance. Vysvětluje, proč cena v Japonsku je vyšší než ta, která byla uvedena v prospektu. Shikata uvádí další podrobnosti kolem výroby polarografu v Japonsku. Jednání Shikaty nebyla jednoduchá. Heyrovského může zajímat, že Shikata diskutoval na zasedání biochemické společnosti, jež se konalo v Osace, kde Shikata zdůraznil důležitost redukčního potenciálu v biochemii. Právě teď Shikata dělá korektury prací pro ročenku univerzity.

1928

Kyoto, 8. 10.: Shikata se Heyrovskému omlouvá za dlouhé mlčení, které bylo způsobeno, jak sám přiznává, i jeho leností. Od cest do Indonézie a Číny je stále silně zatížený. V laboratoři mu běží pokusy, měří se redukční potenciály organických látek (mono a diketonů, nitrofenolu, oxybenzaldehydů, alifatických monoketonických kyselin, metylenové modři, hemoglobinu, hematinu atd.). V laboratoři nyní mají tři polarografy. K nim tři asistenty a dva studenty. Při výzkumu narážejí na problém vlivu koloidních látek na redukční potenciály. Oznamuje, že zašle Heyrovskému pro paní Heyrovskou kimono z hedvábí, které ušila sama paní Shikatová. V létě pracoval Shikata bez prázdnin za teplot přes 30 stupňů Celsia a jediným osvěžením mu byl tenis. Do Československa teď nemůže přijet z finančních důvodů a také proto, že nemůže na rok opustit svoji laboratoř, ale mohl by k Heyrovskému poslat svého asistenta, pana Tachiho.

1933

Kyoto, 15. 2.: Shikata píše Heyrovskému do USA do Berkeley, kde Shikata už dříve navštívil prof. Randalla. Děkuje Heyrovskému za separáty a letáky zaslané ještě z Prahy. Těší se na nový polarograf z Prahy. Je velmi pracovně vytížen. Osm hodin týdně přednášky a dozor nad laboratořemi. V jeho experimentální laboratoři se v současnosti pracuje na elektrolytické oxidaci benzenu a prof. Tachi polarografuje a měří dielektrické konstanty. V Shikatově experimentální laboratoři se studuje umělé dříví z rašeliny vytěžené v tundře, kterou nazývají tundrit. Z něj je možné dělat prkna palubky, budou vystaveny v Chicagu. Shikatovi stále vyvstávají vzpomínky na Prahu. Trápí ho, že nemůže s Heyrovským hovořit o životě, laboratoři, tundritu atd.

1934

Kyoto, 25. 1.: Shikata opět přiznává, že odmlka v dopisování je způsobena hlavně jeho leností. Těší se na Heyrovského knihu, která je výsledkem Heyrovského přednášek v USA. Uvádí, že prof. Tachi je pořád aktivní na polarografickém poli. Roku 1933 byla v Japonsku založena Elektrochemická společnost. On se spolupracovníky pracuje v oboru organické a koloidní elektrochemie. Po linii umělého dříví práce pokračují velmi pomalu.

Kyoto, 1. 5.: Shikata posílá Heyrovskému práci Hamamotovu (zřejmě k otištění v *Collection*). Po odborné stránce se Shikata nyní zabývá polarografickými a elektrickými disturbancemi. Dále pokračují práce na umělém dříví (nebo vláknivém plastu) a dřeni po linii chemie lesních produktů.

1935

Kyoto, 25. 6.: Shikatu navštívili dr. Brdička a ing. Baimler. Moc rád viděl oba pány. O setkání budou Heyrovskému vyprávět sami, proto se o něm nerozepisuje. Hovořili i o polarografech, ale jen zběžně. Po Brdičkovi posílá Heyrovského rodině nějaké maličkosti. Diskuse s Brdičkou o polarografii iniciovala nové myšlenky v oboru.

1937

Kyoto, 18. 6.: Shikata je nyní tak zaměstnán, že nemůže pracovat v laboratoři, zato Tachi stále bádá v polarografii. Shikata bude přednášet před členy Japonské chemické společnosti o použití elektrochemických metod v mikrochemii a při té příležitosti bude hovořit o polarografické metodě a absorpční spektroskopii. Shikatův spolupracovník rozpracoval měření spekter, což je v souvislosti se Shikatovými zájmy o elektrické disturbance. Shikata hodlal napsat pár zpráv v angličtině, ale kvůli různým povinnostem k tomu nedošlo. Ptá se na Heyrovského rodinu. O té své píše, že je v pořádku, i on už je zdravý po nosní operaci (dvouměsíční hospitalizace).

Manchukuo, 10. 7.: Shikata se přimlouvá za přijetí dr. Hamamota v Praze v Heyrovského ústavu. Při návštěvě sdělí Hamamoto Heyrovskému podrobnosti o Shikatově životě a jeho práci. Zaměření Hamamota je zřejmé ze sdělení v *Collection*.

1950

Changchun, 4. 9. /4/: Shikata se po deseti letech ozval Heyrovskému dopisem, ve kterém uvádí, že přes prof. Tachiho obdržel Brdičkův dopis se zprávou, že v rámci oslav Heyrovského šedesátin bude konán polarografický kongres. Omlouvá se za dlouhé

mlčení. Po srpnu 1945 bylo Shikatovým hlavním cílem nevystavovat ústav sociálním výkyvům. Po určitou dobu byl Shikata v těžkých podmínkách. Od října 1948 se sociální podmínky značně zlepšily emancipací a koncem roku 1949 byl ústav opraven. Nyní má pro svoji činnost lepší podmínky než před pěti lety. Shikata jako výzkumník se může věnovat vědecké práci a je spokojen, že jeho práce za posledních 5 let nebyla marná. Nyní s pěti mladými spolupracovníky studuje nový polarografický problém. Chtěl by poslat několik sdělení na polarografický kongres, ale není si jist, zda stihnou včas dokončit práce. Od prof. Tachiho Heyrovský zřejmě ví, že by měla být oslava 25 let polarografického výzkumu na kyotské univerzitě. Jeho přáním je znovu navštívit Prahu a Heyrovského, snad později se to podaří /5/.

Praha, 12. 11.: K velké radosti Heyrovského i celé jeho rodiny dostali Shikatův dopis. Zdá se, že s Shikatou je vše v pořádku, ale přiložené foto svědčí o tom, že prožil těžké chvíle. Má pro Shikatu mnoho novinek, začíná tou nejposlednější: existuje Polarografický ústav a on je jeho ředitelem. Obě Heyrovského děti studují, Jitka třetím rokem na univerzitě a Michael ji za rok bude následovat. Oznamuje, že v únoru 1951 bude v Praze 1. mezinárodní polarografický kongres a že Shikata by se ho měl zúčastnit jako reprezentant demokratické Číny. Heyrovský požádá čs. vládu, aby pomohla s návštěvou Shikaty v Praze. Organizátoři kongresu očekávají účastníky hlavně z lidově demokratických zemí. Už nyní obdrželi asi šedesát příspěvků, které budou tvořit 750 stran kongresových sdělení. Shikata nemusí spěchat se svým příspěvkem na kongres, ten může vyjít v *Collection*, hlavně musí přijet. Heyrovský byl velice potěšen Shikatovou gratulací k jeho narozeninám, které však budou až v prosinci. Mimo jiné uvádí, že prof. Donnan, nyní osmdesátník, stále píše dopisy v nejlepší formě. Heyrovský pošle Shikatovi *Collection* a mnoho separátů. Vyzívá Shikatu, aby se ozval co nejdříve.

Changchun, 24. 12.: Shikata děkuje Heyrovskému za pozvání na polarografický kongres v Praze, velice by si přál tam být, ale není si jist, zda dostane od vlády povolení k cestě. Je stále zaměstnán tvořením výzkumných plánů v oboru celulózové chemie i polarografie a je spokojen se současnou situací v ústavu. Lituje, že manželka a dcera jsou v Kyotu. Jsou jen v korespondenčním styku, ovšem nelze jim posílat peníze, takže mají těžkosti. Dcera by ráda studovala na kyotské univerzitě, ale nejde to, pracuje jako písárka. Blahopřeje Heyrovskému ke zřízení Polarografického ústavu. Dotazuje se, zda v Československu není výrobce přístroje na molekulární destilace. Přes pekingskou

vládu si ústav objednal u dr. Nejedlého polarograf a Heyrovského prosí o intervenci u Nejedlého.

1952

Changchun, 10. 4.: Shikata potvrzuje příjem Heyrovského dopisu psaného 20. 4. 1951 a dvou svazků příspěvků s bibliografií z polarografického kongresu, které došly koncem roku 1951, za které velice děkuje. Z nich je patrné, jak výzkum v polarografii zasáhl vědu i průmysl. Polarograf, který si objednal v Praze, zatím nedošel. Přišel mu dopis od Tachiho, že Japonská zemědělská společnost hodlá udělit Tachimu a Shikatovi medaili za polarografický výzkum organických sloučenin.

1953

Praha, 7. 1.: Dopis a třetí díl sborníku prací z 1. mezinárodního kongresu posílá Heyrovský po čínském farmaceutovi, který navštívil PÚ. Heyrovský informuje Shikatu o své rodině a o novém bydlišti. Shikatův dopis z 10. 4. 1952 došel v pořádku. Co nejsrdečněji gratuluje k vyznamenání medailí Japonské zemědělské společnosti za polarografické práce. Heyrovský se domnívá, že Shikata bude oficiálně pozván do Prahy jako expert v polarografii, který by mohl propagovat čs. polarografy v Číně. Heyrovský potřebuje ovšem vědět, komu má poslat pozvání. Sám experimentuje v oscilografické polarografii s čs. přístrojem Polaroscope, který je levný. Uvádí kontakt na prodejce. Brzy vyjde jeho článek v *Analytica Chimica Acta* o analytickém použití oscilografické polarografie, o níž teď dopsal v češtině knihu – ta se bude překládat do angličtiny. Píše o dovolené strávené s rodinou u Černého moře v Bulharsku. Heyrovský měl v Sofii též přednášky.

Changchun, 26. 4.: Shikata píše o tom, že Japoncům v Číně bylo povoleno vrátit se do Japonska, což už někteří jeho kolegové učinili. Shikata odjede do Kyota v červnu. Právě teď jsou ve městě Dny čs. filmu a Shikata viděl některé z nich, zanechaly v něm hluboké dojmy o novém, šťastném Československu a o Praze. Prof. Tachi je nyní v USA, v srpnu bude v Evropě a chystá se navštívit PÚ. Shikata by mohl zůstat v Číně déle, ale politické poměry v Japonsku mu nedovolují, aby se v Číně soustředil na seriózní vědeckou činnost. V jakém oboru bude v Kyotu angažován, zatím neví. Dobré je, že v Kyotu na něj čekají mladí polarografisté. V Changchunu založil polarografický výzkum a Changchun bude jedním z center polarografie v Číně. V PS dopisu uvádí adresu, na niž mu má Heyrovský psát, tj. do Kyota.

1954

Praha, 11. 2.: Heyrovský by si přál navázat se Shikatovou laboratoří v Changchunu vědecké styky a chce zaslat *Collection* a všechny separáty prací z PÚ. Čs. vývozní společnost KOVO si přeje dovážet do Číny polarografy, mikropolarografy a polaroskopy. V Číně je Shikata jediný expert na polarografii. Uvedená firma by Shikatovi zaplatila cestu do Prahy a náklady pobytu, aby s ním projednala podrobnosti zapojení Shikaty do zájmů firmy v Číně. Informuje Shikatu, že PÚ získal nové prostory na Malé Straně ke stávajícím, již přeplněným. Zde je konečně klid a Heyrovský by tu rád dožil. Má nyní vysoký krevní tlak, což je nebezpečné kvůli eventuální mrtvici. Musí teď méně pracovat a více spát. Dotazuje se, jaký je Shikatův fyzický stav.

Tokyo, 26. 6.: Shikata se Heyrovskému omlouvá, že se dlouho nezval. Způsobila to únava z pobytu v Changchunu. Do Japonska připlul v říjnu poslední lodí. Shledal svoji ženu a dceru v pořádku, což mu udělalo velkou radost. Poslední Heyrovského dopis z února byl poslán zpět do Prahy a později opět do Japonska na prof. Tachiho. Pozvání do Prahy je milé. Lituje, že nemůže číst korektury separátu. Do srpna 1953 pracovaly v ústavu čtyři čs. polarografy. Byl též uspořádán měsíční polarografický kurz pro více než padesát pracovníků ze všech koutů Číny. Ještě před odchodem z Changchunu navrhl na stáž do Prahy jednu velmi talentovanou dívku jménem Chang-In-Hwa, ale neví, zda je v Praze. Shikatovo zdraví se zlepšilo a je jmenován profesorem nagojské univerzity pro oddělení zemědělství, kde přednáší o chemii lesa a o polarografii. Dcera se bude v říjnu vdávat.

Praha, 10. 12.: Heyrovský s nadšením píše o dovolené strávené v létě v Bulharsku u moře. Uvádí, že nyní je v Sofii poměrně dost polarografistů, ale jistě ne tolik, kolik jich Shikata vychoval v Changchunu. V listopadu byl Heyrovský dva týdny v Budapešti jako host Maďarské akademie věd, kde přednášel a sešel se se sedmdesáti maďarskými polarografisty. Nyní dává přednost oscilopolarografii před klasickou polarografií, protože oscilopolarografie poskytne křivku za 0,01 sekundy. Knihu o oscilopolarografii sepsal s J. Forejtem, ta už vyšla a on sám píše rozšířené vydání v angličtině a němčině. Cestování vědců z lidově demokratických zemí do lidově demokratických zemí je nyní snadné. Sice nedostanou žádné peníze, ale dobře se o ně pečuje (nejlepší hotely, luxusní auta, recepce atd.) a z kapesného mohou koupit rodině suvenýry. Zmiňuje paralely v životě jeho a Shikaty: ve stejném roce se oženili, oběma se narodily dcery, které se teď ve stejném roce provdaly. PÚ je nyní rozdělen do dvou

pracovišť: původního s osmi laboratořemi a nového na Malé Straně s jedenácti laboratořemi. Ústav má k dispozici i auto. Heyrovský dostává často pozvání k přednáškám. Z Goslaru teď obdržel pozvání na zasedání Deutsche Bunsengesellschaft v květnu 1955. Má vést postgraduální kurz polarografie v Royal Technical College v Staffordu. Též má pozvání učit šest měsíců polarografii v Indii v novém Central Electrochemical Institute v Karaikudi. Dal však podmínku, že s sebou vezme manželku. Velice touží setkat se s Shikatou.

Anjo-shi, 24. 12.: Shikata děkuje Heyrovskému za zasláný ročník *Collection* a za separáty nových Heyrovského prací. Po jedenáctiměsíčním pobytu v nemocnici se cítí být v pořádku. Zamýšlí aplikovat polarografii do papírenského průmyslu.

1956

Praha, 15. 2.: Heyrovský píše, že s radostí četl Shikatův dopis, v němž mu oznamuje, že se po dlouhé nemoci uzdravil a započal polarografický výzkum a výuku. Heyrovský se zmiňuje o svých potížích s vysokým krevním tlakem a lécích, které bere. Je nucen často cestovat a uvádí, kde všude v poslední době byl. Právě teď se např. vrátil z Varšavy, kde se zúčastnil čtyřdenní polarografické konference, na níž odeznělo devadesát přednášek. Na podzim 1955 přibyl v Heyrovského laboratoři Shikatův žák, pan Wang, příjemný mladík s dobrými znalostmi polarografie. Od Wanga a z odbočky Čínské akademie věd v Changchun se Heyrovský dozvěděl, jakou plodnou a úspěšnou práci Shikata Changchunu zanechal. Čína nyní začíná intenzivně bádát v polarografii, o čemž mu psali prominentní badatelé (prof. Han ze Šanghaje a akad. Li-Szi-Kuang z Changchunu). A je to Shikatovo dílo, právě tak jako japonská polarografická škola, kterou vytvořil.

Praha, 12. 5.: Heyrovský blahopřeje Shikatovi k prestižní japonské ceně Asahi a zlaté medaili za zásluhy v polarografii. Je to nejen čestné uznání pro něj a prof. Tachiho, ale celé vědy o polarografii.

1959

Kyoto, 19. 5.: Shikata vypisuje Heyrovskému všechny pobyty v nemocnici. Kvůli mozkové chorobě šlo o dlouhodobé hospitalizace. Přestěhoval se z Nagoje do svého domu v Kyotu. Jeho lékař mu řekl, že uzdravení z tak těžké nemoci, jakou trpí, je velmi vzácný případ (jeden z tisíce). 31. 3. dosáhl věku 63 let a byl penzionován. R. 1956 byl vyznamenán spolu s prof. Tachim medailí Japonské akademie. Nyní je zbaven

povinností přednášet. V lednu 1957 se dceři narodil syn a dcera s ním žije u rodičů (manžela má v New Yorku na New York State University). Cítí se osamělý, ale je spokojen s rodinným životem.

Praha, 31. 5.: Pro Heyrovského byla zpráva o Shikatově zázračném uzdravení velice radostná. Píše o svém vysokém krevním tlaku a uvádí, že po přednáškách pocítuje závratě a velkou únavu. Ví, jak to bylo s Faradayem. Když mu bylo 69 let, vzdal se přednášení. Minulý rok byl se synem a překladatelem stážistou, p. Wangem, dva měsíce v Číně. Z toho dva týdny v Changchunu, jeden v Pekingu a jeden v Šanghaji, kromě menších výletů. Čína v něm zanechala velký dojem. V Changchunu, ale i jinde se setkal s řadou Shikatových žáků. Záslouhou Shikaty je polarografie zavedena nejen v Japonsku, ale i v Číně. Koncem srpna organizuje anglická Polarographic Society 2. mezinárodní polarografický kongres v Cambridge, na který, jak doufá, odjede se synem. Dále informuje o své rodině, rodičích ženy, o bratrovi, a sděluje, že mu zemřela sestra Klára ve věku 75 let. V PÚ pracuje v oscilopolarografii se střídavým proudem, pokud zrovna nepíše. Objevuje se velký počet nových depolarizátorů, které ještě nelze klasifikovat. Posílá Shikatovi nové separáty o této práci a časopis *Technical Digest*.

Kyoto, 1. 7.: Shikata uvádí japonské polarografisty, kteří mají jet do Cambridge na kongres: profesori Tachi a Shinagawa. Po zdravotní fyzické stránce je soběstačný, ale mozek nesmí zatěžovat. Dostává vitamínové injekce. Uvádí jedenáct rad, jak bojovat s vysokým krevním tlakem, jimiž se i on řídí.

Praha, 15. 9.: Z energického písma Shikatových dopisů Heyrovský usuzuje, že je fit a chytrý jako dřív. Jistě mu dělá dobře volno, které teď po penzionování má. Zato Heyrovský je stále v ředitelské funkci PÚ a nemůže trávit čas procházkami. Vysoký krevní tlak, ač se normalizoval po léčích, je zdrojem obtíží. Po návratu z dovolené v Bulharsku jej postihly žaludeční potíže, byl tři týdny hospitalizován, a tudíž nemohl jet do Anglie. Z PÚ se kongresu v Cambridge zúčastnilo osmnáct delegátů, mezi nimi i syn Michael, který přednesl jeho přednášku. Tím bohužel přišel i o setkání s prof. Tachim. Potěšila ho však návštěva prof. Shinagawy. Zítra očekává návštěvu prof. O. H. Müllera, který promoval na UK a nyní je zaměstnán na státní univerzitě v New Yorku v Medical Center v Syrakusách. S žaludkem to má už nyní lepší, ale ztratil na váze, má nyní jen 48 kg, protože ztratil chuť k jídlu. Heyrovský byl dojat Shikatovou soustrastí k úmrtí sestry Kláry. Posílá mu její fotografii. Klára i její zemřelý manžel měli velkou úctu k Shikatovi a jeho vědecké práci. Oni v Československu si vypěstovali pro japonský národ zálibu a obdiv.

1960

Kyoto, 16. 5.: Na pohledu s obrázkem jedné zahrady v Kyotu děkuje Heyrovskému za pozdrav z Káhiry a hlavně mu gratuluje k Nobelově ceně. Zmiňuje i poslední svoji hospitalizaci od června do prosince 1959. V současné době je vše v pořádku.

1962

Praha, 19. 12.: Heyrovský děkuje za pozdravy, které mu předal dr. Zuman, jenž byl velmi šťasten, že se setkal s Shikatou. Zuman byl ohromen rozšířením polarografie v Japonsku. Heyrovský se postupně uzdravuje ze své dlouhé nemoci.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1979.

Poznámky:

/1/ Shikata po návratu ze zahraničních cest pracoval na Kyoto Imperial University v Agricultural Departmentu.

/2/ Z dopisu vyplývá, že už v roce 1925 měli v Japonsku polarograf.

/3/ Shikata poslal objednávku do Prahy.

/4/ V Changchunu (Čína) byl Shikata po dobu 2. světové války dlouhodobě (až do r. 1953) internován a pracoval tam na tamní universitě.

/5/ K návštěvě Prahy už nikdy nedošlo.

Frederick SODDY

(1877–1956)

Anglický radiochemik, profesor univerzity v Oxfordu. R. 1921 získal Nobelovu cenu za chemii radioaktivních látek a za teorii vzniku a povahy izotopů.

1921

Praha, 3. 11.: Heyrovský se těší na práci v Soddyho laboratoři, ovšem podle čs. ministerstva veřejných prací jeho angažmá ve Společnosti /1/ není ještě zcela vyřízeno. Musí se vyřešit ještě několik formalit, které musí udělat Londýn. Heyrovský by mohl začít

pracovat u Soddyho nejdříve 15. 11., jeho odjezd však naráží na potíže se získáním valut. Heyrovský doufá, že styk s radiem neovlivnil zdraví Soddyho a jeho ženy.

1926

Oxford, 10. 5.: Soddy sděluje Heyrovskému výsledky spektroskopických měření vzorků manganových solí zaslaných Heyrovským. Dvimangan zatím nenalezl, neidentifikované slabé čáry však zřejmě nebudou náležet hledanému prvku /2/. Zmiňuje mimo jiné i generální stávku v Anglii, dotýkající se i Oxfordu, a o svých sympatiích k lidem svobodných povolání, a nikoli k dělníkům.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2049.

Poznámky:

/1/ Šlo o Společnost pro zužitkování radia, vytvořenou čs. státem a anglickou firmou Imperial Foreign Corp. z Londýna, která měla co nejvýhodněji zužitkovat radium vytěžené z dolů, jež vlastnil čs. stát. Na čs. území měla být zřízena příslušná laboratoř. Pro Společnost byl získán profesor Soddy, k němuž měl Heyrovský jet na zkušenou. Více o tom TĚŠÍNSKÁ E., *Dějiny věd a techniky*, 23 (1990), s. 201–211.

/2/ Heyrovský s Dolejškem oznámili r. 1925 v odborném tisku, že polarograficky a rentgenospektroskopicky zjistili v manganových solích přítomnost prvku s atomovým číslem 75 dvimanganu. Jejich nález byl však zpochybnován, proto Heyrovský rozeslal vzorky na různá specializovaná pracoviště včetně Soddyho laboratoře. Ukázalo se, že Heyrovský a Dolejšek se mýlili a dvimangan neobjevili.

Pramen: Fond J. Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 1174.

Isamu TACHI

Profesor zemědělské chemie a polarografie fakulty zemědělské University of Kyoto.

1950

Kyoto, 12. 6.: Tachi píše anglicky Heyrovskému dopis se žádostí o čs. polarografické práce a o *Collection* po roce 1940. Uvádí, že M. Shikata odešel do Číny (Changchun) v r.

1942 a zatím se nevrátil. Do dopisu přiložil separáty japonských polarografických prací.

Kyoto, 5.9.: Tachi oznamuje, že obdržel dopis od dr. Brdičky. Už předem gratuluje Heyrovskému k jeho 60. narozeninám. Slibuje, že mu pošle několik polarografických prací do jubilejního čísla. Shikata odešel nejprve v r. 1942 do Mandžuska, nyní působí v Changchunu a Tachi je s ním v písemném styku. Na začátek listopadu plánují uspořádat kongres na oslavu 25 let polarografie v Japonsku.

1951

Praha, 2. 3.: Heyrovský odpovídá Tachimu na jeho dopisy z 12. 6. a 5. 9., děkuje za příspěvky Tachiho a jeho kolegů ke svým šedesátinám a za příspěvky z kongresu k 25. výročí japonské polarografie. Pražský 1. mezinárodní polarografický kongres byl úspěšný, jak je patrné z vložené zprávy. Tu mohou případně i publikovat. Poslal zprávu i prof. Shikatovi, s nímž si píše.

Praha, 25. 4.: Heyrovský požádal Tachiho, aby mu pro bibliografii polarografických prací posílal údaje o pracech japonských vědců. On naopak mu může poskytnout celou bibliografii, bude to svazek sborníku z pražského polarografického kongresu. Dvacet pět příspěvků Tachiho a dalších Japonců je dáno do tisku a objeví se v prvním dílu sborníku. Děkuje za *Review of Modern Polarography* a lituje jen, že články nemají anglické souhrny.

Kyoto, 27. 4.: Tachi děkuje Heyrovskému za zasláný program I. mezinárodního polarografického sjezdu konaného v únoru. Velmi by přivítal sborník ze sjezdu.

1952

Kyoto, 6. 2.: Tachi potvrzuje příjem balíků se sborníkem I a II a separáty pěti japonských prací. Ovšem očekával v balících separáty prací jiných autorů.

Kyoto, 20. 2.: Tachi píše, že přišly další balíky se sborníky a separáty, chybí však separáty práce T. Sassa a E. Egawy.

Praha, květen: Heyrovský se omlouvá, že odpovídá na Tachiho listy z 6. a 15. 2. se zpožděním. Srdečně děkuje za separáty japonských prací. Zdržení v odpovědích zapříčinilo psaní knihy (spolu s J. Forejtem) *Oscilografická polarografie*. Dále se vyjadřuje k různým japonským pracem z oblasti polarografie.

Kyoto, 20. 10.: Tachi píše o své proponované cestě do zahraničí: v únoru má odjet do USA, kde bude přednášet o polarografii a chemii dřeva. Přitom navštíví prof. Kolthoffa a

Appletona, kde bude dva měsíce, a potom prof. Müllera, u kterého bude 1 měsíc. V létě 1953 chce být ve Švédsku a chtěl by navštívit i Prahu a v PÚ studovat moderní polarografii pod vedením Heyrovského. Uvádí, že japonští polarografisté Tanaka a Tamamushi jsou v USA v Kolthoffově laboratoři.

1953

Syrakusy (USA), 29. 5.: Tachi vyjadřuje radost, že se s Heyrovským setká v červenci ve Stockholmu na 13. mezinárodním kongresu čisté a aplikované chemie.

1954

Praha, 16. 2.: Heyrovský lituje, že se v loňském roce nesetkal s Tachim, když on byl v Evropě. V lednu se část PÚ přestěhovala do jiné části Prahy, včetně Heyrovského a jeho paní. Separátní poštou mu posílá bibliografii za rok 1952 a nějaké separáty. Čeká na zprávy od Tachiho o japonských polarografických pracech. V posledním čísle *Leybold's Polarographische Berichte* je oznámení, že v Japonsku se vydává dvoměsíčník *Study of Polarography*. Heyrovský navrhuje výměnu tohoto časopisu za *Collection*. Dále se Tachiho dotazuje, zda neví, co je nyní s prof. Shikatou – zda je dosud v Číně, či zda se vrátil do Japonska.

Kyoto, 3. 3.: Tachi píše, že lituje, že nebyl v Praze, když loňského roku putoval po Evropě. Je však nesmírně rád, že ve Stockholmu se mohl osobně seznámit s R. Brdičkou, když to nebylo možné s Heyrovským. Brzy pošle monografii *Polarography*, jež je dedikována Heyrovskému. V rámci Japonské elektrochemické společnosti byl r. 1953 vytvořen výbor Polarographic Committee. Ten zatím rozmnožuje časopis, v němž mj. jsou překlady některých prací z pražského polarografického sjezdu. Oznamuje, že prof. Shikata se v říjnu 1953 vrátil do Japonska velmi unavený a s podlomeným zdravím. Teď se však už uzdravil.

Praha, 17. 3.: Heyrovský posílá Tachimu dopis pro Shikatu, který se jako nedoručitelný vrátil z Číny. Je rád, že Shikata je zpět doma u své rodiny.

Kyoto, 4. 4.: Tachi sděluje, že při výročním zasedání Japonské elektrochemické společnosti konaném v Tokyu Polarografický komitét v rámci zasedání uspořádal vlastní přednáškové zasedání, na němž bylo více než 120 účastníků. Přednášel mj. Shikata – vzpomínky na Prahu a o budoucnosti polarografie. Monografii kompilovanou Tachim Heyrovský brzy dostane. Polarografický komitét se rozhodl časopis *Study of*

Polarography vydávat tiskem, první číslo vyjde v červnu a hned jej pošlou Heyrovskému.

Kyoto, 18. 5.: Tachi děkuje Heyrovskému za zásilku *Collection* a separáty. On naopak zaslal do Prahy *Bulletin* a *Study of Polarography* a nově vydanou monografii *Polarography*. Oznamuje, že polarografisté Suzuki a Kambara zaslali Heyrovskému do Prahy separáty svých nových prací. Nedávno se v Kyotu podařilo vyvinout a. c. polarografii po metodické i experimentální stránce, jak ji studovali Breyer, Fournier a další.

Kyoto, 9. 6.: Tachi osvětluje omyl při odeslání monografie *Polarography*. Velice přivítal Heyrovského a Kouteckého dopisy o novém zpracování elektrolýzy, jež je založeno na Ilkovičově diferenciální rovnici. Nyní v Kyotu očekávají Heyrovského kritiku jejich matematického zpracování Heyrovského oscilografické polarografie a pár oscilogramů získaných v jejich laboratoři.

Kyoto, 17. 6.: Tachi prosí Heyrovského o vyjádření k jejich studiu oscilografické polarografie.

Praha, 31. 12.: Heyrovský píše, že jeho mlčení bylo způsobeno nemocí a dlouhou nepřítomností. V létě byl v Bulharsku – zčásti jako rekonvalescent, zčásti jako přednášející. Na podzim byl v Maďarsku. To vše si vyžadovalo čas na přípravu. Velkou záležitostí bylo vydání Tachiho nové knihy, kterou důkladně prostudoval a po všech stránkách pochválil. Velkou poctou je pro něj i dedikace knihy Heyrovskému a Shikatovi. Slibuje, že v brzké době napíše posudek na práce Kambara a Suzukiho. Dotazuje se, zda už publikovali nové výsledky v tomto směru. Stěžuje si, že mu kvůli administrativní práci, přednáškám aj. zbývá minimum času na experimentální práci.

1955

Kyoto, 2. 3.: Tachi informuje o Shikatově nemoci (encefalomalacie) od léta 1954 – krátce poté, co byl Shikata nominován na profesora nagojské univerzity.

1956

Kyoto, 12. 1.: Tachi děkuje Heyrovskému za doporučení k získání ceny Asahi.

Kyoto, 12. 3.: Tachi informuje Heyrovského, že bylo oficiálně oznámeno, že Royal Medal za rok 1956 byla udělena jemu a prof. Shikatovi. Jde o nejvyšší ocenění pro japonské vědce. Shikatova nemoc trvá. T. Kambara požádal prof. Wadu o překlad jeho článku o proteinové vlně.

- Praha, 23. 3.: Heyrovský gratuloval Tachimu za sebe i ústav k udělení Asahi Prize. Je to mj. uznání polarografie v Japonsku. Heyrovský je smutný z toho, že Shikata je nemocen. On mu naposledy psal 24. 12. 1955. V PÚ jsou všichni rádi, že mají k dispozici Bulletin a Study of Polarography, první čistě polarografický časopis na světě. Světu by posloužily souhrny v angličtině či v němčině, které zatím v uvedených časopisech chybí.
- Kyoto, 18. 4.: Tachi děkuje Heyrovskému za jeho knihu o polarografii. Bohužel nerozumí slovům, jen vzorcům a obrázkům /1/.
- Kyoto, 29. 11.: Tachi požádal Heyrovského o doporučení T. Kambaru na kandidáta prestižní ceny Shimpo-sho (Progress Prize in Pure Chemistry 1957). Cenu uděluje Japonská chemická společnost chemikům mladším 35 let. Heyrovský jako nejuznávanější autorita v polarografii může podle Tachiho nejlépe zhodnotit Kambarovy polarografické práce. Kambara má mnoho rivalů na cenu, a proto Heyrovského doporučení bude velmi důležité.
- Praha, 22. 12.: Heyrovský posílá doporučení k udělení Progress Prize 1957 panu Kambarovi, jehož práce jsou pozoruhodné, uváží-li se jeho mladý věk. Dotazuje se, jak je to se zdravím Shikatovým, už se Heyrovskému dlouho neozval. Na fotografii v knize Ishibashiho a Fujinagy se mu zdá smutný. Tachiho bude jistě zajímat, že prof. Breyer ze Sydney bude přednášet v Evropě a v dubnu bude čtrnáct dnů v PÚ.

1957

- Kyoto, 9. 1.: Tachi děkuje za doporučení jeho kolegy Kambaru na nominaci k ceně. Uvádí, že Shikata je hospitalizován na nagajské univerzitní klinice. Slyšel, že Shikatova žena ho může vidět jen jednou za měsíc a že Shikata vypadá docela dobře. Dozvěděl se, že navštíví Prahu v dubnu. Bude hovořit nejen o a. c. polarografii, ale též o japonských studiích, denním životě, o scénérii Japonska a dalším. Kambara nakonec děkuje všem za podporu jeho nominace na Progress Prize /2/.
- Kyoto, 20. 3.: Tachi se dotazuje, zda by bylo možné fotomechanicky rozmnožit reprint Vlčkových *Tabulek půlvlnových potenciálů anorganických depolarizátorů*, žádá o to Polarografický komitét při Japonské elektrochemické společnosti. O tabulky je mezi japonskými polarografisty velký zájem. Tachi má radost z normalizace diplomatických styků mezi Japonskem a Československem. Předpokládá, že za tři roky, kdy bude v Japonsku pořádán mezinárodní kongres analytických chemiků, se setká

- s Heyrovským a jeho kolegy. O prof. Shikatovi píše, že se cítí dobře, ač je stále v nemocnici.
- Praha, 26. 3.: Heyrovský píše, že u čs. vývozce knih Artia lze objednat Vlčkovy *Tabulky*, *Halbstufen Potentiale anorganischer Depolarisatoren* a *A list of half-wave potentials of organic compounds*. Dotazuje se Tachiho, zda na mezinárodním kongresu analytické chemie v Japonsku v roce 1960 bude též polarografická sekce. Heyrovský se stále zajímá o Shikatovo zdraví. Sděluje, že PÚ se připravuje na polarografické kolokvium v Drážďanech a na polarografické symposium s maďarskými kolegy. Heyrovský dostal pozvání do Číny do Changchunu (kde působil Shikata), Šanghaje a Pekingu.
- Kyoto, 16. 4.: Tachi reaguje na Heyrovského list z 26. 3. Píše, že než posílat z Prahy 300 ks Tabulek (potíže s transportem – Suezská krize, poštovné atd.), bylo by lépe připravit tabulky s japonským komentářem přímo v Japonsku, k čemuž ovšem potřebuje svolení Heyrovského a ČSAV. Pokud jde o tabulky půlvlnových potenciálů organických látek, ty jsou nyní dostupné v Březinově a Zumanově monografii a v japonské monografii Ishibashiho a Fujinagy. Tachi dále sděluje, že prof. Shikata je konečně z nemocnice doma a Tachi věří, že obnoví své aktivity. Heyrovský by při své cestě do Číny mohl zajet do Japonska. Jeho pobyt by byl financován, pokud by měl v Japonsku přednášky, cestovné bohužel nikoliv.
- Praha, 30. 4.: Heyrovský sděluje Tachimu, že ediční oddělení ČSAV zřejmě nebude mít námítky k vydání Vlčkových Tabulek fotomechanickou cestou, zvláště bude-li doplněno japonským textem.
- Kyoto, 7. 5.: Tachi nedočkavě čeká na svolení ČSAV k tomuto kroku. Artia je ochotna prodat 300 výtisků *Tabulek*, ale pro japonské polarografisty je lépe mít *Tabulky* s japonským textem.
- Kyoto, 30.7.: Tachi oznamuje Heyrovskému, že mu posílá dva exempláře *Tabulek* připravených fotomechanickou cestou. Vytiskli 400 kusů a už 250 z nich je objednáno. Shikatův zeť, pan Yasuda, nedávno navštívil Tachiho a sdělil mu, že odjíždí do amerických Syrakus s dopisem pro prof. Müllera. Shikata se uzdravuje a chodí na procházky. V Kyotu se připravují na přednášky prof. von Stackelberga, který přijede v září.
- Praha, 23. 8.: Heyrovský děkuje za zaslání Vlčkových *Tabulek* v japonštině. Raduje se z Shikatova lepšího se zdraví a ze skutečnosti, že Shikatův zeť se setká s O. H.

Müllerem, což svědčí o soudržnosti polarografické rodiny. V červnu se v Drážďanech Heyrovský prvně setkal s prof. von Stackelbergem, který pocestuje do Japonska.

Kyoto, 2. 9.: Tachi oznamuje, že po doc. Inagakim posílá do Prahy dárky Polarografického komitétu určené ČSAV, Heyrovskému a Brdičkovi.

Praha, 19. 10.: Heyrovský mj. informuje, že jeho cesta do Číny se posouvá na léto příštího roku, což mu docela vyhovuje, alespoň má čas se věnovat psaní knihy o oscilografické polarografii v němčině.

1958

Kyoto, 15. 11.: Tachi lituje, že nevyšla cesta Heyrovského do Japonska, které je tak blízko Číny. Pro nové zdravotní potíže prof. Shikata nemůže přednášet na nagojské univerzitě. Nyní je doma v Kyotu, aby se uzdravil.

1959

Kyoto, 1. 7.: Tachi píše Heyrovskému, jak se těší, že se s ním a jeho spolupracovníky setká na mezinárodním polarografickém kongresu v Cambridge. Plánoval, že při cestě do Evropy navštíví též Prahu, ale nedostal svolení své vlády, neboť neměl oficiální čs. pozvání. Shikata byl penzionován koncem března. Jeho zdraví je natolik dobré, že může denně pracovat a občas jít do knihovny. Často přichází k Tachimu a ukazuje mu Heyrovského dopisy a fotografie. Právě teď je smutný, zemřela mu sestra.

Kyoto, 10. 12.: Tachi Heyrovskému blahopřeje k Nobelově ceně. Novinu o udělení Nobelovy ceny se v Japonsku dozvěděli uprostřed 6. polarografického sympozia, které se konalo 26. a 27. 10. na univerzitě v Kyotu. Všichni přítomní polarografisté byli zprávou velice potěšeni. Na 18. 6. 1960 plánují v Kyotu slavnostní zasedání, neboť to bude přesně 35 let poté, co Shikata a Tachi poprvé natočili první polarogram na přístroji, který do Japonska přivezl Shikata. Kromě toho v ten den slaví kyotská univerzita výročí svého založení. Bude to tedy oslava polarografie a Heyrovského Nobelovy ceny. Prosí Heyrovského, aby napsal k tomuto zasedání adresu věnovanou japonským polarografistům. Přivítal by též text Heyrovského Nobelovy přednášky.

1960

Praha, 9. 1.: Heyrovský mj. vítá zprávu, že Shikatovi se daří lépe. Velice jej potěšilo (ale i kolegy v PÚ), že firma Yanagimoto mu hodlá nabídnout jejich d. c. - a. c. registrační (písátkový) polarograf. V PÚ mají napětí v síti 220 V s frekvencí 50 Hz/sek. O zaslání

polarografu se postará čs. ambasáda, alespoň v to doufá. Tachiho zprávu o plánované oslavě 35 let polarografie v Japonsku přijal s velkou radostí.

Kyoto, 12. 2.: Tachi děkuje za zprávu, že Heyrovský poskytne text své nobelovské přednášky a pozdrav japonským polarografistům. Obojí bude otištěno v *Review of Polarography* v 1. čísle ročníku 1960, a tudíž prosí o zaslání textů nejpozději do 10. 3. Přivítal by též pro oslavu 35 let polarografie v Japonsku Heyrovského vzkaz.

Praha, 26. 2.: Paní Heyrovská posílá Tachimu do Kyota úplný text Heyrovského nobelovské přednášky. Uvedla Heyrovského adresu do Egypta, kde Heyrovský čtyři až šest týdnů pobývá.

Kyoto, 23. 3.: Tachi píše Heyrovskému do Káhiry a potvrzuje příjem textu jeho nobelovské přednášky, který zaslala paní Heyrovská. Pro Tachiho bude velkou ctí přednášku publikovat v *Review of Polarography*, a umožnit tak japonské polarografické veřejnosti seznámit se s Heyrovského textem. Dále děkuje za Heyrovského vzkaz určený japonským polarografistům.

1961

Praha, 6. 1.: Heyrovský sděluje, že v PÚ už instalovali japonský polarograf PA 101, který dorazil do Hamburku lodí v úplném pořádku. Heyrovský mnohokrát děkuje za velkorysý dar Polarografické sekci japonské elektrochemické společnosti a firmě Yanagimoto. Na přístroji budou mj. moci snímat Breyerovy tensametrické křivky. Heyrovský bude rozhodně čas od času referovat o zkušenostech s provozováním PA 101.

Kyoto, 23. 1.: Tachi se obrací na Heyrovského s žádostí, zda může v *Review of Polarography* uveřejnit Heyrovského fotografii, kterou Heyrovský kdysi zaslal Shikatovi. Japonská polarografická společnost totiž plánuje v příštím čísle *Review* otisknout fotografie čestného prezidenta Společnosti, prof. Shikaty, a tří čestných členů, prof. von Stackelberga, Breyera a Heyrovského.

Káhira, 4. 2.: Heyrovský děkuje prezidentu Japonské polarografické společnosti prof. Gechimu a dr. Suzukimu za zprávu, že byl zvolen čestným členem společnosti, která přispívá polarografii jako vědecké disciplíně.

Kyoto, 4. 2.: Tachi je potěšen úmyslem otisknout jeho fotografii v *Review of Polarography*.

Praha, 26. 10.: Pro zaneprázdnění odpovídá Heyrovský na Tachiho a Suzukiho dopis se zpožděním a omlouvá se za něj, stejně tak za to, že se nemůže více angažovat v rozvoji

polarografie v Japonsku – jeho zdravotní stav mu to nedovoluje. Vyjadřuje plnou spokojenost s darovaným japonským polarografem, který pracuje přesně a spolehlivě.

1962

Praha, 16. 3.: Heyrovský děkuje za separát práce Tachiho a Sendy a prosí o další exemplář této práce, o niž je velký zájem.

Praha, 6. 5.: Heyrovský sděluje Tachimu, že jeho hlavní spolupracovník, dr. Zuman, plánuje na podzim t. r. 3–4týdenní pobyt v Japonsku. Především chce navštívit Tachiho a jeho spolupracovníky a seznámit se s Japonskou polarografickou společností. Chce rozdělit svůj čas v Japonsku mezi nejdůležitější centra, kde se polarografie pěstuje. V této věci Heyrovský prosí Tachiho o pomoc s vypracováním programu Zumanova putování po Japonsku. Také by byl Tachimu vděčný, kdyby bylo Zumanovi umožněno vystoupit s přednáškou pro vědce zajímající se o polarografii.

Kyoto, 23. 5.: Tachi vítá 3–4týdenní pobyt dr. Zumana v říjnu t. r. Diskusní zasedání k polarografii bude 26. a 27. 10. a organizátoři by byli šťastni, kdyby se jej mohl Heyrovský zúčastnit.

1964

Kyoto, 30. 5.: Tachi oznamuje Heyrovskému úmrtí prof. Shikaty (8. 5.) a uvádí podrobnosti kolem jeho smrti a pohřbu. Vyjadřuje Heyrovskému jako Shikatovu blízkému příteli hlubokou soustrast.

Praha, 12. 6.: Heyrovský děkuje za smutnou zprávu o úmrtí prof. Shikaty. Byla to pro něj, jeho ženu a spolupracovníky velká rána. Znal prof. Shikatu od r. 1922 a pravé přátelství přetrvalo i přes léta odloučení. Ještě že jej zastihl Zuman loňského roku v jeho domově. Heyrovský choval naději, že Shikatovo zdraví se zlepší – lépe než jeho vlastní. Heyrovský vyjadřuje hlubokou soustrast jemu, jeho spolupracovníkům i Japonské polarografické společnosti k Shikatově úmrtí.

1965

Kyoto, 1. 1.: Tachi oznamuje Heyrovskému, že Japonská polarografická společnost se rozhodla uspořádat v říjnu 1966 v Kyotu mezinárodní polarografický kongres a byla by šťastná, kdyby se jej Heyrovský se ženou zúčastnili. Heyrovského navrhli na čestného předsedu kongresu.

1966

Kyoto, 17. 5.: Tachi děkuje za zaslání anglického vydání knihy Heyrovského a Kůty *Základy polarografie*. Uvádí, že jej jako hosta pozval ředitel PÚ Vlček na mezinárodní polarografický kongres do Prahy, což považuje za velkou čest. Už teď je velmi šťastný, že se setká s Heyrovským a jeho rodinou a krásným Československem. Přiletí do Prahy 3. 7. a jeho první návštěva bude patřit Heyrovskému.

Kyoto, 22. 6.: Tachiho dcera oznamuje Heyrovskému, že její rodiče do Prahy přiletí 3. 7.

Kyoto, 18. 9.: Tachiovi děkují za pohostinnost, s níž se v Praze setkali během kongresu. Tachi mohl obdivovat i Heyrovského Nobelovu medaili a diplom. Poněkud konkurenční kyotský polarografický kongres byl též úspěšný, zúčastnilo se jej mnoho zámořských kolegů. Děkuje za dárky, které přivezl z Prahy R. Kalvoda, jenž se spolu s Korytou zúčastnil kyotského kongresu.

Praha, 18. 10.: Manželé Heyrovští píší Tachiovým poděkování za fotografie z návštěvy Tachiových v Praze a za dárky, které přivezl R. Kalvoda /3/.

Pramen: Fond Jaroslava Heyrovského, osobní korespondence, inv. č. 2196.

Poznámky:

/1/ Šlo o knihu Heyrovského a Forejta *Oscilografická polarografie*.

/2/ Cenu Kambara nezískal, jak píše Tachi 4. 2. 1957.

/3/ Veškerá korespondence byla vedena v angličtině.

Er-Kong WANG

Čínský aspirant prof. Heyrovského pobýval v PÚ ČSAV v druhé polovině 50. let. R. 1958 doprovázel Heyrovského a jeho syna při jejich cestě do Číny. Korespondence mezi Wangem a Heyrovským byla vedena až na jednu výjimku v češtině.

1959

Changchun, 11. 8.: Wang uvádí, že pár dnů pobyl v Pekingu. Po Heyrovského přednáškách v Pekingu v roce 1958 ohromně stoupl zájem o polarografickou a oscilopolarografickou metodu, a to jak na pekingské univerzitě, tak v průmyslových

výzkumných ústavech /1/. Z Pekingu se přesunul do Changchunu, kde je v oddělení polarografie v Ústavu aplikované chemie ČAV.

Praha, 25. 8.: Na Wangovy dopisy odpovídá paní Heyrovská, protože Michal Heyrovský letěl do Anglie na mezinárodní polarografický kongres, kde za prof. Heyrovského, který onemocněl a nemohl se kongresu zúčastnit, přečetl jeho úvodní přednášku. Ostatní Heyrovského proslovy na sjezdu přednáší prof. Brdička. Paní Heyrovská nabádá Wangu, aby to s prací nepřehánel, aby se naučil odpočívat a našel si vhodné hobby.

Praha, 3. 9.: Paní Heyrovská znovu píše do Changchunu, že se čs. polarografisté šťastně vrátili z Anglie a byli s výsledky sjezdu velmi spokojeni. Do PÚ přichází mnoho návštěv, protože v Praze začal sjezd analytických chemiků. Nakonec také zmiňuje, že prof. Heyrovskému se daří lépe, začne opět docházet do ústavu.

Praha, 2. 10.: Paní Heyrovská informuje Wangu o dění v PÚ: kdo nyní pracuje v červené místnosti /2/, o ústavním výletu atd. Heyrovský děkuje za reprint Müllerovy *Polarografie*. Paní Heyrovská posílá jako tiskopis žádané separáty a program konference o analytické chemii.

Changchun, 4. 11.: Wang píše, že měl měsíc dovolené, kterou trávil cestováním po Číně, kde se setkal s mnohými polarografisty – posluchači Heyrovského přednášek v Číně.

Changchun, 8. 11. a 11. 12.: Wang blahopřeje Heyrovskému k získání Nobelovy ceny a k 69. narozeninám a děkuje za zasloupanou bibliografii polarografických prací z r. 1958. V Changchunu doprovází doc. Přibila, kterému překládá jeho přednášky.

1960

Praha, 3. 3.: Paní Heyrovská píše Wangovi, že od 14. 2. není Heyrovský v Praze, odletěl s Michalem na přednáškové turné do Egypta. Zmiňuje se o výročním polarografickém večeru koncem ledna, na kterém referoval Kalvoda o polarografickém sjezdu v Anglii a Heyrovský o nobelovských slavnostech ve Stockholmu. Oznamuje Wangovi, že separátní poštou mu posílá knihu *Oscillographische Polarographie* a další literaturu.

Changchun, 15. 12.: Wang posílá Heyrovskému a kolegům z PÚ vánoční a novoroční pozdrav. Vzpomíná na základnu polarografie – zlatou Prahu, která se stala jeho druhým domovem a kde strávil více než tři roky. Prof. Heyrovského – otce polarografie – považuje za svého nejmilejšího školitele.

1961

Praha, 9. 10.: Paní Heyrovská informuje Wanga o dění v PÚ – o stážistech z ciziny, o přednáškách syna Michaela a Kůty v Rumunsku, kam nedávno odjeli. Prof. Heyrovský má potíže s chůzí a už nechce podnikat cesty do zahraničí. K dopisu přiložila seznam a výtahy z přednášek z oscilopolarografického kolokvia konaného v září ve Smolenicích jako pokračování bratislavského týdenního kurzu oscilografické polarografie.

1963

Praha, 5. 5.: Heyrovský informuje Wanga o dění v PÚ (o narození dětí a o zahraničních cestách pracovníků PÚ), o nové čínské aspirantce, o svém zdravotním stavu, o překládání *Základů polarografie*, doplněných o nejnovější práce do němčiny, angličtiny a ruštiny. Děkuje za zaslání prvního dílu *Subject Index of polarographie literature 1922–1950* autorů Hana a Heyrovského. Od prof. Hana obdržel autorské výtisky. Upozorňuje Wanga na dvousvazkovou knihu *Progress in Polarography*, editovanou Zumanem a Kolthoffem.

1964

Praha, 7. 1.: Heyrovský děkuje za blahopřání k 73. narozeninám, píše o čínské stážistce Yuan-ai-Chua i o tom, že nyní je ředitelem ústavu prof. Brdička a ústav se teď jmenuje Polarografický ústav J. Heyrovského. Ve Vlašské 9 se k historické budově přistavuje přístavek, kde budou laboratoře a dílna. Zmiňuje se i o synovi Michalovi, který se chystá dokončit studia v britské Cambridge.

1966

Budapešť, 19. 4.: Wang posílá Heyrovskému pozdrav z mezinárodní konference analytické chemie. Na pohled připsal, že se v Pekingu setkal s dr. Zumanem. *Základy polarografie* v čínštině mají vyjít za pár měsíců /3/.

Pramen: Fond Jaroslav Heyrovský, osobní korespondence, inv. č. 2396.

Poznámky:

/1/ 1. července 1958 věnoval Heyrovský Wangovi kopii filmu o oscilografické polarografii. Film by měl být podle Heyrovského pomocníkem při seznamování čínských pracovníků s novou metodou. Koncem července se Wang vrátil do Číny.

/2/ „Červená“ místnost v budově PÚ ve Vlašské ul. – podle červené dlažby. Pracovali v ní povětšinou stážisté a hosté PÚ.

/3/ Wang píše výjimečně anglicky, všechny ostatní dopisy jsou napsány slušnou češtinou.

IV. Životopis Jaroslava Heyrovského

Rodinné kořeny

Jméno Heyrovský se pojí s malou obcí Hejrov, nyní Přední Výtoň v jižních Čechách, odkud se dávný předek J. Heyrovského přestěhoval do Rokycan. Praděd Ferdinand Šimon (1769–1839) studoval na pražské univerzitě práva. Přes přítele a spolužáka z univerzity se poznal s Rosalíí Cardello, s níž se r. 1798 oženil. Jako starosta Rokycan se velmi zasloužil o rozvoj města a okolního kraje. Měl s Rosalíí šest dětí – pět synů a dceru; všichni synové šli na studia, včetně nejmladšího Adolfa, budoucího právníka, který se usadil v Českých Budějovicích. S manželkou Julianou měl šest dětí, z nichž druhý syn byl Leopold, otec Jaroslava Heyrovského. Leopold se narodil 14. listopadu 1852 v Českých Budějovicích v rodině soudního rady. V Budějovicích absolvoval gymnázium a po maturitě vstoupil na právnickou fakultu pražské univerzity. Již během studií publikoval. Po doktorátu byl jako státní stipendista na studijní cestě v Německu, kde se zdokonalil v římském právu. Už jako šestadvacetiletý se na pražské univerzitě habilitoval v oboru římského práva. Věhlas získal spisem sepsaným v němčině, v němž se pokusil řešit jisté nejasnosti veřejného římského práva. Ještě před rozdělením pražské univerzity na německou a českou byl jmenován mimořádným profesorem. R. 1882 přešel na českou univerzitu, kde vyučoval římské právo, k němuž sepsal i první českou učebnici.

V roce 1882 se Leopold Heyrovský oženil s Klárou Hanlovou, dcerou místopředsedelského rady. Měli spolu šest dětí – tři syny a tři dcery. Nejstarší syn však jako dvouletý zemřel. Zbylí synové, Jaroslav a Leopold, vyrůstali vedle svých starších sester, Kláry, Marie a Heleny. O životě rodiny Leopolda Heyrovského zajímavě píše Klára Heyrovská ve své knize „Mezi vědci a umělci“. Mezi dětmi panovala svornost, přesto však nejvíce spolu držely sestry Helena a Marie, a bratři Jaroslav a Leopold. Nejstarší Klára stála trochu stranou.

Dětství a jinošství

Jaroslav, narozený 20. prosince 1890 na Starém Městě pražském v Křižovnické ulici, byl veselý a trochu i rozpustilý. Měl bujnou fantazii a s bratrem vymýšleli složité pohádky. O dobrou pohodu v rodině se staral otec, který byl doma zcela jiný než na fakultě, kde vystupoval jako vážný profesor. S dětmi zpíval, vypravoval jim pohádky, chodil s nimi na výlety a vůbec nebyl proti nejrůznější legraci. Ovšem mluvil s dětmi i o vážných věcech, vysvětloval jim např. rozdíly mezi monarchií a republikou, byv sympatizant republikánského

zřízení. K Heyrovským občas zašel i jeho kolega z univerzity, profesor T. G. Masaryk, k němuž on i děti měli velkou úctu. Masaryk nebyl jediný, s kým měly děti možnost se poznat. Přicházeli i další otcovi kolegové: profesori Goll, Hostinský, Brauner a další, s nimiž otec chodíval o nedělích na dlouhé procházky. Jaroslav se zajímal už od dětství o přírodu a přírodovědu. Doma s bratrem experimentovali, sestavili si primitivní rentgen a dělali fyzikální pokusy. Byl náruživý sportovec, hrál hlavně fotbal, který s partou včetně bratra Lea provozovali na Letenské pláni. Dobře plaval, miloval hory, pěstoval horolezectví. Kromě toho miloval hudbu. Na klavír ho učila hrát slečna Berta Škroupová, vnučka skladatele Františka Škroupa, autora nápěvu české národní hymny. Jaroslav s hudbymilovnými kamarády sestavil kroužek, kde hráli světové i české klasiky. V dospělosti si oblíbil zejména operu. Na obecnou školu chodil k nedalekému sv. Františku. Tam byl jeho učitelem mladý Tožička, kterého Heyrovský v jeho stáří všemožně podporoval. Blízko to měl Jaroslav i na Akademické gymnázium. Byl už třetím, kdo z rodiny Heyrovských tuto instituci navštěvoval. Gymnázium bylo klasické, tedy s humanitním zaměřením, kde se důkladně vyučovala latina (celých osm let) a řečtina (6 let). I když přírodovědné předměty byly na škole v menšině, učili je výborní profesori. Do tajů přírodovědy Jaroslava zasvěcoval Jaroslav Jeništa, vzděláním fyzik, který prohloubil Jaroslavovy zájmy o matematiku, fyziku a chemii. Profesor Jeništa později pečlivě sledoval Jaroslavovu vědeckou kariéru a byl na svého žáka patřičně hrdý. V septimě se stal jeho spolužákem Karel Čapek, ve stejných lavicích tedy seděli dva budoucí kandidáti na Nobelovy ceny, z nichž však jen Jaroslav se stal laureátem. Na jaře r. 1909 maturoval a díky svým zájmům o přírodní vědy se zapsal na podzim téhož roku na filozofickou fakultu, k níž patřily v té době i přírodní vědy.

Studium

Jaroslav si zapsal přednášky z matematiky, fyziky a chemie. Oblíbil si přednášky profesora B. Braunera z anorganické chemie a profesorů fyziky F. Závišky a B. Kučery. Heyrovského zaujala nově se tvořící mezivědní disciplína – fyzikální chemie, která však v celé Rakousko-Uherské monarchii neměla žádnou vědeckou školu. Takové školy vznikaly v Německu, Francii a Anglii, kde měl zájem o přírodní vědy dlouhou tradici. A právě pro Anglii se Heyrovský po diskusích s otcem rozhodl. Otec Leopold mu studium platil, ač měl stále ještě čtyři nezaopatřené děti. Na podzim roku 1910 se Jaroslav imatrikuloval na University College v Londýně. Základní přednášku, kterou tam Jaroslav navštěvoval, byl kurz obecné a fyzikální chemie přednášený oblíbeným sirem Williamem Ramsayem, laureátem Nobelovy ceny za rok 1904, a Williamem C. McC. Lewisem. Vynikající byly i přednášky z fyziky (F. T. Tranton) a

z matematiky (L. N. G. Filon). Heyrovský studoval bez obtíží, takže v roce 1913 získal první akademickou hodnost – Bachelor of Science, tedy bakalář přírodních věd. V roce, kdy se rozhodl pokračovat ve studiu, odešel Ramsay do penze, a tak Heyrovský nemohl studovat směr Ramsayova výzkumu. Ramsayovým nástupcem se stal elektrochemik profesor Frederick G. Donnan, známý svými objevy z oblasti biologie, hlavně pokud jde o buněčné membrány. Donnan si přivezl z Liverpoolu, svého bývalého působiště, asistenta R. E. Sladea, který se zabýval chováním sloučenin hliníku v roztocích. Heyrovský se jako demonstrátor (v podstatě pedagogický asistent) zapojil do výzkumu vedeného Donnanem k určení potenciálu hliníkové elektrody, což mj. bylo i téma jeho budoucí disertace. Na radu Donnana při experimentech používal kapalnou hliníkovou amalgámu a kapilární elektrodu. Když v červenci 1914 vypukla 1. světová válka, byl Heyrovský zrovna v Praze, kde trávil prázdniny s rodinou. Kvůli válce se tedy nemohl vrátit do Londýna, aby pokračoval ve studiu. Od září do konce roku pracoval v laboratoři profesora Jana S. Štěrby-Böhma. Od ledna 1915 už nosil vojenskou uniformu jednoročního dobrovolníka. Pro svou tělesnou slabost byl přidělen ke zdravotnímu oddílu jako lékárník a radiolog do vojenské nemocnice v Táboře. V nemocnici nemohl experimentovat, takže hodnotil svá experimentální data naměřená v Londýně. V roce 1916 byla tábořská plukovní nemocnice přemístěna do Iglu poblíž Innsbrucku, kde v lékárně ve volném čase experimentoval s rozpouštěním hliníku v alkalických hydroxidech a v kyselinách. Po těžkém zánětu středního ucha se zotavoval v Praze, kde využil doby rekonvalescence k sepsání disertace „O elektroafinitě alumina“, kterou ještě jako voják předložil na pražské filozofické fakultě v roce 1918, a získal tak akademický titul doktor filozofie. Předtím (27. 6. 1918) však absolvoval příslušná rigoróza z chemie a z fyziky. Z fyziky jej zkoušel profesor experimentální fyziky Bohumil Kučera, který právě tímto rigorózem ovlivnil celou další Heyrovského kariéru. Kučera už řadu let bádá o povrchovém napětí rtuti. A právě o ní a jistých nesrovnalostech na měřených elektrokapilárních křivkách (závislosti povrchového napětí na potenciálu kapkové elektrody) se při rigorózu hovořilo. Druhý examinátor u rigoróza, profesor Brauner, odbornou diskusi mezi Heyrovským, perfektně připraveným na problém elektrokapilarity, a prof. Kučerou komentoval slovy, že problémy může rozřešit jen fyzikální chemik, a jediným takovým byl na univerzitě Heyrovský. Kučera a jeho asistent R. Šimůnek hned druhý den po rigorózu navázali s Heyrovským spolupráci. Heyrovský se Šimůnkem potom více než dva roky pracovali na tématu k vysvětlení Kučerových anomálií na elektrokapilárních křivkách, které snímali Kučerovou metodou, tj. vážením odkapávající rtuti z kapiláry, což byla metoda zdlouhavá. Heyrovský se Šimůnkem ani po dlouhém studiu

elektrokapilárních křivek anomálie nevyřešili. Ovšem pro Heyrovského, který byl stimulován Kučerou, to byl impulz vedoucí k objevu polarografie.

Akademická kariéra – 20. léta

Od podzimu 1918 byl Heyrovský Braunerovým asistentem v univerzitním chemickém ústavu. Pečlivě plnil asistentské povinnosti, přitom se však věnoval i výzkumu. V roce 1920 se na výzvu svého vedoucího, prof. Braunera, habilitoval na FF z fyzikální chemie prací „Kyselina hlinitá: Příspěvek k teorii amfoterních elektrolytů“, čím si otevřel cestu k přednášení. V témže roce publikoval doma v *Rozpravách Akademie* stati věnované amfoteritě a elektroafinitě, a v podstatě totéž, poněkud upravené, v Anglii v *Transactions of the Chem. Soc. London*. Souhrnný název práce zněl „The electroaffinity of aluminium“ a byla rozdělena do tří částí. Byla natolik kvalitní, že na jejím základě Heyrovskému udělila londýnská univerzita titul Doctor of Science (DSc.), což je vyšší akademický gradus než PhDr. Po návratu z Londýna se znovu vrhl do experimentování. Stále měřil elektrokapilární křivky upraveným Kučerovým způsobem – místo vážení kapek měřil dobu kapky, která je prakticky úměrná váze kapky a tedy povrchovému napětí rtuti. I tak byla měření časově náročná a ukazovalo se, že nevedou k vysvětlení Kučerových anomálií. Napadlo jej, že elektrické napětí vložené na nádobku s kapkovou elektrodou (potenciál kapkové elektrody) souvisí s napětím nutným k vylučování kovu, jehož ionty jsou přítomny v roztoku, do kterého elektroda odkapává. Na přelomu let 1921 a 1922, kdy měl studijní dovolenou a nemusel tedy přednášet, si připravil plán experimentů. Byl natolik zapáleným vědcem, že experimentoval i na Silvestra 1921 a Nový rok 1922.

Objev polarografie

Už koncem r. 1921 se Heyrovský zaobíral myšlenkou, že by kromě měření doby kapky v závislosti na vloženém napětí mohl měřit proud procházející kapkovou elektrodou. A tak na Nový rok 1922 do okruhu mezi kapkovou elektrodou a potenciometr zařadil galvanometr. Neměl však k dispozici dosti citlivý přístroj. Velmi citlivý zrcátkový galvanometr mu z Fyzikálního ústavu UK půjčil prof. Závíška. Dne 10. února 1922 zapojil tento galvanometr do okruhu. V tento den (odpoledne) se zrodila elektrolýza se rtuťovou kapkovou elektrodou (katodou), nazvanou později polarografií. Bod po bodu Heyrovský získal první polarografickou křivku (závislost postupně vkládaného napětí 0,5–2,0 V na proudu, který protékal mezi rtuťovou kapkovou elektrodou a protielektrodou, jíž byla velkoplochá rtuťová elektroda na dně nádoby). Elektrolyzoval přitom roztok chloridu sodného. Uvědomil si

analytické možnosti této elektrolýzy. Podnícen tímto výsledkem pokračoval v elektrolýzách, kdy měnil roztoky a podmínky procesu. Koncem dubna začal psát první sdělení o svém objevu, které vyšlo v říjnu 1922 v *Chemických listech* pod názvem „Elektrolýsa se rtuťovou kapkovou katodou“. Horečnou prací se natolik vyčerpal, že si vzal od července do října dovolenou. Ještě předtím byl jmenován mimořádným profesorem fyzikální chemie. Současně byl zřízen Fyzikálně chemický ústav UK, jež vedl. Naplnil se tak dlouhý sen českých univerzitních chemiků, aby univerzita měla speciální ústav pro stále důležitější obor – fyzikální chemii. Zásahu o založení ústavu a jmenování Heyrovského ředitelem měl zejména profesor Brauner.

Cizina se o objevu Heyrovského dozvěděla následující rok, kdy v anglickém fyzikálním časopisu *Philosophical Magazine* vyšel v podstatě překlad článku z *Chemických listů*. Je třeba poznamenat, že k objevu polarografie v únoru 1922 nemuselo dojít – buď vůbec, anebo později. Od podzimu 1921 totiž Heyrovský vyjednával s ministerstvem školství dočasné osvobození od přednášek a přerušení své asistentury, neboť měl jet do Anglie k prof. Soddymu do Oxfordu, aby se tam zaučil v radiochemii. V Praze vznikla s požehnáním státu Čs. společnost pro využití radia, která měla vybudovat laboratoř, již měl Heyrovský vést. Ministerstvo Heyrovského žádosti vyhovělo, Heyrovský měl ještě koncem roku 1921 odjet do Anglie, ale nakonec nikam pro různé potíže nejel. A díky těmto potížím byla polarografie v únoru 1922 na světě.

V zimním semestru studijního roku 1922/23 začalo u Heyrovského pracovat pět postgraduálních studentů na různých problémech, které se objevily kolem elektrolýzy se rtuťovou kapkovou elektrodou. V té době byl na univerzitě v Berlíně na stipendijním pobytu mladý japonský elektrochemik Masuzo Shikata, který, zaujat Heyrovského článkem o rtuťové kapkové elektrodě ve *Philosophical Magazine*, přijel do Prahy seznámit se s novou metodou. Spolu s Heyrovským se pak v listopadu 1923 zúčastnil v Londýně schůze Faradayovy společnosti. Shikata se tak stal prvním zahraničním žákem Heyrovského.

Výsledky práce své skupiny prezentoval Heyrovský v listopadu 1923 v Londýně na generální diskusi Faraday Society, jíž byl Heyrovský členem. Z referátu vznikly dvě publikace otištěné v příštím roce v *Transactions of Faraday Society*. První se týkala vylučování kovů při elektrolýze se rtuťovou kapkovou elektrodou (angl. dropping mercury electrode, DME). Objevuje se v ní i nový termín „vlna“, později „polarografická vlna“, protože křivky závislosti proudu na napětí měly tvar vlny. Druhá práce se týkala vylučování vodíku na DME. Heyrovského vystoupení ve Faradayově společnosti bylo důležité, otevřelo cestu Heyrovského metody do světa.

Až do podzimu 1924 se křivky zaznamenávaly bod po bodu, což bylo zdlouhavé. Heyrovský se Shikatou se rozhodli měření zautomatizovat. Navrhli originální přístroj, který nazvali polarograf. Přístroj zhotovili na základě velmi jednoduchého náčrtku mechanici Fyzikálního ústavu UK, Innemann a Peták. Princip vynálezu je poměrně jednoduchý: zařízení sestávalo z Kohlrauschova bubínku (nevodivý kotouč, na kterém byl navinut potenciometrický drát), jímž otáčel stálou rychlostí motorek. Tím se měnilo plynule napětí vkládané na elektrody. Kohlrauschův bubínek byl spojen ozubeným soukolím s válcem opatřeným fotografickým papírem. Válec byl umístěn do krabice s podélnou štěrbínou, na kterou dopadal paprsek ze zrcátkového galvanometru. Při synchronizovaném otáčení Kohlrauschova bubínku a válce s fotografickým papírem se tak zaznamenala žádaná křivka. Jelikož se při elektrolýze DME elektrochemicky polarizuje, zavedli pro elektrolýzu s DME název polarografie. Přístroj polarograf autoři nepatentovali, a tedy z něj ani nezbohatli. Polarografem bylo možné získat křivku za pár minut, zatímco křivka sestavená z měření bodu po bodu (tedy manuálně) se získala nejdříve za hodinu i déle. Automatický záznam byl tedy důležitým faktorem k rozšiřování polarografie.

Ve slavnostním čísle mezinárodního časopisu *Recueil des Travaux Chimiques des Pays-Bas* věnovaném Bohuslavu Braunerovi u příležitosti jeho 70. narozenin bylo ze 33 příspěvků věnováno 13 polarografii. Napsali je Heyrovský a jeho žáci. Heyrovského první prací byl obecný úvod do elektrolýzy s DME, druhý – společný s M. Shikatou – se týkal polarografu a jeho konstrukce.

Za své téměř padesátileté vědecké kariéry se Heyrovský dvakrát zmýlil. Poprvé v roce objevu polarografie, kdy sepsal stať do časopisu *Proceedings of the Royal Society*, kterou mu před publikováním odsouhlasil jeho učitel prof. Donnan. Práce byla o elektrodovém potenciálu a vyšla v roce 1923. Kriticky na ni zareagoval britský chemik J. A. V. Butler. K problému povstala na stránkách vědeckých časopisů diskuse. Butlerovi se nepodařilo Heyrovského přesvědčit, že jeho názor je mylný – a mylný skutečně byl, jak se později ukázalo. Podruhé se zmýlil společně s mladším kolegou, experimentálním fyzikem a specialistou na rentgenovou spektroskopii, Václavem Dolejškem, s nímž se seznámil ve Fyzikálním ústavu UK. Oba vědci byli přímo fanatici pro experimentování. Heyrovský v roce 1925 zjistil při polarografické analýze solí manganu vlnu, kterou nedovedl interpretovat jinak, než že objevil nový prvek dvi-mangan. Dolejšek měl tento nález potvrdit rentgenoskopicky. O společných měřeních sepsali zprávu, která byla otištěna v *Rozpravách II. tř. České akademie věd* i v její mezinárodní verzi (*Bull. intern. Acad. Sci Boheme*). Prvenství „objevu“ si pojistili i krátkou zprávičkou v londýnském periodiku *Nature*. K práci přizvali i Angličana G. Druceho

(absolventa UK), žáka B. Gosmana a profesora A. Šimka z Brna. Jak polarogramy, tak rentgenoskopické záznamy nebyly přesvědčivé. Pokusy pokračovaly i v roce 1926, kdy už byl na světě skutečně nový prvek rhenium, objevený manžely Noddackovými. Heyrovský s Dolejškem byli velkými přáteli, což se projevilo později, když Heyrovský poskytl Dolejškovu Spektroskopickému ústavu místnosti v prostorách Fyzikálně chemického ústavu a Dolejškův ústav zaštitil. Heyrovský a Dolejšek se navzájem uznávali. Starší Heyrovský např. radil Dolejškovi, aby byl opatrný s tvrzením, že čáry nalezené v rentgenovém spektru patří novému prvku č. 85 eka-jodu. A Dolejšek dal na Heyrovského radu a od dalšího hledání eka-jodu upustil.

Rok 1926 byl pro Heyrovského rokem: byl jmenován řádným profesorem a oženil se s Marií Kořánovou, kterou znal už od r. 1915 z Tábora, kde „válčil“. Chodil na návštěvy do rodiny, neboť jeho otec a otec Kořánovy manželky byli bratřenci, Heyrovský byl tedy Mariiným vzdáleným strýčkem. Marie mu byla ideální manželkou a spolupracovnicí. Měl s ní dvě děti: dceru Jitku, nar. r. 1929, a syna Michaela, nar. r. 1932. Brzy po svatbě odjeli manželé Heyrovští na několik měsíců do Paříže, kde na Sorbonně pracovali u prof. G. Urbaina. Měli s sebou polarograf, polarografické křivky suverénně zaznamenávala paní Heyrovská (ač byla absolventkou filozofické fakulty). Pro Heyrovského znamenala Paříž kromě jiného možnost seznámit se s představiteli francouzské fyziky a chemie. Po návratu z Paříže se Heyrovského ústav – do té doby bez vlastní budovy – přestěhoval do přístavby Chemického ústavu UK, což mělo být provizorium, ale zůstalo tak dodnes. V té době začal pracovat v Heyrovského skupině student Rudolf Brdička, pozdější Heyrovského asistent a jeden z jeho nejbližších spolupracovníků. Brdička na Heyrovského vzpomínal jako na výborného pedagoga a experimentátora, který každodenně včetně sobot navštěvoval své žáky, sledoval postup jejich práce a radil jim, jak v experimentech pokračovat. Vyžadoval od doktorandů i pokročilejších studentů tuhou kázeň a trval na tom, aby každý věnoval veškerý svůj volný čas práci v laboratoři. Heyrovského přísnost byla však laskavá. Při oprávněné kritice studenta byly jeho výtky proneseny v klidu, někdy i s ironickým vtípem. Heyrovský nebyl suchopár, pořádal večírky, výlety a fotbalová utkání s ústavem prof. Dolejška. Získal si vřelé přátelství i zahraničních žáků a vědeckých pracovníků. Jak domácí, tak zahraniční žáci později vzpomínali na svého učitele s láskou.

Koncem dvacátých let se Heyrovský domluvil s prof. Emilem Votočkem na vydávání nového českého chemického časopisu *Collection of Czechoslovak Chemical Communications* (CCCC nebo zkráceně *Collection*), v němž vycházely v angličtině a francouzštině především polarografické stati, dále však i práce z dalších oborů chemie. Texty článků dodávali autoři

v češtině, a bylo na editorech, aby články převedli do světových jazyků: Heyrovský do angličtiny a Votoček do francouzštiny. Tím přibyla Heyrovskému další činnost. Články nejen překládal, ale i pečlivě recenzoval. *Collection* vychází dodnes – s přerušením ve válečných letech – s různými potížemi, zejména finančního rázu.

Brzy po objevu polarografie o ní začal na fakultě přednášet. Se svými studenty pokračoval ve výzkumu a vývoji nové metody. Na přelomu 20. a 30. let měl Heyrovský postupně skoro 40 spolupracovníků, mezi nimiž vynikli R. Brdička, W. Kemula, G. Semerano a D. Ilkovič.

Do Fyzikálně chemického ústavu UK přicházeli i vědci z nechemických oborů, kteří se chtěli polarografii naučit a případně ji užít ve svých oborech. Byli to budoucí profesori, lékaři J. Teisinger, A. Vančura a F. Herles, biologové S. Prát a J. Babička.

Polarografie se postupně stávala známou metodou hlavně v Evropě. Za Heyrovským přijížděli z ciziny zájemci o tuto metodu, aby se ji naučili a potom použili ve výzkumu. Jedním z nich byl například i polský fyzikální chemik Wiktor Kemula z Lvovské univerzity, který přijel do Československa do Heyrovského laboratoře roku 1929. Výborně zapadl mezi doktorandy Heyrovského a už během svého pražského pobytu publikoval své výsledky. Po návratu do Polska se nadále věnoval polarografii a vychoval řadu žáků, a vytvořil tak polskou polarografickou školu.

30. léta

Roku 1931 navštívil Heyrovského italský fyzikální chemik G. Semerano, pracovník padovské univerzity. V Heyrovského ústavu pobyl jen tři měsíce, ale získal přitom tolik poznatků o polarografii, že vydal v r. 1934 v Padově první monografii o polarografii. Semerano se zasloužil o rychlé rozšíření metody v Itálii a stal se zakladatelem italské polarografické školy.

Na podzim 1934 obdržel Heyrovský ze Stockholmu od prof. G. von Hevesyho, čerstvého emigranta, dopis, v němž upozorňuje na svého dlouholetého spolupracovníka v Německu prof. Johanna Böhma, který pro svůj antifašistický postoj nemůže v Německu dostat žádnou katedru na vysoké škole. Dopis podobného znění napsal von Hevesy také prof. V. Dolejškovi. Jmenovaní čeští profesori okamžitě jednali. Na pražské německé univerzitě byla už delší dobu neobsazena stolice fyzikální chemie. Heyrovský s Dolejškem v podstatě vyjednali mimořádnou profesuru pro Böhma v Praze. Böhm byl mj. také čs. státním příslušníkem a jako patrioticky smýšlející občan chtěl sloužit Československu. Přestěhoval se tedy s rodinou do Prahy a od r. 1935 řídil katedru, a tím i Fyzikálně chemický ústav německé

univerzity. Přátelství mezi Heyrovským a Böhmem hrálo významnou roli v situaci roku 1940, a stejně tak i roku 1945, jak dále zmíníme.

V roce 1930 nastoupil do doktorandské laboratoře vedené Heyrovským absolvent prešovského gymnázia Dionýz Ilkovič, který už předtím studoval na VŠCHTI a potom na přírodovědecké fakultě UK. Ilkovič se věnoval hlavně teorii polarografické metody. V roce 1934 získal na základě experimentů matematický vztah pro difuzi na kapkové elektrodě – bez teoretického odvození. Ilkovičova rovnice je v elektrochemii nejcitovanější vzorec čs. vědce. Stejnou rovnici odvodili r. 1937 Britové D. Mac Gillavry a E. K. Rideal. Později Ilkovič svoji rovnici zjednodušeně matematicky též odvodil. Podle Heyrovského byla Ilkovičova rovnice nejpřesnější elektrochemický zákon. Ovšem o třináct let později teoretický fyzik J. Koutecký dokázal, že Ilkovičova rovnice je jen přibližným řešením problému; o tom však Heyrovský pochyboval.

Dalším významným žákem Heyrovského byl Rudolf Brdička, jeho asistent, který se z fyzikální chemie habilitoval v roce 1934. Ten se proslavil tzv. Brdičkovou reakcí, která měla být diagnostickou metodou pro nemocné rakovinou. Polarogramy krevních sér nemocných jevily vysokou bílkovinnou vlnu, čímž se lišily od polarogramů sér zdravých lidí. Prokázalo se ale, že Brdičkova reakce není specifická na rakovinu. Zajímavé je, že Heyrovský byl o významu Brdičkovy reakce přesvědčen více než sám Brdička.

Důležitou epizodou Heyrovského života byla jeho činnost v pražském Americkém ústavu, jehož byl zakládajícím členem, předsedou vědecké sekce a po prvním předsedovi B. Němcovi předsedou v letech 1934–1937. Poté opět vedl vědeckou sekci, kterou zaměřil hlavně na přírodní vědy.

Koncem 30. let začal Heyrovský vydávat soupis publikací zabývajících se polarografickou metodou. Bibliografie vycházela každoročně v *Collection*. Z rostoucího počtu citací jasně vyplývá, jak se polarografie šířila v chemických, biologických, lékařských a metalurgických oborech. Do r. 1938 to bylo 479 prací, do r. 1940 760 prací, v letech 1941–45 1508 prací a do roku 1947 (včetně) 1799 prací. Spoluautory bibliografií byli J. Klumpar a O. H. Müller.

V roce 1931 Heyrovský krátce pobyl v Londýně jako zástupce UK na oslavách Britské chemické společnosti ke stému výročí objevu elektromagnetické indukce Michaelem Faradayem.

Z hlediska propagace nové metody – polarografie – byly důležité dvě cesty Heyrovského – do USA v roce 1933 a do SSSR roku 1934. První z nich uskutečnil jako visiting professor za podpory Carnegie Endowment for International Peace. Cesta trvala šest

měsíců, a Heyrovský v rámci ní přednášel o svých elektrochemických pracích na kalifornských a dalších amerických univerzitách. K přednáškám i seminářům měl s sebou čs. polarograf již komerčního charakteru, vyrobený firmou V. Nejedlý. Cesta Heyrovského i pobyt v USA byla jak ze strany cestovatele, tak amerických profesorů pečlivě připravována již rok před jejím začátkem, jak o tom svědčí Heyrovského korespondence z let 1932–1933. O zájezdu do Spojených států referoval Heyrovský na schůzi Čs. společnosti chemické v prosinci 1933 (referát byl o něco později otištěn v *Chemických listech*). Ve zprávě popsal, s kým se v USA setkal (byli to i čeští přistěhovalci, např. dr. M. Tamele, Heyrovského žák a asistent v Praze na univerzitě), popsal život na navštívených univerzitách, přístrojové vybavení laboratoří a navázal přátelství s četnými americkými profesory, zejména fyzikální a analytické chemie.

Druhou cestu uskutečnil Heyrovský o rok později. Zúčastnil se jubilejního sjezdu pořádaného na paměť 100. výročí narození D. I. Mendělejeva Akademií věd SSSR v Leningradě. O průběhu sjezdu napsal Heyrovský zprávu do *Chemických listů*. Vyjmenoval jak ruské, tak cizí přednášející včetně názvů jejich přednášek. On sám souborně referoval o základních reakcích polarografické metody ve formě kolokvia trvajících 90 minut. Delegáti sjezdu měli příležitost shlédnout vědecké instituce v Leningradě, muzea atd. Heyrovský se z Leningradu přesunul do Moskvy, kde v Karpovově ústavu pro fyzikální chemii diskutoval s dalšími účastníky sjezdu i pracovníky ústavu hlavně o elektrolytickém vývinu vodíku. Obdivně popsal i charkovský fyzikálně-chemický ústav. Sovětské Rusko udělalo na Heyrovského celkem příznivý dojem. O cestě do SSSR Heyrovský několikrát přednášel, mj. i na filozofické fakultě UK, kde končil svoji přednášku myšlenkou, že k udržení kroku čs. vědy se světovou se Češi budou muset naučit rusky. Heyrovský jako apolitik neměl představu o druhé straně sovětského systému, o politických procesech, hladomoru, koncentračních táborech a sovětském totalitním systému jako takovém.

K rozšíření polarografie do německé jazykové oblasti přispěly i kapitoly, které napsal Heyrovský pro velmi uznávanou monografii *Physikalische Methoden der chemischen Analyse*, kterou vydával profesor W. Böttger v Lipsku. Než Böttger vyzval Heyrovského k napsání stati, strávil v roce 1932 dva týdny v Heyrovského laboratořích, aby se s novou metodou seznámil. Velice se mu zamlouvala. Byl to Böttger, který jako první navrhl r. 1934 Heyrovského na Nobelovu cenu za chemii. V Böttgerových *Metodách* byly Heyrovského kapitoly („Polarographie“ a „Fortschritte der Polarographie“) otištěny v letech 1936 a 1939.

Pro sovětské elektrochemiky byl určen překlad vůbec první Heyrovského knižní publikace o polarografii (*Použití polarografické metody v praktické chemii* vydané v r. 1932),

který pořídila Heyrovského žačka E. Varasova. Kniha vyšla r. 1937 v Leningradě. Varasova po r. 1938 zmizela z vědecké scény, stala se jednou z obětí stalinského pronásledování.

Od počátku 30. let se v Československu vyráběly polarografy v malé firmě V. Nejedlého. Firma měla neustále finanční potíže, často neplnila těžce sehnané objednávky z ciziny a Heyrovský pak musel různě zachraňovat situaci. Jelikož polarograf jako přístroj nebyl řádně patentován, využily toho některé zahraniční firmy a vyráběly polarografy značně pružněji. Vynikla hlavně americká firma Sargent, s níž byl Heyrovský v písemném styku. Rozšíření polarografie v USA napomohl nepřímo Američan Izaak M. Kolthoff, který navštívil ve 30. letech Heyrovského ústav a brzy poté začal publikovat polarografické práce. Se svým žákem J. J. Linganem napsal o polarografii široce přijímanou monografii, která vyšla ve dvou vydáních. Stala se důležitým zdrojem informací o elektrolýze s DME.

V roce 1938, ještě před Mnichovem, byl Heyrovský ve Francii. Vrátil se velmi rozzloben na francouzské kolegy, kteří říkali, že oni nebudou mít válku, ale Československo ano, pokud se nevyrovná s Němci. Podobně Heyrovskému psali i jeho známí z Anglie.

Na mezinárodní kongres průmyslové chemie konaný na podzim 1938 v Nancy, na který Heyrovský přihlásil příspěvek, už vzhledem k mezinárodní situaci nejel, v podstatě odmítl jet. Někteří francouzští kolegové ovšem Heyrovskému psali a omlouvali se po Mnichově za francouzské politiky, kteří připustili Mnichov, kdy sladká Francie zradila Československo. I mnozí čeští vědci, např. mezi chemiky, prožívali rok 1938 se zjitřenými city, za všechny uvedme profesora brněnské univerzity Antonína Šimka, Heyrovského přítele. Svědčí o tom korespondence mezi Heyrovským a Šimkem obsažená v této práci.

40. léta

I po okupaci v březnu 1939 Univerzita Karlova pokračovala zdánlivě v normální činnosti, i když už nesměli přednášet židovští učitelé. Profesor Böhm se hned po okupaci svěřil prof. Heyrovskému a prof. Dolejškovi, že s tímto aktem nesouhlasí. Okupaci Československa (v té době už jen Čech a Moravy) označil jako věrolomný zločin proti mezinárodnímu právu. Zimní semestr 1939/40 byl na všech českých a moravských vysokých školách zahájen normálně. Po demonstracích proti okupaci 28. října a po pohřbu jedné z obětí demonstrací, studenta medicíny Opletala, byly české vysoké školy v protektorátu na Hitlerův rozkaz 17. listopadu uzavřeny a část vysokoškoláků uvězněna v koncentračních táborech. Pro výstrahu bylo popraveno několik studentských funkcionářů. Někteří profesori byli penzionováni, některým bylo uděleno „čekatelné“ (část jejich mezd), ostatní pedagogové byli umístěni ve

státní protektorátní službě nebo si našli zaměstnání v průmyslu. Budovy a ústavy českých vysokých škol přešly do správy německých vysokých škol.

Celý český Chemický ústav UK na Albertově zabrala r. 1940 německá univerzita. Profesor Böhm, který odsuzoval zavření českých vysokých škol, měl nyní k dispozici Heyrovského Fyzikálně-chemický ústav s laboratořemi a zařízeními. Jako přítel Heyrovského mu nabídl k užívání laboratoř na Albertově. Heyrovský nabídku vděčně přijal, protože vědecká práce, zejména experimentování, mu byla nade vše. V letech 1940–45 se zabýval novou metodou – oscilografickou polarografií – díky níž se mohou studovat rychlé změny potenciálu DME, které nastávají, prochází-li okruhem střídavý proud. K této metodě přizval studenta fyziky Jindřicha Forejta, který rozuměl slaboproudé elektrotechnice. V roce 1941 dokončil práci na své monografii *Polarographie, theoretische Grundlagen, praktische Ausführung und Anwendungen der Elektrolyse mit der tropfenden Quicksilberelektrode* (zkráceně *Polographie*), jež vyšla téhož roku ve Vídni v nakladatelství Springer. (Fotoreprint vyšel v USA v r. 1944.)

Někteří Heyrovského kolegové jeho činnost nyní na půdě formálně Německé Karlovy univerzity kritizovali, s čímž Heyrovský nesouhlasil a kritikům odpovídal, že možnost pracovat mu neposkytli nacisté, ale charakterní antinacista Böhm, byť Němec (jen poloviční). Léta 1940–1945 nebyla tedy pro Heyrovského ztracena. Ač to bylo zakázáno, umožnil zájemcům – už dávno vystudovaným badatelům – praktikum z polarografie, jímž prošli F. Petru, F. Šorm, F. Šantavý a další. O tom všem Böhm věděl. Z této činnosti v ústavu vzniklo dvacet publikací, takže ústav s nelegálními spolupracovníky pracoval téměř normálně. Během posledních týdnů války, tedy v době náletů apod., Heyrovský práci v ústavu přerušil. Hned jakmile se v Praze objevila Rudá armáda, spěchal na Albertov do Chemického ústavu, aby zjistil, co je v něm nového. V ústavu narazil na člena revolučního výboru, Křepelkova asistenta K. Berana, který jej požádal, aby mu předal klíče od ústavu, jelikož je obviněn z kolaborace s Němci. Pro Heyrovského to byla zdrcující žádost. Ještě týž den se však vydal na Letnou, aby zjistil, co se stalo s jeho přítelem Böhmem a jeho rodinou. Böhmovi byli jako Němci internováni v různých letenských biografech. Heyrovský se za členy Böhmovy rodiny zaručil jako za antifašisty. Na jeho zákrok byli z internace propuštěni, mohli se vrátit do jejich bytu v Letohradské ulici, a dokonce nemuseli nosit bílé pásky – označení Němců. Od Heyrovského to byl statečný čin, neboť kdo se zastával Němců, riskoval, že bude označen za kolaboranta. Označení kolaborant už získal na fakultě. Dne 15. května na ulici zakázal děkan přírodovědecké fakulty UK Viktor Trkal ústně Heyrovskému vstup do Fyzikálně-chemického ústavu UK, a to ze své vůle, bez písemného rozhodnutí a předchozího projednání

v profesorském sboru. Sdělil mu, že brzy bude rozhodnuto o jeho údajné vině. Pár dnů se nic nedělo. Heyrovský na Trkalův zákaz reagoval dopisem adresovaným děkanátu fakulty, její závodní radě a profesorskému sboru. Ohradil se proti nařčení z kolaborace a žádal revizi postupu. Vysvětloval, že jemu a jeho žákům bylo díky demokraticky smýšlejícímu prof. Böhmovi pouze umožněno pracovat ve prospěch české vědy. Dovolal se i svých publikací z let 1941–44, napsaných a uveřejněných v němčině, k nimž napsal, že sloužily k propagaci české vědy. 21. června se sešel profesorský sbor fakulty a pověřil (jednomyslně) prozatímní správou Fyzikálně-chemického ústavu doc. Brdičku. Informovali o tom Heyrovského písemně a nařídili mu do 29. června odevzdat na děkanátu všechny klíče od ústavu, místností, stolu, pokladny aj., a dále se dostavit na schůzi vyšetřující komise, na které bude vyslýchán ve věci obvinění z kolaborace. Heyrovský se necítil vinen, hájil se a také byl podporován řadou svědků z řad studentů a spolupracovníků. Na Heyrovského obhajobu přišly i dopisy z ciziny. V červenci 1945 se konalo shromáždění pražských vysokoškoláků, na němž komunist Jan Kazimour, t. č. předseda Svazu vysokoškolského studentstva, požadoval, aby se J. Heyrovský mohl vrátit na fakultu a pracovat ve Fyzikálně-chemickém ústavu ve stejném postavení jako před válkou. Případ Heyrovského se dostal i do tisku. V časopisu *Student* Jan Kazimour ostře kritizuje orgány univerzity za to, že se snaží zbavit skutečného vědce nařčením z kolaborace. V říjnu reagovali i studenti Spolku posluchačů přírodních věd s plnou podporou Heyrovského. Ozvaly se vysoké školy, které nabídky Heyrovskému profesuru (VŠCHTI v Praze a přírodovědecká fakulta bratislavské univerzity). V prosinci 1945 se obrátila skupina třiceti osmi vysokoškolských profesorů na prezidenta E. Beneše s žádostí, aby Heyrovskému byla umožněna další vědecká a pedagogická činnost. Případ Heyrovského se probíral i v cizině, o čemž svědčí dopisy prof. von Hevesyho z podzimu 1945 i Heyrovského odpovědi. Ze strany fakulty byla celá záležitost ve prospěch Heyrovského uzavřena v lednu 1946, kdy očištná komise profesorského sboru jednomyslně přiznala národní a politickou spolehlivost Heyrovského, a o dva měsíce později to potvrdilo i ministerstvo školství a osvěty.

Mnohem složitější a hlavně delší bylo jednání očištné komise II. třídy ČAVU. Všichni členové II. třídy, tedy i Heyrovský, měli v létě 1945 zodpovědět dvacet jedna otázek v dotazníku od generálního tajemníka V. Trkala. Akademici měli mj. napsat, jaké bylo jejich hlavní, popř. vedlejší zaměstnání od 15. 3. 1939 do 5. 5. 1945. Heyrovský popravdě napsal, že do října 1940 mu nebyl vstup do jeho Fyzikálně-chemického ústavu na Albertově dovolen, ale zásahem prof. Böhma mohl ve svých laboratořích později pracovat. Heyrovský též uvedl, že byl členem Svazu pro spolupráci s Němci, což byl „smrtný hřích“. Vysvětlil, že do spolku vstoupil kvůli prokázání objektivit v kulturní oblasti a že od roku 1942 neplatil členské

příspěvky ani se neúčastnil schůzí spolku. Zmínil též své členství v jiných institucích (už před válkou se stal členem Společnosti pro kulturní styky s SSSR, byl i jistý čas předsedou Amerického ústavu v Praze aj.). Své členství ve Spolku pro spolupráci s Němci později osvětlil jinak: v r. 1939 vstoupil do spolku proto, že v tom viděl pomoc a záchranu českých studentů uvězněných po 17. listopadu 1939 v Německu v koncentračních táborech. Obě Heyrovského vysvětlení jsou možná.

V říjnu 1945 zvolila II. třída ČAVU komisi, která měla prozkoumat činnost členů za okupace. Šlo o tzv. očištnou komisi, již předsedal matematik prof. B. Bydžovský a jejímiž členy byli profesori J. Hanuš (chemik) a F. Klokner (stavař). V dubnu 1946 se komise neztotožnila se závěry univerzitních orgánů a ministerstva školství o plné spolehlivosti Heyrovského a sdělila, že jeho jednání v době okupace bylo z hlediska národního a stavovského takového druhu, že se vyžaduje Heyrovského omluva – písemné prohlášení, že uznává svoji vinu a lituje svého jednání. To Heyrovský koncem dubna zásadně odmítl a odvolal se na šetření jeho případu na fakultě, jímž byl rehabilitován. V té době uvažoval o vystoupení z ČAVU.

Obecně lze říci, že kauza Heyrovský a ČAVU se nepatříčně vlekla. Mj. došlo k výměně korespondence mezi členy očištné komise i členy II. tř. ČAVU. 4. června Heyrovský odmítl uznat svoji vinu, proto byl komisí vyzván, aby se zúčastnil zasedání II. tř. ČAVU, kde by se měl hájit a podepsat prohlášení, že lituje svého chování za okupace. Heyrovského bránili pouze dva přítomní členové ČAVU (Hostinský a Komárek). Heyrovského písemné prohlášení z 20. června 1946, že se vzdává členství v ČAVU, vyvolalo v ČAVU zděšení. Došlo k dalším jednáním v její II. třídě. Pelnář jako předseda II. třídy v dopise z podzimu 1946 Heyrovskému vytkl, že uvedl u minimálně jedné své publikace afiliaci na německou Karlovu univerzitu. Tuto výtku Heyrovský bez problému vyřešil. Heyrovský se na schůzi očištné komise 5. prosince nedostavil, měl k tomu dobré důvody. Člen II. třídy A. Jirásek radil Heyrovskému, jak by měl s komisí jednat. V lednu 1947 podal Heyrovský prohlášení: když setrval v době německé okupace na Karlově univerzitě, činil tak v zájmu české vědy, a v té době si neuvědomoval, že by toto jednání mohlo být závadné z hlediska národního a stavovského. Heyrovský uznal, že to nebylo zcela správné a že jej mrzí, že tak jednal. Toto prohlášení stejně jako prohlášení pro fakultní orgány bylo určitě jen dobovou úlitbou všeobecné protiněmecké náladě a hledáním cesty, jak pokračovat ve vědecké práci. Heyrovský byl na základě prohlášení rehabilitován, je však třeba zdůraznit, že očištný proces trval nepřiměřeně dlouho (červen 1945 až leden 1947) a že v něm nebyly dodrženy některé principy běžné pro podobné události.

Heyrovský byl sice v lednu 1947 plně rehabilitován, ale přesto u jeho jména byla černá tečka, což se projevovalo např. zákazem vycestovat (služebně) do kapitalistických států, hlavně po únoru 1948. Do té doby mu bylo dovoleno vyjet na přednáškové turné do Anglie, Dánska a Švédska. Pokusy přednášet v roce 1948 ve Švýcarsku byly už marné (zájem neměly čs. orgány). Také Heyrovským plánovaný studijní a přednáškový pobyt v roce 1948–49 nevyšel, stejně tak i výměnný pobyt přednášejících belgických a českých profesorů se rozplynul. Heyrovský musel odřeknout svoji účast na mezinárodním kongresu analytické chemie pořádaném roku 1948 v holandském Utrechtu kvůli potížím s vydáním cestovních dokladů. Neuskutečnil se ani Heyrovského přednáškový pobyt v Belgii toho roku. Rok 1948 byl tedy pro Heyrovského (i pro jiné) pln zklamání.

Heyrovský se ujal řízení Fyzikálně-chemického ústavu UK na jaře 1947 (po přechodném správci ústavu R. Brdičkovi). Nebyl však ředitelem tohoto ústavu dlouho, protože v roce 1950 se splnil dávný Heyrovského sen – mít vlastní Polarografický ústav. Ten byl zřízen k 1. dubnu 1950.

V roce 1947 bylo obnoveno vydávání *Collection*, v níž vycházely mj. bibliografie publikací týkajících se polarografické metody. Na nich se autorsky podíleli hlavně J. Heyrovský, J. Klumpar a Američan O. H. Müller. Právě bibliografie prací dosvědčují ohromný zájem o polarografii ve světě i doma. Za prvních patnáct let od objevení metody bylo publikováno 479 prací, za dvacet let existence polarografie už 1213 prací a za 26 let dokonce 2041 prací. Z rozšíření polarografie měl Heyrovský velkou radost.

Jak již bylo uvedeno, Heyrovský svůj objev elektrolýzy s kapkovou rtuťovou elektrodou a přístroj polarograf nepatentoval, což mu způsobilo řadu komplikací. Poučen těmito neblahými zkušenostmi, přihlásil v roce 1936 k patentování svůj mikropolarograf. Patent mu byl udělen v roce 1941. V Německu přihlásil k patentování v roce 1937 zařízení k fotografickému záznamu křivek proud-napětí. Tento patent byl zveřejněn v roce 1941. Patenty přihlásil Heyrovský i v USA, v době, kdy už tam byly polarografy komerčně vyráběny. V roce 1950 to byl přístroj pro elektroanalýzu s použitím kapilární tryskové elektrody a o rok později přístroj pro elektrolytické zkoumání roztoků.

50. léta

Předseda Státního plánovacího úřadu a ministr Jaromír Dolanský v Národním shromáždění v lednu 1950 zdůraznil ve svém projevu důležitost exaktních věd a jako příklad uvedl polarografii. To se brzy projevilo v Ústředí vědeckého výzkumu, které zřídilo, jako první ze šesti dalších, Ústřední ústav polarografický s Heyrovským v čele. ÚÚP měl na počátku pouze

čtyři zaměstnance, jednu sekretářku (paní Heyrovskou) a tři aspiranty. Heyrovský se vzdal postu ředitele FCHÚ UK, ten převzal prof. Brdička. Na univerzitě zůstala Heyrovskému dvouhodinová přednáška z polarografie. V prosinci 1950 měl Heyrovský šedesátiny. Slavnostní večeře se ze strany vedení státu zúčastnil ministr Kopecký, který Heyrovskému předal blahopřejný dopis prezidenta Gottwalda, čímž byl Heyrovský politicky rehabilitován. Obecně lze konstatovat, že V. Kopecký držel svým způsobem ochrannou ruku nad Polarografickým ústavem a nežádal za to žádné politické ústupky ani od ředitele, ani od zaměstnanců ústavu.

Nový ústav rychle nastartoval nový základní polarografický výzkum. Postupně početně narůstal, protože pro mladé adepty vědy to byla prestižní záležitost pracovat pod vedením Heyrovského. Činnost ústavu se soustředila na přípravu 1. mezinárodního polarografického sjezdu, který se uskutečnil v únoru 1951 v Praze za dobré podpory státu. Sjezd byl velmi úspěšný, jedinou vadou na kráse byla absence polarografistů z kapitalistických států (ti nedostali víza) a ze Sovětského svazu. Také účastníků z ostatních lidově demokratických zemí nebylo mnoho. Sjezd byl bilancí polarografie od jejího vzniku, a zároveň i zdrojem nových myšlenek v této disciplíně. Ze sjezdu vyšel třídílný sborník příspěvků, který se stal na řadu let rukověť polarografie, protože v něm byly otištěny též příspěvky nepřítomných vědců. Heyrovský sjezd řídil a měl dva zásadní referáty o oscilografické polarografii a o základech polarografie.

V létě 1951 strávil Heyrovský celé prázdniny (i s rodinou) v Banské Štiavnici, kde s několika pracovníky ÚÚP polarograficky analyzoval slovenské rudy. Již v příštím roce organizoval se Slováky v Bratislavě sjezd praktické polarografie zaměřený na analýzy v metalurgii, chemickém, potravinářském a farmaceutickém průmyslu včetně lékařství.

Práce v ústavu v počátcích jeho existence spočívala v individuálním zpracování tématu, zadaného Heyrovským, příslušným pracovníkem. Nešlo tehdy o týmovou práci. Ovšem o získaných výsledcích se každý týden společně diskutovalo a diskuse vedl ředitel ústavu. Samotný Heyrovský propadl od 50. let výzkumu v oscilografické polarografii, kterou u nás ve 40. letech zavedl. Tato tematika je obsahem většiny jeho publikací.

Léto 1952 strávil Heyrovský u Černého moře v Bulharsku. Na závěr pobytu přednášel týden v Sofii. Podobně tomu bylo i o dva roky později.

V roce 1952 byla vládou ustavena komise pro zřízení ČSAV. Jedním z členů komise byl i J. Heyrovský. Ten mj. usiloval o zařazení ÚÚP do ČSAV, což se zdařilo. V říjnu 1952 Národní shromáždění přijalo zákon o ČSAV. Slavnostní zahájení činnosti se konalo 17. listopadu. Heyrovský byl jmenován řádným členem, taktéž se jím stal i jeho žák R. Brdička.

Brzy poté byli zvoleni členové korespondenti, mezi nimi i přítel Heyrovského prof. J. Böhm a Heyrovského žák D. Ilkovič. ÚÚP přešel s dalšími ústředními ústavy do soustavy ČSAV jako PÚ ČSAV s Heyrovským jako ředitelem a nadále sídlil v Opletalově ulici. Přílivem nových pracovníků bylo toto pracoviště přeplněno, a tak na žádost o přidělení nových místností byla ústavu přidělena budova barokního domu, tzv. malého Černínského paláce, ve Vlašské ulici na pražské Malé Straně, kam se Heyrovský s částí osazenstva ústavu roku 1954 přestěhoval. Byl tam nadmíru spokojen. Z laboratoře a pracovny měl výhled do Schönbornské zahrady. Jak se traduje, po přestěhování do Vlašské Heyrovský prohlásil, že tam chce i zemřít, což se mu v podstatě splnilo.

V roce 1952 měl jet Heyrovský do Anglie na mezinárodní kongres o analytické chemii, kam byl organizátory kongresu pozván jako prominentní host. Opět – jak se stalo i později při jeho plánované cestě do Švédska – neodjel kvůli nevyřízeným cestovním dokladům, což byl jistě záměr. Heyrovský v té době nebyl správným politickým reprezentantem socialistické vědy. Ani mocná ruka V. Kopeckého nechránila Heyrovského od potupy. V r. 1953 se konal ve Švédsku kongres IUPAC, na který byli z ČSAV delegováni F. Šorm, R. Brdička (oba členové KSČ) a J. Heyrovský (nestraník). Na kongresu měl Heyrovský předsedat sekci polarografie a měl tam mít přednášku. Do Stockholmu však na poslední chvíli neodletěl, úřady mu nevydaly cestovní doklady. Ve Švédsku bylo z nepřítomnosti Heyrovského pozdvižení, které se snažil uhasit R. Brdička, jenž za Heyrovského přednesl jeho příspěvek. Režim mu povolil vyjet na přednáškové turné do Maďarska (1954). Tam Heyrovský v podstatě ujednal uspořádání 1. mezinárodního maďarsko-československého polarografického sjezdu, který se uskutečnil roku 1955 ve Veszprému. Reciproční konference za předsednictví Heyrovského byla uspořádána roku 1958 v Praze. Jelikož se v Československu poněkud uvolnily politické poměry, mohl Heyrovský odjet v témže roce na studijní a přednáškový pobyt do Anglie. V té době se slibně rozvinula spolupráce PÚ ČSAV s partnerskými ústavami Akademie věd NDR. Tam si Heyrovský zajel mj. i pro svůj první čestný doktorát od Technické univerzity v Drážďanech.

V Polsku od r. 1945 působil ve Varšavě předválečný Heyrovského žák W. Kemula, zakladatel polské polarografické školy. Ten byl jistě iniciátorem pro udělení čestného doktorátu J. Heyrovskému varšavskou univerzitou, a to již koncem 40. let. Rozhodnutí o Dr.h.c. padlo v roce 1950, ale k předání diplomu došlo teprve v únoru 1956, kdy se ve Varšavě konal polarografický kongres, kterého se zúčastnil Heyrovský a další čs. polarografisté.

V téžte roce Heyrovský navštívil s přednáškami vídeňskou univerzitu a Rakouskou chemickou společnost. V 50. letech Heyrovský přednášel v cizině hlavně o oscilografické polarografii. Dalším problémem, který Heyrovský tehdy řešil, byla polarografická maxima 1. druhu. Toto téma bylo obsahem i poslední odborné Heyrovského publikace z roku 1965.

Věhlas Heyrovského jako světového vědce v 50. letech vrcholil. Doma byl odměněn Státní cenou v roce 1951 a Řádem republiky v roce 1955. (Podruhé mu byl udělen tento řád v roce 1960.) Byl mj. zvolen místopředsedou IUPAP (Mezinárodní unie čisté a aplikované fyziky), což mu mělo umožnit cesty do ciziny, k čemuž však nedošlo.

V Japonsku byl zvolen prezidentem Japonské polarografické společnosti, podobně tomu bylo i v Anglii, když jej tam zvolili prezidentem Polarografické společnosti.

Čs. polarografie zásluhou Heyrovského měla takový zvuk, že za polarografické práce byly Státní cenou oceněni i Heyrovského žáci J. Koutecký a R. Brdička. Heyrovského žáci nejenže publikovali z polarografické tematiky, ale psali i monografie, např. M. Březina a P. Zuman (*Polarografie v lékařství, biochemii a farmacii*), V. Majer (*Polarografické rozbor*), J. Kůta (*Přepětí vodíku, Vvedeníje v poljarografita* – s A. Trifonovem), J. Říha a L. Šerák (*Základy technické polarografie*), M. Spálenka (*Pokroky v hutnické polarografii, Příručka anorganické analýsy*), A. Tockstein (*Theoretická polarografie*), I. Vavruch (*Polarografická maxima v teorii a praxi*), P. Zuman (*Základy polarografie, Vliv konstituce na polarografické chování organických látek*). Sám Heyrovský vydal *Polarographisches Praktikum*, spolu s J. Forejtem *Oscilografickou polarografii*, s P. Zumanem *Úvod do praktické polarografie*, s J. Kůtou *Tratat de Polarographie* a hlavně *Základy polarografie*, a s R. Kalvodou *Oszillographische Polarographie mit Wechselstrom*.

Pro světovou výstavu EXPO 58 v Bruselu PÚ připravil vlastní expozici týkající se polarografie. Heyrovský se výstavy nezúčastnil. O průběhu výstavy, hlavně o expozici PÚ, mu písemně referovali pracovníci PÚ, kteří se v Bruselu střídali jako demonstrátoři polarografických zařízení. V tom roce absolvoval spolu se synem Michaelem a překladatelem – jeho aspirantem Er-Kongem Wangem – dvouměsíční přednáškové turné po Číně. Jeho přednášky v ústavech Čínské akademie věd a na čínských univerzitách v Changchunu, Pekingu, Šanghaji a Wuchanu vyvolávaly ohromný zájem čínských chemiků o polarografii.

Rok 1959 byl pro Heyrovského triumfálním rokem. V tomto roce byl odměněn za svoji vědeckou činnost nejvyšším oceněním – Nobelovou cenou za chemii: za polarografii. Na Nobelovu cenu byl Heyrovský navrhován mnohokrát od r. 1934 cizími i domácími vědci. Za oněch 35 let získal Heyrovský celkem 56 nominací od 12 zahraničních a 32 čs. nominátorů (někteří jej navrhovali opakovaně). Přitom byl nominován i na Nobelovu cenu za fyziku (5

nominací od českých fyziků) a na Nobelovu cenu za fyziologii a medicínu (11 nominací od 11 českých lékařů). O reakcích na zprávu o udělení Nobelovy ceny Švédskou akademií věd a o průběhu slavnostního předání ceny Heyrovskému švédským králem Gustavem Adolfem VI. psali Koryta a Jindra. Už 11. prosince – den po předání Nobelovy ceny – měl Heyrovský povinnou přednášku jako laureát ceny v Královském technologickém institutu ve Stockholmu o trendech v polarografii, což byla v podstatě jeho bilanční přednáška, která vyšla knižně (*Les Prix Nobel en 1959*) a v anglických, japonských a německých odborných časopisech (*Rev. Polarography Japan, Science a Angew. Chem.*).

Kvůli onemocnění se Heyrovský nemohl zúčastnit 2. mezinárodního polarografického kongresu uspořádaného v anglické Cambridge, kde měl přednášet o oscilografické polarografii.

60. léta

Dva roky po sobě (1960 a 1961) byl v zimě v Egyptě (doprovázen synem), kde mj. též přednášel na univerzitách. V roce 1960 získal další dva čestné doktoráty – od pařížské a vídeňské univerzity, pro které si zajel (cesty financoval z peněz Nobelovy ceny).

Ač byl koncem 50. a v 60. letech poměrně často nemocen, jakmile se jen trochu uzdravil, pracoval od rána do večera v ústavu jako v letech plného zdraví, jen méně experimentoval. Věnoval se zejména vědecko-organizační práci a psaní monografií. V letech 1954 až 1966 v ročních intervalech vydával bibliografii polarografických publikací, což v součtu činilo 1081 tiskových stran. Jeho *Základy polarografie* z roku 1962 se staly učebnicí polarografie. Vyšly též v angličtině, ruštině a němčině. Především poté, co se stal laureátem Nobelovy ceny, přšla na Heyrovského další ocenění: tři čestné doktoráty (UK Praha, univerzita J. W. Goethe ve Frankfurtu nad Mohanem a univerzita v Aix-Marseille), zahraniční členství v cizích akademiích a Heyrovským velmi ceněné členství v londýnské Royal Society. Navíc PÚ ČSAV nesl od roku 1964 označení PÚ Jaroslava Heyrovského, tedy ještě za života Heyrovského, což byla výjimka, protože od jisté doby nesměly být instituce a podniky označovány jmény žijících osob.

Podlomené zdraví (záněty žil, nepravidelnosti v krevním oběhu aj.) jej vedly na léčení do lázní (Františkovy Lázně a Bad Pyrmont). Pobyty v lázních mu trochu pomohly, leč přesto – vědom si ubývajících sil – rezignoval v září 1963 na post ředitele ústavu. Jeho nástupcem se na krátký čas stal jeho žák a přítel R. Brdička. Po Brdičkovi byl v roce 1965 jmenován ředitelem ústavu další Heyrovského žák, Antonín A. Vlček. I po rezignaci – jak jen to kvůli jeho zdraví šlo – byl stále ve své pracovně ve Vlašské, naposledy ještě v únoru 1967. Nadále

vedl korespondenci, hlavně s cizinou. Zemřel 27. března 1967 ve smíchovském státním sanatoriu. Pohřeb se konal ve strašnickém krematoriu. Nad jeho rakví promluvili ředitel ústavu A. A. Vlček, R. Brdička za ČSAV, F. Čůta za Čs. společnost chemickou, M. Dillinger za Univerzitu Komenského, O. Starý za Univerzitu Karlovu a M. Gregor za SAV. První místo uložení urny s ostatky Heyrovského na vyšehradském hřbitově bylo vedle hrobu jeho spolužáka K. Čapka, později byla urna uložena do rodinného hrobu taktéž na vyšehradském hřbitově.

Ocenění J. Heyrovského:

Státní cena I. stupně 1951

Řád republiky 1955 a 1960

Zlatá čestná plaketa ČSAV Za zásluhy o vědu a lidstvo 1962

Zahraniční členství:

Americká akademie věd a umění

Akademie věd NDR

Maďarská akademie věd

Německá přírodovědecká akademie Leopoldina

Polská akademie věd

Dánská akademie věd

Royal Society London

Akademie věd SSSR

Indická akademie věd

Čestné členství

Čs. společnost chemická

Polská společnost chemická

Rakouská společnost chemická

Britská společnost chemická

Japonská polarografická společnost (prezident)

Britská polarografická společnost (prezident)

Čestné doktoráty (dr.h.c.):

Technische Hochschule, Drážďany 1955

Varšavská univerzita, Varšava 1956
Karlova univerzita, Praha 1965
Pařížská univerzita, Paříž 1960
Vídeňská univerzita, Vídeň 1965
Univerzita J. W. von Goethe, Frankfurt nad Mohanem, 1966
Univerzita v Aix-Marseille, 1959

Jiné doktoráty:

Karlova univerzita, Praha 1918 (PhDr.)
Londýnská univerzita, Londýn 1921 (DSc.)
Československá akademie věd, Praha 1954 (DrSc.)

Členství v akademiích a vědeckých společnostech

Královská česká společnost nauk, mimořádné 1926, řádné 1932
Česká akademie věd a umění, mimořádné 1924, řádné 1938
Čs. národní rada badatelská 1925
Čs. akademie věd, řádné 1952
Čs. společnost chemická 1921
Čs. biochemická společnost 1956
Německá Bunsenova společnost
Americká chemická společnost
Mezinárodní unie čisté a užité chemie (IUPAC)
Mezinárodní unie čisté a užité fyziky (IUPAP- viceprezident)
Britská Faradayova společnost
Americká elektrochemická společnost

Jméno J. Heyrovského nese:

Ústav fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, Praha 8 – Libeň
Gymnázium, Praha 5 – Nové Butovice
Průmyslová škola chemická a gymnázium, Ostrava
Základní škola, Olomouc

Ulice a náměstí pojmenované po J. Heyrovském:

Náměstí J. Heyrovského, Praha 6 – Petřiny

Ulice J. Heyrovského, Olomouc

Desky na objektech:

Rodný dům, Křižovnická ul. č. 20, Praha 1 – Staré Město

Dlouhodobé bydliště: Ladova ul. 7, Praha 2 – Nové Město

Pracoviště: PÚ ČSAV, Vlašská 9, Praha 1 – Malá Strana (nyní ÚSD AV ČR)

Univerzitní pracoviště: Chemický ústav UK, Albertov 2030, Praha 2 – Nové Město

Busta, Pantheon Národního muzea, Václavské náměstí, Praha 1 – Nové Město

Místo prázdninových pobytů: pamětní deska na domě č. 19 v obci Kařez, okres Rokycany

Bibliografie Jaroslava Heyrovského

(Bibliografie v podstatě převzata z *Biographical Memoirs of Fellows of the Royal Society* 1967)

Knihy a polarografická bibliografie

(Nejčastěji citovaný časopis *Collection of Czechoslovak Chemical Communications* je zkrácen na *Collection*.)

1932 *Úvod do radioaktivity* (spoluautor F. BĚHOUNEK), Praha 1932, 130 s.

1933 *Použití polarografické metody v praktické chemii*, Praha 1933, 133 s. Zrevidováno a rozšířeno pro ruský překlad: VARASOVA, E., *Poljarografičeski metod, teorija i praktičeskoje primenenije. Onti cimteoret*, Leningrad 1937, 225 s.

1934 „A polarographic study of the electrokinetic phenomena of adsorption, electroreduction and overpotential displayed at the dropping mercury cathode“, in: *Actualités sci. inds.*, č. 90, Hermann Cie, Paris 1934, 48 s.+ 4 s. (Discussion)

1938 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method“ (spoluautor J. KLUMPAR), in: *Collection*, 10, s. 153–173

1939 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method, in 1938“, in: *Collection*, 11, s. 98–103

1939 „Bibliographie der im Jahre 1939 veröffentlichten polarographischen Abhandlungen“, in: *Collection*, B11B, s. 667–673

1940 *Chemie anorganická*, Praha 1940 (3. vydání), Praha 1945 (4. vydání), 1000 s.

- 1941 *Polarographie, theoretische Grundlagen, praktische Ausführung und Anwendungen der Elektrolyse mit der tropfenden Quecksilberelektrode* (spoluautor E. VOTOČEK), Springer, Wien 1941, 514 s.; reprint by Alien Property Custodian, Edwards Brothers, Ann Arbor, Mich., 1944
- 1947 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method from 1940 to 1945“, in: *Collection*, 12, s. 156–192
- 1947 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1946“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 12, s. 677–685
- 1948 *Polarographisches Praktikum. Anleitungen für die chemische Laboratoriumspraxis*, Bd. IV. Springer, Berlin 1948, 118; (bulh.) Nauka-Izkusstvo, Sofia 1951 (script), 104 s.; (rumun.) Editura tehnica, Bucuresti 1952 (script), 100 s.; (čínš.) Chinese Sci. Libr. Instrum. Co., Shanghai 1965, 134 s.; (rus.) Izd. inostr. lit., Moscow 1951, 172 s.; (bulh.) Nauka Izkusstvo, Sofia 1953, 160 s.; Springer, Berlin 1960, 116 s. (2. přeprac. německé vydání)
- 1948 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1947“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 13, s. 481–491
- 1949 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1948“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 14, s. 569–594
- 1950 *Úvod do praktické polarografie* (spoluautor P. ZUMAN), Práca, Bratislava 1950, 206 s. (sloven.); Nakl. ČSAV, Praha 1953, 199 s. (čes.); Akadémiai Kiadó, Budapest 1955, 204 s. (maď.); PWN, Warszawa 1956, 252 s. (pol.); Verlag Technik, Berlin 1959, 236 s. (něm.); Naklad. Českoslov. akademie věd, Praha 1964, 224 s. (druhé přeprac. čes. vydání)
- 1950 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1949“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 15, s. 1209–1237
- 1951 „Bibliography of Polarographic Publications from 1922 to 1950“, Proc. Ist internat. polarograph. Congress, Praha 1951; 2. část: Praha: Přírodověd. vydavatelství, 1951, 194 s.
- 1951 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1950“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 16/17, 1951–1952, s. 430–453
- 1951 „Poljarografičeskaja bibliografija za 1950“ (spoluautoři J. HRBEK – O. H. MÜLLER) (rus.); „Polarographic bibliography in 1950“, in: *Chimija*, 1, č. 2, Suppl. 1–25, Praha 1951

- 1952 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1951“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 16/17, Suppl. I, 1951–1952, 31 s.
- 1953 *Oscilografická polarografie* (spoluautor J. FOREJT), Praha: SNTL, 1953, 153 s.
- 1953 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1952“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 18, Suppl. I, 46 s.
- 1954 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1953“, in: *Collection*, 19, Suppl. I, 38 s.
- 1955 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1954“, in: *Collection*, 20, Suppl. I, 61 s.
- 1956 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1955“, in: *Collection*, 21, Suppl. I, 76 s.
- 1957 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1956“, in: *Collection*, 22, Suppl. I, 79 s.
- 1958 *Subject Index to Polarographic Bibliography, Vol. II, 1951–1955* (spoluautor J. E. S. HAN), Peking: Academia sinica, 1958, 519 s. (angl.-číns. vydání)
- 1958 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1957“, in: *Collection*, 23, Suppl. I, 79 s.
- 1959 „Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1958“, in: *Collection*, 24, Suppl. I, 69 s.
- 1959 *Tratat de Polarografie* (spoluautor J. KŮTA), Bucurešť: Editura Acad. R.P.R., 1959, 325 s.
- 1960 *Oszillografische Polarographie mit Wechselstrom* (spoluautor R. KALVODA), Berlin: Akademie-Verlag, 1960, 198 s.
- 1961 *Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1959*, Praha: Nakl. Českoslov. Akademie Věd, 1961, 94 s.
- 1962 *Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1960*, Praha: Nakl. Českoslov. Akademie Věd, 1962, 101 s.
- 1962 *Subject index to polarographic literature, vol. I (1922–1950)* (spoluautor J. E. S. HAN), Peking: Sci. Publs. Academia Sinica, 1962, 426 s. (anglicko-čínské vydání)
- 1962 *Základy polarografie* (spoluautor J. KŮTA), Praha: Naklad. Českoslov. Akademie Věd, 1962, 426 s.; přeprac. vydání: Praha – Londýn: Naklad. Českoslov. Akademie Věd – Academic Press, 1965, 581 s.; Moskva: Izdat. ‘MIR’, 1965, 559 s. (rus.); Berlín: Akademik-Verlag, 1965, 562 s. (něm.)

- 1963 *Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1961*, Praha: Naklad. Českoslov. Akademie Věd, 1963, 89 s.
- 1964 *Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1962*, Praha: Naklad. Českoslov. Akademie Věd, 1964, 131 s.
- 1965 *Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1963*, Praha: Naklad. Českoslov. Akademie Věd, 1965, 96 s.
- 1966 *Bibliography of publications dealing with the polarographic method in 1964*, Praha: Academia, 1966, 126 s.

Kapitoly v knihách

- 1936 „Polarographie“, in: W. BÖTTGER: *Physikalische Methoden der chemischen Analyse*, Vol. II, Leipzig: Akademische Verlagsgesellschaft, 1936, s. 260–322
- 1939 „Fortschritte der Polarographie“ (1936–1938), in: W. BÖTTGER: *Physikalische Methoden der analytischen Chemie*, Vol. III, Leipzig: Akademische Verlagsges., 1939, s. 422–477
- 1939 „Polarographie“, in: Jean D’ANS: *Chemisch-technische Untersuchungsmethoden. Ergänzungswerk zur achten Auflage*, Erster Teil: Allgemeine Untersuchungsmethoden, Berlin: J. Springer, 1939, s. 75–117
- 1951 „Metallurgical Polarographic Analysis; Polarometric Titrations“, in: W. G. BERL: *Physical Methods in Chemical Analysis*, Vol. II, New York: Academic Press Inc., 1951, s. 1–49
- 1962 „Polarographie, Polarométrie, Coulométrie“, in: *Mesures et analyse*, Paris: Ed. Techniques de l’Ingénieur, 1962, P 1920: s. 1–22; P 1940: s. 1–7.

Práce z polarografie

- 1922 „Elektrolysa se rtuťovou kapkovou kathodou“, in: *Chemické Listy*, 16, s. 256–264
- 1923 „Electrolysis with the dropping mercury cathode. I. Deposition of alkali and alkaline earth metals“, in: *Philosophical Magazine*, 45, s. 303–315
- 1924 „Electrode reactions and equilibria“, in: *Chemical News*, 129, 72; *Trans. Faraday Soc.* 19, s. 818–819, s. 825
- 1924 „The processes at the dropping mercury cathode. I. The deposition of metals“, in: *Trans. Faraday Soc.* 19, s. 692–702
- 1924 „The processes at the dropping mercury cathode. II. The hydrogen overpotential“, in: *Trans. Faraday Soc.* 19, s. 785–789

- 1924 „Sur l'électrolyse avec la cathode a gouttes de mercure“, in: *C. R. hebd. Acad. Sci. Paris*, 179, s. 1044–1047
- 1924 „Application de la méthode d'électrolyse avec la cathode a gouttes de mercure“, in: *C. R. hebd. Acad. Sci. Paris*, 179, s. 1267–1269
- 1925 „Příspěvek k analytické chemii india“, in: *Chemické Listy*, 19, s. 168–174
 „Researches with the dropping mercury cathode. Part I. General introduction“, in: *Rec. trav. chim.*, 44, s. 488–495
- 1925 „Researches with the dropping mercury cathode. Part II. The polarograph“ (spoluautor M. SHIKATA), in: *Rec. trav. chim.*, 44, s. 496–498
- 1925 „Researches with the dropping mercury cathode Part III. A theory of overpotential“, in: *Rec. trav. chim.*, 44, 499–502
- 1925 „Zjištění dvimanganu (at. č. 75) v solech manganu“ (spoluautor V. DOLEJŠEK), in: *Rozpravy II. Tř. čes. Akad.* 34, č. 25; item (English) *Bull. internat. Acad. Sci. Boheme*, 26, s. 179–183.
- 1925 „The occurrence of dwi-manganese in manganese salts“ (spoluautor V. DOLEJŠEK), in: *Nature*, 116, s. 782–783
- 1926 „The occurrence of dwi-manganese (at No. 75) in manganese salts“ (spoluautor V. DOLEJŠEK), in: *Chemické Listy*, 20, s. 4–12
- 1926 „The occurrence of dwi-manganese (at No. 75) in manganese salts“, in: *Nature*, 117, s. 16
- 1926 „Zjištění dvimanganu ve sloučeninách manganu“, in: *Příroda*, 19, č. 9, s. 1–6
- 1926 „The occurrence of dwi-manganese in manganese salts“ (spoluautoři V. DOLEJŠEK – G. DRUCE), in: *Nature*, 117, s. 159
- 1926 „Analysa rtuťovou kapkovou kathodou“, in: *Chemické Listy*, 20, s. 122–130
- 1927 „Über das Vorkommen von Dwimangan in Manganverbindungen“ (spoluautor V. DOLEJŠEK), in: *Rec. trav. chim.* 46, s. 248–255
- 1927 „Sur la méthode analytique d'électrolyse avec la cathode a gouttes de mercure“, in: *Bull. soc. chim. France*, 41, s. 1224–1241
- 1927 „Redukce kyslíku na rtuťové kapkové kathedě“, in: *Čas. čes. lékárn.*, 7, s. 242–251
- 1927 „On the nature of the anomalies on the electrocapillary curves obtained with the Kučera's method“ (spoluautor R. ŠIMŮNEK), in: *Bull. internat. Acad. Sci. Boheme*, 28, č. 38; item (Czech) *Rozpravy II. Tř. čes. Akad.* 36, č. 47

- 1927 „The phenomen of maxima occuring on polarisation curves of nickel-salt solutions“ (spoluautorka N. V. EMELIANOVÁ), in: *Bull. internat. Acad. Sci. Boheme*, 28, s. 182; item (Czech) *Rozpravy II. Tř. čes. Akad.* 36, č. 47
- 1928 „Maxima on current-voltage curves“ (spoluautorka N. V. EMELIANOVÁ), in: *Trans. Faraday Soc.* 24, s. 257–267
- 1928 „Maxima na polarisačních křivkách při elektrolyse solí rtuťných“ (spoluautoři P. HERASYMENKO, K. TANCHEKIEVSKIJ), in: *Věstník VI. Sjezdu československých Přírodopytců, Lék.*, Praha, III, 1, s. 34
- 1929 „Maxima on current-voltage curves. Part III. The electrolysis of mercury salt solutions with dropping and steady mercury cathodes“ (spoluautoři P. HERASYMENKO, K. TANCHEKIEVSKIJ), in: *Trans. Faraday Soc.* 25, s. 152–160
- „Étude de quelques complexes par la méthode polarographique“ (spoluautor N. DEMASSIEUX), in: *Bull. soc. chim. France*, 45, s. 30–35
- 1929 „Contribution a l'étude du chrome trivalent“ (spoluautor N. DEMASSIEUX), in: *J. chim. phys.*, 26, s. 219–223
- 1929 „The deposition of radium and other alkaline earth metals at the dropping mercury cathode“ (spoluautor S. BEREZICKÝ), in: *Collection*, 1, s. 19–46; item *Chem. News*, 138, s. 180–184; item *Rozpravy čes. Akad.*, 38, č. 8, 1929
- 1929 „Electrolysis with a mercury cathode. Part II. Explanation of the anomalies on the electrocapillary curves“ (spoluautor R. ŠIMŮNEK), in: *Phil. Mag.*, 7, s. 951–970
- 1930 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part XIII. The effect of albumins“ (spoluautor J. BABIČKA), in: *Collection*, 2, s. 370–379; item *Chem. News*, 141, s. 369–385
- 1930 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part XV. Positive and negative maxima on current-voltage curves“ (M. DILLIGER), in: *Collection*, 2, s. 626–638
- 1930 „Výzkum octů methodou polarografickou se rtuťovou kapkovou kathodou“ (spoluautor I. SMOLER, J. ŠŤASTNÝ), in: *Věstník českoslov. akad. zeměděl.*, 6, s. 490–500
- 1931 „Analysis of petroleum and its distillates for reducible substances and adsorbable matter by means of the polarographic method with the dropping mercury cathode“ (spoluautor B. GOSMAN), in: *Trans. Electrochem. Soc.* 59, s. 249–271; preprint s. 59–6, s. 41–63, 1931
- 1931 „Odredivanje kisika polarografičkom metodom“, in: *Arhiv. Hem. Farm.*, 5, s. 163–173

- 1931 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part XVII. The reduction of nitric oxide and the estimation of nitrites“ (spoluautor V. NEJEDLÝ), in: *Collection*, 3, s. 126–133; item *Chem. News*, 142, s. 193–197
- 1931 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part XXIV. The disappearance of adsorption currents at the electrocapillary zero potentials“ (spoluautor E. VASCAUTZANU), in: *Collection*, 3, s. 418–429
- 1932 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part XXX. The electroreduction and estimation of fructose and sorbose“ (spoluautor I. SMOLER), in: *Collection*, 4, s. 521–530
- „Redukce fruktosy na rtuťové kapkové katodě a stanovení invertního cukru methodou polarografickou“ (spoluautor I. SMOLER), in: *Chemické Listy*, 26, s. 479–485
- 1933 „Polarografický výzkum kvasných produktů“ (spoluautor I. SMOLER, J. ŠŤASTNÝ), in: *Věstník českoslov. akad. zeměděl.*, 9, s. 599–607
- 1934 „O limitních proudech při elektrolýsi se rtuťovou kapkovou katodou“, in: *Archiv. Hem. Farm.* 8, s. 11–17
- 1934 „Polarografický výzkum minerálních vod“, in: *Věstník balneol. klimatol. spol.*, 14, s. 88–94
- 1935 „Přepětí těžkého vodíku na rtuťové kapkové katodě“, in: *Chemické Listy*, 29, s. 295–300
- 1935 „Citlivá polarografická zkouška o nepřítomnosti rhenia v solech manganatých“, in: *Rozpravy II. Tř. čes. Akad.*, 45, č. 8; item (English) *Bull. internat. Acad. Sci. Boheme*, 36, 33–36; item *Nature*, Lond. 135, s. 870–871
- 1935 „Katalysované vylučování vodíku na rtuťové kapkové katodě“, in: *Příroda*, 28, č. 8, s. 212–219
- 1935 „Polarographic studies with the dropping mercury electrode. Part II. The absolute determination of reduction and depolarisation potentials“ (spoluautor D. ILKOVIČ), in: *Collection*, 7, s. 198–214
- 1935 „Význam depolarizačních potenciálů odvozených z křivek intensity a napětí při elektrolýse se rtuťovou kapkovou elektrodou“ (spoluautor D. ILKOVIČ), in: *Chemické Listy*, 29, s. 234–237
- 1935 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part XLVIII. Overpotential in heavy water“ (spoluautor O. H. MÜLLER), in: *Collection*, 7, s. 281–287

- 1936 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part LVIII. The electroreduction of dicyanogen and oxamic acid“ (spoluautor J. BŘEZINA), in: *Collection*, 8, s. 114–124
- 1936 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part LXII. An increase of the sensitivity in the determination of alkali metals“ (spoluautor M. BUREŠ), in: *Collections*, 8, s. 446–454
- 1937 „Elektroredukce dikyanu, oxaminové kyseliny a oxamidu na rtuťové kapkové katodě“ (spoluautor J. BŘEZINA), in: *Čas. čes. lékárn.*, 17, s. 274–280
- 1937 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part LXIX. The hydrogen overpotential in light and heavy water“, in: *Collection*, 9, s. 273–301
- 1937 „Polarographic studies with the dropping mercury cathode. Part LXX. The hydrogen overpotential in mixtures of light and heavy water and the separation coefficient“, in: *Collection*, 9, s. 345–359
- 1937 „Přepětí vodíku na rtuťové katodě v lehké a těžké vodě“, in: *Chemické Listy*, 31, s. 440–447
- 1938 „Polarographic research on cancer“, in: *Nature*, 142, s. 317–319
- 1939 „Polarographic studies with the dropping mercury electrode. Part XI. The use of dilute amalgam in the dropping electrode“ (spoluautor M. KALOUSEK), in: *Collection*, 11, s. 464–473
- 1940 *Vorrichtung zum photographischen Aufzeichnen von Stromspannungskurven* D. R. P. 693380, Kl. 421 vom 12.12.1937, ausg. 6. 7. 1940
- 1940 „Polarografická studie zředěných amalgamů“ (spoluautor M. KALOUSEK), in: *Chemické Listy*, 34, s. 47–51
- 1941 *Mikropolarograf* ČSR P. 68945, 14. 12. 1936; ed. 10. 4. 1941
- 1941 „The polarographic reduction potential of osmium tetroxide“ (spoluautoři W. R. CROWELL, D. W. ENGELKEMEIER), in: *J. Am. Chem. Soc.*, 63, s. 2888–2890
- 1942 „Polarografické maximum amalgámy kadmia“, in: *Chemické Listy*, 36, s. 267–271
- 1943 „Oszillografische Polarographie“ (spoluautor J. FOREJT), in: *Z. physik. Chem.*, 193, s. 77–96
- 1943 „Die polarographische Carotinbestimmung“ (spoluautor H. HASSELBACH), in: *Z. Pflanzenzücht.*, 25, s. 443–450
- 1946 „Oscilografický výzkum reversibility dějů na rtuťových kapilárních elektrodách“, in: *Chemické Listy*, 40, s. 61–66

- 1946 „Diferenciální metoda polarografická s tryskajícími elektrodami“, in: *Chemické Listy*, 40, s. 222–224
- 1946 „Zpomalené elektrodové reakce“, in: *Chemické Listy*, 40, s. 229–232
- 1947 „Retarded electrodeposition of metals studied oscillographically with mercury capillary electrodes“, in: *Faraday Soc. Discussion*, č. 1, s. 1–12
- 1947 „Rates of electrode reactions studied oscillographically with mercury capillary electrodes“, in: *Österr. Chemiker-Ztg.*, 48, s. 24–30
- 1947 „Capacity phenomena displayed at mercury capillary electrodes“ (spoluautoři F. ŠORM, J. FOREJT), in: *Collections*, 12, s. 11–38
- 1949 „Význam derivačních křivek v polarografii“, in: *Chemické Listy*, 43, s. 149–154
- 1950 *Apparatus for electroanalysis using a capillary streaming electrode*, U. S. Pat. 2 500 284, 14 March 1950
- 1951 *Apparatus for electrolytic investigation of solutions*, U. S. Pat. 2 569 100, 25 September 1951. *J. Electrochem. Soc.*, 99, 23C (1952)
- 1951 „Dejstvijs poverchnostnykh plenok na polarizaciju rtutnykh kapillarnykh elektrodov“ (spoluautor M. MATYÁŠ), in: *Chimija*, 1, s. 3–15
- 1952 „Výrazy pro polarisaci a depolarisaci“, in: *Chemické Listy*, 46, 477–478; „The degree of polarisation and depolarisation“, in: *Radiometer Polarographics*, 1, s. 109–110
- 1952 „Polarisation effects of surface films at the dropping and streaming mercury electrodes“ (spoluautor M. MATYÁŠ), in: *Collection*, 16/17, roč. 1951–1952, s. 455–464
- 1953 „Qualitative analysis with a polarographic oscilloscope“, in: *Anal. Chim. Acta*, 8, s. 283–294
- 1953 „Oscilografie penicilinu G a stanovení jeho čistoty“, in: *Chemické Listy*, 47, s. 168–173; „The oscillography of penicilin G and the determination of its purity“, in: *Collection*, 18, s. 739–748
- 1953 „Oscilografický výzkum depolarisačních účinků iontů hlinitých“, in: *Chemické Listy*, 47, s. 1762–1767; „The oscillographic depolarisation effect due to aluminium ions“, in: *Collection*, 18, s. 749–756
- 1953 „The ‘Polaroscope’. A new simple electron-ray oscilloscope for polarographic analysis“, in: *Radiometer Polarographics*, 2, s. 92
- 1955 „Analysis with the electronic polaroscope“, in: *Anal. Chim. Acta*, 12, s. 600–609
- 1955 „Oszillographische Untersuchung der irreversiblen Abscheidung von Zinkionen an Quecksilberkapillarelektroden“, in: *Z. Elektrochem.*, 59, s. 802–806

- 1956 „Über die Natur der polarographischen anodischen Maxima in alkalischer Lösung“ (spoluautor A. TRIFONOV), in: *Collection*, 20, s. 717–718; „Polarografická maxima při anodickém rozpouštění rtuti v alkalickém prostředí“, in: *Chemické Listy*, 49, roč. 1956, 763; Item (German) *Dokl. bulgar. Akad. nauk*, 9, s. 7–9
- 1956 „Studium polarografických maxim prvního druhu v roztocích rtuťných solí“, in: *Chem zvesti*, 10, s. 477–482
- 1957 „Význam Ilkovičovy rovnice v elektrochemii“ (spoluautor A. A. VLČEK), in: *Mat.-fyz. čas.*, 7, s. 3–6
- 1958 „Betrachtungen über polarographische Maxima I“, in: *Art. Z. physik. Chem. (Leipzig)*, Sonderheft Juli 1958, s. 7–16
- 1959 „Oszillographische Polarographie mit Wechselstrom“, in: *Abhandl. DAW Berlin*, Klasse Chem. Geol. Biol. 1958, Nr. 9, s. 3–22
- 1965 „Bemerkung zur Interpretierung der polarographischen Maxima erster Art. Z. phys. Chem (Leipzig), 229, s. 49–50

Práce z obecné chemie

- 1920 „The electroaffinity of aluminium. Part I. The ionisation and hydrolysis of aluminium chloride“, in: *Trans. Chem. Soc. Lond.* 97, s. 11–20
- 1920 „The electroaffinity of aluminium. Part II. The aluminium electrode“, in: *Trans. Chem. Soc. Lond.*, 97, s. 27–35
- 1920 „The electroaffinity of aluminium. Part III. The acidity and constitution of aluminic acid“, in: *Trans. Chem. Soc. Lond.*, 97, s. 1013–1021
- 1920 „Amfoterita a elektroaffinita“, in: *Rozpravy čes. Akad.*, 29, č. 12, s. 1–8
- 1921 „O rozložitelnosti prvků“, in: *Nové Atheneum*, 2, Vol. III, s. 59–65
- 1921 „Atomová čísla“, in: *Nové Atheneum*, 2, Vol. III, s. 418–422
- 1921 „Kyselina hlinitá“, in: *Rozpravy čes. Akad.*, 30, č. 27, s. 1–4
- 1921 „Podstata chemické affinity“, in: *Chemické Listy*, 15, s. 41–46
- 1921 „Roztoky hlinitanů alkalických zemin“ (spoluautoři H. KADLCOVÁ, K. STOKLASOVÁ), in: *Rozpravy čes. Akad.*, 30, č. 39, s. 1–5
- 1922 „The constitution of aluminates“, in: *Chem. News*, 125, s. 198
- 1923 „The significance of the electrode potential“, in: *Proc. Roy. Soc. A*, 102, s. 628
- 1924 „A note on the significance of the electrode potential“, in: *Chem. News*, 128, s. 357–359; 129, s. 379–800
- 1924 „Kyselá povaha mannitu“ (spoluautor P. TERECHOV), in: *Rozpravy čes. Akad.*, 32, č. 36

- 1925 „The electrode contact and electro-kinetic potentials of galvanic cells“, in: *J. Phys. Chem.*, 29, s. 344–352
- 1925 „The electrode potentials and the free energy of solvation“, in: *J. Phys. Chem.*, 29, s. 406–409
- 1925 „The solvation of ions and the electrode potentials“, in: *Rec. trav. chim.*, 44, s. 447–450
- 1925 „Sur la signification physique de la tension de dissolution électrolytique“, in: *C. R. hebd. Acad. Sci. Paris*, 180, s. 1655
- 1926 „A note on the significance of the electrode potential“, in: *Proc. roy. Soc. A*, 111, s. 201
- 1926 „Le potentiel électrolytique de lamalgame de fer“ (spoluautor B. SOUČEK), in: *C. R. hebd. Acad. Sci. Paris*, 183, s. 125
- 1927 „A theory of overpotential“, in: *Rec. trav. chim.*, 46, s. 582

Publikované přednášky a přehledy

- 1930 „O použitelnosti polarografické metody v praktické chemii“, in: *Chemické Listy*, 24, s. 419–428
- 1932 „Anwendung der polarographischen Methode in der Mikroanalyse“, in: *Mikrochemie*, 12, s. 25–64
- 1932 „Polarograf a jeho použití“, in: *Elektrotech. obzor*, 21, č. 37, s. 577–580
- 1933 „Sur les applications industrielles de la méthode polarigraphique“, XIIe Congres Chim. inds. Prague, 1932, in: *Chimie-Industrie*, 29, s. 204–210
- 1934 „O použitelnosti polarografické metody ve farmacii“, in: *Čas. čes. lékárn.*, 14, s. 285–289
- 1937 „The theory of overpotential of hydrogen and its catalytic lowering at the dropping mercury cathode“ (rusky), Trudy jubil. Mendeleev. sjezda, 1934, Izd. akad. nauk SSSR, Moskva, 1937, s. 305–309; item (anglicky) Travaux Congres jubil. Mendeléeu, 1934, Ed. Acad. Sci. USSSR, Moscou, 1937, s. 299–303
- 1938 „Les applications de la polarographie“, XVIIIe Congres de Chimie industrielle (Nancy, 1938), in: *Chim. & ind. Paris*, 40, roč. 1938, s. 1043–1050
- 1939 „The electrodeposition of hydrogen and deuterium at the dropping mercury cathode“, in: *Chem. Revs.*, 24, s. 125–134
- 1939 „The applications of the polarograph“ (rumuns.), in: *Bull. Laborato-arelor*, 5, s. 22–23, s. 67–69, s. 106–109
- 1939 „Polarography“ (rumuns.), in: *Agenda Chemistului*, 1939, s. 319–337
- 1941 „Použití oscilografu v polarografii“, in: *Chemické Listy*, 35, s. 155–160

- 1943 „Fortschritte der Polarographie“, in: *Mikrochemie*, 32, s. 103–122
- 1944 „Grundlagen und metallkundige Bedeutung der Polarographie“, in: *Metallwirtsch.*, 23, s. 333–341
- 1946 „Liberation of the energy of atomic nuclei and the principle of atomic bomb“, in: *Chemické Listy*, 40, s. 33–35
- 1947 „The principles of polarography“, in: *Proc. Roy Inst. Chem. II.*, s. 80–81
- 1947 „Applications of polarography to metallurgical analysis“, in: *Proc. Roy Inst. Chem. II.*, s. 82–83
- 1947 „The fundamental laws of polarography“, in: *Analyst*, 72, s. 229–234
- 1947 „Retarded electrodeposition of metals studied oscillographically with mercury capillary electrodes“, in: *Disc. Faraday Soc.*, č. 1, s. 212–223
- 1947 „Use of oscillographic potential-time curves in polarography“, in: *Proc. internat. Congress pure appl. Chem. London*, 11, s. 481–494
- 1948 „Modern trends of polarographic analysis“, in: *Anal. Chim. Acta*, 2, s. 533–541
- 1949 „Polarografická mikroanalýza“, in: *Chemické Listy*, 43, s. 250–254
- 1949 „Polarografická analýza v metalurgii“, in: *Chem. zvesti*, 3, s. 254–266
- 1952 „The fundamentals of polarography“, in: *Proc. internat. polarograph Congress, Prague, 1951, Part III*, s. 22–31; item (čes.) *Základy polarografie.*, s. 5–12; item (rus.) *Osnovy poljarografii*, s. 13–21
- 1952 „Oscillographic polarography“, in: *Proc. Ist internat. polarograph. Congress, Prague, 1951, Part III (1952)* s. 279–285; (čes.) *Oscilografická polarografie*, 268–272; (rus.) *Oscilografičeskaja poljarografija*, s. 273–278
- 1953 „Použití oscilografické polarografie ve farmacii“, in: *Českoslov. farm.*, 2, s. 403–406
- 1953 „Oscilografické stanovení kyslíku a některých škodlivých plynů v atmosféře pracovišť“, in: *Sborník I. celostát. prac. konf. anal. chemiků*, Praha, 1952, s. 300–304; Naklad. ČSAV, Prague, 1953
- 1953 „Practical applications of oscillographic polarography“ (bulhar.), in: *Technika* (Sofia), 2, s. 2–4
- 1954 „Praktické použití oscilografické polarografie“, in: *Sbornik Sjazdu Chemiků*, Banská Štiavnica, 1953, s. 15–27; Ed. SAV, Bratislava, 1954
- 1954 „The effect of gelatin in oscillographic polarography“, in: *Collection*, 19, Suppl. II, s. 58–67
- 1954 „Mechanismus elektrodových reakcí“, in: *Chem. zvesti*, 8, s. 617–625

- 1954 „Kapacitní jevy a vliv povrchově aktivních látek v oscilografické polarografii“, in:
Chem. zvesti, 8, Suppl., s. 759–766
- 1954 „Maxima“, in: *Chem. zvesti*, 8, Suppl., s. 823–830
- 1955 „Az oszcillográfiás polarográfia“, in: *Oscillographic polarography*, Magyar Kémikusok
Lapja, 10, s. 357–363
- 1955 „Poljarograf i ego primenenie“, in: *Priroda*, 44, č. 11, 71–76
- 1956 „The development of polarographic analysis“, in: *Analyst*, 81, s. 189–192; „Neuere
Richtungen in der Polarographie“, in: *Acta. Chim. Acad. Sci. Hung.*, 9, s. 3–16
- 1956 „Allgemeines über oszillographische Polarographie“, in: *Acta Chim. Acad. Sci. Hung.*,
9, s. 73–91
- 1956 „Trends in polarographic analysis“, in: *Chem. Age*, s. 1449–1452
- 1957 „Oscylopolarografia zmiennopradowa“, in: *Prace Konf. polarograf.*, Warszawa, 1956,
PWN Warszawa, s. 17–29
- 1957 „Osnovnyje napravlenija v razvitii poljarografičeskogo analiza“, in: *Zavodskaja lab.*,
23, s. 399–409; „Polarography and its application“, Inaugural address to the
Polarographic Society, London, 16 November 1955, in: *J. Polarograph. Soc.*
(London), inaug. No. 1957, s. 7; item (japonsky), Transl. T. Fujinaga, Kagaku-no-
Ryoiki, in: *J. Japan. Chem.*, 11, s. 907–912
- 1957 „Die oszillographische Polarographie“, in: *Österr. Chemiker-Ztg.*, 58, s. 94–99
- 1957 „Anwendung des Kathodenstrahloszillographen in der Polarographie mit
Wechselstrom“, in: *Chem. Technik*, 9, s. 257–261
- 1958 „Polarography – a historical survey“, in: *Lab. Practice*, 7, s. 344–348
- 1960 „The trends of polarography“, in: *Les Prix Nobel en 1959*, Stockholm, 1960, s. 125–
145; item *Rev. Polarography Japan*, 8, s. 85–95; item „Trends in polarography“, in:
Science, 132, s. 123–130; item „Entwicklungslinien der Polarographie“, Nobelvortrag
am 11 Dezember 1959, in: *Angew. Chem.*, 72, s. 427–432
- 1960 „Oscillographic polarography“, Proc. IInd internat. Congress of Polarography,
Cambridge, 1959, in: *Advances in polarography*, Pergamon Press London, s. 854–860

Použité zkratky časopisů

Abhandl. DAW Berlin, Klasse Chem.Geol Biol. / Abhandlungen der Deutschen Akademie
der Wissenschaften. Berlin, Klasse Chemie, Geologie und Biologie
Acta Chim. Acad.Sci. Hung./ Acta Chimica, Academy of Sciences, Hungary
Anal. Chimica Acta / Analytica Chimica Acta

Angew. Chemie / Angewandte Chemie
Arhiv Hem. Farm. / Arhiv za Neminu i Farmaciju
Bull. Intern. Acad.Sci. Boheme / Bulletin International de l'Academie des Science de Boheme
Bull. Soc. chim. France / Bulletin de la Société chimique de France
Collection = CCCC / Collection of Czechoslovak Chemical Communications
Congress pure appl. Chem. London / Congress on pure and applied chemistry London
C.R. hebd. Acad. Sci. Paris / Comptes Rendus hebdomadaires des séances de l'Academie des Sciences Paris
Čas. čes. lékár. / Časopis českých lékárníků
ČSR P. / čs. patent
Českoslov. Farm. / Československá farmacie
D.R.P. / říšskoněmecký patent
Disc. Faraday Soc. / Discussions of the Faraday Society
Dokl. Bulg. Akad. nauk / Doklady Bulharské akademie věd (nauk)
Elektrotechn. Obzor / Elektrotechnický obzor
Chem. Age / Chemical Age
Chem. Listy = ChL / Chemické listy
Chem. News / Chemical News
Chem. Rev. / Chemical Reviews
Chem. Technik / Chemische Technik
Chem. Zvesti / Chemické zvesti
item / také, rovněž (latinsky)
J. Am. Chem. Soc. / Journal of the American Chemical Society
J. Chim. Phys. / Journal de Chimie Physique
J. Japan. Chem. / Journal of Japanese Chemistry
J. Phys. Chem. / Journal of Physical Chemistry
J. Polarographic Soc. London / Journal of the Polarographic Society London
Lab. Practice / Laboratory Practice
Mat.-fys. čas. / Matematicko-fyzikální časopis
Metallwirtsch. / Metallwirtschaft
Österreich. Chemiker-Ztg. / Österreichische Chemiker Zeitung
Phil. Magazín / Philosophical Magazín
Prace Konf. Polarograf. Warszawa / Prace konferencii polarograf. Warszawa

Proc. 1st intern. Polarographic Congress / Proceedings of the 1st International Polarographic Congress

Proc. Roy. Inst. Chem. / Proceeding of the Royal Institute of Chemistry

Proc. Roy. Soc. / Proceedings of the Royal Society

Rec. Trav. Chim. / Recueil des Travaux Chimiques des Pays-Bas

Rozpravy II.Tř. čes. Akad. / Rozpravy II.třídy České akademie věd a umění

Sborník I.celostát. konf. anal. chemiků / Sborník I. Celostátní konference analytických chemiků

Trans. Electrochem. Soc. / Transactions of the Electrochemical Society

Trans. Faraday Soc. / Transactions of the Faraday Society

Trans. Chem. Soc.Lond. / Transactions of the Chemical Society London

U.S. Pat. / patent USA

Věstník balneol. klimatolog. spol. / Věstník Balneologické a klimatologické společnosti

Věstník českoslov. Akad. zemědělské / Věstník Československé akademie zemědělské

Věstník VI.sjezdu československých Přírodopýtců, Lék. / Věstník VI. sjezdu československých přírodopýtců a lékařů

Z. Elektrochemie / Zeitschrift für Elektrochemie

Z. Pflanzenzucht / Zeitschrift für Pflanzenzucht

Z. phys. Chemie / Zeitschrift für physikalische Chemie

Literatura použitá k životopisu J. Heyrovského

- BRDIČKA R., „To the Sixtieth Birthday of Professor J. Heyrovský. An account of his scientific achievement to 1950“, in: *Collection of Czechoslovak Chem. Commun.* 15, 1950, 691–698
- BRDIČKA R., „První léta s profesorem Heyrovským“, in: *Vesmír*, 39, 1960, 23–25
- BRDIČKA R., „Akademik Jaroslav Heyrovský“, in: *Věstník ČSAV*, 1967, 512
- HEYROVSKÝ J., „Referát o mém zájezdu do Spojených států“, in: *Chemické listy*, 28, 1934, 153–159
- HEYROVSKÝ J., „Jubilejní sjezd mendělejevský pořádaný na paměť stého výročí narození D. I. Mendělejeva Sovětskou akademií nauk v Leningradě ve dnech 9.–15. září“, in: *Chem. listy*, 28, 1934, 305–307
- HEYROVSKÝ J., *Autobiografie*, in: Fond J. Heyrovského, inv. č. 54, Archiv AV ČR Praha
- HEYROVSKÝ J., *On Polarography*, Praha 1990
- HEYROVSKÝ J., „Jaroslav Heyrovský zblízka“, in: *Vesmír*, 44, 1965, 369
- HOFBAUEROVÁ-HEYROVSKÁ K., *Mezi vědci a umělci*, Praha 1947
- JINDRA J., „Jaroslav Heyrovský a Nobelova cena za chemii: šťastný konec“, in: *Dějiny věd a techniky*, 42, 4, 2009, 209–224
- KATZ E., „Heyrovský, Jaroslav“, in: *Electrochemical Dictionary* (A.J. BARD, G. INZELT, F. SCHOLZ eds.), Berlin – Heidelberg 2008, 332
- KORYTA J., *Jaroslav Heyrovský*, Praha 1990
- LUKEŠ R., „K vyznamenání akad. Heyrovského Nobelovou cenou“, in: *Vesmír*, 39, 22, 1960
- PODANÝ V., Jaroslav Heyrovský za války a po válce, in: *Práce z dějin Akademie věd, seria C, fasciculus 3: Věda v českých zemích za 2. světové války*, Praha 1998, 153–166
- ŠIMKOVÁ-KADLCOVÁ H., „Vzpomínka na počátky polarografie“, in: J. KORYTA.: *Jaroslav Heyrovský*, 107–110
- ZUMAN P., „Electrolysis with dropping mercury electrode: J. Heyrovský's contribution to electrochemistry“, in: *Critical Rev. in Analytical Chemistry*, 31, 4, 2001

V. Seznam zkratek

a.c. / alternating current (střídavý proud)

analyt. / analytický

anorgan. /anorganický

AV NDR / Akademie věd NDR

AV SSSR / Akademie věd SSSR

bioanal. / bioanalytický

brit. / britský

CITCE / Mezinárodní komitét elektrochemické termodynamiky a kinetiky

CCCC / Collection of Czechoslovak Chemical Communications

Collection / Collection of Czechoslovak Chemical Communication

CSc. / kandidát věd

ČAV / Čínská akademie věd

ČAVU / Česká akademie věd a umění

čs. / československý

ČSAV / Československá akademie věd

ČST / Československá televize

ČSAVZ / Československá akademie zemědělských věd

ČSSR / Československá socialistická republika

ČVŠT / Česká vysoká škola technická

ČVUT / České vysoké učení technické

d.c. / direct current (stejnoseměrný proud)

DDT / dichlordifenyltricholethan (insekticid)

DME / dropping mercury electrode (kapková rtuťová elektroda)

doc. / docent

Dr.h.c. / doktor honoris causa (čestný doktor)

D.Sc. / doktor věd (anglický)

DrSc. / doktor věd

ETH / Eigen. Technische Hochschule

francouz. / francouzský

FÚ UK / Fyzikální ústav Univerzity Karlovy

FCHÚ UK / Fyzikálně chemický ústav Univerzity Karlovy

fyzik. / fyzikální

chem. / chemický
ChL / Chemické listy
ChZ / Chemické zvesti
chorvat. / chorvatský
IUPAC / Mezinárodní unie čisté a užité chemie
IUPAP / Mezinárodní unie čisté a užité fyziky
JNV / Jednotný národní výbor
KČSN / Královská česká společnost nauk
KNV / Krajský národní výbor
KU / Karlova univerzita
Lidovky / Lidové noviny
liter. / literární
LN / Lidové noviny
LitN / Literární noviny
LP / Laboratorní potřeby
maďar. / maďarský
makromolek. / makromolekulární
mř. / mimořádný
MU / Masarykova univerzita
MUC / kandidát na doktora lékařství
němec. / německý
NC / Nobelova cena
NDR / Německá demokratická republika
NG / Národní galerie
NRB / Národní rada badatelská
NTM / Národní technické muzeum
ONV / Okresní (obvodní) národní výbor
organ. / organický
oscil. / oscilografický
OSN / Organizace spojených národů
PhD / doktor filosofie
PhDr. / doktor filosofie
prof. / profesor
PÚ / Polarografický ústav

PÚ JH / Polarografický ústav Jaroslava Heyrovského
r. / rok
RNDr. / doktor přírodních věd
rostl. / rostlinný
RP / Rudé právo
ř. / řádný
SAV / Slovenská akademie věd
s.d. / sine data (bez data)
SVŠT / Slovenská vysoká škola technická
SNTL / Státní nakladatelství technické literatury
SPÚ / Státní plánovací úřad
s.w. / square wave
švýcar. / švýcarský
technol. / technologický
teoret. / teoretický
TOS / Továrna obráběcích strojů
ÚFCH UK / Ústav fyzikální chemie Univerzity Karlovy
ÚFCH ČSAV / Ústav fyzikální chemie Československé akademie věd
ÚFCHE JH ČSAV / Ústav fyzik. chemie a elektrochemie J. Heyrovského Československé akademie věd
ÚFCH JH AVČR / Ústav fyzik. chemie J. Heyrovského Akademie věd České republiky
UK / Univerzita Karlova
UK / United Kingdom (Spojené království)
UKo / Univerzita Komenského
ÚMCH / Ústav makromolekulární chemie
UNESCO / Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
UP / Univerzita Palackého
ÚTF / Ústav technické fyziky
ÚÚ / ústřední ústav
ÚÚFCH / Ústřední ústav fyzikálnš chemický
ÚÚP / Ústřední ústav polarografický
ÚV KSČ / Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV NF / Ústřední výbor Národní fronty
ÚVTR / Ústředí vědeckého a technického rozvoje

VŠB / Vysoká škola báňská
VŠCHT / Vysoká škola chemickotechnologická
VŠCHTI / Vysoká škola technickotechnologického inženýrství
VŠZ / Vysoká škola zemědělská
v.v. / ve výslužbě
YMCA / Křesťanské sdružení mladých mužů
Zbrojovka / Česká zbrojovka
ŽFCH / Žurnal fizičeskoj chemii

VI. Použitá literatura a prameny

BARD A. J. – INZELT G. – SCHULZ F. (eds.), *Electrochemical Dictionary*, Berlin – Heidelberg 2008

Československá akademie věd 1988 (informační příručka), Praha 1988

FAJKUS B., „Přírodovědecká fakulta 1920–1990“, in: HAVRÁNEK J. a POUSTA Z. (redaktoři svazku), *Dějiny Univerzity Karlovy IV (1918–1990)*, Praha 1998

JINDRA J., *Dějiny elektrochemie v českých zemích 1882–1989*, Praha 2009

KORYTA J., *Jaroslav Heyrovský*, Praha 1990

Malá československá encyklopedie I–VI, Praha 1984–1987

MÍŠKOVÁ A. – PEŠEK J. – SVOBODNÝ P. – JANKO J., „Německá univerzita 1918–1945“, in: HAVRÁNEK J. a POUSTA Z. (redaktoři svazku), *Dějiny Univerzity Karlovy IV (1918–1990)*, Praha 1998

NOVÝ L. (ed.), „Osobní fond Jaroslava Heyrovského – inventář“, in: *Práce z dějin ČSAV 4* (1990, seria B), Praha 1990

PETRÁŇ J., „Filozofická fakulta 1882–1918“, in: HAVRÁNEK J. (redaktor svazku), *Dějiny Univerzity Karlovy III (1802–1918)*, Praha 1997

PÖTSCH W. R. (ed.), *Lexikon bedeutender Chemiker*, Leipzig 1988

SCHATZ M., *Historie výuky chemie*, Praha 2002

ŠLECHTOVÁ A. – LEVORA J. (ed.), „Členové ČAVU 1890–1952“, in: *Práce z dějin ČSAV 3* (1989, seria B), Praha 1989

TĚŠÍNSKÁ E., *Dějiny jaderných oborů v českých zemích (Československu)*, Praha 2010

TOMEŠ J. a kolektiv, *Český biografický slovník XX. století*, Praha 1999

TOMEŠ J. – LÉBLOVÁ A. (ed.), *Čs. biografický slovník*, Praha 1992

TULACHOVÁ M., *Disertace pražské university 1992–1953, I*, Praha 1965

VÝBORNÁ M., *Disertace pražské university 1882–1945, II*, Praha 1965

Fondy:

Archiv AV ČR, Praha – J. BÖHM, J. HEYROVSKÝ, A. JIRÁSEK, K. ŠANDERA

Niels Bohr Archive, Kodaň – G. V. HEVESY, korespondence

VII. Poděkování

Předkládaná kniha by nevznikla nebýt pomoci řady kolegů. Na prvním místě děkuji dr. Michaelu Heyrovskému za svolení k publikování otcových dopisů. Poděkování za svolení se zveřejněním korespondence patří rovněž řadě pisatelů dopisů – ať už pisatelů samotných (např. od Dr. Jiří Říhy), či jejich příbuzných (od Dr. Blahoslava Šimka a Dr. Zdeňka Dolejška) –, jejichž seznam by však byl příliš dlouhý. Dále děkuji archivářům, především dr. Janu Chodějovskému z Archivu AV ČR za neobyčejnou ochotu, s níž mi poskytl ke studiu osobní fond Jaroslava Heyrovského, a řediteli Archivu Masarykovy univerzity v Brně, dr. Jiřímu Pulcovi, za poskytnutí korespondence i cenných informací o brněnských univerzitních profesorech, se kterými J. Heyrovský vedl korespondenci (V. Úlehlovi a B. Hostinském). V neposlední řadě bych rád poděkoval ředitelce Archivu VUT Brno, dr. Renatě Krejčí, a ředitelce Ústředního archivu SAV, dr. Ludmile Nemeskürthyové.

Vedení Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR mi poskytlo dobré podmínky pro moji práci na této studii, a tedy i jemu patří můj dík.

V neposlední řadě děkuji Grantové agentuře AV ČR, která dotovala grantový projekt č. IAA800630901. Výsledkem je předkládaná kniha.

Jiří Jindra

VIII. Rejstřík osob

Symbol ! u jména označuje osobu, jejíž korespondence je pojednána

A

- Abderhalden, Emil (1877–1950, německý chemik) 141
- Adams, Elliot Q. (1883–?, americký fyzik. chemik) 419
- Alexander, J. (1876–1959, americký chemik, specialista na koloidy) 388, 403
- Alimarin, Ivan P. (1903–?, sovětský /ruský/ analyt. chemik) 213
- Allmand, Arthur J. (1885–1951, britský fyzik. chemik) 340
- Appleton, Edward V. (1892–1965, britský fyzik, NC 1947) 462
- Ashworth, M. (angl. polarografista) 11
- Aston, Francis W. (1877–1945, britský chemik, NC 1922) 293
- Atkinson, Robert (britský astronom) 428
- Audubert René A. (1892–1957, francouzský elektrochemik) 112–114, 207
- Auger, Pierre V. (1899–?, francouzský atomový fyzik) 112
- Augustin, Jan (laborant Stankovianského) 249

B

- Babička, Josef (1905–1975, český botanik) 255, 324, 450, 479, 499
- ! Baborovský, Jiří (1875–1946, český fyzik. chemik, pedagog ČVŠT v Brně) 14–15, 56, 102, 267, 271, 272, 274, 323
- ! Bačkovský, Jindřich (1912–2000, český fyzik, pedagog UK) 15, 16, 105, 200
- Balle, Helaers L. (belgická biochemička, polarografistka) 407
- Bard, Allen J. (americký elektrochemik) 507, 511
- Bárta, Rudolf (1897–1985, český silikát. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 23

! Bartáková, V. (pracovnice čs. ministerstva školství) 16

Bartek, J. (český chemik, spolupracovník F. Šantavého) 261

! Bartík, Michal (1921–2008, český biochemik, pedagog Košické univerzity) 17–18, 50, 141

Bates, R. C. (americký elektrochemik) 445

Bayer, R. E. (americký chemik) 173

Baumberger, J. P. (americký lékařský fyziolog, polarografista) 379, 380, 393, 394

Bayerle, Václav (1900–?, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 272

Bažantová, Helga (česká fyzik. chemička a překladatelka) 213, 331

Beer, Antonín (1881–1950, germanista, pedagog UK a MU) 271

! Běhounek, František (1898–1973, český radiochemik, polární badatel a spisovatel, pedagog ČVUT) 19, 275, 427, 493

Behr(ová), Barbara (polská polarografistka) 371, 374, 375

Beneš, Josef (1917–?, český fyzik, pedagog UK a ČVU) 142

Beneš, Edvard (1884–1948, čs. prezident) 338, 484

Berezický, S. (fyzik. chemik, Heyrovského žák) 498

Berg, Hermann (německý elektrochemik) 416

Berl, W. G. (americký elektrochemik) 173, 333, 388, 391, 394, 395, 397, 400, 496

Berzelius, Jacob (1779–1848, švédský chemik) 42

! Beseda, Eugen (1906–1970, slovenský chemik) 19, 20

Bhatnagar, S. S. (1894–1955, indický elektrochemik) 406

Blackett, Patrik (1897–1974, britský fyzik, NC 1948) 320

Bogert, Marton T. (americký chemik) 269, 270, 350

! Boháček, Miroslav (1899–1982, český právník a pedagog UK) 20, 319

Boháčková, Vlasta (1921–1973, česká fyzik. chemička, pedagožka UK) 21

! Böhm, Johannes (1895–1952, německočeský fyzik. chemik, pedagog Německé univerzity)
12, 21–30, 36, 42, 58, 88, 89, 90, 133, 199, 217, 218, 238, 275, 305, 339, 353–356,
399, 400, 401, 476, 481, 482, 484, 485, 486, 490

! Böhmová, Emilie, roz. Schalek(ová) (1897–1972, fyzik. chemička, manželka J. Böhma) 30, 88, 133, 238

Böhmová, Anna (1931–?, dcera J. Böhma) 28, 29, 30, 275, 354

Bohr, Niels (1885–1962, dánský fyzik, NC 1922) 12, 21, 72, 355, 512

Bonhoeffer, Karl F. (1899–1957, německý chemik) 405, 440

Böttger, Wilhelm (1871–1949, německý fyzik. chemik) 11, 113, 199, 257,272, 276, 385, 391, 483, 498

Bragg, William H. (1862–1942, anglický fyzik, NC 1915) 267, 269

Bragg, William L. (1890–1971), britský fyzik, syn W. H. Bragga, NC 1915) 267, 273

! Brauner, Bohuslav (1855–1935, český anorgan. chemik, pedagog UK) 12, 30–36, 70, 163, 191, 223, 267, 475–479

Brauner, Bohuslav mladší (český chemik) 293

! Brdička, Rudolf (1906–1970, český fyzik. chemik, pedagog UK, žák Heyrovského)

11, 15, 16, 25–28, 36–47, 58, 60, 62, 69, 72, 80, 90, 94, 111, 116, 126, 135, 142, 150, 163, 170, 189, 197, 200, 210, 212–215, 219, 223, 233, 260, 274, 275, 276, 282, 284, 293, 301, 302, 311, 314, 316, 318, 322, 326, 327,329, 332, 356, 361, 365, 368, 372, 373, 376, 379,381–383, 385, 391, 392, 393, 395–397, 401, 403, 407–409, 413, 415, 416, 420, 426, 431.445, 446, 448, 454, 462, 463, 467, 471,472, 460, 461, 482, 486,488, 489,490–493, 508

Breyer, Bruno (1900–1960, austral. fyzik. chemik německého původu) 374, 411, 419, 464, 465, 468

! Březina, Jindřich (1893–?, český fyzik.chemik a středoškolský pedagog, žák Heyrovského)

17, 18, 47–49

! Březina, Miroslav (1924–1999, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 17, 18, 49, 50, 179, 225, 226, 232, 234, 303, 368, 400, 444, 466, 491

Budevski, Eugen (1922–2008, bulharský fyzik. chemik) 169, 170

Buchowski, H. (polský fyzik. chemik) 371

Bulovová, Marie, provd. Polydorová (1927, česká fyzik. chemička, žačka Heyrovského) 200

Bunsen, Robert Wilhelm (1811–1899, německý chemik) 30

Bureš, M. (1892–?, český lékař, žák Heyrovského) 298, 502
Burk, R. E., (americký analyt. chemik) 41, 385, 386, 419, 420
Burns, Robert 286, 287
Burštein(ová), Rebeka (sovětská /ruská/ fyzik. chemička) 347
! Bustin, Dušan (1937, slovenský fyzik. chemik, pedagog UKo) 50, 51
Butler, John Alfred Valentine (1899–1977, britský elektrochemik) 338, 405, 479
! Bydžovský, Bohumil (1880–1969, český matematik, pedagog UK) 51, 102, 103, 104, 115, 358, 487

C

Cabicar, Josef (1923, český fyzik) 206
Calábek, Jan (1903–1992, český botanik) 104
Calvin, Melvin (1911–1997, americký chemik a biochemik, NC 1961) 403
Caproni, Georges (francouzský chemik) 112
Cieleszki, Vilmos (maďarský fyzik. chemik) 331
Classen (švédský biochemik) 42, 43
Collenberger, O. F. (švédský chemik) 142
Cori, Carl F. (1896–1984, americký biochemik němec. původu, NC 1947) 40
Cori(ová)-Radnitz, Gerta T. (1896–1957, manželka C. Coriho, americká biochemička němec. původu, NC 1947) 40
Crowell, W. R. (americký elektrochemik) 503
Curie(ová)-Sklodowska, Marie (1867–1934, francouzská chemička a fyzička polského původu, NC 1903 a 1911) 37, 71, 100

Č

Čáda, František starší (1855–1918, český filosof a pedagog UK) 52
! Čáda, František mladší (1895–1975, český právník, pedagog MU) 51, 52

Čapek, Karel (1890–1938, český spisovatel a dramatik, spolužák Heyrovského) 126, 196, 320, 475, 493

Čapek, Milíč (1909– 1997, český filosof) 220

Čech, Eduard (1893–1960, český matematik, pedagog UK) 199, 365

Čechrák, Cyril (1890–1974, český národohospodář) 319

Čepek, Ladislav (1899–1974, český geolog) 200

Čermák, Vladimír (1920–1980, český fyzik.chemik) 91

Černoch, M. (český chemik, spolupracovník Šantavého) 263

Černá-Heyrovská, Jitka (1929, dcera J. Heyrovského, česká biochemička) 44, 81, 150, 156, 367, 386, 388, 397, 398, 405, 409, 432, 455, 480

Černý, Karel (1925–2005, zeť J. Heyrovského, český biochemik) 123, 262

Černý, P. (Okáčův aspirant) 208

Černý, Václav (1905–1987, český český literární historik a kritik) 319

Čivrný, Lumír (1915–2001, český básník) 148

! Čížek, Josef (filatelista) 52

Čtyřoký (ředitel Sklářského ústavu v Hradci Králové) 240

! Čupr, Václav (1899–1985, český fyzik. chemik, pedagog MU) 53, 205, 212, 271, 272, 274

! Čůta, František (1898–1986, český analyt. a fyzik. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 26, 53, 54, 372, 493

D

Daneš, Vladislav (1906–1980, český fyzik. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 27, 65

Dante, Alighieri (1265–1321, italský středověký básník) 294

Day (indický chemik) 406

Debye, Peter (1884–1966, holandský fyzik, NC 1936) 33, 34, 273

Dědek, Jaroslav (1897–1976, český chemický technolog) 14

Delahay, Paul (americký elektrochemik) 50, 317, 318, 386, 394, 405, 406, 435

Demassieux(ová), N. (francouz. fyzik. chemička) 113, 500

! Dillinger, Miroslav (1902–1976, čs. fyzik. chemik, žák Heyrovského, pedagog UKo) 11, 12, 29, 55–70, 86, 174, 234, 245, 247, 250, 299, 300, 307, 311, 493, 500

Dolanský, Jaromír (1899–1973, čs. ministr) 488

! Dolejšek, Václav (1895–1945, český fyzik, pedagog UK) 16, 21, 70–73, 83, 144, 197, 218, 268, 269, 270, 355, 356, 452, 461, 479, 480, 481, 484, 499

Dolejšek, Zdeněk (1932, český fyzik. chemik, syn V. Dolejška) 516

! Doležal, Jan (1923–1981, český analyt. chemik, pedagog UK) 73, 376

! Domanský, Radoslav (1918–?, český fyzik. chemik, pedagog MU) 56, 73, 74, 107, 212

! Donnan, Frederick G. (1870–1956, britský fyzik. chemik) 12, 31, 271, 273, 338–342, 354, 355, 476, 479

Dorabialska, Alicia (polská chemička) 366

Doskočil, Jiří (1922–?, český biochemik) 448

Doss, Gururaja K. S. (indický elektrochemik) 435

Drachovská, Miroslava (1918–1961, česká chemička a fytopatoložka) 257

Druce, John Gerald Frederick (1894–1950, britský chemik) 39, 71, 205, 216, 266, 268, 313, 314, 363, 452, 479, 499

Druce(ová), Elsie (manželka J. G. F. Druceho) 314

! Dubská, Alena (manželka J. V. Dubského) 74, 75

Dubská, Alma (dcera J. V. Dubského) 74

! Dubský, H. (český chemik, syn J. V. Dubského) 75, 76, 77

! Dubský, Jan V. (1882–1946, český analyt. chemik, pedagog MU) 14, 76, 77, 84, 174, 206, 207, 323

Durbinám (sovětský /ruský/ fyzik. chemik) 307

! Dušínský, Gabriel (slovenský chemik) 69, 77–79

Dvořák, Jiří (1927–1992, český fyzik. chemik, žák Brdičkův a Heyrovského, pedagog UK) 11, 21

Dykyjová, Dagmar (1924–?, česká botanička) 274

Dymov, A. M. (sovětský /ruský/ metalurg a analytik) 129

E

Einstein, Albert (1879–1955, německý fyzik, NC 1921) 72, 103, 200

Eisner, Jan (1885–1967, český archeolog) 155

Elving, P. J. (1913–1984, americký organ. elektrochemik) 333, 419

Emelianova, N. V. (1890–?, žačka Heyrovského) 500

Engelkemeier, D. W. (amer. fyzik. chemik) 503

Exner, Otto (1924–2008, český fyzik. a organ. chemik) 334

Ettel, Viktor (1893–1964, český organ. chemik a technolog, pedagog VŠCHT Praha) 23, 26

Euler-Chelpin, Hans K. (1873–1964, švédský biochemik, NC 1929) 43, 44

Eucken, A. Arnold Thomas (1884–1950, německý fyzik. chemik) 197

! Evans, Ulick (1889–?, britský fyzik. chemik a metalurg) 317, 318, 342–345

Eyring, Henry (1901–1981, americký chemik) 348, 405

F

Fajans, Kasimir (1887–1975, němec. fyzik. chemik a radiochemik) 71

Fajkus, Břetislav (český filosof, historik vědy, pedagog UK) 513

Faraday, Michael (1791–1867, anglický fyzik a chemik) 28, 33, 34, 41, 215, 340, 363, 418,
419

Fedoroňko, M. (slovenský chemik) 249, 289

Feigl, Fritz (1891–1971, německý analyt chemik) 272

Fiala, S. (český filosof) 220, 385

! Filip, Jan (1900–1981, český archeolog, pedagog UK) 79

Filon, L. N. G. (brit. matematik) 476

Foerster, Josef Bohuslav (1859–1951, český skladatel) 324

Forejt, Jindřich (1915–1991, český elektrotechnik a fyzik. chemik, žák Heyrovského) 115,
210, 326, 368, 399, 401, 405, 447, 457, 462, 470, 485, 491, 497

! Formánek, Jaroslav (1864–1930, český analyt. chemik, pedagog VŠCHTI) 80

Forťová, Věra, provd. Volkeová (1925–2005, česká fyzik.chemička, žačka Heyrovského) 200

Fox, I. (americký chemik) 287, 288

! Fragner, Jiří (1900–1977, český organ. chemik) 80, 81, 432

Franck, James (1882–1964, německý fyzik, NC 1925) 338

! Frejka, Ludvík (1904–1952, český národohospodář a politik) 81, 82

! Frič, Jan Josef (1861–1945, český astronom) 82, 83, 126

Fried 211

Friedrich, Gustav (1871–1943, český historik) 272

! Frumkin, Alexander Naumovič (1895–1976, sovětský /ruský/ fyzik. chemik) 99, 151, 180,
322, 345–348, 361, 365, 373, 375, 414, 449

Fujinaga, Taiotiro (japonský fyzik. chemik) 465, 466, 507

! Fukátko, Jaroslav (1898–1956, český ekonom) 83, 84, 169

! Furman, Nathaniel H. (1892–1965, americký chemik) 348–350, 383, 384, 401

Fürth, Reinhold (1893–?, německý fyzik, pedagog Německé univerzity) 136

G

Gandhi, Mahátma (1869–1948, indický filosof a politik) 321

! Gašperik, Juraj (1906–1979, slovenský biolog a organ. chemik, pedagog SVŠT) 85, 86, 250

! Gel, František (1901–1972, český novinář a publicista) 86, 87

! Gerischer, Heinz(1919–1994, německý fyzik. chemik) 351–353

Goll, Jaroslav (1846–1929, český historik, pedagog české univerzity) 475

Gosman, Boris (1894–?, žák Heyrovského) 480, 501

Gotwald, Klement (1896–1953, čs. prezident) 467

Graaf van der, Robert (1901–1962, americký fyzik holand. původu) 303

Grabowski, Zbigniew (1927, polský fyzik. chemik–polarografista) 371, 376
Gregor, Mikuláš (1902–1979, slovenský chemik a technolog, pedagog SVŠT) 55, 247, 250,
493
Guggenheim, Solomon R. (1861–1949, americký průmyslník a mecenáš) 271
Gustav Adolf VI. (1882–1973, švédský král 1950–1973) 437, 492

H

Haber, Fritz (1868–1934, německý chemik, NC 1918) 351
Habashy (egypt. stipendista, žák Heyrovského) 171
! Hadáček, Jaromír (1908–1989, český organ. chemik, pedagog MU) 87, 205, 206
! Hajdovský, Vladimír (český chemik, blízký spolupracovník J. Böhma v Rybitví) 88
! Hájek, Jiří (1913–1993, český právník, historik, diplomat a politik) 89
Hála, Eduard (1919–1989, český fyzik. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 127
Hamamoto (japonský polarografista) 454
Hamsík, Antonín (1878–1963, český lékař. chemik a biolog, pedagog UK) 228
Han, J. S. E. (čínský fyzik. chemik) 458, 472, 497
Hanlová, Klára, provd. Heyrovská (matka J. Heyrovského) 474
! Hanuš, Josef (1872–1955, český analyt. chemik, pedagog VŠCHTI) 90, 91, 108, 323, 487
! Hanuš, Vladimír (1923–2009, český fyzik. chemik, žák Heyrovského a Brdičky) 45, 408
Hasselbach(ová), H. (žačka Heyrovského) 503
! Havelka, Jaroslav (čs. velvyslanec ve Švédsku) 91, 92
Havlíček, Karel (1913–1983, český matematik) 122, 330
Havránek, Bohuslav (1893–1978, český jazykovědec, slavista a bohemista, pedagog UK) 319,
513
Heisenberg, Werner (1901–1976, německý fyzik, NC 1932) 114, 118
Heller, Bedřich (1906–1983, český elektrotechnik) 380
Helmholtz, Herrmann (1821–1894, německý fyziolog a fyzik) 396

Henner, Kamil mladší (1895–1967, český lékař-neurolog, pedagog UK) 12, 92, 93

Henner, Kamil starší (1861–1928, právník, pedagog UK) 93

Herasymenko, Polykarp (1900–1959, fyzik. chemik ukrajin. původu, žák Heyrovského) 233, 412, 500

! Herčík, Ferdinand (1905–1966, český radiobiolog, pedagog MU) 94, 159

Herman, John (americký fyzik. chemik a analytik, žák Heyrovského) 11, 286, 287

Herles, František (1900–1991, český lékař-kardiolog, pedagog UK) 225, 481

! Herold, Miloš (1907–1965, český kvasný chemik a technolog) 94, 95

! Hevesy von, Georg (1885–1966, chemik maďar. původu, NC 1943) 12, 21, 24, 25, 28, 41, 42, 238, 353–355, 481, 486, 513

Heyrovská, Helena (1889–1943, sestra J. Heyrovského) 474

Heyrovská, Jitka (1929, česká biochemička, dcera J. Heyrovského) 44, 81, 150, 156, 367, 386, 388, 397, 398, 405, 409, 432, 455, 480

Heyrovská, Juliana (babička J. Heyrovského) 474

Heyrovská, Marie (1887–1976, sestra J. Heyrovského) 474

Heyrovská, Marie (1903–1983, manželka J. Heyrovského) 22, 43, 45, 69, 78, 79, 91, 93, 97, 106, 111, 129, 131, 161, 181, 193, 194, 195, 224, 235, 242, 249, 261, 271, 273, 274, 290, 304, 305, 306, 341, 349, 354, 355, 362, 365, 371, 372, 373, 390, 399, 404, 409, 410, 411, 413, 417, 422, 426, 427, 428, 432, 434, 436, 453, 458, 463, 468, 471, 472, 480, 489

Heyrovská, Klára (1865–1935, matka J. Heyrovského) 474

Heyrovská, Klára, provdaná Hofbauerová (1884–1959, sestra J. Heyrovského) 474

Heyrovská, Rosalie, roz. Cardello (prababička J. Heyrovského) 474

Heyrovský, Ferdinand Šimon (1769–1839, praděd J. Heyrovského) 474

Heyrovský, Adolf (děd J. Heyrovského) 474

Heyrovský, Jaroslav (1890–1967, český fyzik. chemik, NC 1959, pedagog UK) 14–495, 508, 511–513

Heyrovský, Leopold starší (1852–1924, český právník a pedagog, otec J. Heyrovského) 20, 35, 52, 93, 149, 156, 157, 191, 231, 319, 321, 474, 475, 480

Heyrovský, Leopold mladší (1892–1976, bratr J. Heyrovského, český právník a entomolog) 190, 191, 314, 459, 474, 475

Heyrovský, Michael (1932, český fyzik. chemik, syn J. Heyrovského) 19, 35, 43, 68, 107, 108, 152, 212, 235, 253, 286, 317, 348, 367, 370, 371, 374, 375, 376, 378, 386, 387, 388, 397, 404, 413, 414, 416, 417, 418, 422, 432, 455, 459, 471, 472, 480, 491, 513

! Hlavatý, Václav (1894–1969, český matematik, pedagog UK) 95, 96, 103

Hoar (britský fyzik. chemik, analytik) 313

Hoff van 't, Jacobus H. (1852–1911, holandský chemik, NC 1901) 338

Hofbauerová, Klára, roz. Heyrovská (1884–1959, sestra J. Heyrovského) 93, 509

Hoffmeister, Adolf (1902–1973, český malíř, básník, kulturní publicista) 428

Holleck, Ludwig (1904–?, německý fyzik. chemik) 264, 411

Holubovský, František (redaktor-fotograf) 96, 97

Holý, J. (báňský inženýr v. v., známý Heyrovského) 96

! Holý, Václav (lékárník v Příbrami) 96

Homér (8. stol. před Kristem, nejstarší řecký epický básník) 100

! Homolka, Jiří (1916–1991, český lékař a biochemik, polarografista) 97, 389, 391

! Hora, Václav (1873–1959, český právník) 98

Horáčková, Eva, rozená Heyrovská (neteř Heyrovského) 92

! Horák, František (1911–1983, český knihovník a bibliograf) 98

! Horák, Jiří (1884–1975, český slavista a velvyslanec v SSSR) 99

Horák, Zdeněk (1898–1987, český fyzik, pedagog ČVUT) 102

Horník, Pavel (zaměstnanec PÚ) 120

! Hořec, Jaromír (1921–2009, český novinář) 99, 100

! Hořejší, Jaroslav (1905–1997, český lékař-internista a biochemik, pedagog UK) 100, 101

Hořejší, Zuzana (dcera J. Hořejšího) 101

! Hostinský, Bohuslav (1884–1951, český teoret. fyzik, pedagog MU) 101–106, 145, 146, 273, 487, 513

Hostinský, Otakar (1847–1910, český estetik a dějepisec hudby, pedagog UK) 475

! Hostomská-Očadlíková, Anna (1907–1995, česká hudební historička) 106

! Hostomský, Jiří (1904–1978, čs. chemik, pedagog SVŠT) 106, 107

! Hovorka, Václav (1900–1960, český analyt. chemik, pedagog VŠCHT) 108

Hrbek, Jaroslav (1892–1973, český generál v.v., překladatel z ruštiny) 151, 179, 211, 496

! Hromádka, Josef L. (1889–1969, český teolog) 109

Hrozný, Bedřich (1879–1952, český orientalista, pedagog UK) 320

Huizinga, Johan (1872–1945, holandský historik a spisovatel) 273

Hückel, Erich (1896–1980, německý fyzik a fyzik. chemik) 33, 102

Hýbl, Jaroslav (1882–1950, český technik) 102

CH

Chain, Ernst B. (1906–1979, britský fyziolog a chemik, NC 1945) 396

Charlot, Gaston (francouz. fyzik. a analyt. chemik) 207, 208, 213, 375

Chlebovský, Theofil (1917–?, český fyzik. chemik, pedagog VŠB) 188

Chloupek, Jaroslav (1899–?, český fyzik. chemik, pedagog VŠCHTI) 80

Chmielowski, Jerzy (polský biochemik, polarografista) 364

Chodkowski, Jerzy (polský polarografista) 364, 371, 376

Chodějovský, Jan (archivář Archivu AV ČR) 513

Chudárek, Vladimír (žák Heyrovského, pedagog ČVŠT v Brně) 109, 110

I

! Ilkovič, Dionýz (1907–1980, slovenský fyzik. chemik a fyzik, pedagog SVŠT a UKo) 11, 38, 39, 61, 63, 64, 72, 83, 85, 110–118, 140, 172, 197, 263, 274, 327, 328, 347, 379, 403, 404, 464, 481, 482, 490, 502, 504

Inagaki, H. (japon. fyzik. chemik) 467

Innemann, Metoděj (mechanik Fyzik. ústavu UK) 479

Inzelt, György (maďarský fyzik. chemik) 508, 512

Ishibashi, Masayoshi (japon. fyzik. chemik, polarografista) 395, 465, 466

J

Jacobi (pracovník nakladatelství Elsevier) 384, 385, 386, 391, 395, 398

Jahoda, František (1904–?, český fyzik, chemik, žák Heyrovského) 94

! Janáček, Zdeněk (1949, student gymnázia) 118

! Janák, Jaroslav (1924, český analytický chemik, pedagog MU) 75, 119, 120

! Janíček, Gustav (1911–1995, český potravinářský chemik a agrochemik) 120

Janko, Jan (český historik vědy a archivář) 513

Jareš, Vojtěch (1888–1965, český technik) 102

! Jarkovský, Ján (profesor chemické průmyslovky) 120, 121

Jarník, J. U. (1848–1923, český romanista, pedagog UK) 122

! Jarník, Vojtěch (1897–1970, český matematik, pedagog UK) 102, 121, 122, 199

Jeans, James (1877–1946, britský fyzik a astrofyzik) 200, 338

! Jedlička, Vladimír (1896–1973, český lékař-internista, pedagog UK) 122, 123

Jech, Čestmír (1925–?, český fyzik. a jaderný chemik) 19

! Jelínek, Jaroslav (1897–1978, český chemik) 84, 123–125

! Jeníček, Ladislav (1908–1973, český technik) 124–126, 142

Jeništa, Jaroslav (1879–1927, český fyzik a středoškolský pedagog) 126, 475

! Jeništa, I. R. (syn J. Jeništy) 126

Jensen, Alfred (1859–1921, švédský básník a překladatel, tchán A. Ölandera) 424

Ježdík, Theodor (1889–1967, český hydrotechnik a pedagog ČVUT) 102

! Ježek, Bohuslav (1877–1950, český mineralog) 126, 127

Jílek, Antonín (1889–1959, český analyt. chemik, pedagog ČVŠT v Brně) 14, 315

Jindra, Antonín (1914–1986, český biochemik a farmaceut, pedagog UK a UKo) 211, 324, 492

Jindra, Jiří (1938, český elektrochemik a historik vědy) 1, 2, 13, 211, 508, 512, 513

! Jirásek, Arnold (1887–1960, český lékař-chirurg, pedagog UK) 12, 96, 102, 104, 127–129, 147, 158, 487, 512

! Jirkovský, Rudolf (1902–1989, český chemik, pedagog VŠB) 129

! Jiroušková-Slavíčková, R. (středoškolská profesorka) 131, 132

Jírovec, Otto (1907–1972, český parazitolog, pedagog UK) 200

Jirsa, František (1890–1952, český chemik) 129, 130

Johnson, Hewlet (1874–1966, britský veřejný činitel, člen Svět. rady míru) 136

Joliot-Curie, Frederic (1900–1958, francouzský chemik a jaderný fyzik, NC 1935) 207

Jordan, Pascual (1902–1980, německý teoret. fyzik) 419

Jörissen, W. P. (1869–1959, holandský fyzik. chemik) 268

! Jureček, Miroslav (1905–1984, český organ. a analyt. chemik, pedagog VŠCHT Pardubice) 132, 133

K

Kabelík, Jan (1891–1978, český lékař, biolog a biochemik, pedagog UP) 262

Kabeš, Jaroslav (1896–1964, český filosof, ekonom a politik) 166, 167

Kácl, Karel (1900–1986, český lékař a chemik) 228

! Kačer, Otakar (1881–?, český lékař) 134, 135

Kadlcová, Hannah, provd. Šimková (1897–1972, fyzik. chemička, manželka A. Šimka) 267, 276, 504, 508

Kahuda, František (1911–1987, čes. matematik, čs. ministr školství) 299

Kaišev, Rostislav A. (1908–2002, bulharský fyzik. chemik) 116, 151, 170

Kalous, Vítězslav (1926, český fyzik. chemik a biofyzik, žák Heyrovského a Brdičky, pedagog UK) 11, 44, 57, 60, 62, 369

! Kalousek, Mirko (1915–1996, český fyzik. chemik, žák Heyrovského, pedagog UK) 11, 43, 112, 115, 135–139, 198, 502, 503

Kalvoda, Robert (1926–2011, český fyzik. a analyt. chemik, žák Heyrovského) 64, 94, 171, 235, 240, 264, 289, 376, 412, 418, 470, 471, 491, 497

Kambara, Tomohito (japon. fyzik. chemik) 464, 465, 470

Kámen, Karel (český chemik, pedagog VŠCHT Praha) 379

Kanner, Oscar (americký lékař, polarografista) 230

! Kapras, Jan (1880–1947, český právní historik, ministr školství) 139, 140

Karpíšek, J. (český lékař-internista) 162

Karrer, Paul (1889–1971, švýcar. biochemik, NC 1937) 39

Kastner, E. (český cukrovarník) 52

Kašpar, Adolf (1877–1934, český malíř) 120

Katz, Eugen (americký chemik) 509

Kavina, Karel (1890–1943, český botanik) 102

Kazimour, Jan (předseda Svazu vysokoškolského studentstva) 486

! Kemula, Wiktor (1902–1885, polský fyzik. chemik, žák Heyrovského) 11, 12, 50, 75, 106, 333, 342, 345, 355–379, 396, 405, 409, 411, 414, 421, 481, 490

Kettner, Radim (1891–1967, český geolog) 102, 155, 200

! Kirchner, Ludvík (odpůrce kouření) 140

Kladivo, Bohumil (1888–1943, český geofyzik, astronom a geodet, pedagog ČVŠT v Brně) 275

Klikorka, Jiří (1922, český anorgan. chemik, pedagog VŠCHT Pardubice) 133

Klíma, Karel Zdeněk (1883–1942, český novinář) 86, 325

Klokner, František (1872–1960, český technik-stavař, pedagog ČVUT) 105, 487

! Klumpar, Josef (1909–?, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 112, 141, 482, 488, 495

Knittl, Zdeněk (1922–1983, český fyzik) 105

Knobloch, Eduard (1907–?, český fyzik. chemik) 60, 81, 372

Knop, Josef (1885–1964, český analyt. chemik, pedagog VŠZL) 142

! Knop, Osvald (český fyzik. chemik) 142–144

Koblic, Odelen (1897–?, český chemik) 23, 37

Kohlrausch, Friedrich (1840–1910, německý fyzik) 102, 479

! Kochanovská, Adéla , roz. Němejcová (1907–1985, česká fyzička) 142, 144

Kolthoff, Isaak M. (1894–1993, americký fyzik. chemik) 44, 45, 172, 205, 301, 325, 345, 358, 362, 367, 379, 381–383, 385, 389, 394, 396, 400, 401, 414, 418, 419, 462, 463, 472, 484

! Komárek, Julius (1892–1955, český zoolog a entomolog, pedagog UK) 103, 104, 144–147, 487

Komárek, Karel (1907–1971, český analyt. chemik) 37, 444

Konopik(ová), Nelly (rakouská chemička) 408

! Kopecký, Václav (1897–1961, český komunistický politik) 125, 147–150, 290, 489, 490

Kornberg, Artur (1918, americký biochemik, NC 1959) 220

! Koryta, Jiří (1922–1994, český fyzik. chemik, žák Brdičkův a Heyrovského) 11, 21, 59, 62, 64, 78, 94, 150–152, 179, 201, 240, 331, 346, 347, 372, 373, 449, 470, 492, 508

! Kořán, Viktor (1897–?, český fyzik. chemik a cukrovarník, žák Heyrovského) 152–154, 195, 279

Kořánová, Marie, provdaná Heyrovská (1903–1983, manželka J. Heyrovského) 480 (dále viz *Heyrovská, Marie*)

Kořínek, Vladimír (1899–1981, český matematik, pedagog UK) 102

Koštíř, Josef (1907–2002, český biochemik, pedagog UK) 205

Kothny, Hilde (1909–?, rakouská fyzik. chemička) 39

Koutecký, Jaroslav (1922–2005, český fyzik. a kvantový chemik) 11, 44, 46, 47, 61, 125, 405, 464, 482, 491

Koutek, Jaromír (1902–1983, český geolog, pedagog UK) 102

! Krahulec, Ladislav (český fyzik. chemik) 153, 154

Krajina, Vladimír (1905–1993, český botanik a politik) 105

! Král, Jiří (1893–1975, český geograf a antropogeograf, pedagog UK) 20, 105, 154–162, 319

Král, Josef (1853–1917, český klasický filolog, otec J. Krále, pedagog UK) 154

Kratky, Otto (1902–1995, německý fyzik. chemik) 353

Kratochvíl, Josef (1878–1958, český petrolog a mineralog) 102, 159

Kraus, Ernst (německý anorgan. chemik) 199

! Kraus, Rudolf (1882–?, přítel Heyrovského rodiny) 162

Kraus (český chemik, pracovník zlínského výzkumného ústavu) 199

! Krejčí, Eduard (1925–?, český fyzik. chemik, žák Heyrovského a Brdičky) 90, 91, 162–163

Krejčí, Jaroslav (1916, český právník, politický vězeň) 149

Krejčí, Jaroslav (1892–1956, český právník, předseda protektorátní vlády) 148, 150

Krejčí, Renata (česká archivářka) 513

Krempaský, Julius (1931, slovenský fyzik) 247

Krjukova, T. A. (sovětská ruská polarografistka) 361, 364

Krupička J. (český organ. chemik, polarografista) 391

! Křepelka, Jindřich (1890–1964, český anorgan. chemik, pedagog UK) 102, 105, 163–164, 173, 207, 208, 485

Křepelka, Vladimír (1879–1952, český chemik, pedagog VŠCHTI) 102

Křivánek, Miroslav (1924, český fyzik. chemik, žák Brdičkův) 44

! Křížek, Milan (student brněnské techniky) 164

Kuba, Josef (1915–?, český chemik, ředitel NTM) 253

! Kubal, Josef (1905–?, středoškolský pedagog) 165, 166

Kubečková (redaktorka časopisu Organ. chemie a technologie) 88

Kubelka, Václav (1892–1977, český chem. technolog, pedagog ČVŠT v Brně) 64, 324

Kublik, Zenon (1922–2005, polský polarografista) 374, 375

Kučera, Bohumil (1874–1921, český fyzik, pedagog UK) 70, 166, 224, 242, 243, 265, 277, 278, 475, 476, 477, 499

! Kučerová, Terezie (manželka B. Kučery) 166, 167

Kuchař, Karel (1906–1975, český geograf a kartograf, pedagog UK) 155
! Kunc, Zdeněk (1908–1985, český lékař-neurochirurg) 167, 168
Kunzl, Vilém (1906–1980, český fyzik, pedagog UK) 72
Kurnakov, Nikolaj S. (1860–1941, sovětský /ruský/ fyzik. chemik) 325
Kurzweil, Karel (1908–1979, právník, manžel Heyrovského neteře) 148, 149, 150, 168
! Kůta, Jaroslav (1924–1981, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 57, 58, 64, 65, 67, 168,–
171, 199, 200, 201, 214, 233, 244, 336, 373, 378, 408, 415, 418, 470, 472, 491
Kužma, Bohumil (1873–1943, český anorgan. chemik, pedagog MU) 267

L

Laitinen, Herbert A. (1915–1991, americký elektrochemik) 444, 445, 446
Landa, Stanislav (1898–1981, český palivářský chemik, pedagog VŠCHT Praha) 198
! Langer, A. (český fyzik. chemik) 77, 171–174, 205, 206
Langmuir, Irving (1881–1967, americký fyzik a chemik, NC 1932) 382
Laufberger, Vilém (1890–1986, český lékař-fyziolog, pedagog UK) 102
Lébllová, A. (česká historička) 513
Leška, J. (slovenský fyzik. chemik) 58, 174–175
Levič, Benjamin G. (1917–1987, sovětský /ruský/ elektrochemik) 411
Levora, J. (český archivář) 513
Lewis, Gilbert Newton (1875–1946, americký fyzik. chemik) 102, 318, 441, 475
Lillienhök (švédský chemik) 436, 437
Lingane, James J. (1909–1994, americký fyzik. chemik) 367, 389, 400, 403, 418, 484
Linhart, František (český analyt. chemik, polarografista) 248
Link, František (1906–1984, český astronom) 200
Li-Szi-Kuang (čínský chemik) 458
Lorentz, Henrik (1853–1928, holandský fyzik, NC 1912) 273

! Lukeš, Rudolf (1897–1960, český organ. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 23, 59, 87, 175, 324, 432, 509

M

! Majer, Vladimír (1903–1998, český fyzik. a jaderný chemik, pedagog ČVUT) 11, 42, 57, 58, 107, 164, 175, 176, 178, 183, 204, 207, 354, 368, 491

Majranovskij, Stal G. (1926–1991, sovětský /ruský/ elektrochemik) 322

! Málek, Ivan (1909–1994, český lékař-biochemik a mikrobiolog, pedagog UK) 168, 190, 317, 348

Malý, Jiří (1899–1950, český antropolog) 102

Marcus, Rudolph A. (1923, americký fyzik. chemik, NC 1992) 419

! Maresh, Frank (americký chemik českého původu) 177, 178

! Margosches, K. G. (americký chemik českého původu) 178

Masaryk, Tomáš G. (1850–1937, český filosof a sociolog, pedagog české univerzity) 475

! Mašek, Jiří (1924–1994, český fyzik. chemik) 44, 46, 139, 147, 179, 304, 331, 373

Mašek (český cukrovarnický chemik) 254–255

! Maška, Jaroslav (pracovník ČSAZV) 180–181

! Matoušek, Otakar (1899–1994, český přírodovědec, pedagog UK) 181–182, 305, 319

! Matula, Vlastimil (1895–1965, český radiochemik a historik chemie) 182, 243

Maturová, M. (česká fyzik. chemička) 264

! Matyáš, Josef (učení elektromechaniky) 182–183

Matyáš, Miloš (1923, český fyzik, původně fyzik. chemik) 11, 200, 503

! Matyáš, Zdeněk (1914–1957, český fyzik, pedagog UK) 183–184

May, D. R. (americký koloidní chemik) 160

Melichar, Bohuslav (1906–1989, český farmakochemik) 184, 185, 210, 211

Mendělejev, Dimitrij I. (1834–1907, ruský chemik) 30, 35, 77, 191, 293, 483, 508

Micka, Karel (1930, český fyzik. chemik, žák Heyrovského Brdičky) 417

Mičurin, Ivan V. (1855–1935, sovětský /ruský/ biolog a šlechtitel) 208

Michalski, M. (polský fyzik. chemik, polarografista) 363, 364

Milbauer (Mühlbauer), Jaroslav (1880–1959, český anorgan. chemik, pedagog VŠCHT) 315

Milička, L. (slovenský chemik) 58, 65, 66, 311

Miller (pracovník Rockefellerovy nadace) 72

Minc, S. (polský elektrochemik, polarografista) 361, 362, 364

Mints (pracovník americké firmy Sargent) 230, 287, 288

Míšková, Alena (česká historička) 512

! Mojžíš, Jan (polarografista a aparaturní technik) 185

Molnár, Laco (slovenský chemik, polarografista) 63, 69, 86, 116, 288, 289, 308

Molt, E. (německý fyzik. chemik) 142

! Morávek, Vladimír (1896–1992, český biochemik) 186, 204, 302

Moseley, Henry Gwyn Jeff (1887–1915, britský fyzik) 293

! Motejl, Vladimír (filatelista) 186, 187

! Motlík, S. (léčitel) 187

Müller, Erich (1870–1948, německý fyzik. chemik) 53

Müller(ová), Ann (dcera O. H. Millera) 381, 388, 415, 416,

Müller, Carl Gunter (syn O. H. Millera) 386

Müller(ová), Elisabeth (manželka O. H. Müllera) 407, 411, 413

Müller(ová), Mirtie (dcera O. H. Millera) 381, 388, 414, 418

! Müller, Otto H. (1908–?, americký fyzik. chemik a fyziolog němec.původu, žák Heyrovského) 12, 229, 230, 259, 272, 379–420, 459, 463, 466, 467, 471, 482, 488, 496, 497, 501

Müller, Otto (syn O. H. Millera) 416

! Müller, Quido (čs. diplomat) 187–188

! Mydlarčík, Vladislav (1911–1974, rektor Vysoké školy báňské) 188

Myrbäck (1900–1985, švédský chemik, člen Nobelova komitétu pro chemii) 41, 42

N

- Nansen, Fridtjof (1861–1930, norský polárník) 100
- Nachtikal, František (1874–1959, český fyzik, pedagog ČVUT) 33, 34
- ! Navratil-Adamová, Eva 189
- Nedvěd, Miloš (1908–1943, český lékař-internista, zeť Z. Nejedlého) 189
- ! Nedvěďová, Zdeňka (dcera Z. Nejedlého a manželka M. Nedvěďa, 1908–1998) 189
- Nehrú, Džavahala (1889–1964, indický politik a státník) 321
- Neiman, Leonid R. (1902–1975, sovětský /ruský/ chemik) 369
- Neish, W. J. P. (anglický lékař-patolog, polarografista) 397, 403
- Nejedlý, Josef L. 189–190
- Nejedlý, Vladislav (1896–?, fyzik. chemik, výrobce čs. polarografů, žák Heyrovského) 23, 72, 82, 83, 111, 112, 113, 114, 117, 176, 189, 190, 191, 243, 247, 266, 275, 277, 279, 280, 283, 440, 441, 442, 456, 483, 484, 501
- ! Nejedlý, Zdeněk (1878–1962, český historik, muzikolog, prezident ČSAV, pedagog UK) 23, 190–191
- ! Němec, Bohumil (1873–1966, český botanik, pedagog UK) 191, 482
- Němec, Ladislav (1934, český fyzik. chemik) 19
- Nemeskürthyová, Ludmila (archivářka) 513
- ! Nesvadba, Otakar (polarografista) 192–194
- Niederle, Bohuslav (1907–?, český lékař-chirurg) 156
- Nilsson(ová), Brigit (1918–?, švédská operní pěvkyně, sopranistka) 438
- Noddack(ová), Ida, roz. Tacke(ová) (1896–1978, německá chemička, spoluobjevitelka rhenia, manželka W. Noddacka) 71, 452, 480
- Noddack, Walter (1893–1960, německý fyzik. chemik, spoluobjevitel rhenia) 71, 452, 480
- ! Norrish, Ronald George W. (1897–1978, britský chemik, NC 1967) 376, 378, 416, 420–429, 432

Novák, Ferdinand (zvaný Ferda, laborant Heyrovského univerzit. ústavu) 197

Novák, František Ant. (1892–1964, český botanik, pedagog UK) 24, 194–195

Novák, Jiří (syn V. Nováka) 195–196

Novák, Jiří V. A. (1913–2000, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 12, 29, 57, 61, 69, 151, 155, 185, 196–202, 204, 248, 249, 292, 332, 333, 372, 373, 409

Novák, Viktor (zvaný Viki, 1890–1960, český historik, středoškolský pedagog) 195, 196, 202–203

! Novotný, B. (český farmaceutický chemik) 203, 271, 276

Nový, Luboš (1930, český archivář) 512

O

Ochoa, Severo (1905–1993, americký biochemik španěl. původu, NC 1959) 220

! Okáč, Arnošt (1903–1980, český analyt. chemik, pedagog MU) 12, 77, 172, 203–215, 372

Ölander, Arne (1902–1984, švédský chemik, člen Nobelova komitétu pro chemii) 46, 142, 308, 423–425

Olivier, H. R. (francouzský biochemik) 229

Olson (americký fyzik. chemik) 38

Oparin, Alexandr I. (1894–1980, sovětský /ruský/ biochemik) 200

Opletal, Jan (1915–1939, medik) 484

Österlind, S. (švédský lékař, polarografista) 41, 42, 142

Ostwald, Wilhelm (1853–1932, německý fyzik. chemik, NC 1909) 338

P

! Paleček, Emil (1930, český biofyzik. chemik) 94, 215

! Panzner, František (český chemik) 216

Papoušek, Dušan (1930, český fyzik. chemik) 87

Parker, W. E. (americký organ. chemik, polarografista) 374

Paschen, Friedrich (1865–1947, německý fyzik) 71

! Pavlík, Miloslav (1905–?, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 216, 217

Pavlov, Ivan P. (1849–1936, ruský fyziolog, NC 1904) 208

Pauling, Linus C. (1901–1994, americký chemik, NC 1954 a 1962) 12, 46, 137, 143, 199, 219, 238, 275, 382, 403, 404, 425–429

Pelnář, Josef (1872–1964, český lékař-internista, pedagog UK) 145, 217, 487

Perrin, Jean-Baptiste (1872–1946, francouzský fyzik, NC 1926) 269, 273

Pešek 149

Pešek, Jiří (1954, český historik) 513

Peták (mechanik Fyzik. ústavu UK) 113, 479

Petr, G. (český veterinář, polarografista) 105

Petr, Karel (1868–1950, český matematik, pedagog UK) 105

Petráň, Josef (1930, český historik) 512

Petrovič, Ján (slovenský chemik) 144

Petrů, František (1905–1974, český anorgan. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 311, 485

! Petržílka, Václav (1905–1976, český fyzik, pedagog UK) 107, 207, 218

Pick, Jiří (čes. fyzik. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 211

! Picha, Zdeněk (emer. ředitel schwarzenberského panství, amatér. filosof) 218–221

Pire, Dominique G. (1910–1969, belgický katolický kněz, NC 1958) 203, 238, 429

! Píšek, František (1886–1970, český technik, pedagog ČVUT) 221

Planck, Max (1858–1947, německý teoret. fyzik, NC 1918) 351, 352

! Pluhař, Jaroslav (1922, český fyzik. metalurg, pedagog ČVUT) 222

Podaný, Václav (český archivář) 508

! Podroužek, Vilém (1899–?, český chemik, polarograf a posléze farmakolog, žák B. Braunera) 222–224

Posejpal, Václav (1874–1935, český experiment. fyzik, pedagog UK) 146, 148

Posejpalová, Františka (manželka V. Posejपालa) 101, 149, 150

Pötsch, Winfried R. (německý chemik) 512

Poupa, Otakar (1916–1999, český lékař-patofyziolog) 357

Pousta, Zdeněk (1938, český historik a archivář) 512

Powell, Cecil F. (1903–1969, britský fyzik, NC 1950) 238

! Prát, Silvestr (1895–1990, český botanik, rostl. fyziolog a biochemik, pedagog UK) 102, 200, 224, 331, 481

Pražák, Milan (1926, český fyzik. chemik) 200, 344

Preininger, V. (český organ. chemik, spolupracovník Šantavého) 263

! Prelog, Vlado (1906–1998, švýcar. organ. chemik chorvat. původu, NC 1975) 12, 295, 429–434

Pročke, Otto (1889–1941, český chemik, pedagog UK) 163, 275

Proszt J. (maďarský fyzik. chemik, polarografista) 331, 369, 371, 372

! Prusík, Bohumil (1886–1964, český lékař-internista, pedagog UK) 225, 226

Průša, J. (český analyt. chemik, metalurg) 279

! Průšek, Jaroslav (1906–1980, český orientalista, pedagog UK) 226–227

Přibil, Rudolf (1910–1986, český analyt. chemik) 105, 139, 376, 471

! Přecechtěl, Antonín (1885–1971, český lékař-otorinolaryngolog, pedagog UK) 102, 227

Pujmanová, Marie, rozená Hennerová (1893–1958, česká prozaička, sestra K. Hennera) 93

Pulec, Jiří (archivář MU) 513

Purkyně, Jan Evang. (1787–1869, český fyziolog) 33

Q

Quadrat, Otakar (1886–1965, český anorgan. chemik a metalurg, pedagog VSČHTI) 227, 228, 323

R

Raman, Čandrasékhar V. (1888–1970, indický fyzik, NC 1930) 434–436

Ramsay, William (1852–1916, britský chemik, NC1904) 338, 475, 476

Randall, M. (americký fyzik. chemik) 286, 453

Raýman, Bohuslav (1852–1910, český organ. chemik, pedagog UK) 191

Regner, Albert (1905–1970, český anorgan. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 23, 24, 26

Reichstein, Tadeusz (1897–1996, švýcar. chemik polského původu, NC 1950) 260, 430

Rektořík, Zdeněk (1903–1969, český farmaceut) 210, 211

Rideal, E. K. (britský fyzik. chemik) 135, 136, 482

Rienäcker, Günter (1904–1988, německý fyzik. chemik) 316, 318

Richards, Theodor William (1868–1928, americký chemik, NC 1914) 151, 163

! Richter, Antonín Felix (1896–1979, český lékař. chemik a biochemik, pedagog UK) 228, 229

Robinson, Robert (1886–1975, britský chemik, NC1947) 41, 137, 324

Rockefeller, J. D. (1839–1937, americký finančník, mecenáš vědy) 37, 72, 440, 451

Roginskij (sovětský /ruský/ fyzik. chemik /katalýza/) 45

Röntgen, Wilhelm Conrad (1845–1923, němec. fyzik, NC 1901) 354

Rosbaud, P. (ředitel Pergamon Pressu) 221, 222

! Rosenthal, Gerhart (americký organ. elektrochemik českého původu, polarografista) 229–230, 280

! Rost, Rudolf (1912–1999, český mineralog a petrograf, pedagog VŠB a UK) 201, 230

Rothmund, Viktor (1870–1927, německý fyzik. chemik) 32

! Roubalová, J. (služebná v Heyrovského rodině) 231

Rudberg, Erik (1902–1980, tajemník Švédské akademie věd) 436–438

Rudinger, Josef (1924–1975, český organ. chemik) 212

! Rusina, Albert (1937) 231–232

Rysselberghe van, Pierre (belgický elektrochemik) 45, 385, 386, 394, 395

! Rutherford, Ernst (1871–1937, britský fyzik, NC 1908) 301, 320, 438

! Ruttkay-Nedecký, Gabriel (slovenský biofyzik a virolog, polarografista) 232

! Růžička, Leopold (1887–1976, švýcar. organ. chemik chorvat. původu, NC 1939) 431, 438–440

! Růžička, Jaroslav (1908–?, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 38, 232–233

Ř

Řehoř, Jan (1895–1969, český lékař-internista) 133

! Říha, Jiří (1924, český fyzik. chemik, žák Heyrovského a Brdičky) 59, 121, 193, 202, 233–235, 249, 491, 513

! Řípa, R. (český fyzik. chemik působící v jižní Americe) 235, 241

S

Sahánek, Josef (1896–1942, český fyzik, pedagog MU) 268

Salah, M. K. (egyptský farmaceutický chemik) 119

! Sandholec, B. (český organ. chemik, technolog) 235, 236

Sanigar, E. B. (1902–?, anglický elektrochemik, žák Heyrovského) 11, 31, 36, 239, 348

Santholzer, Vilém (1903–1972, český fyzik, pedagog UK) 27

Sargent, E. H. (americký výrobce polarografů) 82, 83, 230, 254, 287, 288, 348, 381, 386, 393, 410, 411, 484

! Sedlák, Štefan (slovenský středoškolský pedagog) 237

Segré, Emilio (1905–1989, americký fyzik ital. původu, NC 1959) 72

! Semerano, Giovanni (italský fyzik. chemik, žák Heyrovského) 397, 411, 413, 419, 440–450, 481

Senda, M. (japonský polarografista) 469

Shain, Irving (americký chemik) 419

Shaw, George B. (1856–1950, britský dramatik irského původu, NC 1925) 321

Shakespeare, William (1564–1616, anglický dramatik) 318, 321

Sherrick, P. (kanadský elektrochemik) 386

! Shikata, Masuzo (1895–1964, japonský fyzik. chemik-polarografista, žák Heyrovského) 11, 12, 32, 79, 239, 373, 388, 396, 409, 450–461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 478, 479, 499

Shinagawa, M. (japonský polarografista) 459

Schätz, Miroslav (1926, český organ. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 512

Scholander, Axel (dánský výrobce polarografů) 142, 396

Scholz, Fritz (německý biochemik) 508

Schrödinger, Erwin (1887–1961, rakouský fyzik, NC 1933) 219

Schulek, E. (1893–1964, maďarský fyzik. chemik, polarografista) 201

Schwabe, Kurt (1905–1983, německý fyzik. chemik) 62, 68, 138, 263, 302, 303, 369, 374, 375, 376, 411

Schwarz, K. (německý elektrochemik) 243

Schweitzer, Albert L. P. (1875–1965, francouz. lékař, NC 1952) 203

Siderski (francouz. analyt. chemik) 240

Sidgwick, Nevil V. (1873–1952, anglický teoretický chemik) 267, 354

Siegbahn, Karl Manne Georg (1886–1978, švédský fyzik, NC 1924) 71

Siekerski, S. (1929, polský fyzik. chemik, polarografista) 371

Skarnitzl, Eduard (1894–1970, český farmakolog) 237, 238

Slade, R. E. (britský fyzik. chemik) 476

Slánský, Rudolf (1901–1952, český politický činitel, popraven r. 1952) 81

Slavíčková, provdaná Jiroušková (žáčka Heyrovského) 131, 132

Slavík, František (1876–1957, český mineralog, geochemik a petrolog) 102, 156, 238, 239, 324, 325

Smetáček, Václav (1906–1986, český dirigent) 324

! Smolařová, Zdenka (česká chemička) 239

! Smolek 239

! Smoler, Ivan (1901–1991, český fyzik. chemik lužickosrb. původu, žák Heyrovského) 60, 179, 211, 240, 241, 331, 376, 500, 501

Smith, L. I. (americký polarografista) 397, 443, 444

! Soddy, Frederick (1877–1956, britský chemik a fyzik, NC 1922) 35, 267, 460, 461, 478

Souchay, P. (francouz. polarografista) 328

! Soukal, J. (lesní inženýr) 241, 242

! Sovová, Bohumila, roz. Kučerová (dcera prof. B. Kučery) 242, 243

! Spálenka, Miloš (1913–1995, český fyzik. chemik, polarografista, žák Heyrovského) 40, 243–244, 381, 491

! Srbová J. (česká polarografistka) 58, 245

Stackelberg von, Mark (1896–1971, německý fyzik. chemik, polarografista) 62, 114, 118, 192, 193, 198, 333, 369, 374, 394, 399, 400, 401, 402, 411, 413, 466, 467, 468

Stähle, E. N. K. (výkonný ředitel Nobelovy nadace) 436

! Staněk, Jaroslav (1914–1997, český organ. chemik, pedagog UK) 137, 212, 245, 246

! Stankoviansky, Samuel (1907–1980, slovenský chemik a pedagog UKo) 12, 60, 64, 69, 114, 199, 246–250, 307

Starý, Oldřich (1914–1983, český lékař-neurolog, rektor UK) 493

Stehlík, V. (český cukrárenský chemik) 204, 247, 272

! Stejskal, Jan (pracovník ČSAZV) 250

! Stloukal, Karel (1887–1957, český historik, pedagog UK) 20, 250–251, 319

Stoklasová, K. (fyzik. chemička, žačka J. Heyrovského) 505

Stolz, Ivan (syn Stolzové) 263, 280

! Stolzová (sekretářka PÚ) 263, 280

! Stránský, Oldřich (český chemik) 251

Strnad, F. (český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 197

Strehlow, H. (německý fyzik. chemik) 192

Strubl, R (1914–?, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 380

! Studnička, František K. (1870–1955, český histolog a embryolog, pedagog UK) 251, 252
Sundaram, A. K. (indický polarografista) 435, 436
Suzuki, M. (japonský polarografista) 464, 468
Svedberg, Theodor (1884–1971, švédský fyzik. chemik, NC 1926) 42, 165
! Svoboda, Karel (doktorand v USA) 252
Svobodný, Petr (český historik) 512
Syllaba, Jiří (1902–1997, český lékař, pedagog UK) 29
Swietoslawski, Wojciech (1881–1968, polský fyzik. chemik) 358, 366, 368, 376

Š

Šafařík (zřízenec Chem. ústavu UK) 40
Šafařík, Vojtěch (1829–1902, český anorgn. chemik a astronom, pedagog české univerzity)
30, 191
Šafránek, Jaroslav (1890–1957, český fyzik, průkopník televize v Československu) 253
! Šafránková, Marie (vdova po prof. Šafránkovi) 252, 253
Šalamon, Bedřich (1880–1967, český geograf a geofyzik, pedagog UK) 155
! Šandera, Karel (1903–1959, český fyzik. chemik-cukrovarník, pedagog VŠCHT Praha) 11,
12, 14, 153, 253–257, 310, 311, 512
! Šantavý, František (1915–1983, český lékařský chemik, pedagog UP) 11, 12, 43, 69, 255,
257–265, 331, 372, 384, 385, 485
Šárpyová, Nora (slovenská farmaceutická chemička) 288
! Šebor, Jan (1875–1944, český elektrochemik, pedagog UK) 265
! Šedivý, Jan (český chemik) 265, 266
Šeplavý, Blahoslav (prezidiální ředitel ČAVU) 146
Šerák, Lubomír (1926–2011, český fyzik. chemik) 167, 200, 202, 225, 226, 234, 332, 352,
414, 419, 491
Ševčík, Augustin (elektroinženýr a chemik) 39, 135, 370, 371

Šikl, Heřman (1888–1955, český lékař, patolog, pedagog UK) 102

Šilink, Karel (1908–1973, český lékař-internista a biochemik) 390, 406, 407, 431, 433

Šilinková (česká lékařka, manželka K. Šilinka) 406–412, 432

! Šimek, Antonín (1887–1942, český anorganický a analyt. chemik, pedagog MU) 12, 14, 15, 102, 104, 107, 133, 172, 178, 204, 205, 212, 239, 266–276, 442, 480, 484

Šimek, Blahoslav (1931 český chemik, syn A. Šimka) 133, 513

! Šimek, Břetislav G. (český chemik) 276

Šimková, Hannah (1897–1972, česká fyzik. chemička, žačka J. Heyrovského, choť A. Šimka)
viz heslo *Kadlcová provd. Šimková, Hannah*

! Šimůnek, Otakar (1908–1972, chem. inženýr, později národohospodář a politik /ministr/) 62, 277

! Šimůnek, Rudolf (1892–1961, český fyzik) 243, 277–278, 476, 499, 500

Šimůnková, A. (sestra R. Šimůnka) 277

! Široký, Viliam (1902–1971, čs. státník a politik) 278

! Škola, Vladimír (vládní zmocněnec) 153, 279

! Škramovský, Stanislav (1901–1983, český anorgan. chemik, pedagog UK) 25, 228, 279–280

Škroup, František (1801–1862, český skladatel a dirigent) 82, 148, 290, 296, 475

! Škroupová, Berta (1875–1960, učitelka hudby, vnučka F. Škroupa) 82, 148, 149, 150, 280–281, 289, 290, 296, 297, 298, 475

Šlechtová, A. (česká archivářka) 513

! Šorm, František (1913–1980, český organ. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 26, 87, 117, 146, 147, 200, 210, 281–282, 317, 324, 368, 427, 431, 485, 490, 503

Šlendyk, I. (ukrajinský fyzik. chemik, žák Heyrovského) 233

! Šourek, R. (český průmyslový chemik) 282

! Špánek, Karel (1894–1965, český medailér) 283

Španiel, Otakar (1881–1955, český sochař, řezbář a medailér) 268

! Špínka, Josef (ředitel chemičky) 283, 284

! Šťastný, Josef, (pedagog české univerzity, kvasný chemik) 284, 285, 500
Štejfka, M. (1898–1971, český lékař-internista, pedagog MU) 75
Štěrba-Böhm, Jan Stanislav (1878–1939, český anorgan. chemik a pedagog UK) 36, 356, 476
Šula, Jan (1904–1994, český lékař a biochemik) 123
Šulc, Karel (1872–1952, český lékař a zoolog) 146
Šumilova, N. A. (sovětská /ruská/ elektrochemička) 347
Švabinský, Max (1873–1958, český malíř a grafik) 20, 35
Švagr, Emil (1875–1967, český chemik, pedagog VŠCHTI) 33, 323
! Švec, Bohuslav (pracovník Čs. rozhlasu) 285

T

Tacke(ová), Ida, provd. Noddack(ová) (1896–1978, německá chemička, spoluobjevitelka rhenia, manželka W. Noddacka) 72
Tafel, Julius (1862–1918, němec. fyzik. chemik) 334
! Tachi, Isamu (japonský polarografista) 12, 380, 388, 390, 395, 396, 398, 402, 403, 413, 415, 419, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 461–470
Tamamushi, Reita (japonský polarografista) 463
! Tamele, Miroslav (1899–?, český fyzik. chemik působící v USA, žák Heyrovského) 38, 285–288, 483
! Tamchyna, Jozef (slovenský farmaceutický chemik) 288, 289
Tanchekevskij, K. (žák Heyrovského) 233, 500
! Tarantová, M. (přítelkyně B. Kroupové) 289, 290
! Taufer, Jiří (1911–1986, český básník, překladatel a diplomat) 290
Taylor, H. S. (americký elektrochemik) 349, 446
Teige, Karel (1891–1965, český fyzik, pedagog české univerzity a ČVUT) 265
! Teisinger, Jaroslav (1902–1985, český lékař a toxikolog) 192, 200, 290, 291, 416, 481
Teller, Edward (1908–2003, americký fyzik maďar. Původu) 102

Tenygl, Jiří (1931–1985, český fyzik. chemik) 202, 234

Těšínská, Emilie (1953, česká historička vědy) 461, 513

Thomayer, Josef (1853–1927, český lékař-internista) 187

Theorell, Axel Hugo Theodor (1903–1982, švédský lékař a biochemik, NC 1955) 41, 437, 438

Tiselius, Arne W. F. (1902–1971, švédský fyzik. chemik) 40, 42, 390

! Tockstein, Antonín (1926, český fyzik. chemik, pedagog VŠCHT Pardubice) 11, 57, 201, 248, 291, 292, 367, 447, 491

Tolloczko, Stanislav (?–1935, polský anorgan. chemik) 358, 364, 370

Tolstoj, Lev N. (1828–1910, ruský spisovatel) 100

Tomassi (italský fyzik. chemik) 221

Tomeš, Josef (český historik) 513

! Tomíček, Oldřich (1891–1953, český analyt. chemik, pedagog UK) 23, 56, 59, 73, 112, 212, 228, 246, 292, 293, 311, 323, 325, 356, 403, 404

Toul, František (1900–1953, český anorgan. chemik, pedagog MU) 210

Tožička, Bohumil (1873–1965, Heyrovského učitel na obecné škole) 12, 293–299, 475

Tranton, F. T. (brit. fyzik) 475

Treindl, Ludovít (1930, slovenský fyzik. chemik, pedagog UKo) 60, 61, 63, 64, 66, 67, 68, 263, 299, 300

Trifonov, Asen (bulharský fyzik. chemik) 62, 169, 170, 369, 401, 491, 504

Trkal, Viktor starší (1888–1956, český fyzik, pedagog UK) 72, 485, 486

Trtílek, Josef (1908–1982, český chemik a pedagog MU) 77, 172, 210, 211

Tulachová, M. (česká archivářka) 513

U

Úlehla, Vladimír (1888–1947, český biolog a botanik, pedagog MU) 173, 273, 300–302, 513

Ulrich, František (1899–1941, český mineralog) 197

Urbain, Georges (1868 – 1938, francouz. chemik) 113, 338, 452, 460

Uzel, Jindřich (1868–1946, český přírodovědec) 301

V

Vacková, Růžena (1901–1982, česká teoretička a historička umění, pedagožka UK) 319

! Valenta, Pavel (1921, český fyzik. chemik) 50, 180, 202, 302–304

! Valouch, Miroslav (1903–1976, český fyzik, pedagog ČVUT) 251, 304–306, 319

Vančura, Antonín (1899–1956, český lékař-internista, pedagog UK) 209, 218, 225, 481

Vančura, Zdeněk (1903–1974, český literární vědec, anglista, pedagog UK) 320–321

Vaněček, Václav (1905–1985, právní historik, pedagog UK) 315

Varasova, Eugenie (1905–?, ruská fyzik. chemička, žačka Heyrovského) 346, 361, 484, 495

Vascautzanu, E. (žák Heyrovského) 501

! Vašátko, Jozef (1897–1976, čs. chemik, pedagog SVŠT) 60, 64, 306–309

Vavilov, Sergej I. (1891–1951, sovětský ruský fyzik) 99

! Vavruch, Ivan (1919–2006, cukrovarnický chemik, polarografista, žák Heyrovského) 65,
309, 310–312, 491

Vavřín, Zdislav (1916–?, český chemik) 210

! Velenovský, Josef (1858–1949, český botanik, pedagog UK) 312

! Velíšek, Jiří (český chemik, syn Josefa Velíška) 221, 313, 344, 421

Velíšek, Josef (1896–1947, český fyzik. chemik a fyzik, pedagog ČVŠT v Brně) 313

Verdier, E. T. (francouz. fyzik. chemik, polarografista) 11, 396

Veselá, Alena (1923–?, česká varhanice, dcera V. Veselého) 315

! Veselý, František (žurnalista) 313–314

! Veselý, Vítězslav (1877–1964, český organ. chemik a technolog, pedagog ČVŠT v Brně) 14,
15, 52, 270, 273, 314–315, 323

Vigneaud, Vincent du (1901–1978, americký biochemik, NC 1955) 380

Viktorin, Otakar (1903–1958, český fyzik. chemik, pedagog MU) 153, 154, 171, 438

Vinogradov, Alexander P. (1895–1975, sovětský ruský geochemik) 91, 345

Vlasák, František (1912–2005, původně chemik, později národohospodář a politik) 200

Vlček, A. A. (1927–1999, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 11, 44, 61, 62, 139, 147, 179, 213, 280, 283, 315–318, 331, 426, 449, 465, 466, 470, 492, 493, 504

! Vočadlo, Otakar (1895–1974, český literár. vědec, anglista, pedagog UK) 20, 318, 319, 320, 321

Vogel, Jiří (1924–1973, český fyzik. chemik, žák Brdičkův a Heyrovského) 167, 447

Vojtěch, Viktorin (1879–1948, český fotochemik, pedagog UK) 29, 101, 121, 166, 305

Volke, Jiří (1926–2011, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 62, 64, 78, 94, 171, 200, 372

Volkeová, Věra, roz. Fořtová, (1925–2005, česká fyzik. chemička, žačka Heyrovského) 321, 322

Vondráček, Rudolf (1881–1938, český palivářský chemik, pedagog ČVŠT v Brně) 262

Vopička, Edward (amer. fyzik. chemik, žák Heyrovského) 393

! Votoček, Emil (1872–1950, český chemik a pedagog VŠCHTI) 32, 35, 36, 41, 42, 76, 80, 90, 105, 108, 124, 126, 182, 207, 227, 228, 274, 276, 285, 296, 315, 322–325, 356, 257, 361, 365, 366, 367, 392, 432, 480, 481, 496

Vrána, S. (český filosof, římskokatol. kněz) 220

Vrchlický, Jaroslav (1853–1912, český básník, prozaik a dramatik, též překladatel) 424

Vrtiš, Miroslav (1896–1962, český anorgan.chemik) 163

Výborná, M. (česká archivářka) 513

Vystrčil, Alois (1921–1995, český organ. chemik, pedagog UK) 87

W

Wada, T. (japonský biofyzik. chemik) 464

Wald, František starší (1861–1930, český chemik, pedagog VŠCHTI) 36, 130

! Wald, František mladší (1886–1975, český analyt. chemik) 325–326

Waldschmidt-Leitz, Ernest (1894–?, německý chemik, pedagog Německé univerzity) 261, 337

! Wang, Erkong (čínský fyzik. chemik, polarografista, žák Heyrovského) 346, 458, 459, 470–473, 491

! Wanka, Jan (1909–1953, český anorgan. chemik) 28, 326

Warren, B. L. (pracovník brit. Royal Cancer Research Institute) 80

Wawzonek, Stanley (americký organický chemik, polarografista) 419, 446

Weissberger (amer. fyziolog) 382, 383, 389, 401, 410

Werner, Alfred (1866–1919, švýcar. chemik, NC 1913) 77, 207, 267

Westgren (švédský chemik, člen Nobelova výboru pro chemii) 41

! Wiesner, Karel (1919–1986, český fyzik a organ. chemik) 39, 42, 136, 326–328

Wichterle, Otto (1913–1998, český makromolekul. chemik, pedagog VŠCHT Praha) 23, 123, 175, 197, 327, 435

Witwicki, J. (polský lékař, biochemik, polarografista) 376

Wolf, Jan (1894–1977, český lékař, histolog a embryolog, pedagog UK) 102

Yasuda, H. (japonský farmaceutický chemik, zeť Shikatův) 466

Yuan-i-chua (čínská chemička, pracovala též v PÚ) 472

Z

Zagorski, Zbigniew (polský polarografista) 369

Zahradníček, Josef (1881–1968, český fyzik, pedagog MU) 156, 268

Zachoval, Ladislav (1906–1982, český fyzik, pedagog UK) 12, 22, 23, 29, 144, 200, 305

Zalabák (ředitel Metra Blansko) 164

! Zápotocký, Antonín (1884–1957, čs. politik, předseda vlády a prezident) 153, 328

! Záviška, František (1879–1945, český fyzik, pedagog UK) 72, 271, 329, 475, 477

! Zavřel, Jaroslav (1879–1946, český zoolog) 329, 330

! Zuman Petr (1926, český fyzik. chemik, žák Heyrovského) 12, 44, 49, 55, 56, 57, 58, 61, 64, 151, 164, 208, 213, 232, 234, 257, 263, 264, 330–334, 363, 364, 368, 370, 371, 373,

377, 396, 400, 405, 409, 411, 418, 444, 445, 446, 448, 460, 466, 469, 472, 491, 496,
508

Zumanová, Radmila (česká chemička a pedagožka, choť P. Zumana) 331

! Zýka, Jaroslav (1922–2010, český analyt. chemik, pedagog UK) 73, 335–336

Ž

Žáček, Augustin (1886–1961, český fyzik, pedagog UK) 33, 34, 71, 102, 104, 105, 115

Ždanov, S. I. (sovětský ruský polarografista) 322, 334

! Ženíšek, Antonín (1919–1990, český fyzik. chemik) 336, 337